

RAADSINFORMATIEBRIEF

Van

college van burgemeester en wethouders

Vergadering van

16 februari 2021

Kenmerk

Z/21/007864 / D/21/009189

Portefeuillehouder

Bob Duindam

Portefeuille

Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting, inclusief implementatie Omgevingswet

Opsteller

Doggenaar, Reinard van

Onderwerp

Provinciale omgevingsvisie en interim omgevingsverordening: zorgen over provinciale regelgeving

Kennisnemen van

Gemeente(n) bezorgt over negatieve effecten van de provinciale omgevingsvisie en interimverordening op lokale woningbouwplannen.

Inleiding

Alle overheidslagen werken aan de implementatie van de Omgevingswet. Op provinciaal niveau werkt de provincie Utrecht aan een provinciale omgevingsvisie en -verordening en bijbehorende regionale programma's. Afgelopen jaar hebben de provinciale omgevingsvisie en interim omgevingsverordening van 22 september tot en met 2 november ter inzage gelegen. Tijdens de terinzagelegging hebben wij, samen met vele andere organisaties en instanties, een zienswijze ingebracht. Deze zienswijze is tijdens de gemeenteraad van 5 oktober 2020 behandeld.

Op 26 januari jongstleden is de concept Nota van Beantwoording op de ingediende zienswijzen door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Deze concept Nota van Beantwoording is op 28 januari met ons gedeeld en wordt in maart 2021 gezamenlijk met de provinciale ontwerp omgevingsvisie en ontwerp interim omgevingsverordening aan Provinciale Staten voorgelegd. Via deze raadsinformatiebrieff delen wij de concept Nota van Beantwoording én de zorgen die wij hebben over de strekking van de beantwoording met u.

Kernboodschap

Na het indienen van onze zienswijze hebben wij meerdere malen, zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau, met de provincie Utrecht gesproken over de provinciale omgevingsvisie en interim omgevingsverordening. Deze overleggen vonden vaak plaats in regionale gremia. Denk hierbij bijvoorbeeld aan overleggen in U16-verband. Terugkerend thema tijdens deze overleggen was de reikwijdte van de provinciale bevoegdheden. De opvattingen van een groot aantal U16-gemeenten en de provincie Utrecht lopen op dit punt sterk uiteen.

De provincie Utrecht dicht zichzelf een belangrijke rol toe voor het oplossen van de woningnood in onze regio. Deze rol uit zich op verschillende manieren. Enerzijds ondersteunt de provincie, door het delen van kennis en middelen, gemeenten bij het uitvoeren van binnenstedelijke woningbouwlocaties. Uiteraard zijn wij blij met deze steun voor over het algemeen lastig te ontwikkelen locaties. Anderzijds stelt de provincie in haar interim omgevingsverordening additionele eisen aan zowel binnenstedelijke als buitenstedelijke woningbouwlocaties. Met name deze additionele eisen roepen bij ons en

andere betrokken gemeenten veel weerstand op.

In onze ogen past een (zeer) brede toepassing van de provinciale bevoegdheden, waarbij het soms zelf de vraag is of er überhaupt nog sprake is van provinciale bevoegdheden, niet bij de geest van de Omgevingswet. De Omgevingswet gaat immers uit van het principe 'decentraal, tenzij'. Handelend naar dit principe zou de provincie Utrecht meer vertrouwen mogen hebben in de gemeentelijke overheden en meer ruimte moeten geven aan de lokale overheden. In onze zienswijze zijn wij al uitgebreid op dit onderwerp ingegaan.

Uit de Nota van Beantwoording blijkt, dat de provincie hier geen boodschap aan heeft. Aangezien de zorgen over dit onderwerp bij veel gemeenten in de U16 groot zijn, is besloten om gezamenlijk een brief te sturen naar Provinciale Staten om aandacht te vragen voor dit probleem. Bijgevoegd bij deze raadsinformatiebrief vindt u naast de Nota van Beantwoording ook de brief die namens 11 wethouders uit de U16-regio naar Provinciale Staten is verstuurd. De komende periode zal naar alle waarschijnlijkheid in het teken staan van intensieve gesprekken over dit onderwerp met de provincie Utrecht. Wij vinden het belangrijk dat u hiervan op de hoogte bent en delen deze informatie daarom met u.

Financiën

Niet van toepassing.

Vervolg

17 februari 2021: Commissie Omgevingsvisie van Provinciale Staten (brief van gemeenten geagendeerd).

10 maart 2021: Provinciale Staten vergadering over de provinciale omgevingsvisie en interim omgevingsverordening (behandeling/ vaststelling).

Bijlagen

1. Nota van Beantwoording (D/21/009258);
2. Brief van wethouders wonen naar Provinciale Staten (D/21/009257).

Ontwerp Omgevingsvisie, Ontwerp Interim Omgevingsverordening en bijbehorend milieueffectrapport (planMER)

Concept nota van beantwoording over zienswijzen

Publicatiedatum 26 januari 2021
Status Besluit van Gedeputeerde Staten
Referentienummer 821F0244

Inhoudsopgave

0.	Doel en opzet nota van beantwoording.....	4
0.1	Doel en status van deze nota	4
0.2	Ontvangen adviezen.....	4
0.3	Leeswijzer.....	5
0.4	Overzicht indieners zienswijzen op nummer.....	6
0.5	Overzicht indieners zienswijzen op naam.....	9
1.	Omgevingsvisie: Inleiding	12
1.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie	14
2.	Omgevingsvisie: Visie.....	17
2.1	Kwaliteiten, opgaven en positionering Utrecht.....	17
2.2	Utrecht 2050	19
2.3	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie	24
3.	Omgevingsvisie: Basis.....	27
3.1	Sturingsfilosofie	27
3.2	Uitgangspunten voor ons omgevingsbeleid	29
3.3	Provinciale belangen.....	29
3.4	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie	30
4.	Omgevingsvisie: Beleid voor een gezonde en veilige leefomgeving.32	
	Gezonde en veilige leefomgeving	32
	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	34
4.1	Stad en land gezond.....	36
4.1.1	Milieu en gezondheid	36
4.1.2	Recreatie en toerisme	44
4.1.3	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	60
4.2	Klimaatbestendig en waterrobuust.....	63
4.2.1	Duurzaam en robuust bodem- en watersysteem	63
4.2.2	Klimaatbestendige en waterveilige leefomgeving	66
4.2.3	Perspectief voor bodemdalingsgebieden.....	67
4.2.4	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie	71
4.3	Duurzame energie.....	72
4.3.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie	96
4.4	Vitale steden en dorpen	98
4.4.1	Ruimte voor wonen en leven	98
4.4.2	Ruimte voor werken en winkelen.....	108
4.4.3	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie	114
4.5	Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar	116
4.5.1	Een goed bereikbare provincie	116
4.5.2	Ontwikkeling bij knooppunten	120
4.5.3	Optimalisatie van netwerken wegen, OV en fiets	121
4.5.4	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie	131
4.6	Levend landschap, erfgoed en cultuur	132
4.6.1	Aantrekkelijke landschappen	132
4.6.2	Toegankelijke cultuur en waardevol erfgoed	137
4.6.3	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie	144
4.7	Toekomstbestendige natuur en landbouw.....	146
4.7.1	Robuuste natuur met hoge biodiversiteit	147
4.7.2	Duurzame landbouw.....	175
4.7.3	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie	190
5.	Omgevingsvisie: Gebieden.....	194
5.1	Regio U16	194
5.1.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie	205

5.2	Regio Amersfoort.....	208	12.	Interimverordening: Cultuurhistorie en landschap (H7)	261
5.2.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	208	13.	Interimverordening: Landbouw (H8)	266
5.3	Regio Foodvalley	210	14.	Interimverordening: Wonen, werken, recreëren (H9)	268
6.	Omgevingsvisie: Uitvoering	212	15.	Interimverordening: Uitvoering en procedures (H10).....	290
6.1	Samenwerken	212	16.	Interimverordening: Gebruikte afkortingen	290
6.1.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	213	17.	Milieueffectrapport (planMER).....	291
6.2	Participatie	215	18.	Kaartbijlage met kaartaanpassingen	299
6.3	Omgevingskwaliteit.....	217	18.1	Kaartaanpassingen Omgevingsvisie.....	299
6.3.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	218	18.2	Kaartaanpassingen Interim Omgevingsverordening	304
6.4	Regionaal programmeren	219			
6.4.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	221			
6.5	Uitvoeren via Omgevingsverordening en programma's	222			
6.5.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	222			
6.6	Flexibiliteit in beleid.....	224			
6.7	Monitoring en evaluatie.....	225			
6.7.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	226			
6.8	Vergunningverlening, toezicht en handhaving	227			
6.8.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	228			
6.9	Uitvoering geven aan beleid via programma's	229			
6.9.1	Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie.....	229			
7.	Interimverordening: Algemeen.....	231			
8.	Interimverordening: Watersysteem, ondergrond en bodem (H2 en H3) 236				
9.	Interimverordening: Bereikbaarheid en mobiliteit (H4).....	241			
10.	Interimverordening: Energie (H5).....	246			
11.	Interimverordening: Natuur (H6)	249			

0. Doel en opzet nota van beantwoording

0.1 Doel en status van deze nota

Deze Nota van Beantwoording gaat over de zienswijzen die zijn ingediend op de Ontwerp Omgevingsvisie provincie Utrecht (Omgevingsvisie), de opmerkingen die zijn ingediend op de Ontwerp Interim Omgevingsverordening provincie Utrecht (Interimverordening) en de zienswijzen die ingediend zijn op het Milieueffectrapport bij de Omgevingsvisie (Milieueffectrapport). Hierna wordt voor de duidelijkheid alleen gesproken over zienswijzen, waarbij de opmerkingen over de verordening zijn inbegrepen.

Omgevingsvisie, Interimverordening en Milieueffectrapport

De Ontwerp Omgevingsvisie en het bijbehorende Milieueffectrapport zijn op 17 maart 2020 vastgesteld door Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Utrecht. De Ontwerp Interimverordening is op 4 september 2020 vastgesteld door GS. Vanwege het uitstel van de invoering van de Omgevingswet wat op 1 april 2020 bekend werd, was het nodig om een aangepaste verordening op te stellen die werking kan hebben onder de huidige wetten. De Ontwerpen zijn door Provinciale Staten (PS) gedurende de periode 22 september t/m 2 november 2020 ter inzage gelegd, zowel op papier in het provinciehuis, de gemeentehuizen en de waterschapshuizen, als digitaal op de website <https://omgevingswet.provincie-utrecht.nl> en als ruimtelijk plan via ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl, en via de landelijke site www.ruimtelijkeplannen.nl.

Terinzagelegging

Tijdens de periode van terinzagelegging zijn 173 zienswijzen binnen gekomen. De lijst met indieners is aan het einde van deze inleiding opgenomen. Doordat sommige zienswijzen meerdere keren binnen zijn gekomen, telt de lijst tot 180 indieners. De dubbelingen zijn in de lijst opgenomen als vervallen nummers. De zienswijzen komen van diverse partijen, zoals gemeenten, regio's, het Rijk, de RUD, diverse belangenorganisaties, terreinbeherende organisaties en diverse burgers en bedrijven, waaronder agrariërs, landgoedeigenaren en bedrijven in de sector duurzame energie. Tijdens de periode van terinzagelegging zijn vier digitale informatieavonden georganiseerd. Hier hebben zo'n 75 mensen gebruik van gemaakt. Op 26 oktober 2020 is er een hoorzitting gehouden door PS. De 3 insprekers tijdens de hoorzitting hebben daarna allen ook nog een schriftelijke zienswijze ingediend.

Proces van vaststelling

Deze Nota van Beantwoording is op 26 januari 2021 door GS in concept vastgesteld. PS stellen de definitieve Nota van Beantwoording op 10 maart 2021 vast. De wijzigingen die uit de Nota van Beantwoording voortvloeien, worden verwerkt in de Omgevingsvisie en Interimverordening die eveneens op 10 maart 2021 worden vastgesteld. Deze beide stukken treden daarna op 1 april 2021 in werking.

0.2 Ontvangen adviezen

GS en PS hebben drie adviezen ontvangen over de Omgevingsvisie, de Interimverordening en het Milieueffectrapport.

Advies PARK

De onafhankelijk Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) heeft een advies uitgebracht over de Ontwerp Omgevingsvisie en Ontwerp Interim Omgevingsverordening. In het advies complimenteert hij de bestuurders, maar herhaalt wel enkele punten van zorg, waaronder de wijze waarop Groen Groeit Mee verwerkt is, de rol van de provincie in de uitvoering van de visie en de digitale leefomgeving. Over dit advies is een antwoordbrief opgesteld.

Advies PCL

De PCL heeft een advies uitgebracht op de Ontwerp Omgevingsvisie en Ontwerp Interim Omgevingsverordening. De PCL spreekt in haar advies haar zorgen uit over de aansluiting van visie en verordening op elkaar. De zorg zit met name op thema's circulair en klimaatadaptatie, die in de visie voldoende aandacht krijgen, maar in de ogen van PCL nog onvoldoende terugkomen in de verordening. Over dit advies is een antwoordbrief opgesteld.

Advies Commissie m.e.r.

De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het Milieueffectrapport. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. De Commissie heeft over het definitieve Milieueffectrapport een advies uitgebracht. Als bevoegd gezag hebben Provinciale Staten van Utrecht het definitieve advies ontvangen. Eerder heeft de Commissie een advies uitgebracht over de reikwijdte en het detailniveau van het planMER en een tussentijds advies over tussentijdse documenten. De Commissie is in haar definitieve advies positief over het milieueffectrapport en concludeert dat het planMER alle essentiële

(milieu)informatie bevat om een besluit te kunnen nemen over de Omgevingsvisie.

0.3 Leeswijzer

In de Nota van Beantwoording zijn de zienswijzen ingedeeld naar de inhoudelijke onderwerpen waar zij betrekking op hebben. Hiervoor is de indeling van de Omgevingsvisie als basis gebruikt. De inhoudelijke zienswijzen op de Interimverordening zijn bij de betreffende thema's opgenomen. De zienswijzen die alleen betrekking hebben op de Interimverordening zijn na de inhoudelijke onderwerpen opgenomen, evenals de zienswijzen die betrekking hebben op het milieueffectrapport.

Voor zover er nog aanleiding was om ambtshalve wijzigingen aan te brengen ten opzichte van het Ontwerp, zijn deze vermeld bij het betreffende hoofdstuk.

De zienswijzen zijn opgenomen in tabellen. Hierin zijn de volgende kopjes gebruikt:

Nr. en Indieners: Hier wordt door een nummer en naam aangegeven wie de beschreven zienswijze heeft ingediend. Aan het einde van deze inleiding is een overzicht opgenomen van alle zienswijzen. Daarin zijn vanwege de Wet Bescherming Persoonsgegevens geen namen van particulieren opgenomen.

Samenvatting zienswijze: Hier wordt de zienswijze inhoudelijk samengevat. Als er meerdere personen of instanties over eenzelfde onderwerp een zienswijze hebben ingediend, wordt alleen als daartoe aanleiding bestaat verduidelijkt wie welke argumenten heeft ingebracht.

Reactie en eventuele aanpassing: Hier is de reactie van GS/PS opgenomen en is aangegeven of er op basis van de zienswijze aanleiding is de tekst / kaarten van Omgevingsvisie of Interimverordening aan te passen en zo ja, wat de essentie van de wijziging is.

0.4 Overzicht indieners zienswijzen op nummer

Nummer	Naam indiender zienswijze
001	Gezamenlijke collectieven voor Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht
002	Gemeenten Lopikerwaard
003	Gemeente Renswoude
004	Particulier
005	Buren van Rijnenburg en Reijerscop
006	Particulier
007	Particulier
008	Particulier
009	Particulier
010	Particulier
011	Particulier
012	Particulier
013	Particulier
014	Directie Garage van der Wind
015	Particulier
016	Particulier
017	Particulier
018	Gemeente IJsselstein
019	Gemeente De Ronde Venen
020	UMC Utrecht, Universiteit Utrecht, Prinses Maxima Centrum, Ronald McDonald Huis Utrecht
021	Particulier
022	Recreatiebedrijf Buitengoed de Boomgaard
023	Gemeente Nieuwegein
024	Belangenvereniging Couwenhoven
025	Particulier
026	Particulier
027	Bedrijvenkring Scherpenzeel Woudenberg
028	Regio Foodvalley
029	Stichting Ruiteren en Mennen Utrechtse Heuvelrug
030	Particulier
031	Werkgroep Behoud Lopikerwaard
032	Particulier
033	Particulier
034	Particulier

035	Particulier
036	Gemeente Oudewater
037	Utrechts Fietsoverleg
038	Particulier
039	Nederlandse WindEnergie Associatie
040	Bewonersvereniging Maartensdijk-Zuid
041	Gemeente Amersfoort
042	Burgerinitiatief Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht
043	Historische Kring IJsselstein
044	Particulier
045	Stichting Wandelnet en TeVoet, vereniging van wandelaars
046	Gemeente Woerden
047	Gemeente Baarn
048	Zadelhoff Beheer namens Groenland Breukelen B.V.
049	De Groene Buffer
050	U10 gemeenten
051	Particulier
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug
053	Gemeente Rhenen
054	Gemeente Utrecht (ambtelijk)
055	Gemeente Utrecht
056	Particulier
057	Particulier
058	Particulier
059	Stichting Duurzaam Woudenberg
060	TPSolar, Solarfields en GroenLeven
061	Gemeente De Bilt
062	Stichting Het Zuid-Hollands Landschap
063	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen
064	TenneT TSO B.V.
065	Particulier
066	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug
067	Landgoed Eyckenstein
068	Rijksvastgoedbedrijf, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
069	Vattenfall
070	ECO-DOE
071	Staatsbosbeheer, provinciale eenheid Utrecht
072	Vechtplassencommissie

073	Particulier
074	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad
075	Adviesgroep BB+W
076	Particulier
077	Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen
078	Werkgroep Zeist Zoemt Duurzaam
079	Particulier
080	Particulier
081	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland
082	Particulier
083	Vereniging Harmelerwaard 3.0
084	Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist
085	Particulier
086	Particulier
087	Particulier
088	Particulier
089	Particulier
090	Particulier
091	Kracht van Utrecht
092	Particulier
093	Stichting Vrienden Soester Eng
094	Stichting Houd Bunnik Groen
095	Stichting Groene Hart
096	Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort
097	Particulier
098	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.
099	Van Westreenen namens Loon- en verhuurbedrijf Hoolwerf
100	Van Doorne namens Aannemersbedrijf A. van Ooijen Woerden B.V.
101	Particulier
102	Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A.
103	AIM Advocaten namens Wereldhave Nederland B.V.
104	Vervallen
105	Vereniging Eemland300
106	Vereniging Vrij Polderland
107	Particulier
108	Maatschap Zagt

109	Gemeente Bunnik
110	Oasen Drinkwater
111	Dorpsplatform Hekendorp
112	Particulier
113	VVE Park Waeterrijck
114	Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen – Leersum
115	Particulier
116	Stichting Beter Zeist
117	Particulier
118	Werkgroep De Groene Driehoek
119	Rhenam Wonen
120	Landgoed Lockhorst
121	Particulier
122	Vereniging Nederlandse Riviergemeenten
123	Cumela Nederland
124	VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden
125	Particulier
126	Gemeente Vijfheerenlanden
127	Vervallen
128	Kernteam De Bilt 2050
129	Regio Amersfoort
130	NV Landgoed Anderstein en BV Landgoed 't Stort
131	't Schoutenhuis bv namens diverse landgoederen
132	Particulier
133	Vervallen
134	Gemeente Stichtse Vecht
135	Vervallen
136	Federatie Groene Heuvelrug
137	Vervallen
138	Particulier
139	Gemeente Houten
140	Regioplatform Woningcorporaties Utrecht
141	Vervallen
142	Vervallen
143	Natuurmonumenten Zuid-Holland
144	Particulier
145	Platform Bedrijven Utrecht West
146	Utrechtse energiecoöperaties
147	ProRail

148	Particulier
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties
150	Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen
151	Rijkswaterstaat Midden-Nederland
152	Dorpscommissie Oud-Zuilen
153	Gemeente Wijk bij Duurstede
154	Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging
155	Particulier
156	Particulier
157	Stichting De Boom
158	Bewonerscomité Leersum Zuid
159	Stichting Natuur en Landschap Lage Vuursche e.o.
160	Firma P. Rodenburg
161	Particulier
162	Vervallen
163	Werkgroep Natuurlijk Zeist-West
164	Particulier
165	Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie, Endurancevereniging
166	Vervallen
167	Stichting Behoud de Eemvallei
168	Vrienden van Amelisweerd
169	Particulier
170	Particulier
171	Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis
172	Reizigersvereniging Rover
173	Particulier
174	RUD Utrecht
175	Particulier
176	Particulier
177	Particulier
178	Gemeente Zeist
179	Particulier
180	Weebers vastgoed advocaten namens Stichting Behoud Slagenlandschap Maartensdijk Oost

0.5 Overzicht indieners zienswijzen op naam

Naam indiender zienswijze	Nummer
Adviesgroep BB+W	075
AIM Advocaten namens Wereldhave Nederland B.V.	103
Bedrijvenkring Scherpenzeel Woudenberg	027
Belangenvereniging Couwenhoven	024
Bewonerscomité Leersum Zuid	158
Bewonersvereniging Maartensdijk-Zuid	040
Buren van Rijnenburg en Reijerscop	005
Burgerinitiatief Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht	042
Cumela Nederland	123
De Groene Buffer	049
Directie Garage van der Wind	014
Dorpscommissie Oud-Zuilen	152
Dorpsplatform Hekendorp	111
ECO-DOE	070
Federatie Groene Heuvelrug	136
Firma P. Rodenburg	160
Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A.	102
Gemeente Amersfoort	041
Gemeente Baarn	047
Gemeente Bunnik	109
Gemeente De Bilt	061
Gemeente De Ronde Venen	019
Gemeente Houten	139
Gemeente IJsselstein	018
Gemeente Nieuwegein	023
Gemeente Oudewater	036
Gemeente Renswoude	003
Gemeente Rhenen	053
Gemeente Stichtse Vecht	134
Gemeente Utrecht	055
Gemeente Utrecht (ambtelijk)	054
Gemeente Utrechtse Heuvelrug	052
Gemeente Vijfheerenlanden	126
Gemeente Wijk bij Duurstede	153
Gemeente Woerden	046
Gemeente Zeist	178

Gemeenten Lopikerwaard	002
Gezamenlijke collectieven voor Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht	001
Historische Kring IJsselstein	043
Kernteam De Bilt 2050	128
Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie, Endurancevereniging	165
Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging	154
Kracht van Utrecht	091
Landgoed Eyckenstein	067
Landgoed Lockhorst	120
Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	171
LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland	081
Maatschap Zagt	108
Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen	077
Natuurmonumenten Zuid-Holland	143
Nederlandse WindEnergie Associatie	039
Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen	150
NV Landgoed Anderstein en BV Landgoed 't Stort	130
Oasen Drinkwater	110
Particulier	004
Particulier	006
Particulier	007
Particulier	008
Particulier	009
Particulier	010
Particulier	011
Particulier	012
Particulier	013
Particulier	015
Particulier	016
Particulier	017
Particulier	021
Particulier	025
Particulier	026
Particulier	030
Particulier	032

Particulier	033
Particulier	034
Particulier	035
Particulier	038
Particulier	044
Particulier	051
Particulier	056
Particulier	057
Particulier	058
Particulier	065
Particulier	073
Particulier	076
Particulier	079
Particulier	080
Particulier	082
Particulier	085
Particulier	086
Particulier	087
Particulier	088
Particulier	089
Particulier	090
Particulier	092
Particulier	097
Particulier	101
Particulier	107
Particulier	112
Particulier	115
Particulier	117
Particulier	121
Particulier	125
Particulier	132
Particulier	138
Particulier	144
Particulier	148
Particulier	155
Particulier	156
Particulier	161
Particulier	164
Particulier	169

Particulier	170
Particulier	173
Particulier	175
Particulier	176
Particulier	177
Particulier	179
Platform Bedrijven Utrecht West	145
ProRail	147
Recreatiebedrijf Buitengoed de Boomgaard	022
Regio Amersfoort	129
Regio Foodvalley	028
Regioplatform Woningcorporaties Utrecht	140
Reizigersvereniging Rover	172
Rhenam Wonen	119
Rijksvastgoedbedrijf, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	068
Rijkswaterstaat Midden-Nederland	151
RUD Utrecht	174
Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort	096
Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	149
Staatsbosbeheer, provinciale eenheid Utrecht	071
Stichting Behoud de Eemvallei	167
Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen	063
Stichting Beter Zeist	116
Stichting De Boom	157
Stichting Duurzaam Woudenberg	059
Stichting Groene Hart	095
Stichting Het Zuid-Hollands Landschap	062
Stichting Houd Bunnik Groen	094
Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	098
Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	066
Stichting Natuur en Landschap Lage Vuursche e.o.	159
Stichting Ruiteren en Mennen Utrechtse Heuvelrug	029
Stichting Vrienden Soester Eng	093
Stichting Wandelnet en TeVoet, vereniging van wandelaars	045
't Schoutenhuis bv namens diverse landgoederen	131
TenneT TSO B.V.	064
TPSolar, Solarfields en GroenLeven	060
U10 gemeenten	050

UMC Utrecht, Universiteit Utrecht, Prinses Maxima Centrum, Ronald McDonald Huis Utrecht	020
Utrechts Fietsoverleg	037
Utrechtse energiecoöperaties	146
Van Doorne namens Aannemersbedrijf A. van Ooijen Woerden B.V.	100
Van Westreenen namens Loon- en verhuurbedrijf Hoolwerf	099
Vattenfall	069
Vechtplassencommissie	072
Vereniging Eemland300	105
Vereniging Harmelerwaard 3.0	083
Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad	074
Vereniging Nederlandse Riviergemeenten	122
Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen - Leersum	114
Vereniging Vrij Polderland	106
Vervallen	104
Vervallen	127
Vervallen	133
Vervallen	135
Vervallen	137
Vervallen	141
vervallen	142
Vervallen	162
Vervallen	166
VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden	124
Vrienden van Amelisweerd	168
VVE Park Waeterrijck	113
Weebers vastgoed advocaten namens Stichting Behoud Slagenlandschap Maartensdijk Oost	180
Werkgroep Behoud Lopikerwaard	031
Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist	084
Werkgroep De Groene Driehoek	118
Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	163
Werkgroep Zeist Zoemt Duurzaam	078
Zadelhoff beheer namens Groenland Breukelen B.V.	048

1. Omgevingsvisie: Inleiding

Zelfbindend

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
024, 053	Belangenvereniging Couwenhoven, Gemeente Rhenen	In de Omgevingsvisie staat dat de inhoud ervan uitsluitend bindend is voor de provincie Utrecht zelf. Wat wordt hiermee bedoeld? Vormt de visie het kader voor regionale of lokale beleid- en planvorming of hoeven gemeenten zich weinig of niets gelegen te laten liggen aan wat er in de provinciale visie staat? Zo niet, waaraan dient de gemeente zich dan te houden? (024) De visie is te gedetailleerd. De gemeente wil meer vrijheid hebben om keuzes te maken in haar eigen Omgevingsvisie. (053)	In lijn met de huidige Wet ruimtelijke ordening en straks ook de Omgevingswet is een structuurvisie / Omgevingsvisie slechts bindend voor de overheid die deze opstelt. Voor de doorwerking er van naar andere overheden zijn andere instrumenten beschikbaar. Voor provincies betreft dat de verordeningen. Om die reden zijn de Ontwerp Omgevingsvisie en de Ontwerp Interim Omgevingsverordening gelijktijdig opgesteld. De gemeente heeft de vrijheid bij haar eigen Omgevingsvisie. In haar Omgevingsplan moet zij rekening houden met de instructieregels uit de verordening. Aanpassing in de visie: De term 'zelfbindend' nader toelichten in H1.

Uitstel Omgevingswet en Corona

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
096, 116, 134	Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort, Stichting Beter Zeist, Gemeente Stichtse Vecht	Omgevingsvisie uit maart 2020 zo laat ter inzage leggen siert provincie niet en motiveert niet tot meedenken. (096) Goed dat de zienswijzetermijn is verruimd t/m 2 november. Dat maakt het mogelijk effecten van grote maatschappelijke betekenis, zoals de coronacrisis, mee te nemen bij de zienswijze. (116) De documenten zijn al op 17 maart 2020 vastgesteld. Daarna werd de Omgevingswet uitgesteld en werden we geconfronteerd met de gevolgen van Covid-19 virus. Houd hiermee rekening bij de definitieve vaststelling. (134) Er wordt nog niet ingespeeld op de recente coronacrisis. De teksten zijn geschreven tijdens zeer goede tijden met veel "luxewensen". Anticipeer hier alsnog op. (023)	De Ontwerp Omgevingsvisie, -verordening en planMER zijn inderdaad op 17 maart 2020 vastgesteld. Toen op 1 april 2020 bekend werd dat de invoering van de Omgevingswet uitgesteld werd, heeft de provincie de terinzagelegging gepland voor 8 april gestopt. De Omgevingsverordening kan namelijk alleen onder de Omgevingswet in werking treden. In plaats daarvan is een Interimverordening opgesteld, die kan werken onder de huidige wetten. Deze is op 4 september vastgesteld, waarna op 22 september alsnog de terinzagelegging is gestart. De Ontwerp Omgevingsvisie is in die periode niet aangepast. De provincie is niet van mening dat de Omgevingsvisie voor Covid-19 aangepast moet worden. In tijden van pandemie is de kwaliteit van leven en leefomgeving van groot belang en hier is veel aandacht voor in de visie, evenals voor de ruimte die nodig is voor wandelen en fietsen. Bij verstedelijking is de eis opgenomen om een evenredige hoeveelheid groen mee te ontwikkelen. En tenslotte kan de provincie, door de flexibelere wijze van plannen van verstedelijking via regionaal programmeren, makkelijker meebewegen met toenemende en afnemende vraag. Aanpassing in de visie: Tekst H1 aanpassen aan latere inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Participatie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
116, 149	Stichting Beter Zeist, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	Complimenten voor de aandacht die de provincie heeft gegeven aan de mogelijkheden voor participatie en inspraak over de componenten van de voorliggende visie. (116) Groot compliment aan de provincie over het proces en de participatiemogelijkheden rondom het opstellen van de Omgevingsvisie. (149)	Dank u voor deze ondersteuning van het gevoerde proces. Deze zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing. Wel wordt de afronding van het participatieproces via de inspraak in de visie opgenomen.

Leesbaarheid documenten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109	Gemeente Bunnik	<p>Visie is onduidelijk, onoverzichtelijk en niet erg leesbaar. Redenen: onderwerpen worden op verschillende plekken belicht, er wordt op diverse plekken verwezen naar andere documenten, kaarten, kaders, bijlagen, etc. zonder linken en de inzoombare kaarten zijn lastig te vinden, er staan geen linkjes in het document die leiden naar een kaart die ook zonder speciaal programma te openen is.</p> <p>Verordening is zeer slecht leesbaar, totaal onduidelijk welke bijlagen bij welk artikel en welke kaart horen (verwijzing zou prettig zijn). Via https://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/ heb je uiteindelijk het beste overzicht (kaart + regel + toelichting bij elkaar).</p>	<p>Dank u voor deze feedback. In de pdf-versie van de visie is middels de leeswijzer op pagina 11 geprobeerd om zowel aan te geven hoe de visie in elkaar zit, als hoe de kaarten samenhangen met de tekst en gelezen kunnen worden en waar het digitale plan te vinden is. Ook is aangegeven waar voor professionele gebruikers de aparte kaartlagen te downloaden zijn. Het is jammer dat dit niet duidelijk genoeg overgekomen is. Het verwijzen naar andere documenten is inderdaad niet consequent via een actieve link gedaan. Soms is alleen een document genoemd. Dit zal verbeterd worden.</p> <p>In de verordening verwijzen de artikelen zowel naar de objecten op de kaart, als, waar relevant, naar de bijlagen, zodat ze in samenhang bekeken kunnen worden.</p> <p>Overigens is het zo dat van zowel visie als verordening het digitale plan leidend is. De documenten bekijken via https://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/ is dan ook de eerst aangewezen manier. De pdf-versie van beide documenten is een extra service waarmee naast een digitaal plan ook een bladerbare versie beschikbaar is.</p> <p><i>Aanpassing in de visie: In de tekst van H1 aandacht besteden aan het digitale plan via het verplaatsen en aanvullen van de leeswijzer. In de tekst van H4 aangeven hoe thema's, kaarten en tekst met elkaar samenhangen. In H4 onder de kleine kaarten een verwijzing naar de bijlage opnemen. Verwijzen naar andere documenten via linken.</i></p>

Betrokkenheid buurprovincies

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
143	Natuurmonumenten Zuid-Holland	<p>De provincie Utrecht verzuimt om de buurprovincies én daarin werkzame maatschappelijke organisaties en TBO's op de hoogte te stellen van de terinzagelegging van de stukken. De natuur houdt niet op bij de grens, dus laat de participatie niet enkel tot de provinciegrenzen lopen.</p>	<p>De buurprovincies zijn in het proces van totstandkoming van visie en verordening betrokken geweest en hebben bericht ontvangen van de terinzagelegging. De in die provincies werkzame maatschappelijke organisaties en TBO's zijn inderdaad niet apart geïnformeerd, maar hebben kennis kunnen nemen van de publicatie van de terinzagelegging. Verschillende partijen hebben dit gedaan en hebben gereageerd op de stukken.</p> <p><i>Aanpassing in de visie: In de beschrijving van de totstandkoming van visie en verordening ook de betrokkenheid van buurprovincies en het Rijk beschrijven.</i></p>

Effecten Omgevingswet

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070	ECO-DOE	De Omgevingswet biedt een eenvoudiger kader voor burgers en ondernemers om met initiatieven en plannen te komen. Te verwachten is dat deze plannen voornamelijk een korte termijn wens gaan vervullen. Dit geeft een nog groter risico op verrommeling, afbreuk van de ruimtelijke kwaliteit en een nog negatievere impact op ecologische systemen. Borg dit veel beter.	De manier waarop via de verordening de ruimte voor ontwikkelingen onder kwalitatieve voorwaarden wordt geboden en de bescherming die in de verordening opgenomen is voor natuur, is voldoende waarborg om te werken aan kwaliteitswinst en om daarmee verrommeling en aantasting van natuur te voorkomen.

1.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
Inhouds-opgave	n.v.t.	'Gezonde en veilige leefomgeving'	Voor de vindbaarheid en om het belang te benadrukken van de inleiding op hoofdstuk 4, wordt er een extra kopje in de inhoudsopgave opgenomen.
1	De Omgevingsvisie is een instrument uit de Omgevingswet die waarschijnlijk medio 2021 in werking treedt.	De Omgevingsvisie is een instrument uit de Omgevingswet die volgens planning per 1 januari 2022 in werking treedt. De Omgevingsvisie is een samenvoeging van onder andere de ruimtelijke structuurvisie, mobiliteitsvisie, natuurvisie en het bodem-, water- en milieuplan. Zolang de Omgevingswet niet in werking is getreden, heeft de Omgevingsvisie werking onder de bij deze plannen en visies behorende wetten.	Tekst wordt op basis van ingediende zienswijzen aangepast aan de latere inwerkingtreding van de Omgevingswet.
1	De Omgevingsvisie is op grond van de Omgevingswet zelfbindend voor de provincie Utrecht. Andere overheden, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners zijn juridisch niet aan de Omgevingsvisie gebonden. Zij zijn wél gebonden aan de regels en normen die in onze Omgevingsverordening worden gesteld. Goed bestuur houdt in dat wij bij het opstellen van onze Omgevingsvisie rekening houden met het beleid van andere overheden (Rijk, buurprovincies, gemeenten en waterschappen) en dat andere overheden de Omgevingsvisie provincie Utrecht in ogenschouw nemen. Deze Omgevingsvisie beoogt dat we vertrouwen geven en denken in kansen. En dat wij kaders meegeven en verantwoordelijkheid nemen voor onze provinciale belangen.	De Omgevingsvisie is op grond van de Omgevingswet zelfbindend voor de provincie Utrecht. Zelfbindend betekent dat de Omgevingsvisie alleen voor de provincie Utrecht verplichtingen schept. De Omgevingsvisie werkt dus niet rechtstreeks door in de omgevingsvisies van gemeenten en waterschappen. Andere overheden, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners zijn wél gebonden aan de regels en normen die in onze Omgevingsverordening worden gesteld. Goed bestuur houdt in dat wij bij het opstellen van onze Omgevingsvisie rekening houden met het beleid van andere overheden (Rijk, buurprovincies, gemeenten en waterschappen) en dat andere overheden de Omgevingsvisie provincie Utrecht meenemen in visievorming en beleid. Deze Omgevingsvisie beoogt dat we vertrouwen geven en denken in kansen. En dat wij kaders meegeven en verantwoordelijkheid nemen voor onze provinciale belangen.	De term zelfbindend wordt op basis van ingediende zienswijzen nader toegelicht.
1	In de periode januari – februari 2020 hebben over beide documenten diverse overleggen met gemeenten, buurprovincies en maatschappelijke organisaties plaatsgevonden.	In de periode januari – februari 2020 hebben over beide documenten diverse overleggen met maatschappelijke organisaties, waterbeheerders, gemeenten, buurprovincies en Rijk plaatsgevonden.	In de beschrijving van de totstandkoming van visie en verordening wordt op basis van ingediende zienswijzen ook de betrokkenheid van buurprovincies en het Rijk beschreven.

1	Op 17 maart 2020 hebben Gedeputeerde Staten de Ontwerpen van beide documenten vastgesteld. Deze Ontwerpen leggen we ter inzage. In die periode kan iedereen die dat wil, reageren door een zienswijze in te dienen. Er wordt gedurende deze periode ook een hoorzitting georganiseerd. Op basis van ingekomen zienswijzen wordt een Nota van Beantwoording opgesteld. In het najaar van 2020 stellen Provinciale Staten de definitieve Omgevingsvisie en -verordening vast. De inwerkingtreding is voorzien op de inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet.	Op 17 maart 2020 hebben Gedeputeerde Staten de Ontwerpen van beide documenten vastgesteld. Omdat de Omgevingswet 1 jaar later dan gepland wordt ingevoerd (namelijk op 1 januari 2022), was het nodig om in plaats van de Omgevingsverordening een Interim Omgevingsverordening, kortweg Interimverordening, te maken. De Omgevingsverordening kan namelijk niet onder de huidige wetgeving in werking treden; dat kan alleen onder de nieuwe Omgevingswet. De Ontwerp Omgevingsvisie en de Ontwerp Interimverordening hebben in de periode van 22 september tot en met 2 november 2020 ter inzage gelegen. In die periode kon iedereen die dat wilde reageren door een zienswijze in te dienen. Er is gedurende deze periode ook een hoorzitting georganiseerd. Op basis van de 173 ingekomen zienswijzen is een Nota van Beantwoording opgesteld. Hierin zijn op basis van de zienswijzen diverse wijzigingsvoorstellen voor de Ontwerp Omgevingsvisie en Interimverordening opgenomen. Na vaststelling door Provinciale Staten is de inwerkingtreding van de definitieve Omgevingsvisie en Interimverordening voorzien op 1 april 2021.	Totstandkomingsproces aanvullen met de periode van terinzagelegging.
1	n.v.t.	n.v.t.	Afbeelding tijdlijn aanpassen aan langere looptijd project als gevolg van uitstel Omgevingswet én opstellen extra Omgevingsverordening.
1	Ter ondersteuning van de visievorming en de besluitvorming over de Omgevingsvisie en -verordening hebben wij een milieueffectrapport (planMER) laten opstellen. En Het PlanMER leggen we tegelijkertijd met de beide Ontwerpen ter inzage.	Ter ondersteuning van de visievorming en de besluitvorming over de Omgevingsvisie en -verordening hebben wij een milieueffectrapport (planMER) laten opstellen. Deze hebben Gedeputeerde Staten op 17 maart 2020 in definitieve vorm vastgesteld. En Het planMER is tegelijk met de beide Ontwerpen ter inzage gelegd. Ook heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage een toetsingsadvies gegeven op het planMER. De Commissie is van oordeel dat het planMER de essentiële informatie bevat om een besluit te nemen over de Omgevingsvisie, waarin het milieubelang volwaardig wordt meegewogen. Op de binnengekomen zienswijzen en het advies van de Commissie is een reactie gemaakt. Dit heeft niet geleid tot een aanvulling op het planMER of wijziging in de teksten van de Ontwerp Omgevingsvisie en Interimverordening.	Alinea "Milieueffectrapport" aanvullen met processtappen na ter inzage legging en wat met zienswijzen en advies van de Commissie m.e.r. is gedaan.
Leeswijzer	n.v.t.	n.v.t.	De leeswijzer wordt op basis van ingediende zienswijzen verplaatst naar het einde van hoofdstuk 1.
Leeswijzer	De Omgevingsvisie bevat meerdere kaarten . In hoofdstuk 2 (Visie) zijn kaarten opgenomen voor de Utrechtse kwaliteiten, de positionering van Utrecht in Midden Nederland en de hoofdlijnen van de	De Omgevingsvisie bevat meerdere kaarten . In hoofdstuk 2 (Visie) zijn kaarten opgenomen voor de Utrechtse kwaliteiten, de positionering van Utrecht in Midden Nederland en de hoofdlijnen van de provinciale visie op de ontwikkeling tot 2050. In hoofdstuk 5	Op basis van ingediende zienswijzen wordt verduidelijkt wat de term 'indicatief' betekent.

	<p>provinciale visie op de ontwikkeling tot 2050. In hoofdstuk 5 (Gebieden) is een aantal uitsneden van deze visiekaart opgenomen. De kaarten in hoofdstuk 4 (Beleid) bieden een meer gedetailleerde uitwerking van het beleid voor een gezonde en veilige leefomgeving op basis van de zeven beleidsthema's.</p>	<p>(Gebieden) is een aantal uitsneden van deze visiekaart opgenomen. De aanduidingen op deze kaarten zijn indicatief. Dit betekent dat de aanduidingen bij benadering op de kaart zijn opgenomen. Bij de uitvoering van de Omgevingsvisie zal waar nodig een meer precieze ligging worden bepaald. Enkele aanduidingen zijn overgenomen uit de themakaarten van hoofdstuk 4. Het betreft bijvoorbeeld het stedelijk gebied en het Natuurnetwerk Nederland.</p> <p>De kaarten in hoofdstuk 4 (Beleid) bieden een meer gedetailleerde uitwerking van het beleid voor een gezonde en veilige leefomgeving op basis van de zeven beleidsthema's. Deze aanduidingen zijn grotendeels precies op de kaart weergegeven conform de geografische ligging ervan. De thematische kaartbeelden zijn aangevuld met collages die een impressie geven van de beoogde ontwikkelingen. De collages zijn tevens samengevoegd tot Panorama Utrecht 2050. De vetgedrukte tekstpassages in de betreffende hoofdstukken verwijzen naar de (legenda van de) bijbehorende kaartbeelden.</p>	
Leeswijzer	<p>De Omgevingsvisie is digitaal te raadplegen via https://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/. Hier is de tekst te lezen en te doorzoeken en zijn de themakaarten en visiekaart gekoppeld aan de tekst. De digitale vindplaats van deze kaartlagen is ook opgenomen in bijlage 2 bij deze Omgevingsvisie, zodat de bestanden te downloaden zijn.</p>	<p>De Omgevingsvisie is digitaal te raadplegen via https://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/. Hier is de tekst te lezen en te doorzoeken en zijn de themakaarten en visiekaart gekoppeld aan de tekst. De digitale vindplaats van deze kaartlagen is ook opgenomen in bijlage 2 bij deze Omgevingsvisie, zodat de bestanden te downloaden zijn. Bij een geconstateerd verschil tussen de pdf-versie en het digitale plan, is het digitale plan leidend.</p>	<p>Ter verduidelijking wordt op basis van ingediende zienswijzen een zin toegevoegd over de status van het digitale plan.</p>
Leeswijzer	n.v.t.	<p>Zodra de Omgevingswet wordt ingevoerd, is de Omgevingsvisie te raadplegen via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). De vetgedrukte tekstpassages worden in het DSO opgenomen als hyperlinkjes.</p>	<p>De Omgevingsvisie wordt voor de Omgevingswet t.z.t. ook in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) opgenomen. Er wordt vast aangegeven dat het digitale plan dan anders werkt.</p>

2. Omgevingsvisie: Visie

2.1 Kwaliteiten, opgaven en positionering Utrecht

Kaart Utrechtse kwaliteiten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098, 163	Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	Kijk voor de kaart met Utrechtse Kwaliteiten ook naar de (digitale) 'Kwaliteitskaart' uit de: 'Visie Ruimte en Mobiliteit' van de provincie Zuid-Holland. Hierin kan op basis van diverse 'lagen', zoals 'Laag van de ondergrond', 'Laag van cultuur- en natuurlandschappen', 'Laag van stedelijke occupatie', 'Laag van de beleving' en 'Gebiedsprofiel grenzen' op diverse relevante ruimtelijk kwaliteiten (letterlijk) worden ingezoomd. (98) De kaarten met kwaliteiten en positionering zijn erg onduidelijk. Is dit bedoeld voor toepassing richting bestemmingsplannen e.d.? Dan kan deze beter worden geschrapt. (163)	Dank voor deze feedback. Met de opgenomen kaart van Utrechtse kwaliteiten zijn de zeven thema's uit de Omgevingsvisie van een kwalitatieve duiding voorzien. De kaart positionering verbindt de visie van de provincie Utrecht aan haar omgeving. Aangezien de Omgevingsvisie alleen zelfbindend is, speelt deze geen rol richting gemeenten. Voor de doorwerking is de Interimverordening opgesteld. Zuid-Holland heeft samen met een stedenbouwkundig bureau een mooie en zeer uitgebreide kaartenreeks gemaakt waarin GIS-data zijn opgewerkt tot heldere kaarten. In Utrecht hebben we ervoor gekozen de visie 2050 op hoofdlijnen te formuleren en in kaart te brengen. In hoofdstuk 4 is dit vervolgens in een separate kaartenreeks verder uitgewerkt. Voor de eventuele doorontwikkeling hiervan zal gekeken worden wat geleerd kan worden van de aanpak van de provincie Zuid-Holland. Aanpassing in de visie: ter verduidelijking van de gekozen werkwijze en voor verbetering van de leesbaarheid van de kaarten zelf worden de titels van de 7 thema's toegevoegd aan de deelkaarten 5 t/m 17 in hoofdstuk 4.

Verbinding met NOVI

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
063	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen	Minister Ollongren heeft aangegeven dat het kabinet in aanvulling op de Ontwerp Nationale Omgevingsvisie scherpere keuzes wil maken over de toekomstige ontwikkeling binnen het Stedelijk Netwerk Nederland, wil sturen op de vestiging van distributiecentra en wil werken aan een nationale strategie voor het landelijk gebied, zodat alle regio's optimaal benut worden. Ook heeft de minister aangegeven geen voorstander te zijn van het opofferen van landelijk gebied aan grootschalige zonnevelden en opgemerkt dat (grote) windmolens en -parken bij voorkeur op zee moeten worden gerealiseerd. Wat betekent dit kabinetsstandpunt voor de planning en implementatie van de Omgevingsvisie en hetgeen erin is opgenomen?	Deze uitspraken heeft de minister gedaan naar aanleiding van de bespreking en vaststelling van de NOVI. De NOVI is net als de Utrechtse Omgevingsvisie zelfbindend, in dit geval voor het Rijk. Wil de Minister dit kabinetsstandpunt door laten werken, dan zal ze dit in samenwerking met de andere overheden op moeten pakken, dan wel via algemene rijksregels door moeten laten werken. De uitspraken in de Utrechtse Omgevingsvisie zijn mede gebaseerd op afspraken met het Rijk rondom woningbouw (woondeal), energietransitie (RES'en), Klimaatakkoord, e.d. Dit is ook op die manier terug te vinden in de NOVI. Daarmee benoemt ook de NOVI de noodzaak van zonnevelden en windmolens op land (naast o.a. wind op zee en zon op dak). Het kabinet heeft niet aangegeven deze afspraken te willen herzien op basis van de uitspraken van de minister. Daarmee hebben deze uitspraken geen invloed op de Omgevingsvisie. Aanpassing in de visie: de verwijzing naar de Ontwerp NOVI vervangen door de verwijzing naar de vastgestelde NOVI.

Beschrijving opgaven

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
071	Staatsbosbeheer, provinciale Eenheid Utrecht	Complimenten voor heldere opzet en de aandacht voor de vele transities van de komende jaren op het vlak van onder meer klimaat, energie, mobiliteit en landbouw. Doet recht aan de urgentie van de vele maatschappelijke opgaven in de provincie Utrecht. Het belang van richting en regie in het beleid van de provincie bij deze transities is evident. De complexiteit en de enorme hoeveelheid aandachtsgebieden vraagt om scherpe keuzes die nodig zijn om ook in de praktijk de problemen te kunnen aanpakken.	Dank voor deze ondersteuning. Als provincie willen wij deze rol graag pakken. Om deze rol te kunnen pakken hebben we een sturingsfilosofie, rolbeschrijving en uitgangspunten voor omgevingsbeleid opgenomen.

Stikstofcrisis als opgave

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
096	Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort	De Omgevingsvisie kijkt goeddeels 30 jaar vooruit naar 2050, om vervolgens plannen te maken voor problemen die naar verwachting op die tijdshorizon gaan spelen. In het heden zijn er al voldoende problemen die naar een oplossing zoeken, met name de stikstofcrisis. Hier wordt geen oplossing voor geboden, het probleem wordt alleen vanuit de verschillende invalshoeken benoemd. Bovendien vindt hierover geen burgerparticipatie plaats.	De stikstofproblematiek is inderdaad benoemd in de Omgevingsvisie, waarbij aangegeven is dat dit opgepakt wordt via zowel generieke maatregelen, als een gebiedsgerichte aanpak. Een aanpak die gekoppeld wordt aan andere opgaven in de betreffende gebieden. De nadere invulling hiervan vindt in een programma plaats. De hoofdlijn hiervan is beschreven in de Omgevingsvisie. Zie verder ook paragraaf 4.7.1 en hoofdstuk 6 uit deze nota. Aanpassing in de visie: In 2.2. bij thema 7 staat de opgave stikstof reeds genoemd. Onder keuze wordt de gebiedsgerichte aanpak opgenomen.

Klimaatverandering als opgave

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
116	Stichting Beter Zeist	Vele ingrijpende ontwikkelingen komen op ons af. De meest algemene daarvan is klimaatverandering. Die zal de komende tientallen jaren doorgaan, ook al zouden de emissies van broeikasgassen gaan dalen. Er zijn grote effecten van de klimaatverandering te verwachten op de economie, het landgebruik, de samenleving en de mens. Alleen al de coronacrisis laat zien wat een enkel virus voor effecten op samenleving en mens kan hebben.	Klimaatverandering heeft inderdaad effect op veel aspecten van onze samenleving. Om die reden is het opgenomen in één van de zeven samenhangende thema's en werkt het door in diverse andere thema's.

Utrechtse kwaliteiten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
114	Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen - Leersum	Indiener betreurt het dat bij de Utrechtse kwaliteiten (p. 16) de natuur niet expliciet genoemd wordt. Natuur is in de ogen van de indiener een belangrijke kwaliteit van de provincie, denk aan het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.	In de afbeelding op pagina 16 is natuur inderdaad niet expliciet als kwaliteit opgenomen, omdat daar de Utrechtse kwaliteiten gezamenlijk benoemd worden. In de tekst van de visie is uitgelegd wat onder Utrechtse kwaliteiten wordt verstaan en daar is natuur expliciet opgenomen, omdat ook de provincie van mening is dat dit een belangrijke kwaliteit van de provincie is.

Onderliggend uitgangspunt van groei

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
116	Stichting Beter Zeist	Zorgen over het onderliggende uitgangspunt van het (extra) faciliteren van de economische en bevolkingsgroei. Dat betekent meer bedrijven, werkgelegenheid, huizen, distributiecentra, wegen, drukte en overlast, windmolens, zonnevelden etc. De keerzijde van extra investeren in de randstad, de provincie Utrecht en de regio Utrecht is een verdere aantasting van open ruimte, groen, rust en een prettige woon- en leefomgeving. Inwoners willen dat niet, dat blijkt ook uit enquêtes en onderzoeken: natuur staat op de eerste plaats en werkgelegenheid pas op plaats 10.	PS hebben met het Koersdocument Omgevingsvisie en Omgevingsverordening in 2018 besloten tot het faciliteren van de voorspelde groei. Het is ook een keuze die het Rijk maakt. Het Rijk geeft in de NOVI aan dat elke regio haar eigen (groei)opgave moet faciliteren. Omdat de inwoners natuur en duurzaamheid belangrijk vinden, is in de Omgevingsvisie aangegeven dat de gezonde en veilige leefomgeving centraal staat én dat bij de ontwikkelingen groen mee moet groeien. Ook stelt de provincie kwalitatieve voorwaarden aan de ontwikkelingen. Daarmee wordt zowel de opgave een plek gegeven, als dat er gewerkt wordt aan een goede woon- en leefomgeving van de huidige en toekomstige bevolking.

Praktische vertaling opgaven

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
129	Regio Amersfoort	Een punt van aandacht was en is de stapeling van ambities versus de grenzen aan meervoudig ruimtegebruik. Ruimte is eindig en ambities niet, dat begrijpen we. Maar in de praktische vertaling naar ruimtelijke ontwikkeling moeten keuzes worden gemaakt. Wij vragen in dat kader maatwerk.	De provincie gaat via samenwerking en programma's uitvoering geven aan de Omgevingsvisie. Dit wordt ondersteund door regels in de (Interim) Omgevingsverordening. In deze samenwerking en programma's is de provincie voornemens gebiedsgericht te werken. Daarmee is maatwerk naar gebied mogelijk. Aanpassing in de visie: Bij de toelichting op samenwerken in H6 ook de begrippen gebiedsgericht en maatwerk opnemen. Gebiedsgericht werken staat al in de begrippenlijst. Maatwerk wordt hier voor de volledigheid aan toegevoegd.

2.2 Utrecht 2050

Verbinding kwaliteiten en opgaven

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
035, 084, 091, 096, 097, 098, 116, 173	Particulier, Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist, Kracht van Utrecht, Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort, Particulier, Stichting Milieuzorg Zeist e.o.,	De Ontwerp Omgevingsvisie is een (te) ambitieus plan: bouwen van huizen, wegen aanleggen of verbreden, verduurzaming en energieopwekking, natuur, landbouw. Is er wel genoeg ruimte in de provincie Utrecht om al deze plannen te realiseren? (035, 173) De Omgevingsvisie is vooral mensgericht en er ontbreekt de opgave 'het redden van het Klimaat en de Biodiversiteit'. Zet dit bovenaan en actualiseer de ambities en doelstellingen naar aanleiding van het recent vastgestelde Europees en landelijk beleid hiervoor. (084) Benoem in visie en verordening de 'sense of urgency' inzake de klimaatopgave en de klimaatopgave als randvoorwaarde en werk dat uit in een programma voor 2021- 2030 en daarna. (091) De Omgevingsvisie heeft een sterk economisch karakter. Een Omgevingsvisie dient zich echter te richten op de veiligheid van de fysieke leefomgeving en daaruit voortvloeiend de gezondheid van de burgers. Hiervoor moeten het	In het Koersdocument Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hebben PS op 10 december 2018 vastgelegd dat zij in de periode tot 2050 volledig willen voldoen aan de ruimtevraag voor verstedelijking. Zij kiezen ervoor om deze ruimtevraag op een duurzame wijze te accommoderen: met voorrang binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten, zodat het extra ruimtebeslag zo beperkt mogelijk zal zijn. Ook voor duurzame energie hebben PS met dit besluit vastgelegd dat ze de ambitie hebben dat op termijn in de provincie de benodigde duurzaam energie opgewekt wordt. Daarnaast hebben PS in het Koersdocument diverse andere ambities uitgesproken, onder andere voor de groene, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten en voor bodem, water en klimaat. In de Omgevingsvisie is in samenhang invulling gegeven aan al deze ambities.

Stichting Beter Zeist, Particulier	<p>Natuurnetwerk en de Natura 2000 gebieden meer uitgangspunt van de visievorming zijn. Het denken uit het belang van de natuur wordt steeds meer noodzaak. Daarbij kunnen economie en natuur elkaar versterken om te komen tot een hoog niveau van leefbaarheid. (096)</p> <p>Door de woningbouwopgave en energieopwekking door windturbines en zonnevelden ontstaat een grote ruimtedruk. Die heeft gevolgen voor de natuur en stiltegebieden, particulier landgoedeigenaren en andere terreineigenaren in de provincie Utrecht. (097)</p> <p>Zijn de per thema gegeven 'opgaven' ook echt samen met elkaar te realiseren, dus zonder dat daardoor de 'Utrechtse Kwaliteiten' en dan in het bijzonder de kwetsbare waarden wezenlijk worden aangetast? In de 'Plan-MER' is aangegeven dat het tegemoet komen aan alle opgaven voor wonen, werken en energie, naar verwachting een negatief effect heeft op met name de kwaliteiten van de 'Utrechtse Landschappen'. Indiener is het daarmee eens en verzoekt om te kiezen voor een duurzame ontwikkeling, bijvoorbeeld op basis van het model van de 'doughnut economics'. En dat met bijzondere aandacht voor zowel een inclusieve samenleving, als de grenzen die de aarde/natuur/biodiversiteit aan bepaalde ontwikkelingen stelt. En met in het bijzonder aandacht voor de 'Utrechtse landschappen', inclusief ook bijhorende natuurlijke (eco)systemen. (098)</p> <p>Het onderliggende uitgangspunt is het (extra) faciliteren van de economische en bevolkingsgroei. Dit gaat de leef- en woonomgeving van de bevolking bedreigen en aantasten. Een onderliggende aanname is dat alles met elkaar valt te combineren, vrijwel zonder verlies van kwaliteiten en waarden. Indiener deelt die aanname niet en pleit voor duidelijker keuze voor een duurzame samenleving en omgeving. (116)</p>	<p>Daarbij is niet de keuze gemaakt om één thema of ambitie centraal te stellen of randvoorwaardelijk te maken, noch om vanuit één ontwikkelingsmodel de visie te formuleren. Er is voor gekozen om alle ambities in samenhang op te nemen en uit te werken. Wel is hierbij de gezonde en veilige samenleving als rode draad gehanteerd. Dit is inclusief thema's als circulariteit, inclusiviteit en duurzaamheid. De samenhangende aanpak zorgt er voor dat in alle thema's ook vanuit dit oogpunt geredeneerd wordt. Dit zorgt er voor dat duurzaamheid niet alleen gaat over de al aanwezige kwaliteiten, maar bijvoorbeeld ook over het vinden van een betaalbare woning. En dit zorgt er voor dat leefbaarheid niet alleen gaat over de directe leefomgeving, maar bijvoorbeeld ook om het mee ontwikkelen van verderaf gelegen recreatief groen via Groen groeit Mee.</p> <p>Alle doelen tezamen kunnen inderdaad spanning opleveren. Om die reden zijn de uitgangspunten voor omgevingskwaliteit geformuleerd die bij het werken aan de doelen uit de visie altijd centraal zullen staan. Deze kunnen ter verduidelijking ook in hoofdstuk 2 benoemd worden.</p> <p>Het invulling geven aan de ambities en opgaven zal ruimte innemen waar voorheen andere opgaven of kwaliteiten een plek hadden. Dit gaat altijd via overleg en participatie en door deze kwaliteiten mee te ontwikkelen gaat de provincie ervan uit dat er toch steeds weer een goede balans gevonden kan worden tussen opgaven, ambities en kwaliteiten.</p> <p>Aanpassing in de visie: In de inleiding van paragraaf 2.2 een relatie leggen met de uitgangspunten voor omgevingsbeleid uit hoofdstuk 3. In H4 Groen groeit Mee een plek geven, zie ook hoofdstuk 4 van deze nota van beantwoording.</p>
------------------------------------	---	--

Toekomstvisie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
053, 070, 134, 139, 172, 178	Gemeente Rhenen, ECO-DOE, Gemeente Stichtse Vecht, Gemeente Houten, Reizigersvereniging Rover, Gemeente Zeist	<p>Complimenten voor het opstellen van een omgevingsvisie waarin een duidelijke, integrale en duurzame visie op de toekomst wordt geschetst. De visie is een bruikbaar kader waar we op kunnen voortborduren met onze nog op te stellen gemeentelijke omgevingsvisie. (053)</p> <p>Activiteiten die tot 2050 uitgevoerd worden, kunnen een grote impact hebben op de leefbaarheid van generaties na 2050. De belangen tot 2050 moeten gelijkwaardig gewogen worden t.o.v. de lange termijn effecten. (070)</p> <p>Door herhaaldelijk de nadruk te leggen op het rustige landelijke gebied in de provincie Utrecht wordt voorbij gegaan aan de werkelijke dynamiek in verschillende deelgebieden van het landelijke gebied en het eigen karakter van het landelijk gebied in het algemeen. (134)</p> <p>De Omgevingsvisie bevat 7 thema's. Voor al deze 7 thema's wordt een keuze beschreven. De vraag is wat er gebeurt op het moment dat keuzes elkaar in de weg zitten. Door de themagerichte benadering zijn dilemma's en strijdigheden onvoldoende geduid en is onduidelijk wat prioriteit heeft. (139)</p> <p>De Omgevingsvisie beschrijft de ambities op hoog abstractieniveau en blijft weg van de concrete vraagstukken en dilemma's. Het is niet mogelijk om alle</p>	<p>Dank voor deze ondersteuning. Mooi dat de Omgevingsvisie van de provincie een dergelijk kader voor uw gemeente kan zijn.</p> <p>De Omgevingsvisie bevat een Visie op 2050, dus een blik van 30 jaar vooruit. Daarbij bevat de Omgevingsvisie uitgangspunten voor omgevingsbeleid, waaronder het maken van toekomstgerichte en toekomstbestendige keuzes. Daarmee wordt ook de blik langer vooruit gelegd, in de zin dat keuzes langer houdbaar zijn dan tot 2050.</p> <p>In de visie is de ontwikkeling van de provincie op hoofdlijnen beschreven. De verschillen tussen gebieden met daarbij ook de verschillen in dynamiek komen deels in hoofdstuk 4 bij de beleidsuitwerking, en deels in hoofdstuk 5, bij de gebiedsuitwerking, terug.</p> <p>Met de Omgevingsvisie wil de provincie Utrecht ruimte zoeken en bieden voor gebiedsgerichte, integrale toekomstgerichte oplossingen, waarbij een balans moet worden gevonden tussen opgaven en de afzonderlijke kwaliteiten. Dit is een complexe opgave. Om die reden is er voor gekozen om niet op voorhand de keuzes vast te leggen die mogelijke oplossingen beperken. Door de thema's,</p>

	<p>kwaliteiten te behouden of versterken. Het is goed dat de keuzes worden gemaakt op gebiedsniveau, maar de keuzes ontbreken. Centrale vraag is wanneer ergens wel of niet aan meegewerkt wordt. (178)</p> <p>In "Utrecht 2050" is de inzet vertaald in 7 beleidsthema's. Dit is doelgericht, maar daardoor is niet duidelijk dat sommige onderwerpen, zoals mobiliteit, in alle thema's spelen. Mobiliteit, met name wandelen, fietsen en openbaar vervoer – en combinaties daarvan – kunnen helpen de gewenste effecten in andere beleidsthema's te verwezenlijken. (172)</p>	<p>kwaliteiten en gewenste ontwikkelingen naast elkaar te zetten en daarin nog niet te prioriteren, geeft de provincie ruimte voor initiatief en maatwerk.</p> <p>Om de Omgevingsvisie goed toegankelijk te maken heeft de provincie gekozen voor een thematische aanpak. Daarbij is er voor gekozen herhaling te voorkomen. Dit betekent wel dat niet alle verbanden tussen de thema's aangegeven zijn. Uit de principes uit hoofdstuk 3 volgt dat de provincie per definitie zoekt naar combinatie en concentratie van opgaven en dat de verschillende thema's elkaar dus kunnen versterken.</p>
--	--	--

Integrale verstedelijkingsopgave

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098, 109, 116, 134, 145, 149, 151, 163	Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Gemeente Bunnik, Stichting Beter Zeist, Gemeente Stichtse Vecht, Platform Bedrijven Utrecht West, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties, Rijkswaterstaat Midden-Nederland, Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	<p>Moet, gezien de daarmee in het geding zijnde waarden, de geprognoseerde kwantitatieve groei wel (volledig) worden geaccommodeerd? Er zou veel breder naar de (milieu)effecten van de gegeven groeiscenario's moeten worden gekeken, inclusief ook gevolgen voor stikstofproblematiek. Maak een andere keuze en kies voor kwalitatieve groei, dus vooral bouwen voor bepaalde doelgroepen en ook zorgen door maatregelen dat betreffende woningen voor die doelgroepen beschikbaar blijven, dus niet op de markt komen. Dit beschermt de Utrechtse kwaliteiten en geeft ze voorrang boven een almaar doorgaande groei van de bevolking, werkgelegenheid, etc... Kies er daarbij voor om de groei in overleg met andere provincies en ook het rijk op een andere wijze te accommoderen. (098)</p> <p>Indiener onderschrijft dat wonen, werken en bereikbaarheid in samenhang moeten worden gezien, maar geeft aan dat de praktijk een stuk weerbarstiger is. De woningbouwopgave staat hoog op de agenda bij provincie en rijk, maar men is tegelijkertijd terughoudend bij investeringen in nieuwe of het upgraden van bestaande weginfrastructuur. Deze zijn noodzakelijk voor de regionale en lokale groeiopgave. (109)</p> <p>In de Ontwerp Omgevingsvisie worden de provinciale netwerken op de voorgrond gezet. Dit brengt het risico van een te eenzijdige uitwerking met zich mee terwijl wonen, werken, bereikbaarheid, duurzaamheid en leefbaarheid een onderling verweven integrale opgave vormen. Knooppunten spelen een grote rol, ruimtelijk maar ook verkeers- en vervoerkundig, bestaand maar ook nieuw, geredeneerd vanuit het OV maar ook vanuit het geleiden van autoverkeer vanaf de zwaardere autostromen. Het realiseren van multimodale overstappunten langs het hoofdwegenet lijkt daarbij kansrijk voor het beperken van onnodige druk op stedelijke gebieden en kan in combinatie met andere mobiliteitsoplossingen om eigen OV-structuren vragen. Kortom, de verstedelijking gaat grote druk opleveren. (151)</p> <p>Indiener heeft zorgen over het onderliggende uitgangspunt van het (extra) faciliteren van de economische en bevolkingsgroei. Dat betekent meer van alles met als keerzijde een verdere aantasting van open ruimte, groen, rust en een prettige woon- en leefomgeving. Inwoners willen dat niet, dat blijkt ook uit enquêtes en onderzoeken: natuur staat op de eerste plaats en werkgelegenheid pas op plaats 10. (116)</p>	<p>In het Koersdocument Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hebben PS op 10 december 2018 vastgelegd dat zij in de periode tot 2050 volledig willen voldoen aan de ruimtevraag voor verstedelijking. Zij kiezen ervoor om deze ruimtevraag op een duurzame wijze te accommoderen: met voorrang binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten, zodat het extra ruimtebeslag zo beperkt mogelijk zal zijn. Dit is conform de ladder van duurzame verstedelijking. De keuze van het accommoderen van de verstedelijkingsvraag is dus eerder al vastgelegd, past ook bij het kabinetsstandpunt in de NOVI, en wordt nu bestendigd.</p> <p>Voor deze groeiopgave beziet de provincie wonen, werken en bereikbaarheid inderdaad in samenhang, om daarbij te komen tot een complete stedelijke ontwikkeling. Gezamenlijk zullen we moeten verkennen wat daarvoor nodig is en of de diverse in omloop zijnde locaties de juiste zijn in relatie tot bijvoorbeeld de bestaande infrastructuur. De provincie maakt die afweging ook breder, want er wordt niet alleen naar de bereikbaarheid van locaties met auto gekeken, maar ook met het OV en naar de ligging ten opzichte van de Utrechtse kwaliteiten. Daarmee komt de provincie tot een integrale afweging die soms inderdaad kan betekenen dat investeren in weginfrastructuur nodig is.</p> <p>Om de ontwikkelingen mogelijk te maken werkt de provincie met de regio's aan integrale ontwikkelbeelden, zoals het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij en gaat de provincie werken met regionaal programmeren voor wonen en werken. De ontwikkelbeelden bieden een basis voor verstedelijking vanuit een integrale visie, rekening houdend met en in balans met de Utrechtse kwaliteiten en de vele andere opgaven. De provincie ziet door het proces van regionaal programmeren meer flexibiliteit en samenwerking ontstaan. Ook is er meer ruimte om adaptief te zijn ten aanzien van veranderende omstandigheden. Dit zijn voordelen ten opzichte van de vroegere situatie (en planning) op het gebied van bedrijventerreinen en woningen. Aangezien het proces nieuw is, kost het in de opstartfase relatief veel tijd om goed afspraken te maken. De provincie verwacht dat dit in de loop van de tijd sneller zal gaan verlopen.</p>

		<p>Aan de hand van een zevental samenhangende beleidsthema's schetst de Omgevingsvisie een beeld van een gezonde en veilige leefomgeving in de provincie Utrecht in 2050. De thema's zijn duidelijk en logisch, maar bij de uitwerking ervan ontstaat wel de nodige spanning. Het gaat dan met name om het ruimtegebruik in het landelijk gebied. Er komt een grote ruimtelijke opgave op ons af. De behoefte aan woningen en extra ruimte voor werken is groot. Dit vraagt ook om infrastructuur, ruimte om dichtbij huis te werken en te recreëren. Ook de energietransitie en de intensivering van de mobiliteit zijn opgaven die in combinatie met nieuwbouw ruimte vragen. Dit vraagt extra ruimte om zo te kunnen streven naar een gezond stedelijk leven. Bij binnenstedelijk bouwen loopt indier tegen de grenzen aan. Het streven naar een gezond stedelijk leven betekent ook dat binnenstedelijk voldoende groen aanwezig moet blijven voor een goed woon- en leefklimaat. Daarbij loopt de bereikbaarheid tegen zijn grenzen aan. Zeker in de kernen waar de aanwezigheid van openbaar vervoer minimaal is. Verzocht wordt hier maatwerk voor op te nemen en op zoek te gaan naar balans tussen binnenstedelijk en buitenstedelijk bouwen. (134)</p> <p>Er is opnieuw een terughoudende/remmende opstelling bij het bedrijfsvestigingsbeleid, woningbouw en weginfrastructuur en vooral nog meer provinciale regelgevingen en verregaande bemoeienis met het gemeentelijk beleid c.q. bevoegdheden met alle vertragingen van dien. Dit klemt te meer, omdat dit strijdig is met het Coalitieakkoord van GS en met de verbeteringen van het nieuwe Omgevingsstelsel. Dit voorgenomen beleid dreigt economische groei, welvaart en werkgelegenheid, ook in onze regio op achterstand te zetten. (145)</p> <p>De provincie is voornemens de groei te faciliteren. Indier heeft begrip voor de woningnood en woningbehoefte die er is in de provincie Utrecht, maar vraagt zich af of alle behoefte ook geaccommodeerd zou moeten worden in de provincie Utrecht. Dit vergt landelijke afstemming. De Omgevingsvisie en Omgevingsverordening gaan het makkelijker maken om uit te breiden in landelijk gebied. Indier heeft grote zorgen over de mate waarin dat gebeurt, de manier waarop dat gebeurt en de mate waarin het landelijk gebied hierbij voldoende bescherming geniet. (149)</p> <p>Indier is van mening dat er niet moet worden toegegeven aan de verstedelijkingsdruk in Utrecht; er is een alternatief. Waarom speelt het thema sturing op economische groei als belangrijk gegeven geen duidelijke rol in de discussie over het omgaan met de schaarse ruimte in de provincie? Het meegaan met de groei is voor een groot deel een beleidskeuze. (163)</p>	
--	--	---	--

Gevolgen voor landbouw

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081, 155, 160,	LTO Noord e.a., 2 x particulier, Firma P. Rodenburg, particulier	De provincie wil veel woningen bouwen. Indier vraagt om te zorgen voor het behoud van landbouwgrond, zodat ook de agrarische sector zicht heeft op een duurzaam perspectief. Zorg dat de concurrentie om de schaarse ruimte tussen stad en landbouw zoveel mogelijk wordt vermeden, voorkom dus uitbreiding buiten (stedelijke) kernen en zorg dat (kwalitatief goede) landbouwgrond behouden blijft voor voedselproductie.	In het Koersdocument Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hebben PS op 10 december 2018 vastgelegd dat zij in de periode tot 2050 volledig willen voldoen aan de ruimtevraag voor verstedelijking. Zij kiezen ervoor om deze ruimtevraag op een duurzame wijze te accommoderen: met voorrang binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten, zodat het extra ruimtebeslag zo beperkt mogelijk zal zijn. Toch zal het invulling geven aan de ambities en opgaven ruimte innemen waar voorheen andere opgaven of kwaliteiten een plek

			hadden. Dit gaat altijd via overleg en participatie en door deze kwaliteiten mee te ontwikkelen gaat de provincie ervan uit dat er toch steeds weer een goede balans gevonden kan worden tussen opgaven, ambities en kwaliteiten.
--	--	--	---

Visiekaart

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
054, 163	Gemeente Utrecht, Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	De visiekaarten zijn dusdanig klein (A4-formaat) en grof, dat daar ook onvoldoende op te zien is. Op deze kaart ontbreken: HOV wiel en concrete gebieden van groen om de stad/Ringpark (bijv. voormalige RodS gebieden). Daarnaast is de arcering 'zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling' grof ingetekend en gaat over Rivierenwijk heen. Daarbij gaat de ontwikkeling van de A12 zone niet over Laagraven. (054) Kaart 2.2. Versterken Stad-Land verbindingen. De kaart geeft ten zuiden en ten westen van Zeist ononderbroken stad-land verbindingen. Natuur en landschap kunnen worden overlopen als zo ongericht overal het landschap en de natuur worden geopend voor stedelingen. Schrap deze aanduidingen en vervang ze door een kaart met ecologische verbindingen. (163) Kaart 2.2 Vitale steden en dorpen aanduiding binnenstedelijke ontwikkeling: ten zuidwesten van de wijk Brugakker is de stedelijke contour erg ruim om de wijk genomen. Dit gebied ligt ook in het bestemmingsplan Buitengebied De Bilt-West en behoort qua karakteristiek tot het buitengebied. (163)	De visiekaart is bedoeld om in grote lijnen aan te geven hoe de provincie de ontwikkeling richting 2050 ziet. De themakaarten die in hoofdstuk 4 klein en achterin groter zijn opgenomen, zijn bedoeld voor de precieze begrenzing van objecten/gebieden. Het HOV-wiel is op de visiekaart 'om de zuid' ingetekend. Deze ring loopt van Zuilen/Leidsche Rijn Centrum via de A12-zone naar Utrecht Science Park. Dit is het deel waar de provincie de nadruk op legt. Deze verbeelding zal verduidelijkt worden en net als in het Ontwikkelersperspectief Utrecht Nabij verbonden worden met Overvecht. De arcering van de zoekrichting A12-Zone is inderdaad, net als de andere aanduidingen, indicatief weergegeven. Daarmee raakt dit ook andere gebieden. Het groen om de stad tenslotte is met een groene arcering om de kernen weergegeven. Hiermee zijn de gebieden zelf niet aangegeven, maar wel het belang van deze gebieden en de ontwikkeling ervan. De kleine thematische kaarten in paragraaf 2.2 vormen samen de kaart 'Visie provincie Utrecht 2050'. De aanduidingen op deze kaart zijn indicatief en geven vooral een ontwikkeling op hoofdlijnen aan. Een deel van de objecten zijn specifiek aangegeven op de themakaarten. Bij de lokale invulling wordt vanzelfsprekend rekening gehouden met de kwaliteiten ter plaatse om zo een balans te bereiken tussen kwaliteiten en opgaven. Aanpassing in de visie: Verduidelijken visiekaart voor wat betreft het ingetekende deel van de ring en de verbinding naar Overvecht opnemen. Op de visiekaart de betekenis van de groene contour om de kernen verduidelijken. In de leeswijzer verduidelijken wat de term 'indicatief' betekent en welke samenhang er is met de themakaarten.

Visie- en themakaarten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
096, 168	Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort, Vrienden van Amelisweerd	Neem in de Omgevingsvisie concrete kaarten op in de hoofdtekst van de Natura 2000 gebieden, Natuurnetwerk Nederland gebieden en de aansluiting daarvan op gebieden in andere provincies, in plaats van in de bijlagen. (096) Neem op de plankaart een heldere aanduiding op van het belang van het gebied tussen de landgoederen Rhijnauwen en Oostbroek als essentiële verbindingzone tussen Kromme Rijn en Heuvelrug. Ga ervan uit dat de rode contour rond het Science Park ongewijzigd blijft. (168)	De in de Omgevingsvisie opgenomen kaarten zijn in de papieren versie klein opgenomen in de lopende tekst en voor de leesbaarheid nogmaals groot achter in het document. Deze kaarten vormen de basis van de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is namelijk primair een digitaal document waarvan de kaarten de ingang zijn. Zie hiervoor https://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/ . Op het schaalniveau van de provincie wordt voor natuur het NNN, de groene contour en andere natuurcategorieën als geheel aangegeven. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar soorten gebieden op regionaal of lokaal schaalniveau. Het is aan de gemeenten om een eventuele nadere duiding te geven.

			De grens tussen stedelijk en landelijk gebied ter plaatse van het Utrecht Science Park ligt op dit moment vast, maar kan, net als elders, gewijzigd worden als hiervoor een verzoek wordt ingediend en het provinciale bestuur hiermee instemt.
--	--	--	---

2.3 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
2.1	<p>Het Groene Hart en de Utrechtse Heuvelrug zijn waardevolle landschappen van nationale betekenis. Dit is in de Ontwerp NOVI (Nationale Omgevingsvisie) ook zo aangegeven.</p> <p>En</p> <p>De provincie Utrecht is een gewilde plek om te wonen, werken, ontmoeten en ontspannen. De regio's van U16 en Amersfoort maken onderdeel uit van het economisch kerngebied van Nederland.</p> <p>En</p> <p>De stationsgebieden Utrecht Centraal (inclusief Beurskwartier / Lombokplein) en Amersfoort Centraal (inclusief Langs Eem en Spoor) zijn belangrijke (inter)nationale knooppunten welke worden benut voor kwalitatieve binnenstedelijke verdichting. Merwedekanaalzone, A12 Zone, Utrecht Science Park / Rijnsweerd en Amersfoort Schothorst (De Hoef-West) zijn eveneens toplocaties voor wonen en werken. Iets wat met de Ontwerp NOVI wordt onderschreven.</p>	<p>Het Groene Hart, de Hollandse Waterlinies en het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug zijn in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) door het Rijk aangewezen als waardevolle landschappen.</p> <p>En</p> <p>De provincie Utrecht is een gewilde plek om te wonen, werken, ontmoeten en ontspannen. De regio's U16, Amersfoort en Foodvalley maken onderdeel uit van het centrale deel van het Stedelijk Netwerk Nederland uit de NOVI. De groei van inwoners, bedrijven en arbeid is hier het meest manifest.</p> <p>En</p> <p>De stationsgebieden Utrecht Centraal (inclusief Beurskwartier / Lombokplein en Merwedekanaalzone) en Amersfoort Centraal (inclusief Langs Eem en Spoor) zijn belangrijke (inter)nationale knooppunten welke worden benut voor kwalitatieve binnenstedelijke verdichting. Utrecht Leidsche Rijn, A12 Zone tussen de snelwegknooppunten Lunetten en Oudenrijn, Utrecht Lunetten-Koningsweg, Utrecht Science Park / Rijnsweerd en Amersfoort Schothorst (De Hoef-West) zijn eveneens toplocaties voor wonen en werken.</p>	<p>De verwijzing naar de NOVI en de daarin gehanteerde begrippen wordt op basis van ingediende zienswijzen aangepast aan het uitkomen van de definitieve NOVI.</p>
2.1, kaart	n.v.t. (voor duidelijkheid hierna in 1 keer opgenomen)	<p>Legenda opbouw: topografie en positionering omdraaien. Legenda onderdeel topografie: topografie spoorlijn niet duidelijk herkenbaar en steden en dorpen wordt beter onderscheidend weergegeven.</p> <p>Van 3 aanduidingen de naam aanpassen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Van 'economisch kerngebied' naar 'Stedelijk Netwerk Nederland' • Van 'topregio in de Randstad' naar 'topregio in midden Nederland' • Van 'benutten station Utrecht Centraal en Amersfoort Centraal' naar 'Benutten samenhang Utrecht en Amersfoort' <p>Toplocaties wonen en werken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stip bij Leidsche Rijn en Lunetten-Koningsweg toevoegen • Bij Amersfoort handhaven De Hoef-West en Langs Eem en Spoor. Toelichten dat hier wordt afgeweken van de NOVI 	<p>Positioneringskaart wordt aangepast voor betere aansluiting op NOVI, Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij en Ontwikkelbeeld regio Amersfoort, dit mede op basis van ingediende zienswijzen.</p>

2.2, kaart	n.v.t. (voor duidelijkheid hierna in 1 keer opgenomen)	<p>Aanpassingen in diverse lagen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stad en land gezond: toevoegen 'groene gloed' bij Haarzuilen, Noorderpark, Laak en beken Amersfoort. • vitale steden en dorpen: metropool poorten (Leidsche Rijn, A12 Zone, Lunetten, USP) en Langs Eem en Spoor op de kaart manifester maken als 'prioritaire locatie voor grootschalige integrale ontwikkeling rondom knooppunt'. • de overige knooppunten onveranderd in kaart en legenda. • duurzaam, gezond en veilig bereikbaar: aanduiding 'nader te verkennen verbinding hoogwaardig OV' dikker (duidelijker) én indicatiever op de kaart opnemen. 	Visiekaart wordt aangepast voor betere aansluiting op NOVI, Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij en Ontwikkelbeeld regio Amersfoort, dit mede op basis van ingediende zienswijzen.
2.2, inleiding	In 2050 hebben wij een provincie Utrecht:	<p>In 2050 hebben wij een inclusieve en circulaire provincie Utrecht:</p> <p>En</p> <p>De zeven thema's zorgen gezamenlijk voor integrale, toekomstgerichte oplossingen voor onze opgaven waarmee de Utrechtse kwaliteiten per saldo worden behouden of versterkt. Dit bereiken we door nieuwe ontwikkelingen te combineren en te concentreren, zorgvuldig om te gaan met de schaarse ruimte en kwaliteiten en door ontwerp en innovatie te stimuleren.</p>	In de inleiding van paragraaf 2.2 wordt de verbinding met hoofdstukken 3 en 4 verbeterd, mede op basis van ingediende zienswijzen.
2.2, thema 1	<p>ontwikkeling van een groenblauwe en recreatieve structuur die robuust is langs bestaande doorgaande waterlopen Amstel, Angstel, Vecht, Grote Heijcop / Bijleveld / Geer, Oude Rijn / Leidsche Rijn, Singel Utrecht, Kromme Rijn, Hollandsche IJssel, Inundatiekanaal Lunetten / Laagraven, Amsterdam-Rijnkanaal, Merwedekanaal, Nederrijn-Lek, Diefdijk, Linge, Zouweboezem, Eem / Grift en Valleikanaal. En wij bieden voldoende gelegenheid om te zwemmen.</p> <p>En</p> <p>We versterken stad / land verbindingen en investeren in groen in en om bebouwd gebied, recreatieve verbindingen, recreatiezones en -terreinen. Het concept Ringpark ondersteunt dat stad en land optimaal met elkaar worden verbonden en recreatieve landschappen bereikbaar en toegankelijk worden gemaakt.</p>	<p>ontwikkeling van een groenblauwe en recreatieve structuur die robuust is langs bestaande doorgaande waterlopen Amstel, Angstel, Vecht, Grote Heijcop / Bijleveld / Geer, Oude Rijn / Leidsche Rijn, Singel Utrecht, Kromme Rijn, Hollandsche IJssel, Inundatiekanaal Lunetten / Laagraven, Amsterdam-Rijnkanaal, Merwedekanaal, Nederrijn-Lek, Diefdijk, Linge, Zouweboezem, Eem / Grift, Valleikanaal, Laak en de beken rond Amersfoort. En wij bieden voldoende gelegenheid om te zwemmen.</p> <p>En</p> <p>We versterken stad / land verbindingen en investeren in groen in en om bebouwd gebied, recreatieve verbindingen, recreatiezones en -terreinen. Belangrijke gebieden hiervoor zijn Haarzuilens, Oud Zuilen, Noorderpark, Amelissewerd, Laagraven, Park Oudegein en het gebied van de Hollandse IJssel. Rond Amersfoort en Veenendaal zullen een aantal gebiedseigen groene gebieden worden ontwikkeld. Ook de groene scheggen uit het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij zorgen voor betere verbinding tussen stad en land. In de groene scheggen groeien groen en landschap mee met de verstedelijking naar een meer robuuste structuur die tot diep in het stedelijk kerngebied beleefbaar is. De rivieren en waterwegen zijn de belangrijkste natuurlijke ruimtelijke dragers. Het programma Groen groeit Mee ondersteunt dat stad en land optimaal met elkaar worden verbonden en recreatieve landschappen bereikbaar en toegankelijk worden gemaakt.</p>	Vanwege de aansluiting op het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij zijn enkele toevoegingen gedaan.

2.2, thema 4	Daarbij is een aantal locaties specifiek benoemd als potentiële locatie voor integrale ontwikkeling wonen en werken rond knooppunten . Het gaat om locaties rondom de stationsgebieden van Utrecht Centraal (Beurskwartier / Lombokplein en Merwedekanaalzone) en Amersfoort Centraal (Langs Eem en Spoor) en de knooppunten Woerden, Maarsssen, Breukelen, Utrecht Zuilen, Utrecht Leidsche Rijn, Utrecht Overvecht, Utrecht Science Park / Rijnsweerd, Utrecht Lunetten-Koningsweg, Nieuwegein City, Houten, Bunnik, Driebergen-Zeist, Amersfoort Schothorst (De Hoef-West), Amersfoort Vathorst, Veenendaal Centrum en Veenendaal-De Klomp.	Daarbij is een aantal locaties specifiek benoemd als potentiële locatie voor integrale ontwikkeling wonen en werken rondom knooppunten . Het gaat om de knooppunten Woerden, Maarsssen, Breukelen, Utrecht Zuilen, Utrecht Overvecht, Nieuwegein City, Houten, Bunnik, Driebergen-Zeist, Amersfoort Schothorst (De Hoef-West), Amersfoort Vathorst, Veenendaal Centrum en Veenendaal-De Klomp. Een aantal locaties biedt meer kansen. Deze zijn benoemd als 'prioritaire locatie voor grootschalige integrale ontwikkeling wonen en werken rondom knooppunten' . Het gaat om de locaties Utrecht Leidsche Rijn, Utrecht Centraal Station (Beurskwartier / Lombokplein en Merwedekanaalzone), Utrecht Lunetten-Koningsweg, Utrecht Science Park / Rijnsweerd en Amersfoort Centraal Station (Langs Eem en Spoor).	Vanwege de aansluiting op het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij is er een extra onderscheid in ontwikkellocaties opgenomen.
2.2, thema 7	Daarnaast onderzoeken wij de kansen voor uitbreiding van houtopstanden die bijdragen aan CO ₂ -reductie. Wij stimuleren de transitie naar een duurzame landbouw die circulair, natuurinclusief, klimaatneutraal en diervriendelijk is. Daarbij is de economische rentabiliteit van agrarische bedrijven een belangrijk uitgangspunt.	Daarnaast onderzoeken wij de kansen voor uitbreiding van houtopstanden die bijdragen aan CO ₂ -reductie. De stikstofproblematiek pakken we gebiedsgericht aan. Wij stimuleren de transitie naar een duurzame landbouw die circulair, natuurinclusief, klimaatneutraal en diervriendelijk is. Daarbij is de economische rentabiliteit van agrarische bedrijven en een duurzame toekomst van de glastuinbouw concentratiegebieden een belangrijk uitgangspunt.	Bij het thema 'Toekomstbestendige natuur en landbouw' wordt een zin over de gebiedsgerichte aanpak van de stikstofproblematiek toegevoegd en wordt een toevoeging gedaan voor de glastuinbouwconcentratiegebieden op basis van ingediende zienswijzen.
2.2, Box	Horizon Utrecht 2050 Horizon Utrecht 2050 is tot stand gekomen via een uitgebreid participatietraject. De horizon schetst een provincie Utrecht waarbij groei en leefbaarheid in evenwicht zijn en de diversiteit aan steden, dorpen en landschappen onveranderd groot is. De toegenomen bevolkingsomvang, economie en mobiliteit zijn goed ingepast en de opgaven voor energietransitie, klimaatverandering en gezondheid zijn voorzien van een Utrechts antwoord. Daarmee staat de provincie ook ten dienste van volgende generaties die hier een goed thuis kunnen vinden. De provincie Utrecht is in 2050 kortom nog steeds het groene, gezonde en slimme middelpunt van Nederland.	Geen	Uit de zienswijzen blijkt dat de box 'Horizon Utrecht 2050' verwarring oplevert i.r.t. de Visie 2050. Om die reden wordt deze box weggehaald.
Verklarende woordenlijst	n.v.t.	Maatwerk: Bij maatwerk in de ruimtelijke ordening wordt de functionele wens aangepast aan de ruimtelijke mogelijkheden. De bestaande situatie stuurt daarmee de mogelijkheden voor het gebruik. Dit vraagt om een wil tot flexibiliteit van zowel de betrokkenen bij de te realiseren functie, als in geldend beleid en regels.	Op basis van ingediende zienswijzen wordt het begrip maatwerk toegevoegd aan de verklarende woordenlijst.

3. Omgevingsvisie: Basis

3.1 Sturingsfilosofie

Bescherming beter regelen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
094	Stichting Houd Bunnik Groen	De bovenliggende overheidslaag wil zoveel mogelijk bewegingsruimte bieden aan de lagere overheid, maar tegelijkertijd voor een goede ordening en borging van waarden duidelijk richting en koers geven. De provincie zou, om de waarden te beschermen voor die zaken waar zij een nadrukkelijke taak heeft, ook scherper mogen zijn in de formulering van de bescherming.	Via de verordening geeft de provincie de gemeenten instructieregels mee voor hun bestemmingsplannen / omgevingsplannen. De instructieregels voor de te beschermen kwaliteiten geven beperktere afwegingsruimte dan andere instructieregels, juist om die kwaliteiten te beschermen.

Terughoudend met reguleren

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
036, 046, 129	Gemeente Oudewater, Gemeente Woerden, Regio Amersfoort	De Ontwerp Omgevingsvisie sluit goed aan op de doelstellingen en uitgangspunten van de Omgevingswet. Wel kiest de provincie relatief vaak een regulerende rol. Dit past dit niet bij de cultuurverandering van de Omgevingswet. Dit kan tot risicomijdend gedrag van overheden leiden. Initiatieven uit de samenleving krijgen in dat geval onvoldoende ruimte en maatschappelijke opgaven worden niet aangepakt. (036, 046) Perk met aanvullende voorwaarden en eisen gemeenten niet in bij bijvoorbeeld het voeren van het eigen milieu- en duurzaamheidsbeleid. De kwaliteit van de woon- en leefomgeving komt voor uit lokale keuzes. Kies voor partnership en gelijkwaardigheid als vertrekpunt, faciliteren en niet reguleren en de opgave centraal en daarvan uit werken. Een ander voorbeeld is de manier van werken rondom de kernrandzones. Daarbij geeft de provincie aan dat de gemeenten uitgenodigd worden aan te geven hoe groot deze zones rondom de kernen moeten zijn, maar zij geeft ons vervolgens geen zeggenschap over wat je daar dan in mag doen. (129)	De provincie vindt het belangrijk dat opgaven centraal staan, maar wel in evenwicht met de te beschermen kwaliteiten. Die kwaliteiten zijn veelal gemeentegrensoverschrijdend, zie ook de provinciale belangen. Dit betekent dat de provincie een mix kiest tussen de vier in de Omgevingsvisie opgenomen rollen, waaronder samenwerken, faciliteren en reguleren, afhankelijk van wat een opgave, kwaliteit of provinciaal belang vraagt. Bij alle regels die in de Interim Omgevingsverordening zijn samengebracht is gekeken of de betreffende regel moet blijven en hoe deze regel ruimte kan bieden aan gemeenten. Deze ruimte is verwoord in de instructieregels. Het voelt wellicht als veel, maar het is een halvering van de huidige regels en vooral gericht op het beschermen van kwaliteiten en het kaders geven voor ontwikkelingen. Gemeenten kunnen hier zelf nadere invulling aan geven.

Van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits'

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
155	Particulier	Ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen is het de bedoeling dat met de nieuwe Omgevingswet de grondhouding ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen verandert van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits'. In theorie geeft dit agrarische ondernemers de mogelijkheden om te kunnen groeien en om zich dus te kunnen ontwikkelen. Deze veranderende grondhouding komt voor de landbouw in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet terug.	De provincie maakt in de Omgevingsvisie en Interim Omgevingsverordening een afweging tussen de diverse opgenomen provinciale belangen, zowel gericht op bescherming, als op ontwikkeling. Hiervoor is elke instructieregel tegen het licht gehouden. Gezien de balans tussen ontwikkelen en beschermen is ervoor gekozen om de regels voor de landbouw te handhaven. Dit is ook in lijn met de Landbouwvisie provincie Utrecht.

Regionale visie-/strategievorming

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
116	Stichting Beter Zeist	Regio's zijn geen bestuurslaag die openstaat voor directe invloed van de bevolking. Er is geen burgerparticipatie en inspraak. Dat klemt omdat op gemeentelijk niveau gemeenschappelijke compromissen van de regio worden gepresenteerd als	De sturingsfilosofie bevat 'de nadrukkelijke wens de doelen in samenwerking te halen'. Dit sluit aan bij de bedoeling van de Omgevingswet. In overleg met de gemeenten geeft de provincie die samenwerking met de drie regio's vorm. In de

	<p>onderhandelingsresultaten die alleen nog formeel ter discussie staan. Binnen een regio ontstaat vaak een politieke druk dat elke gemeente gelijkmatig op alle aspecten zou moeten deelnemen.</p>	<p>regionale samenwerking zijn gemeenten zelf aan zet om de participatie vorm te geven. Indien de provincie partner is in de samenwerking zijn wij mede verantwoordelijk voor de participatie. Voor de programmering voor wonen en werken organiseert de provincie inspraak op het provinciale programma.</p>
--	---	---

Sturing en rol provincie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
084, 095, 140	<p>Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist, Stichting Groene Hart, Regioplatform Woningcorporaties Utrecht</p>	<p>Pak de regierol in de sturing van de gemeenten en de waterschappen, en zorg voor het werken als één overheid. Nu denkt iedere gemeente vanuit het gemeentehuis tot aan de gemeentegrens, bedenken hun eigen oplossingen en missen integrale kennis over samenhangende nationale en regionale vraagstukken. Klimaatproblematiek maakt regionale sturing nodig. (084)</p> <p>In onze visie zou de provincie Utrecht zelf de rol moeten oppakken om op basis van een gedegen ruimtelijke en landschappelijke visie plekken te benoemen voor grootschalige energieopwekking, woningbouw of bedrijventerreinen. (095)</p> <p>Indiener vindt het positief dat provincie zich niet louter als 'hoeder van de rode contouren' opstelt, maar openstaat voor kansen en initiatieven van andere overheden en partijen in de samenleving. Uiteindelijk zullen er wel vaak (moeilijke) knopen moeten worden doorgemaakt want niet altijd zullen keuzen in harmonie tot stand komen. Wees als provincie op die momenten naast samenwerkingspartner ook een partij die haar doorzettingsmacht inzet om ontwikkelingen richting te geven. Ook voor de gebiedsontwikkeling geldt dat samenwerking tussen partijen nodig is om moeilijke (nieuwe) locaties tot ontwikkeling te brengen. Maar wie trekt de kar? Het zou een goede aanvulling zijn om in de visie aan te geven wie op welke wijze de regie voert en op essentiële onderdelen doorzettingsmacht kan inzetten. En in welke mate de provincie dat kan doen. (140)</p>	<p>De Omgevingswet legt de verantwoordelijkheden zo laag mogelijk. Via de verordening geeft de provincie de gemeenten instructieregels mee voor hun bestemmingsplannen / omgevingsplannen. Maar de provincie gaat vooral uit van samenwerken. Samenwerken met de gemeenten aan de gebiedsgerichte uitwerking zoals opgenomen in de Omgevingsvisie en aan regionaal programmeren. De klimaatproblematiek is hierin één van de onderwerpen. Het kan bij samenwerken soms inderdaad nodig zijn dat één partij de regie pakt en aangeeft wat de oplossing is of welke keuze gemaakt wordt. Bij de rolbeschrijving heeft de provincie aangegeven daartoe bereid te zijn. Dit is echter wel situatieafhankelijk en vergt maatwerk. Om die reden loopt de provincie hier niet op vooruit door nu al aan te geven waar en wanneer de provincie de regie gaat pakken. Bij samenwerken past het niet om als provincie al vooraf locaties voor grote opgaven te benoemen. Ook die moeten zoveel als mogelijk in gezamenlijkheid gevonden worden.</p>

Werken met de basis van de omgevingsvisie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
002	<p>Gemeenten Lopikerwaard</p>	<p>Indiener onderschrijft de basis van de Omgevingsvisie. Toepassing in regionaal programma Wonen en Werken verloopt goed, inclusief gezamenlijke kaderstelling. Gezamenlijk de lessen leren uit dit traject en toepassen in volgende trajecten. Voor de Utrechtse kwaliteiten past de rol regisseur voor de provincie het best. Normen hiervoor samen ontwikkelen zodat ze toepasbaar zijn binnen de gebiedseigen kwaliteiten. Samen verkennen welke ontwikkelkansen er zijn binnen de Lopikerwaard en welke procedurele hobbels daar voor zijn op lokaal en provinciaal niveau.</p>	<p>Dank voor de ondersteuning. Voor het programmeren wil ook de provincie graag op de ingeslagen weg verder. Bij concrete ontwikkelingen in de regio Lopikerwaard zoeken wij graag met u naar de mogelijkheden om te doen wat gedaan moet worden met oog voor zowel de lokale regionale als provinciale opgaven en waarden. Er zijn veel overeenkomsten tussen de Omgevingsagenda Lopikerwaard en de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Op onderdelen zijn er uiteraard ook verschillen, maar er is vertrouwen dat we gezamenlijk tot de juiste keuzes komen in het belang van onze inwoners, nu en later. Dat vereist een integrale blik, een open en constructieve samenwerking met respect voor elkaars belangen en rollen en gezamenlijke keuzes om de benodigde stappen te zetten in het aanpakken van de grote opgaven waar we voor staan. Hierover spreken partijen in diverse verbanden zoals overleggen in Regio U16-verband, bestuurlijke overleggen voor de Lopikerwaard en met de afzonderlijke gemeenten en het waterschap.</p>

3.2 Uitgangspunten voor ons omgevingsbeleid

Uitgangspunten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
024, 109	Belangenvereniging Couwenhoven, Gemeente Bunnik	In de Omgevingsvisie wordt aangegeven, dat het de provincie Utrecht gaat “om een gebiedsgerichte, integrale aanpak; om het bij elkaar brengen van kwaliteiten en ontwikkelingen in geconcentreerde en gecombineerde vorm”. Hoever gaat die integrale aanpak, en met name het bijeenbrengen van kwaliteiten en ontwikkelingen? De Ontwerp Omgevingsvisie mist voor relevante onderwerpen richtinggevende uitspraken en min of meer concrete uitwerkingen voor een bepaald stedelijk of landelijk gebied. De Omgevingsvisie biedt ook geen handvatten of een heldere voorwaarden stellend kader voor de ontwikkeling van specifieke regio's/ gebieden. (024) De uitgangspunten voor omgevingsbeleid zijn positief. Hieruit is te lezen dat gemeenten ook zelf nog ruimte krijgen binnen nieuwe ontwikkelingen. (109)	De Omgevingsvisie bevat het beleid voor de gehele provincie Utrecht. In het hoofdstuk 'Gebieden' wordt dit beleid op hoofdlijnen bijeen gebracht. Hiermee geeft de provincie richting. Een richting die samen met de regio's ingevuld wordt.

3.3 Provinciale belangen

Provinciale belangen, algemeen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
019, 041	Gemeente De Ronde Venen, Gemeente Amersfoort	Het provinciaal belang is soms zo gedetailleerd ingevuld, dat de provincie gemeenten belemmert om hun rol goed te kunnen vervullen. De Omgevingswet biedt goede mogelijkheden om dit beter vorm te geven. Een scherpere omschrijving van het provinciaal belang, per terrein en met een duidelijke duiding van de afbakening van bevoegdheden is gewenst. (019, 041) Als elk provinciaal belang de ruimte krijgt die het nodig heeft om voldoende mogelijk te maken betekent dat iets voor de ruimteclaim op de provincie. De provincie is te klein om de combinatie van alle opgaven voldoende ruimte te bieden. Er moeten eisen gesteld worden aan de combinaties. (139)	Het provinciaal belang binnen de zeven onderscheiden thema's is kort aangegeven, gericht op het bovenlokale karakter ervan. Ook wettelijke taken zijn in het overzicht meegenomen. Of iets al of niet een provinciaal belang is, zegt op zichzelf nog niets over afwegingsruimte van de gemeente of het ruimtebeslag en de combineerbaarheid van de belangen. Dat volgt uit de verder invulling hiervan in het beleid en de regels. De provinciale en gemeentelijke belangen sluiten elkaar daarbij niet uit maar kunnen elkaar overlappen.

Provinciale belangen, specifiek

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109	Gemeente Bunnik	Bij de provinciale belangen voor “stad en land gezond” en “klimaatbestendig en waterrobuust” mist landschap als factor hiervoor. Bij “Levend landschap, erfgoed en cultuur” worden landschap, natuur en cultuur genoemd maar cultuurlandschap staat er niet expliciet in. Bij instandhouding cultuurlandschap hoort ook een stukje nieuwe ontwikkelingen van gebruik. Natuur en landbouw worden onder één noemer geschaard. Waarbij ¾ over natuur gaat en maar ¼ over landbouw. Dit helpt niet om de landbouw te stimuleren anders met de grond om te gaan.	De provinciale belangen moeten in samenhang gelezen worden, net als dat de beleidsuitwerking hiervan in samenhang gelezen moet worden. Landschap kan dus ook hieraan bijdragen. Het cultuurlandschap wordt gevat onder landschap, respectievelijk onder de cultuurhistorische hoofdstructuur voor het agrarisch cultuurlandschap. Ontwikkelingen zijn mogelijk met inachtneming van de kwaliteiten. Het aantal provinciale belangen per (deel)thema zegt daarbij niets over het belang wat er door de provincie aan gehecht wordt, maar meer over de verscheidenheid van dat thema.

3.4 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
3.2, Box	<p>Het maken van een Omgevingsvisie en -verordening is een complexe taak. Het werken met geo-data en geo-toepassingen is hierbij onmisbaar. Het is de basis voor onder andere ontwerpend onderzoek, waarin we samen met andere partijen zoeken naar gebiedsgerichte oplossingen en slimme combinaties van functies.</p> <p>Voor onze planMER gebruiken we geo-data in analyse- en 3D-simulatiesoftware om de effecten van ons voorgenomen beleid inzichtelijk te maken. Zo komen we tot beter afgewogen keuzes en kunnen we ze beter overbrengen. Tijdens participatiebijeenkomsten heeft geo-data een belangrijke communicatieve waarde. Wij delen onze geo-data zo veel mogelijk via, http://geo-point.provincie-utrecht.nl, zodat ook anderen er gebruik van kunnen maken. Daarbij bieden we in veel gevallen ook geo apps aan, die het werken met de geo-data inzichtelijk maken.</p> <p>Geo-data is ook een van de ingrediënten van de digitale publicatie en dienstverlening die de Omgevingswet van ons vraagt. Alle geo-data die is vastgelegd in onze Omgevingsvisie en -verordening heeft juridische status. Aangezien de teksten van Omgevingsvisie en -verordening altijd worden gerelateerd aan geo-data is voor elke tekst altijd duidelijk op welke plek deze tekst van toepassing is. Andersom is via een klik op de kaart duidelijk welke teksten op die ene plek van toepassing zijn en dus ook welke niet. Zo kan een belanghebbende sneller vinden wat hij nodig heeft.</p> <p>Geo-data is een krachtig hulpmiddel bij de taken waar wij voor staan, bij uitstek bij vraagstukken waar integraliteit en een gebiedsgerichte aanpak nodig zijn. De mogelijkheden worden in de toekomst alleen maar groter. Voor de uitvoering van ons omgevingsbeleid willen wij die kansen dan ook optimaal benutten. Dit doen we door te blijven innoveren. Samen met onze partners bepalen we hoe we onze rol voor de regio op dit gebied invullen en hoe we bedrijven en kennisinstellingen betrekken.</p>	<p>Het maken van een Omgevingsvisie en -verordening is een complexe taak. Het werken met geo-data en geo-toepassingen is hierbij onmisbaar. Het helpt bij het zoeken naar gebiedsgerichte oplossingen, het heeft een belangrijke communicatieve functie en het is noodzakelijk voor de publicatie van ons beleid en regelgeving.</p> <p>Zowel bij ontwerpend onderzoek als in onze planMER gebruiken we geo-data in analyse- en 3D-simulatiesoftware om de effecten van keuzes inzichtelijk te maken. Zo komen we tot beter afgewogen beleid. Tijdens participatiebijeenkomsten en in de Omgevingsvisie en -verordening zelf heeft geo-data een belangrijke communicatieve waarde. Geo-data is ook een van de basisingrediënten van de digitale publicatie en dienstverlening die de Omgevingswet van ons vraagt. Alle geo-data die is vastgelegd in onze Omgevingsvisie en -verordening heeft juridische status. Aangezien de teksten van Omgevingsvisie en -verordening altijd worden gerelateerd aan geo-data is voor elke tekst altijd duidelijk op welke plek deze tekst van toepassing is. In het Omgevingsloket is via een klik op de kaart dan ook te vinden welke teksten op een bepaalde plek van toepassing zijn. Zo kan een belanghebbende sneller vinden wat hij/zij nodig heeft.</p> <p>Wij delen onze geo-data zo veel mogelijk via http://geo-point.provincie-utrecht.nl, zodat ook anderen er gebruik van kunnen maken. Daarbij bieden we in veel gevallen ook geo-toepassingen aan, die het werken met de geo-data inzichtelijk maken.</p> <p>Geo-data is een krachtig hulpmiddel bij de taken waar wij voor staan, bij uitstek bij vraagstukken waar integraliteit en een gebiedsgerichte aanpak nodig zijn. De mogelijkheden worden in de toekomst alleen maar groter. Voor het ontwikkelen en uitvoeren van ons omgevingsbeleid willen wij die kansen dan ook optimaal benutten. Dit doen we door te blijven innoveren. Samen met onze partners bepalen we hoe we onze rol voor de regio op dit gebied invullen en hoe we bedrijven en kennisinstellingen betrekken.</p>	<p>De box over Geo-data en geo-toepassingen wordt bijgewerkt op basis van actuele ontwikkelingen.</p>
3.2, Box	<p>Aanvullend op lopende gebiedsprocessen en uitvoeringsprojecten is in het Groene Hart ontwerpend onderzoek ingezet. In opdracht van het Bestuurlijk Platform Groene Hart zijn lange termijn ontwikkelingen verkend en mogelijke ruimtelijke oplossingen geschetst. Het ontwerpend</p>	<p>Aanvullend op lopende gebiedsprocessen en uitvoeringsprojecten wordt in het Groene Hart ontwerpend onderzoek ingezet. Zo zijn in 2019 in opdracht van het Bestuurlijk Platform Groene Hart de lange termijn ontwikkelingen van bodem, water en landgebruik verkend waarbij mogelijke ruimtelijke oplossingen zijn geschetst. Ook</p>	<p>De box over ontwerpend onderzoek Groene Hart wordt bijgewerkt op basis van actuele ontwikkelingen.</p>

<p>onderzoek naar bodem en water in het Groene Hart is in 2019 afgerond en vormt de basis voor andere te onderzoeken transitiethema's. Zie ook http://stuurgroepgroenehart.nl/ontwerpend-onderzoek/</p> <p><i>Noodzaak:</i> De bodem van het Groene Hart daalt door oxidatie van het veen, met de uitstoot van ongewenst CO₂ tot gevolg. Dat komt onder andere door jarenlang intensief landgebruik en de lage grondwaterstanden. In de melkveehouderij zetten boeren veelal in op schaalvergroting. Waterschappen faciliteren de boeren met waterpeilen tussen de 30-60 cm onder het maaiveld. Tijdens droge perioden zal de bodemdaling, bij ongewijzigd beleid, versterkt doorzetten met als gevolg toenemende schade aan natuur, woningen en infrastructuur.</p> <p><i>Stel de ondergrond centraal:</i> In het ontwerpend onderzoek zijn verschillende ondergronden onderscheiden naar type veen en kleigehalte. Om bodemdaling, verzilting en droogte tegen te gaan zijn drie mogelijke ambitieniveaus voor bodemdaling onderzocht: vertragen, stoppen of aangroeien. Het ontwerpend onderzoek laat zien welke vormen van grondgebruik hierbij passen en welke opbrengsten de boeren daarbij kunnen verwachten. De sleutel om het tij te keren is het waterpeil te enten op de ondergrond en het gebruik van de bodem vervolgens volgend te maken op dit waterpeil.</p> <p><i>'Mozaïek' landschap:</i> Maatwerk per type veenbodem en nieuwe bedrijfsmodellen kunnen in de toekomst een gevarieerd en natuurlijk veenlandschap opleveren. Maatschappelijke opbrengsten zoals CO₂-reductie, waterberging, natuurontwikkeling en energieproductie bieden perspectief op nieuwe verdienmodellen. In het ontwerpend onderzoek is onderzocht hoe het watersysteem zou kunnen ontwikkelen tot casco en drager van een 'mozaïek' landschap met ruimte voor traditionele melkveebedrijven, alternatieve natte teelten en nieuwe natuurgebieden. De blokpolders rond Kamerik en Kockengen zijn verder uitgewerkt. Hier bieden gebieden met een dikke laag klei mogelijk kansen voor berging van zoetwater. In de gebieden met veel veen zijn 'dorpsboezems' met een hoog waterpeil uitgetekend. De toekomstige blokpolders vormen in de toekomst een aantrekkelijke schakel in Ringpark Utrecht.</p>	<p>hebben de drie provinciaal adviseurs ruimtelijke kwaliteit (PARK's) van de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht in 2020 gereflecteerd op de relaties tussen energietransitie en landschapsontwikkeling. Verder is in 2020 door de Vereniging Deltametropool een analyse Groene Hart uitgevoerd, waarin de verschillende knelpunten en kansen op kaart zijn gezet.</p> <p><i>Bodem, water en landgebruik:</i> De bodem van het Groene Hart daalt door oxidatie van het veen, met de uitstoot van ongewenst CO₂ tot gevolg. Dat komt onder andere door jarenlang intensief landgebruik en de lage grondwaterstanden. Tijdens droge perioden zal de bodemdaling, bij ongewijzigd beleid, versterkt doorzetten met als gevolg toenemende schade aan natuur, woningen en infrastructuur. In het ontwerpend onderzoek zijn verschillende ondergronden onderscheiden naar type veen en kleigehalte. Om bodemdaling, verzilting en droogte tegen te gaan zijn drie mogelijke ambitieniveaus voor bodemdaling onderzocht: vertragen, stoppen of aangroeien. Het ontwerpend onderzoek laat zien welke vormen van grondgebruik hierbij passen en welke opbrengsten de boeren daarbij kunnen verwachten. De voorgestelde sleutel om het tij te keren, is het waterpeil te enten op de ondergrond en het gebruik van de bodem vervolgens volgend te maken op dit waterpeil. Zie ook http://stuurgroepgroenehart.nl/ontwerpend-onderzoek/</p> <p><i>Energietransitie en landschapontwikkeling:</i> De drie PARK's constateren dat de samenhang op de schaal van het Groene Hart van groot belang is. Versterking van het Groene Hart als geheel vergt dat er over grenzen heen wordt gekeken. Het is van belang om de energie-opgave te verbinden met de andere grote opgaven en daarmee te komen tot integrale gebiedsperspectieven. Resumerend bepleiten de PARK's nader ontwerponderzoek naar goede locaties, concrete landschappelijke inpassing en het aanvullen van de kwaliteiten van het Groene Hart. Zie ook http://stuurgroepgroenehart.nl/ontwerpend-onderzoek/</p> <p><i>Kaartanalyse:</i> Het Groene Hart is in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) opgenomen als NOVI-gebied. Dit zijn gebieden met essentiële, complexe en urgente opgaven van nationaal belang. Samenwerking tussen alle overheidslagen is noodzakelijk om een succesvol antwoord te kunnen geven op de opgaven. Binnen het NOVI-gebied Groene Hart wordt gewerkt aan een Agenda 2050. De uitgevoerde kaartanalyse is bedoeld als input om de discussie tussen de betrokken partijen op te starten.</p>	
--	--	--

4. Omgevingsvisie: Beleid voor een gezonde en veilige leefomgeving

Gezonde en veilige leefomgeving

Bevorderen van een gezonde en veilige leefomgeving

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Op zich is het fantastisch dat bijzondere aandacht wordt gegeven aan milieu en gezondheid, dat ook gezien de aandacht die er gelukkig steeds meer voor gezondheidsaspecten (in brede zin) is. Graag per te onderscheiden 'gebiedstype' duidelijke 'omgevingswaarden' aangeven, mede op basis van de in de 'Leidraad duurzame gebiedsontwikkeling – Vernieuwd instrumentarium leefbaarheid/duurzaamheid in de ruimtelijke plannen (provincie Utrecht, 2015)' gegeven systematiek. Juist de Omgevingswet biedt hiertoe nu alle ruimte en het zou een gemiste kans zijn als de provincie Utrecht, waarbij in het verleden veel aandacht is geweest voor het bereiken van de bepaalde milieukwaliteiten en daartoe ook een specifiek instrumentarium is ontwikkeld, deze kans niet met beide armen oppakt.	Fijn dat u dit onderschrijft. Het vastleggen van (een bandbreedte in) de gewenste omgevingskwaliteit voor diverse gebiedstypen is zeker als kans die de provincie oppakt. Het genoemde instrument wordt verder ontwikkeld naar aanleiding van de Omgevingsvisie en zal ter ondersteuning van het maken van afwegingen voor een duurzame en gezonde leefomgeving ingezet blijven worden. In het programma Gezond en Veilig, dat de hoofdlijnen van het beleid in de Omgevingsvisie concretiseert, zal dit instrument en de inzet daarvan voor een duurzame en gezonde leefomgeving, opgenomen worden.

Inclusiviteit

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
041, 053, 087	Gemeente Amersfoort, Gemeente Rhenen, particulier	Borg dat de arbeidsmarkt voor praktisch geschoolde inwoners niet uit de stad verdwijnt en dat er plek is en blijft voor toekomstbestendige (circulaire) maakindustrie. (041) Het bestaan van de inclusieve samenleving en het belang van kerkgemeenschappen en kerkgebouwen moet meer naar voren komen. Voeg kerkgebouwen en ontmoetingsmogelijkheden toe bij de beschrijving van de inclusieve samenleving, zodat deze herkenbaar aanwezig blijven in onze samenleving. (053) Schip voorwaarden voor een inclusieve samenleving, bijvoorbeeld op gebied van openbaar vervoer of woningbouwprogrammering en nabijheid wonen, werken, recreëren voor iedereen. (087)	De benoemde punten komen terug in de paragrafen 4.4 en 4.5, daar waar het gaat een 'een woning voor iedereen', 'bedrijfsvestiging' en 'Kwaliteit voor de OV-reiziger'. Met het beleid t.a.v. werklocaties is oog voor het gevestigd bedrijfsleven en een aanbod aan werkgelegenheid dat past bij de (toekomstige) beroepsbevolking. In de Omgevingsvisie staan verschillende ontmoetingsplekken. Ook kerkgebouwen passen in dit rijtje. <i>Aanpassing in de visie: Opnemen van verwijzing naar waar inclusiviteit in de visie uitgewerkt wordt en kerkgebouwen onder de noemer 'gebudshuizen' opnemen als een voorbeeld van een ontmoetingsplek.</i>

Digitalisering

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
061, 098	Gemeente De Bilt, Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	De maatschappelijke opgaven worden mede beïnvloed door de snelle digitalisering van de samenleving. Dit geeft uitdagingen en kansen. Zo kan een dekkend netwerk van laadpalen bijdragen aan de keuze van een automobilist voor elektrisch rijden en een betrouwbaar aanbod van digitale diensten aan het langer zelfstandig wonen van ouderen. Bied (fysieke) ruimte om deze kansen te benutten. (061) Juist een verdergaande digitalisering van de samenleving, met werken op afstand, maakt het veel eenvoudiger mogelijk nu duidelijke (ruimtelijke) keuzen te maken, aangezien bepaalde trends al in de samenleving waarneembaar zijn.	De digitalisering is één van de trends die benoemd is in de Omgevingsvisie. Het belang hiervan voor de toekomst van de provincie kan inderdaad groot zijn. Het beschrijven van de veelheid aan kansen die dit biedt en de daarbij passende provinciale rol voert te ver voor een Omgevingsvisie op hoofdlijnen. Digitalisering kan wel deel uitmaken van programma's waarmee het beleid in de Omgevingsvisie wordt uitgewerkt. In het eerste kwartaal van 2021 komt een brede monitor van werklocaties (bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel) beschikbaar met daarin expliciet

		Zoals het toch verder op afstand van je werk wonen, zeker nu het digitaal werken vanwege de Coronacrisis een enorme vlucht heeft genomen. (098)	aandacht voor de ruimtelijke effecten van de coronacrisis. Op deze manier komt er een objectief beeld van de effecten. Dit zullen we blijven monitoren.
--	--	---	---

Overkoepelend thema

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
093, 098	Stichting Vrienden Soester Eng, Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Goed dat gekomen wordt tot integraal beleid voor een gezonde en veilige leefomgeving in de provincie Utrecht, met veel aandacht voor duurzaamheid, klimaat, natuur, landschap en cultuurhistorie. (093) Het overkoepelende thema voor de Omgevingsvisie, een 'gezonde en veilige leefomgeving', is te beperkt. Dit is primair op de mens gericht, terwijl het niet zozeer de mens is die onder druk staat, maar veeleer de vele ecosystemen. Beter zou het centraal overkoepelend thema 'gezonde leefomgeving voor al dat leeft' zijn, waardoor ook aandacht kan worden gegeven aan kwetsbare waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie. (098)	Een gezonde en veilige leefomgeving vult de provincie in aan de hand van de 4 b's: beschermen (milieukwaliteit), bevorderen (bewegen, ontspannen, ontmoeten), basis op orde (functioneren van het natuurlijk systeem: bodem, water, natuur, grondstoffen/afval) en betrokken/beter leven (sociale kant). Voor de gezondheid van de mens is natuur, het natuurlijk systeem, essentieel. De grenzen die dat aan het gebruik stelt, worden dus in het realiseren van een gezonde leefomgeving meegenomen. Vanuit een gezonde en veilige leefomgeving is hier dus aandacht voor. Ook vanuit ons natuurbeleid is hier aandacht voor, en dan primair met als doel om natuur te behouden/te ontwikkelen. Met dit geheel wordt bekeken wat de waarden van het groen in de provincie zijn en hoe die ontwikkeld kunnen worden, zodat ze voldoen aan de behoefte van natuur/biodiversiteit, gezonde leefomgeving, klimaatadaptatie etc.

Thematisch opbouw beleid Omgevingsvisie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Wil de provincie bij de toekomstige ontwikkelingen duurzaamheid en (ruimtelijke) kwaliteit voorop stellen, dan dient de provincie bij de opbouw van de themaparagrafen de lagenbenadering toe te passen. Daarmee wordt het ook mogelijk om de voorwaarden die natuur en landschap aan ontwikkelingen stellen als harde voorwaarde aan toekomstige ontwikkelingen mee te geven. Hiermee waarborg je beter dat met kwetsbare (omgevings)waarden meteen vanaf het begin rekening kan worden gehouden. De vigerende PRS en PRV en ook de Ontwerp Interim Omgevingsverordening zijn beter geordend.	Dank voor deze suggestie. Er is echter gekozen voor een andere ratio achter de opbouw van de visie. Eerst de thema's die overal in de provincie een rol spelen, daarna de meer stedelijke en dan de meer landelijke thema's.

Concreetheid beleid

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
114, 116	Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen – Leersum, Stichting Beter Zeist	In hoofdstuk 4 mist veelal een concrete invulling van de thema's. Dit maakt het ook moeilijk om op concrete zaken te reageren. Een hulpmiddel daarbij zou kunnen zijn, dat de provincie in haar visie opneemt dat zowel de provincie als de gemeente verplicht is de verschillende ontwikkelingen op een vroegtijdig moment bij belangenorganisaties aan de orde te stellen. (114) Er worden vele maatregelen voorgesteld om de genoemde ontwikkelingen te 'managen'. Met uitzondering van het ruimschoots faciliteren van economische groei zijn die vooral gericht op voortgaande ontwikkeling met een geleidelijke, relatief beperkte aanpassing. (116)	In de Omgevingsvisie heeft de provincie het beleid voor de gehele fysieke leefomgeving bij elkaar gebracht. Voor de leesbaarheid van dit document is ervoor gekozen om dit beleid op hoofdlijnen te beschrijven en de verdere uitwerking op te nemen in programma's die aan de Omgevingsvisie verbonden worden. Daar staan ook de maatregelen aan die ingezet worden om de doelen uit de Omgevingsvisie te bereiken.

Gezondheid als thema

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
129	Regio Amersfoort	Gezondheid als thema komt niet voldoende terug. Er wordt wel veel over gezondheid geschreven, maar dan enkel in relatie tot milieunormen. Positieve gezondheid en brede welvaart zouden meer hun plek moeten hebben, zeker in relatie tot vergroening, groenblauwe structuren, ontmoetingsruimte, etc.	De beschrijving van het beleid in de Omgevingsvisie start met een duiding van de gezonde en veilige leefomgeving. Hierin staan zes hoofdprincipes waar de provincie naar streeft bij de ontwikkeling van een gezonde en veilige leefomgeving. Deze geven een duiding die ook positieve gezondheid genoemd kan worden.

Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
4.0	<p>Het motto van de Omgevingswet is 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'. De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving en geeft mee dat lokale afwegingen mogelijk zijn als een veilige en gezonde omgeving daarbij gebaat is. In dit hoofdstuk beschrijven wij ons beleid voor die gezonde en veilige leefomgeving. Wij richten ons daarbij, in lijn met de wet, vooral op de fysieke leefomgeving. Dit heeft vanzelfsprekend ook alles te maken met de sociale en veilige leefomgeving. Daar start dit hoofdstuk dan ook mee. Wij hebben ons beleid uit diverse beleidsplannen samengenomen in deze Omgevingsvisie. We beschrijven dit beleid op hoofdlijnen in zeven samenhangende beleidsthema's. Verdieping is te vinden in de opgenomen beleidsuitwerkingen, visies, programma's en plannen.</p>	<p>Het motto van de Omgevingswet is 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'. De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving en geeft mee dat lokale afwegingen mogelijk zijn als een veilige en gezonde omgeving daarbij gebaat is. In dit hoofdstuk beschrijven wij ons beleid voor die gezonde en veilige leefomgeving in zeven thema's. Wij richten ons daarbij, in lijn met de wet, vooral op de fysieke leefomgeving. Dit heeft vanzelfsprekend ook alles te maken met de sociale en veilige leefomgeving. Daar start dit hoofdstuk mee en dit loopt als een rode draad door de zeven beleidsthema's waarin wij ons beleid uitwerken.</p> <p>Wij hebben ons beleid uit diverse beleidsplannen samengenomen in deze Omgevingsvisie. We beschrijven dit beleid op hoofdlijnen in de rode draad en in zeven samenhangende beleidsthema's. Verdieping is te vinden in de beleidsuitwerkingen, visies, programma's en plannen waarnaar in de tekst verwezen wordt. Ieder thema start met enkele themakaarten. Deze themakaarten tezamen vormen de ingang van het digitale plan, zoals dat op https://ruimtelijkeplannen.provincie-utrecht.nl/ te raadplegen is. Hier is de tekst te lezen en te doorzoeken en zijn de themakaarten (en visiekaart) interactief gekoppeld aan de tekst. De vetgedrukte tekstpassages in de paragrafen verwijzen naar de afzonderlijke objecten die op deze kaarten opgenomen zijn. Zie ook de leeswijzer.</p> <p>De thematische kaartbeelden zijn aangevuld met collages die een impressie geven van de beoogde ontwikkelingen. Deze collages zijn opgenomen aan het einde van dit hoofdstuk.</p>	<p>De inleiding op hoofdstuk 4 wordt uitgebreid op basis van ingediende zienswijzen over de leesbaarheid van dit hoofdstuk en de samenhang tussen thema's, kaarten en teksten.</p>
4.0	<p>De gezonde en veilige leefomgeving loopt als een rode draad door onze Omgevingsvisie. Wij werken hierin samen met gemeenten, dragen bij of ondersteunen waar gewenst</p>	<p>De gezonde en veilige leefomgeving loopt als een rode draad door onze Omgevingsvisie. Wij werken hierin samen met gemeenten, waterschappen en andere partijen, dragen bij of</p>	<p>Bij de samenwerking voor de gezonde en veilige leefomgeving zijn slechts een beperkt aantal</p>

	en volgen op welke manier gemeenten van hun bevoegdheden gebruik maken voor het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving. De kennis en expertise van de GGD wordt hierbij benut.	ondersteunen waar gewenst en volgen op welke manier gemeenten en waterbeheerders van hun bevoegdheden gebruik maken voor het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving. De kennis en expertise van de GGD wordt hierbij benut.	samenwerkingspartners benoemd. De waterschappen hebben gevraagd dit te verbreden.
4.0	We hanteren 6 hoofdprincipes waar we naar streven bij de ontwikkeling van een gezonde en veilige leefomgeving:	We hanteren 6 hoofdprincipes waar we naar streven bij de ontwikkeling van een gezonde en veilige leefomgeving. De basis hiervoor wordt gevormd door het natuurlijke systeem van bodem, water en natuur:	De gezonde en veilige leefomgeving loopt als een rode lijn door de Omgevingsvisie. De waterschappen geven in ambtelijk overleg aan dat bij de 6 principes, die bij de uitwerking gehanteerd worden, het fysieke systeem ontbreekt. Zij vragen om een nieuw eerste principe toe te voegen over een houdbaar en klimaatbestendig bodem- en watersysteem met een goede waterkwaliteit. Deze reactie is aanleiding om de betreffende tekst aan te vullen, zodat deze beter past bij de gezonde en veilige leefomgeving in de volle breedte van de fysieke leefomgeving.
4.0	n.v.t. En Voorzieningen in steden en dorpen bieden ontmoetingsplekken, zoals buurthuizen, bibliotheken en horeca.	Zie ook de paragrafen 4.4 en 4.5, daar waar het gaat om 'een woning voor iedereen', 'bedrijfsvestiging' en 'Kwaliteit voor de OV-reiziger'. En Voorzieningen in steden en dorpen bieden ontmoetingsplekken, zoals buurthuizen, bibliotheken, gebedshuizen en horeca.	Tekst aanvullen met een verwijzing naar paragrafen waarin dit verder uitgewerkt is en de tekst over ontmoetingsplekken aanvullen op basis van ingediende zienswijzen.
4.0	<i>Ringpark</i> Economisch gezien groeit de Utrechtse regio en we blijven groeien. Bij de verdere ontwikkeling van de provincie willen we ook in de toekomst een leefbare omgeving behouden. Het concept Ringpark kan dienen als bron van inspiratie. We moeten de ruimte die nodig is voor wonen, bereikbaarheid en energie combineren met de andere ontwikkelingen, zoals recreatiemogelijkheden, benutten van erfgoed, transities in landbouw en landschap, voedselproductie en ecologische kwaliteit. In het Ringpark Utrecht komen al deze opgaven samen, waarbij het sleutelbegrip Omgevingskwaliteit is. Dit concept biedt een nieuw perspectief voor de relatie tussen stad en land. Het Ringpark is te omschrijven als een transitieopgave. Het biedt een groen, gezond en slim antwoord in een periode van groei (verstedelijking, mobiliteit) en transities (energie, klimaat, landbouw, circulair).	n.v.t.	De tekst over Ringpark wordt geschrapt, omdat aan paragraaf 4.1.2 een vervangende tekst over Groen Groeit Mee wordt toegevoegd. In die tekst worden de in de huidige tekst beschreven ambities en het concept Ringpark meegenomen en geïntegreerd.

4.1 Stad en land gezond

4.1.1 Milieu en gezondheid

WHO advieswaarden luchtkwaliteit

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
004 052 098	Particulier Gemeente Utrechtse Heuvelrug Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gevraagd wordt om een specificatie op te nemen dat met voorrang wordt gewerkt aan verbetering luchtkwaliteit waar die nu het verst van WHO-niveau af ligt en waar grote aantallen mensen wonen en gebieden met kwetsbare doelgroepen, zodat de focus meer ligt op zo snel mogelijk zo veel mogelijk gezondheidswinst (004). 2. Bij het streven om in 2030 te kunnen voldoen aan de WHO adviesnormen voor luchtkwaliteit lijken concrete maatregelen te ontbreken (052). 3. Waarom worden deze 'omgevingswaarden' niet doorvertaald naar instructieregels in de Omgevingsverordening (098)? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De grootte van het gezondheidseffect wordt bepaald door de hoogte van de belasting én de aantallen mensen die eraan blootgesteld worden. Ook de gevoeligheid van de mensen die blootgesteld worden speelt een rol. De provincie zet in op maatregelen die effectief zijn voor de gezondheid. Daar worden deze aspecten dus bij betrokken. De uitwerking hiervan vindt plaats in het programma Gezond en Veilig, dat de hoofdlijnen van het beleid uit de visie concretiseert en richting geeft aan de uitvoering. 2. De concrete maatregelen zijn opgenomen in de met de regio opgestelde Uitvoeringsagenda gezonde lucht en het Schone Lucht Akkoord, waarin op landelijk niveau wordt samengewerkt. De provinciale inzet in deze samenwerkingsprogramma's wordt opgenomen in het op te stellen Programma Gezond en Veilig. Hierin wordt de hoofdlijn van beleid in de Omgevingsvisie verder geconcretiseerd. 3. De provincie werkt samen met rijk en gemeenten via de Uitvoeringsagenda gezonde lucht en het landelijke Schone Lucht Akkoord om het gewenste doel te bereiken. Derhalve is er voor gekozen om geen instructieregels op te nemen.

Houtrook

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
044 098 116	Particulier Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Stichting Beter Zeist	Vast staat dat houtrook ernstige gezondheidsschade veroorzaakt en voortijdige sterfte. In de visie wordt alleen ingegaan op geuroverlast (t.g.v. de veehouderij?). Verzocht wordt om op te nemen dat de maatregelen ten aanzien van geur ook rook van houtkachels, barbecues en vuurkorven zullen betreffen. Normering ligt hier voor de hand vanwege volksgezondheid en betekent niet dat alles verboden wordt, maar wel dat omwonenden veilig adem kunnen halen.	Onder het kopje 'Verbeteren luchtkwaliteit' staat houtrook als een belangrijke bron van luchtverontreiniging in de provincie Utrecht. In het nog op te stellen programma 'Gezond en Veilig' wordt verder uitwerking gegeven aan het verbeteren van de luchtkwaliteit. In de regionale Uitvoeringsagenda gezonde lucht en het landelijke Schone Lucht Akkoord zijn maatregelen opgenomen om de overlast van houtrook te verminderen. Het ligt niet voor de hand dat de provincie een norm voor houtrook gaat bepalen. Die taak is voor het rijk en eventueel voor de gemeente.

Verminderen geluidsbelasting en bevoegdheden provincie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
046 050 052 087 098 134 139	Gemeente Woerden U10 gemeenten Gemeente Utrechtse Heuvelrug Particulier Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	<ol style="list-style-type: none"> 1. De provincie wordt opgeroepen om samen met partners te werken aan een agenda geluid en te streven naar het handhaven van WHO normen, bijvoorbeeld rond provinciale wegen, mits de geboden mogelijkheid voor maatwerk naast in de agenda geluid ook in de verordening wordt omschreven (050). 2. Gevraagd wordt om geen extra aanvullende belemmerende regelgeving te ontwikkelen voor geluidsnormen rondom provinciale wegen. Het idee om 	Geluidhinder is vooral een lokaal fenomeen. De afweging of geluidgevoelige functies in relatie tot geluidbelastende activiteiten kunnen worden toegedeeld vindt plaats in het gemeentelijke bestemmingsplan (onder de Omgevingswet omgevingsplan). Het streven naar het handhaven van de WHO waarden zal dan ook voornamelijk op lokaal niveau plaatsvinden. De provincie realiseert zich dat het realiseren van de WHO-advieswaarden voor geluid onder de huidige omstandigheden voor gemeenten een grote opgave kan zijn. Vanuit

	<p>Gemeente Stichtse Vecht Gemeente Houten</p>	<p>een Agenda geluid op te stellen waarbij gemeenten en provincie afspraken maken over het verbeteren van het woon- en leefklimaat in relatie tot geluid wordt ondersteund. Geadviseerd wordt om het verlagen van de geluidsbelasting niet doorslaggevend te maken voor het realiseren van een gezond leefklimaat. Zeker als dit betekent dat andere gemeentelijke en provinciale ambities hierdoor belemmerd worden (134).</p> <p>3. Wat betreft het onderwerp geluid wil de provincie ernaar streven om in 2030 te kunnen voldoen aan de WHO adviesnormen. Voor geluid resulteert dit in de Omgevingsverordening in instructieregels bij provinciale wegen (art 4.58). Onduidelijk is welke rol bronmaatregelen daarbij spelen. De provincie kan een belangrijke rol spelen, maar die blijft wat onderbelicht (052).</p> <p>4. Waarom worden deze 'omgevingswaarden' niet doorvertaald naar Instructieregels in de Omgevingsverordening (098)?</p> <p>5. Het streven om de gezondheid te verbeteren wordt ondersteund. Dit hoeft echter niet per se te betekenen dat er geen geluidsgevoelige objecten meer kunnen worden gebouwd met een hogere geluidbelasting. In het adviesrapport van de WHO waarin de advieswaarden worden beschreven staat ook dat de focus moet liggen op het verbeteren van gezondheid, en niet per se op het verlagen van de geluidsbelasting tot de advieswaarden (134).</p> <p>6. Nieuwbouw wordt alleen toegestaan op locaties die voldoen aan de WHO-advieswaarden. Voor de gemeente Stichtse Vecht heeft dit vergaande consequenties. De doelstelling ten aanzien van een gezonde leefomgeving botst voor de woningbouwlocatie "Planetenbaan" in Maarssenbroek heel nadrukkelijk met de wens om werk te maken van transformatie van leegstaande kantoorlocaties naar woningbouw en zorgvuldig stedelijke ruimtegebruik. Het betreft een eenzijdige aanpak omdat nabij infrastructuur, stedelijk gebied of vliegveld(en) bijna altijd hogere geluidsniveaus aanwezig zijn en niet alleen in geluidluwe gebieden geluidgevoelige bestemmingen zijn of worden gerealiseerd. In combinatie met de druk op de woningmarkt, is het de vraag of deze ambitie niet te ambitieus is (134).</p> <p>7. De voorgestelde WHO-normen voor geluid (Lden 53 en Lnight 45) zijn veel strenger dan de eerder genoemde normen van 61 dB (landelijk gebied) en 65 dB (stedelijk gebied). De visie is beperkender dan de Interim Omgevingsverordening. Het is niet wenselijk om voor nieuw te bouwen woningen strengere geluidsnormen toe te kennen dan wettelijk de norm is. Hoewel de gemeente Houten streeft naar het realiseren van een goed woon- en leefklimaat en daarbij een goede geluidskwaliteit, wordt in Houten ook een grootschalige binnenstedelijke ontwikkeling verwacht. Juist bij deze locaties is doorgaans sprake van hogere geluidswaarden. Daarom is het voldoen aan de WHO-normen te ambitieus en niet realistisch. Goed dat de provincie de afwegingsruimte voor het bouwen van geluidsgevoelige bebouwing aan de gemeentes laat (139).</p> <p>8. De normen voor bebouwing in de geluidscontour van provinciale wegen zijn al in de door het Rijk opgestelde Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) opgenomen. Daarnaast zijn uw normen strenger dan de normen</p>	<p>gezondheidszoogpunt is het echter belangrijk dat al het mogelijke wordt gedaan om de geluidsoverlast te verminderen. Samenwerking tussen de verschillende overheden is daarbij cruciaal. Om deze reden is het voorstel samen een agenda geluid op te stellen, waarin het verminderen van de geluidhinder centraal staat. Vanwege het lokale karakter van geluid wordt in de toekomstige Omgevingswet de beslissingsbevoegdheid voor het toestaan van nieuwe geluidgevoelige functies, ook langs provinciale wegen, toegekend aan de gemeenten. In de Interim Omgevingsverordening kunnen vanuit dat perspectief geen aanvullende regels worden gesteld.</p> <p>Het realiseren van nieuwe geluidgevoelige functies rond provinciale wegen kan botsen met het provinciale belang om zorg te dragen voor instandhouding van de provinciale infrastructuur en een adequaat provinciaal OV-netwerk. Ten aanzien van dit provinciale belang zal in de toekomstige Omgevingsverordening opgenomen worden dat het realiseren van nieuwe hoogbelaste woningen alleen is toegestaan tot een bepaalde geluidsbelasting op de gevel, dan wel tot een bepaalde binnenwaarde. Bij toekomstige overschrijdingen van de (onder de Omgevingswet) vastgestelde geluidproductieplafonds kunnen deze woningen voor aanzienlijke kosten zorgen. Op basis van de Wet geluidhinder kan dit echter nog niet gesteld worden en wordt artikel 4.58 op gereserveerd gezet. Dit houdt in dat bij een volgende versie van de Verordening dit artikel ingevuld wordt.</p> <p>De WHO waarde van 53 dB als maximaal toelaatbare waarde voor dit moment is, gezien de huidige mogelijkheden voor geluidreductie en de stand der techniek een goed streven, maar nog niet in alle gevallen haalbaar. Overigens komt de huidige voorkeurswaarde van de Wet geluidhinder in grote lijnen overeen met de WHO advieswaarde. Dit betekent dat gemeenten en provincie nu ook al alleen gemotiveerd en onder bepaalde voorwaarden van deze voorkeurswaarde af mogen wijken.</p> <p>Aanvullend: Ad 3 en 4. De instructieregels voor provinciale wegen zijn ingegeven vanuit het provinciale belang 'gezond en veilig bereikbaar'. In de Omgevingswet zijn normen opgenomen vanuit gezondheids- en leefbaarheidsbelangen. Ad 5. Dit klopt. De reden waarom de provincie aansluiting zoekt bij de WHO-advieswaarde voor geluid is dat hiermee de gezondheidsrisico's voor de inwoners zoveel mogelijk beperkt worden. Dit betekent dat het accent ligt op het voorkomen van een hoge geluidbelasting bij woningen. Als dat niet lukt, wordt gekeken naar maatregelen die de gezondheidseffecten beperken. Ad 6. Benadrukt wordt dat de provincie ernaar streeft dat de gezondheidsrisico's als gevolg van geluidsbelasting minimaal zijn, waarbij de WHO advieswaarden voor geluid een uitgangspunt is. Hierdoor treedt inderdaad een spanningsveld op met de principes van verstedelijking. Woningen alleen bouwen op relatief stille plekken kan ook veel andere nadelen hebben. Hierin wordt gezocht naar een balans via de eerder genoemde "Agenda geluid", om de gezondheidsrisico's ook in hoogbelaste nieuwbouwlocaties, zoveel mogelijk te beperken.</p>
--	--	---	---

		<p>opgenomen in het Bkl. De regels zijn hierdoor in strijd met hoger recht, wat in het Nederlandse rechtssysteem niet mogelijk is. Schrap daarom deze instructieregel (046).</p> <p>9. Voor wat betreft het onderwerp geluid is in artikel 4.58 de maximale geluidsbelasting ten gevolge van provinciale wegen op 65 Lden is vastgelegd. In dit artikel wordt de aandacht voor bronmaatregelen gemist. Een nadrukkelijke rol voor de provincie wordt gemist die zowel in de Omgevingsvisie als ook in de concrete uitwerking in de regels van de Omgevingsverordening onderbelicht blijft (052).</p> <p>10. De geluidhinder neemt toe in de provincie. Bij zo'n 12% van alle woningen in de provincie Utrecht is de geluidsbelasting hoger dan 60 dB. Dit is geen autonoom gegeven, maar een direct gevolg van de keuze om wonen, werken en recreëren niet dicht bij elkaar te plannen (087).</p> <p>11. Door in de visie te focussen op de decibellen wordt voorbijgegaan aan het feit dat een gezonde leefomgeving veel meer inhoudt. Ook wanneer alleen gekeken wordt naar het thema geluid zijn meerdere aspecten van belang dan alleen de hoogte van de geluidsbelasting. Cumulatie van het geluid ontbreekt bijvoorbeeld. Daarnaast kan gekeken worden naar akoestische maatregelen zoals een geluidluwe gevel. Of aan niet akoestische maatregelen, zoals een groene omgeving (134).</p> <p>12. In de Omgevingsverordening wordt gesproken van een maximale belasting van 65dB in stedelijk gebied en 61 dB in het landelijk gebied; 60 dB wordt hierin niet genoemd. Handhaaf deze normen (139).</p> <p>13. De Geluidscontour 61 dB Lden is op enkele plaatsen in de gemeente Houten gelegen; te weten de N409 (bij Doornkade), N421 en N410 (Houten oost). De Geluidscontour 61 dB Lden beperkt de gemeente Houten in de ontwikkelingen die de gemeente in de toekomst wil uitvoeren; waaronder de realisatie van de Ruimtelijke Koers, ontwikkeling Doornkade en omgeving, etc. Leg daarom de stedelijke norm van 65 dB bij de N409 (139).</p>	<p>Ad 7. De WHO waarden zijn niet als norm maar als ambitie opgenomen. De WHO advieswaarde is overigens min of meer overeenstemmend met de huidige voorkeurswaarde, die onder de huidige geluidwetgeving ook door gemeenten gehanteerd moet worden. In overleg met gemeenten wordt geprobeerd om in ieder geval een zo laag mogelijke geluidbelasting te realiseren bij woningen en de gezondheidseffecten te beperken met maatregelen.</p> <p>Ad 8. Het opnemen van regels voor de maximale geluidhinder voor woningen langs provinciale wegen is ingegeven vanuit het provinciale belang 'gezond en veilig bereikbaar'. Realisatie van hoogbelaste woningen kan dit in de weg staan. Deze regels kunnen onder de huidige wetgeving nog niet worden opgenomen, maar wel onder de Omgevingswet. Zie ook 12.</p> <p>Ad 9. De provincie is als wegbeheerder verantwoordelijk voor het verminderen van de geluidsbelasting langs provinciale wegen. In het <i>Actieplan geluid provinciale wegen Utrecht 2018-2023</i> is opgenomen op welke wijze de provincie de geluidhinder langs deze wegen willen verminderen. Hierin worden met name bron- en overdrachtsmaatregelen genoemd. De basis hiervan ligt in de Mobiliteitsvisie en het mobiliteitsprogramma provincie Utrecht. Zie ook 8.</p> <p>Ad 10. De komende jaren is er veel ruimte nodig voor duurzame ontwikkeling van diverse functies, zoals wonen, werken, mobiliteit, energie, recreatie, natuur en landbouw. Tegelijkertijd is het de ambitie van de provincie om de bestaande Utrechtse kwaliteiten verder te versterken. Hierin wordt een goede balans gezocht, waarbij de gezondheid van inwoners een belangrijk goed is.</p> <p>Ad 11. In de visie wordt onder ander gefocust op een gezonde en veilige leefomgeving. Cumulatie en akoestische maatregelen zijn zeker onderwerpen die bij de verdere uitwerking van de eerder genoemde agenda geluid betrokken moeten worden.</p> <p>Ad 12 De regelgeving omtrent de normering van de maximale geluidbelasting voor nieuwbouw is opgenomen in de Omgevingswet. Aanvullend kan de provincie, vanwege het provinciale belang 'gezond en veilig bereikbaar', in de toekomstige Omgevingsverordening aanvullende normen opnemen. Art 4.58 is daarvoor gereserveerd.</p> <p>Ad 13. De normen voor nieuwbouw zijn opgenomen in de Omgevingswet.</p> <p><i>Aanpassing in de verordening: Art 4.58 op gereserveerd zetten.</i></p>
--	--	--	--

WHO advieswaarden geluid en windturbines

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
132	Particulier	<p>In 2030 zijn gezondheidsrisico's van geluidsbelasting minimaal. Daarbij wordt verwezen naar de WHO. De geluidsbelasting van windturbines is echter een directe aantasting van het woon- en leefgenot van mensen in hun eigen huis. De huidige geluidsregels voor windenergie zijn voor omwonenden een aanzienlijke verslechtering vergeleken met de situatie van voor 2011. Internationaal getoetst onderzoek wijst uit dat voor omwonenden de Nederlandse geluidsnormen de slechtste zijn van heel Europa. Bovendien voldoen ze niet aan de regels van de WHO. Geluidshinder kan tot slaapverstoring leiden en dit kan leiden tot gezondheidsklachten</p>	<p>Bij het plaatsen van windturbines moet voldaan worden aan de wettelijke geluidsnormen. De WHO advieswaarde voor windturbines is bepaald op 45 dB(A) Lden. Er wordt geen waarde geadviseerd voor de nacht. De maximaal toelaatbare geluidbelasting door windturbines viel tot 2011 onder de regelgeving voor industrielaawaai, met een norm van 50 dB(A) overdag, 45 dB(A) 's avonds en 40 dB(A) 's nachts. Voor windturbines werd in 2011 een aparte normstelling vastgelegd in de Wet milieubeheer en onderliggende regelgeving. Er werd gekozen voor de grenswaarden van 47 dB Lden en 41 Lnight. Een overzicht van geluidnormeringen in 29 Europese landen is recent in opdracht van de Interest</p>

			Group on Traffic Noise Abatement (IGNA) opgesteld. Hieruit komt het volgende beeld naar voren: 60% heeft normen voor windturbines die soepeler zijn dan de WHO-advieswaarden. Uiteindelijk wordt bij het beoordelen van de omgevingsvergunning bepaald hoe hoog de maximaal toelaatbare waarde voor de betreffende windmolens is.
--	--	--	---

Geluid overig

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
147 151 167	ProRail Rijkswaterstaat Midden-Nederland Stichting Behoud de Eemvallei	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verzocht wordt om voor het aspect geluid in relatie tot railbeheer gebruik te maken van de meest recente gegevens (geluidproductieplafonds) (147). 2. Rijkswaterstaat Midden-Nederland gaat graag met de provincie in gesprek over de Agenda geluid omdat de daarin op te nemen doelen en mogelijke maatregelen alleen in goede samenwerking met de partners tot stand kunnen worden gebracht (151). 3. De provincie beslist mee met de ontwikkelingen voor paleis Soestdijk waarbij festivals en grote evenementen met versterkt geluid zullen plaatsvinden op het paleisterrein als het Ontwerpbestemmingsplan Landgoed Paleis Soestdijk wordt goedgekeurd. Dergelijke evenementen (tientallen per jaar) met grote regelmaat (en mogelijk binnenkort zelfs vergund via het bestemmingsplan Landgoed Paleis Soestdijk) in de buitenlucht behoren niet in de NNN te worden gehouden. Dat is slecht voor mens, dier en milieu (167). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Akkoord. De provincie zal in voorkomende gevallen gebruik maken van de gegevens uit het geluidregister ex artikel 11.25 Wet Milieubeheer. 2. Rijkswaterstaat zal zeker bij het opstellen van de Agenda geluid worden betrokken. 3. De gemeente beoordeelt de voorwaarden waaronder een evenement mag plaatsvinden, waaronder de hoogte van het geluidsniveau.

Luchtvaart

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
167	Stichting Behoud de Eemvallei	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verzocht wordt om de toenemende vlieghinder te voorkomen. Afgevraagd wordt waarom er niet kan worden teruggegaan naar de vorige luchtruimindeling die nauwelijks vlieghinder veroorzaakte boven Eemland/Eemvallei en de plaatsen Eemnes, Baarn, Soest, Amersfoort en Bunschoten-Spakenburg. 2. Verzocht wordt om geen toestemming/ontheffingen meer te geven voor rondvluchten boven Eemland/Eemvallei. Het is zeer verstorend voor de fauna. Het is zelfs voorgekomen dat er helicopter-rondvluchten plaatsvonden tijdens het broedseizoen en weidevogels zoals grutto, Kievit, scholekster, tureluur, wulp en kemphaan ernstig verstoorden. 3. In Stillegebieden worden recreatieve drones niet toegestaan. Gevraagd wordt om dit uit te breiden naar het hele Eemlandgebied (Eemvallei) tijdens het broedseizoen. Eemland staat bekend om zijn populaties weidevogels en is een van de weinige gebieden in Nederland waar de populaties niet verminderen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het Rijk is het bevoegd gezag als het gaat om de zeggenschap over het gebruik van het luchtruim. Op dit moment wordt er door het rijk een herziening van het luchtruim voorbereid: zie ook https://luchtvaartindetoekomst.nl/herziening-luchtruim. Dit wordt door de provincie nauwlettend gevolgd, en door middel van bestuurlijk overleg en het indienen van zienswijze op deze luchtruimherziening wordt het item van minder hinder voor onze provincie bij het Rijk onder de aandacht gebracht. 2. Voor het starten en landen van luchtvaartuigen op niet voor luchtvaart aangewezen terreinen is ontheffing nodig van gedeputeerde staten. Op basis van het provinciale beleid worden aanvragen voor landingen gedurende het hele jaar in stillegebieden en Natura 2000 gebieden geweigerd. Ook aanvragen voor landingen in het broedseizoen in weidevogelkerngebieden worden geweigerd. 3. Drones boven stillegebieden zijn verboden in de Omgevingsverordening vanwege het belang stilte. Een algemeen verbod kan de provincie niet opleggen, dat is aan het rijk. Sinds 31-12-2020 gelden nieuwe regels van het Rijk voor de drones (zie https://www.dronewatch.nl/tag/kadaster/ (landelijke inzoomkaart per 7-11-2019 incl. N2000-gebieden en de belangrijkste regels), https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/drone/regels-hobby-drone en

			https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/drone/vraag-en-antwoord/vliegen-met-drone). Naast aan deze regels moet ook aan de Wet Natuurbescherming worden voldaan (niet enkel gebiedsbescherming, maar ook soortbescherming).
--	--	--	---

Stiltegebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
106 134 167	Vereniging Vrij Polderland Gemeente Stichtse Vecht Stichting Behoud de Eemvallei	<p>1. Het is opvallend dat naast het belang voor natuur en landschap het belang van stiltegebieden voor de rustzoekende inwoner ook zo nadrukkelijk wordt vermeld. Is dit in de praktijk ook daadwerkelijk het geval, aangezien stiltegebieden matig toegankelijk zijn, nauwelijks tot niet bewoond zijn en ook in de toekomst geen uitsproken ontwikkeling zullen doormaken bij het voorzien in de recreatiebehoefte (134)?</p> <p>2. Verzocht wordt om de regelgeving van het Stiltegebied Eemland te versterken. Nu is men bezig horeca/café aan de rand ervan (haventje bij Wakkerenweg) aan te vragen en mogelijk te vergunnen en zelfs nog een andere in het Stiltegebied zelf. Ook is er nu sprake van een illegale houtzagerij op het inrichtingsterrein van agrarisch bedrijf, gevestigd aan de Stammeweg te Eemnes. Dit veel geluid producerende bedrijf ligt nu in het Stiltegebied Eemland. De handhaving moet worden verbeterd (167).</p> <p>3. Waarom steunt de provincie dat 700.000 bezoekers op het eeuwenoude en bijna ongerepte landgoed Paleis Soestdijk losgelaten worden om te genieten van openluchtconcerten. Deze bezoekers verstoren de natuur en komen niet voor de natuur maar voor de muziek die nu juist niet thuishoort vlakbij stiltegebied de Lage Vuursche dat daar 4km vanaf ligt. Verzocht wordt om geen verdere medewerking te geven aan de plannen op landgoed Paleis Soestdijk (106).</p>	<p>1. De stelling dat de stiltegebieden matig toegankelijk zijn wordt niet onderschreven. Er is in diverse stiltegebieden geïnvesteerd in nieuwe wandelpaden en fietsroutes. De stiltegebieden zijn bedoeld voor het beleven van rust en natuur. Een bebouwde kom en intensieve recreatie past daarbij niet.</p> <p>2. Ten behoeve van het al dan niet verlenen van een vergunning voor activiteiten in een stiltegebied, bevat de omgevingsverordening instructieregels voor gemeenten die bij de beoordeling van een vergunningaanvraag mee moeten wegen. Een te verlenen vergunning mag geen nadelige invloed hebben op de akoestische kwaliteit van het stiltegebied.</p> <p>3. Lage Vuursche is niet aangewezen als stiltegebied.</p>

Stiltegebieden en windturbines

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
018 059 063 084 097 098 136 149 158	Gemeente IJsselstein Stichting Duurzaam Woudenberg Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist Particulier Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Federatie Groene Heuvelrug	<p>Voor de Lopikerwaard en de gemeente is de beperking voor energieopwekking in stiltegebieden een punt van aandacht. Dit zijn veelal gebieden die ruimtelijk gezien interessant zijn voor energie opwekking en die allicht ook op maatschappelijk draagvlak kunnen rekenen. Opgeroepen wordt om tot een goede balans te komen tussen maatschappelijk draagvlak en lokale en provinciale belangen. Het zou daarmee passend zijn om niet te rigide om te gaan met de instructieregels voor zonnevelden en windturbines (018).</p> <p>Verzocht wordt om stiltegebieden uit te sluiten voor plaatsing van windturbines. Ook nabij die gebieden kan dit niet aan de orde zijn. Er is een zeer beperkt aantal stiltegebieden. In de MER wordt dit deels bevestigd, met het risico dat de geluidsbelasting in deze gebieden mogelijk groter wordt ten opzichte van de referentiesituatie. De stiltegebieden zijn niet voor niets aangewezen als stiltegebied. Energieopwekking in deze gebieden leidt altijd tot verstoring. Daarbij moet rekening worden gehouden met de stille kern van een stiltegebied (059, 063, 084, 097, 098, 136, 149, 158).</p>	<p>Voor windturbines komt de provincie tegemoet aan de vraag naar meer ruimte in en nabij stiltegebieden. Ter bescherming van de stiltegebieden staan er regels in de Omgevingsverordening. Hiermee worden geluidproducerende activiteiten beperkt. Hieronder vallen ook windturbines. De energietransitie is een grote opgave waar voldoende zoekruimte voor nodig is. Die zoekruimte wordt vooral beperkt door de vele kwaliteiten van de provincie. In een aantal gebieden is het stiltebeleid de belangrijkste beperkende factor voor plaatsing van windturbines. Dit zijn echter vaak ook open gebieden waarvoor concrete en qua draagvlak kansrijke initiatieven voorgesteld kunnen worden. Daarom is opgenomen dat gemeenten dit toe kunnen staan, mits de situering zodanig is dat de effecten op het stiltegebied zo beperkt mogelijk zijn en voor de effecten zoveel als mogelijk is aangesloten op geluidsniveau van de stiltegebieden. Het is daarbij belangrijk dat er regionale afstemming over heeft plaatsgevonden, bijvoorbeeld in het kader van de RES'en. Naar verwachting zullen en kunnen slechts in en nabij een zeer beperkt aantal stiltegebieden daadwerkelijk windturbines worden geplaatst. Zowel het belang van stiltegebieden als van energie-opwekking wordt</p>

	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties Bewonerscomité Leersum Zuid		onderschreven. In het beleid is gezocht naar een goede balans tussen deze twee. Mogelijk komen in de toekomst stille typen windturbines op de markt, die geen nadelige invloeden hebben op de kwaliteit van het stiltegebied. Indien er op het moment van plaatsing geen stillere alternatieven voorhanden zijn en aan alle overige voorwaarden van plaatsing in een stiltegebied kan worden voldaan, kan overwogen worden om gebruik te maken van de hardheidsclausule. Met name door in te zetten op het stimuleren van het stiller worden van de windmolens worden de nadelige gevolgen zoveel mogelijk beperkt.
--	---	--	--

Stiltegebieden op kaart

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
052 063 126 150	Gemeente Utrechtse Heuvelrug Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Gemeente Vijfheerenlanden Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen	<ol style="list-style-type: none"> Voor wat betreft het bomenmuseum (arboretum) Gimborn, Doorn worden de ontwikkelingsmogelijkheden onder andere beperkt door de ligging in het stiltegebied. Gevraagd wordt om de grens van het stiltegebied te verleggen zodat in ieder geval een deel van het arboretum hier buiten valt (052). Gevraagd wordt om te onderzoeken of naast het gebied zuiden van de N401 ook elders in de omgeving een stiltegebied kan worden gerealiseerd, bijvoorbeeld de polder Portengen Noordeinde of een deel ervan (063). De provincie Utrecht heeft twee stiltegebieden overgenomen van de provincie Zuid-Holland, gelegen in de voormalige gemeenten Zederik en Leerdam. Graag begrenzingen aanpassen aan stedelijk gebied (126). Gevraagd wordt het gebied ten zuiden van de A12, begrensd door Mollenbos, Rummelaar, Leersum en Doorn (nog) als stiltegebied te oormerken: dit gebied speelt een centrale rol in de ambities van de provincie voor versterken grote natuursystemen, waterbergingsgebied, aantrekkelijk landschap, historische buitenplaatsen en Natuurnetwerk Nederland (150). 	<ol style="list-style-type: none"> Het arboretum ligt geheel in de bufferzone stiltegebied. Deze buffer dient ter bescherming van de stille kernen die in de nabijheid van het arboretum aanwezig zijn en wordt gehandhaafd. Activiteiten in de bufferzone stiltegebied zullen moeten worden getoetst aan de invloed op de stille kern. Ook als het grondgebied niet in het stiltegebied zou zijn gelegen, maar in het aandachtsgebied bestaat deze verplichting op basis van de instructieregels. Het gebied ten noorden van het stiltegebied Kockengen/Teckop ligt binnen de 40 dB L24 contour van Schiphol. Dit betekent dat de kwaliteit van het gebied niet voldoet aan de eisen die gesteld worden aan een stiltegebied. Op de aangeduide locaties is geen overlap meer tussen stiltegebied en stedelijk gebied zoals nu opgenomen in de verordening (eerder is besloten om het stedelijk gebied aan te passen aan de begrenzing van het stiltegebied omdat er inderdaad overlap was). De ligging in de nabijheid van de A12 en de spoorlijn Utrecht Arnhem maakt dat het gebied niet voldoet aan de eisen van een stiltegebied. Het geluidsniveau in het gebied is te hoog.

Vrijwaringszones stiltegebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
129	Regio Amersfoort	Verzocht wordt u om het aandachtsgebied van 1500 meter uit de omgevingsverordening schrappen, of in ieder geval de bebouwde kom hiervan uit te zonderen. Deze begrenzing zorgt er niet voor dat er minder getoetst hoeft te worden: er is een wezenlijk verschil tussen in de nabijheid van of de begrenzing van 1500 m. Zeker omdat dit de gehele bebouwde kom van Eemnes betreft, vanaf het stiltegebied tot de A27. Hierin vallen veel locaties waar activiteiten geen of nauwelijks invloed hebben op het stiltegebied. Er sprake van een onevenredige inspanningsverplichting. Voor bijna alle activiteiten en gangbare evenementen dient onderzocht te worden in hoeverre er aan de richtwaarde kan worden voldaan.	Ook in de provinciale Milieuverordening moest worden getoetst of activiteiten buiten het stiltegebied van invloed zijn op de kwaliteit van het stiltegebied. Dit beleid wordt gecontinueerd, zij het dat het buiten de 1500m van de grens van het stiltegebied niet meer gevraagd wordt.

Externe veiligheidsrisico's

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
147 151	ProRail Rijkswaterstaat Midden-Nederland	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verzocht wordt om voor het aspect Externe veiligheid in relatie tot railbeheer gebruik te maken van de meest recente gegevens (Basisnet) (147). 2. In de Ontwerp Interimverordening staat hoofdstuk 4.6 'Externe veiligheid basisnet' als gereserveerd vermeld. Rijkswaterstaat is een belangrijke partner voor het transport van gevaarlijke stoffen over wegen en vaarwegen en wordt daarom graag betrokken bij de verdere invulling van dit onderwerp. Zeker nu de provincie, met de Omgevingswet in aantocht, een belangrijke coördinerende rol heeft over gebiedsinrichting met een extra categorie zeer kwetsbare gebouwen, aandachtsgebieden (brand, explosie, gifwolk) en voorschriftengebieden met bouweisen (151). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De meest recente gegevens uit het basisnet zullen gebruikt worden voor de beoordeling van de risico's voor het vervoer van gevaarlijke stoffen langs het spoor. Als de risico's toe- of afnemen dan heeft dit gevolgen voor het nut en de noodzaak om regels te stellen. 2. De provincie maakt graag gebruik van het aanbod van Rijkswaterstaat om betrokken te worden bij de verdere invulling van dit onderwerp.

Licht

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
023 092 171	Gemeente Nieuwegein Particulier Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gevraagd wordt om een visie op lichtvervuiling op te nemen. Lichthinder spreidt zich vaak uit over een groot gebied, voorbij de gemeentegrenzen. Een regionale visie kan bewustwording stimuleren, zodat gemeenten zelf regels daarover kunnen opstellen (023). 2. Gevraagd wordt beleid en regelgeving opnemen om lichtvervuiling te beperken. Voor nacht- en dagdieren en om sterren te kijken is het zeer schadelijk. Het gaat dramatisch slecht met de biodiversiteit en lichtvervuiling. Licht wordt gauw vergeten als "vervuilingsfactor (092). 3. Gevraagd wordt om maatregelen te treffen die de lichtvervuiling van buiten landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis tegengaan zodat er ook minder licht de landgoederen binnendringt. Voor veel dieren is donkerte ook van groot belang voor hun voortbestaan (171). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. In de Omgevingsvisie staan de hoofdlijnen van beleid. In programma's kunnen die verder geconcretiseerd worden. Er zal een programma Gezond en Veilig worden opgesteld. Daarin komt het onderwerp lichthinder aan de orde. De suggestie voor een regionale visie op lichthinder zal in dit kader besproken worden. 2. Op dit moment wordt er al rekening gehouden met het voorkomen van lichthinder langs provinciale wegen. Dit is een afweging tussen voorkomen van lichthinder en sociale veiligheid. Voor natuur wordt er getoetst op effecten op natuur/soorten bij nieuwe infra en gebouwen in gebieden die behoren tot het Natuurnetwerk Nederland. Daarbuiten kan toetsing ook plaatsvinden als er melding gemaakt wordt van mogelijke effecten. In de verdere concretisering van het beleid worden de suggesties bekeken. 3. In de verdere concretisering van het beleid worden de suggesties bekeken. <p>Aanpassing in de visie: In paragraaf 4.7 wordt opgenomen: Belangrijke maatregelen voor de verbetering van de natuurkwaliteit zijn de verdrogingsbestrijding, het verbeteren van de waterkwaliteit, de bestrijding van lichtvervuiling en het terugdringen van de stikstofdepositie.</p>

Trillinghinder

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
147	ProRail	Het is gewenst dat aandacht wordt besteed aan trillinghinder. Als de provincie dicht bij het spoor bebouwing toestaat, kan deze ontstaan voor toekomstige bewoners/gebruikers.	Bij het opstellen van plannen voor nieuwbouw langs het spoor is het aspect trillingen nu en met de komst van de Omgevingswet een aandachtspunt dat ligt bij de gemeenten als bevoegd gezag en bij projectinitiatiefnemer(s). De landelijke Handreiking Nieuwbouw en Spoortrillingen helpt gemeenten, projectinitiatiefnemers en andere stakeholders om bij nieuwbouw langs spoor tijdig en concreet rekening te houden met trillingen van het spoor als gevolg van treinverkeer. De handreiking biedt houvast en handvatten om trillinghinder voor toekomstige bewoners en gebruikers zoveel mogelijk te voorkomen.

Schoonste economie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
167	Stichting Behoud de Eemvallei	Aangegeven wordt dat de provincie Utrecht per saldo de schoonste economie van Nederland is door het dienstverlenende karakter met relatief weinig vervuilende bedrijven. Dit is een gemiddelde, en derhalve plaatselijk onjuist gezien de uitstoot van verontreinigende stoffen door bedrijven.	Utrecht heeft de groenste economie van Nederland als de uitstoot van CO ₂ , methaan en lachgas wordt afgezet tegen het BRP in € 1.000. Dit blijkt uit onderzoek van de ING Bank.

Diffuse loodverontreiniging

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
019	Gemeente De Ronde Venen	Gelet op de urgentie van de problematiek rond diffuse loodverontreiniging zou dit benoemd moeten worden in het hoofdstuk Stad en Land. Er is sprake van een regionaal probleem met serieuze gezondheidsrisico's.	In de Omgevingsvisie wordt problematiek op hoofdlijnen benoemd. In het programma Bodem en Water, dat de hoofdlijn van de visie uitwerkt, wordt het onderwerp diffuse verontreinigingen, waaronder de diffuse loodverontreiniging, opgenomen. De provincie werkt, samen met gemeenten, GGD en de Omgevingsdiensten, aan een aanpak om humane risico's voor jonge kinderen, bij contact met grond met een diffuse loodverontreiniging, te beperken. Op dit moment wordt de problematiek in het gebied in beeld gebracht zodat bepaald kan worden waar met welke maatregelen de blootstelling van jonge kinderen kan worden voorkomen c.q. beperkt.

Rustige omgeving

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
134	Gemeente Stichtse Vecht	Door herhaaldelijk de nadruk te leggen op het rustige landelijke gebied in de provincie Utrecht gaat de provincie gedeeltelijk voorbij aan de werkelijke dynamiek in verschillende deelgebieden van het landelijke gebied en het eigen karakter van het landelijk gebied in het algemeen. Sommige delen van het landelijk gebied zijn voortdurend in beweging. Verzocht wordt deze nuance op te nemen in de Omgevingsvisie.	Een schone en rustige omgeving in de nabijheid van mensen is belangrijk voor hun gezondheid. De focus ligt daarbij op beiden in het landelijk gebied. In delen van het landelijk gebied is inderdaad een grotere dynamiek. De visie wordt aangepast waar deze nu onvoldoende genuanceerd is. Aanpassing in de visie: Blz. 56: Groene en rustige gebieden, waar een gevoel van ruimte wordt ervaren, zijn belangrijk om te kunnen herstellen van de drukte elders.

Waarde rekenmodellen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
112	Particulier	Te vaak wijken de theoretische berekende waarden (rekenmodellen en de gehanteerde normen) voor geluidshinder zeer sterk af van de praktijkmetingen. Deze praktijk is voor de burger echter bepalend. De metingen moeten worden gedaan met de werkelijk optredende piekwaarden over een kort tijdsinterval, en dus niet gemiddelden en over lange periodes en/of grote gebieden. Met meenemen van cumulatie van meerdere bronnen (zoals luchtvaart).	Bij de bepaling van de geluidbelasting wordt de wettelijk vastgestelde rekenmethodiek gehanteerd. Deze gaat inderdaad uit van gemiddelde geluidniveaus over langere tijdperiodes maar deze gemiddelde waarden zijn wel een maat voor mogelijk ondervonden geluidshinder. Dit ook omdat hogere geluidniveaus tijdens korte tijdsintervallen bijdragen aan het gemiddelde geluidniveau. Als deze veelvuldig optreden dan is de geluidbelasting ook hoger. De rekenmethode wordt regelmatig door het Rijk gevalideerd met geluidmetingen en als er aanleiding toe is, dan wordt de methodiek landelijk gewijzigd. In een recent project binnen de provinciezijn op een locatie langs de provinciale weg geluidmetingen en geluidberekeningen uitgevoerd en deze kwamen binnen de nauwkeurigheidsmarge goed overeen. Er is geen aanleiding om af te wijken van de wettelijke rekenmethodiek. Piekwaarden, een onrustig

			<p>geluidbeeld of andere storende geluiden, kunnen bijdragen aan het ondervinden van geluidhinder en ook bij een geluidbelasting die voldoet aan de WHO advieswaarden kan er nog steeds geluidhinder optreden. De WHO advieswaarden voor verkeerslawaai komen voor een groot deel overeen met de nieuwe standaardwaarde in de Omgevingswet die op 1 januari 2022 in werking zal treden en deze waarde is niet verouderd.</p> <p>Met de rekenmethode kunnen wat betreft cumulatie ook de bijdrage van de diverse verschillende geluidbronnen van elkaar onderscheiden worden. Tevens kan met de rekenmethode het effect van eventueel te treffen maatregelen deugdelijk voorspeld worden.</p> <p>Er is geen aanleiding om een andere werkwijze voor de beoordeling van de geluidbelasting te hanteren</p>
--	--	--	--

Uitvoering

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijzen	Reactie en eventuele aanpassing
106	Vereniging Vrij Polderland	Voeg op bladzijde 61 aan "Vanuit de rol reguleren" toe: Beleidsregels opstellen om geen ondersteuning meer te geven aan het houden van massale evenementen (en al helemaal niet met geluidsversterking) in het NNN en in het bijzonder om geen vergunning af te geven voor evenementen in en rond 5 km van de stiltegebieden waar de Lage Vuursche bij zou moeten horen.	Dit past niet in het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. Daarbij is Lage Vuursche niet aangewezen als stiltegebied.

4.1.2 Recreatie en toerisme

Ambities en kwaliteiten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	Gevraagd wordt om de ambitie vast te leggen dat tegenover iedere investering in meer rood in de provincie ook een investering in de ontwikkeling en het beheer van meer groen in de provincie moet staan, waarbij een investering ook kan komen vanuit bijvoorbeeld het Rijk of vanuit ontwikkelende partijen.	De ambitie om gelijktijdig met rood ook te investeren in groen, is vastgelegd met de ambitie dat (recreatief) groen in gelijke tred wordt ontwikkeld met de stedelijke groei. Dit is ook vastgelegd in de verordening. De concrete (financiële) investeringen komen aan de orde bij het programma Groen groeit mee en maken onderdeel uit van de regionale programmering.

Vrijtijdsbesteding

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109 134	Gemeente Bunnik Gemeente Stichtse Vecht	1. Wat is de status van Omgevingsvisie en -verordening in relatie tot Programma Recreatie en Toerisme? Op p. 62 staat: De beleidsdoelen zijn uitgewerkt in het vierjaarlijkse Programma Recreatie en Toerisme. En verderop: 'In het Programma Recreatie en Toerisme geven wij aan hoe en waar de gebieden en extra voorzieningen een plek kunnen krijgen.'. Houdt dit in dat op een later moment in het Programma Recreatie & toerisme pas de echte kaders gesteld worden? In dat geval is het raadzaam om de recreatiezone in de themakaart nu achterwege te laten, anders schept dit alleen maar heel veel verwarring (109).	1. De Omgevingsvisie en -verordening geven de kaders aan van het beleid. Het Programma Recreatie en Toerisme (PRenT) is een nadere uitwerking / specificering daarvan. De teksten over recreatiezones en de bovenlokale dagrecreatieterreinen zijn overgenomen van het huidige beleid, maar kunnen inderdaad verwarrend zijn i.r.t. het PRenT. Daarbij staat er dat in het PRenT aangewezen wordt hoe en waar de benodigde gebieden en extra voorzieningen een plek kunnen krijgen. Bij nader inzien vindt dit niet plaats via PRenT, omdat dit beter in afstemming met de regio's en naar aanleiding van de discussies die nog lopen over de regionale opgaves opgepakt kan worden. De afstemming over extra groene gebieden en voorzieningen

		<p>2. In het landelijk en stedelijk gebied is aandacht nodig voor recreatieve mixfuncties en de koppeling met de functies energie, natuur, erfgoed, landschap en landbouw (134).</p>	<p>gebeurt via het programma Groen Groeit Mee. Daar wordt samen met de regio's bepaald wat er waar nodig is. Waar nodig en mogelijk, wordt de verordening hierop aangepast, met inachtneming van de overige regelgeving. De tekst van de Omgevingsvisie wordt aangepast.</p> <p>2. Het zoeken naar combinaties van functies is een speerpunt. Dit onderwerp komt dan ook terug in het nieuwe recreatieve beleid, net als de stad-land verbindingen.</p> <p>Aanpassingen van de visie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vervanging tekst na: 'We vinden het belangrijk dat de totstandkoming van het (recreatie)groen gelijke tred houdt met de verstedelijking' door een tekst over locaties vinden voor nieuwe gebieden en extra voorzieningen - Invoeging na 'en de Grebbelinie te versterken': Een samenhangende aanpak is hiervoor noodzakelijk. - Bij het proces van de verdere verstedelijking onderzoeken we samen met onze partners hoe we groen mee kunnen laten groeien. Hiervoor dient het programma 'Groen Groeit Mee'.
--	--	--	--

Samenwerking recreatieve- en vrijetijdsector

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109 124	Gemeente Bunnik VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden	<p>1. Gevraagd wordt om ook andere (bestuurlijke) samenwerkingsvormen serieus te nemen naast de recreatieschappen (109).</p> <p>2. Suggestie is om nog nauwer met betrokken branches en koepels (o.a. HISWA/RECRON, KHN, ANWB, VNO-NCW Midden, MKB-Nederland Midden) en de cultuur-en natuurorganisaties te overleggen. In andere provincies zijn in platformverband zeer constructieve ervaringen mee opgedaan, onder andere op het gebied van samenwerking en het stimuleren en realiseren van cross-over-regelingen (124).</p>	<p>1. De recreatieschappen zijn belangrijke samenwerkingsverbanden voor de provincie met betrekking tot recreatie, maar zeker niet de enige. Op dit moment is de wens van de besturen van de recreatieschappen om deze aan te passen. Hierbij wordt nadrukkelijk gekeken naar andere, bredere samenwerkingsvormen. Dit wordt opgepakt in de discussie binnen de schappen, in de uitwerking van het PReNT en binnen het programma Groen Groeit Mee, waar de governance van de groene initiatieven onder de loep zal worden genomen.</p> <p>2. In het PReNT wordt opgenomen dat eigenaarschap en samenwerking een van de focuspunten is voor het R&T-beleid de komende jaren. Dit betekent dat de samenwerkingsverbanden verder uitgebouwd en versterkt zullen worden. Deze suggestie wordt in dat kader meegenomen.</p> <p>Aanpassing in de visie: Tekst op p. 62: "Ook de bestuurlijke samenwerking op het gebied van recreatie (waaronder de recreatieschappen) en het beheer en financiering van terreinen, routes en andere voorzieningen is hierin meegenomen.": toegevoegd: waaronder de</p>

Uitleg (recreatie)groen evenwichtig laten meegroeien

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
036 066 067 071	Gemeente Oudewater	<p>1. Het is heel positief dat het concept 'groen groeit mee' in de Omgevingsvisie en verordening is geïntroduceerd. Graag de oplossingen zoveel mogelijk decentraal laten plaatsvinden (066).</p>	<p>1. Het programma Groen Groeit Mee is een samenwerking met de regio's en de waterschappen. Gezamenlijk worden de groene opgaven in beeld gebracht, worden financieringsmogelijkheden onderzocht en wordt geprogrammeerd i.r.t. wonen en werken en andere opgaven.</p>

	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug Landgoed Eyckenstein Staatsbosbeheer, provinciale Eenheid Utrecht	<ol style="list-style-type: none"> Het is een gemiste kans dat niet een duidelijke kwantitatieve doelstelling wordt meegegeven aan de bestuurlijke regio's voor Groen Groeit Mee (066, 067). Aangeraden wordt om bij rode uitbreiding naast o.a. de mobiliteitstoets ook een natuurtoets te doen voor Groen Groeit Mee, waarin getoetst wordt of de natuur bij de voordeur de aantallen nog wel aankan en op welke manier deze natuur versterkt moet worden om toekomstige bewoners veilig en gezond de weg naar de natuur buiten de stad te geleiden (071). 	<ol style="list-style-type: none"> Essentieel onderdeel van het programma Groen Groeit Mee is de kwantificering van de groene opgaven. Deze wordt samen met de regio's opgepakt, waarbij gebruik wordt gemaakt van een studie van de provincie naar het kwantificeren van de groenopgave en het voorwerk dat hierop door de U16 al is gedaan. De focus ligt vooral op het in gelijke tred mee ontwikkelen van (recreatie)groen met de verstedelijkingsopgave. Bij het bepalen waar het groen ontwikkeld kan worden, zal meegewogen worden of natuur bij de voordeur de aantallen wel aankan. Vanuit recreatie en toerisme is er aandacht voor de drukte in gebieden. Hiervoor is een druktemonitor ingesteld om voor inwoners de drukte zichtbaar te maken, zodat ze kunnen kiezen voor ander gebied. Deze monitor kan ook benut worden bij het bepalen van de draagkracht van (natuur)gebieden. In het PReNT wordt dit verder uitgewerkt. <p>Aanpassing in de visie: Vervangen tekst blz. 62 'Onder meer ... van dit onderzoek' door een tekst over Groen Groeit Mee.</p>
--	--	--	---

Scope (recreatief) groen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
066 067 071 120 130 149	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug Landgoed Eyckenstein Staatsbosbeheer, provinciale Eenheid Utrecht Landgoed Lockhorst NV Landgoed Anderstein en BV Landgoed 't Stort Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<ol style="list-style-type: none"> Staatsbosbeheer is blij met de ruime aandacht in de omgevingsvisie voor de rol van groen voor onder meer gezondheid, ontspanning en als vestigingsvoorwaarde. Graag wel een aanscherping opnemen, namelijk dat het niet gaat om gebruiksgroen (en blauw), maar om natuur. In het verstedelijkte Nederland liever geen harde grenzen tussen stadnatuur (groene gebruiksnatuur) en de natuur van het buitengebied. Laat deze semantisch discussie dan ook niet ontstaan (071). Gevraagd wordt om in het programma Groen Groeit Mee een brede benadering van 'groen' opnemen, waarbij niet alleen gekeken wordt naar uitbreiding van recreatiegroen, maar ook naar een plus op bestaande ambities voor uitbreiding van 'echte' natuur en naar goede maatregelen voor beheer en instandhouding van dit 'groen'. Gevraagd wordt om deze ambitie concreter op te nemen omdat een goede sturing vereist is van de provincie (149). De ontwikkeling van groen en recreatiemogelijkheden staan niet op zichzelf, maar moeten gezien worden in regio-overschrijdend perspectief, bijvoorbeeld in relatie tot Nationaal park en het Ringparkconcept (120, 130). Gevraagd wordt om voldoende aandacht en financiële middelen voor herstel, beheer en behoud van bestaande natuur en onderhoud / beheer van recreatieve voorzieningen, waaronder recreatievoorzieningen in de natuur zelf: het onderhoud van paden, veiligheidsmaatregelen, toezicht en herstel schade (nu zijn er al structurele tekorten) (066, 067) en toezicht. Met de toename van het aantal woningen en recreatiewoningen neemt de recreatiedruk toe en daarmee ook de kosten van beheer en toezicht (097). Utrecht realiseert binnenstedelijk een groot deel van de bouwopgave voor de regio en de provincie. Hiervoor is het nodig dat we als stad vergroening 	<ol style="list-style-type: none"> Groen Groeit Mee richt zich op groen in brede zin. In de inventarisatiefase van het programma wordt breed gekeken naar alle groene opgaven en ambities. Echter, voor natuur bestaat al een goed lopend programma (NNN). De verwachting is dan ook dat uit de inventarisatiefase voor Groen Groeit Mee vooral naar voren komt dat de opgaven voor recreatief groen aandacht behoeven. Een scherp onderscheid tussen verschillende soorten natuur is inderdaad niet opportuun voor de opgave. Ditzelfde geldt ook voor groen en natuur. In het kader van de regelgeving wordt overigens wel onderscheid gemaakt. Het is belangrijk om hier rekening mee te houden. Groen Mee kijkt breed naar groen, (landschap, natuur, water, cultuurhistorie en recreatie). Maar gezien de voortgaande verstedelijking ligt de nadruk op recreatief groen, ook omdat hier geen duidelijke structurele financiering voor bestaat. Een belangrijke plus in de Omgevingsvisie op de ambitie voor natuur is het versnellen van de realisatie van de Groene Contourgebieden. In de visie is hiertoe o.a. het jaartal 2040 aan de realisatie van de Groene contour gekoppeld. Dit klopt, daarom wordt vanuit Groen Groeit Mee ook breder gekeken en is er samenwerking met de regio's in de provincie Utrecht, maar ook met de omliggende provincies en het Rijk. Het programma Groen Groeit Mee richt zich primair op nieuwe opgaven en ambities. Het is dus geen antwoord op de vraagstukken die er nu al zijn inzake beheer van bestaand groen. Hieraan wordt gewerkt via diverse programma's. In het PReNT zal aandacht worden gegeven aan het beheer van recreatiegebieden en de lasten die voor het toenemend gebruik van natuur door recreatie. Uitgangspunt is dat er geen nieuwe voorzieningen komen als het beheer en onderhoud niet gelijktijdig is geregeld.

		binnenstedelijk voortvarend oppakken. Tegelijkertijd is het van belang dat er voor de inwoners een goede verbinding tussen het groen in en om de stad wordt versterkt en dat het landelijk gebied voldoende mogelijkheden biedt voor de beleving van natuur en recreatie (055).	5. In het programma Groen Groeit Mee wordt naast het landelijk gebied ook gekeken naar het stedelijk groen (met de scheggen en stad – landrelaties). Deze groene opgaven worden in beeld gebracht en waar mogelijk verbonden aan de verstedelijkingsopgave. Aanpassing in de visie: Zie bovenstaand voorstel tekstaanpassing blz. 62. onder kopje Vrijtijdsbesteding
--	--	---	--

Waar extra groen?

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
067 071 084 109	Landgoed Eyckenstein Staatsbosbeheer, provinciale Eenheid Utrecht Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist Gemeente Bunnik	<ol style="list-style-type: none"> Op themakaart 6 die hoort bij recreatie en toerisme zijn de groene scheggen waarover vanuit landschap U16 over wordt gesproken totaal niet meegenomen, terwijl de titel Groen Groeit mee van de U16 over het programma dat vanuit U16 op groen en landschap moet komen hier wel genoemd wordt (109). Er zal zorgvuldig bekeken moeten worden welke gebieden nu al overbelast zijn, waarbij de beheerder de meest deskundige partij zal zijn (067). Er zou nadrukkelijk rekening moeten worden gehouden met reeds aanwezige waarden, zoals van diverse landgoederen (zoals Amelisweerd en Rhijnauwen), de NHW, en de robuuste ecologische verbinding ten westen van de stad Utrecht tussen het Vechtplassengebied en het Kromme Rijngebied. Juist ook in de zin is dus een goede zonering van o.a. recreatieve activiteiten van groot belang (098). Essentieel is vooral dat de natuur al bij de voordeur moet beginnen als een "groene" nutsvoorziening". Als de natuur bij de voordeur goed verbonden wordt met de natuur in het buitengebied kan de reis naar buiten al direct onderdeel worden van een totale belevenis (071). Graag (potentiële) "groene vingers" die vanuit groengebieden de stad in gaan beter op de kaart zetten en beschermen. Deze groene vingers zijn de natuur bij de voordeur van waaruit de bewoners ook de stad uit kunnen. Behalve het versterken van de biodiversiteit in en door deze linten is het nodig de linten meer te verknopen met het buitengebied. De linten worden dan niet alleen de groene vingers de stad in, maar vooral ook de groene vingers de stad uit! Het programma Groene Metropool draagt bij aan deze verknoping van stad aan het buitengebied (071). Aanbevolen wordt om een deel van de landbouwgrond rond de stad Utrecht, en in het bijzonder voor het gebied tussen de stad en de gemeenten Bunnik, De Bilt, Zeist en de Utrechtse Heuvelrug, te transformeren tot gebied ten behoeve van biodiversiteitsherstel, bebossing waaronder voedselbossen, stadslandbouw en recreatie (084). Het is belangrijk dat de totstandkoming van (recreatie)groen gelijke tred houdt met verstedelijking. Ook bij Odijk-West en eventueel andere plekken waar gebouwd gaat worden, is behoefte aan recreatie, dus ook daar moet ontwikkelingsruimte voor recreatie zijn (buiten de recreatiezone) (109). 	<ol style="list-style-type: none"> Op Kaart 6 'Recreatie en toerisme' staan diverse onderwerpen met beleid en regelgeving. De groene scheggen zijn een voorstel vanuit de U16 dat uitgewerkt kan worden in het programma Groen Groeit Mee. Wanneer dat nodig en gewenst blijkt, worden waar mogelijk de recreatiezones – en daarmee de verordening – hierna aangepast. Het voorkomen van overlast door betere spreiding van de recreanten en toeristen is een van de focuspunten voor het in het PReNT opgenomen beleid. Samen met betrokkenen wordt bekeken welke informatie nog nodig is om tot een betere spreiding te komen. Het programma Groen Groeit Mee is in plaats van het Ringpark gekomen. Bij het mee laten groeien van groen met de rode ontwikkelingen wordt uiteraard ook naar de aanwezige waarden gekeken. De bestaande recreatieve zonering is voor nu gehandhaafd. Aangeven is dat dit in het PReNT zal gebeuren, maar ook dat is nog niet opportuun. De uitbreiding van groen en voorzieningen wordt gekoppeld aan het programma Groen Groeit Mee. Hier kunnen de partijen samen beoordelen wat waar gepast is. Daarom volgend kan de verordening waar mogelijk worden aangepast. Het groen zou inderdaad vanaf de voordeur moeten starten. Met gemeenten en andere partijen wordt samengewerkt in Groen Groeit Mee aan de uitbreiding van groen. Om de gelijke ontwikkeling van groen met de verstedelijking te garanderen, is dit uitgangspunt opgenomen in de verordening. In het programma Groen Groeit Mee worden de groene opgaven en ambities in 2021 in beeld gebracht, inclusief scheggen, groenblauwe verbindingen etc. Staatsbosbeheer wordt uitgenodigd om deze ambities in te brengen in het programma Groen Groeit Mee. Mogelijk liggen er kansen in dit gebied voor Groen Groeit Mee en de Bossenstrategie. Deze worden verder onderzocht binnen deze programma's. In het programma Groen Groeit Mee worden de groene opgaven in beeld gebracht. Daar kan deze ambitie ingebracht worden. <p>Aanpassing in de visie: Zie bovenstaand voorstel tekstaanpassing blz 62. onder kopje Vrijtijdsbesteding</p>

Rol provincie / Financiën extra groen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
050 055 120 130 134 168	U10 gemeenten Gemeente Utrecht Landgoed Lockhorst NV Landgoed Anderstein en BV Landgoed 't Stort Gemeente Stichtse Vecht Vrienden van Amelisweerd	Om groen in gelijke tred mee te laten ontwikkelen met stedelijke ontwikkeling wordt de provincie gevraagd om: 1. de inzet van het instrumentarium in de verordening (050) / het instrumentarium (financieel of planologisch) op te nemen om te borgen dat de uitbreiding van groene recreatiegebieden inderdaad volgens een gewenst tempo zal geschieden (168). 2. een programma, waaraan de U10 wil meewerken, maar waarbij de provincie nadrukkelijk haar verantwoordelijkheid pakt (050). 3. het toepassen van een breed financieringsinstrumentarium (055) / nieuwe geldstromen (ook voor de landgoederen) (120, 130) / de verbetering van de stad- en land verbinding en gezond stedelijk leven is enkel te realiseren met investeringen in de benodigde infrastructuur en recreatieve groene voorzieningen (134) en zelf in financiële zin bij te dragen (050).	1. Dit instrumentarium is inderdaad nog niet opgenomen. Wel is er de koppeling met regionale programmering en is er de opstart van het programma Groen Groeit mee. In regionale programmering wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor groen en daar is dit wel opgenomen. Dit is het vertrekpunt/haakje in de verordening om ook de groene opgaven aan te verbinden. De provincie wil samen met de regio's die groene opgaven in beeld brengen en koppelen aan gebiedsontwikkelingen. In het programma Groen Groeit Mee wordt in beeld gebracht op welke wijze de groene opgaven gefinancierd kunnen worden. 2. Het programma Groen Groeit Mee dient hiertoe. De U16 is een actief partner daarin. 3. Eén van de acties in het programma Groen Groeit Mee is het in beeld brengen van de mogelijke financiering. Daarbij wordt nadrukkelijk breed gekeken en is alles mogelijk. Vanuit die longlist met mogelijkheden worden de kansrijke financieringsinstrumenten nader uitgewerkt en een strategie. Bij deze inventarisatie worden ook mogelijke bijdragen vanuit de provincie meegenomen, evenals mogelijke bijdragen vanuit gemeenten etc. Aanpassing in de visie: Zie bovenstaand voorstel tekstaanpassing blz 62. onder kopje Vrijtijdsbesteding

Realisatie extra (recreatie)groen in de praktijk

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
066 067 084	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug Landgoed Eyckenstein Wergroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist	1. Met de toename van het aantal woningen neemt de recreatiedruk op natuurgebieden verder toe, en daarmee ook de kosten voor het beheer. Dat is een legitiem argument om vanuit de bouw of het bewonen van die nieuwe woningen ook een bijdrage te leveren aan die voorzieningen. Het gaat dan niet om een eenmalige bijdrage, maar om het dekken van een deel van de jaarlijkse kosten voor onderhoud (066, 067). 2. Om de transformatie in het buitengebied succesvol te laten zijn, is het nodig dat overheden, beleggers en natuurorganisaties de handen ineen slaan en actief grondbeleid voeren. De provincie is voor de transformatie en het actief grondbeleid de meest aangewezen partij. Zij heeft de meeste en de beste sturingsinstrumenten om de transformatie te laten slagen (084).	1. De Omgevingswet biedt geen mogelijkheden om dit in een Omgevingsverordening te regelen. 2. Op 30 september 2020 hebben Provinciale Staten de Nota Grondbeleid 2020 vastgesteld. In deze nota is opgenomen dat de provincie Utrecht bij voorkeur gebruik maakt van faciliterend grondbeleid. Indien er echter dringende redenen zijn, kan de provincie ook gebruik maken van actief grondbeleid.

Ruimte voor (recreatie)groen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098 109 134	Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Gemeente Bunnik Gemeente Stichtse Vecht	1. De Regio Utrecht wil m.b.t. de verstedelijkingsopgave die zij ziet het groen mee laten 'groeien' maar hoe een en ander vorm moet krijgen blijft (nog) onduidelijk. In die zin zou daaraan in voorliggende: 'Omgevingsvisie', dus op basis van het programma: 'Groen groeit mee', dan mede nader vorm moeten worden gegeven, dat dus met name door daar ook echt ruimte voor te reserveren (098).	1. In het programma Groen Groeit Mee wordt samen met o.a. de U16 gewerkt aan het kwantificeren van de opgaven. Deze opgave zal uiteindelijk moeten landen in gebieden. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe groot de groene opgave is en kan er nog geen ruimte voor gereserveerd worden. Dat volgt uit de uitwerking van het programma Groen Groeit Mee en zal ook een plek moeten krijgen i.r.t. regionale programmering.

		<p>2. Op p. 63 staat: We willen, gelet op deze autonome groei van bezoekers, zorgen voor spreiding van voorzieningen met een goede match tussen vraag en aanbod. Dit pleit voor het loslaten van de recreatiezone zodat deze spreiding van voorzieningen (en daarmee bezoekers) ook echt mogelijk is (109).</p> <p>3. Door de toenemende druk is er aandacht nodig voor de samenhang tussen thema's. Recreatie en toerisme kunnen ingezet worden als middel om erfgoed, natuur en landschap te behouden. Werk daarom mee aan experimenten en zet in op integrale gebiedsontwikkeling. Verzocht wordt hiervoor de benodigde ruimte beschikbaar te maken in de verordening (134).</p> <p>4. Er moet zorgvuldig omgegaan worden met de ruimte. Daar zijn grenzen aan recreatieparken: het is nu wel voldoende. En aan mountainbike routes: het is nu wel voldoende (114).</p>	<p>2. De recreatiezones zijn bedoeld om bescherming te bieden aan bestaande recreatie en om ruimte te bieden aan nieuwe recreatievormen, waaronder intensieve(re) vormen van recreatie. Kleinschalige recreatievoorzieningen zonder verstening vallen in principe buiten de verstedelijkingsdefinitie en zijn overal in het landelijk gebied toegestaan, zover zij in overeenstemming zijn met de andere geldende regelgeving (waaronder NNN). Het loslaten van de recreatiezone gaat voorbij aan het belang om grootschalige(r) recreatievoorzieningen dicht bij de gebruikers te willen ontwikkelen (recreatie nabij, voorkomen automobiliteit e.d.) en dat verstening van het landelijk gebied moet worden voorkomen, óók vanwege de recreatieve beleving. Wel is aanpassing van de zones mogelijk, in samenhang met het programma Groen Groeit Mee. De inzichten en wensen van de regio's in dat kader kunnen desgevraagd en waar mogelijk tot aanpassingen in de verordening leiden.</p> <p>3. Via het programma Groen Groeit Mee wordt uitwerking gegeven aan de ambitie dat (recreatief) groen in gelijke tred ontwikkeld wordt met de verstedelijkingsopgave. De planologische ruimte voor groen, waaronder recreatie en toerisme, komt hierin aan de orde. Daarbij komen de thema's samen in de uitwerking van het recreatief beleid in het PReNT.</p> <p>4. De recreatiedruk is hoog op bepaalde plekken in de provincie. Meer inwoners geeft ook meer vraag naar recreatieve mogelijkheden. Daar moet een plek voor worden gevonden. Via extra recreatiegroen kan de druk verminderd worden. Uiteraard gebeurt dit in samenhang met andere functies, zoals natuur en wonen.</p> <p>Aanpassing in de visie: Zie bovenstaand voorstel tekstaanpassing blz 62. onder kopje Vrijtijdsbesteding</p>
--	--	--	--

Recreatiezones op kaart

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
022 098 109 126 139 163	Recreatiebedrijf Buitengoed de Boomgaard Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Gemeente Bunnik Gemeente Vijfheerenlanden Gemeente Houten Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	<p>Verzorgd wordt om de volgende gebieden binnen de begrenzing van de Recreatiezone op te nemen:</p> <p>1. recreatiebedrijf Buitengoed De Boomgaard (perceel Parallelweg 9) (022).</p> <p>2. het Kromme Rijngebied. Niet alleen om de groen, blauwe kwaliteiten te versterken in de provincie, maar ook omdat het groen op die manier kan meegroeien met de regionale verstedelijkingsopgave. Het Kromme Rijngebied is daarbij een zeer logische plek om recreatief te ontwikkelen, omdat het praktisch grenst aan de A12-zone, dat u heeft gekwalificeerd als grootschalige woon- en werklocatie. Met name voor de recreatieve ondernemers in het Kromme Rijngebied werkt het niet opnemen in de recreatiezone belemmerend. De toezegging dat u dit meeneemt in het nog op te stellen programma Recreatie en toerisme biedt enig perspectief. Wij gaan uit van betrokkenheid bij de totstandkoming van dit document, het liefst op korte termijn (109).</p> <p>3. recreatiezones langs de Lek bij Lexmond, Ameide/Tienhoven (campings en haven) en langs de Linge: vanwege transparante recreatieve waarden.</p>	<p>De recreatiezones zijn bedoeld om bescherming te bieden aan bestaande recreatie en om ruimte te bieden aan nieuwe recreatievormen, waaronder intensieve(re) vormen van recreatie. Kleinschalige recreatieve ontwikkelingen zijn overigens nu al mogelijk in het landelijk gebied. De recreatiezones worden niet per gemeente aangepast, maar in samenhang met het programma Groen Groeit Mee. De inzichten en wensen van de regio's in dat kader kunnen desgevraagd en waar mogelijk leiden tot aanpassen van de verordening. In het Ontwerp is aangegeven dat in het PReNT de plekken aangewezen worden waar nieuwe ontwikkelingen kunnen plaatsvinden, maar vanwege de huidige fase van het gezamenlijke programma Groen Groeit Mee, wordt dit aangepast.</p> <p>Ad 1. Hier geldt, naast bovenstaande, dat deze uitbreiding van de recreatiezone voor De Boomgaard in principe niet nodig is. Als De Boomgaard wil uitbreiden, kan dit onder voorwaarden op basis van de huidige ligging.</p> <p>Ad 2, 3 en 4. De gemeenten zijn betrokken bij het programma Groen Groeit Mee waar dit ingebracht kan worden.</p>

	<p>Vergelijkbare andere gebieden rond de Lek bij Vianen en gebied ten zuiden van Vianen zijn wel als recreatiezone opgenomen. De betreffende gebieden zijn gelegen in voormalig PZH. In de reactienota is hierop geantwoord dat deze gebieden bij PZH ook niet als zodanig zijn vermeld en mogelijk nog in overleg worden aangepast. Dit overleg heeft nog niet plaatsgevonden (126).</p> <p>4. gebied langs de oostelijke kern van Houten: in het kader van de woningbouwopgave en de toename aan inwoners wil de gemeente dit gebied ontwikkelen voor landschap en recreatie. Alleen de aanduiding landbouwgebied is hiervoor te beperkt (139).</p> <p>Verzocht wordt om voor de volgende gebieden restricties op te nemen:</p> <p>5. De zone tussen Utrecht- De Bilt en Zeist is als recreatiezone aangegeven, maar hier zou geen vrij baan aan recreatie moeten worden gegeven, maar juist gezien moeten worden hoe op basis van een zorgvuldig zonering recreanten/bezoekers toch op een gepaste wijze van het gebied kunnen genieten. Er loopt een belangrijke ecologische verbindingzone (098).</p> <p>6. Zonder goede waarborgen is het aanwijzen van het gebied ten zuiden van Zeist en De Bilt als recreatiezone niet juist. Deze aanwijzing leidt tot het ontstaan van allerlei voorzieningen die schadelijk zijn voor de verbindingen en natuurfunctie en landschappelijke waarden. Dit mag niet plaatsvinden zonder helderheid over de borging daarvan (163).</p> <p>T.a.v. het moment van aanpassing van de begrenzing:</p> <p>7. De recreatiezone zoals deze nu is ingetekend is zeer beperkend. Gevraagd wordt om vanaf heden te starten met de uitbreiding (109).</p>	<p>Ad 5. De regels voor de recreatiezone houden niet in dat alle ontwikkelingen met betrekking tot recreatie zomaar mogen. Ook andere bestaande regelgeving moet worden gerespecteerd. Wanneer een bepaalde recreatieve ontwikkeling in de recreatiezone gewenst is, zal dit zorgvuldig tegen de andere functies en regels moeten worden afgewogen. Overigens hebben gemeenten bij het al dan niet faciliteren van bepaalde recreatieve ontwikkelingen een zeer belangrijke rol, aangezien zij de bestemmingsplannen vaststellen.</p> <p>Ad 6. De aanduiding recreatiezone betekent niet dat hier alle ontwikkelingen met betrekking tot recreatie zonder meer mogen plaatsvinden. Specifieke recreatieve ontwikkelingen mogen alleen in zoverre ze niet in strijd zijn met de vigerende andere regelgeving. Andere ontwikkelingen mogen hier echter alleen plaatsvinden, voor zover deze niet in strijd zijn met het recreatieve belang. Daar is in de genoemde voorbeelden vooralsnog geen sprake van.</p> <p>Ad 7. Het aanpassen van de recreatiezones gebeurt niet per gemeente, maar in samenhang met het programma Groen Groeit Mee. Naar aanleiding van de inzichten en wensen van de regio's in dat kader kan desgevraagd en waar mogelijk de verordening aangepast worden.</p> <p><i>Aanpassing in de visie: Zie bovenstaand voorstel tekstaanpassing blz 62. onder kopje Vrijtijdsbesteding</i></p>
--	--	--

Bovenlokaal dagrecreatieterrein

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
063	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen	Volgens provinciale definitie kan al snel sprake zijn van een "bovenlokaal dagrecreatiegebied" en kan een gemeente dus ook bebouwing toestaan voor horeca en/of sanitaire voorzieningen. Dat laat zich niet combineren met de natuurwaarden en zaken als foerageergebieden voor vogels. Ook ontstaat vervuiling van de natuur met etensresten en afval, wat ook weer schadelijk is voor de fauna. Verzocht wordt om een zeer terughoudend beleid betreffende het toestaan van facilitaire bebouwing op dagrecreatieterreinen.	Met de bovenlokale dagrecreatieterreinen worden de bestaande terreinen bedoeld. Deze terreinen zijn op kaart aangegeven. Daarbij zijn de volgende criteria aangehouden: een terrein dat voorziet in een dagrecreatiefunctie voor meer dan de aanliggende kernen of aantoonbaar meer dan 50.000 bezoekers per jaar trekt. Op de bestaande bovenlokale dagrecreatieterreinen is inderdaad, onder voorwaarden en wanneer noodzakelijk voor het in stand houden van het terrein, uitbreiding van rode functies toegestaan. Hierbij zal echter de geldende regelgeving moeten worden gerespecteerd (onder andere van het NNN).

Bovenlokaal dagrecreatieterrein van de kaart?

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
023 074 098	Gemeente Nieuwegein Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede,	Verzorgd wordt om de volgende dagrecreatieterreinen van kaart 6, Recreatie en toerisme, te halen: 1. Het IJsselbos: dit is een belangrijke stapsteen in het Groenstructuurplan. Extensieve recreatie is mogelijk maar er is geen intensieve recreatie mogelijk (023).	1. Het IJsselbos is een bovenlokaal dagrecreatieterrein waar inderdaad, indien gewenst, intensievere recreatie plaats mag vinden, indien dit noodzakelijk is voor de instandhouding van het terrein. Het aanpassen van het vigerende bestemmingsplan is echter aan de gemeente, die deze aanpassing kan doen binnen de hier gestelde kaders. Wanneer de

	Werkgroep groenberaad Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	<ol style="list-style-type: none"> Lunenburgerwaard en op de Gravenbol, onderdeel van het Natura 2000-gebied Rijntakken. In een Natura 2000-gebied zou slechts kleinschalige recreatie met minimale voorzieningen moeten worden toegestaan. De 'recreatiebol' geeft een verkeerd signaal alsof het hier zou gaan om een gebied met de allure en omvang van het Henschotermeer of Laaggraven. Vooral de op dit moment in onderzoek zijnde uitbreiding van horecavoorzieningen, vergroting van een hondenlosloopgebied ver voorbij wat er vergund is en de mogelijke aanleg van struin- en fietspaden door de uiterwaard zullen veel extra druk geven op de natuur. Vergunningverlening is niet bij machte om het tij te keren, zoals ook al blijkt uit twee zeer herkenbare rapporten van het onderzoekscollectief 'Follow the Money' (074). De Vliegbasis Soesterberg. Dit terrein kent een zeer hoge natuurwaarde, met voor recreatie zeer kwetsbare natuurwaarden, zoals de er voorkomende populatie aan veldleeuweriken, grauwe klauwieren en nachtzwaluwen. 	<p>gemeente geen wens of noodzaak ziet voor intensievere recreatie op deze specifieke plek, wordt dat niet door de provincie opgelegd.</p> <ol style="list-style-type: none"> De aanduiding 'bovenlokaal recreatieterrein' geeft aan dat het een regionale functie heeft of meer dan 50.000 unieke bezoekers per jaar trekt. Gravenbol voldoet aan deze criteria en is daarom aangeduid als bovenlokaal recreatieterrein. Dat houdt in dat daar, ondanks dat het in het landelijk gebied ligt, onder voorwaarden rode toevoegingen voor recreatie mogelijk zijn om te zorgen voor de continuïteit van de recreatieve voorziening. Het concrete bestemmingsplan en de vergunningverlening gebeurt echter door de gemeente. Hierbij dient de andere vigerende regelgeving, zoals de regels voor Natura 2000 en het NNN, te worden gerespecteerd. Door de natuurregelgeving zal er in de praktijk overigens hier weinig ruimte zijn voor rode ontwikkelingen. Het feit dat in een gebied de grenzen van een vergunning niet worden gerespecteerd, is een gemeentelijke (handhavings)aangelegenheid. Niet alle bovenlokale recreatieterreinen hebben de omvang of allure van het Henschotermeer of Laaggraven of hoeven die te hebben. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat de plas Middelwaard bij Vianen ook bij de criteria past. Vliegbasis Soesterberg voldoet aan de voorwaarden van een bovenlokaal recreatieterrein. Dat betekent dat hier onder voorwaarden recreatieve ontwikkelingen mogelijk zijn. Het gebied kent naast hoge natuurwaarden, ook een belangrijke recreatieve en culturele functie. Ook die is belangrijk. Wanneer er nieuwe ontwikkelingen gewenst zijn, zal daarbij echter wel degelijk rekening gehouden moeten worden met de geldende regelgeving (o.a. NNN) en de specifieke kenmerken van dit gebied. De natuurwaarden in dit gebied vallen onder diverse beschermende regelgeving. Er zal daarom altijd een goed afgewogen en onderbouwd oordeel nodig zijn over wat hier wel maar ook wat hier niet mogelijk is.
--	---	---	---

Groenblauwe verbindingen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
041 063 129	Gemeente Amersfoort Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Regio Amersfoort	<ol style="list-style-type: none"> Ondersteuning voor de ontwikkeling van een robuuste groenblauwe en recreatieve structuur langs bestaande doorgaande waterlopen. Wel is de vraag wat hierbij — behoudens eventuele verbetering van bestaande wandel- en fietspaden — inhoudelijk voorgesteld moet worden met betrekking tot de waterlopen Grote Heijcop, Bijleveld en Geer (063). Goed dat het belang van de Grebbelinie als ruimtelijke drager herkend en erkend wordt (041, 129) 	<ol style="list-style-type: none"> De nadere uitwerking van de groenblauwe verbindingen moet nog plaatsvinden. Vooralsnog wordt het beleid uit de Omgevingsvisie eerst nader uitgewerkt in verschillende programma's zoals Groei Mee en het Programma Recreatie en Toerisme. Zodoende is ook ons nog niet bekend wat de ontwikkeling van een robuuste groenblauwe en recreatieve structuur langs bestaande doorgaande waterlopen zou moeten betekenen voor de specifieke waterlopen die u noemt. Fijn, dank dat u dit laat weten.

Recreatief hoofd(route)netwerk op kaart

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
019 038 045	Gemeente De Ronde Venen Particulier	<ol style="list-style-type: none"> Op pagina 62 van de visie spreekt de provincie over TOP's: Volgens de Reactienota valt de ontwikkeling van de TOP's onder het recreatief (hoofd)netwerk. Gevraagd wordt om dit netwerk vetgedrukt op te nemen in 	<ol style="list-style-type: none"> Het hoofd(route)netwerk, inclusief de TOP's, is niet als vetgedrukt in de Omgevingsvisietekst en kaart 6 opgenomen, omdat voor het beleid ten aanzien van dit netwerk geen artikelen zijn opgenomen in de Interim Omgevingsverordening en ze niet eenduidig op de kaart kunnen worden

	Stichting Wandelnet en TeVoet, vereniging van wandelaars	<p>de tekst en tevens op te nemen op themakaart 6 als houvast bij de ontwikkeling van dit netwerk (019).</p> <p>2. Gevraagd wordt om aan kaart 13 het provinciaal wandelrouten netwerk toe te voegen. De meest recente data van het gerealiseerde deel van het provinciale netwerk, alsmede het landelijke netwerk van lange afstandswandelpaden en streekpaden staat op de routedatabank (045).</p> <p>3. Creëer een stuk wandel-fietspad over mijn perceel, waarmee het westelijke wandelgebied van Vleuterweide (zuidkant spoorlijn Utrecht -Woerden-Utrecht) verbonden wordt met het noordelijke natuurgebied Haarzicht (038).</p>	<p>opgenomen. De status van de diverse onderdelen van dit netwerk verschilt onderling: zo is de provincie eigenaar van het fietsknooppuntennetwerk, maar niet van de wandelroutenetwerken. Het hoofd(route)netwerk ligt bovendien niet vast, maar kan bijv. door het Routebureau in overleg met de betrokken partijen worden aangepast. De provincie is hierbij één van de partijen, maar niet per definitie de bepalende partij.</p> <p>2. Het hoofd(route)netwerk, waaronder het wandelrouten netwerk, is niet opgenomen op de kaart, omdat dit geen vast netwerk is en voor netwerk geen artikelen opgenomen zijn in de verordening. Het wandelrouten netwerk is ook niet van de provincie en het is niet statisch: het kan bijv. door het Routebureau in overleg met de betrokken partijen worden aangepast. De provincie is hierbij één van de partijen, maar niet per definitie de bepalende partij.</p> <p>3. Hartelijk dank voor uw suggestie. Hierover is al ambtelijk contact geweest. De mogelijkheden worden verder besproken met het Routebureau en andere betrokken partijen bij het wandel- en fietsrouten netwerk, waaronder de gemeente. Mogelijk kan uw suggestie dan worden meegenomen in een aanpassing van het netwerk. Wel is het van belang bij voorbaat aan te geven dat het Routebureau in principe geen nieuwe paden aanlegt en dat hier voorsnog waarschijnlijk geen financiering voor bestaat.</p>
--	--	--	--

Recreatief hoofd(route)netwerk

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
029 032 067 124 134 165	Stichting Ruiteren en Mennen Utrechtse Heuvelrug Particulier Landgoed Eyckenstein VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Gemeente Stichtse Vecht Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie, Endurancevereniging	<p>1. Verzocht wordt om bij het Recreatief hoofd(route)netwerk ook het paardrijden opnemen. Het grote maatschappelijke en economische belang van de paardensport en paardenhouderij in Utrecht is geheel onderbelicht gebleven, ook in het programma Recreatie en Toerisme (029, 032, 165).</p> <p>2. Voor het recreatieve fietsnetwerk ligt er ook een ontwikkelgave. Er zijn meerdere witte vlekken binnen dit netwerk om aan te pakken. De verkenningen die uitgevoerd zijn naar recreatie om de stad, bieden hier inzicht in. Verzocht wordt om de tekorten aan recreatieve routes, paden, recreatief groen en de verbindingen hiertussen ook een plek te geven binnen de Omgevingsvisie (134).</p> <p>3. Verzocht wordt om aan de tekst over het hoofdrouthenetwerk explicieter toe te voegen dat het routenetwerk ook ingezet kan worden voor het ontsluiten van werk-/bedrijfslocaties op bedrijventerreinen (124).</p> <p>4. Fietspaden door natuurgebieden en vooral langs lanen worden veelvuldig door schoolgaande kinderen gebruikt. In combinatie met de droogteschade zijn de benodigde veiligheidsmaatregelen niet eenvoudig meer op te brengen. Voor grote delen van de Heuvelrug (het gebied van oude recreatieschap UHVK) is hiervoor een goede oplossing gevonden, echter in andere delen lukt dat niet. Dit voelt als ongelijkheid (067).</p> <p>5. Het faciliteren van de ontwikkeling in het elektrisch vervoer via benodigde infrastructuur is van belang. De doorontwikkeling van toeristische overstappunten (TOP) en recreatieve poorten op strategische locaties is hierbij noodzakelijk (134).</p>	<p>1. In het nieuwe Programma Recreatie en Toerisme (PReNT) wordt nader uitgewerkt hoe het recreatief hoofd(route)netwerk behouden en verbeterd kan worden. De primaire focus van de provincie ligt hierbij op fietsen, wandelen en varen, omdat dit provinciebrede netwerken betreffen. Daarbij kennen deze activiteiten een hoge participatiegraad. Borging en uitbreiding van o.a. de ruiter- en menpaden zijn belangrijk voor de recreant en toerist. Dit is echter primair het werkgebied van de gemeenten. Waar dit nodig is en gewenst wordt, kan de provincie hier desalniettemin een faciliterende rol vervullen.</p> <p>2. Verkenningen zoals Utrecht Buiten en Amersfoort Buiten zijn input voor het PReNT. Volgend jaar wordt een verkenning naar de upgrade van het Fietsroutenetwerk gedaan door Mobiliteit/Fiets in nauwe samenwerking met het Routebureau waarin dit ook zal worden meegenomen.</p> <p>3. Het recreatief hoofdrouthenetwerk is aangelegd met het oog op de recreant. Uiteraard kunnen fietsers en wandelaars daar ook gebruik van maken om naar hun werk of bedrijf te gaan. Er gelden voor een recreatief netwerk echter andere criteria dan voor utilitaire netwerken. Zo is niet de snelste route van A naar B het uitgangspunt, maar de recreatief meest aantrekkelijke route. Die loopt doorgaans niet naar of door bedrijventerreinen. Het recreatieve routenetwerk is om die reden niet standaard geschikt om juist werk- en bedrijfslocaties op bedrijventerreinen mee te ontsluiten. Wanneer werk- en bedrijfslocaties op bedrijventerreinen</p>

		<p>6. Er dient blijvend aandacht te zijn voor uniform routebeheer, digitale ontsluiting en het creëren van inzicht door het monitoren van relevante data. Hiermee kan de groei van bezoekers in relatie tot de leefbaarheid in balans gehouden worden (134).</p>	<p>niet voldoende ontsloten zijn voor langzaam verkeer, is het inzetten van het recreatieve netwerk daarom niet een voor de hand liggende keuze.</p> <p>4. Het recreatieve fietsroutenetwerk (bestaande uit routebordjes) wordt beheerd en onderhouden door het Routebureau, in opdracht van de provincie Utrecht, aangezien dit netwerk haar eigendom is. Het beheer en onderhoud van de onderliggende paden maakt daar geen onderdeel van uit, aangezien dit in principe de verantwoordelijkheid is van de eigenaar. Dit geldt ook voor de paden die in eigendom waren van het recreatieschap UHVK. Aangezien die paden na het opheffen van het recreatieschap eigendom zijn geworden van de gemeenten, hebben zij een aparte regeling moeten treffen om ze te laten beheren en onderhouden. Dit gebeurt ook door het Routebureau, maar wordt apart door de gemeenten betaald.</p> <p>5. Het Routebureau heeft de afgelopen periode gewerkt aan een evaluatie van de TOP's. Deze zal binnenkort beschikbaar zijn. De resultaten zullen input vormen voor het nieuwe Programma Recreatie en Toerisme (PRenT) dat momenteel wordt opgesteld en dat een nadere uitwerking vormt van het beleid in de Omgevingsvisie. Uitgangspunt is dat de TOP's samen met de partners worden doorontwikkeld.</p> <p>6. Uniform routebeheer, digitale ontsluiting van de routes en het creëren van inzicht door het monitoren van relevante data ten aanzien van routes vormen taken die zijn belegd bij het Routebureau. Ze zijn inderdaad belangrijk en behoeven de nodige aandacht. Dit wordt onder de aandacht van het Routebureau gebracht.</p> <p>Aanpassing in de visie: 'verder ontwikkelen' als volgt in de tekst toevoegen: Wij zetten ons in voor behouden, versterken en verder ontwikkelen van het huidige recreatieve hoofd(route)netwerk.</p>
--	--	--	---

Recreatietoervaartnet

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
022 057 058 126	Recreatiebedrijf Buitengoed de Boomgaard Twee particulieren Gemeente Vijfheerenlanden	<p>1. De focus bij het netwerk aan vaarwegen is gericht op wandelen en fietsen langs dit netwerk aan wateren, niet op recreatief varen op de wateren. Juist de combinatie van recreatie op en aan het water maakt een rivier een aantrekkelijke omgeving om te recreëren. Dat komt de ontwikkeling van een groenblauw netwerk ten goede. Bij varen gaat het niet alleen om de vaarbeweging zelf, maar ook over de aanwezigheid van voldoende voorzieningen als aanlegplaatsen en jachthavens. En over de veiligheid op het water, vooral de combinatie met de beroepsvaart.</p> <p>2. Verzocht wordt om meer aandacht te besteden aan (water) recreatie en de betekenis van de verbetering Linge als onderdeel van het retourvaart netwerk in Nederland, dit alles in relatie met ontwikkelingen in het recreatiebeleid in ons land (057, 058).</p> <p>3. Verzocht wordt om (naast de Linge) ook de Zederik op te nemen als recreatietoervaartnet: (in PZH 'recreatieve vaarweg' genoemd) (126).</p>	<p>1. In het PRenT wordt nader uitwerking gegeven aan het beleid uit de visie. Daar komt ook de ambitie voor waterrecreatie aan de orde.</p> <p>2. In het PRenT zal niet specifiek in worden gegaan op de verschillende vaarwegen. In het PRenT wordt wel verwezen naar de nieuwe, nog vast te stellen, Basisvisie Recreatie Toervaart Net (BRTN). Daarin wordt de Linge genoemd: "Ook de Linge en de Hollandse IJssel zijn sferbepalend voor het landschap en worden gebruikt door de recreatievaart, terwijl het landschap zich leent voor wandelen en fietsen."</p> <p>3. De Zederik is niet opgenomen op de recreatiekaart, omdat deze vaarweg niet is opgenomen in de Basis Recreatie Toervaart Net (BRTN). De Zederik was dat ook niet toen het nog onderdeel was van PZH. De BRTN is een landelijk netwerk en omvat de belangrijkste verbinding- en ontsluitingswateren voor de recreatietoervaart in Nederland. Om ervoor te zorgen dat de verschillende klassen boten op de aangewezen routes kunnen doorvaren, moeten de vaarwegen voldoen aan brughoogten en vaarwegdiepten. Dit is vastgesteld in aparte besluiten.</p>

			Aanpassing in de visie, p. 62/63: “Wij zetten ons in [...] bezoekers.” Aanvullen met: “De benodigde hoogte- en dieptematen van de vaarwegen leggen wij vast”.
--	--	--	--

Ruimte voor vakantieparken/recreatiewoningen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
052 095 098 112 124 134 163	Gemeente Utrechtse Heuvelrug Stichting Groene Hart Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Particulier VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Gemeente Stichtse Vecht Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	<ol style="list-style-type: none"> Er moet meer aandacht/ruimte zijn voor verblijfsrecreatie in de regio. Zo zou het mogelijk/makkelijker moeten zijn om bijvoorbeeld een trekkerscamping en camperplaatsen te kunnen realiseren (053). Vitalisering van vakantieparken op gebied van kwaliteit en kwantiteit verdient de aandacht. Hier geldt ook dat deze thematiek kan worden ingebracht in een platform gastvrijheid (124). Belemmeringen worden ondervonden en voorzien bij het zoeken naar (toekomstige) oplossingen voor de niet-vitale recreatieparken, vanwege het huidige artikel 9.6 in combinatie met bijvoorbeeld de regelgeving voor de NNN. Een groot deel van de parken ligt in de NNN. Dit staat omzetting naar bijvoorbeeld woningbouw in de weg. In de Reactienota is aangegeven dat er aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek naar de vakantieparken, campings en jachthavens in overleg met gemeenten en andere betrokken instanties gekomen moet worden tot een integrale aanpak voor verblijfsrecreatie. En dat de relatie met woningbouw in de aanpak zal worden meegenomen. De gemeente vertrouwt er op dat zij samen met de provincie met een open en vernieuwende insteek tot goede creatieve en toekomstbestendige plannen voor deze gebieden kunnen komen. Verzocht wordt om in overleg met de sector te bekijken of er afspraken (convenant) mogelijk zijn waarbij zowel de natuurkwaliteiten verbeteren als de ontwikkelmogelijkheden voor de terreinen, vergelijkbaar met de afspraken zoals de provincie Gelderland met recreatieondernemers gemaakt heeft. Ook het Bomenmuseum (arboretum) Gimbom, Doorn wordt in dit kader genoemd (052). In de Omgevingsvisie lijkt de focus vooral te liggen op het vitaal houden van vakantieparken en recreatiewoningen voor verblijfsrecreatie. Dit is echter slechts een deel van het (verblijfs-)recreatieve aanbod. Gevraagd wordt om ook oog te houden voor voldoende ontwikkelingsruimte voor alle vormen van (verblijfs-)recreatie. Alleen door bestaande recreatiebedrijven voldoende ruimte te bieden voor nieuwe en innovatieve ontwikkelingen, kan het aanbod blijvend aansluiten bij de vraag van de bezoeker. Bij dergelijke ontwikkelingen moeten kwalitatieve aspecten als uitstraling, landschappelijke inpasbaarheid, veiligheid en duurzaamheid de voorrang krijgen ten opzichte van kwantitatieve regels over oppervlakten en bouwhoogten (134). Voor parken met weinig toekomstperspectief binnen de recreatieve sector wil de provincie met pilots zoeken naar oplossingen. Transformatie naar een andere bestemming kan dan een mogelijkheid zijn. De gemeente gaat 	<ol style="list-style-type: none"> Het is nu al mogelijk om op beperkte schaal en afhankelijk van de lokale omstandigheden in het landelijk gebied een trekkerscamping of camperplaatsen te faciliteren, aangezien dit in principe geen verstedelijking betreft. Wanneer deze ontwikkelingen echter andere provinciale belangen raken, zoals natuur, zal een evenwichtige afweging altijd nodig zijn. Dit kan het moeilijker maken deze zaken te realiseren, maar dit is nodig voor een evenwichtig ruimtelijk beleid. Dit heeft niet te maken met een gebrek aan aandacht voor verblijfsrecreatie. De provinciale betrokkenheid bij de verblijfsrecreatie blijkt onder meer uit de aanpak vakantieparken, waarbij met gemeenten en de sector aan een gezamenlijke aanpak wordt gewerkt. Het project vakantieparken heeft aandacht voor kwaliteit en kwantiteit van bestaande parken. U kunt dat uw ideeën betreffende het platform gastvrijheid inbrengen. Een aantal verblijfsrecreatieterreinen is inderdaad gelegen binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Hier ligt het primaat bij de natuur en gelden strikte regels ter bescherming van de natuurwaarden. De niet-natuurfuncties zoals verblijfsrecreatieterreinen liggen binnen het NNN vanwege de natuurwaarden op deze terreinen en de rol die deze hebben in o.a. de samenhang van het NNN. Voor de bedrijven die zijn gelegen binnen het NNN is het vinden van ontwikkelruimte op bedrijfsniveau inderdaad lastig. Vitalisering van recreatieterreinen kan in sommige gevallen hand en hand gaan met het behoud van het NNN. De mogelijkheden en onmogelijkheden binnen de regels op de terreinen zelf worden onderzocht, hier zijn ook de gemeenten bij betrokken. Daarbij lijkt een gebiedsgerichte aanpak kansrijker te zijn. Vanuit de gezamenlijke integrale aanpak vitale vakantieparken met gemeenten en de sector wordt bekeken welke oplossingen zowel positief voor de sector als voor de natuur zijn. In welke vorm wordt gezamenlijk bepaald, met in achtneming van de kaders die de regelgeving geeft. Als de conclusie getrokken wordt dat revitaliseren van een niet-vitaal vakantiepark geen optie is wordt integraal bekeken welke transformatiekansen hier liggen, waarbij bijvoorbeeld gekeken wordt naar de omgeving (stedelijk, natuurlijk) en de huidige staat van het park en de bebouwing. Woningbouw, maar ook natuurontwikkeling, worden meegenomen in de overweging. Omzetting naar woningbouw is dus geen vanzelfsprekendheid, maar zal bij de integrale afweging van de mogelijke omvorming wel betrokken worden. Dit klopt, maar met vitaal wordt ook bedoeld dat een park voldoende flexibiliteit heeft om in te spelen op marktontwikkelingen, maar dat dient wel zorgvuldig te gebeuren, met in achtneming van de geldende regelgeving,

		<p>graag in gesprek over dit onderwerp, specifiek m.b.t. het gebied Scheendijk waarvoor reeds een toekomstvisie is opgesteld. (134).</p> <p>6. Het beleid omtrent plaatsing van recreatiewoningen is bijzonder ruimhartig. Vrijwel het hele Groene Hart is aangewezen als gebied waar recreatiewoningen kunnen worden gebouwd. De regels zoals genoemd in punt 9.3. in de verordening (artikel 9.21, lid 2 en 3) bieden nauwelijks een rem op de ontwikkeling van dergelijke woningen. Dat verdient aanscherping (095).</p> <p>7. Gevraagd wordt om te voorkomen dat (bepaal)de recreatieparken alsnog binnen het 'Stedelijk gebied' worden gebracht en dus uit het NNN, waardoor betreffende recreatieparken in de toekomst (naar verwachting) een woonwijk zullen worden. Ook wordt gevraagd of en hoe het verlies aan areaal NNN/natuur zal worden gecompenseerd (098).</p> <p>8. Voorgesteld wordt om verblijfsrecreatie in natuurgebieden (Natura2000 en NNN) niet toe te laten (112).</p> <p>9. Kaart 4.1.2 is zo opgezet dat er ook ruimte wordt geboden voor recreatiewoningen in de NNN- en Groene contourgebieden. Dat is onwenselijk gezien de vershraling van de ruimtelijke kwaliteit die gaat optreden (163).</p>	<p>die de provincie in sommige gevallen (Europese/landelijke regelgeving) dient over te nemen in haar plannen. De regelgeving wordt opnieuw bekeken om een bepaalde mate van flexibiliteit te kunnen borgen.</p> <p>5. Er vinden al gesprekken plaats over deze pilot Scheendijk.</p> <p>6. Recreatiewoningen vallen onder de definitie van verstedelijking en kunnen niet zonder meer worden toegevoegd in het landelijk gebied (zie artikel 9.2 Verstedelijkingsverbod Landelijk gebied). Het beleid omtrent de plaatsing van recreatiewoningen is dus niet ruimhartig. De artikelen waarnaar verwezen wordt betreffen de recreatiezones en de bovenlokale dagrecreatieterreinen. Het klopt dat bij de aangewezen bestaande dagrecreatieterreinen onder voorwaarden verstedelijking mag plaatsvinden, mits dit aantoonbaar noodzakelijk is voor het behoud van de terreinen. Binnen de recreatiezones kan ook onder voorwaarden verstedelijking plaatsvinden ten behoeve van recreatie. Hierbij moet de vigerende regelgeving worden gerespecteerd.</p> <p>7. Het NNN heeft een beschermingsregime dat niet zomaar losgelaten kan worden. Bij mogelijke transformatie van een park zal de ligging in NNN dan wel tegen een stedelijk gebied aan meegenomen worden in de overweging. Omzetting naar woningen is dus geen vanzelfsprekendheid.</p> <p>8. Nieuwe ontwikkelingen moeten zowel aan de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 worden getoetst als aan de NNN regels. Voor bestaande situatie moeten de bestaande rechten gerespecteerd worden. In gezamenlijkheid zal gekeken moeten worden waar de grenzen liggen en wat (on)mogelijkheden zijn vanuit de natuurwetgeving.</p> <p>9. Dit zal themakaart 6 zijn. Deze kaart geeft voor recreatiewoningen aan dat het betreffende beleid geldt in het hele landelijke gebied van de provincie. Het klopt dat er ruimte is voor recreatiewoningen in het NNN en Groene contour: dit geeft de huidige situatie weer. Nieuwe recreatiewoningen kunnen daar echter in principe niet gerealiseerd worden wanneer ze buiten het vigerende bestemmingsplan vallen. Recreatiewoningen vallen onder artikel 9.2 Verstedelijkingsverbod Landelijk gebied. Daarbij kent het NNN een eigen beschermingsregime.</p>
--	--	---	--

Vrije tijdseconomie/toerisme

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
067 072 109 124 134 163	Landgoed Eyckenstein Vechtplassencommissie Gemeente Bunnik VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Gemeente Stichtse Vecht	<p>1. Het valt op dat de provincie alleen kijkt naar de druk die voortkomt uit de eigen provinciale behoefte, en niet naar de druk van buiten de provincie Utrecht. Terwijl deze zeker vanuit Amsterdam aan de orde is. Dit blijkt ook uit de ringparkengedachte rondom de Utrechtse steden, maar waarbij de zone bij Amsterdam ontbreekt. Ook liggen er kansen net buiten de provincie. Door bijvoorbeeld de Loosdrechtse Plassen (provincie Noord-Holland) beter te ontsluiten, kan de recreatieve druk op onze gemeente en die van de regio verminderd worden (134).</p> <p>2. Het lijkt niet verstandig om recreatiestromen van buiten de provincie extra te vergroten door allerlei voorzieningen te creëren die door hun aard mede</p>	<p>1. De Omgevingsvisie richt zich op het eigen beleid en grondgebied. De recreant en toerist heeft inderdaad geen boodschap aan (bestuurlijke) grenzen. Daar is oog voor. Daarom werken provincies ook samen op dit thema en wordt samengewerkt met regionale partners buiten de provincie Utrecht, bijvoorbeeld in het Plassenschap Loosdrecht en het programma Oostelijke Vechtplassen, maar ook in de regio's Foodvalley en Amersfoort. Voor de verschillende vormen van samenwerking is aandacht in het beleid en de uitwerking daarvan in het Programma Recreatie en Toerisme (PRenT).</p> <p>2. Vanwege de toenemende recreatiedruk is spreiding en zonerings belangrijk. De uitwerking hiervan zal plaatsvinden in het PRenT.</p>

	Wergroep Natuurlijk Zeist-West	<p>gericht zijn om instroom van buiten de provincie te bevorderen, zoals recreatiewoningen (163).</p> <p>3. Gehecht wordt zeer aan een natuurvriendelijk toerisme: fietsen voorrang geven op auto's, wandelen voorrang op fietsen, kanoën voorrang op jetski, etc. De beleving en het behoud van het landschap voorrang geven op exploitatie van het landschap (072).</p> <p>4. De recreatieondernemers hebben profijt bij de mooie natuur en/of het Cultureel Erfgoed in hun omgeving. Indien een deel van hun meerwaarde naar het beheer van Natuur en Cultureel erfgoed terug vloeit, dan kan daarmee weer een kwaliteitsslag gemaakt worden die weer ten goede komt aan deze ondernemers en bezoekers. Dit lijkt echter alleen haalbaar als provincie hierin, met natuurbeheerders, de regie heeft (067).</p> <p>5. Vanuit de gemeenten bestaat een behoefte aan onderzoek en data zodat goed onderbouwde keuzes gemaakt kunnen worden om het bezoek van toeristen en recreanten te spreiden in ruimte en tijd. Hierin is een belangrijke rol voor de provincie weggelegd. Het is positief dat dit expliciet genoemd wordt in de visie (109).</p> <p>6. De waardering voor de rijkdom aan landschap, erfgoed en cultuur in de provincie Utrecht is groot en van belang voor de kwaliteit van wonen, leven en werken. Ondernemers willen zeker bijdragen aan het ontwikkelen van deze kwaliteit. Afstemming met een gastvrijheidsplatform van ondernemers- en natuurorganisaties zal daar zeker nog een steentje aan kunnen bijdragen (124)</p>	<p>3. De provincie stimuleert duurzame ontwikkeling van de vrijetijdseconomie. Dat houdt in het zoeken naar de balans tussen bezoeker en bewoner, kiezen voor passende doelgroepen en mogelijkheden zoeken om het bezoek van toeristen te spreiden in ruimte en tijd. Het ontzien van de natuur waar die onder druk staat, is daarbij ook een aandachtspunt. Dit wordt uitgewerkt in het PReNT. Behoud van het landschap hangt nauw samen met exploitatie/beleving van het landschap. Zonder kwalitatief landschap geen exploitatie. Ook hiervoor geldt dat de provincie overleg in dit kader aanmoedigt.</p> <p>4. De provincie moedigt overleg in het kader van voorgesteld verdienmodel zeker aan, maar heeft hierin geen regierol. Ondernemers en natuurbeheerders/grondeigenaren dragen inderdaad samen zorg voor de kwaliteit van het gebied.</p> <p>5. Voor wat betreft onderzoek en data pakt de provincie een faciliterende rol. De provincie doet zelf meerdere onderzoeken binnen de toeristisch-recreatieve sector. Daarnaast heeft de provincie nauw contact met partners over mogelijke noodzaak voor aanvullende onderzoeken. Spreiden van toeristen en recreanten in ruimte en tijd heeft daarbij de komende tijd aandacht. Middels de Druktemonitor Utrecht is hiervoor een eerste aanzet gegeven, welke nog zal worden doorontwikkeld.</p> <p>6. Een gastvrijheidsplatform is een optie die zeker bekeken wordt. De vraag is of via een bestaande overlegstructuur te ondervangen is of dat hiervoor iets nieuws voor moet worden opgetuigd. Advies hierover is welkom.</p>
--	-----------------------------------	--	---

Grote recreatiedruk op natuur

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
071 097 149	Staatsbosbeheer, provinciale Eenheid Utrecht Particulier Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<p>1. Er is een grote behoefte aan meer natuur en groen dichterbij de woonomgeving. De huidige ontwikkelingen en maatregelen als gevolg van het coronavirus, waarbij mensen geneigd of genoodzaakt zijn dichterbij huis te recreëren, laten zien dat er op plekken al flinke tekorten zijn. Maar ook de nog geplande groei van het aantal inwoners vraagt om het laten meegroeien van groene 'nutsvoorzieningen', in het bijzonder rondom steden en de plekken waar mensen (komen) wonen, conform de Ringpark-gedachte / Groen Groeit Mee. Natuurgebieden krijgen steeds meer de functie van intensieve recreatiegebieden. Extensief recreatief medegebruik is uiteraard een prima nevenfunctie, maar dat is vaak niet meer aan de orde. Natuurgebieden zijn verstoringsgevoelig en daarmee niet geschikt voor extra openstelling of grote bezoekersstromen. Weinig verstoring maakt de natuur sterker, verhoogt de biodiversiteit, leidt tot duurzame populaties van soorten en biedt rust en ruimte aan liefhebbers daarvan. Dat vraagt dus ook om op andere plekken juist extra natuur en groen toe te voegen. Gevraagd wordt om deze ambitie concreter op te nemen omdat een goede sturing vereist is van de provincie (149).</p> <p>2. De omvang van de huidige natuurgebieden is te klein om de toename in de behoefte aan recreatie in het groen op te vangen. Door de toename van het aantal woningen en meer recreatievoorzieningen neemt de recreatiedruk op</p>	<p>1. In het programma Groen Groeit Mee worden deze nieuwe opgaven en ambities in beeld gebracht en afspraken gemaakt over de programmering daarvan. De Oostbroekorganisaties kunnen daarbij input leveren om zo tot locaties, een kwantificering van de opgaven en een programmering te komen in Groen Groeit Mee.</p> <p>2. De combinatie recreatie en (kwetsbare) natuur biedt kansen, maar kan ook leiden tot een te hoge recreatiedruk. Via zoning, spreiding en monitoring wordt ervoor gezorgd dat gericht kan worden ingegrepen als dat nodig blijkt. Het beleid daarvoor wordt uitgewerkt in het Programma Recreatie en Toerisme (PReNT). De mogelijkheden voor groei van recreatief groen wordt bekeken in het Programma Groen Groeit Mee. Dit is een proces met de regio's. Het is zeker niet de bedoeling om recreanten massaal in natuurgebieden te laten komen, maar wel om te zoeken naar passende combinaties, bijv. in gebieden waar uitbreiding van natuur en recreatie elkaar kunnen versterken.</p> <p>3. De vraag voor een extra beheerpakket is een interessante suggestie. De Subsidieoverordening natuur- en landschapsbeheer (SVNL) op basis waarvan de subsidies voor natuurbeheer worden verleend, kent nu al een vergoeding voor het onderhouden van recreatievoorzieningen (de voorzieningenbijdrage) en voor toezicht (de toezichtsbijdrage). De</p>

		<p>de natuurgebieden verder toe. De provincie wil meer ruimte bieden voor rode ontwikkelingsmogelijkheden voor recreatie. Toename recreatie leidt tot verstoring natuur en stiltegebieden. Conclusie milieueffectrapport is: ongunstige trend en ongunstige invloed door omgevingsvisie op natuur en stiltegebieden en toename autogebruik door recreatie (097).</p> <p>3. Staatsbosbeheer pleit voor een extra beheerpakket "recreatiepakket druk" in het subsidiestelsel voor Natuur en Landschap (SNL). Dit moet de lasten en lusten tussen stad en platteland beter verdelen, met name voor het beheer en onderhoud van recreatievoorzieningen. De Omgevingsvisie zou dan de terreinen moeten aangeven waarop deze subsidie van toepassing is. In de ogen van Staatsbosbeheer komen terreinen rondom de stad en in het Nationaal Park de Heuvelrug daarvoor in aanmerking (071).</p> <p>4. Grote recreatiedruk leidt tot schade aan de natuur. Het zou gelet op de rollen maatschappelijke bijdrage van terreineigenaren en particuliere landgoedeigenaren gerechtvaardigd zijn om ook op hun eigendom ontwikkelingen toe te staan die als economische drager kunnen dienen voor hun lasten van beheer en de toegenomen ruimtedruk op hun eigendom. Ook zou het gerechtvaardigd zijn op grond van het profijtbeginsel gemeenten, ondernemers en andere medegebruikers een financiële bijdrage te laten leveren aan de beheerders/eigenaren (097).</p> <p>5. Samenwerking met terreinbeheerders en particuliere landgoedeigenaren is noodzakelijk vanwege recreatiedruk. Zij zijn immers degenen die de recreanten ontvangen op hun eigendom. Daarbij geldt dat eigenaar/beheerder degene is die bepaalt of en voor wie zijn terrein toegankelijk is en als deskundige bepaalt wat en waar op zijn eigendom mogelijk en toelaatbaar is (097).</p>	<p>vergoedingen bedragen (net zoals de vergoedingen voor het beheer) 75% van de zgn. Standaard Kostprijzen (SKP's). De SKP's zijn de gemiddelde kosten over geheel Nederland. Deze SKP's worden eens in de zoveel jaar bepaald voor de verschillende natuurtypen, de voorzieningen en het toezicht door een groep van deskundigen (waarin ook de TBO's zijn vertegenwoordigd). Op basis van deze systematiek bedraagt de voorzieningenbijdrage en toezichtbijdrage voor 2021 (75% van de SKP's) resp. € 39 per ha en € 18 per ha. Binnen de provincie Utrecht ontvangen Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten daarnaast voor een deel van hun gebieden (drukbezochte recreatiegebieden/RodS-gebieden) geen subsidie natuurbeheer, maar een subsidie vanuit de sector recreatie. De subsidiebedragen zijn hiervoor veel hoger dan voor natuurbeheer. Gelet op het bovenstaande is het niet vanzelfsprekend dat er een extra vergoeding komt voor recreatie. Je zou kunnen zeggen dat voor bepaalde gebieden, weliswaar buiten de SVNL, we als provincie Utrecht nu al het 'recreatiepakket druk' kennen. Voor de andere terreinen is een subsidie mogelijk gebaseerd op de gemiddelde kosten landelijk (SKP's). Daar zou (juist) Staatsbosbeheer (landelijk) mee uit de voeten moeten kunnen. De provincie Utrecht kan binnen de subsidiëring van de SVNL bovendien niet zomaar eigenstandig een eigen pakket invoeren. De SVNL is een landelijk uniforme regeling. Voor de invoering van een extra pakket is overeenstemming met de andere provincies nodig. Tevens behoeft de toevoeging van dit extra pakket, om staatssteun te voorkomen, goedkeuring vanuit de EU. Indien ondanks het bovenstaande overwogen wordt extra subsidies voor drukbezochte terreinen te verstrekken, dan ligt het meer voor de hand hiervoor, net zoals nu voor de RodS-gebieden, een aparte regeling te maken, los van de SVNL. Ook deze aparte regeling behoeft overigens goedkeuring door de EU.</p> <p>4. De terreineigenaren kunnen al een subsidie ontvangen voor natuurbeheer. Deze bedraagt nu 75% van de SKP. Binnenkort zal deze verhoogd worden naar 84% als het Rijk hiervoor geld beschikbaar heeft gesteld. Komende periode onderzoekt het Rijk of een eventuele verdere verhoging mogelijk is. Zie verder het antwoord op de vorige vraag.</p> <p>5. In het PReNT wordt ook het beleid voor samenwerking nader uitgewerkt. Ook binnen het programma Groen Groeit Mee is samenwerking belangrijk.</p> <p>Aanpassing in de visie: Zie bovenstaand voorstel tekstaanpassing blz. 62. onder kopje Vrijetijdsbesteding</p>
--	--	--	---

Knelpunten recreatie en toerisme benoemen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
072	Vechtplassencommissie	Gevraagd wordt om in de visie en de verordening de knelpunten die recreatie en toerisme opleveren te benoemen, en oplossingsmaatregelen op te nemen. Er ontstaan op steeds meer momenten en locaties onveilige en onleefbare situaties als gevolg van de toestroom van bepaalde categorieën recreanten zoals	In 4.1 onder Stad en land gezond staat 'Ook de diversiteit van het gebruik neemt toe'. Concrete onveilige en onleefbare situaties moeten worden opgelost binnen het gemeentelijke beleid. Het beleid van de provincie, zoals dat wordt uitgewerkt in het Programma Recreatie en Toerisme (PReNT), richt zich op het monitoren van drukte en het bevorderen van spreiding. Hierbij moet onder meer worden

		motorrijders, sport- en recreatiefietsers, Solextours, klassieke auto's etc., bv. in de zuidelijke Vechtstreek.	gedacht aan het bevorderen van bezoek aan minder drukke plekken, die ervoor moeten zorgen dat de drukst bezochte gebieden worden ontlast. Ook zal het PReNT aandacht besteden aan de verbetering van routes en verbindingen tussen stad en ommeland om de druk op bepaalde drukbezochte gebieden te verminderen. In de uitwerking van het beleid is het nodig dat bij aanleg van nieuwe of verbetering van bestaande fietspaden rekening gehouden wordt met toenemende differentiatie in snelheid. Dit zal de provincie samen met de wegeigenaren en wegbeheerders uitwerken en oppakken.
--	--	---	---

Ringpark / Groen Groeit Mee

Van	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098 109 126 139 153 163 178	Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Gemeente Bunnik Gemeente Vijfheerenlanden Gemeente Houten Gemeente Wijk bij Duurstede Werkgroep Natuurlijk Zeist-West Gemeente Zeist	<p>Diverse reacties gaan over de tekst Ringpark en de box Ringpark – Groen groeit mee:</p> <ol style="list-style-type: none"> Graag een ander begrip dan 'Ringpark': het begrip 'park' doet denken aan focus op menselijk gebruik en sterke menselijke invloed. Ook invullen met natuur, met als doel de natuur en de biodiversiteit te versterken. Het begrip 'ring' doet denken aan een cirkel rond de stad Utrecht, en doen weinig recht aan de zelfstandige betekenis van de Utrechtse Heuvelrug, de Stichtse Lustwarande en het Kromme Rijngedebied en de zone langs de Vecht (163) Term Ringpark: wellicht kan beter over 'Ringlandschap' kan worden gesproken (098) of landschapszone: De term Ringpark refereert te veel aan de transformatie naar een parkfunctie, naar benutting vanuit het perspectief van de stad (178) Pagina 60: Term Ringpark graag vervangen door Groen groeit mee (153). Graag termen als ringen vanuit Utrecht uit de tekst weghalen. Het is sterker dat u visie dient vanuit vogelvlucht beschouwd en niet vanuit de stad Utrecht (153). Op blz. 60 staat een passage met een kaart over het Ringpark. De relatie tot de tekst is niet duidelijk; zo wordt er gesproken over ringen, maar deze zijn niet terug te vinden op de kaart (126) Wat wordt hier verwacht vanuit de gemeente? Op welke wijze moeten ze hier rekening mee houden bij ruimtelijke ontwikkelingen? (126) Het is niet duidelijk wat de kaart probeert weer te geven. In de vierde ring (het 'ommeland') wordt gezocht naar een nieuw evenwicht tussen recreatie, landbouw en natuur. Dit is positief! Op themakaart wordt slechts heel beperkt ruimte gegeven aan het vinden van dat nieuwe evenwicht (verstedelijking – groen), omdat ontwikkeling van nieuwe recreatiebedrijven alleen binnen de recreatiezone mogelijk is (109) Houten-Zuid is niet opgenomen in de kaart (139). De gemeente Vijfheerenlanden is op deze kaart slechts half aangegeven terwijl het gehele grondgebied van gemeente Vijfheerenlanden dient te worden opgenomen (126) Op pagina 60 is geen legenda weergegeven (139). 	<p>Sinds de vaststelling van de Ontwerp Omgevingsvisie in maart 2020 is gewerkt aan een gezamenlijke aanpak 'Groen Groeit Mee' door de Regio U16, Regio Amersfoort, het Utrechtse deel van de Regio Foodvalley, de vier waterschappen (vertegenwoordigd door Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden) en de provincie Utrecht. Met deze aanpak is in het najaar 2020 ingestemd door de verschillende partijen. Deze aanpak wordt dan ook opgenomen in de Omgevingsvisie in de plaats van Ringpark. De tekst in de box Ringpark - Groen groeit mee wordt hiertoe geactualiseerd en de tekst Ringpark in de inleiding van paragraaf 4 wordt geschrapt.</p> <p>De gedachte onder het concept Ringpark wordt voortgezet via het programma Groen Groeit Mee. Het concept, dat via een advies van de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit Paul Roncken is geïntroduceerd, heeft hiermee dienst bewezen. De beelden over het concept liepen uiteen, terwijl er wel veel consensus bestond over het onderliggende uitgangspunt om groen te laten meegroeien met de groeiende steden en dorpen. Daarom is samen met de regiopartners het programma Groen Groeit Mee gestart.</p> <p>Ad 8: Hierop wordt verder ingegaan het kopje 'Vrijtijdsbesteding', waar een nieuw tekstvoorstel voor de Omgevingsvisie is opgenomen.</p> <p>Voorgestelde aanpassing visie: Schrappen tekst Ringpark in de inleiding van hoofdstuk 4 en actualisatie box Ringpark. In plaats van de box Ringpark wordt een box Groen groeit mee opgenomen.</p>

Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

Van	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
052 067 098	Gemeente Utrechtse Heuvelrug Landgoed Eyckenstein Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	<p>Zonering Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat betreft die Utrechtse Heuvelrug zou het goed zijn de ambities zoals deze in het document: 'NPUH - Ruimtelijke ambities voor het gebied (NPUH, 2017)') zijn vastgelegd, door te vertalen in de Omgevingsvisie en -verordening, in het bijzonder geldend voor de 'Zoneringskaart' zoals deze thans voor de Heuvelrug wordt opgesteld, vanwege de al maar toenemende recreatiedruk op dit gebied en gezien het belang voor de natuur, met bijzondere aandacht voor in dat opzicht kwetsbare natuurgebieden (098) 2. De insteek zoals weergegeven in de Reactienota bij het concept Ontwerp wordt ondersteund (052). 3. De hoge recreatiedruk op de Utrechtse Heuvelrug en de noodzaak van passende zonering worden terecht als bedreiging en mogelijke oplossing gezien. Goede samenwerking om dit te realiseren lijkt essentieel (067). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De zonering zoals aangegeven door het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug wordt niet in de Omgevingsvisie en – verordening opgenomen, omdat deze een te laag abstractieniveau heeft voor provinciaal beleid en regelgeving. Uitwerken van de visie verloopt via programma's. De zonering op de Heuvelrug past bij het Programma Recreatie en Toerisme. Bij het voorbereiden hiervan wordt de constatering overgenomen dat goede zonering en geleiding nodig is die in verhouding staat tot de draagkracht van het gebied. Het opstellen van de zoneringskaart is belangrijk, maar vastlegging hiervan is een gemeentelijke aangelegenheid die via bestemmingsplannen kan verlopen. Daarnaast geeft de provincie in eigen beleidsprogramma's invulling aan de specifieke ambities voor de Heuvelrug, zoals in het Programma Recreatie en Toerisme, in het natuurbeleid en bijv. in de Blauwe Agenda. 2. Hartelijk dank voor uw reactie. 3. De provincie steunt de Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, die actief de samenwerking met particulieren, terreinbeherende organisaties en andere overheden en partners faciliteert en stimuleert.
066 150	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen	<p>Nationaal Park, divers</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het Nationaal Park en de Utrechtse Heuvelrug worden op een groot aantal plekken in de Omgevingsvisie benoemd, als gebied en als partner, dat is goed. Goed ook dat de provincie de samenwerking binnen het NPUH ziet als een goed platform om een rol in te spelen in een aantal in de Omgevingsvisie opgenomen ambities (066). 2. Hoe gaat de provincie vanuit de Omgevingsvisie sturen op realisatie van de ambities van het Nationaal Park. En hoe wil de provincie dat organisatorisch, in de samenwerking met gemeenten, terreinbeherende organisaties, particuliere eigenaren en andere betrokkenen invullen (066)? 3. De Utrechtse Heuvelrug met zijn biodiversiteit raakt echter steeds verder onder druk door versnippering als gevolg van verkeersaders, bouwen buiten de rode contour en vervuiling waardoor kritische grenzen van de levensvatbaarheid van talloze soorten overschreden worden. Gebrek aan consistent beleid blijkt uit lokale en provinciale politieke besluiten zoals het faciliteren van ruimte opeisende lage toegevoegde waarde bedrijvigheid, bouwen buiten de rode contouren en het snel, volgens de kortste route, willen kunnen laten verplaatsen van passanten. Hierdoor verbrokkelt het gebied stapsgewijs en zal het uiteindelijk verdwijnen. Alleen door expliciete keuzes is de Utrechtse Heuvelrug te redden en te versterken. Gevraagd wordt om 1) het gebied de speciale status te geven die beleidsmakers de ruimte biedt om, 2) het verkeer te verluwen, 3) het gebied te ontsnipperen en 4) het gebied herkenbaar duurzaam te maken zodat iedereen betrokken wordt bij de bijzondere en belangrijke functie (150). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dank voor deze steunbetuiging. 2. De Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug wordt actief ondersteund door de provincie om deze samenwerking vorm te geven. De provincie zal de verbindende ligging van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug in de regionale uitwerkingen aan de orde stellen. De deelnemers/partners in het Nationaal Park UH worden gevraagd vanuit de eigen organisaties hier actief bij aan te sluiten. 3. De Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug probeert in haar werkzaamheden deze elementen aandacht te geven en samen met de overheden te kijken naar mogelijkheden om het gebied als uniek gebied te behouden. De provincie participeert hierin en werkt en denkt mee over de diverse onderwerpen.

4.1.3 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
4.1.	Een groene en rustige omgeving in de provincie, waar een gevoel van ruimte wordt ervaren, is belangrijk om te kunnen herstellen van de drukte elders.	Groene en rustige gebieden, waar een gevoel van ruimte wordt ervaren, zijn belangrijk om te kunnen herstellen van de drukte elders.	Aanpassing in de inleiding van paragraaf 4.1 op basis van ingediende zienswijzen.
4.1.1	We werken met onze partners (gemeenten, omgevingsdiensten, veiligheidsregio) samen om risico's in beeld te brengen en te zoeken naar maatregelen om die risico's te beperken Bij inrichtingen en transport (wegen, spoorwegen, vaarwegen, luchtvaartterreinen en buisleidingen) dragen wij bij aan het voorkomen van normoverschrijdingen voor externe veiligheid via het provinciaal uitvoeringsprogramma externe veiligheid.	We werken met onze partners (gemeenten, omgevingsdiensten, veiligheidsregio) samen om risico's in beeld te brengen en te zoeken naar maatregelen om die risico's te beperken en normoverschrijding voor externe veiligheid bij inrichtingen en transport te voorkomen. Dit geschiedt in vervolg op het provinciaal uitvoeringsprogramma externe veiligheid 2015-2020 in het kader van het Programma Gezond en Veilig dat wordt opgesteld.	De tekst over externe veiligheidsrisico's wordt binnenkort ingehaald door de tijd. Het provinciaal uitvoeringsprogramma externe veiligheid houdt namelijk definitief op te bestaan per 1 januari 2021. De tekst hierover wordt aangepast aan deze actualiteit.
4.1.2	Ook de bestuurlijke samenwerking op het gebied van recreatie (recreatieschappen) en het beheer en financiering van terreinen, routes en andere voorzieningen is hierin meegenomen.	Ook de bestuurlijke samenwerking op het gebied van recreatie (waaronder de recreatieschappen) en het beheer en financiering van terreinen, routes en andere voorzieningen is hierin meegenomen.	Aanpassing in de tekst via het toevoegen van 'waaronder de' onder het kopje 'vrijtijdsbesteding op basis van ingediende zienswijzen.
4.1.2	In het Programma Recreatie en Toerisme geven wij aan hoe en waar de gebieden en extra voorzieningen een plek kunnen krijgen. Daarbij kijken we allereerst naar het areaal aan (bovenlokale) dagrecreatieterreinen en recreatiezones die we willen behouden en stimuleren een optimale benutting en waar mogelijk vergroting van het areaal. Daarnaast kijken we naar mogelijkheden voor extra opvang van de recreatieve behoefte in gebieden die nu nog een beperkte opvangcapaciteit hebben. En Nieuwe tekst invoegen na 'en de Grebbelinie te versterken'.	Nieuwe gebieden en extra voorzieningen zullen naast de verstedelijking een plek moeten krijgen. Daarvoor kijken we allereerst naar het areaal aan (bovenlokale) dagrecreatieterreinen en recreatiezones , dat bedoeld is om bestaande (bovenlokale) recreatiefuncties te behouden en nieuwe (bovenlokale) recreatiefuncties een plek te kunnen geven. Hiervoor regelen we dat in de recreatiezones geen ontwikkelingen plaats kunnen vinden die behoud en realisatie van recreatief groen belemmeren. Daarbij willen wij in deze zones onder voorwaarden ruimte bieden voor nieuwe (bovenlokale) recreatievoorzieningen. De bestaande bovenlokale dagrecreatieterreinen houden, passend bij de andere provinciale belangen, ruimtelijke mogelijkheden om een kwaliteitsslag te kunnen maken om aan de (veranderende) vraag van recreanten te kunnen voldoen. Wij willen dit areaal van recreatiezones en dagrecreatieterreinen dan ook behouden en we stimuleren een optimale benutting. Uitbreiding is nodig om aan de groeiende behoefte te kunnen voldoen. We kijken ook naar mogelijkheden voor extra opvang in gebieden die nu nog een beperkte opvangcapaciteit hebben. En Een samenhangende aanpak is hiervoor noodzakelijk. Bij het proces van de verdere verstedelijking onderzoeken we samen met onze partners hoe we groen mee kunnen laten groeien. Hiervoor dient het programma 'Groen Groeit Mee'.	In de Omgevingsvisie is opgenomen dat in het Programma Recreatie en Toerisme aangegeven gaat worden waar en hoe de gebieden en voorzieningen een plek krijgen. Dit kan, gezien het centraal stellen van samenhang en samenwerking echter niet plaats vinden in een beleidsprogramma, maar via bijvoorbeeld het programma Groen Groeit Mee en via gebiedsprocessen. De tekst wordt hierop aangepast, dit naar aanleiding van ingediende zienswijzen.

4.1.2	<p>Onder meer om te ondersteunen dat bij de totstandkoming van verstedelijking de ontwikkeling van het (recreatief) groen gelijke tred houdt, onderzoeken we samen met onze partners hoe we groen kwalitatief en kwantitatief mee kunnen laten groeien, zowel via groenblauwe dooradering in de kernen als via gebieden en routes buiten de kernen. Er lopen diverse initiatieven en programma's met een 'groene' ambitie in de provincie Utrecht. Dit versnipperde landschap vormt een risico voor de ambitie om 'groen' in voldoende mate mee te laten groeien. Er is een samenhangende aanpak nodig. De manier waarop we dit kunnen bereiken en hoe dit bekostigd kan worden maken deel uit van dit onderzoek.</p>	<p>Groen Groeit Mee Wonen in de provincie Utrecht, is wonen in een groene omgeving in het hart van Nederland. Bossen, parken, fiets- en wandelroutes zijn altijd dichtbij, zichtbaar en goed bereikbaar. Groen is een groot gemeenschappelijk goed, dat voor een essentieel deel bijdraagt aan de kwaliteit van leven én daarmee ook aan de economie. Groen Groeit Mee is de afspraak dat we gezamenlijk bij alle ruimtelijke plannen, projecten en gebiedsontwikkelingen, de groenontwikkeling in evenwichtige verhouding en volwaardig meenemen. Zo wordt groen meer zichtbaar, beleefbaar en bereikbaar. Er lopen diverse initiatieven en programma's met een 'groene' ambitie in de provincie Utrecht. Dit versnipperde landschap vormt een risico voor de ambitie om 'groen' in voldoende mate mee te laten groeien. Er is een samenhangende aanpak nodig. In het programma Groen Groeit Mee werken partners samen aan het krachtig positioneren van groene opgaven. Om bij de totstandkoming van verstedelijking de ontwikkeling van het (recreatief) groen gelijke tred te laten houden, onderzoeken we samen met onze partners hoe we groen kwantitatief mee kunnen laten groeien. Dit kan zowel via groenblauwe dooradering in de kernen als via gebieden en routes buiten de kernen. Waar mogelijk wordt de verbinding met andere programma's gelegd. De manier waarop we dit kunnen bereiken en hoe dit bekostigd kan worden maken deel uit van dit programma. Naar aanleiding van de uitkomsten van het programma Groen Groeit Mee en de vraag vanuit de regio's bepalen wij of en waar aanpassing of uitbreiding van de recreatiezones en (bovenlokale) dagrecreatieterreinen wenselijk is. Wij passen de Omgevingsverordening daarop dan aan. Zie ook de box 'Groen Groeit Mee'.</p>	<p>Vervangen tekst in Ontwerp blz. 62 'Onder meer ... van dit onderzoek' door een tekst over Groen Groeit Mee op basis van ingediende zienswijzen.</p>
4.1.2	<p>Wij zetten ons in voor behouden en versterken van het huidige recreatieve hoofd(route)netwerk voor onder andere fietsen, wandelen en het recreatietoervaartnet voor inwoners en bezoekers.</p>	<p>Wij zetten ons in voor behouden, versterken en verder ontwikkelen van het huidige recreatieve hoofd(route)netwerk voor onder andere fietsen, wandelen en het recreatietoervaartnet voor inwoners en bezoekers. De benodigde hoogte- en dieptematen van de vaarwegen leggen wij vast.</p>	<p>Aanpassing in de visie, p. 62/63: "Wij zetten ons in [...] bezoekers." Aanvullen met: "en verder ontwikkelen" en "De benodigde hoogte- en dieptematen van de vaarwegen leggen wij vast". Dit op basis van ingediende zienswijzen</p>
4.1.2	<p>Ringpark – Groen Groeit Mee Groen is de kwaliteit van de provincie Utrecht, groei is de opgave. Maar hoe kunnen we groen (kwalitatief én kwantitatief) laten meegroeien? Met het Ringpark willen we groene waarden verstevigen in een groeiende regio. Maar ook ruimtelijke-economische meerwaarde creëren bij transities die zich voordoen in het landelijk gebied. Het Ringpark is een krachtig concept dat rode en groene belangen niet tegen elkaar uitspeelt, maar daarin balans aanbrengt.</p>	<p>Groen Groeit Mee Het programma Groen Groeit Mee brengt en houdt rode en groene ontwikkelingen in de provincie Utrecht in balans. Groen is de kwaliteit van de Utrechtse regio. Groei is de opgave. Hoe kunnen we dit samenbrengen? Groen Groeit Mee geeft hier invulling aan.</p> <p>Met Groen Groeit Mee willen we samen met regionale partners in ruimtelijke zin komen tot een stevige positionering van (recreatief) groen, o.a. gekoppeld aan een regionale programmering. Daartoe worden opgaven in beeld gebracht, worden financieringsvormen geïnventariseerd en wordt vervolgens de stap gezet naar een</p>	<p>De box Ringpark wordt vervangen door een box over Groen Groeit Mee op basis van ingediende zienswijzen.</p>

	<p>Het Ringpark biedt een groen, gezond en slim antwoord in een periode van groei (verstedelijking, mobiliteit) en transities (energie, klimaat, landbouw, circulair). De urgentie om ruimtelijke kwaliteit en groen centraal op de agenda te zetten is groot. Utrecht wil immers geen provincie zijn waar de verstedelijking en de groeiende mobiliteit ten koste gaat van het landschap en een gezonde leefomgeving. In het Ringpark komen al deze opgaven samen, met als sleutelbegrip ruimtelijke kwaliteit.</p> <p>Het Ringpark biedt perspectief, zowel in steden als in de dorpen. In de eerste en tweede ring speelt vooral de uitdaging van verdichting mét behoud van groene en blauwe kwaliteit. In de derde ring (stadsrand/dorpsrand) liggen er opgaven als omgevingskwaliteit en stad-landrelaties. In de vierde ring (het 'ommeland') wordt gezocht naar een nieuw evenwicht tussen recreatie, landbouw en natuur.</p> <p>Het gaat bij het Ringpark niet alleen om de 'ringen', maar ook om de verbindingen daartussen. Denk daarbij aan een groenblauw netwerk en routes. Door bijvoorbeeld de ontwikkeling van 'missing links' en de ontwikkeling van Ringparkpoorten worden stad en land verbonden en toegankelijk voor iedereen.</p>	<p>programmering van de groene opgaven, voor zover deze nog niet door andere programma's wordt opgepakt.</p> <p><i>Groen groeit Mee geeft uitvoering aan de wens tot een meer strategische positionering van groene opgaven</i> Groen Groeit Mee positioneert zich nadrukkelijk als een verbindende en brede opgave en dus anders dan meer sectorale programma's, projecten en organisaties waarin overheden in Utrecht al samenwerken aan groene doelen. Hiermee geven we invulling aan de brede groene pijl in bijgevoegd figuur (volgt).</p> <p><i>De uitvoering van groene opgaven zal primair via bestaande (uitvoerings)programma's plaatsvinden</i> Groen Groeit Mee kijkt naar toegankelijk groen, duurzame landbouw, veerkrachtige natuur, beleefbaar landschap en zichtbaar water, maar richt zich in de uitwerking vooral op de blinde vlekken. Dit zal naar verwachting vooral recreatief groen zijn, omdat hier geen duidelijke structurele financiering voor bestaat. De andere thema's lijken al hun uitwerking te krijgen in bestaande programma's. Groen Groeit Mee wil echter wel verbinden en daarmee ook helpen om (indirect) de bestuurlijke drukte te verminderen.</p> <p><i>In GGM wordt intensief samengewerkt met regionale partners, onder regie van de provincie Utrecht</i> Uitgangspunt is mede-opdrachtgeverschap, waarbij de provincie de regie heeft. De Regio U16, Regio Amersfoort, het Utrechtse deel van Regio Foodvalley, de vier waterschappen en de provincie Utrecht werken samen aan het Programma Groen Groeit Mee. Samen werken zij als één overheid, zoals bedoeld in de Omgevingswet. Maar hoe meer partijen dit onderschrijven hoe beter.</p> <p><i>De aanpak is afgestemd op het proces van regionale programmering</i> Groen in evenwichtige verhouding laten meegroeien is de wens van Provinciale Staten. 'Groen groeit mee' is een fundamentele en grote opgave is, die stevig moet worden opgepakt. Veel doelen in de Omgevingsvisie zijn kwantitatief, maar voor groen is dat veel minder (m.u.v. de opgave voor het NNN). Daarom wordt de koppeling gelegd tussen regionale programmering van woningen etc. en Groen Groeit Mee. Dit wordt de komende tijd verder uitgewerkt in een aanpak voor Regionale programmering, waarin evenwichtige groei van groen onderdeel is.</p>	
4.1.2	Programma-aanpak voor het Ringpark: bestaande programma's en projecten in het perspectief van het Ringpark plaatsen en nieuwe thema's agenderen en uitwerken	Programma Groen Groeit Mee	Actualisatie bij 'Uitvoering geven aan beleid voor 'recreatie en toerisme'.

4.2 Klimaatbestendig en waterrobuust

4.2.1 Duurzaam en robuust bodem- en watersysteem

Duurzaam en robuust water- en bodemsysteem

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098, 171	Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	Goed dat er op systeemniveau, dus uitgaande van voorkomende bodem- en (grond)watersystemen, naar oplossingen wordt gezocht. Daarbij is het van belang dat nadrukkelijk met de op een bepaalde locatie aanwezige waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie, evenals bewoners, rekening dient te worden gehouden, bijvoorbeeld bij het eventueel verzwaren van de dijken. (098) Formuleer beleid om bodems met hoge waarde vanwege biodiversiteit, klimaatbeheersing en waterinzijging, vergaand te beschermen. Deze bodems met de daarop voorkomende vegetatie/bomen, zijn onderdeel van de oplossing voor de klimaatproblematiek. Hier vindt zuurstofproductie plaats, wordt CO ₂ vastgelegd, wordt regenwater in de bodem gezuiverd, en is sprake van een rijk bodemleven als onmisbaar onderdeel van biodiversiteit boven de grond. (171)	Dank voor de herkenning van de aanpak. In het vinden van oplossingen wordt integraal met partners samengewerkt om te komen tot een juiste afweging. In het beleid zet de provincie in op duurzaam gebruik van de ondergrond, waarbij gebruik en functies van de ondergrond in samenhang met de bovengrondse opgaven worden bekeken. Daarin is ook aandacht voor de ondergrond in bijvoorbeeld natuurgebieden.

Bodeminformatiesysteem

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
018	Gemeente IJsselstein	De ondergrond wordt steeds meer benut voor verschillende functies. Daarmee is inzicht in de bodem en het gebruik van groot belang. Pak als provincie de regie voor een bodeminformatiesysteem op regionale of provinciale schaal.	Er is nut en noodzaak bij een regionaal bodeminformatiesysteem. Dit is echter van een ander schaalniveau dan de Omgevingsvisie. In het in ontwikkeling zijnde Bodem- en Waterprogramma wordt uitgewerkt hoe hier samen met partners naar toegewerkt wordt.

Bodemsanering

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
023	Gemeente Nieuwegein	In de verordening (artikel 3.8) worden eisen gesteld aan het gemeentelijk omgevingsplan omtrent het saneren van de bodem in waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden. Er wordt te snel wordt overgegaan tot een eis van het volledig verwijderen van de verontreiniging. Neem alle factoren die meespelen in het wegnemen van risico's mee.	Het artikel 3.8 waar in de zienswijze aan wordt gerefereerd was opgenomen in de eerdere Omgevingsverordening, maar staat nu nog op gereserveerd. De nadere invulling van dit artikel zal plaatsvinden in een volgende versie van de Omgevingsverordening met werking onder de Omgevingswet. Het verzoek zal meewegen bij het opstellen van dit artikel.

Grond(water)verontreiniging

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
023	Gemeente Nieuwegein	Bevoegd gezag voor grondverontreiniging zal bij gemeenten komen te liggen, en voor grondwaterverontreiniging ligt dit bij de provincie. Kunnen we procedurele afspraken maken voor integraal werken van gemeente en provincie over grond(water)verontreiniging.	De problematiek is herkenbaar. Hiervoor zijn samenwerkingsafspraken met de partners nodig. Hier is reeds mee gestart.

(grond)waterbeheer

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
026, 070, 098, 150, 163, 171	Particulier, ECO-DOE, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen, Werkgroep Natuurlijk Zeist-West, Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	<p>Afgelopen decennia zijn gronden "optimaal" ontwaterd voor de landbouw. Om verdroging tegen te gaan is er meer variatie nodig, bijvoorbeeld in natte perioden vooral de hogere gronden gebruiken en in droge perioden de beekdalen. Dat vraagt om herverkaveling van gronden. (026)</p> <p>Herstel oude natuurlijke waterlopen. Deze worden vaak niet gebruikt en kunnen helpen bij een betere waterbeheersing en meer biodiversiteit. Zorg dat in hogere gebieden meer water vastgehouden wordt door beter om te gaan met sloten om langer water vast te houden. (070)</p> <p>Kijk naar de grondwaterbalans op met name de Heuvelrug. Uit diverse studies is naar voren gekomen dat juist door de grondwaterwinningen de kweldruk op aan de Heuvelrug grenzende lager gelegen gebieden zodanig is afgenomen, dat daardoor ook negatieve effecten op de natuur zijn ontstaan. In deze gebieden moet tot systeemherstel gekomen worden. (098)</p> <p>Versterk de natuur zodat robuustere gebieden ontstaan op de Utrechtse Heuvelrug. Essentieel daartoe is o.a. bescherming van de hydrologische structuur door paal en perk te stellen aan grootschalige wateronttrekking. (150)</p> <p>Benoem de kwelnatuur langs de flanken van de Utrechtse Heuvelrug als Utrechtse kwaliteit. Het gaat hier om bijzondere landschappelijke en natuurkwaliteiten. Ook het effect van industriële waterwinningen op kwelgebieden komt onvoldoende aan de orde bij grondwater. (163)</p> <p>Hoe gaat de provincie voorkomen dat de kwelzone ten noorden van Maarsbergen versteent, dat daar water onttrokken moet worden om de woonwijken leefbaar te krijgen? Het is een verkeerde situering van stenen rond de Heuvelrug. Landgoederen komen in een ring van steen te liggen, wat maakt dat de leefbaarheid ver terugloopt, niet alleen de leefbaarheid voor de mens, maar ook die voor plant en dier. (171)</p>	<p>Het is inderdaad nodig om lokaal en in het gebied te zoeken naar oplossingen om om te gaan met zowel perioden van droogte als perioden van veel neerslag. Hier zijn verschillende manieren voor die per gebied zullen verschillen in effectiviteit. Via programma's en projecten werkt de provincie samen met partners aan een klimaatbestendiger landelijk gebied, waarbij ook gekeken wordt naar de mogelijkheden en kwaliteiten van het gebied om deze bestendig in te richten voor zowel droge als natte perioden.</p> <p>De beschreven knelpunten met betrekking tot afname van kwel zijn herkenbaar. Om het watersysteem op de Utrechtse Heuvelrug meer robuust te maken wordt in de Blauwe Agenda samengewerkt tussen provincie, gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven en terreinbeherende organisaties aan integrale wateroplossingen.</p>

Grondwater

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
026, 070, 116	Particulier, ECO-DOE, Stichting Beter Zeist	<p>Neem het begrip beregening op in de Omgevingsvisie. Als het waterschap verbiedt om te beregenen uit oppervlaktewater dan bereidt beregening uit grondwater sterk uit. Ook hier is een verdringingsreeks nodig. Grondwater moet in droge perioden allereerst (en alleen?) voor drinkwater zijn. (026)</p> <p>Er wordt ongelimiteerd grondwater opgepompt, waarbij m.n. watergebruik door bedrijven en boeren een stevige impact heeft op grondwater niveaus. Dit maakt oude regionaal inheemse bomen kwetsbaar. (070)</p> <p>Het is nodig om structureel natuurlijke waterwinning door de landbouw, industrieën, zakelijke afnemers en particulieren met grote zwembaden terug te dringen en ingrijpend waterpeil te verhogen in de gehele provincie t.b.v. biodiversiteit. Deze waterwinning zorgt voor verdroging, bodemdaling e.d. Ook voor weidevogels is vernatting en 'plas-dras' weilanden nodig (116).</p>	<p>Het watersysteem staat inderdaad onder druk, juist door de droge perioden van afgelopen jaren. Daarom is de ambitie opgenomen voor werken aan een blijvend robuust bodem- en watersysteem, dat veerkrachtig om kan gaan met grote hoeveelheden neerslag en droogte. Hierin werkt de provincie samen met de waterschappen. De werkwijze wordt uitgewerkt in het Bodem en Water programma. Aanvullend is er een provinciale rol om samen met andere partijen te werken aan het beperken van het (drink)waterverbruik. De provinciale rol wordt eveneens beschreven in het bodem en waterprogramma.</p>

Waterwingebieden en strategische grondwatervoorraad

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081, 096, 126	LTO Noord e.a., Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort, Gemeente Vijfheerenlanden	In de Omgevingsvisie wordt genoemd dat de provincie de winning van grondwater in Eemland wil uitbreiden. Indiener is van mening dat het benoemen hiervan te voorbarig is. De agrarische sector is in gesprek over de uitbreiding van de winning van grondwater in het gebied. Het is op dit moment nog onduidelijk of dit daadwerkelijk zal plaatsvinden. (081) Waarom wordt de regio Amersfoort wordt aangewezen als toekomstige drinkwatervoorraad? (096) Er zijn twee locaties voor extra winning van grondwater voor drinkwater opgenomen. Deze zijn in de planMER opgenomen. niet geheel duidelijk is, of er als exacte locatie(s) bekend zijn er dan alsnog een meer specifieke 'PlanMER' noodzakelijk is. (098) Een groot deel van het gemeentelijk grondgebied is als beschermingszone drinkwater aangeduid, wat betekent dit en welke consequenties heeft dit? Verder wordt slechts ingegaan op een deel van de specifieke grondwaterwingebieden in de gemeente Vijfheerenlanden. (126)	In de Omgevingsvisie worden twee nieuwe gebieden aangewezen waar door drinkwaterbedrijven drinkwater gewonnen kan worden, dit betreft Eemdijk en Schalkwijk. Op die locaties kan de agrarische sector geen grondwater winnen. Aanvullend kent de provincie een strategische grondwatervoorraad. Deze voorraad is reeds aangewezen in de ruimtelijke structuurvisie en bijbehorende verordening. In deze voorraad kunnen drinkwaterbedrijven, bij een stijgende drinkwatervraag, een winlocatie starten. Hiervoor dienen nog wel de wettelijke procedures doorlopen te worden en zal het bedrijf een project MER starten, waarbij meer in detail een beoordeling zal plaatsvinden van de effecten op de omgeving. In de Interim Omgevingsverordening staan regels die gelden voor alle grondwaterbeschermingsgebieden. De voormalige winningen van Zuid-Holland zijn allen opgenomen. Er wordt gewerkt aan een handreiking waarin beschreven wordt wat in de beschermingszone drinkwater verwacht wordt van gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070, 098	ECO-DOE, Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Denk internationaal en integraal na over hoe met water omgaan wordt. De provincie zou ambitieus het voortouw moeten nemen. De KRW definities zijn al niet meer van deze tijd, door klimaat veranderingen vallen veel beken droog en voldoen dan feitelijk niet meer aan de KRW definities. Biodiversiteit en wellicht ook klimaatadaptatie zouden een kerndefinitie voor een KRW water moeten worden en beeklopen die potentieel van waarde zijn voor klimaatadaptatie en biodiversiteit moeten, zolang de KRW definities niet op de toekomst zijn afgestemd, een natuurdoel status krijgen. (070) Hopelijk worden bij de KRW-aanpak ook de waterparels meegenomen. (98)	Internationaal wordt samengewerkt binnen de KRW-opgaven. Daar waar initiatieven bijdragen aan opgaven in de provincie Utrecht participeren de provincie. De KRW is een Europese richtlijn die zich richt op de ecologische kwaliteit van het water en bevordert ook de biodiversiteit. Onlangs is door de EU besloten dat de richtlijn niet wordt aangepast. Dat betekent dat de methodiek de volgende planperiode vanaf 2022 ongewijzigd wordt toegepast. De effecten van klimaatverandering worden betrokken bij de KRW. Biodiversiteit is een zelfstandig Europees doel. Beide onderwerpen zijn onderdeel van een integrale aanpak. Naast de doelen van de KRW bestaan er dus nog meer opgaven en doelen, die in samenhang in het water- en natuurbeleid een plaats krijgen.

Vervuiling van oppervlaktewater

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070, 098, 167	ECO-DOE, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Stichting Behoud de Eemvallei	Er is extra actie en handhaving nodig op diverse onderwerpen, zoals het juist gebruik van aparte regenwaterriolering, afvalwater wat in open water stroomt, verontreiniging van oppervlaktewater door afstroom van vervuilde infrastructuur en afvangen van zwerfafval wat in open water komt. (070) Het zou mooi zijn als er ook bijzondere aandacht zou zijn voor micro-plastics (en resten medicijnen) in waterlichamen. (098, 167) De verontreiniging van het drink- en oppervlaktewater door medicijnresten, hormonen en microplastics neemt toe. Dit leidt onder andere tot verschroming van natuurgebieden en afname van biodiversiteit. Daarbij staat de veerkracht van het bodem- en watersysteem onder druk vanwege een toenemende vraag naar drinkwater. Er zijn 2 soorten systemen nodig, één voor drinkwater en de ander voor toiletdoorspoeling, tuinbesproeiing e.d. (167)	De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het afvalwater en riolering in de bebouwde kom. Daarbij is het lozen van water in oppervlaktewater aan regels gebonden. Er is een Europese richtlijn van toepassing op de chemische kwaliteit van oppervlaktewater en ook nationale wetgeving stelt regels aan de kwaliteit en lozing op oppervlaktewater. Het waterschap ziet hierop toe. Daar waar de provincie een rol kan spelen in de gestelde problematiek en de beschreven uitdagingen wordt dit in samenwerking met de waterschappen opgepakt.

Fruiteeltsector en water

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081, 155	LTO Noord e.a., particulier	In Utrecht bevinden zich drie gezonde fruitclusters (Vechtstreek, Zuidoost-Utrecht en Vijfheerenlanden) en een aantal verspreid liggende bedrijven. Het is belangrijk dat in de toekomst voldoende perspectief blijft bestaan voor de fruitteeltsector. Het stimuleren van een klimaatadaptieve landbouw dient een belangrijke plek te krijgen in de omgevingsvisie. Bij de te kiezen oplossingen hoort ook het robuuster maken van watersystemen. Zorg via maatwerk voor betere beschikbaarheid water. Denk hierbij aan het (lokaal) verbeteren van de infrastructuur en waterbuffering. Deze maatregelen zijn ook van belang voor tegengaan verdroging, risico's van nachtvorst en hitte en voor de afvoer van water en kunnen samengaan met recreatie en verhoging van de biodiversiteit. Daar waar dit niet kan moet gedacht worden aan buffering in bassins en teeltondersteunende voorzieningen.	De waterschappen zorgen voor het juiste watersysteem dat past bij de functies in het gebied. Daarbij wordt ook de agrarische sector gefaciliteerd. Verder wordt in het Bodem- en waterprogramma het waterbeleid verder uitgewerkt, ook met betrekking tot de beschikbaarheid van water.

4.2.2 Klimaatbestendige en waterveilige leefomgeving

Dijkverzwaring Grebbedijk

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
053	Gemeente Rhenen	Meer betrokkenheid bij dijkverzwaring vanuit de provincie Utrecht is gewenst. Gelderland is trekker van de dijkverzwaring van de Grebbedijk. Hier moet meer aandacht voor zijn in de omgevingsvisie in verband met de grote gevolgen van een dijkdoorbraak voor het Utrechtse achterland t/m Amersfoort.	Provincie Utrecht is één van de zes gebiedspartners die gezamenlijk het voorkeursalternatief gebiedsontwikkeling Grebbedijk, waarin de dijkversterking centraal staat, hebben vastgesteld. In de Omgevingsvisie staat de veilige dijken langs de Nederrijn en Lek en de rol die de provincie daarin pakt via wettelijke taken en via het programma veilige en mooie dijken, inclusief de Grebbedijk.

Deltaprogramma en de Lek

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098, 122	Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Vereniging Nederlandse Riviergemeenten	De problematiek van hoog en laag water komt niet expliciet aan bod. Dat zijn wel de uitdagingen van nu, met impact op de korte en de lange termijn. In het Deltaprogramma wordt gekeken hoe de uitdagingen in de drie deelprogramma's waterveiligheid, zoetwater en ruimtelijke adaptatie, in samenhang regionaal uitgewerkt kunnen worden. Hoe ziet de provincie dit? En hoe ziet u uw rol i.r.t. de waterschappen en gemeenten? De Lek en het gebruik en de mogelijkheden van de rivier komt in diverse thema's aan de orde. Dit schetst de veelzijdigheid van de mogelijkheden van een rivier. Het zou goed zijn als de provincie Utrecht een integraal beeld op de Lek (Panorama Lek) ontwikkelt. (122) Bij klimaat en Deltaprogramma moet het niet alleen gaan over de opgave om tot een dijkverzwaring te komen, waarbij met aanwezige waarden rekening moeten worden gehouden, maar ook om de problematiek in met name de steden van wateroverlast door heviger buiten en hittestress. Vergroening van de steden kan aan het klimaatbestendig maken hiervan een belangrijke bijdrage leveren. (098)	De samenhang tussen waterveiligheid, zoetwaterbeschikbaarheid en klimaatadaptatie voor de grote rivieren (Nederrijn en Lek) wordt voor de lange termijn onderzocht in het project Integraal Riviermanagement (IRM), getrokken door Rijkswaterstaat. Provincie Utrecht is hierin projectpartner. De VNR is hier ook projectpartner in. In dit project wordt de lange termijnvisie voor de grote rivieren uitgewerkt. Provincie Utrecht ziet het ontwikkelen van een dergelijke visie als een gezamenlijke opgave van de projectpartners. Daarnaast is provincie Utrecht projectpartner bij de huidige dijkversterkingen van de Nederrijn en Lek waarin we de waterschappen en de betrokken riviergemeenten ondersteunen bij het verhogen van (integrale) omgevingskwaliteit bij dijkversterking. Aanpak en rol staat beschreven in het programmaplan Mooie en Veilige dijken. Het programma klimaatadaptatie geeft onder andere invulling aan de ambitie voor een klimaatbestendige en waterveilige inrichting van de provincie. Acties in dit programma gaan ook over afspraken rond klimaatbestendig bouwen en groen-, blauwe inrichting van steden.

Klimaatadaptatie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109, 116, 124	Gemeente Bunnik, Stichting Beter Zeist, VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden	Het aanpassen aan de klimaatverandering is een grote transitieoperatie. Nederland zal de komende tientallen jaren een steeds zuidelijker klimaat krijgen. Dat heeft gevolgen voor wonen, leven, werken, natuur, waterhuishouding, landbouw, recreatie etc. Aangezien in de Omgevingsvisie vooruit kijkt naar 2040/2050, hoort de voorbereiding hierop opgenomen te worden. Het is nu veel te weinig en vooral gericht op de kortere termijn. (116) Er wordt weinig genoemd waar landschap kan bijdragen, terwijl er voldoende kansen liggen. Waterberging bij droogte of overschot in landelijk gebied, klimaat beplanting om CO2 vast te leggen en hitte tegen te gaan. (109) Verduurzaming en vergroening van bedrijventerreinen kan bijdragen bij de vraagstukken rondom klimaatadaptatie. Dit is niet alleen van belang bij het voorkomen van hittestress maar ook relevant in het kader van risicoreductie bij extreme wateroverlast. Vergroening heeft ook andere voordelen, zoals minder energieverbruik en een gezondere werkomgeving. (124)	Onder andere via het programma klimaatadaptatie werkt de provincie aan de in de omgevingsvisie opgenomen ambitie van een provincie Utrecht die klimaatbestendig en waterveilig is ingericht. Daar is concreter opgenomen wat hiervoor nodig is. De samenwerkende partners staan inderdaad voor een grote opgave staan, waar de komende decennia op ingezet moet worden. Bij de uitwerking van de genoemde ambitie wordt ook gekeken naar de verschillende landschappen, die mede bepalend zijn voor de kansen en beperkingen voor een klimaatbestendige inrichting. De verduurzaming en vergroening van bedrijventerreinen dragen inderdaad bij aan een klimaatbestendigere inrichting. Via het programma klimaatadaptatie wordt hier nader invulling aan gegeven.

Droogte

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
026, 044, 105, 134, 149	Particulier 2x, Vereniging Eemland300, Gemeente Stichtse Vecht, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	De kaartjes met wateroverlast bij piekbuien en met droogteschade laten zien dat veel wateroverlast voorkomt in gebieden met de grootste droogteschade. Dan is het dus nodig om niet meer over afvoeren, maar over vasthouden en infiltreren te praten. Daarmee blijft het beschikbaar voor drogere periodes en zal het de kwelafhankelijke natuur aan de randen van de Heuvelrug versterken. (026) Ook buiten het veenweidegebied is verhoging van het grondwaterpeil nodig. Verdroging is naast mest een kritieke factor in biodiversiteitsverlies. (044, 105) Omdat de droogteproblematiek toeneemt, zijn maatregelen om droogte tegen te gaan nodig. Hiervoor zijn geen regels opgenomen, terwijl dit een gemeente overstijgend probleem is. (134) Het natuurlijker inrichten van ons watersysteem, dus gericht op het langer vasthouden van water, is nodig voor het realiseren van een robuust en klimaatbestendig natuurnetwerk en wordt gezien de afgelopen droge zomers steeds urgenter. Deze ambitie mist. (149)	Het op locatie vasthouden van water in natte periodes kan inderdaad helpen bij het voorkomen van nadelige effecten van droogte. Via het bodem en waterprogramma en het programma klimaatadaptatie geeft de provincie hier verder invulling aan. In de verschillende gebieden wordt gekeken naar de mogelijkheden voor een meer toekomstbestendig waterbeheer, gericht op vasthouden, bergen en afvoeren. Mochten regels deze aanpak kunnen ondersteunen, dan zal dit via deze programma's aangegeven worden.

4.2.3 Perspectief voor bodemdalingsgebieden

Bodemdaling in stedelijk gebied

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
019, 036, 046, 102, 124	Gemeente De Ronde Venen, Gemeente Oudewater, Gemeente	De bodemdaling in het stedelijk gebied wordt summier en zeer vrijblijvend benaderd, terwijl de financiële gevolgen van bodemdaling in het stedelijk gebied een veelvoud zijn van de kosten die gemaakt worden in het landelijk gebied. (102) Bodemdaling stedelijke gebieden. Aangeven is dat door verzakking ingeschat wordt dat er in verstedelijkt gebied risico aanwezig is voor verzakking	Voor bodemdaling in het bestaand stedelijk gebied heeft de gemeente het primaat. Om die reden schenkt de Omgevingsvisie hier slechts kort aandacht aan. De provincie vindt het wel van belang dat nieuwbouw in veenweidegebied niet leidt tot extra bodemdaling. Deze bepaling is alleen van toepassing op het toevoegen van bebouwing en bevordert dat er bodemdalingsbestendig gebouwd

	Woerden, Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A., VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden	van woningen. Dit geldt ook voor werk- en bedrijfslocaties en infrastructuur. Neem ook beleid op richting ondernemers (o.a. het in beeld brengen van risico's van bodemdaling op/nabij bedrijventerreinen). (124) In de artikelen 9.12 — 9.16 van de verordening is de eis opgenomen dat geen extra bodemdaling mag ontstaan. Huidige formulering kan woningbouw in veel gebieden onmogelijk maken. Neem nuancering op dat compenserende of mitigerende maatregelen kunnen worden ingezet om te waarborgen dat het effect per saldo nihil is. Het is onduidelijk hoe dit te interpreteren en hoe de provincie wil toetsen. Zowel de verordening als de toelichting verschaffen geen duidelijkheid. (019, 036, 046)	wordt. Het is aan gemeente en/of initiatiefnemer om de manier waarop dit plaatsvindt vorm te geven. Aanpassing in de verordening: uitleg over de bepaling bodemdalingbestendig bouwen in de toelichting opnemen.
--	--	--	--

Bodemdaling beperken met 50%

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
026, 084, 098, 105, 134, 144	Particulier, Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Vereniging Eemland300, Gemeente Stichtse Vecht, particulier	Een doorkijk naar de periode na 2030 mist. Het grote risico is dat als 50% beperken niet voldoende is er in de komende jaren investeringen worden gedaan die over een aantal jaren niet voldoende blijken te zijn. Bij een grotere beperking horen andersoortige maatregelen. Peilverhoging in veenweidegebieden moet in grote gebieden uniform worden om versnippering te voorkomen. Dat betekent dat iedereen in zo'n gebied mee moet en er dus iets afgedwongen moeten kunnen worden. Bij schade door bodemdaling moet ook rekening worden gehouden met de uitstraling naar de omgeving. Peilverhoging in veenweidegebieden levert daar juist voordelen op. (026) Landelijk en regionaal is m.b.t. de bodemdaling in het westelijke veenweidegebied de vraag "volgt peil functie" of "volgt functie peil"? Neem de principiële keuze "functie volgt peil", ook als sturingsinstrument. (084) Gezien de meervoudige opgaven waar de veenweidegebieden voor staan, zoals ook de aanpak van de klimaatproblematiek, maar ook de biodiversiteit, is het de vraag of hier niet echt naar veel fundamenteelere oplossingen zou moeten worden gezocht dan 50% beperken van bodemdaling. Wellicht ook dat ook een programma als: 'Valuta voor veen' hier een bijdrage aan kan leveren, evenals natuurlijk de: 'Regiodeal bodemdaling Groene Hart'. (098) De provincie wil bodemdaling in veenweidegebieden in 2020 met 50% afremmen. De landbouw kan hier op inspelen. Hoe dit precies gaat gebeuren wordt in integrale gebiedsprocessen nog nader uitgewerkt. De betreffende gebieden staan wel al op de visiekaart aangegeven. Hoe werkt dit door in het peilbeheer van de waterschappen? Voor herstel van biodiversiteit is grondwaterpeil verhoging in de landbouwgebieden nodig. (105) Binnen Stichtse Vecht wordt reeds geëxperimenteerd om de bodemdaling te remmen. Dit gebeurt in de polders Portengen, Spengen en Kortrijk. Ook het project Kockengen Waterproof is daar een goed voorbeeld van. Graag samen optrekken om deze problematiek aan te pakken. (134) Bodemdaling kan voor een groot deel verminderd worden met de volgende handelingen: een stabiel waterstand dus zomer en winter hetzelfde peil. Het stimuleren van onder waterdrainage. Geen maisteelt en zo min mogelijk grond bewerkingen. Bij droogte bagger op spuiten. Ook klei bagger is goede oplossing. (144)	Het aandachtsgebied bodemdaling in landelijk gebied is begrensd op alle gebieden met veen binnen 120 cm vanaf maaiveld buiten de bebouwde kom. Er is geen 1 op 1 relatie te leggen met een gewenst peilbeheer is deze gebieden. Veel hangt af van de lokale situatie. Of en hoe peilbeheer moet worden ingezet om de bodemdaling te verminderen, is aan de waterschappen, in overleg met de provincie. Verder is peilbeheer slechts één van de instrumenten om de bodemdaling aan te pakken. De provincie kiest er voor een helder doel te stellen (50% remmen bodemdaling) en daarvoor een heel scala van maatregelen in te zetten, niet alleen peilbeheer. De wijze waarop de reductie van bodemdaling bereikt gaat worden zal divers zijn. Genoemde zaken zullen daarbij ook een rol spelen. Daarbij zullen innovatieve oplossingen een belangrijke rol spelen. In het uitvoeringsprogramma bodemdaling, dat is september 2020 door PS is vastgesteld, wordt daartoe een breed kader gegeven. Op dit moment zijn wij bezig de Regionale Veenweidestrategie voor de provincie Utrecht op te stellen, samen met de waterschappen en gemeenten. Hierin wordt de aanpak van de bodemdaling verder uitgewerkt en wordt ook gekeken wat dit betekent voor de langere tijdshorizon. Bodemdaling wordt inderdaad indirect voorkomen door aanvoer van water. Peilverhoging wordt op dit moment veelal indirect ingezet via het minder laten dalen van het polderpeil dan de bodemdaling. Meer nog wordt ingezet op verhoging van de grondwaterpeilen in de zomer, middels waterinfiltratiesystemen. Dit is op perceelniveau te implementeren. Er zijn nog vele onzekerheden rondom het terugdringen van de bodemdaling. Daarom is er bewust voor gekozen om nog geen doorkijk naar 2050 te geven. Het RLI-rapport is ruim na het vaststellen van het Ontwerp van de Omgevingsvisie gereedgekomen en heeft derhalve geen rol gespeeld bij de inhoud.

Bodembewerking in veenweidegebied

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044, 098, 170	Particulier, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., particulier	In veenweidegebied is bodembewerking voor graslandvernieuwing of een andere teelt toegestaan. Dit is ongewenst met het oog op bodemgezondheid en emissie van broeikasgassen. Het is nodig bodembewerking helemaal te verbieden, want anders is het ploegverbod tandoel. (044) Het is wel degelijk mogelijk tot graslandverbetering te komen zonder dat daarvoor bodembewerking/grondbewerking nodig is, bijvoorbeeld door doorzaaien. Dit beleid moet nog eens goed nader worden bekeken. (098) Graslandvernieuwing, rondleggen, greppelen en wisselende teelten moet mogelijk blijven voor agrarische bedrijven in de Utrechtse veenweidegebieden. Een verdere beperking zorgt ervoor dat de gebruiksfunctie in gevaar komt. (170)	Beleid en regels voor het aan de oppervlakte brengen van veen zijn in heel de provincie hetzelfde en waren ook al in de PRS en PRV opgenomen. Er is geen sprake van verdere beperking. Ze zijn er op gericht te voorkomen dat veen aan de oppervlakte wordt gebracht, waarmee extra oxidatie zou kunnen ontstaan. In het beleid en de bijbehorende regel is graslandvernieuwing en verandering naar een andere blijvende teelt wel toegestaan. Dit omdat dit een minder frequente ingreep is en agrarisch gebruik van de betreffende percelen mogelijk blijft.

Combineren van functies

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
072, 077, 102	Vechtplassen-commissie, Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen, Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A.	In de visie wordt de wenselijkheid van het combineren van functies en opgaven benoemd. Bijvoorbeeld het plaatsen van zonnepanelen op als gevolg van bodemdaling economisch onrendabele agrarische percelen. Dit kan met name goed vooruitlopend op natuurontwikkeling. Neem de mogelijkheden voor een dergelijk stelsel in de verordening op. (072, 077) Zonnepanelen op gronden in het veenweidegebied, ook op gronden die onder water worden gezet om de bodemdaling te remmen, gaat ten koste van de biodiversiteit. (102)	De voorwaarden en kansen om zonnepanelen te plaatsen in het veenweidegebied zijn veel breder dan het aspect bodemdaling. Het voortouw ligt bij de Regionale Energiestrategieën. Het plaatsen van zonnepanelen op gebieden waar het peilbeheer wordt aangepast is wel één van de mogelijkheden bij de aanpak van bodemdaling. De wenselijkheid hiervan, de mogelijke tijdelijkheid hiervan en de relatie met omgevingskwaliteiten (zoals biodiversiteit) in de verschillende gebieden bekijkt de provincie samen met de waterschappen en gemeenten via de nog op te stellen Regionale Veenweidenstrategie voor de provincie Utrecht. In de Omgevingsverordening (artikel 5.5.1b) staat dat veldopstellingen ruimte moeten bieden voor een bij het gebied passende bodemkwaliteit. Bij het opstellen van de Regionale Veenweidenstrategie wordt verkend hoe de toepassing van zonnepanelen meerwaarde kan hebben voor het verminderen van bodemdaling, met name als mogelijk verdienmodel. Over de effecten van zonnepanelen op biodiversiteit wordt momenteel op landelijke schaal wetenschappelijk onderzoek gedaan en worden reeds aangelegde zonnepanelen gemonitord op de effecten voor flora, fauna en bodem. Wij volgen deze kennisontwikkeling. Resultaten worden meegenomen in verdere planvorming.

Bodemdaling en de agrarische sector

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
063, 081, 102, 155	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen, LTO Noord e.a., Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A., particulier	De vraag is wat de toekomstbestendigheid van de melkveehouderij is in delen van het westelijk veenweidegebied. Dan moet dus ook niet het stimuleren van schaalvergroting (pagina 46), maar juist stimulering en mogelijk maken van circulair en natuur inclusieve landbouw centraal staan. (063) De agrarische sector is een groot grondgebruiker in de Utrechtse veenweiden. In het betreffende gebied in West-Utrecht zijn voornamelijk melkveehouderijen actief. Met name voor hen kan de aanpak van bodemdaling veel onzekerheid met zich meebrengen. Goed te lezen dat de provincie gezamenlijk met haar partners, waaronder de agrarische sector, het vraagstuk bodemdaling wil	Pagina 46 betreft de Box ontwerpend onderzoek in het Groene Hart. Hierin wordt aangegeven dat boeren nu inzetten op schaalvergroting en dat er een omslag nodig is om in het veenweidegebied voort te kunnen als boer. Dit is ook in lijn met het provinciaal belang 'het bevorderen van een duurzame en economisch rendabele landbouw'. Als provincie vinden we het belangrijk dat de agrarische sector vitaal blijft en haar rol als beheerder van landelijk gebied kan blijven vervullen. Wij zijn ons er zeer van bewust dat draagvlak bij de agrarische ondernemers van groot belang is. Om die reden is de agrarische sector een natuurlijke partner in de aanpak van het bodemdalingsvraagstuk. Via de

	<p>oppakken. Betrek de agrarische sector ook echt bij het nemen van maatregelen die bodemdaling moeten remmen. Draagvlak onder agrarische ondernemers is cruciaal voor succes. (081, 155)</p> <p>De provincie geeft aan dat bij een verhoging van het grondwaterpeil de landbouw moeten extensiveren of transformeren De aanleg van veenweide-infiltratiesystemen remmen de bodemdaling door een kunstmatige verhoging van het grondwaterpeil maar leidt niet per definitie en automatisch tot een extensivering of transformering van de landbouw. De stelling geldt alleen voor gebieden waar veenweide-infiltratiesystemen niet mogelijk zijn dan wel waar men d.m.v. een veenweide-infiltratiesystemen de grondwaterstand bewust tot een agrarisch onwerkbaar hoogte brengt. (102)</p>	<p>gebiedsprocessen heeft de agrarische sector een rol bij het bepalen van het maatregelenpakket. Er zijn diverse instrumenten om de bodemdaling aan te pakken. Peilbeheer is er daar één van. Peilbeheer en de aanleg van veenweide-infiltratiesystemen hangen niet noodzakelijkerwijs met elkaar samen. Per gebied zal gekeken worden met welke maatregelen het beste toekomstperspectief voor het gebied bereikt kan worden en hoe de agrarische sector daar bij past.</p> <p>Visie aanpassing: De toevoeging van de zinssnede "Hier zal de landbouw moeten extensiveren en transformeren" in de tekst over regio U16 (5.1) volgt niet uit de tekst onder 4.2.3. We passen de tekst aan: "Dit kan gevolgen hebben voor de gebruiksfuncties in die gebieden."</p>
--	--	--

Uitstoot broeikasgas

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081, 102, 155	LTO Noord e.a., Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A., particulier	<p>van waterpeil/grondgebruik heeft effect op de CO2-uitstoot, CO2-vastlegging, waterberging, watervraag, waterverdamping, waterkwaliteit, watercompensatie, N2-uitstoot, N2-vastlegging en uitstoot/vastlegging van andere broeikasgassen zoals N, fosfaat, N2 en methaan. weeg beslissingen omtrent verandering van waterpeil/grondgebruik zorgvuldig tegen elkaar af. Belangrijk bij dit dossier is dat er gekeken wordt naar grondwaterpeil i.p.v. naar slootpeil. Waterinfiltratie systemen moeten gestimuleerd worden. (081, 155)</p> <p>Het remmen van de bodemdaling door middel van het verhogen van het sloot en grondwaterpeil wordt continu in een adem genoemd met het reduceren van CO2. In het inmiddels bekende RLI advies over bodemdaling wordt uitdrukkelijk gewaarschuwd voor een te hoge grondwaterstand. Reductie van CO2 slaat dan om in productie van CH4, een broeikasgas wat 25x erger is dan CO2. (102)</p>	<p>Het is inderdaad zo dat zeer hoge grondwaterstand tot uitstoot van methaan kan leiden. Helaas zijn er nog geen methoden om dit goed te kunnen kwantificeren voor de Utrechtse situatie. Over het algemeen wordt aangenomen dat bij zomergrondwaterstanden van minder dan 20 cm onder maaiveld methaanuitstoot kan optreden. Dit gegeven wordt meegenomen bij het uitwerken van de Regionale Veenweidenstrategie voor de provincie Utrecht.</p> <p>De uitstoot van broeikasgassen uit veenweidegebieden hangt inderdaad vooral samen met de grondwaterstand (die overigens wel wordt beïnvloed door de slootpeilen).</p> <p>Bij het nemen van maatregelen wordt altijd een afweging gemaakt tussen de verschillende belangen. Daarbij is het streven ook de partijen die het betreft een rol te geven bij het bedenken van het maatregelenpakket.</p>

De Kronkels-Zuid

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
129	Regio Amersfoort	<p>Op basis van verschillende reacties zijn nuancerings aangebracht voor Bunschoten. Zo is aangegeven dat de restricties voor bodemingrepen ter hoogte van De Kronkels-Zuid hier niet van toepassing zijn. Kaart 9 'Perspectief voor bodemdaling' is echter niet aangepast en artikel 8.6 'instructieregel beperken bodembewerking' uit de verordening evenmin. Het is wenselijk dat er een ontheffing wordt opgenomen bij deze behoorlijk vergaande instructieregel. Dit bijvoorbeeld voor energietransitie (bijvoorbeeld plaatsing grote WKO), de transitie in de landbouw of de woningbouwopgave.</p>	<p>De beperkingen ten aanzien van bodembewerking gelden niet voor het plangebied De Kronkels-Zuid. Deze locatie is in de PRS al ruimtelijk afgewogen. Dit betekent echter niet dat dit geen bodemdalingsgevoelig gebied meer is en ook betekent dit niet dat bij andere ontwikkelingen dan de geplande bouw geen rekening gehouden hoeft te worden met de ligging in bodemdalingsgevoelig gebied. Vandaar dat de ligging in het gebied beperken bodembewerking gehandhaafd blijft. Daarbij is het nodig om bij de realisatie van De Kronkels-Zuid er "bodemdalingsbestendig" wordt gebouwd.</p>

Begrenzing gebied beperken bodembewerking

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
063, 170	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen, particulier	<p>Een deel van de polder Kortrijk is niet aangemerkt als gebied voor tegenaan bodemdaling, terwijl (ook) daar juist met Europese steun onderwaterdrainage wordt geïmplementeerd. Is dit zo omdat de bodemdaling in de betreffende polder geringer is dan elders in onze omgeving? (063)</p>	<p>Het deel van polder Kortrijk waar onderwaterdrainage wordt aangelegd valt wel degelijk binnen het aandachtsgebied bodemdaling landelijk gebied, In de rest van de polder is de bodemdaling geringer.</p>

	Kaart 9 > “beperken bodembewerking” is onterecht groot aangewezen rond de Kooijdijk in Westbroek. Bodemdaling speelt hier eigenlijk geen rol. (170)	Uit metingen is wel degelijk gebleken dat rond de Kooijdijk sprake is van bodemdaling. Wel is het zo dat bodemsamenstelling in dit gebied ruimtelijk nogal heterogeen is en dus ook de mate van bodemdaling.
--	---	--

4.2.4 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
4.2.1	2040: Wij zorgen dat er altijd voldoende en schoon drinkwater is, zelfs wanneer zich een extreme groei van de drinkwatervraag zou voordoen.	2040: Wij zorgen dat er altijd voldoende en schoon drinkwater is, zelfs wanneer zich een extreme groei van de drinkwatervraag zou voordoen. Besparen van drinkwater en voorkomen van verspilling van grondwater zijn daarbij essentiële randvoorwaarden.	De waterschappen hebben ambtelijk verzocht om in de ambitie voor drinkwater ook het beperken van de watervraag op te nemen. Hiervoor is een toevoeging gedaan.
4.2.1	We werken samen met waterbeheerders, gemeenten, drinkwaterbedrijven en andere partners aan een duurzaam en robuust bodem- en watersysteem (zowel grondwater als oppervlaktewater). Hiermee geven we ook invulling aan de KRW-doelen en beschermen we het grondwater voor menselijke consumptie, waaronder drinkwater.	We werken samen met waterbeheerders, gemeenten, drinkwaterbedrijven en andere partners aan een duurzaam en robuust bodem- en watersysteem (zowel grondwater als oppervlaktewater). Hiermee geven we ook invulling aan de KRW-doelen en beschermen we het grondwater voor menselijke consumptie, waaronder drinkwater en voor verdrogingsgevoelige natuurgebieden.	Op basis van een zienswijze 171, opgenomen in paragraaf 4.7.1 van deze nota, wordt een toevoeging gedaan over de aanpak bij verdroogde natuur.
4.2.1	Dit vraagt om slim realiseren van nieuwe opgaven in een optimale combinatie met de kwaliteiten van het bodem- en watersysteem en een duurzaam gebruik van de ondergrond . Daarmee blijft een aantrekkelijke leefomgeving gewaarborgd, ook in 2050.	Dit vraagt om slim realiseren van nieuwe opgaven in een optimale combinatie met de kwaliteiten van het bodem- en watersysteem en een duurzaam gebruik van de ondergrond . En dit vraagt om bewust omgaan met de mogelijkheden en beperkingen van het bodem- en watersysteem in relatie tot ruimtelijke ontwikkelingen. Daarmee blijft een aantrekkelijke leefomgeving gewaarborgd, ook in 2050.	De waterschappen hebben ambtelijk verzocht om in de ambities ook de ruimtelijke ontwikkelingen en gebruiksfuncties te noemen. Er is voor gekozen dit in de tekst, als toelichting op de ambities, op te nemen.
4.2.1	Illustratie 'Bodem- en watersysteem provincie Utrecht (bron: provincie Utrecht, 2019)'	Nieuwe illustratie opnemen: 'Bodem- en watersysteem provincie Utrecht (bron: provincie Utrecht, 2020)'	De illustratie van het bodem- en watersysteem is in opdracht van GS aangepast aan de actualiteit.
4.2.2	Ook zetten we samen met de waterbeheerders in op een toekomstbestendig watersysteem (hoofd- en regionaal watersysteem), waarbij de verbinding tussen het beheer van de wateren en de ruimtelijke ordening, bodemdaling, landbouw en natuurontwikkeling in het invloedsgebied centraal staan.	Ook zetten we samen met de waterbeheerders in op een toekomstbestendig watersysteem (hoofd- en regionaal watersysteem), waarbij de verbinding tussen het beheer van de wateren en de ruimtelijke ordening, bodemdaling, landbouw en natuurontwikkeling in het invloedsgebied centraal staan. Ook ruimtelijke keuzes rond de gebruiksfuncties zullen nodig zijn voor een toekomstbestendige provincie, omdat het watersysteem tegen zijn beperkingen aan loopt.	De waterschappen hebben ambtelijk aangegeven dat ze de ambitie voor klimaatbestendig en waterrobuust te veel eenzijdig gericht is op het water- en bodemsysteem vinden en deze te weinig doorvertaling kent richting gebruiksfuncties, zeker ook met het oog op de grenzen van het watersysteem. De toelichting op de ambitie in de tekst is hierop aangevuld.
4.2.2	Uitvoering geven aan beleid (...) Samen met waterschappen en gemeenten stresstesten verbeteren in deelgebieden. (...)	Uitvoering geven aan beleid (...) Samen met waterschappen en gemeenten stresstesten verbeteren in deelgebieden. Het hiervoor voeren van risicodialogen en het maken van uitvoeringsprogramma's bij de regionale adaptatiestrategieën. (...)	De waterschappen hebben ambtelijk verzocht om de risicodialogen die we samen met gemeenten en waterschappen voeren met externe partners toe te voegen, evenals het opstellen van uitvoeringsprogramma's Ruimtelijke Adaptatie.

4.3 Duurzame energie

Ambitie: Op Utrechts grondgebied opgewekt

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044 072 077 086 106 116 118 132 136	Particulier Vechtplassen- commissie Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen Particulier Vereniging Vrij Polderland Stichting Beter Zeist Werkgroep De Groene Driehoek Particulier Federatie Groene Heuvelrug	<ol style="list-style-type: none"> De ambitie om energieneutraal te zijn op eigen grondgebied is in strijd is met het advies van het college van Rijksadviseurs (via Parijs, 2019). Ook minister Ollongren heeft zich onlangs in die zin uitgesproken (044, 116). Het Ontwerp stelt vrijwel het hele grondgebied van provincie Utrecht, zo'n 95% open voor plaatsing van windturbines en zonnevelden. Dat gaat niet samen met de Utrechtse kwaliteiten. Andere delen van Nederland, waaronder m.n. de Noordzee of het IJsselmeer beschikken over relatief meer opwekkingscapaciteit en tenslotte gaat het genoemde streven voorbij aan de alleszins logische optie om duurzame energie te importeren (vb. uit Sahara) en/of innovatievere opties in te schakelen. Die stroom is veelal goedkoper dan die van windturbines op land die hoofdzakelijk op subsidie draaien (072, 077, 106, 118). Dit is een onhaalbare en irreële doelstelling. De provincie is daarvoor te klein, te intensief bebouwd en anderszins in gebruik. De vele kleinschalige (cultuur)landschappen, open veenweidegebieden en natuurgebieden verdragen onmogelijk de voor energieneutraliteit benodigde hoeveelheden windturbines en zonnevelden (072, 077, 118). De energie opbrengsten van wind- en zonneparken zijn een fractie van het totale verbruik en dit probleem zal met enorme stappen toenemen wanneer de elektrificatie van Nederland doorzet en alles en iedereen van het gas af moet. Het zal onmogelijk zijn om huishoudens van stroom te voorzien, laat staan dat bedrijven en industrieën er ook gebruik van moeten maken (086). In de visie wordt niet aannemelijk gemaakt dat dit haalbaar is (132). 	<ol style="list-style-type: none"> De provincie gaat uit van de afspraken die in het kader van het Klimaatakkoord zijn gemaakt. Via de RES levert het provinciaal grondgebied de bijdrage van 35 TWh aan de opwek op land. De Utrechtse kwaliteiten worden geborgd via de Interim Omgevingsverordening. De windturbines en zonnevelden worden met het afgeven van een vergunning hieraan getoetst. Hierdoor zijn delen van het grondgebied uitgesloten voor windturbines of zonnevelden. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat iedere RES-regio bijdraagt en een passend bod doet over de hoeveelheid op te wekken duurzame energie in haar regio met behulp van zonne- en windenergie. De Omgevingsvisie biedt hiertoe de ruimtelijke mogelijkheden. De ambitie wordt aangepast. Het doel wordt om zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal te zijn. Hiermee wordt de scope verbreed tot meer dan energie, blijven we dichter bij het doel (klimaatneutraal) en sluiten we in lijn met advies van Ecorys/TNO aan bij tijdshorizon van het Klimaatakkoord. Ook wordt het doel om in 2030 minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik hernieuwbaar op te wekken in de provincie. Hiervoor moet slim met de ruimte omgegaan worden en gezocht worden naar slimme functiecombinaties. In de provincie Utrecht proberen we met windturbines en zonnevelden zoveel mogelijk van de energie op te wekken. Echter dient er natuurlijk ook gekeken te worden naar slimme oplossingen voor het verwarmen van gebouwen en het voorzien van de industrie van energie. Dit is opgenomen in deze visie en wordt onder andere opgepakt in het programma Energietransitie. Door de doelen te herdefiniëren sluit de Omgevingsvisie qua scope en zichtjaren aan bij het Klimaatakkoord. Dit vergroot de haalbaarheid. <p>Aanpassingen: De ambitie wordt 'Zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal'. En ambitie 2040 wordt aangepast naar: 2030: minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik in de provincie Utrecht wordt hernieuwbaar opgewekt. De energievoorziening</p>

Energie opwekken voor grootgebruikers

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044 105 136	Particulier Vereniging Eemland300 Federatie Groene Heuvelrug	<ol style="list-style-type: none"> Dat de provincie streeft naar een mix van besparing en „zelf" opwekking is prijzenswaardig. Verzocht wordt om vestiging van nieuwe datacenters en andere grootgebruikers van energie in de provincie te verbieden. Het draagvlak bij de inwoners voor ruimtelijke beslissingen over wind- en zonne-energieopwekking gaat verloren wanneer de opgewekte energie niet wordt gebruikt voor de eigen gemeenschappen. Neem op de één of andere 	<ol style="list-style-type: none"> Als land en als provincie hebben wij naast woningen ook bedrijvigheid nodig. Omschakeling naar duurzame energie betreft alle energievragers, daarmee ook de industrie, grote en kleine. Er zijn inderdaad kanttekeningen te plaatsen bij grote energievragers. De meest duurzame vorm van energie is bespaarde energie. Hiertoe ondersteunt de provincie grootschalige projecten op het gebied van de verduurzaming van energievragers. Bij het

		<p>manier in de omgevingsvisie op dat dit in onze provincie niet de bedoeling is en dat daar op gestuurd zal worden (105, 136).</p> <p>2. Verzocht wordt om bij het Rijk er op aan te dringen dat de energie die op zee (en land) wordt opgewekt ten goede komt van de eigen bevolking voor de noodzakelijke energietransitie, en niet van energieslurpende industrie en nieuwe activiteiten in de grote havenmonden en datacentra (044).</p>	<p>accommoderen van de bovenregionale behoefte aan bedrijfsvestiging is de provincie selectief. Aan nieuwe bedrijven van elders wordt alleen ruimte geboden als deze een duidelijke meerwaarde opleveren voor het economisch ecosysteem. Het aspect van grootschalig energieverbruik zal meegenomen worden in het vestigingsbeleid.</p> <p>2. Helaas is het niet mogelijk om deze scheiding aan te brengen in de energiemarkt. De gezamenlijke overheden werken er hard aan dat ook de industrie zijn aandeel heeft in de energietransitie en besparing van energie.</p>
--	--	---	--

In 2040 energieneutraal

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109 134	Gemeente Bunnik Gemeente Stichtse Vecht	<p>1. Onduidelijk blijft hoe de provincie de eigen opgave ziet om energieneutraal te zijn in 2040 in verhouding tot de opgave van de RES die werkt aan energieneutraliteit in 2050. De duurzame opwek wordt volgens de teksten bepaald in de RES'en, zou er in de tekst niet specifiek moeten worden benoemd dat er meer nodig is om een energieneutrale provincie te realiseren in 2040? Dus niet alleen naar de RES te verwijzen die op 2050 aansturen? Gaat de provincie iets extra doen boven op de RES? (109)</p> <p>2. In de Omgevingsvisie is de ambitie opgenomen om in 2040 klimaatneutraal te zijn terwijl de visie betrekking heeft op de provincie Utrecht in 2050 (134).</p>	<p>1. De ambitie wordt aangepast naar 'Zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal'. Dit sluit aan bij het Klimaatakkoord. En de ambitie voor 2030 wordt: 'minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik in de provincie Utrecht wordt hernieuwbaar opgewekt'. In plaats van een doelstelling voor het aandeel hernieuwbare energie, wordt een doelstelling opgenomen voor het aandeel hernieuwbare elektriciteit, omdat de provincie meer invloed op bereik hiervan kan hebben. Met de realisatie van de concept RES-boden en stimulering van zon op dak, lijkt een doelstelling van minimaal 55% in 2030 ambitieus maar haalbaar.</p> <p>2. Dat klopt. De Omgevingsvisie is een visie op de provincie Utrecht in 2050. Daarom is er een doelstelling voor 2040 en 2050 benoemd.</p> <p>Aanpassingen: De ambitie wordt 'Zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal'. En ambitie 2040 wordt aangepast naar: 2030: minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik in de provincie Utrecht wordt hernieuwbaar opgewekt. De energievoorziening</p>

Voorwaarden hoge energieambitie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
114	Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen - Leersum	De hoge energieambitie wordt onderschreven. Wel met de volgende uitgangspunten, zoals geformuleerd door de NMU: energiebesparing en opwekking volgens een strakke routekaart ; zorgvuldige inpassing in natuur, landschap en leefomgeving ; participatie: betrokkenheid omwonenden en andere stakeholders bij de planvorming.	Deze lijn onderschrijft de provincie ook. De ambitie wordt aangepast naar 'Zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO ₂ -neutraal'. Hiermee wordt de scope verbreed tot meer dan energie, blijven we dicht bij het doel (klimaatneutraal) en sluiten we in lijn met advies van Ecorys/TNO aan bij tijdshorizon Klimaatakkoord. Ook wordt het doel om in 2030 minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik hernieuwbaar op te wekken in onze provincie. Samen met de gemeenten wil de provincie deze doelstellingen behalen.

Ambitie opnemen voor zon op dak

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
136	Federatie Groene Heuvelrug	Er is een brede consensus dat het opwekken van duurzame energie in stedelijk gebied (inclusief agrarische bedrijfsgebouwen zoals grote schuren) de voorkeur heeft boven opwekken in landelijk gebied of natuur. Voorgesteld wordt om de ambitie op te nemen dat dit op termijn (2030?) leidt tot een maximale benutting	Een kwantitatief doel voor zon op dak is interessant maar bv 90% is niet realistisch vanwege beperkingen door netcapaciteit en dakconstructies. De ambitie voor 2030 wordt dat geschikte daken zoveel mogelijk benut worden voor energie-opwek of klimaatadaptatie. Dit past bij meervoudig ruimtegebruik

	van deze locaties voor duurzame energieopwekking (bijvoorbeeld daken: benutting voor 90% van wat technisch mogelijk is). Ook energieneutraal en duurzaam bouwen moeten in deze ambitie en regels worden meegenomen.	(combineren van functies) en ons streven naar energieneutrale gebouwen en duurzaam bouwen. De provincie zal maximaal inzetten op het stimuleren van eigenaren van onroerend goed om hun daken te benutten voor energieopwekking, zie ook het Programma Energietransitie 2020-2025. Aanpassingen Toevoegen: Ambitie 2030: Geschikte daken worden zoveel als mogelijk benut voor energie-opwek en/of klimaatadaptatie. Tekst kopje Energie besparen. ...gebouwde omgeving. We streven naar energieneutrale gebouwen en duurzaam bouwen. We ondersteunen ...
--	---	---

Betekenis klimaat- en energieneutraal

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
087 109 158	Particulier Gemeente Bunnik Bewonerscomité Leersum Zuid	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kan een hoeveelheid (waarde) worden gehangen aan wat de provincie denkt te moeten opwekken om energieneutraal te worden? Dat zou de uitvoering van de visie namelijk veel meer op scherp zetten en concreter maken. Daardoor zou ook het gat tussen het provinciale en het RES doel duidelijker worden (109). 2. Is dit inclusief energie die gebruikt wordt voor mobiliteit van en naar functies in de provincie (wonen, werken, recreëren)? Noem dit s.v.p. expliciet. Geef ook helder aan hoe mobiliteit wordt toegerekend (bijvoorbeeld alles uitgestoten in de provincie of mobiliteit met herkomst of bestemming in de provincie) (087). 3. De klimaatopgave (2030) voor landbouw is slechts 2,5 megaton. Voor de gebouwde omgeving is dat 4 megaton. Dit is onevenwichtig en daarmee maatschappelijk onhoudbaar. Te verwachten is dat er een verschuiving nodig zal zijn, in de vorm van een beduidend grotere CO2-reductie door de landbouw, die meer uitstoot dan alle burgers bij elkaar (158). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ecorys/TNO heeft recent de verwachte energievraag in de provincie Utrecht berekend (Rapport Ecorys en TNO: Scenario's voor Energievraag en energieaanbod en doelstellingen, 7 oktober 2020). In het scenario dat maximaal ingezet wordt op energiebesparing wordt een energiegebruik van circa 85PJ in 2050 verwacht. De RES gaat echter over 2030 en over elektriciteit en warmte. De verwachting is dat er in 2030 21 PJ aan elektriciteit nodig is. De doelstelling van de provincie is om daarvan 55% duurzaam op te wekken. 2. Deze ambitie is inclusief de energie voor mobiliteit dat plaatsvindt op grondgebied provincie. 3. Dit speelt op Rijksniveau. Het kabinet heeft in het kader van het Klimaatakkoord aan de diverse sectoren, waaronder de landbouw- en landgebruiksectoren, een taakstellende opgave voor afname van broeikasemissies gesteld om te voldoen aan de kabinetsdoelstelling voor Nederland van 49% in 2030.

Energie besparen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
072 077 087 109 177	Vechtplassenscommissie Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen Particulier Gemeente Bunnik Particulier	<p>Gevraagd wordt om:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. beleid in de visie nader uit te werken en in de verordening passende maatregelen en voorschriften op te nemen voor het verminderen van energieverbruik (072, 077). Het stellen van kaders voor gemeenten kan helpen (087). 2. een concreet doel op te nemen t.a.v. de hoeveel energie die er nodig is om met ons allen te gaan besparen. Dat kan de RES'en ondersteunen in hun doelstellingen (109). 3. uitputtend te onderzoeken wat op het gebied van energiebesparing door huishoudens en bedrijven is te behalen, en waar mogelijk toe te passen (177). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er zijn geen maatregelen en voorschriften opgenomen in de verordening voor het verminderen van energieverbruik. Via de regionale programma's wonen en werken worden met gemeenten afspraken gemaakt over onder meer energieneutrale woningbouw en verduurzaming van bedrijventerreinen. Dit is opgenomen in het op 30 september 2020 door Provinciale Staten vastgestelde Kader voor de regionale programmering van wonen en werken. Verder is dit ook uitgewerkt in het programma Energietransitie 2020-2025. 2. Zie ook het programma Energietransitie 2020-2025. Daarnaast heeft een doel op energiebesparing op korte termijn geen invloed op de doelstelling in de RES. Die gaat alleen over opwek. Op termijn natuurlijk wel omdat er dan minder opwek nodig is om op klimaatneutrale of duurzame opwek 55% elektriciteitsgebruik uit te komen. 3. Dit is uitgewerkt in het programma Energietransitie 2020-2025.

Energie duurzaam opwekken

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
086 112 134	Twee particulieren Gemeente Stichtse Vecht	<ol style="list-style-type: none"> Zorgen worden geuit over enorme ruimtebeslag en samenhang in windparken en zonnevelden. Omdat alle 30 RES-regio's een eigen plan trekken dreigt een vorm van hagelslagbeleid vanwege het ontbreken van een integrale visie (niet alleen betreffende het energiebeleid maar ook in samenhang met andere doelen) (086). Beide vormen van energieopwekking dragen juist bij aan de opwarming, intuïtief is dit logisch voor enorme zonneweides (eronder warmt het op) en wat betreft windparken tonen verschillende studies dit aan (hetgeen samenhangt met het mengen van luchtlagen in de atmosfeer door het draaien van de enorme wieken) (086). Steeds duidelijker wordt dat het bij klimaatverandering draait om CO₂-reductie en hier wordt geen rekening mee gehouden: Cijfers over de CO₂-beperking zijn gebaseerd op computermodellen. In die modellen wordt de CO₂-uitstoot die vrijkomt bij het bouwen van de turbines niet meegenomen en staat ook niet centraal dat windenergie backup nodig heeft van gas- of kolencentrales die CO₂ produceren (086). Een kosten-batenanalyse van hoog (rijk) naar laag (gemeentes) voor de RES'en ontbreekt. In de Regionale Energie Strategie (RES) ontbreken maatregelen die daadwerkelijk een bijdrage leveren aan het klimaatakkoord en de burger niet op hoge kosten jagen. De maatregelen die in opdracht van de FNV zijn opgesteld en die hieraan wel voldoen worden genoemd. Bij het opstellen van de volgorde van de deze maatregelen is in opdracht van het FNV gekeken naar de meeste kans op reductie van CO₂ en de minste kosten voor de burger (086). Installaties voor duurzame energie (en in toenemende mate agrarische bedrijven) zijn grote industriële bedrijven en moeten in ruimtelijke zin ook zo behandeld worden (112). Gevraagd wordt om oog te houden voor een reële doelstelling, voorzien van concrete maatregelen. Verzocht wordt om de beleidsthema's te onderbouwen met concrete maatregelen (134). 	<ol style="list-style-type: none"> Op nationaal niveau is de keuze gemaakt om ruimte te laten voor regionaal maatwerk via de RES'en. De verschillende RES-regio's komen zelf met een bod. Niet iedere regio zal eenzelfde aanbod doen, mede vanwege gebiedseigen verschillen. Naar verwachting zal dat leiden tot regionaal afgestemde opgave. De doelen worden hierop aangepast: 'Zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal': Hiermee wordt de scope breder dan energie, blijven we dicht bij het doel (klimaatneutraal) en sluiten we in lijn met advies van Ecorys/TNO aan bij tijdshorizon klimaatakkoord. Ook wordt het doel om in 2030 minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik hernieuwbaar op te wekken in de provincie. Wij kunnen bevestigen, noch ontkennen, dat zonnevelden en windturbines lokaal een effect kunnen hebben op de temperatuur. Echter hebben de zonnevelden en windmolens mondiaal meer effect doordat er minder CO₂ wordt uitgestoten in de atmosfeer, wat als broeikasgas zorgt voor een mondiale opwarming van de aarde. De CO₂ die vrijkomt bij de productie van een windturbine is een fractie van de CO₂ die de windturbine 'voorkomt' als de energie die de windturbine levert uit 'grijze' stroom was gekomen. De term 'transitie' geeft aan dat de omschakeling naar duurzame energie nog bezig is. Door koppeling met internationale verbindingen, het schakelen tussen zonne-, wind- en andere duurzame bronnen, de ontwikkeling van energie opslag, maakt dat de backup van fossiele centrales minder nodig zal zijn en mogelijk verdwijnen. De provincie Utrecht committeert zich aan het Klimaatakkoord en het rijksbeleid om ruimte te bieden aan de verdere ontwikkeling van duurzame energie. De focussen is nu vooral op hoe we meer duurzame energie kunnen opwekken/ energiegebruik kunnen reduceren. Zie hiervoor de doorrekening van het Klimaatakkoord. De provincie Utrecht heeft zich gecommitteerd aan het leveren van onze bijdragen o.a. via RES'en, warmtetransitie en stimuleren van energiebesparing. Installaties voor duurzame energie worden inderdaad aangemerkt als verstedelijking. De verordening bevat onder voorwaarden een uitzondering hiervoor, om dat in landelijk gebied te mogen realiseren. Zie hiervoor het rapport van Ecorys/TNO studie: 'Scenario's voor Energievraag en energieaanbod en doelstellingen, 7 oktober 2020'. Dit is benoemd in het programma Energietransitie 2020-2025.

Innovaties

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
061 086 134 177	Gemeente De Bilt Particulier Gemeente Stichtse Vecht Particulier	<ol style="list-style-type: none"> De ruimte voor de initiatieven voor duurzaamheid, energietransitie en klimaat-adaptatie, nieuwe technologieën en innovatieve ideeën t.a.v. duurzame energie wordt gewaardeerd (061). Alle andere mogelijkheden moeten worden ingezet zodat het aantal nieuw in te zetten windturbines tot een minimum wordt beperkt. Als alternatieven 	<ol style="list-style-type: none"> Fijn dat dit ondersteund wordt. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat iedere regio een bod doet over de hoeveelheid op te tekenen duurzame energie met behulp van zonne- en windenergie. De Omgevingsvisie biedt hiertoe de ruimtelijke mogelijkheden. De ambities zijn hiertoe aangepast, zie hiervoor. Duurzame energie kan

		<p>worden o.a. aangedragen: het plaatsen van geothermische energiecentrales, het gebruik van waterkracht door inpassing van turbines in sluizen en stuwen, het terugwinnen van energie uit rioolwater (Riothermie), de vergisting van mest en kern-/thoriumcentrales. Gevraagd wordt om de alternatieven uitputtend te onderzoeken en waar mogelijk toe te passen (177).</p> <p>3. Kernfusiereactoren en thoriumreactoren hebben geen CO2 uitstoot, produceren minder (dan vroeger) tot geen radioactief afval en zijn volgens het Planbureau voor de Leefomgeving de goedkoopste optie per ton vermeden CO2 uitstoot. In 2030 kunnen mini- kernreactoren operationeel zijn die veel goedkoper is dan een traditionele kerncentrale, met een continu vermogen, die naast elektriciteit ook warmte produceren en een veel kleinere ruimtelijke impact hebben (086).</p> <p>4. Experimenten en nieuwe technieken zullen nodig zijn om invulling te geven aan de energieopgave. De provincie biedt ruimte aan experimenten. Verzocht wordt de randvoorwaarden voor deze experimenten zo flexibel mogelijk te formuleren, zodat daarvoor ook daadwerkelijk ruimte ontstaat, en uitputtende voorwaarden en langdurige procedures worden voorkomen (134).</p>	<p>opgewekt worden via bio-energie, (diepe) aardwarmte, aquathermie, warmte-koudeopslag, waterkracht en benutten van restwarmte. Mogelijk kunnen in de toekomst andere technologieën voor duurzame energie-opwekking worden ingezet die gezien de kosten, opbrengst etc. interessant zijn. De ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie gaan snel met veel innovaties. Als nieuwe vormen van duurzame opwek zich aandienen die minder impact op de omgeving hebben, stimuleert en faciliteert de provincie deze nieuwe opwekvormen om de energieambities te behalen. Voor de RES'en wordt, conform afspraken in het Klimaatakkoord, uitgegaan van bewezen technieken (zonne-energie, windturbines etc.).</p> <p>3. De Omgevingsvisie en -verordening bieden ruimte voor de realisatie van zonnevelden en windenergie. Mochten er ontwikkelingen zijn, zoals kernenergie, dan worden die betrokken bij het behalen van de ambities. De provincie is geen bevoegd gezag voor kernenergie.</p> <p>4. In de Omgevingsvisie is aangegeven dat: "Indien een nieuwe technologie zich aandient, is er ruimte om in pilots met deze technologie te experimenteren, mits de veiligheid voor de omgeving kan worden aangetoond en kan worden aangetoond dat er geen nadelig effect is op bodem, water en milieu." Omdat op dit moment niet duidelijk is welke experimenten er gaan plaatsvinden, kan dit op dit moment niet flexibeler of concreter gemaakt worden. Dit zal per situatie moeten worden beoordeeld.</p>
--	--	---	---

Combineren met andere opgaven

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
063 109 175 177	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Gemeente Bunnik Twee particulieren	<p>1. De provincie heeft de wens om het ontwikkelen van duurzame energie te combineren met andere provinciale doelen. Dit biedt ruimte om hier op lokaal niveau invulling aan te geven. Dit moet lokaal dan wel mogelijk zijn, zonder dat het veel extra druk op de business case legt (109).</p> <p>2. Kan het plaatsen van zonnepanelen worden gecombineerd met de dijkverbredingen, op de zuidhellingen van de Lekdijk? Deze grond (dijk) is niet van agrarisch noemenswaardig belang (175, 177).</p> <p>3. Gevraagd wordt om zonnevelden bij voorkeur te plaatsen op gronden welke momenteel door bodemdaling van onvoldoende agrarische waarde zijn en/of op bedrijven zonder bedrijfsopvolging (175).</p> <p>4. Daar waar al zonnevelden worden overwogen bestaat er een grote kans op zowel daadwerkelijke als optische aantasting van het copelandschap. Is dan ook tegenstander van combinatie van zonnevelden en bodemdalings-beheer als transformatiemogelijkheid voor de agrarische sector (063).</p>	<p>1. Deze combinaties moeten inderdaad mogelijk zijn binnen het toelaatbare van de businesscase en de Verordening.</p> <p>2. Waterbeheerders in Nederland doen momenteel onderzoek naar de mogelijkheden om binnendijkse taluds te benutten voor energie-opwekking met zonnepanelen. Daaruit zal blijken of er combinatiemogelijkheden op dijkhellingen zijn die verenigbaar zijn met waterveiligheid, beheersaspecten en natuur-, cultuur- en landschapswaarden.</p> <p>3. Het is inderdaad wenselijk om zonnevelden te plaatsen op locaties die minder een direct (nadelig) effect hebben op een hoogwaardig toekomstig gebruik.</p> <p>4. Deze optie wordt opgehouden als mogelijk verdienmodel op locaties waar de landbouw minder toekomstbestendig is. Daarnaast is vanzelfsprekend het streven naar landschappelijke inpassing belangrijk.</p>

Voorkeur wind boven zon of andersom

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 177	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers	Gepleit wordt voor het realiseren van (meer) (grootschalige) windturbines. Deze leggen niet alleen veel minder beslag op de beschikbare ruimte dan zonnepanelen maar zorgen, in combinatie met zonnepanelen op (agrarische) daken, ook voor een stabiele levering van duurzame energie (081).	De provincie geeft ruimte aan de Regionale energie strategieën voor de realisatie van duurzame energiebronnen, en spreekt derhalve geen voorkeur uit. Zonnevelden zijn nodig, naast energiebesparing en windturbines, om voldoende duurzame energie op te wekken.

Organisatie en Glastuinbouw Nederland Particulier	Het plaatsen van zonnevelden is een veel beter alternatief dan windturbines. Deze kunnen bijvoorbeeld in het open landschap, op voldoende afstand van bebouwing en ruim omzoomd met landschapseigen begroeiing (o.a. grienden, wilgen, riet) hoeven deze het landschap en de leefomgeving in het geheel niet aan te tasten. Op microniveau kunnen de omzomingen juist een aantrekkelijk leefklimaat voor allerhande flora en fauna vormen (177)	De combinatie van zowel zonne- als windenergie draagt daarnaast inderdaad bij aan een goede balans op het energienet.
--	---	---

Zorgvuldige inpassing

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
001 095 109 149	Gezamenlijke collectieven voor Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht Stichting Groene Hart Gemeente Bunnik Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<ol style="list-style-type: none"> Hoe is de kwaliteit van het landschap geborgd bij het aanleggen van zonnevelden en grote windturbines (001)? Zorgen worden geuit over de zorgvuldige inpassing, gezien een aantal plekken waar de provincie opwekking wil toestaan (149). Een zorgvuldige landschappelijke inpassing is belangrijk. De provincie geeft, onder andere op pagina 32 van de Ontwerp Omgevingsvisie, aan dat ze hiervoor 'enkele algemene en gebiedsspecifieke voorwaarden stelt, mede op basis van de Utrechtse kwaliteiten'. Gewenste aanpassing in de Omgevingsvisie: concretiseren wat hier bedoeld wordt met Utrechtse kwaliteiten. Gaat het dan om de kernkwaliteiten landschap, de Kwaliteitsgidsen, of in het algemeen Utrechtse kwaliteiten (149)? Belangrijk punt dat als voorwaarde wordt genoemd, is het beschermen van de Utrechtse landschapskwaliteiten. Het is de vraag hoe je deze kwaliteiten met wind en zon, maar vooral met wind kan beschermen zonder dat de compensatie te veel druk legt op de business case. Die staat ook al onder druk vanwege de snel dalende SDE++. Moeten ontwikkelingen als wind en zon financieel gekoppeld worden aan het beschermen van dergelijke kwaliteiten, zeker gezien het doel van energieneutraliteit in 2040 en de doelen van de RES? (109). Er wordt ruimte geboden voor lokaal maatwerk. De Verordening biedt daarbij veel interpretatieruimte omtrent de begrippen kwaliteit en inpassing. Diverse gemeenten worstelen ermee om de hun opgelegde energieopgave in hun gemeenten invulling te geven (095). 	<ol style="list-style-type: none"> De provincie geeft ruimte voor windenergie en zonnevelden onder voorwaarden. Het is daarbij belangrijk dat structuren in het landschap herkenbaar worden gehouden en waar mogelijk worden versterkt. Zie ook artikelen 5.4 en 5.5 Omgevingsverordening. Nationale wet- en regelgeving, de Interim Omgevingsverordening en eventueel gemeentelijk beleid over duurzame opwek vormen de kaders voor ruimtelijke inpassing, waarmee een zorgvuldige inpassing is verzekerd. Daarbij voeren gemeenten in participatietrajecten met inwoners gesprekken over de keuzes die binnen deze kaders gemaakt worden. De voorwaarden voor de inpassing van duurzame energieopwek vloeien voort uit de Interim Verordening. Hoofdstuk 5 bevat algemene regels. Uit de overige artikelen over andere thema's vloeien gebiedsspecifieke voorwaarden voort; enkele specifieke instructieregels bevatten regels voor het opwekken van duurzame energie uit zon en wind, zoals t.a.v. stiltegebieden en weidevogelkerngebieden. De provincie kiest bij voorkeur voor goed landschappelijk inpassen, in plaats van compenseren. In de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse landschappen zijn overigens de kernkwaliteiten van de landschappen uitgebreid beschreven en handvatten opgenomen voor het omgaan met de kernkwaliteiten. Voor energie worden aangepaste ontwerpprincipes opgesteld. Hierover komt meer duidelijkheid in het 1^e kwartaal van 2021. Gemeenten en provincie zitten op dit moment allemaal in dezelfde zoektocht om voldoende duurzame energie te ontwikkelen en toch rekening te houden met de kwaliteiten. Hierover is ook overleg met gemeenten. In het begrip kwaliteit zit ruimte en flexibiliteit voor lokaal maatwerk. Op de kaart Kernkwaliteiten van het landschap staat welke landschapsstructuren belangrijk zijn voor inpassen van nieuwe ontwikkelingen.

Duurzame energie als verdienmodel

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
066	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	Kansen worden gezien voor het realiseren van nieuwe natuur in combinatie met energieopwekking. De realisatie van natuur en aantrekkelijke recreatiemogelijkheden op de flanken van de Heuvelrug is goed voor de biodiversiteit én voor het spreiden van de recreatiedruk. Het kan daarmee tevens nieuwe economische dragers creëren voor de flanken.	Dit zou een interessante functiecombinatie kunnen zijn. Verstandig is om dit in gezamenlijkheid met de gemeente te onderzoeken. Hier zou ook een koppeling met het programma Groen Groeit Mee kunnen worden gezocht.

Begrip compensatie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
023 024 066 097	Gemeente Nieuwegein Belangenvereniging Couwenhoven Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug Particulier	<ol style="list-style-type: none"> Het realiseren van de energiedoelstellingen is een belangrijke en grote opgave. Compensatie en toevoegen van kwaliteit zal niet altijd haalbaar zijn. In de verordening (artikel 6.3, 6.5, 6.12) is opgenomen dat realisering van ruimtelijke ontwikkelingen slechts mogelijk is er sprake is van compensatie of toevoeging van kwaliteit. Verzoek: Wij zien graag een meer integrale en gelijkwaardige afweging (023). Dat de provincie voorstelt eventueel compenserende maatregelen te nemen om aantasting te beperken, is slechts een papieren tijger: het woord "beperken" geeft al aan, dat er dus waarden gaan sneuvelen (024). Mochten windturbines en zonnevelden in het NNN mogelijk blijvend, dan is het gerechtvaardigd om hier een substantiële compensatie tegenover te stellen. Bijvoorbeeld in de vorm van een beheervergoeding voor de omliggende terreineigenaren die geen verdienmodel krijgen en die wel een beheerplicht hebben (066). Indien in of in de buurt van natuurgebieden energieopwekking plaatsvindt, zal deze een negatieve impact op de rust en natuurbeleving in aangrenzende of dichtbijgelegen natuurgebieden hebben. Daar hoort een substantiële compensatie bij voor de aantasting van de beleving en de daarmee gepaard gaande economische waardevermindering tegenover moet staan (097). 	<ol style="list-style-type: none"> De regels van artikel 6.3 en verder hebben betrekking op de bescherming van het NNN. Energieopwekking in die gebieden zal vanwege deze bescherming moeten voldoen aan de genoemde voorwaarden. Vanuit de bescherming van het NNN, die weer gebaseerd is op de rijksregels, is hierin niet meer afwegingsruimte. Er mag geen sprake zijn van aantasting van het NNN. Er zijn enkele uitzonderingen waarbij aantasting onder voorwaarden mogelijk is. In deze gevallen zal altijd eerst onderzocht moeten worden of deze aantasting ook nog verder beperkt kan worden. De compensatieverplichtingen voor windturbines en zonnevelden zijn volgens artikel 6.5 van de Interim Omgevingsverordening weergegeven. Voor deze compensatie geldt dat ook het beheer gegarandeerd moet worden zodat de gewenste kwaliteit daadwerkelijk behaald wordt. Er kunnen inderdaad kwaliteiten worden aangetast om een ontwikkeling mogelijk te maken. Het is een zoektocht om dit wel zoveel mogelijk te beperken en waar mogelijk kwaliteiten toe te voegen. Een financiële compensatie kan in sommige gevallen mogelijk zijn. Binnen het NNN gelden de regels uit het NNN en dient (natuur) compensatie, indien aan de orde, in natura plaats te vinden. Binnen en buiten NNN moet uit een natuurtoets blijken dat geen sprake is van strijdigheid met de Wnb (aantasting beschermde soorten).

Tijdelijke zonnevelden in Groene contour

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 105 121 155 157	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Vereniging Eemland300 Twee particulieren Stichting De Boom	<ol style="list-style-type: none"> Zonnevelden kunnen in de Groene Contour gerealiseerd worden. Bufferzones voor foeragerende ganzen in de nieuwe NNN gebieden (121). Het realiseren van zonnevelden in Groene Contourgebieden is geen goed idee. Gezien de ruimtelijke uitdagingen voor de agrarische sector moeten Groene Contourgebieden beschikbaar blijven voor een combinatie van natuur en agricultuur (081, 155). Verzoek om zonnevelden in Groene Contourgebieden uit te sluiten. Dit gaat ten koste van de mogelijkheden om nieuwe natuur te realiseren en/of waar dat wenselijk geacht wordt aangewezen locaties voor nieuwe natuur te verplaatsen naar de Groene Contour (157). Het is niet meer dan goed rentmeesterschap om tijdelijke plaatsing (maximaal 25 jaar) van zonneparken te koppelen aan eisen voor natuur en milieu, dit met het oog op biodiversiteit en toekomstig hergebruik als landbouwgrond. Deze voorschriften ontbreken in de Ontwerpvisie. Verzoek om dit mee te nemen in het definitieve document (105). 	<ol style="list-style-type: none"> Dit zijn mogelijke interessante combinaties, die per gebied uitgewerkt kunnen worden. Zonnevelden in de Groene Contour zijn een mogelijkheid, indien de grondeigenaar denkt dat met zonnevelden de Groene Contourdoelstelling gerealiseerd kan worden. De andere opties blijven ook nog mogelijk. Opwek van energie in de Groene Contourgebieden is alleen een optie om in combinatie daarmee nieuwe natuur te realiseren. Anders is dit ook niet mogelijk. Bij tijdelijke plaatsing van zonnevelden in de groene contour moeten ze na uiterlijk 25 jaar worden verwijderd en het terrein zal dan omgevormd moeten worden naar natuur. Via art 5.5. in de Omgevingsverordening over bij een gebied passende bodemkwaliteit wordt rekening gehouden met het toekomstig gebruik.

Aansluiting belangrijke structuren als snelwegen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 118 171 175 177	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Werkgroep De Groene Driehoek Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis Twee particulieren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Duurzame energie moet zoveel mogelijk worden opgewekt in en rond bestaande structuren binnen de bebouwde kom en infrastructuur (118). 2. Wat betreft de grootschalige opwek via windturbines is het van belang dat deze langs bestaande infrastructuur worden gepositioneerd. Hierdoor neemt het areaal kostbare (agrarische) grond minimaal af (081). 3. Zorgen worden geuit om de landschappelijke aantasting door windmolens rond de snelweg nabij het nationaal park. Dat heeft een directe invloed op het gebied eromheen dat wél nationaal park is (171). 4. Kan er zonder afbreuk te doen aan het landschap langs N-wegen een strook panelen worden geplaatst? (175) 5. Er wordt al behoorlijk specifiek gesproken over zonnevelden en windmolenparken langs de infrastructuurle werken. Met name het opwekken van windenergie langs de N210 tussen Benschop en IJsselstein is uitermate zorgwekkend. De kernwaarden van het open landschap worden aangetast, de windturbines veroorzaken (zeer) ernstige hinder en met name daar waar de turbines ten zuiden (van oost tot west) van de leefomgeving staan opgesteld ontstaan harde slagschaduw van de molenwieken en ze zijn ook schadelijk voor de ganzenrustgebieden, weidevogelkerngebieden en de aanvliegroutes van en naar die gebieden (177). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De structuur van het landschap is niet het enige ordenende principe voor de ruimtelijke inpassing van duurzame energie opwek. Vandaar dat in de interim Omgevingsverordening naast algemene ook gebiedsspecifieke voorwaarden gelden. 2. Een van de zoekrichtingen binnen de RES-regio's en van afzonderlijke gemeenten is plaatsing nabij infrastructuur. Hiervoor is onder voorwaarden ruimte. Het plaatsen van windturbines behoeft een agrarische functie niet te belemmeren. Daar waar agrariërs bij willen dragen aan de energietransitie door plaatsing van een windturbine is daar binnen de gestelde voorwaarden ruimte voor. 3. Bij de plaatsing van windturbines dienen de landschappelijk kwaliteiten betrokken worden, ook buiten het perceel waar de turbine wordt geplaatst. 4. Dit zal niet in alle gevallen mogelijk zijn. Echter moet dit van geval tot geval bekeken worden. 5. Er zijn geen concrete locaties in de Verordening opgenomen. De uitwerking ervan, zoals plaatsing en hoogte, vindt plaats door en met betreffende gemeenten. Voor de natuurgebieden zijn bepalingen opgenomen in de Verordening en geldt de Wet natuurbescherming. Voor slagschaduw etc. gelden wettelijke normen en zijn afspraken mogelijk met ontwikkelaar en gemeente. Voor landschap zijn eveneens bepalingen in de Verordening opgenomen ter bescherming van de kernkwaliteiten van het landschap. De energie-transitie betekent een toevoeging van nieuwe activiteiten, waaronder windturbines. Dit kan niet onmerkbaar plaatsvinden en gebieden kunnen daardoor van karakter veranderen.

Duurzame energie bij gemeentegrenzen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044 114	Particulier Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen - Leersum	Gepleit wordt om plaatsing vlak bij de gemeentegrenzen niet toe te staan. Graag nadrukkelijker vastleggen dat oplossingen van gemeentes waarbij solitaire (groepjes) turbines vlak bij de gemeentegrenzen worden gepland zodat de overlast de buurgemeentes raakt niet toelaatbaar zijn.	Het in regionaal verband werken aan de RES'en werkt afstemming tussen gemeenten in de hand. Er is meer ruimte voor een eventuele plaatsing bij de gemeentegrens als dit in goed overleg met de buurgemeente plaatsvindt. Bij de nadere uitwerking van locatiestudies zal de provincie, voor zover nodig, bij gemeenten aandringen op het over de gemeentegrenzen heen bezien van deze ontwikkelingen. Dit betreft zowel de ruimtelijke implicaties als het betrekken van de inwoners bij de buurgemeenten.

Concentratie duurzame energiebronnen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	Gevraagd wordt om op te nemen dat de provincie bij beslissingen voor (concentratie van) duurzame energieprojecten oog heeft voor waar lokaal het meeste draagvlak voor te vinden is. Het is belangrijk dat de provincie bij alle duurzame energieprojecten en initiatieven oog blijft houden voor waar op die plek het meeste draagvlak voor is onder omwonenden en stakeholders.	Dit komt verderop in de Omgevingsvisie onder "Ruimte voor wind- en zonne-energie" aan de orde.

Van Peta Joules naar TWh

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
153	Gemeente Wijk bij Duurstede	Pagina 79, plaatje "Ruimte voor energietransitie (bron: Posad, 2017)". Als geen Peta Joules worden genoemd in de tekst voegt dit plaatje niets toe.	Er is inmiddels een plaatje in TWh beschikbaar via Nationaal Programma RES. Aanpassing: Vervanging van de opgenomen afbeelding door een afbeelding met TWh.

Ruimte aan RES-proces

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
018 036 039 046 050 069 109 146	Gemeente IJsselstein Gemeente Oudewater Nederlandse WindEnergie Associatie Gemeente Woerden U10 gemeenten Vattenfall Gemeente Bunnik Utrechtse energiecoöperaties	<ol style="list-style-type: none"> Op het gebied van energie geven de visie en verordening ruimte aan het RES-proces. Deze opvatting wordt gesteund. De ruime kaders en de rolopvatting bieden veel mogelijkheden voor gemeenten om projecten toe te staan en daarmee ook ruimte voor een lokale afweging. Dit kader en uw rolopvatting is in beginsel positief. Dit geeft een maximale kans op lokaal maatwerk in samenspraak met de omgeving (018, 036, 039, 046, 050, 069, 109, 146). REP/U10 en provincie zijn met elkaar in overleg om zowel het provinciale als gemeentelijke energieprogramma's naast elkaar te leggen en te kijken waar meerwaarde zit om gezamenlijk op te trekken. Verwacht wordt dat de provincie ten aanzien van haar regulerende rol in eerste instantie ruimte laat aan RES en REP om met 16 gemeenten het proces te doorlopen om daarna met de resultaten te komen tot een provinciaal programma (050). 	<ol style="list-style-type: none"> Fijn dat dit ondersteund wordt. De provincie laat ruimte, maar wel binnen kaders. Deze staan in de Omgevingsvisie (denk daarbij ook aan Utrecht Nabij) en Interim Omgevingsverordening opgenomen.

Centralere sturing in aanwijzing gebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
059 063 072 074 077 084 098 112 118	Stichting Duurzaam Woudenberg Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Vechtplassen-commissie Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist	<ol style="list-style-type: none"> Verzocht wordt om meer centrale sturing van het beleid voor duurzame energiebronnen in de provincie en de energietransitie te bezien vanuit een hoger schaalniveau (084). Breng zelf concreter in beeld wat geschikte c.q. voorkeursgebieden zijn voor het opwekken van zon- en windenergie (074, 098). De impact van duurzame energievoorzieningen is dermate verstrekkend, zowel fysiek/ruimtelijk als maatschappelijk en economisch, en de materie dermate complex is, dat sturing vanaf een hoger niveau onontbeerlijk is. Op slechts een enkele uitzondering na is de gehele provincie opengesteld voor zon- en windvoorzieningen. Er zijn grote risico's van schade aan landschap, cultuur, natuur en biodiversiteit in de provincie als gevolg van versnipperde en uiteenlopende lokale beleidsvorming in een financieel ondoorzichtig krachtenveld van initiatiefnemers en landeigenaren (072, 077). Onduidelijk: hoe wil de provincie hier dan op sturen vanuit de omgevingsvisie-verordening (vb. kaart 10)? De opgave per gemeente (ieder voor zich) via een inefficiënt proces leidt tot inefficiënte energieopwekking, verrommeling van het landschap en teloorgang van natuur en biodiversiteit (118). Het lijkt het erop alsof duurzame energieproductie lokaal het enige maatschappelijke vraagstuk is. Hier is een solide ruimtelijk plan en een coördinatie over de gemeente- c.q. provinciegrenzen heen vanuit de provincie essentieel (112). 	<ol style="list-style-type: none"> Een groot deel van de provincie is opengesteld voor zonnevelden en windturbines, echter gelden wettelijke beperkingen, en de voorwaarden uit de Omgevingsverordening. Zo kunnen windturbines en zonnevelden niet zondermeer in NNN worden gerealiseerd en is landschappelijke inpassing altijd een vereiste. Vanwege te hanteren afstanden tot woningen is een groot deel van het grondgebied uitgesloten voor windenergie. Dit vraagt om afwegingsruimte elders. Er is dus ruimte voor lokaal maatwerk, binnen de voorwaarden in de interim omgevingsverordening die natuur, landschap en cultuurhistorie beschermen. Indien een project daar niet aan voldoet, kan de provincie ingrijpen. De RES is ingericht om van onderaf en met lokaal draagvlak te zoeken naar locaties voor windturbines en zonnevelden. Als provincie maken wij deel uit van de RES en steunen wij deze werkwijze en laten wij binnen onze voorwaarden zoveel mogelijk ruimte voor duurzame energie. De analyse voor de geschikte gebieden maken wij graag in RES verband, om daarbij ook de lokale kennis te combineren met provinciale voorwaarden. Er is daarbij oog voor regionale samenhang en afwegingen. Volgens de afspraken in het Klimaatakkoord worden afwegingen over gebieden en locaties voor de opwek van energie uit wind- en zon gemaakt in (opvolgende versies van) de RES. Nationale wet- en regelgeving, de Interim Omgevingsverordening en eventuele gemeentelijke beleidskaders

	Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Particulier Werkgroep De Groene Driehoek	<ol style="list-style-type: none"> 2. De aanbeveling uit de MER om concreter in beeld te brengen wat geschikte gebieden zijn voor het opwekken van zon- en windenergie wordt onderschreven. Dit is essentieel om eventuele aantasting van het landschap door deze duurzame energiebronnen tegen te gaan (063). 3. De grootschalige opwekking van energie dient onder regie van de provincie plaats te vinden. Als er geen samenhangend vergelijk in de RES gebieden plaatsvindt dan dient de provincie de regie te pakken (059). 	<ol style="list-style-type: none"> 3. vormen daarvoor het kader. Landschap is één van de aspecten van de inpassing van duurzame energieopwek, evenals natuur, de ondergrond etc. De provincie is een van de partijen in de RES. Samen met de betreffende gemeenten en waterschappen vormen zij de RES-regio. Nationale wet- en regelgeving en de Interim Omgevingsverordening vormt het kader voor alle RES-gebieden in de provincie. De RES'en zijn juist bedoeld om qua inpassing van duurzame energie opwek afwegingen 'van onderop' te maken in dialoog met inwoners en stakeholders.
--	---	--	--

Monitoring

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109	Gemeente Bunnik	Het is positief als de provincie een regierol neemt in de voortgang/monitoring van de RES'en.	De RES regio's verzorgen de monitoring. De provincie is een van de partijen in de RES. Samen met de betreffende gemeenten en waterschappen vormen zij de RES-regio. De provincie ondersteunt dit verzoek en zal in samenwerking met de RES-regio's een Energie- en Klimaatmonitor opzetten.

Provinciale rol bij niet halen doelstellingen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
039 069 149	Nederlandse WindEnergie Associatie Vattenfall Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verzocht wordt om de rol die de provincie voor zichzelf (pas) ziet op het moment dat de doelstellingen niet gehaald dreigen te worden nadrukkelijker te benoemen c.q. uit te werken zodat duidelijker wordt wanneer en hoe de provincie gebruik gaat maken van haar bevoegdheden (039). De provincie is in de regel bevoegd gezag voor windprojecten (zie artikel 9e Elektriciteitswet 1998). Onder welke omstandigheden en voorwaarden verlegt de provincie deze bevoegdheid naar de gemeente en waarom? Artikel 9e Elektriciteitswet bepaalt dat de provincie tevens bevoegd gezag is voor de aansluiting van de installatie op het net. Dit is een belangrijk argument om van uw bevoegdheid gebruik te maken, omdat er daarmee maar een procedure gevoerd hoeft te worden (één inpassingsplan). Dit maakt de besluitvorming integraler, scheelt veel tijd en bespaart kosten. Deelt de provincie deze opvatting? En is de provincie bereid gebruik te maken van uw bevoegdheden als een windproject in overeenstemming is met de kaders (ruimtelijk en inspanning voor participatie), maar de gemeente een aanvraag weigert (069)? 2. Gevraagd wordt om nadrukkelijk aan te geven dat de provincie van plan is een regierol te pakken en wat die inhoudt, namelijk dat de provincie zal 'ingrijpen' als de processen rondom de RES'en niet tot de gewenste afspraken leiden en dat de provincie zelf de afweging gaat maken om tot een zorgvuldige inpassing van duurzame energie te komen (149). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De Elektriciteitswet geeft aan welke bestuurslaag in beginsel bevoegd gezag is voor de planologische realisatie van duurzame energie. Het artikel in de Elektriciteitswet geeft ons de mogelijkheid het bevoegd gezag aan de gemeente te laten voor de realisering van windenergie. Ons voornemen is om in samenwerking binnen en met de RES-regio's te komen tot een afdoende bod teneinde te voldoen aan het Klimaatakkoord. Indien een dergelijk bod vanuit RES / gemeenten is gedaan en gemeenten verzaken alsnog, dan zullen wij ons beraden op eventuele inzet van ons instrumentarium. Dit kan ook ingezet worden indien gemeenten in hun RES onvoldoende ruimte willen bieden aan passende lokale initiatieven. Primair zullen wij in overleg treden met betreffende gemeenten. Wat aansluiting betreft gaan wij nauw samenwerken met de netbeheerders en betreffende gemeenten om te komen tot een goede netaansluiting. De Verordening biedt de ruimtelijke mogelijkheden om te voorzien in opwek locaties. 2. In het Klimaatakkoord hebben Rijk, gemeenten, waterschappen en provincies afgesproken via RES'en te komen tot afspraken het opwekken van duurzame energie en het maken van regionale afspraken over het gebruik van warmtebronnen. De RES'en kennen een zorgvuldig proces om te komen tot afwegingen en aanzien van gebieden en locaties voor het opwekken van duurzame energie uit zon en wind en tot afspraken over het winnen van energie uit warmte. Zorgvuldigheid kost tijd en een al te snel 'ingrijpen' ondermijnt de RES' en. Bovendien geeft 'ingrijpen' door de provincie geen enkele garantie dat duurzame energieprojecten sneller worden gerealiseerd.

RES'en en de betrokkenheid van overheden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
063 086	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Particulier	<ol style="list-style-type: none"> 1. Binnen de gemeente Stichtse Vecht hebben enkele afstemmingsrondes met bewoners en bewonersorganisaties plaatsgevonden over de potentiële locatie van zonnevelden. Over een vervolgtraject en in hoeverre een en ander past in de visie is niets bekend. In ieder geval komen de resultaten van de gemeentelijke afstemmingsrondes niet in de visie terug (063). 2. De door de ministeries van BZK en EZK ingezette top-down benadering met betrekking tot de Regionale Energiestrategieën (RES'en) die nu voortgezet wordt in de Omgevingsvisie impliceert een dictaat, waarbij elke vorm van democratische legitimatie van onderop uitgesloten wordt en onvoldoende ruimte wordt gelaten om lokaal en regionaal de energieopgave te bepalen. De RES'en kennen geen staatsrechtelijk-juridische status of wettelijke grondslag. De democratische legitimatie is dus ver te zoeken. Het is belangrijk dat deelnemers aan RES'en niet een opgave vaststellen, waarmee ze zich binden aan Rijksdoelen en - als ze die doelen niet halen - risico's lopen op EU-boetes. Het rijk kan EU-boetes doorzetten naar gemeenten, andere decentrale overheden én gemeenschappelijke regelingen (086). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De gemeente Stichtse Vecht is onderdeel van de RES U16. In dat verband zal afstemming plaatsvinden waarbij provinciale kaders en lokale processen samen komen. 2. Gemeenten en provincies hebben zich eigenstandig gecommitteerd aan Klimaatakkoord en daarin afgesproken proces voor de RES'en en hetzelfde geldt voor de RES'en zelf. De RES'en maken een bottom-up proces mogelijk. Participatie in dat proces is primair de verantwoordelijkheid van de desbetreffende gemeente.

Opslag en transport van energie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
064	TenneT TSO B.V.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verzocht wordt om op een passende wijze rekening te houden met de aanwezigheid van deze bestaande vitale infrastructuur van hoogspanningsverbindingen en -stations in de omgevingsvisie en eventuele doorwerking naar bestemmingsplannen, inpassingsplannen c.q. omgevingsplan(nen). 2. Er kunnen de komende jaren diverse netuitbreidingen/wijzigingen plaatsvinden om de klimaatdoelstellingen na te komen. Er wordt van uitgegaan dat de provincie zich hiervan bewust is en hiervoor ruimte inpast. 3. Voor het aanwijzen van gebieden voor duurzame energie wordt verzocht om rekening te houden met voldoende afstand ten opzichte van hoogspanningsverbindingen en -stations. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De provinciale rol is benoemd in de visie: Regierol in de regionale energie-infrastructuur. Hierbij worden de netbeheerders betrokken. Er is overigens geen milieuregelgeving op het gebied van hoogspanningslijnen. 2. De ruimtelijke consequenties hiervan worden besproken met de netbeheerders, zoals Tennet, en betreffende gemeenten. 3. Bij de nadere uitwerking zullen wij rekening houden met de wettelijke normering voor veiligheidsafstanden tot verbindingen en stations. <p>Aanpassen: Invoegen bij kopje Opslag en transport van energie: uitgebreid, waarbij wij gezien de gemeentegrensoverstijgende functie, de regierol nemen in de regionaal te plannen energie-infrastructuur.</p>

Ruimte voor wind- en zonne-energie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044 086 106 116 118 134	Twee particulieren Vereniging Vrij Polderland Stichting Beter Zeist Werkgroep De Groene Driehoek Gemeente Stichtse Vecht	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wat zonneparken/velden betreft is het verzoek deze alleen toe te staan op een manier die natuur-, biodiversiteit- en bodemvriendelijk is. Het College van Rijksadviseurs heeft zich uitgesproken tegen plaatsing van zonneparken in natuurgebieden en op landbouwgrond. De natuur in Nederland is in slechtere toestand dan in welke EU-lidstaat ook en de Nederlandse landbouwgrond is Europees gezien uitzonderlijk vruchtbaar. Zon op land is slecht voor het bodemleven en slecht voor het landschap, en landbouwgrond is hard nodig om bestaande bedrijven te extensiveren. Een 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De provincie zet zich in om te voldoen aan de afspraak uit het Klimaatakkoord om in Nederland in 2030 35TWh energie opwek via zonne- en windenergie op het land te halen. Aan zonnevelden worden generieke voorwaarden gesteld (art 5.5. Omgevingsverordening) vanwege landschap en bodemkwaliteit, gebiedsgerichte voorwaarden vanwege natuur en spreken ons uit voor een voorkeursvolgorde voor zon. Met alleen de voorkeurslocaties binnen de provincie Utrecht is er onvoldoende oppervlak beschikbaar om de energie-ambities te behalen. Ook zonnevelden

		<p>goed voorbeeld van hoe desastreus deze zonneparken uitpakken, is te zien in de noordelijke provincies. Hele gebieden hebben een geheel nieuw aanzien gekregen van levenloze monotone zonneveldparken.</p> <p>2. Verzocht wordt om locaties van windenergie binnen en op de grenzen van de gemeente Stichtse Vecht te verwijderen op de verschillende kaarten (134).</p>	<p>gecombineerd met landbouw of op gronden met lage natuurkwaliteit zijn nodig. De inzet is daarbij wel om te kiezen voor de minder rendabele landbouwgronden.</p> <p>2. De provincie Utrecht heeft geen locaties aangewezen voor windenergie. De provincie heeft alleen aangegeven waar het volgens provinciaal beleid zou kunnen. Gemeenten en lokale initiatiefnemers zijn binnen deze kaders altijd nog zelf aan zet. Voor zover dit betrekking heeft op de 'potentiële windenergielocaties' die in de Provinciale ruimtelijke structuurvisie zijn opgenomen: deze worden niet overgenomen in de Omgevingsvisie. In de RES'en zoeken partners naar de meest geschikte locaties. De Interimverordening geeft hieraan beperkingen en randvoorwaarden mee, maar sluiten opweklocaties niet uit in specifieke gemeenten.</p>
--	--	--	--

Opruimplicht

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
072 077 112 136	Vechtplassen- commissie Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen Particulier Federatie Groene Heuvelrug	<p>1. Verheugd wordt gereageerd op het opnemen van de opruimplicht voor energie-infrastructurele voorzieningen nadat deze niet meer gebruikt worden. Aanbevolen wordt om deze opruimplicht nader te concretiseren in de zin dat voor die werkzaamheden een gegarandeerde financiële buffer moet worden opgebouwd. Denk even aan de situatie dat het exploiterend bedrijf failliet gaat of de aandelen verkoopt, mogelijk in een ver land. Het is opmerkelijk omdat dit bij andere (industriële of agrarische) installaties (nog) niet wordt geëist (072, 077, 112).</p> <p>2. Scherp de verordening zodanig aan dat duidelijk wordt dat de gronden na beëindiging van de energieopwekking nog steeds geschikt moeten zijn voor de oorspronkelijke functie (natuur, landbouw) en intussen niet zodanig zijn aangetast dat deze oorspronkelijke functies niet, of pas na vele jaren, kunnen worden hersteld (136).</p>	<p>1. De opruimplicht zal moeten worden opgenomen in de te verlenen vergunning om de bouw te realiseren, meestal vergunningverlening door de gemeente. Energie wordt als een tijdelijk iets gezien. Daarom is de opruimplicht ingesteld.</p> <p>2. Het is onwenselijk om ten alle tijden te eisen dat na beëindiging van de activiteit de oorspronkelijke functie mogelijk is. Dit betreft maatwerk. Soms kan de energiefunctie gebruikt worden om een gebied te transformeren.</p>

Voorstellen gebiedsgerichte voorwaarden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
084 156 168	Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist Particulier Vrienden van Amelisweerd	<p>1. Recreatie in het landelijk gebied is tegenstrijdig met het plaatsen van windturbines en zonnevelden welke een doodsteek zijn voor het landschap waar bewoners van Utrecht en omstreken van genieten (156). Gevraagd wordt om af te zien van megaturbines en grootschalige zonnevelden rond stedelijke gebieden (084).</p> <p>2. Verzoek om geen duurzame energie te realiseren in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur, met hooggewaardeerde landschappen (168) / in/nabij landschappelijk/cultuurhistorisch opzicht waardevolle gebieden (084).</p>	<p>Voor zonnevelden en windturbines komt de provincie tegemoet aan de vraag naar meer ruimte. De energietransitie is een grote opgave waar voldoende zoekruimte voor nodig is. Die zoekruimte wordt vooral beperkt door de vele kwaliteiten in de provincie. Er is per gebied en per beleidsdoel een afweging nodig. Er zijn geen gebieden zonder enige bijzondere kwaliteit. Gebieden geschikt voor energie-opwek zijn vaak ook open gebieden waarvoor concrete kansrijke initiatieven voorgesteld kunnen worden. Daarom is opgenomen dat gemeenten dit toe kunnen staan mits de situering zodanig is dat de effecten op andere beleidsdoelen zo beperkt mogelijk zijn. In delen van de provincie is op basis van de Verordening en wet- en regelgeving grootschalige energie-opwek niet toegestaan, dat geldt zeker voor wind. Bijvoorbeeld vanwege geluidsnormen of natuurdoelen. Het is daarbij belangrijk dat er regionale afstemming over heeft plaatsgevonden, bijvoorbeeld in het kader van de RES'en.</p>

			<p>Ad 1. Bij de plaatsing van energie-opwek moet rekening gehouden worden met o.a. het landschap en recreatieve mogelijkheden.</p> <p>Ad 2 Duurzame energie is mogelijk, mits voor de zonnevelden wordt voorzien in een goede landschappelijke inpassing, windturbines in een in de omgeving passende combinatie van meerdere windturbines worden opgesteld of solitair met onderbouwing conform artikel 5.4 lid 3 van de verordening, en rekening wordt gehouden met de waarden van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur.</p>
--	--	--	--

Gebiedsgerichte voorwaarden en integrale afweging

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
019	Gemeente De Ronde Venen	Hoewel de provincie vrijwel geen locaties op voorhand uitsluit voor duurzame energie projecten, blijft de stapeling van voorwaarden toch problematisch. De insteek is niet integraal. Het realiseren van klimaatdoelstellingen is net zo belangrijk als het beschermen van wat waardevol is. (Volledige) compensatie zal niet altijd haalbaar zijn. Gelijkwaardige en integrale afwegingen brengen dan met zich mee dat soms een duurzaam project niet door zal kunnen gaan, maar óók dat soms een inbreuk op een aanwezige waarde wordt geaccepteerd. De omgevingsvisie en -verordening moet deze integrale afweging ondersteunen. In dit geval zou het aanpassen van het type instructieregel dat hier wordt gehanteerd op zijn plek zijn. Graag onnodige beperkingen voorkomen.	Dit is een heldere redenering die ook terug te vinden is in visie en verordening. De integrale afweging (waarbij ook de rijksregels betrokken zijn) heeft er toe geleid dat realisatie van grootschalige opwek in sommige gebieden niet mogelijk is (Natura2000, ganzenrustgebied), onder strikte voorwaarden vanuit het lokale belang (zoals NNN, groene contour), of meer mogelijk is. De locaties met stapeling van randvoorwaarden zijn niet op voorhand uitgesloten maar vragen maatwerk in realisatie en te behouden waarden. Ook de provincie streeft naar voorkomen van onnodige beperkingen. De bepalingen ten aanzien van compensatie hebben overigens alleen betrekking op het NNN.

Uitsluiting diverse gebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044 063 067 095 116 118 132 167 168 171 175 176 180	Particulier Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Landgoed Eyckenstein Stichting Beter Zeist Stichting Groene Hart Werkgroep De Groene Driehoek Particulier Stichting Behoud de Eemvallei Vrienden van Amelisweerd Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis Twee particulieren Weebers vastgoed advocaten namens Stichting Behoud	<p>Gevraagd wordt om windturbines en/of zonnevelden uit te sluiten in de volgende gebieden:</p> <ol style="list-style-type: none"> het westelijk veenweidegebied / Groene Hart: er zijn geen mogelijkheden voor adequate landschappelijke inpassing voor windturbines vanwege het authentieke kenmerkend agrarisch cultuurlandschap en de openheid, een kernkwaliteit van veenweidegebied. Ook zonnevelden laten zich maar zeer beperkt combineren met de kernkwaliteit veenweidekarakter en de cultuurhistorische waarden (063, 095, 175, 176). het gebied op en rond de Heuvelrug: dit gaat ernstig conflicteren met de natuurwaarden en de beleving van ons Cultureel Erfgoed (067). het gebied van de Langbroeker Wetering, vanaf de stuwwal tot aan de Kromme Rijn: een energielandschap is in dit unieke middeleeuwse landschap zeer ongewenst. Gevraagd wordt plaatsing van windturbines uit te sluiten, en plaatsing van zonneparken alleen toe te staan onder strenge voorwaarden van landschappelijke inpassing en compensatie in de vorm van biodiversiteitsmaatregelen (044, 116). het buitengebied Zuidwest Zeist: windturbines staat niet in verhouding tot grote landschappelijke en natuurlijke waarden, het gebied is tegelijkertijd klein en kwetsbaar, en zal leiden tot onomkeerbare industrialisering (118). Vijfheerenlanden: grootschalige opwekking van zon- en windenergie zal de landschappelijke kwaliteit ernstig aantasten: een prachtig landelijk gebied met een stiltegebied, Natura 2000 gebied nabij de Zouwe en uitgestrekte 	<p>De opgave voor de energietransitie, de afspraken uit het Klimaatakkoord en de ambitie van de provincie om te komen tot duurzame energie maken dat locaties nodig zijn voor de opwek van duurzame energie. De opgave van de energietransitie vraagt om het benutten van zoveel mogelijk geschikte locaties. Er is ruimte voor windenergie en zonnevelden onder voorwaarden. Het is daarbij belangrijk dat structuren in het landschap herkenbaar worden gehouden en waar mogelijk worden versterkt. Zie ook artikelen 5.4 en 5.5 Omgevingsverordening. Op de kaart Kernkwaliteiten van het landschap is aangegeven welke essentiële landschapsstructuren belangrijk zijn om nieuwe ontwikkelingen goed in te passen. Bovendien wordt de Kwaliteitsgids voor het landschap geactualiseerd, waarbij deze aangevuld wordt met ontwikkelingsprincipes voor de energietransitie. T.a.v. landschap en cultuurhistorie zijn verder bepalingen opgenomen in de Omgevingsverordening (bij 7, Cultuurhistorie en landschappen). Het landschap is niet statisch. Het landschap zal door transities veranderen, o.a. vanwege duurzame energie, maar ook verstedelijking, transities in de landbouw, klimaatadaptatie en recreatiebehoefte. Door hierbij de landschappelijke structuren te respecteren kan er een nieuwe laag in het verhaal van het landschap worden toegevoegd. De Verordening wijst geen locaties aan voor windenergie en zonnevelden, maar geeft de voorwaarden (vanuit andere beleidsdoelen) mee voor de zoektocht naar geschikte locaties. De Verordening geeft hiertoe vanuit andere beleidsdoelen, zoals natuur, de grenzen aan. Behalve in ganzenrustgebieden en Natura2000 zijn in andere natuurdoelen enkele mogelijkheden voor windenergie en</p>

	Slagenlandschap Maartensdijk Oost	<p>NNN gebieden in de vorm van uiterwaarden langs de Lek, en openheid van het landschap als kernkwaliteit (132).</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. kleinschalig cultuurlandschap, bv. het landschap Rivierengebied: enorme windturbines gaan hier niet samen mee (044). 7. Eemland/ Eemvallei: wind- en zonne-energie past hier niet vanwege de kernkwaliteiten van o.a. extreme openheid, en gebiedsidentiteit (167). 8. het terrein van de Riolwaterzuiveringsinstallatie Amersfoort, Neonweg 30 te Amersfoort, aan de Eem gelegen: vanwege zeer negatieve impact op extreme openheid en fauna van Eemland/Eemvallei (167). 9. de waardevolle omgeving van de landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen (168). 10. de kwetsbare ecologische kwelzone tussen Maarsbergen en Woudenberg: geen windturbines en zonnevelden (171). 11. slagenlandschap in het buitengebied rondom de kern Maartensdijk, in het bijzonder Maartensdijk Oost buitengebied omdat dit uniek en waardevol is en vanwege het behoud van de karakteristieke waarden van het gebied waaronder de openheid en (het behoud van) rust en stilte (180). 	<p>zonnevelden. Denk hierbij aan locaties waar op dit moment geen waarden aanwezig zijn. Hierbij zullen altijd de regels van de bescherming van het NNN moeten worden gevolgd.</p> <p>Overeind blijft dat ook in die gebieden de Wet natuurbescherming geldt en de gebiedsspecifieke voorwaarden niet worden aangetast. Het is mogelijk dat om die reden deze kansen uiteindelijk niet benut kunnen worden. Deze uitwerking vindt nu plaats binnen de RES'en.</p> <p>Ad 2 Er zijn inderdaad vele hectaren zonneveld nodig om de doelstellingen voor 2030 te behalen. Het is echter nog niet zeker of dat op en rond de Utrechtse Heuvelrug gaat gebeuren. Daarover wordt in RES-verband nagedacht. De projecten die uit de RES komen, dienen altijd te voldoen aan de in de Interim Omgevingsverordening opgenomen voorwaarden met betrekking tot natuur en cultuurhistorie.</p>
--	-----------------------------------	--	--

Duurzame energie in natuurgebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
059 066 072 074 077 084 098 114 136 146 149 168	Stichting Duurzaam Woudenberg Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug Vechtplassencommissie Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen – Leersum	<p>Verzocht wordt om het NNN, de weidevogelkerngebieden en Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug uit te sluiten voor windturbines en zonnevelden. Een eigen verantwoordelijkheid van de provincie brengt dat met zich mee vanwege de gebrekkige staat van de biodiversiteit en de noodzaak om deze te verbeteren. Dat ook aangezien slechts een beperkte oppervlakte van Nederland ook echt als natuur is aangewezen en de energietransitie, die een menselijke / antropocene oorzaak kent, juist niet op gebieden met een specifieke natuurdoelstelling zouden moeten worden afgewenteld (066, 072, 084, 098, 114, 136, 168).</p> <p>Gevraagd wordt om NNN uit te sluiten voor wind- en zonne-energie. Er zijn zeker kansen om een koppeling te maken tussen natuur en energie, maar dat vereist wel een grote mate van robuustheid van het natuurnetwerk. Die robuustheid is er op dit moment nog niet. Om die reden zijn er op dit moment géén mogelijkheden voor het opwekken van energie in het NNN, in ieder geval niet tot er een grote mate van robuustheid van het natuurnetwerk is gerealiseerd (074, 149).</p> <p>Wind- en zonne-energie dient niet te worden genoemd als optie in de NNN-gebieden, tenzij er een aantoonbare verbetering van het leefgebied aan de orde is (059).</p> <p>Er moet voorzichtig worden omgegaan met NNN en weidevogelgebieden. De bouw van windmolens en zonnevelden zijn volgens het "Nee, tenzij" principe geformuleerd. Omdat dit kwetsbare natuurgebieden betreffen moet er zeer zorgvuldig te werk worden gegaan, om de natuur ter plaatse niet te verstoren, en daar waar dat kan juist te versterken. Het is mogelijk, mits goed onderbouwd, van het beleid af te wijken en toch in deze gebieden windmolens en/of zonnevelden te bouwen. De vraag is wel of de opgenomen formuleringen energie-initiatieven niet te veel belemmeren en ook of de verwachtingen van de provincie richting de energie-initiatiefnemers kloppen (146).</p>	<p>Er zijn in dit kader twee grote opgaven: de klimaatverandering en het voldoen aan de afspraken die hiertoe in het kader van het Klimaatakkoord zijn gemaakt, en de verbetering van de biodiversiteit.</p> <p>De energietransitie is een grote opgave waar voldoende zoekruimte voor nodig is. De opgave van de energietransitie vraagt om het benutten van zoveel mogelijk geschikte locaties. Ook binnen het NNN zijn (beperkte) kansen voor de realisatie van duurzame energiebronnen. Het NNN wordt derhalve niet volledig uitgesloten. Daarbij moet aan de bepalingen in de Interimverordening voor het NNN worden voldaan. Deze regels garanderen dat zowel de kwaliteit als de wezenlijke kenmerken en waarden, en oppervlakte en samenhang niet mag worden aangetast. Onderdeel van deze kwaliteit zijn de leefgebieden van de voorkomende soorten. Daarnaast geldt de Wet natuurbescherming.</p> <p>De concretisering van locaties voor duurzame energie vindt plaats binnen de RES'en.</p> <p>Ten aanzien van uw suggestie m.b.t. zonnevelden. Er is, ook ten aanzien van andere activiteiten dan energie-opwek, geen bufferzone rond NNN en Natura2000 aangegeven. De instandhoudingsdoelen voor de natuur dienen getoetst te worden. Dat betekent dat altijd getoetst zal worden aan de Wet natuurbescherming, ongeacht de ligging.</p>

	Federatie Groene Heuvelrug Utrechtse energiecoöperaties Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties Vrienden van Amelisweerd	In het NNN zijn kansen om de natuur te versterken via een coöperatieve ontwikkeling. Opbrengsten van windmolens kunnen ten goede komen aan de natuur, bijv. via het concept Natuurwind. Zonneweiden in NNN gebieden zijn niet goed mogelijk, behalve op de grenzen ervan als robuuste bufferzone. De vraag is wel wat dit beleid betekent voor gemeenten die bijna alleen NNN gebieden hebben (bv gemeente Utrechtse Heuvelrug), en waar zij dan duurzame energie kunnen opwekken? Voor deze gemeenten zouden er wellicht te veel blokkades voor energie-initiatieven worden opgeworpen? Om die reden is voor windmolens in NNN gebieden de volgende wijziging nodig: 'Windmolens mogen wel in NNN gebieden, mits er geen aantasting is van de natuur en van de kernkwaliteiten van het NNN gebied. Dit kan worden aangetoond met de gebruikelijke natuurstudies ten behoeve van de Milieueffectrapportage, die voorafgaat aan de vergunningaanvraag.' Voor zonnelvelden in NNN gebieden als wijziging: 'Zonnelvelden mogen alleen aan de randen van NNN gebieden, mits zij een versterking opleveren als bufferzone voor het NNN gebied' (146).	
--	--	--	--

Duurzame energie nabij natuurgebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044 074 084 105 116 143	Particulier Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist Vereniging Eemland300 Stichting Beter Zeist Natuurmonumenten Zuid-Holland	In het Ontwerp ontbreekt de ruimtelijke bescherming van de directe omgeving van bestaande NNN en Natura 2000 gebieden. Verzocht wordt om passende bescherming te bieden en aan te geven wat het zoekgebied is voor uitbreiding daarvan. Maatwerk blijft nodig, zeker rond natuurgebieden. Het huidige NNN-areaal bestaat – afgezien van de stuwwal - uit snippers groene landschapselementen afgewisseld met grote delen landbouwgebied. Wanneer landschapselementen (houtwallen, bosjes, verbindingsgroen) met de NNN-status mogen worden "ingemetseld" tussen zonneparken en overschaduwd door windturbines dan gaat de waarde daarvan voor natuur en biodiversiteit verloren. De ervaring leert dat gemeentes geneigd zijn om te kiezen voor dunbevolkte gebieden omdat daar weinig weerstand te verwachten is (NNN). Verzoek vast te leggen dat plaatsing van windturbines niet toelaatbaar is binnen 2500 meter van Natura-2000 gebied en ook niet binnen 1000 meter van NNN-gebied. Voor zonneparken is het verzoek om in alle gevallen 500 meter als minimale afstand aan te houden.	Er is, ook ten aanzien van andere activiteiten dan energie-opwek, geen bufferzone rond NNN en Natura2000 aangegeven. De instandhoudingsdoelen voor de natuur dienen getoetst te worden. Dat betekent dat altijd getoetst zal worden aan de Wet natuurbescherming, ongeacht de ligging. Voor Natura 2000 gebieden moet externe werking en cumulatie ook worden betrokken.

Wnb-toets

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
095 143	Stichting Groene Hart Natuurmonumenten Zuid-Holland	Voor concrete plannen of initiatieven is vaak een vergunning of ontheffing nodig, zoals bij de wet natuurbescherming. De vraag is dan of de ruimte die geboden wordt in NNN en weidevogelkerngebieden en rond de Natura 2000 in de praktijk haalbaar is (095). Er zijn soorten in Nederland waar geen gebieden voor zijn aangewezen, maar waar wel instandhoudingsdoelstellingen voor gelden, zoals de zeearend. De plaatsing van windmolens in de corridor tussen de delta en Flevoland en de Randmeren vormt een potentiële bedreiging voor populatie zeearenden (143).	Als het niet mogelijk is om een ontheffing of vergunning in het kader van de Wet Natuurbescherming te verlenen, kan een project niet doorgaan. De geboden ruimte in de verordening, komt daarmee dan inderdaad te vervallen. Overigens kan de ontheffing of vergunning in het kader van de Wet Natuurbescherming ook buiten de genoemde gebieden ertoe leiden dat een project niet door kan gaan.

Natura 2000-gebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
060 062 143	TPSolar, Solarfields en GroenLeven Stichting Het Zuid-Hollands Landschap Natuurmonumenten Zuid-Holland	<ol style="list-style-type: none"> In de Zouweboezem heeft één van de grootste broedkolonies van de purperreiger van noordwest Europa, met hoog risico op negatieve effecten van windmolens (aanvaringen en barrièrewerking) op de instandhoudingsdoelen. Ook rond de Natura 2000-gebieden Nieuwkoopse plassen & De Haeck, Oostelijke Vechtplassen en het Naardermeer zijn substantiële broedkolonies van purperreigers aanwezig. Gepleit wordt voor een (veel) grotere ruimte rondom deze gebieden. In de Ontwerp Omgevingsvisie (en het onderliggende PlanMER en Passende Beoordeling) is hier onterecht geen rekening mee gehouden (062, 143). Gevraagd wordt om in artikel 5.5 Instructieregel Zonnevelden een bepaling op te nemen dat energie-initiatieven in Natura 2000 gebieden nadrukkelijk worden uitgesloten (060). 	<ol style="list-style-type: none"> De Wet Natuurbescherming biedt bescherming op soorten. De ontheffing of vergunning in het kader van de Wet Natuurbescherming kan ertoe leiden dat ook buiten de genoemde gebieden een project voor de realisatie van duurzame energie niet door kan gaan. Natura2000 gebieden zijn, net als ganzenrustgebieden, uitgesloten voor zonnevelden. Deze staan daarom niet op de kaart waar zonnevelden (eventueel onder voorwaarden) mogelijk zijn. Dit is hoe de verordening werkt; een combinatie van kaart en regels. Het verwerken in de regels zou betekenen dat dit dubbel aangegeven wordt en dat is niet zoals het systeem werkt.

Ganzenrustgebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
090	Particulier	Gesteld wordt dat windenergie niet past in een ganzenrustgebied. Er is daar geen problemen als er verder aan alle eisen voldaan wordt, maar het net in een rustgebied blijkt te liggen. Dit heeft geen gevolgen voor de ganzen.	Gedurende een groot deel van de winter is afschot van ganzen ter ondersteuning van verjagen niet toegestaan. In de laatste weken van de winter is dat weer toegestaan met uitzondering van de ganzenrustgebieden. In die periode, voorafgaand aan de voorjaarsrek zijn de ganzenrustgebieden extra belangrijk. Door energieopwekking via wind kan een verstoring optreden van het ganzenrustgebied, waardoor deze niet meer als zodanig functioneert.

Weidevogelkerngebieden en duurzame energie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
001 063 149 156	Gezamenlijke collectieven voor Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties Particulier	<p>Het gaat (inter)nationaal erg slecht met de weidevogels. Gevraagd wordt om vanwege het belang van weidevogelstand, ruimtelijke aspecten (openheid & rust) daarvoor en de Europeesrechtelijke verplichtingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> Brongebieden uit te sluiten en voor overige weidevogelkerngebieden windturbines en zonneweiden alleen toe te staan wanneer een verbetering kan worden aangetoond. In Utrecht zijn er belangrijke brongebieden. In de overige weidevogelkerngebieden zou het 'nee tenzij' principe gehanteerd moeten worden. Deze gebieden worden uitgesloten, tenzij er een initiatief wordt ontwikkeld waarmee aantoonbaar en op voorhand wordt bijgedragen aan de verbetering van de weidevogelpopulatie in dat gebied (149). Weidevogelkerngebieden uit te sluiten vanwege de overlevingskansen van weidevogels (001, 063, 156) Gebieden nabij weidevogelkerngebieden en in weidevogelrandzones uit te sluiten (001, 063). 	<p>De noodzaak tot bescherming van de weidevogels én ruimte voor duurzame energie zijn beide evidente opgaven.</p> <p>Duurzame energie is een nieuwe grote ruimtevrager. Het is belangrijk dat er ruimte is voor de realisatie van de duurzame energiebronnen. Daarom worden beperkt gebieden uitgesloten voor windturbines en zonnevelden, namelijk de Natura-2000 gebieden en ganzenrustgebieden. De Wnb-bescherming is ontoereikend m.b.t. weidevogels, daarom is in de Interimverordening aanvullende planologische bescherming opgenomen via gebiedsspecifieke voorwaarden in artikel 6.12. Bovendien geldt de natuurwetgeving.</p> <p>Er zijn overigens grote verschillen in kwaliteiten m.b.t. weidevogelkerngebieden. In brongebieden zal realisatie van duurzame energiebronnen met toepassing van artikel 6.12 lastig worden, omdat hier hoge eisen worden gesteld aan de compenserende maatregelen ten behoeve van het minimaal behouden van de kwaliteit van het leefgebied voor weidevogels bij realisatie van de duurzame energiebronnen.</p>

Gebiedsspecifieke voorwaarden weidevogelkerngebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
001 039 052 146	Gezamenlijke collectieven voor Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht Nederlandse WindEnergie Associatie Gemeente Utrechtse Heuvelrug Utrechtse energiecoöperaties	<ol style="list-style-type: none"> De kwalitatieve benadering waarmee zonnepaneelvelden of windturbines binnen weidevogelkerngebieden mogelijk zijn onder voorwaarde dat deze ontwikkeling voorziet in een aantoonbare verbetering van het leefgebied van de weidevogels wordt ondersteund (052). Kan worden toegelicht op welke manier een aantoonbare verbetering van het leefgebied van de weidevogels moet plaatsvinden (artikel 6.12)? Bijvoorbeeld door: stimuleren van agrarisch natuurbeheer, extensiveren van het maaibeeld, meer variatie kruidenrijke planten, aanleggen van plassen, foerageergebied voor weidevogels, natuurvriendelijke oevers en microreliëf, het voorkomen van predatie, vernatten van gebieden en natuurwind/natuurzon – concepten waarbij de initiatiefnemer geld reserveert voor weidevogels (039, 146). Weidevogels hebben een aanvliegroute en zoeken naar een ruimtelijk open landschap. Is er tussen twee percelen met zonnepanelen dan nog voldoende rust en openheid om zich te vestigen? Hoewel er weinig bekend is over het effect van zonnepanelen op het gedrag van weidevogels, is wel duidelijk dat openheid een belangrijke factor is (001). Voorstander dat weidevogels goed beschermd worden en daar waar dat kan hun leefgebieden verbeterd wordt. Indien er een windmolen of zonneveld in een weidevogelgebied gebouwd zou worden, dan is medewerking van grondeigenaren en maatregelen te kunnen treffen. Hoe wordt dit georganiseerd en bij wie ligt de verantwoordelijkheid (146)? 	<ol style="list-style-type: none"> Geconstateerd is dat de tekst in de leden 1 en 2 van artikel 6.12 : “Aantoonbare verbetering van het leefgebied van de weidevogels” onbedoeld een verzwaring van het huidige regime met zich meebrengt. In artikel 6.12 van de interim verordening wordt de tekst van de leden 1 en 2 aangepast. “... aantoonbare verbetering van het leefgebied van de weidevogels.” wordt veranderd in: “...aantoonbaar per saldo minimaal behoud van de kwaliteit van het leefgebied van de weidevogels”. Mogelijk is het nodig een Handreiking op te stellen waarin aan de orde komt hoe aantoonbaar per saldo de kwaliteit van het leefgebied minimaal behouden wordt. Voor de weidevogelkerngebieden zijn gebiedsspecifieke voorwaarden opgenomen, zie ook artikel 6.12 Omgevingsverordening. Daarnaast moet voldaan worden ook de natuurwetgeving. De provincie voert overigens onderzoek uit naar de vliegroutes voor vogels in relatie tot windturbines. De initiatiefnemer zal moeten aantonen hoe per saldo de kwaliteit van het leefgebied minimaal behouden wordt. In de toelichting worden de relevante factoren genoemd. Daarnaast gelden de bepalingen uit de Wet Natuurbescherming voor soorten en gebiedenbescherming. <p>Aanpassing: zie de teksten bij de Interimverordening.</p>

Betrokkenheid stakeholders en omwonenden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
050 059 074 149 177	U10 gemeenten Stichting Duurzaam Woudenberg Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties Particulier	<ol style="list-style-type: none"> Gepleit wordt voor voldoende (óók financiële) participatie van omwonenden en stakeholders. Met betrekking tot participatie schiet de Ontwerp Omgevingsvisie te kort (149). Lokale overheden dienen de bewoners en de stakeholders te betrekken bij de plannen op het gebied van wind- en zonne-energie. Deze dienen steeds te participeren in de ontwikkeling van plannen (059). Participatie en inspraak van omwonenden / stakeholders van zonnenvelden is onvoldoende geregeld. Het gaat niet alleen om ‘hoe’, ook om ‘waaraan’ moet de inspraak en participatie minimaal voldoen (074). Opgeroepen wordt om in het kader van de POVI de mogelijkheid te bieden voor maatwerk om burgerinitiatieven te faciliteren en uitkomsten van participatietrajecten met inwoners in de regionale en lokale energiestrategie te respecteren (050). In de gemeentelijke en provinciale communicatie wordt de open blik op alternatieven die het landschap en de leefomgeving niet sterk of extra beschadigen gemist (177). 	<p>De betrokkenheid van stakeholders en omwonenden is belangrijk, zoals ook opgenomen is in de Omgevingsvisie. In de Verordening is bovendien hiertoe opgenomen: ‘een beschrijving van hoe de omwonenden en andere stakeholders in de planvorming betrokken zijn’ (art 5.4 en 5.5). RES-regio’s en gemeenten hebben aangegeven de betrokkenheid zelf te kunnen regelen, zodat met maatwerk gekeken kan worden naar de beste invulling. Gemeenten hebben een belangrijke plek in het aangeven van beoogde locaties en het participatieproces hiertoe. Onze betrokkenheid wordt verder ingevuld in het Programma Energietransitie, zoals via (financiële) ondersteuning van coöperaties, en het ondersteunen van gemeenten bij participatieprocessen.</p> <p>En specifiek:</p> <p>Ad 3. Gemeenten hebben aangegeven dit zelf te kunnen organiseren, als vergunningverlenende instantie. Gemeenten kunnen ondersteuning vragen bij het opstellen van deze kaders.</p> <p>Ad 4. Met de Omgevingsvisie wordt zoveel mogelijk planologische ruimte geboden, maar ook provinciale belangen beschermd. Ook burgerinitiatieven kunnen hierin gefaciliteerd worden, mits deze provinciale belangen niet schaden.</p> <p>Ad 5. Goede betrokkenheid van stakeholders en omwonenden is van belang.</p>

Betrokkenheid specifieke organisaties

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
001 039 064 124	Gezamenlijke collectieven voor Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht Nederlandse WindEnergie Associatie TenneT TSO B.V VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden	<ol style="list-style-type: none"> 1. De agrarische collectieven willen graag betrokken worden bij de zorgvuldige afweging tussen de diverse belangen in gebieden. Het kiezen van de juiste gebieden is maatwerk (001). 2. De Nederlandse WindEnergie Associatie biedt aan om haar ervaring en kennis bij het verkrijgen van lokaal draagvlak te delen (039). 3. TenneT verzoekt om betrokken te worden (blijven) bij de doelen met betrekking tot de energietransitie. De provincie voert samen met partners een systeemstudie energie-infrastructuur uit. Hierdoor is de provincie in staat om het ruimtegebruik voor de energietransitie goed af te stemmen met ontwikkelingen. TenneT zou graag hieraan deelnemen of op de hoogte worden gehouden (064). 4. Van belang is om bij de verdere ontwikkeling van de RES'en het bedrijfsleven aan te haken. Op bedrijfsterreinniveau verdient een verdere uitrol van de verschillende energie-activiteiten de inzet, aandacht en ondersteuning van alle betrokken partijen (124). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. T.a.v. participatie is opgenomen: omwonenden, naburige grondeigenaren en grondgebruikers te betrekken in een gebiedsproces. Deze zin wordt aangepast om geen specifieke groepen te benoemen. 2. Dank. Hier maakt de provincie graag gebruik van. 3. De provincie heeft een regierol in de regionale energie-infrastructuur en werkt hiertoe in nauw overleg met de netbeheerders. Tennet wordt ook bij een systeemstudie betrokken. 4. Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de participatie; naast particulieren kunnen zij ook bedrijven betrekken. In de regio Foodvalley nemen vertegenwoordigers van het bedrijfsleven zitting in het regionaal Stakeholderoverleg. <p>Aanpassing Toevoegen: Wij vinden het belangrijk om bij een zorgvuldige locatiekeuze de omgeving te betrekken in een gebiedsproces.</p>

Financiële participatie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
036 046 060 081 098 149	Gemeente Oudewater Gemeente Woerden TPSolar, Solarfields en GroenLeven LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<p>Gepleit wordt voor voldoende financiële participatie van omwonenden en stakeholders (149).</p> <p>Het is belangrijk om op niet al te lange termijn concrete invulling aan te geven aan de ambitie dat de omgeving financieel moet kunnen meeprofiten van de opbrengsten van windturbines en zonnepanelen, zodat voor iedereen helder wordt op welke manier hiermee kan worden omgegaan (036, 046).</p> <p>Gewenste aanpassing in de Omgevingsvisie: Nadrukkelijk opnemen dat participatie een vereiste is bij wind- en zonne-energie projecten. Onderdeel van die verplichting is een minimum percentage van 50% voor financiële participatie (149).</p> <p>Gevraagd wordt om de bepalingen over financiële participatie in de Verordening over te nemen in artikel 5.5 waarbij maatwerk per project wordt geboden en gestreefd wordt naar 50% lokaal eigendom in overeenstemming met het Klimaatakkoord (060, 098, 149).</p> <p>Indien er ergens windturbines of (onverhoopt toch) zonnepanelen worden beoogd, is het verzoek om een participatiedoelstelling van 50% lokaal eigendom wettelijk te verankeren. Op deze manier blijven inwoners van de provincie Utrecht deels eigenaar en verdwijnen eventuele winsten niet (volledig) (081).</p>	<p>In de visie is opgenomen dat de provincie vindt dat de omgeving financieel moet kunnen meeprofiten van de opbrengsten van de windturbines vanaf 3 megawatt (MW) en van de zonnepanelen en dat de omgeving moet worden betrokken. Aanvullend wordt een zin opgenomen over het streven om minimaal 50% lokaal eigendom te bewerkstelligen.</p> <p>Via bepalingen in de Verordening opleggen van 50% lokale financiële participatie zou projecten kunnen blokkeren die ruimtelijk en maatschappelijk wel aanvaardbaar zijn, maar waar geen lokale mede-investeerders bereid zijn. Daarnaast is het afdwingen van bepaalde eigendomsverhoudingen geen ruimtelijk relevant aspect en om die reden niet als zodanig mogelijk. Dit neemt niet weg dat de inzet is op het bereiken van (50%) lokale deelname. In de Verordening is opgenomen dat in het ruimtelijk plan een beschrijving moet komen hoe omwonenden en andere stakeholders in de planvorming zijn betrokken. De toelichting op de verordening wordt aangevuld met een zin over het streven om minimaal 50% lokaal eigendom te bewerkstelligen.</p> <p>RES-regio's en gemeenten hebben overigens aangegeven zelf de betrokkenheid van stakeholders en omwonenden te kunnen regelen, zodat met maatwerk gekeken kan worden naar de beste invulling. Samen met gemeenten en waterbeheerders zoekt de provincie naar mogelijkheden om meer invulling te geven aan participatie-vereisten. Via het Programma Energietransitie wordt ondersteuning aan coöperaties en gemeenten geboden.</p> <p>Aanpassing tekst visie, toevoegen: We streven er naar om minimaal 50% lokaal eigendom te bewerkstelligen.</p>

Twee paarsgekleurde kaarten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
093 156	Stichting Vrienden Soester Eng Particulier	<p>Verzocht wordt om de volgende gebieden op de kaarten van bladzijde 80 als niet tot matig geschikt op te nemen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De Soester Eng als niet tot matig geschikt te benoemen. De geschiktheid is in tegenstrijd met de toegekende en te beschermen aardkundige waarde, waarde als agrarisch cultuur landschap en recreatieve waarde. Daarnaast zal de recent ingezette ontwikkeling naar duurzame en natuurinclusieve landbouw op de Soester Eng concurrentie ondervinden van een nieuwe ruimtelijke claim vanuit de energiesector (093). 2. Het open landschap ten noorden en oosten van de Soester Eng langs de spoorlijn Amersfoort-Amsterdam voor windenergie (093) 3. Het gebied nabij Nieuwer ter Aa: energie-opwekkers passen hier niet (156). 	<p>De kaart betreft een toelichting op hetgeen zou resulteren na toepassing van de Verordening. De kaart wijst geen gebieden aan. Bij de uitwerking en bepalen van uiteindelijke zoekgebieden dienen andere belangen zoals opgenomen in de Verordening te worden meegenomen. Gemeenten kunnen lokaal afwegen waar ze de energiebehoefte binnen de provinciale kaders een plek geven.</p>

Impact duurzame energie op omgeving

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
086	Particulier	<p>Zonne- en windparken zijn geen oplossing en versterken de onrust onder omwonenden.</p>	<p>Bij de omschakeling naar duurzame energie is sprake van een transitie, een veranderend systeem. Wind- en zonne-energie dragen hier op dit moment het meeste aan bij en dragen voor nu bij aan de oplossing. De balans tussen energie-transitie en andere belangen heeft zijn weerslag in wettelijke afspraken hierover, zoals in het Activiteitenbesluit. Zo is er in dit besluit bijvoorbeeld een strengere norm voor windturbines dan voor wegverkeer en is een aparte norm opgenomen voor geluidsproductie van windturbines in de nacht. Bij de uitwerking van locaties is overleg met omwonenden nodig. Veel energie-initiatieven komen overigens van lokale energiecoöperaties van inwoners.</p>

Overlast windturbines

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
086 176	Twee particulieren	<p>Windturbines vormen een ernstig gezondheidsrisico voor mensen. De Wereld Gezondheidsorganisatie WHO rapporteerde in 2018 het effect van geluid op gezondheid en bestempelde opnieuw omgevingsgeluid als een belangrijk gezondheidsrisico. In Nederland wordt een afstand van 400 meter aangehouden en met eventueel mitigerende maatregelen voldoen ze dan aan wet- en regelgeving voor geluid en slagschaduw. De windturbines worden steeds hoger maar de geldende normen zijn daar niet op aangepast. Nederland hanteert bovendien de soepelste geluidsnormen in Europa. De huidige normen sluiten overlast door windparken niet uit, zie bijv. Houten. Diverse praktijkonderzoeken wijzen uit dat de contouren van het geluid in de praktijk verder reiken dan berekend en de overlast is dus groter. Een zorgvuldige besluitvorming waarbij het belang van burgers zwaarder weegt dan het algemeen belang behoort tot de verantwoordelijkheid van de provincie, zoals ook naast het Verdrag van Aarhus verwoord is in de Grondwet (086).</p> <p>Windmolens in groot of klein formaat zorgen voor veel overlast voor zowel mens als dier, er zijn hiervan genoeg voorbeelden op te noemen bij andere gemeente die windmolens hebben staan (176).</p>	<p>De energie-transitie betekent een toevoeging van nieuwe activiteiten, waaronder windturbines. Dit kan niet onmerkbaar plaatsvinden. De balans tussen energie-transitie en andere belangen heeft zijn weerslag in wettelijke afspraken hierover, zoals in het Activiteitenbesluit en Wet natuurbescherming. Zo is er in dit besluit bijvoorbeeld een strengere norm voor windturbines dan voor wegverkeer en is een aparte norm opgenomen voor geluidsproductie van windturbines in de nacht. Wij zijn van mening dat het voorzorgprincipe op basis van de huidige wetgeving en procedures goed geborgd is. De besluitvorming in Nederland, waaronder toepassing Activiteitenbesluit en de planMER, voldoet aan het gestelde in Verdrag van Aarhus. Gemeenten kunnen overigens lokaal afwegen waar ze de energiebehoefte binnen de provinciale kaders een plek geven. Mochten nieuwe inzichten uit lopende onderzoeken over effecten van windturbines leiden tot andere wettelijke afspraken, dan zal de provincie die uiteraard implementeren.</p>

Vermogen en ashoogte windturbines

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
112 114 175 177	Particulier Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen – Leersum Twee particulieren	<ol style="list-style-type: none"> Geadviseerd wordt om geen technische specificaties op de nemen en die te vervangen door strakke ruimtelijke eisen. Dus niet: minimaal 3MW maar wel: maximaal 150 meter hoog. De ervaring leert immers dat de technische specificaties door innovatie zeer snel veranderen. Daarnaast kunnen wel extra uitvoeringseisen worden opgenomen zoals de kleur van de turbinebladen i.v.m. het voorkomen schade aan de vogelstand (112). Het vervangen van oude windturbines met een lage opbrengst door moderne windturbines met een hoge opbrengst is wenselijk. Zo ontstaat er in ieder geval geen nieuwe aanwas (175, 177). De molens zijn rendabeler bij meer en vaker wind en kunnen dus beter in het westelijk deel van de provincie geplaatst worden dan verspreid door de hele provincie (114). 	<ol style="list-style-type: none"> De 3 MW is opgenomen om er zeker van te zijn dat de turbine gezien haar impact op de omgeving ook daadwerkelijk bijdraagt aan de opgave in de energietransitie. 3 MW zal op grond van nieuwste technieken mogelijk een lage waarde blijken. Hogere maten stellen kan echter de mogelijkheden beperken, bijvoorbeeld bij innovaties die leiden tot 4 MW op 60 meter. Dit aspect maakt inderdaad onderdeel uit van de analyse naar geschikte locaties. Er is verschil tussen de gemiddelde windsnelheden in oost en west, maar dit is beperkt. Ook aan de oostzijde zijn rendabele windturbines te plaatsen. Teneinde aan de opgave te kunnen voldoen is het nodig om opties in de hele provincie te onderzoeken.

Kleine windmolens

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
063 081 155 160	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Particulier Firma P. Rodenburg	<ol style="list-style-type: none"> Waarom is niet de meer gangbare ashoogte van 15 meter gehanteerd (063)? Gevraagd wordt om kleinschalige windturbines (lees: boerderijmolens, kleine windmolens) met een ashoogte van maximaal 35 meter mogelijk te maken. Een windturbine van 35 meter zorgt voor het energieneutraal maken van een agrarische onderneming en legt weinig beslag op de beschikbare netcapaciteit. De eventueel extra opgewekte stroom kan terug geleverd worden aan het net (081, 155, 160). Er zouden voorwaarden moeten worden gesteld aan locatie en uitvoering; bijvoorbeeld ten aanzien van het materiaalgebruik, zoals voorgeschreven voor molens in de provincie Groningen, waar hout voor wieken en windvaan wordt gebruikt (063). Plaatsing bij niet-agrarische of slechts semi-agrarische gebouwen en woningen is ongewenst (063). 	<ol style="list-style-type: none"> Er is zowel belangstelling voor het beperken van deze hoogte vanwege impact als het vergroten van deze hoogte vanwege opbrengst. De generieke maat van 20 meter is een aanvaardbaar maximum teneinde de impact op de omgeving te beperken. Lokaal kan een gemeente altijd besluiten vanwege de lokale waarden het maximum te beperken tot 15 meter. De inzet is primair gericht op windturbines met maatschappelijk rendement versus particulier rendement. Kleine windturbines worden beperkt in hoogte i.v.m. impact op de omgeving. Indien lokale waarden een specifieke uitvoering vragen is het gemeenten vrij hier nadere eisen aan te stellen. De bepalingen omtrent de kleine windturbines zijn gericht op het beperken van de impact op de omgeving versus het maatschappelijk nut ervan. Plaatsing bij bouwperceel beperkt de impact op de omgeving ten opzichte van solitaire plaatsing in het veld. De aard van de werkzaamheden in het gebouw doen hier niet aan af. Voor de energietransitie is het goed als ook niet-agrarische functies zich voorzien van duurzame energie.

Solitaire windturbines/clustering

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044 052 063 072 077 106 114 116	Particulier Gemeente Utrechtse Heuvelrug Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Vechtplassencommi ssie	<ol style="list-style-type: none"> De in art 5.4 opgenomen formulering 'in een in de omgeving passende combinatie van meerdere windturbines' wordt ondersteund (052). Een voorkeurspositie voor clustering van windturbines wordt toegejuicht. Hetzelfde geldt voor het ontmoedigen van solitaire plaatsing van energie-infrastructuur (072, 077). Onderschrijft niet de voorkeur voor een ruimtelijk samenhangend geheel van meerdere kleinere windturbines boven solitaire plaatsing. Een solitaire plaatsing (vlak) bij een boerderij werkt minder verstorend, waarbij bij 	<ol style="list-style-type: none"> Dank voor de ondersteuning. Kleine windturbines kunnen solitair geplaatst worden. De bepaling over samenhangend geheel van meerdere turbines heeft betrekking op het bepaalde over turbines vanaf 3 MW. Solitaire windturbines (vanaf 3 MW) zijn niet wenselijk. Het kan echter zo zijn dat lokale omstandigheden geen andere mogelijkheid bieden. Dit moet dan wel worden aangetoond.

	<p>Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen Vereniging Vrij Polderland Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen – Leersum Stichting Beter Zeist</p>	<p>voorkeur de ashoogte maximaal 15 meter is. Juist een niet-solitaire plaatsing is vanuit het oogpunt van (openheid van) het veenweidelandschap ongewenst (063).</p> <p>3. Gepleit wordt om nadrukkelijker vast te leggen dat solitaire (groepjes) windturbines niet toelaatbaar zijn (044, 114).</p> <p>4. De voorkeur voor concentratie van duurzame energiebronnen wordt ondersteund. Om snelheid te maken is het nodig alvast (op kaart) enkele clusters aan te wijzen waar grootschalige windturbines kunnen komen. Versnippering van windturbines over het mooie Utrechtse landschap moet vermeden worden. Het is een provincie onwaardig om dat achterwege te laten onder het motto (p. 78) van "wij accepteren dat vanwege de omvang van de opgave onze voorkeuren niet overal gevolgd kunnen worden". Als provincie bent u gehouden aan het Europees Landschapsverdrag, dat u verplicht tot bescherming van het cultuurhistorisch landschap. Vrijgave van vrijwel de hele provincie voor opwekking van windenergie is in het licht van dit verdrag niet te verdedigen. Met clustering wordt de rest van het landschap veiliggesteld. (044, 106, 114, 116).</p> <p>5. 'Een solitaire turbine is alleen mogelijk als onderbouwd kan worden dat meerdere windturbines niet mogelijk zijn en dat de energieopbrengst opweegt tegen de impact die een solitaire turbine heeft op de omgeving'. Dit laatste standpunt is te gemakkelijk. Feitelijk rendement bij plaatsing één of enkele windturbines is uiteraard lager dan wanneer voor groter aantal wordt gekozen. Bij goed beheer kan hoger rendement worden geïnvesteerd in andere duurzame projecten (116).</p>	<p>4. De energie-opgave is groot. Deze wordt in samenwerking met onder andere de gemeenten in de Regionale Energie Strategieën ingevuld. De Verordening geeft aan waar vanuit ruimtelijk oogpunt geen tot beperkte kansen zijn. Deze beperkingen worden met name ingegeven vanuit andere beleidsdoelen. Een andere benadering, op voorhand een selectie van clustergebieden aanwijzen, gaat mogelijk voorbij aan uitkomsten uit de gemeentelijke dialogen met de omgeving en initiatieven. Dit neemt niet weg dat ieder initiatief getoetst moet worden aan de overige bepalingen in de Verordening en landelijke wetgeving. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat afwegingen ten aanzien van gebieden en locaties worden gemaakt in de RES. Voorts wordt opgemerkt dat overheden kaders stellen, maar dat de realisatie van duurzame energieprojecten een commerciële activiteit, waarbij initiatiefnemers zelf de afweging maken of en hoe zij een project willen en kunnen realiseren. Daarbij speelt ook een aansluitbaarheid op het elektriciteitsnetwerk en de daarmee samenhangende kosten een rol. Indien gemeenten in de RES'en gezamenlijk tot onvoldoende locaties komen kan de provincie overwegen om zelf een selectie van de meest geschikte locaties te maken of in beeld te brengen. Conform het Europees Landschapsverdrag beschermt de provincie landschappen, en zijn hiertoe in de Verordening bepalingen voor opgenomen, zowel in 7 (Cultuurhistorie en landschappen), als 5 (Energie). Het landschap is echter niet statisch. Het landschap zal door transities veranderen, o.a. vanwege duurzame energie, verstedelijking, transities in de landbouw, klimaatadaptatie en recreatiebehoefte. Door de landschappelijke structuren te respecteren kan er een nieuwe laag in het verhaal van het landschap worden toegevoegd.</p> <p>5. Vanuit ruimtelijke overwegingen, verrommeling, hebben solitaire turbines niet de voorkeur. Het kan echter zijn dat omwille van andere beleidsdoelen een groter aantal niet mogelijk is, terwijl er naast het bepaalde over deze voorkeur er verder geen redenen zijn om de solitaire te weigeren. Dan speelt de afweging tussen dan maar solitair of helemaal geen. Dit moet ruimtelijk worden beargumenteerd.</p>
--	--	--	---

Voorkeursvolgorde zon: volgtijdelijkheid

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
060 063 095 149	TPSolar, Solarfields en GroenLeven Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen, Stichting Groene Hart Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	Gepleit wordt voor het hanteren van een (conditionele) volgtijdelijkheid. Dit garandeert voortdurende druk op optimale realisatie binnen iedere fase. Bovendien zal in de praktijk de landschappelijk minst gunstige optie onterecht de meest gemakkelijke, meest goedkope en daarmee meest gekozen optie worden (063, 095). De toepassing van de niet-volgtijdelijke zonneladder wordt ondersteund. Op die manier blijft zo veel mogelijk landbouwgrond in gebruik voor voedselproductie, maar wordt tegelijkertijd in de aangegeven volgorde een mogelijkheid geboden voor de verwezenlijking van uw doelstellingen op het gebied van duurzame energie (060, 149).	Er is een voorkeursvolgorde opgenomen, die geen volgtijdelijkheid inhoudt. Er zijn zonnevelden nodig om de ambities te halen. Daarom is er geen volgtijdelijke zonneladder opgenomen. In het programma energietransitie is uitgewerkt hoe ook op andere locaties meer zonne-energie opgewekt kan worden.

Zon op dak, gevel en infrastructurele werken

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 106 108 124 136 155 156 160 161 167 175 176 177	LTO Noord e.a., Vereniging Vrij Polderland Maatschap Zagt VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Federatie Groene Heuvelrug Twee particulieren Firma P. Rodenburg Particulier Stichting Behoud de Eemvallei Drie particulieren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Terecht wordt de voorkeur gegeven voor (de meestal relatief dure) plaatsing van zonnepanelen op daken (waaronder stallen op ander grote opstallen), gevels en infrastructurele werken boven veldopstellingen omdat zonnepanelen op deze plekken doorgaans minder invloed hebben op de kenmerken of identiteit van een gebied. En vanwege behoud van agrarische gronden (081, 106, 108, 136, 148, 155, 156, 160, 161, 167, 175, 176, 177). 2. Met stimulerende maatregelen zou het vol leggen van de agrarische daken mogelijk moeten zijn (156). Voor bedrijventerreinen zijn er zon-op-dak-regelingen (124). 3. Dit kan ook door middel van dwang. 4. Hiervoor is een netwerk nodig die dat mogelijk maakt. Stroom kan nu veelal niet geleverd worden aan het net, omdat de kabels en transformatorhuisjes dat niet toelaten (155). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er is inderdaad de voorkeur opgenomen dat zonnepanelen zoveel mogelijk op daken, etc. geplaatst worden, maar daarmee zal niet voorkomen kunnen worden dat veldopstellingen nodig zijn om in de (toekomstige) energievraag te voorzien. 2. De provincie faciliteert agrarisch ondernemers door het aanbieden van daken-scans en het stimuleren om als ondernemers gezamenlijk met de netbeheerder eventueel noodzakelijke netaanpassingen efficiënt aan te pakken. Het blijft uiteindelijk de beslissing van de ondernemer zelf of hij zijn daken vol legt met zonnepanelen. 3. De provincie kan geen dwang uitoefenen om eigenaren van bestaand vastgoed te verplichten hun daken vol te leggen met zonnepanelen. Dit zou een onbehoorlijke inbreuk op het eigendomsrecht betekenen. 4. Door de netbeheerder wordt in het kader van de Regionale Energiestrategieën in beeld gebracht wat er gedaan moet worden om de capaciteit van het elektriciteitsnet geschikt te houden en te maken voor de toenemende hoeveelheid opgewekte energie.

Overige zonneladder

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
001 050 060 072 077 095 175 176	Gezamenlijke collectieven voor Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht U10 gemeenten TPSolar, Solarfields en GroenLeven Vechtplassencommi ssie Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen Stichting Groene Hart Twee particulieren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wat verstaat de provincie onder een lage natuurkwaliteit? Hoe zit weidevogelbeheer in deze natuurkwaliteit verweven? Weidevogels zitten tenslotte maar een paar maanden per jaar op die percelen. Het is noodzakelijk dit ten gunste van de weidevogels anders te omschrijven. 2. Zonnevelden worden mogelijk geacht "op sommige waterplassen". Een meer terughoudend beleid wordt gevraagd jegens zonnevelden op water en op de bodem. Er is nog onvoldoende bekend over de effecten van zonnepanelen op de ecologie van zowel de bodem als het water (072, 077). 3. Denk aan het plaatsen aan zonnepanelen op stukken weiland waar geen agrarisch activiteit meer plaats vindt (176). 4. Gevraagd wordt zo weinig mogelijk aan de Verordening en Omgevingsvisie te veranderen daar de opgenomen bepalingen zeer werkbare uitgangspunten bevatten voor de realisatie van de duurzaamheidsdoelstellingen met zonne-energie (060). 5. Gevraagd wordt zonnepanelen dusdanig in het landschap in te passen dat dit voor omwonenden nog steeds voelt als wonen in het groene hart i.p.v. wonen op een zonne-energie complex (175). 6. De opgaven rond droogte, bodemdaling, stikstof, versterking biodiversiteit leggen in Groene Hart een claim op meer agrarische (natuur)grond (095). 7. De voorkeur voor realisatie van zonnevelden langs stad- en dorpsranden wordt gedeeld, maar aandacht wordt daarbij gevraagd voor mogelijkheden voor verduurzaming van de bedrijfsvoering van de agrarische sector door hier maatwerk te leveren. In dit verband wordt aandacht gevraagd voor cultureel erfgoed (050). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lage natuurkwaliteit = gronden waar relatief minder ecologische waarden aanwezig zijn. Voor de weidevogelkerngebieden zijn gebiedsspecifieke voorwaarden opgenomen, zie ook artikel 6.12 Omgevingsverordening. 2. Zonnepanelen op water zijn een van de mogelijkheden, als ecologie en effect op waterkwaliteit dit toestaat. Naar deze aspecten wordt landelijk steeds meer onderzoek gedaan. 3. Dit is inderdaad een mogelijkheid voor zonne-energie. Echter is het nog wel aan de eigenaar van het perceel om te kiezen voor zonne-energie. 4. Fijn dat u de visie en verordening ondersteunt. 5. Landschappelijke inpassing is een van de voorwaarden voor het realiseren van zonnevelden. Dit is geregeld via de verordening. 6. Inzet is om te kiezen voor de minder rendabele landbouwgronden voor zonnepanelen. 7. In de voorkeursvolgorde zon in de visie en verordening staan stads- en dorpsranden niet expliciet. In 2021 start de provincie met de inzet van plattelandscoaches, die agrarische ondernemers kunnen ondersteunen bij het maken van hun beslissingen om zich klaar te maken voor de toekomst van hun onderneming. Door de Rijksdienst voor cultureel erfgoed zijn diverse publicaties gemaakt die eigenaren / beheerders van cultureel erfgoed kunnen helpen bij het maken van keuzes in de verduurzaming van hun erfgoed.

Rol provincie voorkeursvolgorde zonnevelden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
106 108 124 148 160 161 167	Vereniging Vrij Polderland Maatschap Zagt VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Particulier Firma P. Rodenburg Particulier Stichting Behoud de Eemvallei	<ol style="list-style-type: none"> Voorgesteld wordt om zonnepanelen aan te leggen boven infrastructuur (167). Het vereist centrale regie van het Rijk en de provincie om zonoverkappingen grootschalig aan te leggen boven bestaande infrastructuur in plaats van zonnevelden op landbouw of natuurgronden. Er is maar liefst ca. 1500 ha beschikbaar in de provincie Utrecht boven grote opslag/ parkeerterreinen en weg, spoor en waterwegen (106). Geadviseerd wordt om een meer proactieve houding in te nemen en te starten met het actief benaderen van (agrarisch)ondernemers en ze te helpen (financieel en ondersteunend) met het aanleggen van zonnepanelen op hun dak. Veel ondernemers willen meewerken, maar de grote investeringen en de rompslomp houdt velen houdt (108, 148, 160, 161). De provincie zou garant kunnen staan voor de risico's op de nog onbekende effecten van bijvoorbeeld vervuilingrisico's en het aan het eind van hun levensduur verwijdering van zonnepanelen. De risico's van ambities van de provincie hoeven niet alleen door ondernemers gedragen te worden. (108, 148, 160, 161). Om succesvol te kunnen schakelen op en met bedrijventerreinen helpt het ook dat het organiserende vermogen op de terreinen wordt ondersteund dan wel wordt opgezet. Faciliteer daarom de samenwerking op de verschillende bedrijventerreinen, bijvoorbeeld via parkmanagement. Deze ondersteuning is en wordt van groot belang om de gewenste versnelling te realiseren op het gebied van bv. mobiliteits-, energie- en circulaire projecten (124). 	<ol style="list-style-type: none"> Als provincie Utrecht zijn we inderdaad ook aan het zoeken naar mogelijke functiecombinaties met onder andere infrastructuur. Zo experimenteren we met zonnepanelen in het fietspad, hebben we een applicatie beschikbaar gesteld om zonnepanelen boven parkeerplaatsen te realiseren en zijn we aan het kijken of bijvoorbeeld fietspaden overkapt kunnen worden. Hier wordt via het programma energietransitie 2020 -2025 aan gewerkt. In 2019 en 2020 heeft de provincie, samen met vier gemeenten in de Kromme Rijnstreek, vier energiecoöperaties en netbeheerder Stedin, eigenaren van grote daken in het landelijk gebied actief benaderd om hen te adviseren en te ondersteunen bij het maken van de keuzen om hun bedrijfsdaken te benutten voor het opwekken van zonne-energie (New Grid on the Block). Begin 2021 start de provincie met de inzet van plattelandscoaches in de gehele provincie die agrarische ondernemers hierbij kunnen ondersteunen. Ontwikkelaars en leveranciers van zonnestroominstallaties moeten te allen tijde voldoen aan geldende milieueisen. De installatiebranche is al enkele jaren actief met het inzamelen en recyclen van oude zonnepanelen. Of ondernemers de ambitie van de provincie delen en de beslissing maken om te investeren in zonnepanelen is aan hen zelf waarbij er een integrale afweging gemaakt kan worden tussen technische-, financiële-, milieu- en duurzaamheidsaspecten. Hier wordt door de provincie steeds meer op ingezet. Er zijn onder andere subsidies beschikbaar om in collectiviteit te verduurzamen. Dit proberen we via gemeenten en bedrijventerreinen onder de aandacht te brengen. Ook binnen RES'en wordt hier aan gewerkt.

Zonnevelden op agrarische grond

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
001 081 121 155	Gezamenlijke collectieven voor Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Twee particulieren	Grond moet zoveel mogelijk behouden blijven voor duurzame voedselproductie en niet voor zonnevelden (001, 081, 121). Behoud van agrarische gronden is van belang, gezien de ruimtelijke uitdagingen die de agrarische sector zelf ook heeft voor de toekomst, doordat zij toe zal werken naar een sector die kringlopen zoveel mogelijk weet te sluiten. Hoe kan de lokale voedselproductie worden verduurzaamd, als (jonge) boeren op de grondmarkt niet alleen moeten concurreren met woningbouw, industrie, infrastructuur en natuur, maar ook met projectontwikkelaars die azen op boerenland voor hun zonnecentrales. Al deze partijen hebben veel diepere zakken dan de boer, waardoor de provincie effectief een uitrookbeleid toepast voor voedselproductie in de provincie (155).	In de Omgevingsvisie is, vanwege zonnevelden op agrarische gronden, o.a. de volgende zin opgenomen: 'Om aan de gestelde energiedoelen te voldoen zijn echter ook zonnevelden nodig, bij voorkeur op gronden met een andere functie dan landbouw of natuur, zoals waterzuiveringsinstallaties, vuilnisbelten, binnenwateren, langs van spoor- en autowegen en kanalen'. Hiermee is duidelijk dat we er op inzetten om landbouwgronden pas in het uiterste geval in te zetten voor zon. Echter, vanwege het behalen van de energie-ambities, is geen volgtijdelijkheid in de voorkeursvolgorde zon opgenomen. Bovendien is in de instructieregel Zonnevelden (artikel 5.5) opgenomen: de motivering van het bestemmingsplan bevat een beschrijving van het door de gemeente te voeren beleid inzake de mogelijkheden voor kavelruil vanwege het behouden en verbeteren van de goede landbouwstructuur. Overigens sturen gemeenten via hun kaders hier al op. De inzet is verder om te kiezen voor de minder rendabele landbouwgronden.

Ruimte voor energie uit biomassa

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
053 074 086 109 112 114 149	Gemeente Rhenen Vereniging Natuur en Milieu, IVN- afdeling Wijk bij Duurstede, Wergroep groenberaad Particulier Gemeente Bunnik Particulier Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen – Leersum Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gevraagd wordt om biomassa uit het toepassingsbereik van duurzame energie te schrappen, of extra restricties op te nemen. Biomassa zorgt voor een kaalslag in bossen, illegale houtkap in andere delen van de wereld en vervuילend vervoer van biomassa over de wereld en een forse toename van luchtverontreiniging: meer CO₂-uitstoot dan bij gebruik van gas en kolen. Bovendien kan niet van CO₂-neutraal voor de provincie gesproken worden als elders vastgelegde biomassa hier verbrand wordt (086, 112, 114). 2. Vertaal de provinciale belangen daadwerkelijk naar concrete voorwaarden en eisen aan biomassa-installaties. Verzocht wordt om naast eisen aan de locatie en omvang van de installatie ook eisen te stellen aan de herkomst van materialen, namelijk dat als brandstof alleen restmateriaal wordt gebruikt dat niet op een andere manier nog hoogwaardig inzetbaar is, dat hout alleen afkomstig is uit de regio met een maximale afstand van 100 kilometer en afkomstig is uit FSC-gecertificeerde bossen en dat de herkomst van biomassa en de installatie voldoen aan het 'Beter Biomass' keurmerk. En eisen aan de uitstoot van fijnstof, namelijk dat de bijdrage aan de concentratie fijnstof van de installatie 0 is, de samenstelling van de rookgassen continu gemeten en gemonitord wordt en de initiatiefnemer hierover per kwartaal rapporteert (149). Naast eisen aan de locatie en omvang van de installatie, ook eisen aan de herkomst van materialen (brandstof) en uitstoot (fijnstof) (074). Ook een opruimplicht instellen na beëindiging van de activiteit (053). 3. Verzoek om in de Omgevingsvisie op te nemen dat biomassa alleen als tussenoplossing in de energietransitie wordt toegepast totdat duurzame alternatieven haalbaar zijn (149). 4. De provincie ziet kansen voor kleinschalige bio-energie installaties op en nabij agrarische bouwpercelen. Juist deze kleinere installaties zijn veelal niet vergunningplichtig en dus is het erg lastig om aan deze installaties aanvullende (milieu-)eisen te stellen, zoals hierboven benoemd (149). 5. Voor kleinschalige bio-energie installaties worden alleen kansen gezien op of nabij agrarische bouwpercelen. Hier wordt een belangrijke groep gemist die het wel wil; de landgoedeigenaren. Die mogen op hun gebouwen geen zonnepanelen (monumenten) en de oude gebouwen zijn slecht geïsoleerd dus gebruiken veel gas en ze hebben vaak houtige biomassa van landschapselementen en bos (109). 	<p>In 2020 heeft onderzoek plaatsgevonden naar de inzet van biomassa als duurzame energiebron in de provincie Utrecht (Rapport Bio-energie in de provincie Utrecht, HaskoningDHV Nederland B.V.), zoals in de Ontwerp Omgevingsvisie aangekondigd. Dit rapport is begin 2021 aangeboden aan Provinciale Staten. De zienswijzen over biomassa sluiten hier op aan. De tekst van de ontwerp-visie wordt n.a.v. de zienswijzen en de bevindingen uit het rapport aangepast.</p> <p>Aanvullend</p> <p>Ad 1. In de provincie Utrecht wordt nagenoeg geen biomassa ingezet vanuit overzeese gebieden maar betreft het regionale reststromen zoals "shreds" uit landschapsbeheer. Deze stromen kennen een relatief korte CO₂-cyclus. De emissies naar lucht van moderne centrales zijn ongeveer gelijk of lager dan van conventionele aardgasgestookte ketels.</p> <p>Ad 2. De bedoeling is om in vervolg op het onderzoek additionele randvoorwaarden op te leggen aan (nieuwe) centrales zoals inderdaad dat er voor die locatie geen techno-economisch haalbare alternatieven zijn om de warmtevoorziening in te vullen, de biomassa gecertificeerd is en er evenmin alternatieven zijn de reststromen anderszins te verwerken. Aanvullend wordt getoetst op Best beschikbare technieken; een fijnstofemissie van 0 is vanzelfsprekend niet haalbaar maar zeer lage emissies wel. Ook zal de provincie vanaf 2021 de biomassa-installaties gaan monitoren en handhaven indien nodig.</p> <p>Ad 3. Zie tekstvoorstel.</p> <p>Ad 4. Kleine installaties hebben weliswaar geen milieuvergunning nodig maar andere wetgeving is wel degelijk van toepassing zoals het Activiteitenbesluit en de Wet Natuurbescherming. Ook is vaak een bouwvergunning nodig.</p> <p>Ad 5. Dit is herkenbaar. De tekst wordt hierop aangepast.</p> <p><i>Aanpassingen:</i> <i>Tekst onder kopje Ruimte voor energie uit biomassa wordt aangevuld in lijn met de reacties die hiervoor gegeven zijn.</i></p>

Ruimte voor energie uit bodem en water

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
018 122	Gemeente IJsselstein Vereniging Nederlandse Riviergemeenten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bodemenergie speelt een steeds belangrijker rol in de energietransitie. Tegelijk is er een beperking in de mogelijkheden voor bodemenergie door de grondwaterbeschermingsgebieden. Omdat de techniek steeds nieuwe mogelijkheden biedt en de inzet van bodemenergiesystemen niet altijd ten kosten hoeft te gaan van de grondwaterkwaliteit, word gevraagd om 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bodemenergie kan inderdaad een bijdrage kan leveren aan de warmtetransitie. Momenteel zijn echter de risico's van bodemenergie in grondwaterbeschermingszones te groot om deze toe te staan, ook als maatwerk. Enige uitzondering in de verordening is de situatie waarin een bodemenergiesysteem bijdraagt aan een sanering. De ontwikkelingen worden gevolgd en betrokken bij het evalueren van beleid en regels.

	<p>middels maatwerk mogelijkheden te laten voor bodemenergiesystemen mits zij de kwaliteit van het grondwater niet schaden (018).</p> <p>2. Gevraagd wordt de potentie die de rivier biedt voor aquathermie mee te nemen. De stroming van de rivier biedt kansen. Ruimtelijk gezien hebben aquathermie en waterkracht bovendien in het algemeen minder impact op de omgeving dan zon en wind (122).</p>	<p>2. In de Omgevingsvisie staat dat wij op een veilige en verantwoorde manier meer duurzame energie uit het bodem- en watersysteem willen gaan halen. Voor relatief nieuwe technieken, bijvoorbeeld aquathermie en elektriciteit uit een stromende rivier volgen we de ontwikkelingen en benutten we de uitkomsten van concrete onderzoeksprojecten en eerste marktinitiatieven om meer inzicht te krijgen in de mogelijkheden en potentie van deze energiebronnen. Binnen de RES-regio's kijken wij samen met onze partners naar de mogelijkheden van aquathermie en rivierstroming.</p>
--	---	--

Benutten restwarmte

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109	Gemeente Bunnik	"P82. Daarnaast zoeken wij actief met gemeenten naar mogelijke restwarmtebronnen bij bedrijven waarvoor zij bevoegd gezag zijn, om ook daar de warmtevraag en restwarmteproductie bij elkaar te brengen". Wat ontbreekt is, dat bedrijven zelf ook moeten verduurzamen en dus wellicht geen restwarmte meer hebben in de toekomst. Voorkom dat we onszelf rijk rekenen.	Hartelijk dank voor deze reactie. Hier zal in de uitvoering nadrukkelijk rekening mee worden gehouden.

4.3.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
4.3	<u>2050</u> : de provincie Utrecht is klimaatneutraal.	<u>2050</u> : de provincie Utrecht is zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 CO2-neutraal.	Op basis van het Rapport Ecorys en TNO: Scenario's voor Energievraag en energieaanbod en doelstellingen, 7 oktober 2020 en ingediende zienswijzen wordt de formulering van de ambitie aangepast.
4.3	<u>2040</u> : provincie Utrecht is energieneutraal.	<u>2030</u> : minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik in de provincie Utrecht wordt hernieuwbaar opgewekt.	Idem
4.3	n.v.t.	<u>2030</u> : geschikte daken worden zoveel als mogelijk benut voor energie-opwek en/of klimaatadaptatie.	Op basis van een ingediende zienswijzen wordt een ambitie toegevoegd.
4.3	We willen het energiegebruik verminderen door besparingsmaatregelen in de gebouwde omgeving.	We willen het energiegebruik verminderen door besparingsmaatregelen in de gebouwde omgeving. We streven naar energieneutrale gebouwen en duurzaam bouwen.	Op basis van ingediende zienswijzen wordt de tekst onder het kopje 'energiebesparen' aangevuld.
4.3	Wij spreken onze voorkeur uit om duurzame energiebronnen met andere opgaven te combineren (bijvoorbeeld zonnenvelden combineren met tegengaan van bodemdaling).	Wij spreken onze voorkeur uit om duurzame energiebronnen met andere opgaven te combineren, bijvoorbeeld zonnenvelden combineren met tegengaan van bodemdaling of het realiseren van duurzame energiebronnen combineren met bosuitbreiding.	Afstemming met bossenstrategie van het Rijk waarin is opgenomen te overleggen om mogelijkheden voor extra bos in beeld te brengen bij het opstellen van RES'en. Deze combinatiemogelijkheid wordt opgenomen.
4.3	Afbeelding "ruimte voor energietransitie" in Peta Joules.	Afbeelding "ruimte voor energietransitie" in TWh	Op basis van ingediende zienswijzen wordt de afbeelding vervangen.
4.3	Om de energieambities te halen, spelen opslag (bijvoorbeeld waterstof) en transport van energie een belangrijke rol. Samen met onze partners zetten	Om de energieambities te halen, spelen opslag (bijvoorbeeld waterstof) en transport van energie een belangrijke rol. Samen met onze partners zetten wij erop in dat netwerkcapaciteit proactief en tijdig wordt uitgebreid, waarbij	Op basis van ingediende zienswijzen wordt de tekst onder het kopje 'Opslag en transport van energie' aangevuld.

	wij erop in dat netwerkcapaciteit proactief en tijdig wordt uitgebreid.	wij, gezien de gemeentegrensoverschrijdende functie, de regierol nemen in de regionaal te plannen energie-infrastructuur.	
4.3	Net als het Rijk willen wij dat initiatiefnemers de omgeving zorgvuldig betrekken bij de duurzame energieprojecten. Wij vinden het belangrijk om bij een zorgvuldige locatiekeuze omwonenden, naburige grondeigenaren en grondgebruikers te betrekken in een gebiedsproces.	Net als het Rijk willen wij dat initiatiefnemers de omgeving zorgvuldig betrekken bij de duurzame energieprojecten. Wij vinden het belangrijk om bij een zorgvuldige locatiekeuze de omgeving te betrekken in een gebiedsproces.	Op basis van ingediende zienswijzen wordt de tekst onder het kopje 'Ruimte voor wind- en zonne-energie' aangepast.
		We streven er naar om minimaal 50% lokaal eigendom te bewerkstelligen.	Op basis van ingediende zienswijzen wordt in de tekst onder het kopje 'Ruimte voor wind- en zonne-energie' een zin toegevoegd.
4.3	<p>Ruimte voor energie uit biomassa</p> <p>Voor kleinschalige bio-energie installaties zien wij kansen op en nabij agrarische bouwpercelen. De maximale omvang van de installaties blijkt uit de afweging tegen andere provinciale belangen, zoals gezonde leefomgeving (gezondheidsrisico's vanwege fijnstof), landschap, landbouw (beschikbaarheid van biomassa op eigen bedrijf of van lokale herkomst) en een mobiliteitstoets. Grotere installaties behoren naar hun aard op industrieterreinen. Wij hebben de voorkeur voor een lokale herkomst van biomassa. Biomassa is waardevol en moet zo hoogwaardig mogelijk worden ingezet. Opwek van energie door middel van verbranding en vergisting zien wij als een laagwaardige toepassing van biomassa waar we voornamelijk laagwaardige reststromen voor in willen zetten. In 2020 volgt er een onderzoek naar de inzet van biomassa als duurzame energiebron in de provincie Utrecht. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de duurzaamheid van biomassa en invloed op luchtkwaliteit. Dit kan tot aanpassing van de regelgeving in onze Omgevingsverordening leiden</p>	<p>Ruimte voor energie uit biomassa</p> <p>Om te voldoen aan het Klimaatakkoord is de inzet van alle hernieuwbare energiebronnen nodig. Zo ook energie uit biomassa, onder strikte voorwaarden met betrekking tot herkomst, duurzaamheid, luchtkwaliteit en vestigingsplaats. Energie uit biomassa, en dan met name biowarmte, kan de warmtevraag invullen daar waar dit vooralsnog niet mogelijk is met andere hernieuwbare warmtebronnen. Onze langetermijnvisie is gericht op het minimaliseren van de inzet ervan.</p> <p>Wij hebben de voorkeur voor een regionale herkomst van de biomassa. De gebruikte biomassa moet duurzaam zijn, voldoen aan de criteria van de Better Biomass certificering en aantoonbaar bijdragen aan de CO₂-emissiereductie over de gehele keten in vergelijking met fossiele energie. Biomassa is waardevol en moet zo hoogwaardig mogelijk worden ingezet. Energieopwekking door middel van verbranding en vergisting zien wij als een laagwaardige toepassing van biomassa, waar we alleen laagwaardige reststromen voor in willen zetten die niet inzetbaar zijn als grondstof voor hoogwaardiger toepassingen.</p> <p>Het verwerken van biomassa in grootschalige biomassacentrales, dit wil zeggen installaties waarmee alleen bio-elektriciteit wordt geproduceerd, afvalverbrandingsinstallaties, energieproductie in kolen- en gascentrales en grootschalige productie van bio-transportbrandstoffen, past niet bij het karakter van de provincie Utrecht dat gekenmerkt wordt door een hoge bevolkingsdichtheid, beperkt beschikbare ruimte en relatief veel kwetsbare natuurgebieden. Voor kleinschalige biomassacentrales, waarin bijvoorbeeld mest, maaisel, GFT, schoon slib en houtachtige biomassa wordt benut, zien wij kansen op en nabij agrarische bouwpercelen en landgoederen. De maximale omvang van de installaties blijkt uit de afweging tegen andere provinciale belangen, zoals gezonde leefomgeving (gezondheidsrisico's vanwege fijnstof), landschap, landbouw (beschikbaarheid van biomassa op eigen bedrijf of van regionale herkomst) en een mobiliteitstoets. Relatief grote installaties daarentegen behoren naar hun aard op industrieterreinen. De regelgeving in onze Omgevingsverordening passen we begin 2022 aan.</p>	Op basis van ingediende zienswijzen wordt de tekst over energie uit biomassa aangepast. Hiermee wordt het ook in lijn gebracht met het inmiddels afgeronde onderzoek naar biomassa (Rapport Bio-energie in de provincie Utrecht, HaskoningDHV Nederland B.V.). Dit onderzoek was in de Omgevingsvisie aangekondigd. Via een Statenbrief wordt Provinciale Staten over de uitkomsten van het onderzoek geïnformeerd.

4.4 Vitale steden en dorpen

Algemene reacties

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070 169	ECO-DOE Particulier	<p>In 4.4 gaat het voornamelijk over bouwen van huizen en faciliteren van bedrijvigheid. Verander de titel in 'Woningbouw en bedrijvigheid in dorpen en steden'. Toevoegen aan ambities: De ambitie is om in 2050 te komen tot een gedifferentieerd verstedelijking patroon (gehuchten, kleine kernen, dorpen, kleine en grote steden, flats, appartementen, 'tiny houses', boerderijen, herenhuizen, villa's etc.) die past bij alle toekomstig woonwensen en mogelijkheden. De leefbaarheid, vitaliteit en zelfs de levensvatbaarheid van dorpen is niet in gevaar, dit wordt misbruikt om nu te kunnen bouwen. Nieuwe technologieën worden nog maar beperkt ingezet. Dat men niet meer met verenigingen mee wil doen lost men niet op door te bouwen. Gaat het niet veel meer om 'Functie-opbouw' van een bevolking dan leeftijdsopbouw? Het woord vitaliteit is niet geschikt voor de Omgevingsvisie, voeg eventueel maatschappelijke betrokkenheid van de bevolking toe. Voeg een sectie toe:</p> <p>4.4.1 Maatschappelijke betrokkenheid van de bevolking: De ambitie is om te komen tot een evenwichtige opbouw van de provinciale en lokale bevolking met o.a. kernbegrippen kennis/ leren/ innoveren, arbeid, participatie (vrijwilligerswerk, verenigingsleven, mantelzorg, brandweer, zwerfvuil ophalen, burenhulp etc.) en cultuur. De ambitie is om veel meer gebruik te gaan maken van innovaties, data, algoritmes en kunstmatige intelligentie om het voorzieningen niveau op een nog hoger niveau te krijgen zonder het belasten van onze omgeving. (070)</p> <p>Zet in op meervoudig ruimtegebruik, door bijvoorbeeld het parkeren overdag voor bedrijven en 's avonds voor sportverenigingen, overdag voor gemeentehuizen en 's avonds voor bewoners, overdag voor zwembaden en 's avonds voor bewoners etc. (169)</p>	<p>Paragraaf 4.4. gaat wel degelijk over het vitaal houden van steden en dorpen in de provincie. Het klopt dat dat gaat over zowel fysieke als niet-fysieke aspecten. De Omgevingsvisie richt zich echter op de eerste. Vandaar dat het over kan komen dat deze paragraaf gaat over 'woningbouw en bedrijvigheid'. Het is belangrijk dat het aanbod aan wonen, werken en voorzieningen niet alleen qua aantallen, maar ook qua kwaliteit aansluit bij de behoefte, ook op lokaal niveau. Omdat de Omgevingsvisie primair gaat over de fysieke leefomgeving, wordt de suggestie om een sectie toe te voegen aan dit hoofdstuk niet overgenomen. Onder 4., inclusieve samenleving, staan een aantal van de door u aangehaalde aspecten benoemd.</p> <p>Het belang van meervoudig ruimtegebruik is opgenomen in hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie. Gezien de grote ruimtevraag die op de provincie afkomt, is het zaak om zorgvuldig om te gaan met de ruimte.</p> <p>Inzetten op lagere parkeernormen en/of dubbelgebruik van parkeervoorzieningen kan hieraan bijdragen.</p> <p>Vanuit het uitvoeringsplan versnelling woningbouw wordt, mede in relatie tot betaalbare gebiedsontwikkeling, kennis gedeeld over bouwen met lagere parkeernormen.</p>

4.4.1 Ruimte voor wonen en leven

De woningbouwopgave

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
114 116 140 145	Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen – Leersum Stichting Beter Zeist Regioplatform Woningcorporaties Utrecht Platform Bedrijven Utrecht West	<p>Onderbouwing van de toekomstige woningbouw wordt gemist. Wil ons gebied leefbaar blijven dan is het noodzakelijk grenzen te bepalen. Opnemen dat het mogelijk wordt om buiten stedelijk gebied, in aansluiting op de bestaande bebouwing, kleinschalige woningbouw toe te staan bij herplaatsing van agrarische bedrijven. Gemeente dient vooraf te definiëren welke gebieden als groene zones blijven gelden. Lokaal maatwerk is een voorwaarde. (114)</p> <p>Vraagt extra aandacht voor 'natuur- en landschapsinclusief ontwerpen' in het kader van de woningbouw. (116)</p> <p>Vraagt aandacht voor de nijpende situatie op de Utrechtse woningmarkt. De druk op de Utrechtse regio is buitengewoon groot. In alle segmenten bestaat een groot</p>	<p>De toekomstige woningbehoefte volgt uit de Primos-prognose die jaarlijks door ABF wordt opgesteld. Voor deze prognose wordt gebruik gemaakt van een methode, waarin met verschillende factoren rekening wordt gehouden (o.a. historische en demografische trends). De provincie kan geen invloed uitoefenen op de groei, wel op de wijze waarop ze die groei willen accommoderen. Reeds in het Koersdocument voor deze Omgevingsvisie (2018) is vastgelegd dat de provincie de ruimtevraag voor wonen en werken op een duurzame wijze wil accommoderen. Dit is ook in lijn met het Rijksbeleid. In de Ontwerp Omgevingsvisie is de woningbouwopgave bepaald op basis van Primos 2019. In het Kader voor regionale programmering is deze geactualiseerd op basis van</p>

		<p>tekort, zowel in de (sociale) huur als in de koop. Starters kunnen nauwelijks nog aan een woning komen. Stad en omliggende gemeenten dreigen steeds meer het domein van de hogere inkomens te worden, de groep lagere inkomens beconcurrert elkaar steeds meer in een relatief steeds kleiner wordende sociale huursector. De 'inclusieve samenleving' komt daarmee steeds meer buiten bereik. Zet stevig in op nieuwe locaties voor woningbouw en voldoende programmering voor 'sociaal' (en middenhuur), en tevens voor snellere beschikbaarheid daarvan. Locaties zijn er vaak wel 'op papier', maar er blijken telkens allerlei belemmeringen te zijn waardoor vertraging of uitstel optreedt. Ook stijgende grond- en bouwkosten spelen een rol. Overprogrammering (30 %) is nodig om de gewenste aantallen te halen. (140)</p> <p>Er zijn onacceptabele wachttijden voor woningzoekenden. Schaarste leidt tot zeer hoge koop- en huurprijzen. Een krachtige aanpak met verhoging van de productie op korte termijn zou speerpunt moeten zijn. Er wordt vastgehouden aan het "oude" beleid: vooral binnenstedelijk bouwen en mondjesmaat elders. Vooral dit beleid is oorzaak van het woningtekort. Hier komt Omgevingsvisie nauwelijks aan tegemoet. In Omgevingsvisie staat dat het nodig is om tot 2040 nog ongeveer 145.000 woningen te bouwen, dit komt neer op ca. 7.250 woningen per jaar. In het recente Uitvoeringsprogramma Versnelling Woningbouw staat echter dat er 10.000 woningen per jaar nodig zijn. Waar moet nu van worden uitgegaan? (145)</p>	<p>Primos 2020. De Omgevingsvisie zal hierop aangepast worden. In het Uitvoeringsprogramma versnelling woningbouw is inderdaad als ambitie opgenomen om in de periode t/m 2024 10.000 woningen per jaar te realiseren. Deze extra inspanning in de komende jaren is nodig om een 'inhaalslag' te maken. Deze ambitie past in de bandbreedte die in het Kader is opgenomen. 'Duurzaam' betekent dat de provincie bij voorkeur binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten willen bouwen, en dat er bij locatiekeuze en gebiedsontwikkeling aandacht moet zijn voor de Utrechtse kwaliteiten zoals bijvoorbeeld landschap en natuur, klimaatbestendigheid en energietransitie. De verwoorde opgaven op de woningmarkt zijn herkenbaar. In de visie is dan ook nadrukkelijk aandacht voor de opgave om meer woningen in het betaalbare segment te realiseren (ambitie 50% sociaal/middelduur). Ook via het Uitvoeringsprogramma Versnelling woningbouw 2021-2024 heeft dit de aandacht.</p> <p>Tot slot merken we op dat het Uitvoeringsprogramma Versnelling woningbouw zich nu ook richt op in provinciaal beleid verankerde uitleglocaties. Het vorige programma wonen (Binnenstedelijke ontwikkeling) richtte zich uitsluitend op binnenstedelijke locaties.</p> <p>Aanpassing Omgevingsvisie: de tabel onder 4.4.1, 'Woningbouwopgave in cijfers (bron: Primos 2019)' aanpassen volgens onderstaande tabel. Dit betreft een actualisering naar Primos 2020 en de gegevens plancapaciteit.</p>
128 140 169	<p>Kernteam De Bilt 2050 Regioplatform Woningcorporaties Utrecht Particulier</p>	<p>De periode van begin tot eind van een woningbouwproject kan maar liefst tussen de 10 en 40 jaar duren, waarbij de langste doorlooptijden binnenstedelijk zijn. Versnellen woningbouwproductie is dan ook noodzakelijk. Besteed hier aandacht aan in de visie. (140, 128)</p> <p>Voorts dient er een versnellingsopgave te komen, zodat de wachttijsten niet verder oplopen. Handvaten voor noodzakelijke versnelling van de woningbouw ontbreken (169).</p>	<p>In de Omgevingsvisie is aangegeven hoe de provincie uitvoering geeft aan het beleid. O.a. via het vervolg op het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling: het Uitvoeringsprogramma Versnelling woningbouw 2021-2024. Met dit programma gaat de provincie bijdragen aan de versnelling van de woningbouw.</p> <p>Aanpassing tekst Omgevingsvisie in 4.8 en 6.4: - (Uitvoerings)programma Binnenstedelijke Ontwikkeling vervangen door: Uitvoeringsprogramma Versnelling Woningbouw 2021-2024</p>

	Bekende plancapaciteit (hard, zacht en potentieel)	Gewenste netto toevoeging 2020- 2040 Bandbreedte	Doorkijk: extra opgave tot 2050
U16	133.500	99.200	125.600
Regio Amersfoort	25.500	26.100	31.000
Regio Foodvalley	5.200	7.900	9.100
Provincie	164.000	133.200	165.700

Woningbouwopgave in cijfers (bron: Primos, 2020 en planmonitor provincie Utrecht december 2020)

Basisprincipes verstedelijking

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
059, 083, 098, 129, 134, 136, 140, 150, 153, 169	Stichting Duurzaam Woudenberg Vereniging Harmelerwaard 3.0 Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Regio Amersfoort Gemeente Stichtse Vecht Federatie Groene Heuvelrug Regioplatform Woningcorporaties Utrecht Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen Gemeente Wijk bij Duurstede Particulier	<p>Er wordt voorbij gegaan aan de bestaande problematiek en de auto-afhankelijkheid van gebieden met beperkte OV en beroepsgroepen waarvoor OV en in het bijzonder de trein geen oplossing is. (129)</p> <p>Verstandige en voor de hand liggende keuze te pleiten voor ontwikkeling in de nabijheid van een OV knooppunt. (083, 134, 140)</p> <p>De primaire keuze voor binnenstedelijk zorgt ervoor dat de aanwezige waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie kunnen worden gespaard en komt ook tegemoet aan de duurzaamheidsambities. Specifiek worden nog de volgende opmerkingen gemaakt: De indruk wordt gegeven dat gebieden zonder OV-knooppunten niet mee kunnen ontwikkelen, is dat de bedoeling? Gebieden waar de leefbaarheid en veiligheid nu al onder druk staan, vragen om "slimme" oplossingen, die komen niet door elders bij OV-knooppunten te bouwen, maar juist door op de locatie tot oplossingen te komen. (129)</p> <p>Er ontstaat ook een vicieuze cirkel: doordat er geen OV-knooppunt is, komt er geen uitbreiding, doordat er geen uitbreiding komt, komt er geen OV-knooppunt. Zo wordt mobiliteit niet duurzamer en blijft de auto-afhankelijkheid. (059)</p> <p>Toevoegen dat locaties die ontwikkeld kunnen worden zonder dat ze (grote) investeringen in infrastructuur nodig hebben, de voorkeur krijgen (083)</p> <p>Toevoegen dat nieuwe locaties moeten bijdragen aan de provinciale ambities; bijvoorbeeld die op het gebied van de klimaat, behoud van landschap en natuur en recreatie. Hoe meer een locatie bijdraagt aan provinciale ambities, hoe eerdere de locatie in aanmerking komt voor transformatie. (083)</p> <p>Is het wel mogelijk dergelijke aantallen woningen te bouwen zonder dat dat ten koste gaat van de: 'Utrechtse Kwaliteiten' en in het bijzonder de 'Utrechtse Landschappen'. (098)</p> <p>Het ligt voor de hand om grootschalige ontwikkelingen, vooral een plekte geven in de dynamische gebieden met bijvoorbeeld veel infrastructuur. Dit kan ook aan de randen van het landelijk gebied zijn waarbij rekening wordt gehouden met de aanwezige landschappelijke waarden. (134)</p> <p>Er is spoed gewenst met het verkennen van de zoekrichtingen. De ervaring heeft immers geleerd dat binnenstedelijke locaties ingewikkeld, duur en tijdrovend zijn en vertragingen bepaald geen uitzonderingen zijn. De provincie dient niet alleen in te zetten op woningbouw nabij knooppunten en zgn. Vinex-locaties maar ook toe te zien op woningbouw in alle gemeentes, om ook kleinere kernen vitaal een leefbaar te houden. (140, 169)</p> <p>Graag een vierde uitgangspunt toevoegen: een maatwerkoplossing voor uitleglocaties van kernen die niet nabij een knooppunt liggen. (153)</p> <p>De provincie dient er op toe te zien dat invulling van het bestaande stedelijke gebied voor woningen door gemeentes proactief wordt opgepakt, alvorens er wordt ingezet op uitbreiding. (169)</p>	<p>De basisprincipes voor verstedelijking, die reeds waren opgenomen in het Koersdocument (PS, december 2018) en het Afwegingskader Uitbreidingslocaties voor wonen (PS januari 2020), geven richting aan de keuze van toekomstige verstedelijkingslocaties, met name ingegeven vanuit de noodzakelijke samenhangende ontwikkeling van wonen, werken, bereikbaarheid en leefbaarheid. Dit zijn de plekken waar de mogelijkheden met voorrang onderzocht worden. Dit betekent niet dat dit de enige locaties zijn waar ontwikkeling kan plaatsvinden, er kunnen ook elders goede redenen of kansen zijn voor ontwikkeling. Ook geven deze basisprincipes geen voorkeur aan locaties waar geen grote investeringen infrastructuur nodig zijn, omdat het doel vooral is die locaties te ontwikkelen die bijdragen aan een goede, schone en gezonde stedelijke ontwikkeling. Soms zijn daar juist stevige investeringen voor nodig. Uiteraard wordt de hoogte van de investering altijd afgewogen tegen het verwachte resultaat.</p> <p>De toevoeging op de drie basisprincipes geeft aan dat er ten behoeve van de lokale vitaliteit of verbetering van de ruimtelijke kwaliteit maatwerk mogelijk is. Voor eenmalige uitbreiding van kernen tot 50 woningen is er een specifieke regel opgenomen in de verordening, grotere uitbreidingen worden regionaal afgewogen in het proces van regionale programmering. In het proces van de regionale programmering is oog voor zowel het accommoderen van de grote regionale opgave en als de lokale opgaven. Het programma zal aan beiden tegemoet moeten komen, waarbij tevens gekeken wordt naar de integraliteit tussen de verschillende ruimtelijke opgaven.</p> <p>Indien van uitbreiding sprake is, zal altijd rekening moeten worden gehouden met de aanwezige waarden in het gebied. Vanuit de provinciale belangen zal de provincie daar op toezien.</p>

Een woning voor iedereen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
136 169	Federatie Groene Heuvelrug Particulier	<p>Indiener vraagt om de ambitie dat 'iedereen die in de provincie Utrecht wil wonen kan beschikken over passende woonruimte' te laten vallen of aan te passen. Dit komt dit over als een uitnodiging voor eenieder om zich in de provincie Utrecht te vestigen. Indiener wil de provincie niet 'op slot' doen, maar ook zonder zo'n uitnodiging zullen zich al zoveel mensen in de provincie willen vestigen dat dit voor meer dan genoeg uitdaging zal zorgen. Prioriteit zou moeten liggen bij autonome groei, aanpassing aan de veranderende leeftijdsopbouw en huisvesting voor economisch gebonden. (136)</p> <p>Verzoekt om meer voorrang voor betaalbare woningen voor eigen inwoners om het wegtrekken van jongeren en jonge gezinnen te voorkomen. Ook meer aandacht nodig voor woningen voor één- en tweepersoonshuishoudens. Bij het toewijzen van woningen dienen volgens indiener senioren en zorg- en hulpbehoevenden voorrang te krijgen. (169)</p>	<p>De ambitie is niet bedoeld als 'uitnodiging'. In de Europese Unie is er vrijheid van vestiging. We kunnen en willen geen onderscheid maken tussen huisvesting voor mensen van elders en eigen inwoners. Ook in de huidige krappe en dure woningmarkt zijn er nog steeds veel mensen die in de provincie willen wonen. Er is aandacht voor het realiseren van woningen en woonomgevingen die aansluiten bij de (toekomstige) behoefte. De provincie heeft reeds enige jaren geen enkele wettelijke taak meer bij de woonruimteverdeling, het is aan gemeenten om de woningtoewijzing te reguleren.</p>
019 021 023 024 052 053 129 134 140 169 178	Gemeente De Ronde Venen Gemeente Nieuwegein Belangenvereniging Couwenhoven Gemeente Utrechtse Heuvelrug Gemeente Rheden Regio Amersfoort Gemeente Stichtse Vecht Regioplatform Woningcorporaties Utrecht Gemeente Zeist Particulier (2 x)	<p>Kwalitatieve woningbouwopgave/Sociaal en middelduur</p> <p>50 % van de te bouwen woningen in het sociale en middensegment wordt gelezen als een ambitie van uw kant, die onderdeel is van het gesprek over het programma. Ambitie is voor onze gemeente niet realistisch, gelet op onze planvoorraad en bevolkingssamenstelling. (019)</p> <p>Prachtig dat de provincie kiest voor 50-50% woningbouw. Stel duidelijke eisen, dan ontstaat er tenminste een kans op betaalbaar wonen. Geen sociale woningbouw hoogbouwflats. Sociale woningbouw functioneert t beste in eengezinswoningen of duplexen in groene wijken, omdat de sociale controle dan groter is. Flats alleen hele dure koopflats. (021)</p> <p>Zorg ook voor voldoende flexibiliteit bij het toepassen van de percentages, en laat dit van toepassing zijn op het hele programma en niet per project. (023)</p> <p>Graag aanvullen wat wordt verstaan onder middelduur. (023)</p> <p>Met name aan de onderkant van de huizenmarkt is een enorm tekort aan huur- en koopwoningen. Dit betekent dat starters op de woningmarkt en personen/ huishoudens met een laag inkomen vrijwel geen kans krijgen om een betaalbare woning te kopen of tegen acceptabele/betaalbare maandlasten te huren. (024)</p> <p>Onderschrijft het belang van voldoende aanbod van betaalbare woningen. De in de verordening voorgeschreven segmentering van de woningvoorraad staat echter op gespannen voet staat met de gemeentelijke beleidsvrijheid op dit punt, ook al wordt een goede toegankelijke woningmarkt voor iedereen als een provinciaal belang beschouwd. Gaat er van uit dat dit dilemma nader aandacht krijgt bij de uitwerking van de regionale programmering. (052)</p> <p>Opnemen dat bij het uitwerken van het programma Wonen – Werken de percentages en aantallen/woningbouwopgave worden afgestemd met de regio. (053)</p> <p>Uw voorstel om 50% als algemene voorwaarde te doen gelden, is niet gepast. Per locatie kan de behoefte immers verschillen. Het kan voor bepaalde wijken juist wenselijk zijn om andere categorieën woningen toe te voegen. Gemist wordt de gemeentelijke vrijheid van het grondbedrijf. Verzoekt de regeling aan te passen zodat lokaal maatwerk mogelijk blijft. (129)</p>	<p>De noodzaak en het belang van het kunnen maken van lokale afwegingen en invulling en de mogelijkheid tot maatwerk is duidelijk. In het Kader voor regionale programmering wonen en werken (PS september 2020) is hier rekening mee gehouden. Het klopt dat het zorgdragen voor voldoende woningen in het sociale en middeldure segment tevens een taak is van gemeenten. Goed dat gemeenten hier oog voor hebben en percentages en/of aantallen daarover opnemen in hun gemeentelijke woonvisies. Gezien de problematiek op de woningmarkt is dit echter niet alleen een lokaal vraagstuk, maar is het van belang deze opgave op regionaal niveau aan te pakken.</p> <p>De ambitie om 50% van de nieuw toe te voegen woningen te realiseren in het sociale en middeldure segment is opgenomen in het Kader voor de regionale programmering wonen en werken (PS 30-9-2020). Dit is inderdaad een provinciale ambitie, maar uit verkennende gesprekken is gebleken dat de meeste gemeenten een soortgelijke ambitie hebben. Deze 50 % sociaal/middelduur wordt geagendeerd in de gesprekken over de regionale programmering, waarbij deze 50% niet per plan, maar op programmaniveau bezien wordt. Daarbij is sprake van een groeiproces: van plannen die al (bijna) uitvoeringsgereed zijn kan het programma niet worden aangepast, van nieuwe plannen wel. Als we signaleren dat het gewenste percentage op regionaal niveau niet wordt gehaald, gaan we allereerst nader in gesprek met de gemeenten. Als blijkt dat deze gesprekken niet tot het gewenste resultaat leiden, kan ander instrumentarium benutten worden, waaronder het opnemen van regels in de verordening.</p> <p>Er is behoefte aan zowel sociale als middeldure woningen. Er is gekozen voor het opnemen van één percentage om regionaal en lokaal maatwerk mogelijk te maken. De afbakening van 'middelduur' is opgenomen in het Kader voor de regionale programmering van wonen en werken. Op deze manier kan deze afbakening, mocht uit monitoring en evaluatie blijken dat dat nodig is, worden aangepast. Bij koopwoningen wordt aangesloten bij de Nationale Hypotheek Garantie grens (€ 310.000). Daarbij is het streven dat zoveel mogelijk woningen gebouwd worden die een eind onder deze grens zitten, zodat een grotere</p>

		<p>De beoogde differentiatie sluit niet aan bij onze Woonvisie. Waarom wordt deze sturing niet overgelaten aan de gemeenten? Zij zijn immers prima in staat om op basis van de plaatselijke en regionale woningbehoefte de woningdifferentiatie te reguleren. Dit zou ook beter passen bij de sturingsfilosofie. (134)</p> <p>De stap naar regionaal programmeren is een hele goede en werkt daar graag aan mee. In de overspannen woningmarkten binnen de provincie Utrecht staat de ontwikkeling van betaalbare huurwoningen onder druk. Zeker omdat het merendeel van de gronden in handen is van particulieren wat het voor woningcorporaties nagenoeg onmogelijk en voor overheden complex maakt om op betaalbare woningen te sturen. Rekent op steun om haar 'deel' van de opgave van tenminste 30% sociale huur te kunnen realiseren. Zou graag zien dat aangegeven wordt hoe de provincie het over locaties kunnen beschikken door woningcorporaties kan operationaliseren. Hoe ver is provincie bereid daarmee te gaan? Een en ander vastleggen of voorschrijven in verordening? Of meenemen in uw voornemen om te komen tot 'regionaal programmeren'? (140)</p> <p>Geef aan welk percentage 'sociaal' moet zijn, en welk percentage 'middelduur'. Dit om de bouw van slechts 'middelduur' (en geen sociale woningen) te voorkomen. Daarbij voorkomen dat 'middelduur' niet meer toegankelijk wordt voor gezinnen. De opgave om 30 % sociale woningbouw te realiseren moet beter geborgd worden. En gemaakte afspraken moeten met terugwerkende kracht gerealiseerd worden. (169)</p> <p>Er zijn veel binnenstedelijke ontwikkelingen waardoor de 50% betaalbaar-norm onder druk staat. Pleidooi voor meer financiële ondersteuning. Provincie en gemeenten moeten samen op zoek naar het financieel mogelijk maken van het realiseren van betaalbare woningen. (178)</p>	<p>doelgroep bereikt wordt. Bij huurwoningen wordt uitgegaan van een maximale huur van € 1.000 per maand. Daarbij is het streven dat er zoveel mogelijk woningen gebouwd worden die onder deze grens liggen.</p> <p>In de Omgevingsvisie is aangegeven hoe de provincie uitvoering geeft aan het beleid. O.a. via het vervolg op het uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling; het Uitvoeringsprogramma Versnelling woningbouw 2021-2024. Met dit programma gaat de provincie bijdragen aan de versnelling van de woningbouw. Hierin is tevens een programmalijn versterken sociaal/ middensegment opgenomen. Daarbij is onderzoek naar mogelijke financieringsconstructies opgenomen die mogelijk ingezet kunnen worden om de betaalbaarheid te versterken. Dit doen we samen met onze partners. Ook worden de (financiële) instrumenten van het Rijk hiervoor zo mogelijk benut.</p> <p>Aanpassing tekst Omgevingsvisie: onder 4.4.1., een woning voor iedereen', de passage: '... sturen wij er op dat van de toe te voegen woningen ten minste 50 % moet worden gerealiseerd in de segmenten 'middelduur' en 'sociaal'. aanvullen met: 'Dit percentage bezien wij op regionaal niveau. Aanpassing tekst Omgevingsvisie, onder 4.4.1., 'Systematiek locaties voor wonen': De passage: 'Teneinde adaptief te kunnen inspelen op actuele en maatschappelijke ontwikkelingen, zullen we de uitvoering van dit programma monitoren en regelmatig evalueren, zodat bijstelling kan plaatsvinden' wijzigen in: 'Teneinde adaptief te kunnen inspelen op actuele en maatschappelijke ontwikkelingen, zullen we de uitvoering van het Kader voor de regionale programmering wonen en werken, de regionale programma's, het provinciale programma en de desbetreffende regels in de Omgevingsverordening monitoren en regelmatig evalueren, zodat bijstelling kan plaatsvinden.'</p>
036 046 109 114 140	Gemeente Oudewater Gemeente Woerden Gemeente Bunnik Vereniging voor Dorpen en Natuur Amerongen - Leersum Regioplatform Woningcorporaties Utrecht	<p>Evenwichtige groenontwikkeling</p> <p>Belangrijk dat inwoners over voldoende recreatie- en groenvoorzieningen beschikken. Binnen de gemeentegrenzen zijn meer dan voldoende voorzieningen beschikbaar. Koestert deze voorzieningen en gaat ervan uit dat buurgemeenten dit ook doen. Het kan niet zo zijn, dat een tekort aan voorzieningen bij buurgemeenten een belemmering vormt voor nieuwe woningbouwplannen in haar gemeente. (036,046)</p> <p>Aandacht voor versterken van de recreatieve kracht en bijdragen aan natuur- en landschapontwikkeling kan alleen in samenhang met de verdere stedelijke ontwikkeling. (109)</p> <p>In alle gevallen dient bij kleinschalige uitbreidingen ook een evenwichtige groenontwikkeling gerealiseerd te worden. (114)</p> <p>Rekent erop dat de regels in de Omgevingsverordening ook echt ruimte bieden. Bijvoorbeeld het in samenhang ontwikkelen met lokale en regionale groenontwikkeling, waarbij de omvang van de woningbouw in evenwichtige verhouding staat tot de hoeveelheid te ontwikkelen natuur en recreatie' en 'de realisatie van natuur en recreatie en de duurzame instandhouding daarvan is verzekerd'. Niet onbegrijpelijk, maar of dienstbaar is aan de bouwopgave, mag worden betwijfeld. (140)</p>	<p>Bij de evenwichtige ontwikkeling van groen wordt geen onderscheid gemaakt: hier wordt niet specifiek bedoeld op natuur, maar al het groen dat ten dienste staat aan de nieuwe bewoners. Voor uitbreidingslocaties is in de Interim Omgevingsverordening een evenwichtige groenontwikkeling bij uitbreidingslocaties als voorwaarde gesteld. Dit kan zowel op lokaal niveau (bijvoorbeeld in dezelfde planontwikkeling) als op regionaal niveau bijvoorbeeld via regionale programmering van groenontwikkeling) worden geborgd. Dit wordt verder uitgewerkt in de verkenning 'Groen groeit mee' (zie verder 4.1.2).</p>

126 139 140 169	Gemeente Vijfheerenlanden Gemeente Houten Regioplatform Woningcorporaties Utrecht Particulier	<p>Specifieke woonconcepten</p> <p>Verwacht van provincie weinig of geen bemoeienis met wonen en zorg en het overige sociale domein, desgewenst wel zo veel mogelijk medewerking. (126)</p> <p>Vraagt bij het bouwen van woningen voor specifieke doelgroepen aandacht voor wijkontmoetingsplekken. Naast aandacht voor woningtypen graag ook aandacht voor de bijbehorende maatschappelijke functies. (139)</p> <p>Pleit voor specifieke aandacht voor locaties waar snel en met minder procedures flexibele woonvormen kunnen worden neergezet, woonconcepten à la het Place2BU-project. Dat zijn projecten die - als de locaties er zijn - snel kunnen worden gebouwd en verlichting kunnen geven op de zo gespannen woningmarkt. Speel daar als provincie een stimulerende en faciliterende rol bij en daag gemeenten uit om dergelijke plekken aan te wijzen (140)</p> <p>Realisatie van tijdelijke woningen en flexwonen moet worden toegevoegd. (169)</p>	<p>In algemene zin is het streven in de Omgevingsvisie naar het behoud en versterken van de inclusiviteit van de samenleving, zodat alle inwoners kunnen wonen, werken of ontmoeten waar en wanneer zij dat wensen. De provincie heeft geen taken/ verantwoordelijkheden heeft op het sociale/zorg-domein. Dat behoort primair tot het gemeentelijk domein. Gemeenten kunnen dit thema inbrengen in het proces met betrekking tot regionale programmering wonen en werken.</p> <p>Met het op 18 november 2020 vastgestelde Uitvoeringsprogramma versnelling woningbouw 2021-2024, gaat de provincie bijdragen aan de versnelling van de woningbouw. Daarbij worden ook de mogelijkheden van nieuwe woonvormen onderzocht en gestimuleerd (voor zover de locaties passen in het provinciale beleid).</p>
140 149	Regioplatform Woningcorporaties Utrecht Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<p>Overige kwalitatieve aspecten</p> <p>Deelt de ambitie om tot een CO2 neutrale voorraad te komen in 2050 en ziet de verduurzaming en energiebesparing ook als speerpunten. Vraagt op dit vlak wel extra aandacht voor de betaalbaarheid. De energietransitie slaagt alleen als huurders en ook kopers de voordelen zien van een overgang naar meer duurzame energie en eigenaren dit ook kunnen. Kunnen we binnen de provincie al binnen 20, 30 jaar wat betreft energieopwekking zo ongeveer zelfvoorzienend zijn, met nog louter opwek van duurzame energie? Het lijkt goed een aantal alternatieve scenario's te ontwikkelen. (140)</p> <p>Verzoekt het opnemen van een passage met een visie op 'Duurzaam wonen in de toekomst' waarin onderstaande suggesties voor energieneutrale, klimaatbestendige, circulaire en natuurinclusieve inrichting zijn opgenomen, evenals oplossingen voor mobiliteitsconcepten en een visie op het schaalniveau van de wijk. Bredere uitgangspunten duurzaam bouwen worden gemist. De Omgevingsvisie mist hierin een integraal beeld meer richting en invulling is gewenst om ook gemeenten en projectontwikkelaars hierin te sturen. Duurzaam wonen omvat, naast energieneutraal, in ieder geval ook klimaatbestendig, circulair, natuurinclusief en duurzame vormen van mobiliteit. Uitgangspunten hiervoor moeten in de Regionale Programmering worden opgenomen. (149)</p> <p>Verzoek in de Omgevingsvisie op te nemen dat energieneutraal geen voorkeur is maar een vereiste. De kwaliteitseis erg mager geformuleerd; door de toevoeging 'dan wel gebruik zullen maken van duurzame vormen van energie' wordt gesuggereerd dat minder dan energieneutraal ook acceptabel is. Dit past niet bij de ambitie van de provincie en bij de afspraken in het Klimaatakkoord. (149)</p>	<p>Als provinciaal belang voor woningbouw is 'het bevorderen van binnenstedelijke ontwikkeling' geformuleerd. Hierbij ligt het belang vooral op het bevorderen van de binnenstedelijke bouw (en dus niet buitenstedelijk) en het op het regionaal afstemmen hiervan. Met dit provinciaal belang grijpt de provincie niet in op het niveau van woningen en het bouwen zelf. Dit is een gemeentelijk belang. Daarnaast heeft de provincie ook niet de juridische mogelijkheden om iets als een minimumnorm voor duurzaam bouwen in de Omgevingsverordening op te nemen, omdat ook de wetgever dit als een gemeentelijke aangelegenheid ziet. Wel kan de provincie stimuleren dat er duurzaam gebouwd wordt. Hiervoor benutten wij regionaal programmeren voor wonen en werken en het Uitvoeringsprogramma Versnelling woningbouw.</p> <p>In de Omgevingsvisie is reeds aangegeven dat het Kader voor regionale programmering wonen en werken kwalitatieve ambities zijn opgenomen, zoals energieneutraliteit en klimaatadaptiviteit. Ook is aangegeven dat bij de regionale afstemming gekeken moet worden naar de aanwezigheid van groen en blauw in de nabijheid, de bereikbaarheid en de energie-opgave. Daarmee zijn we van mening dat het duurzaam bouwen voldoende aandacht heeft. Wel zullen we de term 'duurzaam bouwen' toevoegen, zodat duidelijk is dat we dit bedoelen. De huidige formulering, dat alle woningbouwplannen die worden gerealiseerd energieneutraal zullen zijn, is afdoende. Het opnemen van een vereiste van energieneutraliteit kan de woningbouw, in ieder geval de plannen die thans al in ontwikkeling zijn, frustreren. De toevoeging 'dan wel gebruik maken van duurzame vormen van energie' dit is niet bedoeld als afzwakking van de ambitie, maar om het mogelijk te maken dat energieneutraliteit niet op woning- of planniveau, maar ook op wijk- of buurniveau kan worden bereikt.</p> <p>Aanpassing tekst Omgevingsvisie, onder 4.4.1., de passage: 'We zetten in op het stimuleren van slimme combinaties en 'meekoppelkansen' van deze opgaven in combinatie met de woningbouwontwikkeling' wijzigen in: 'We zetten in op het stimuleren van duurzaam bouwen, slimme combinaties en 'meekoppelkansen' van deze opgaven in combinatie met de woningbouwontwikkeling'.</p>

Kleinschalige uitbreiding ten behoeve van lokale vitaliteit

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
002, 019 036 040 046 052 063 095 098 106 111 126 128 134 136 149 153 180	Gemeenten Lopikerwaard Gemeente De Ronde Venen Gemeente Oudewater Bewonersvereniging Maartensdijk-Zuid Gemeente Woerden Gemeente Utrechtse Heuvelrug Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Stichting Groene Hart Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Vereniging Vrij Polderland Dorpsplatform Hekendorp Gemeente Vijfheerenlanden Kernteam De Bilt 2050 Gemeente Stichtse Vecht Federatie Groene Heuvelrug Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties Gemeente Wijk bij Duurstede Weebers vastgoed advocaten namens Stichting Behoud Slagenlandschap Maartensdijk Oost	<p>Veel positieve reacties: er ontstaat ruimte voor maatwerk. (019, 052, 126, 111, 134, 153) Ook reacties die zich uitspreken tegen de mogelijkheid: Omdat dat vrijwel altijd tot een aantasting van waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie zal leiden. (098) Omdat in de regels nog behoorlijk wat eisen worden gesteld aan deze eenmalige uitbreiding. (036, 046)</p> <p>Een aantal indieners vragen om een toevoeging van nadere voorwaarden: Duidelijker vastleggen wanneer en wat nu precies wel of niet kan en onder welke voorwaarden, ter bescherming van de groene waarden; en hoe de provincie daar dan ook op gaat toetsen; (098, 149)</p> <p>Gemeentes mogen de 50 woningen alleen bouwen aansluitend aan de bestaande bebouwing en dus niet midden in het land of bos;(106)</p> <p>Er mag alleen gebouwd worden als alle bestaande hoogbouw in het dorp duurzaam verhoogd is tot 5 verdiepingen; (106)</p> <p>Geen woningbouw buiten de bebouwde kom in het NNN en het buitengebied van de 5 karakteristieke landschappen zoals het Eemland en de Utrechtse Heuvelrug; (106)</p> <p>Programma "Groen groeit mee" toepassen op de 50 woningen;(106)</p> <p>Beperk de mogelijkheden sterk in omvang en locatie. (095)</p> <p>Gevraagd wordt om voldoende flexibele en werkbare randvoorwaarden zodat de procedures zo transparant en zo kort mogelijk zijn. (134)</p> <p>Het is raadzaam om het begrip 'vitaliteit' beter uit te werken zodat het niet misbruikt kan worden voor onnodige claims op het landelijk gebied. Ook het begrip 'eenmalig' moet helderder en explicieter worden omschreven. (136).</p> <p>Graag aangeven wat wordt verstaan onder 'kleinschalig'. (040)</p> <p>Gemeenten kunnen het uitstekend zelf, samen met de lokale inwoners, invullen (002, 134)</p> <p>Toevoeging dat het de lokale vitaliteit ten goede zou moeten komen is onvoldoende: niet relevant om het bouwprogramma te baseren op de lokale vraag. (128)</p> <p>De regel zal niet voldoende ruimte bieden om structureel antwoord te bieden aan de vraag van jongeren en ouderen. (153)</p> <p>Kunnen alle kernen van deze regeling gebruik maken, en kan er geschoven worden qua volumes tussen kernen. (153)</p> <p>I.v.m. aantasting van de bijzondere waarde van het landschap, kan hier voor de kern Maartensdijk geen gebruik van worden gemaakt. (180)</p> <p>Tevens wordt het belang van bieden van ruimte aan het lokale MKB benadrukt, wat zo belangrijk is voor de leefbaarheid in de kernen (134)</p> <p>De aparte positie van kleine kernen op de provinciegrens is onderbelicht. Zij ondervinden gevolgen van verschillen in provinciaal beleid. (111)</p> <p>Hoe verhoudt deze regel zich tot de basisprincipes voor verstedelijking, die primair uitgaan van binnenstedelijke ontwikkeling? (040) De aansluiting bij het huidige terughoudende beleid t.a.v. bouwen in het groene hart en bouwen in bodemdalinggevoelig gebied wordt gemist. (063) Hoe verhoudt deze regel zich tot de regels voor een goede kwaliteit van de kernrandzone (036, 046)</p>	<p>PS hebben op 29 januari jl. het Afwegingkader uitbreidingslocaties voor woningbouw vastgesteld, als bouwsteen voor de Omgevingsvisie. Onderdeel daarvan is een mogelijkheid voor een eenmalige kleinschalige uitbreiding van kernen (tot 50 woningen) ten behoeve van lokale vitaliteit waarvoor eenvoudiger regels gelden. Deze kleinschalige uitbreidingen hoeven niet regionaal te worden afgestemd (maar worden wel opgenomen in de regionale programmering), hebben niet de verplichting tot een evenredige groenontwikkeling en voor deze ontwikkelingen kan een mobiliteitstoets achterwege blijven.</p> <p>Echter, ander provinciaal beleid en regels blijven ook voor deze uitbreidingen van kracht. Zo kan uitbreiding uitsluitend plaatsvinden in gebieden met de aanduiding 'uitbreiding onder voorwaarden mogelijk'. Niet voor alle kernen is een eenmalige uitbreiding van 50 woningen afdoende om vitaal te blijven. In dat geval is een grotere uitbreiding mogelijk, maar deze valt niet onder de eenvoudiger regels, en zal in het kader van de regionale programmering worden afgewogen.</p> <p>Het gaat om maatwerk per kern. Om die reden is het ook niet mogelijk om het begrip 'lokale vitaliteit' nader te specificeren. Het is aan gemeenten om een bestemmingsplan op grond van artikel 9.12 goed te motiveren. Ook een nadere explicitering van het begrip 'eenmalig' is niet nodig: per kern kan slechts eenmaal een beroep worden gedaan op de regel in dit artikel.</p> <p>Met deze regeling wordt beoogd een uitbreidingslocatie voor woningbouw (toevoeging aan stedelijk gebied) te realiseren. Het kernrandzonebeleid (Artikel 9.8) heeft kwaliteitsversterking in de kernrandzone (blijft landelijk gebied) tot doel. Dat doel kan eventueel worden gerealiseerd door beperkte verstedelijking in de vorm van bijvoorbeeld woningbouw of horeca toe te staan. De omvang hiervan kan variëren van bijvoorbeeld een enkele woning tot een klein woonbuurtje. Dat is afhankelijk van (de aard en omvang van) het te realiseren doel. Een klein woonbuurtje t.b.v. kwaliteitsversterking kernrandzone is niet hetzelfde als 50 woningen t.b.v. de vitaliteit van een kleine kern.</p> <p>Over de relatie met de basisprincipes voor verstedelijking het volgende. Ook bij woningbouw voor lokale vitaliteit moeten zullende eerst de binnenstedelijke opties benut moeten worden. Volgens de Ladder van duurzame verstedelijking moet bij een uitbreidingsplan worden gemotiveerd dat de ontwikkeling niet binnenstedelijk kan plaatsvinden. Met de regel voor kleinschalige uitbreiding ten behoeve van lokale vitaliteit wordt – deels - invulling gegeven aan het in de Omgevingsvisie onder de basisprincipes aangekondigde 'lokaal maatwerk'.</p> <p>In het proces van regionaal programmeren van werklocaties kunnen keuzes worden gemaakt die de vitaliteit van het lokale MKB borgen.</p> <p>Zie verder NvB Interim Omgevingsverordening, artikel. 9.12</p>

Systematiek locaties voor wonen (regionaal programmeren)

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
040 041 098 109 126 129 134 140 145 149	Bewonersvereniging Maartensdijk-Zuid Gemeente Amersfoort Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Gemeente Bunnik Gemeente Vijfheerenlanden Regio Amersfoort Gemeente Stichtse Vecht Regioplatform Woningcorporaties Utrecht Platform Bedrijven Utrecht West Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<p>Algemeen</p> <p>Spreekt waardering uit over de helderheid van de te hanteren criteria, maar twee zorgpunten: de regionale afstemming woningbouwopgave en een zorgvuldige afweging van alle relevante belangen. (040)</p> <p>Zien uit naar de samenwerking. De ambities van de provincie Utrecht en de gemeente Amersfoort liggen niet ver uit elkaar en vanuit samenwerking en het goede gesprek kunnen gedeelde doelen worden bereikt, terwijl gemeente wel de vrijheid heeft en houdt om vanuit een gebiedsopgave, financiële overweging of een specifieke lokale vraag/behoefte maatwerk te leveren met betrekking tot woningbouw, bedrijventerreinen en kantoorlocaties (041)</p> <p>Een 'Integraal afwegingskader (m.b.t. ruimtelijke kwaliteit)' wordt gemist. Het 'Kader voor Regionale programmering', en het Afwegingskader uitbreidingslocaties voor wonen geven onvoldoende inzicht. (098)</p> <p>Vanuit een democratische legitimatie is het de vraag of het vaststellen van een dergelijk programma wel bij GS zou moeten liggen of bij PS. (098)</p> <p>Maakt graag afspraken in regionale programmering over te realiseren aantal woningen. Ziet de provincie als partner om ook knelpunten op te lossen. (109)</p> <p>Pleit voor evenredige verdeling woningbouw aantallen naar inwonertal. (126)</p> <p>Onduidelijk is of adaptief programmeren makkelijk wordt gemaakt met dit programma. Ook is nog niet duidelijk welke bandbreedte gehanteerd wordt en welke governance van toepassing is. (129)</p> <p>Gemist wordt een ondergrens van het aantal woningen waarbij aan het programma moet worden voldaan. (134)</p> <p>Stap naar regionaal programmeren is een hele goede en werken als corporaties daar graag aan mee. (140)</p> <p>Systematiek van regionale programmering komt tegemoet aan het feit dat niet alles binnenstedelijk kan. Wonen en werken kunnen beter bij elkaar wordt gebracht. Tevens kan aan het zo gewenste gedifferentieerd aanbod van woningen tegemoet worden gekomen. Voorwaarde is wel dat de gemeenten daarvoor ook de bestuurlijke ruimte krijgen. (145)</p> <p>Niet mee eens dat regionale programmering geen onderdeel is van de Omgevingsvisie en Verordening, maar apart wordt vastgesteld. Dit gezien de grote ruimtelijke afwegingen die hier gemaakt moeten worden, het grote maatschappelijke belang dat hiermee gemoeid is en de horizon van woningbouw richting 2050. Zoekgebieden voor uitbreidingslocaties voor woningbouw en de kwaliteitseisen die daaraan worden verbonden, moeten worden vastgelegd via de Omgevingsvisie. (149)</p> <p>Vraagt om bij de regionale woningprogrammering: extra woningbouw zo veel mogelijk binnenstedelijk in te vullen; in te zetten op bouwen van woningen die in de grootste behoefte voorzien, namelijk geschikte woningen voor jongeren/ starters en voor senioren, wat ook de doorstroming verbetert; zo veel mogelijk bestaande gebouwen in te zetten en te transformeren voor deze doelgroepen (bijvoorbeeld kantoren en vrijkomende agrarische bebouwing). (149)</p>	<p>Fijn dat de indieners instemmen met de nieuwe werkwijze. De Omgevingsvisie gaat uit van het principe 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet' als basis en met de nadrukkelijke wens de doelen in samenwerking te halen. De nieuwe systematiek stelt ons in staat om in de regionale programma's wonen en werken met overheden en andere partijen samen adaptief en flexibel te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen, kansen en inzichten. In de visie geeft de provincie op hoofdlijnen richting, onder andere via de basisprincipes voor verstedelijking en het opnemen van 'zoekrichtingen grootschalige integrale ontwikkeling wonen-werken-bereikbaarheid' op de visiekaart. PS stellen daarnaast een Kader voor de regionale programmering wonen en werken vast, dat jaarlijks kan worden geactualiseerd. In dit kader zijn kwantitatieve bandbreedtes, de regio-indeling en kwalitatieve aspecten opgenomen waaraan aandacht moet worden besteed in de regionale programma's.</p> <p>Op basis van dit Kader worden door gemeenten/regio en provincie de regionale programma's opgesteld. Na regionale overeenstemming wordt de essentie van deze regionale programma's opgenomen in het provinciale programma, dat door GS wordt vastgesteld. De voortgang van deze programma's wordt gemonitord en geëvalueerd. De programma's worden periodiek (jaarlijks) geactualiseerd. PS worden regelmatig geïnformeerd over de voortgang en evaluatie van de regionale programma's en het provinciale programma.</p> <p>In de interim verordening is opgenomen, dat bestemmingsplannen voor woon- en werklocaties moeten passen binnen het provinciale programma. Er is geen ondergrens opgenomen; het provinciaal programma zal, voor binnenstedelijke locaties, enige flexibiliteit bieden.</p> <p>Het eerste kader voor de regionale programmering wonen en werken is door Provinciale Staten vastgesteld op 30 september jl. In dit Kader is een bandbreedte opgenomen voor de drie regio's U16, Regio Amersfoort en Foodvalley. Voor U16 is een subindeling gemaakt in drie regio's. Uitgangspunt voor deze kwantitatieve bandbreedtes is de Primos-prognose woningbehoefte, niet het inwonertal.</p> <p>In het kader voor de regionale programmering is toegelicht hoe de provincie een nieuwe mogelijke uitbreidingslocaties voor woningbouw beoordeelt. De Omgevingsvisie en Interim Omgevingsverordening spelen daarin een belangrijke rol. Daarbij gaat het juist om de integrale afweging, niet alleen ten aanzien van de aanwezige ruimtelijke kwaliteit en waarden, maar ook vanuit de opgave geredeneerd. Een integraal afwegingskader voegt hier niet veel aan toe.</p>

<p>002 024 036 041 046 096 098 116 126 145 178</p>	<p>Gemeenten Lopikerwaard Belangenvereniging Couwenhoven Gemeente Oudewater Gemeente Amersfoort Gemeente Woerden Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Stichting Beter Zeist Gemeente Vijfheerenlanden Platform Bedrijven Utrecht West Gemeente Zeist</p>	<p>Rolverdeling provincie en gemeenten</p> <p>Gedetailleerde uitgangspunten voor woonmilieus, zoals voorgenomen in het programma Wonen & Werken, horen bij de gemeenten thuis. Alleen op dat niveau kan maatwerk voor de lokale gemeenschap geleverd worden. (002)</p> <p>Beseffen dat ze gezamenlijk een verantwoordelijkheid hebben om de samenhang in de regio met elkaar af te stemmen. (002)</p> <p>Gevraagd wordt dat de provincie afziet van harde normen in verordening en toekomstig onderliggende programma's en in plaats daarvan overleg en afstemming met de regio en provincie voor te schrijven. (002)</p> <p>De provincie kan de regisserende rol op zich nemen bij regionale afstemming. (002, 024)</p> <p>Oproep om terughoudend om te gaan met kwalitatieve eisen voor binnenstedelijke ontwikkeling. Geef gemeenten het vertrouwen om op dit vlak lokale afwegingen te kunnen maken. Het toevoegen van extra kwalitatieve eisen vanuit provincie maakt binnenstedelijke ontwikkeling nog moeilijker dan het al is en kan ontwikkellocaties op slot zetten. Gezien de woningnood en de sterke behoefte aan werklocaties is dit onwenselijk. Wij vragen u om voor de inhoud van deze programma's te streven naar een breed gedragen bestuurlijk akkoord, waarin de samenhang tussen provinciaal en lokaal beleid geborgd is. (036, 046)</p> <p>Wil als gemeente wel de vrijheid hebben en houden om vanuit een gebiedsopgave, financiële overweging of een specifieke lokale vraag/behoefte maatwerk te leveren met betrekking tot woningbouw, bedrijventerreinen en kantoorlocaties. (041)</p> <p>Geeft ter overweging om deze tekst aan te vullen op een wijze die recht doet aan de rol van provincies om door gemeenten gesignaleerde grote problemen in gemeenteoverstijgend verband aan te pakken. Concreet wordt gedacht aan de huidige woningnood, en andere problemen met een 'waterbedeffect'. (096)</p> <p>Als het om de bescherming van kwetsbare waarden gaat zijn het rijk en de provincies de enigen die die 'regierol' kunnen en ook zouden moeten nemen. Juist op die niveaus is een integrale afweging mogelijk. Dit betekent niet dat niet moet worden samengewerkt, maar wel dat de provincie met heldere 'integrale afwegingskaders' komt teneinde te waarborgen dat bij de afweging de provinciale belangen voldoende zijn geborgd. (098)</p> <p>Wat blijft er over van de eigen verantwoordelijkheid van de provincies t.a.v. de beleidsontwikkeling? Weliswaar stelt de provincie voor bepaalde onderwerpen kaders vast zoals het onlangs vastgestelde Kader voor regionale programmering wonen en werken. Hoe de regio's dergelijke kaders invullen bepalen deze zelf in overleg met de deelnemende gemeenten. (116)</p> <p>Verzoekt de provincie een harmoniserende rol te spelen tussen de grotere gemeenten (die veel contingent afnemen voor hun grote bouwplannen) en de landelijke gemeenten (met meestal kleinere plannen). (126)</p> <p>Gemeenten zijn als geen ander in staat om, in een goede afweging, aan deze genoemde aspecten van woningbouw gestalte te geven. (145)</p> <p>Vindt het van belang om op projectniveau als gemeente zelf wel keuzes te kunnen maken. (178)</p>	<p>De komst van de Omgevingswet is voor de provincie aanleiding geweest om de werkwijze van ruimte bieden voor de grotere opgaven zoals woningbouw en ruimte voor bedrijven tegen het licht te houden. In lijn met de filosofie van de Omgevingswet kiezen wij er voor om vanaf nu de invulling meer op regionaal niveau op te pakken, waarbij de provincie nadrukkelijk wel een regierol heeft, maar wel met een andere invulling dan voorheen. In het Kader voor regionale programmering wonen en werken hebben wij geschetst hoe we als provincie deze rol oppakken en hoe we de locaties en programma's zullen beoordelen; waar nodig zijn in de Interim Omgevingsverordening regels opgenomen ter borging van de provinciale belangen.</p> <p>Wij zijn van mening dat de grote maatschappelijke opgaven, zoals de woningbouwopgave en de ruimte voor bedrijven, niet door één overheidslaag afzonderlijk kan worden opgepakt. Gemeenten gaan primair over de lokale woningbouwopgave. Mede door de – olopemde - hoge huren en prijzen van koopwoningen in onze provincie dreigt een groot deel van de woningvoorraad voor een groot deel van onze inwoners onbereikbaar te worden. Anderzijds zijn er zorgen over de stapeling problematiek in sommige wijken. Daarmee achten we de differentiatie in woningen en woonmilieus niet alleen een lokaal vraagstuk, ook een provinciaal vraagstuk omdat het gemeentegrenzen te boven gaat. We hebben immers te maken met een regionale woningmarkt.</p> <p>Via het proces van regionale programmering willen we hierover concreet in gesprek met gemeenten en regio's. Daarbij hebben wij in het kader onze randvoorwaarden en ambities verwoord. Wij zijn ons bewust van de gemeentelijke ambities, randvoorwaarden en verantwoordelijkheden en daar willen we ook niet in treden. Voor een groot deel zullen deze niet zo veel verschillen van de provinciale. Anderzijds kunnen wij ons provinciaal instrumentarium benutten om onze ambities te bereiken. Regionale programmering is een groeiproces, ook voor ons. Het begint, bij het eerste programma, met het agenderen en bespreken van de in het Kader benoemde thema's. Zo nodig maken we afspraken om bepaalde kwalitatieve aspecten nader te verkennen. Als vervolgens uit monitoring en evaluatie blijkt dat bepaalde ambities achterblijven, kunnen wij overwegen om alsnog andere instrumenten in te zetten.</p> <p>In het proces van de regionale programmering hebben wij oog voor zowel het accommoderen van de grote regionale opgave als de lokale opgaven. In onze ogen zal het programma aan beiden tegemoet moeten komen, waarbij we tevens kijken naar de integraliteit tussen de verschillende ruimtelijke opgaven. Door in de Interim Omgevingsverordening te verwijzen naar de provinciale programma's wonen en werken (die de essentie bevatten van de regionale programma's) bevorderen wij het overleg en de afstemming in regionaal verband.</p>
--	--	--	---

<p>023 036 041 046 050 053 126 153</p>	<p>Gemeente Nieuwegein Gemeente Oudewater Gemeente Amersfoort Gemeente Woerden U10 gemeenten Gemeente Rhenen Gemeente Vijfheerenlanden Gemeente Wijk bij Duurstede</p>	<p>Totstandkoming programma's Het lijkt verstandig het eerste programma alleen voor de korte termijn op te stellen en slechts over plannen waar regionale overeenstemming over is. Zorg ook voor voldoende flexibiliteit bij het toepassen van de percentages, en laat dit van toepassing zijn op het hele programma en niet per project. Tot slot, zorg voor flexibiliteit in aantallen zodat plannen die binnenkomen na vaststelling van het regionaal programma niet hoeven te wachten op de herziening van het programma. (023) Het is van belang aan te sluiten bij wat er regionaal binnen het REP wordt afgesproken (023) Uit alle uitingen en signalen concluderen we dat provincie en regio constructief en gelijkwaardig gaan samenwerken aan de opgaven die er zijn en dat de provincie daarbij vooral faciliterend optreedt. Naar die samenwerking zien wij uit. Wij geloven namelijk ook dat de ambities van de provincie en de gemeente niet ver uit elkaar liggen en dat we vanuit samenwerking en het goede gesprek onze gedeelde doelen kunnen bereiken. (041) Wij vragen u om voor de inhoud van deze programma's te streven naar een breed gedragen bestuurlijk akkoord, waarin de samenhang tussen provinciaal en lokaal beleid geborgd is. (036,046) Op dit moment zijn provincie en U10 gemeenten constructief in gesprek over regionaal programmeren. In dat proces doen partijen gezamenlijk nieuwe inzichten op. De uitkomsten van het regionaal programmeren worden benut bij de totstandkoming van het REP. (050) Het is van belang dat er goede afstemming plaatsvindt met de provincie Gelderland (053) Tot 1 april 2021 stemmen de voormalige Zuid-Hollandse gemeenten nog in de AV-regio af. Verzoekt goed af te stemmen met haar en de provincie Zuid Holland teneinde een zorgvuldige overgang en overdracht te bewerkstelligen. (126) Welke spelregels worden gehanteerd bij het regionaal programmeren? Heeft iedere deelnemer in een regionaal overleg hetzelfde gewicht? En wat gebeurt er als de deelnemende partijen niet tot overeenstemming kunnen komen? Vertaal de energieke aanpak die kenmerkend was voor het coalitieakkoord wat meer in deze visie en in de voorgestelde werkwijze van het regionaal programmeren (153) Hoe verhoudt regionaal programmeren zich tot het Ruimtelijk Economisch Programma (REP) van de U10? (153)</p>	<p>In het Kader voor regionale programmering is aangegeven dat het gaat om adaptieve programmering en dat er daarbij sprake is van een groeimodel: het eerste programma zal met name gericht zijn op de korte termijn. Wij bezien de in het Kader aangegeven percentages op regionaal programma-niveau, en zijn van mening dat in het programma, met een periodieke actualisatie voldoende flexibiliteit wordt ingebouwd. Dat is immers een van de redenen om over te gaan tot deze nieuwe systematiek. Ook wij zien uit om met gemeenten samen te werken aan de opgave. Daadkrachtig en snel handelen is geboden. Echter, door het abstractere niveau van de Omgevingsvisie wordt deze actieve houding minder uitgestraald. Hoe het regionale proces wordt vormgegeven, wordt regionaal door gemeenten en provincie gezamenlijk bepaald. Vanuit onze optiek is iedere partij gelijkwaardig, maar wel handelend vanuit z'n eigen rol en verantwoordelijkheden. In die zin heeft dus niet elke partij 'hetzelfde gewicht', maar dit wordt wel open en transparant gedeeld in het proces. Gelijkwaardige partijen in de samenwerking betekent in onze optiek ook niet hetzelfde als het 'gelijk verdelen van de opgave'. In het proces zullen wij als provincie zo spoedig mogelijk onze bedenkingen en aandachtspunten per onderdeel of locatie aangeven. We streven naar een regionaal bestuurlijk gedragen programma. Indien deelnemende partijen onverhoopt niet tot overeenstemming komen, bestaat de mogelijkheid dat Gedeputeerde Staten eigenstandig een provinciaal programma vaststellen zodat de voortgang van de woningbouw en de bedrijventerreinontwikkeling gewaarborgd is. Zoals door indieners al wordt aangegeven worden de resultaten van de regionale programmering in de U16 zowel voor REP als voor het opstellen van het provinciaal programma wonen en werken benut.</p>
<p>040 075 083 098 116 149</p>	<p>Bewonersvereniging Maartensdijk-Zuid Adviesgroep BB+W Vereniging Harmelerwaard 3.0 Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Stichting Beter Zeist</p>	<p>Participatie en transparantie Zorg ervoor dat alle relevante belangen betrokken worden en zorgvuldig tegen elkaar worden afgewogen. Het kan niet zo zijn dat provincie en gemeente overeenstemming bereiken over bijvoorbeeld bouwen buiten stedelijk gebied en dat bewoners niet betrokken worden. (040) Wat betreft programmering en locatiekeuze van woon- (en werk)locaties pleiten we voor een transparant proces en directe betrokkenheid de stakeholders. (083)</p>	<p>Zoals in de beantwoording hierboven geschetst worden in het regionaal programma de visies van gemeenten, regio's en provincie bij elkaar gelegd en stellen we samen een regionaal programma op. Van elke afzonderlijke overheidsorganisatie mag worden verwacht dat bij deze visievorming aandacht wordt besteed aan participatie. Specifiek gemeenten dragen zorg voor lokale (inwoners)participatie en lokaal draagvlak voor de ontwikkeling. Over de concept-regionale programma's zullen wij stakeholders consulteren. De essentie van de drie regionale programma's worden door GS vastgelegd in een provinciaal programma. Wij zijn voornemens dit programma, tezamen met de</p>

Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<p>Verzoekt het proces van regionale programmering transparanter en opener te maken en ook maatschappelijke organisaties te betrekken bij de gesprekken, zodat zij aan de voorkant kunnen meedenken wat goede afwegingen zijn (in plaats van aan de achterkant in een verder gevorderd stadium pas een mening kunnen geven). (149)</p> <p>Het programma zal gepaard gaan met bestuurlijke uitvoeringsafspraken met regio en gemeenten. Bovendien kan ook de Omgevingsverordening desgewenst hierop worden aangepast. Het valt in deze tijd met toenemende burgerparticipatie niet uit te leggen dat op dit proces geen inspraak geboden zal worden. Leg in de Omgevingsvisie vast dat hierin wordt voorzien (075)</p> <p>Bij met name grotere projecten of programma's zou aan participatie een belangrijke betekenis moeten worden toegekend. (098)</p> <p>Het overlaten van de regionale programmering aan de regio's kan leiden tot het buitensluiten van de bevolking bij de beleidsontwikkeling. (116)</p>	<p>planMER die daarvoor wordt opgesteld, ter inzage te leggen zodat eenieder in de gelegenheid wordt gesteld daarvan kennis te nemen en een zienswijze in te dienen.</p> <p>Het is vervolgens aan gemeenten om de planvorming voor de opgenomen locaties verder ter hand te nemen, inclusief de noodzakelijke participatie.</p> <p>Aanpassen tekst Omgevingsvisie, 4.4.1, onder 'systematiek locaties voor wonen', de passage: 'Uiteraard betrekken we ook de woningcorporaties en andere marktpartijen bij deze programmering. Wijzigen in: 'Uiteraard betrekken we ook de woningcorporaties en andere marktpartijen bij deze programmering. De hoofdlijnen van deze regionale programma's worden door Gedeputeerde Staten opgenomen in een provinciaal programma. Alvorens zij overgaan tot definitieve vaststelling, zal dit programma tezamen met de daarvoor opgestelde planMER ter inzage worden gelegd.'</p>
---	---	--

4.4.2 Ruimte voor werken en winkelen

Economisch ecosysteem

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
050 124	U10 gemeenten VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden	<p>Life science mag meer aandacht krijgen, zeker gezien de rol die te ontwikkelen satelliet locaties van het USP hierin kunnen spelen. Het is van belang dat de opgaven als zodanig ook in de POVI komt te staan. In een volgende fase kunnen bestuurders van provincie en gemeenten dan bepalen in hoeverre ze voor deze opgave plekken willen reserveren. (050)</p> <p>Structureel overleg met retail-, vastgoedpartijen en gebruikers/aanbieders is daarom nodig om ontwikkelingen te kunnen ombuigen. Ook zal daarbij gesproken moeten worden over de impact van digitalisering op kantoorontwikkelingen en de impact van online winkelen op winkelcentra en winkels in centrumlocaties in de provincie Utrecht. (124)</p>	<p>Als provincie zijn we voornemens om de klankbordgroep Retailvisie structureel te gaan gebruiken als klankbord voor ontwikkeling in retail.</p> <p>Het streven is de keuzes voor nieuwe woon- en werklocaties in samenhang met het mobiliteitssysteem te ontwikkelen, waarbij zo efficiënt mogelijk met de ruimte wordt omgegaan en er oog is voor andere opgaven en de Utrechtse kwaliteiten. De groei van inwoners en werkgelegenheid zal zoveel mogelijk gelijke tred moeten houden. Daarbij is ook aandacht voor life science. Zie verder onder 4.5 en H5.</p>

Bedrijfsvestiging

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
050 055 124 145	U10 gemeenten Gemeente Utrecht VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Platform Bedrijven Utrecht West	<p>Terughoudend met nieuwe terreinen</p> <p>In U10 verband is overeenstemming over de omvang van de opgaven voor werken. Daarbij zijn regionale tekorten in beeld gebracht voor kantoren, bedrijventerreinen en life science activiteiten. Blijft aandacht vragen voor gezamenlijk instrumentarium dat zowel planologisch, juridisch als financieel kan zijn. Doet een beroep op de provincie als kennispartner en co financier. Mengen van wonen en werken kan veel ruimtewinst opleveren en daarom gaan provincie en gemeenten werken aan programmering van menging op locatieniveau, zowel op het gebied van kennis, instrumentarium als fondsen. (050)</p> <p>Tevreden dat in de visie voldoende ruimte is terug te zien voor werklocaties in algemene zin. (055).</p>	<p>Ook maakbedrijven en MKB maken deel uit van ons economische ecosysteem. Deze bedrijven zijn zeker van belang voor de werkgelegenheid, maar ook voor de leefbaarheid en inclusiviteit.</p> <p>Wij leggen de nadruk op herstructurering en intensiveren van bestaande bedrijventerreinen, maar bieden ook ruimte voor uitbreiding; dit doen we samen met gemeenten in het proces van regionale programmering. Daarbij leggen we een koppeling tussen intensivering van bestaande en de mogelijkheden voor nieuwe bedrijventerreinen. Wanneer we alle ruimte geven voor nieuwe ontwikkelingen gaat herstructurering niet van de grond komen en vice versa. In alle drie de regio's binnen onze provincie is nog steeds aanbod bedrijventerreinen beschikbaar, hoewel soms in (zeer) geringe mate. Bij de verdeling van ruimte maken we een afweging tussen ruimte voor bedrijven en</p>

		<p>Wees niet selectief met het bieden van ruimte voor nieuwe, nog niet geplande bedrijventerreinen. Herstructurering en efficiëntere inrichting zijn zeker belangrijk, maar gegeven de forse uitdagingen op het gebied van wonen en de verwachte groei van banen i.c. werkgelegenheid is het de inschatting dat deze groei uiteindelijk niet kan zonder nieuwe (grootschaliger) terreinen /werklocaties beschikbaar te maken. Op dit moment is de beschikbare ruimte voor bedrijfsvestigingen al schaars. (124)</p> <p>Pleidooi om naast herstructurering ook uitbreiding van bedrijventerreinen met minder regels in het beleid op te nemen. Zijn nieuwe bedrijven die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan behoud van de sterke economische positie en werkgelegenheid, maar niet passen in "ons economisch ecosysteem", zoals maakindustrie en MKB-bedrijven nog welkom? Met vooral herstructureren van bestaande bedrijfsterrainen waar nauwelijks leegstand is, dreigt een tekort aan werkgelegenheid en het afzakken van de economie. (145).</p>	<p>andere ruimtevrage functies. Daarbij is zorgvuldig ruimtegebruik een belangrijke voorwaarde. In dit proces hebben we aandacht voor de lokale vitaliteit van het bedrijfsleven en de ontwikkelingsmogelijkheden voor bestaande en nieuwe bedrijven.</p> <p>Wij onderschrijven een nauwe samenwerking en afstemming tussen het proces van uitwerking van onze Omgevingsvisie, onder andere via regionaal programmeren, en het proces van REP/IRP. Daarbij zetten wij graag de samenwerking op het vlak van onderzoek, kennisuitwisseling en monitoring van de aanpak van werklocaties voort.</p>
018 023 036 046 050 124 126 134	<p>Gemeente IJsselstein</p> <p>Gemeente Nieuwegein</p> <p>Gemeente Oudewater</p> <p>Gemeente Woerden</p> <p>U10 gemeenten VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden</p> <p>Gemeente Vijfheerenlanden</p> <p>Gemeente Stichtse Vecht</p>	<p>Herstructurering, intensivering en verduurzaming</p> <p>Vestigingslocaties voor bedrijven zijn schaars en voorgestelde maatregelen om in de toekomst voldoende werklocaties te borgen, geven geen garantie op succes. Wil onder provinciale regie inzetten op gezamenlijke, periodieke monitoring van subregionale programmering voor werklocaties. Inzet op verdichting zal systeemverandering vragen, waarbij de rolverantwoordelijkheid van overheden en marktpartijen helder moet zijn. Verdichting is een stapsgewijs proces waar veel tijd mee gemoeid is, ruimtewinst is niet direct beschikbaar en wordt alleen bij een langdurige inzet van alle partijen op termijn bereikt. Langdurige ondersteuning van provincie, ook financieel, zal hard nodig zijn. Daarin ook een belangrijke taak voor de OMU. (018)</p> <p>Omarmt het intensiveren en herstructureren van bedrijventerreinen. Ziet graag met welke instrumenten de provincie dit kan ondersteunen. (023)</p> <p>Begrijpt ambities op het gebied van herstructurering en intensivering van bestaande werklocaties en terughoudendheid voor nieuwe kantoren- en detailhandelslocaties. Voor succesvolle herstructurering en intensivering is echter wel het juiste instrumentarium nodig, zowel financieel als juridisch. Vraagt ondersteuning op dit punt. (036, 046)</p> <p>In Kader regionale programmering voor wonen en werken is aangegeven ruimte deels te willen vinden door intensiveren en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen. Pleit ervoor deze ambitie niet alleen ruimtelijk uit te werken maar ook te vertalen naar investeringen en instrumenten, bijvoorbeeld via de OMU. Ziet tevens de noodzaak tot gezamenlijke monitoring van werklocaties en stelt voor dat provincie en U16 een gezamenlijke monitoring van het kwantitatief aanbod en kwaliteit van werklocaties gaan uitwerken. (050)</p> <p>In het kader van het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen kan goed een link worden gemaakt met verduurzaming en vergroening van bedrijventerreinen in het kader van de vraagstukken rondom klimaatadaptatie. (124)</p> <p>Om succesvol te kunnen schakelen op en met bedrijventerreinen helpt het ook dat het organiserende vermogen op de terreinen wordt ondersteund dan wel wordt opgezet. Faciliteer daarom de samenwerking op de verschillende</p>	<p>Wij zijn het eens met de constatering dat voor herstructurering en intensivering ook een ondersteuning nodig is. Vandaar dat wij momenteel ook verkennen hoe we de taak van de OMU kunnen verbreden naar het ondersteunen van gemeenten bij de langjarige inspanningen om op bestaande bedrijventerreinen te intensiveren. Ook wordt gekeken naar de uitrusting van de OMU om deze verbrede taakstelling te kunnen oppakken.</p> <p>Wij werken met onze partners aan de aanpak van gezamenlijke monitoring van werklocaties.</p> <p>Bij herstructurering en intensivering van bedrijventerreinen willen wij ook nadrukkelijk een koppeling maken met verduurzaming. Dit is ook als zodanig aangegeven in het kader voor regionale programmering.</p> <p>Een deel van de inzet van de OMU is gericht op de samenwerking op bedrijventerreinen. Bij het versterken van de slagkracht van de OMU zullen we rekening houden met de opgave ten aanzien van de organisatiegraad op bedrijventerreinen.</p>

		<p>bedrijventerreinen, bijvoorbeeld via parkmanagement. Deze ondersteuning is en wordt van groot belang om de gewenste versnelling te realiseren op het gebied van bv. mobiliteits-, energie- en circulaire projecten. (124)</p> <p>Erkent dat verdichting en intensivering noodzakelijk en tegelijkertijd ingewikkeld, tijdrovend, intensief en kostbaar is. U wilt verkennen op welke manier dit soort processen vergemakkelijkt en/of ondersteund kunnen worden vanuit de provincie. Wil de verkenning naar van wijze van vereenvoudiging of ondersteuning van deze processen door provincie zo veel mogelijk faciliteren en daarin samenwerken. (126)</p> <p>Onderschrijft de urgentie van de herstructurering van bedrijventerreinen. (134)</p>	
124 129	VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Regio Amersfoort	<p>Menging van functies</p> <p>Wees helder over de bestemming en de functie van bedrijventerreinen. Wonen nabij of zelfs op bedrijventerreinen of het realiseren van (volumineuze) detailhandel op bedrijventerreinen kan risicovol zijn voor (maak-/industriële) bedrijven die op bedrijventerreinen willen ondernemen. Menging van woon- en bedrijfsverkeer kan leiden tot onveilige verkeerssituaties en hetzelfde geldt voor menging van bezoekersstromen aan detailhandelslocaties in relatie tot de logistieke drukte op een bedrijventerrein. De verschillende verkeersstromen laten zich op een bedrijventerrein in de praktijk namelijk niet altijd goed combineren. Dit heeft de nodige impact op filevorming, (on)bereikbaarheid van terreinen en toevoerwegen en de verkeersveiligheid. (124)</p> <p>Constateert dat de trend waarbij verschillende functies die voorheen strikt gescheiden plaatsvonden nu samengaan, waardoor grenzen binnen een sector vervagen, zet steeds verder doorzet. Dit vraagt zeker bij herstructurering om nieuwe oplossingen. Bijv. 'opslag' vervaagt richting 'detailhandel', fitness/sportschool. Verzoek om de vestigingsmogelijkheden op (te herstructureren) bedrijventerreinen te verruimen. Hierdoor kan tevens de sociale controle op de bedrijventerreinen toenemen. (129)</p>	In ons beleid willen wij voldoende ruimte op bedrijventerrein creëren voor bedrijvigheid die zich niet laat mengen met andere functies. Mengbare bedrijvigheid kan in gemengde stedelijke gebieden een plaats vinden en zien we bij voorkeur niet gevestigd op bedrijventerreinen. Vanuit dat oogpunt zijn wij geen voorstander van het verruimen van de vestigingsmogelijkheden op specifieke bedrijventerreinen voor aanvullende branches.
129 150 153	Regio Amersfoort Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen Gemeente Wijk bij Duurstede	<p>Lokale/regionale bedrijven</p> <p>Vindt de stellingname dat er geen ruimte is voor bedrijven die geen lokale of regionale verankering kennen een moeilijk punt. Als regio de huidige positie wil houden, die van meest competitieve regio van Europa, is het nodig dat er ruimte is om bedrijven met toegevoegde waarde voor onze regio te huisvesten. (129)</p> <p>Maak het gebied Utrechtse Heuvelrug herkenbaar duurzaam onder andere door het funderen van de lokale economie op nul emissie bedrijvigheid. (150)</p> <p>Benoem dat het kunnen bieden van ruimte aan MKB van belang is voor de vitaliteit en dat het een opgave is dit te faciliteren. Lokale bedrijven zijn vaak verankerd in de lokale samenleving. Ruimte voor extra werkgelegenheid zorgt voor meer evenwicht in woon-werk balans. Er is onvoldoende oog voor de ruimtebehoefte van MKB-bedrijven, niet alleen door groei, maar ook door transformatie van binnenstedelijke bedrijfslocaties naar woningbouw. Te veel focus op de grote stad en bestaande knooppunten. De regels staan het kunnen toevoegen van ruimte voor lokale bedrijven te veel in de weg en daarmee ook efficiënt gebruik van ruimte. Daarmee ontstaat het risico dat bedrijven gaan verplaatsen naar plekken buiten de provincie Utrecht. Dat geeft een verlies aan werkgelegenheid en vitaliteit. (153)</p>	<p>Wij onderschrijven het belang van lokaal en regionaal gevestigde bedrijfsleven. Daarom is in de Omgevingsvisie aangegeven dat wij de behoefte vanuit het reeds gevestigde bedrijfsleven (uitbreiding of vervanging) waar mogelijk willen faciliteren. Dit werken we met gemeenten nader uit in het proces van regionale programmering.</p> <p>Wij hebben in de Omgevingsvisie niet aangegeven dat we geen ruimte bieden voor bedrijven zonder regionale verankering, we geven aan dat we selectief zijn bij het accommoderen van de bovenregionale behoefte: wij willen alleen ruimte bieden als deze bedrijven een duidelijke meerwaarde opleveren voor ons economisch ecosysteem.</p> <p>In de behoefteeraming bedrijventerreinen, die ook is opgenomen in het Kader voor regionale programmering wonen en werken (PS 30-9- 2020) is gerekend met de totale behoefte: zowel die van lokale en regionale bedrijvigheid als van bedrijven van elders. In het regionale programma voor werken kunnen gemeenten/regio en provincie op dit vlak de passende keuzes maken.</p> <p>In het proces van regionaal programmeren willen we ook afspraken maken over verduurzaming. Indien de gemeenten op de Utrechtse Heuvelrug dat wensen, kunnen we voor dit gebied verdergaande afspraken maken.</p>

Systematiek locaties voor werken

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
100 139	Van Doorne namens Aannemersbedrijf A. van Ooijen Woerden B.V. Gemeente Houten	Provinciaal programma bedrijventerreinen/werken Een voorgenomen uitbreiding van bedrijventerreinen moet passen binnen het door Gedeputeerde Staten vastgestelde programma bedrijventerreinen. Dit programma is nog niet vastgesteld. Deze formulering en vastlegging van provinciaal beleid in de Omgevingsverordening is in strijd met de rechtszekerheid die burgers mogen ontleen aan de Omgevingsverordening. Er is geen enkel zicht op de inhoud van het Provinciaal Programma Bedrijventerreinen, de wijze waarop dit eenzijdig door Gedeputeerde Staten wordt vastgesteld of de manier waarop belanghebbenden bij het bepalen van dit programma worden betrokken. Hier is geen sprake van beleidsregels die zien op de invulling van een op basis van de Omgevingsverordening gebaseerde bevoegdheid. Nu het volstrekt onduidelijk is wat het Provinciaal Programma Bedrijventerreinen inhoudt, kan het voldoen hieraan niet als voorwaarde in de Omgevingsverordening worden opgenomen. Het vereiste van artikel 9.16, eerste lid onder a dient derhalve te komen vervallen. (100) Verduidelijken hoe de bestaande bedrijventerreinen van de gemeente Houten zijn opgenomen in het programma bedrijventerreinen. (139)	PS hebben onlangs het Kader voor de regionale programmering wonen en werken vastgesteld (PS 30-9-2020). Dit Kader bevat de kwantitatieve bandbreedte, de regio-indeling en kwalitatieve aspecten waarmee in de regionale programmering rekening moet worden gehouden. De regionale programma's worden opgesteld door gemeenten en provincie samen. Vervolgens stellen Gedeputeerde Staten het provinciaal programma voor wonen en werken vast. Dit provinciaal programma bedrijventerreinen bevat de hoofdlijnen van de gezamenlijke regionale programmeringsafspraken van gemeenten en provincie. Dit gaat over uitbreiding, maar ook over herstructurering, intensivering, transformatie en/of verduurzaming van bestaande terreinen. Het provinciaal programma wordt in ontwerp ter inzage gelegd. Op dat ontwerp kan iedereen reageren. Aanpassing tekst visie: 4.4.2. onder 'Systematiek locaties voor werken' de passage: 'De uitkomst van de regionale programmering leggen Gedeputeerde Staten vast in een provinciaal programma.' Aanvullen met: 'Dit provinciaal programma wordt in ontwerp, tezamen met de opgestelde planMER, ter inzage gelegd.' Aanpassing tekst verordening: 'provinciaal programma bedrijventerreinen' wijzigen in: 'provinciaal programma wonen en werken'
003 019 027 028 046 047 048 053 061 109 126 129 134	Gemeente Renswoude Gemeente De Ronde Venen Bedrijvenkring Scherpenzeel Woudenberg Regio Foodvalley Gemeente Woerden Gemeente Baarn Zadelhoff beheer namens Groenland Breukelen B.V. Gemeente Rhenen Gemeente De Bilt Gemeente Bunnik Gemeente Vijfheerenlanden Regio Amersfoort Gemeente Stichtse Vecht	Nieuw bedrijventerrein De uitbreiding bedrijventerrein Groot Overeem II was opgenomen in een ontwerp partiële herziening van de PRS/PRV, maar is vanwege de stikstofproblematiek geschrapt bij de vaststelling de definitief vastgestelde herziening. Verzoek om deze locatie op te nemen in de aanduiding stedelijk gebied. Heeft kennis genomen van het Kader voor regionale programmering en gezien dat de uitbreiding van het bedrijventerrein Groot Overeem daarin een preferente positie heeft gekregen. (003) Blij met de mogelijkheden die uw visie en verordening biedt tot uitbreiding van bedrijventerrein, wanneer de lokale behoefte is aangetoond. Na optimalisatie van bestaande terreinen is er een behoefte die buiten het stedelijk gebied moet worden ingevuld, met name bij het bedrijventerrein Mijdrecht. Hier is een relatie aanwezig met uw plannen voor de N201. Loopt aan tegen de formulering in verordening dat de revitalisering, herstructurering en efficiënter gebruik verzekerd moet zijn, wil uitbreiding mogelijk zijn. Heeft niet voldoende instrumentarium om dit te kunnen verzekeren, dit maakt de uitvoering onhaalbaar. (019) Verzoek uitbreiding bedrijventerrein in Woudenberg. Het aantal inwoners in Woudenberg is sinds 1995 met 25 % gegroeid en tot 2030 worden nog bijna 1000 woningen gebouwd. Sinds 1992 zijn geen nieuwe bedrijfslocaties toegevoegd en door herstructurering is het areaal fors afgenomen. In Woudenberg is de afgelopen jaren een grote slag op het gebied van herinrichting en revitalisering gemaakt. Op dat vlak is geen winst meer te behalen. De vraag naar nieuw bedrijventerrein is niet	In het algemeen willen wij nieuwe locaties voor bedrijventerreinen samen met gemeenten afwegen in het proces van regionale programmering. Voor reeds eerder opgenomen locaties die nog niet zijn gerealiseerd geldt, dat we deze hebben opgenomen in het Kader voor regionale programmering wonen en werken, met de opdracht deze op te nemen in de regionale programmering, tenzij de desbetreffende gemeente daar nadrukkelijk van af ziet. Bij het opstellen van het regionale programma zal ook de afweging plaats moeten vinden tussen enerzijds de mogelijkheden voor intensivering en anderzijds de mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen. De regel in de verordening is niet nieuw: in de PRV werd ook al een herstructureringsplan vereist, alvorens kon worden overgegaan tot nieuwe ontwikkelingen. Aanvullend hierop over een aantal specifiek genoemde locaties het volgende: Groot Overeem II Renswoude: het binnen de aanduiding van het stedelijk gebied opnemen van deze uitbreiding past niet binnen onze systematiek. Echter, omdat gedeputeerde Staten hebben besloten het ontwerp provinciaal programma ter inzage te leggen, zal vaststelling daarvan waarschijnlijk pas in juni kunnen plaatsvinden. Voor de uitbreiding Groot Overeem heeft reeds een passende beoordeling plaatsgevonden en het plan is zo goed als uitvoeringsgereed. Om verdere vertraging te voorkomen,

	<p>nieuw. Reeds in Streekplan 2004 is de uitbreiding toegezegd, maar dit is nooit ingevuld. Wachten op herstructurering van bedrijventerrein in Amersfoort sluit niet aan op het profiel van de Woudenbergse samenleving. Roept de provincie op om de regie te nemen in het aanwijzen van nieuw bedrijventerrein. (027)</p> <p>In het bijzonder vragen wij aandacht voor de uitbreiding van bedrijfsterreinen: in visie wordt daarvoor in onze regio geen nieuwe ruimte geboden. Daarmee wordt regio Foodvalley op slot gezet. Twijfel of deze ruimte middels herstructurering kan worden gerealiseerd. Dit in combinatie met het gegeven dat bedrijven snel willen kunnen ontwikkelen en herstructureringstrajecten vaak lange doorlooptijden kennen. (028)</p> <p>Wil dossier herstructurering-schuifruimte, waarvoor zij intensief met provincie samenwerken, herbevestigd zien. Gaan ervan uit dat dit een plek krijgt in provinciaal programma werklocaties. (046)</p> <p>In plangebied Baarnsche Zoom is ruimte voor voornamelijk wonen en een kleine uitbreiding van het bedrijventerrein Noordschil met circa 2 ha. netto – de eerste uitbreiding van de bedrijventerreinen in Baarn in meer dan 20 jaar.</p> <p>Herstructureringsmogelijkheden van dit bedrijventerrein worden onderzocht. Er is een blijvende behoefte om bedrijven uit de bebouwde uit te plaatsen. Wil deze bedrijven behouden voor Baarn. De gemeenteraad van Baarn heeft daarom de uitdrukkelijke wens uitgesproken voor nog 1 tot 2 hectare in een lage milieucategorie als overgang tussen het bedrijventerrein en de Baarnsche Zoom. (047)</p> <p>Verzoek tot realisering fase 3 van het bestaande bedrijventerrein Breukelerwaard ter vestiging van logistieke dienstverleners. Bij 2e partiële herziening PRS/PRV is ook zienswijze ingediend, GS hebben toen laten weten niet te willen meewerken omdat elders voldoende marktruimte zou zijn. Uit Stec-onderzoek blijkt dat die marktruimte er nu niet meer is. Er is een acuut tekort aan bedrijventerreinen en de schaarste wordt de komende periode alleen maar groter. Besef dat erook andere randvoorwaarden zijn voor uitbreiding van bedrijventerreinen, onder andere op het gebied van mobiliteit, landschappelijke inpassing en duurzaamheid. (048)</p> <p>Meer ruimte voor bedrijvigheid. Wil uitbreiden bij Remmerden of elders in de kernrand of in het buitengebied (nabij Achterberg). Neem op dat bij het uitwerken van het programma Wonen – Werken de percentages en aantallen worden afgestemd met de regio. (053)</p> <p>Wenst de uitbreidingsrichting aan de noordoostelijke zijde van Remmerden in tegenstelling tot de noordwestzijde. Dit is feitelijk een niet reële uitbreidingsmogelijkheid. Graag deze twee gebieden tegen elkaar uitwisselen. (053)</p> <p>Maaft graag gebruik van de geboden ruimte voor lokale vitaliteit. Ontwikkeling van kleinschalige gemengde milieus, van meerwaarde voor de ontwikkeling van het oorknooppunt Bilthoven en voor de vitaliteit van onze detailhandel centra, is voorwaardelijk voor haar bijdrage aan de werkgelegenheid in gemeente en regio. (061).</p> <p>Wil het bestaande bedrijventerrein 'De Raaphof' met 3 à 4 hectare uitbreiden. Dit ten behoeve van uitplaatsing lokale bedrijven zodat binnenstedelijke woningbouw kan plaatsvinden. De voorwaarde dat uitbreiding moet passen bij de aanwezige verkeersinfrastructuur (in dit geval de N229) is dermate belemmerend dat het de ontwikkeling in de hele gemeente op slot zet. Wil graag goede afspraken maken om mobiliteitsknelpunten op te lossen. (109)</p>	<p>maken we de ontwikkeling van deze locatie rechtstreeks via de verordening mogelijk.</p> <p>Woudenberg Zuid-oost: de ervaring heeft geleerd dat we bij het prognosticeren van de behoefte aan bedrijventerreinen niet langer dan ca. 10 jaar vooruit kunnen kijken, daarna worden de ramingen onzekerder. De uitbreidingsruimte die het Streekplan 2005-2015 aan Woudenberg bood, is bij de provinciale Structuurvisie 2013 herzien. Samen met de regio Amersfoort werken we de visie op de toekomstige ontwikkeling verder uit in het Ontwikkelbeeld 2030-2040. Deze gezamenlijke visie vormt de basis voor de regionale programmering van werklocaties voor de lange termijn, die wij tevens samen met de gemeenten in de regio vormgeven.</p> <p>Regio Foodvalley: voor alle regio's hebben we de behoefte aan ruimte voor bedrijven op bedrijventerreinen in beeld gebracht. Om die behoefte af te dekken gaan we uit van verdere intensivering van bestaande terreinen en het (beperkt) toestaan van ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. Zo ook voor deze regio. In het proces van regionaal programmeren kunnen de verschillende gemeenten uit deze regio kenbaar maken welke uitbreiding zij voor zich zien. Hierover willen wij in regionaal verband afspraken maken, waarbij het totaal beeld van behoefte, bestaand aanbod, mogelijkheden voor intensivering en nieuwe ontwikkelingen in oenschou wordt genomen.</p> <p>Woerden schuifruimte: deze ruimte is opgenomen in het kader voor regionale programmering.</p> <p>Deze wens voor uitbreiding van bedrijventerreinen kan ingebracht worden in het proces van regionaal programmeren.</p> <p>Breukelerwaard Stichtse Vecht: deze ontwikkeling kan via de gemeente worden ingebracht als mogelijke uitbreidingslocatie in de regionale programmering voor de U16. Provincie en gemeenten maken onderling een afweging over de wenselijkheid van deze locatie. Daarnaast willen wij in de regionale programmering afspraken maken over zorgvuldig ruimtegebruik, waarbij een logistieke invulling niet voor de hand ligt.</p> <p>Raaphof Bunnik: Gemeente kan de uitbreiding inbrengen in het proces van regionaal programmeren.</p> <p>Gaasperwaard II Vijfheerenlanden: de ontwikkeling van bedrijventerrein op deze locatie is door provincie in het Streekplan 2005-2015 ruimtelijk aanvaardbaar geacht, maar in 2013 is mogelijkheid tot ontwikkeling geschrapt omdat de behoefte er niet bleek te zijn. Er is dus geen sprake van een reeds aanvaardbare uitbreiding van bedrijventerreinen, laat staan van een locatie die reeds kan worden aangeduid op de kaart in de omgevingsvisie en verordening. Deze locatie kan in het proces van regionale programmering worden ingebracht.</p> <p>Uitbreiding 2 x 5 hectare Vijfheerenlanden: deze locaties zijn reeds opgenomen in het vastgestelde Kader voor de regionale programmering (PS 30-9-2020). Daarbij is wel de voetnoot geplaatst dat de status van deze plannen nader moet worden onderzocht. Dat pakken we graag gezamenlijk met u op.</p>
--	---	--

	<p>Verzoek om het gebied van 'Gaasperwaard II' in het stedelijk gebied op te nemen is nog niet ingewilligd. Wij verzoeken u dan ook nogmaals om 'Gaasperwaard II' in het stedelijk gebied op te nemen. Tevens verzoeken wij u om dit gebied als bedrijventerrein aan te duiden en dit als uitgangspunt te hanteren bij de start van het (sub)regionaal overleg over regionale programmering. (126)</p> <p>Verzoek om de eerder met regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en provincie Zuid-Holland overeen gekomen uitgangspunten van 2 x 5 ha. bedrijventerreinen te erkennen; deze uitgangspunten dienen niet onderhandelbaar te zijn bij de start van de 'regionale programmering'. (126)</p> <p>Gemeente Woudenberg heeft unaniem de behoefte en wenselijkheid van ontwikkelruimte voor wonen en werken vastgelegd: in de periode tot 2030 5 tot 10 ha bedrijventerrein in Woudenberg. Uitgangspunt daarvan is de urgente behoefte aan bedrijventerrein. Woudenberg heeft alle kansen voor inbreiding en herstructurering benut en ingevuld (ca. 8 ha) en een ruimtelijk aanvaardbare locatie voor uitbreiding aangewezen, Woudenberg Zuidoost. (129)</p> <p>Naast herstructurering is het ook noodzakelijk om in te zetten op uitbreiding van de werklocaties. Uit onderzoeken blijkt dat in de toekomst in de regio Utrecht, meer dan zestig hectare aan nieuwe bedrijventerreinen noodzakelijk is. Ook na Covid-19 verwachten we dat de vraag hoog blijft. Stichtse Vecht heeft geen ruimte meer om hoogwaardige bedrijven te huisvesten. Meerdere bedrijven die onder andere gevestigd zijn op bedrijvenpark Breukelerwaard willen graag doorgroeien. Dat is nu niet mogelijk. Uitbreiding bij bedrijventerrein De Werf is geen geschikte locatie. Verzoek om de noordzijde van de Breukelerwaard aan te wijzen als uitbreidingslocatie voor bedrijventerreinen en/of op te nemen in de programmering, mede met het oog op de knooppuntontwikkeling rondom station Breukelen. (134)</p>	<p>Aanpassing verordening: - Aanpassen artikelen 9.13 en 9.14: lid 1 onder a. toevoegen: of is opgenomen in de Bijlage Wonen en werken Toevoegen bijlage Wonen en werken. (zie achterin van deze Nota van Beantwoording).</p>
--	---	--

Kantoren

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
046 055	Gemeente Woerden Gemeente Utrecht	Vraagt maatwerk voor kantorenlocaties mogelijk te maken. Voorstelbaar dat het stationsgebied van Woerden in de toekomst mogelijk interessant is voor kantoren. (046) Tevreden dat in de visie voldoende ruimte wordt teruggezien voor kantoren in Stationsgebied en omgeving Leidsche Rijn centrum. Verzoekt in de visie expliciet aandacht te besteden aan de gezamenlijk ingezette monitoring door Cushman & Wakefield. Onderzoekt graag met de provincie de mogelijkheden voor het schuiven met kantoormetragers binnen de gemeente Utrecht. (055)	Op het gebied van nieuwe kantoren blijven we terughoudend: onderzoek laat zien dat er, behoudens op een aantal knooppuntlocaties, geen aanvullende behoefte is aan kantoren. De recente ontwikkelingen geven geen aanleiding ons beleid en regels op dit punt aan te passen. In z'n algemeenheid wordt in de Omgevingsvisie het belang van monitoring aangegeven. De gezamenlijke monitoring van werklocaties achten wij te specifiek, dat hoort naar onze mening thuis in de verdere uitwerking (onder andere regionale programmering en economisch beleid).

Retail

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
023 047 126	Gemeente Nieuwegein Gemeente Baarn Gemeente Vijfheerenlanden	Graag meer flexibiliteit in regels uit de verordening omtrent detailhandel. Het verplaatsen van een buurtwinkelcentrum moet mogelijk blijven zolang dit de structuur niet aantast. (023) De Visie biedt geen enkele planologische ruimte aan uitbreiding voor retail. Dit staat op gespannen voet met het gevecht tegen de leegstand. Ruimte voor uitbreiding kan nodig zijn, als daar tegenover staat dat elders winkelmeters	Het detailhandelsbeleid is er o.a. op gericht om winkels te clusteren in de centrumgebieden en niet te verspreiden. Wij bespreken graag de specifieke situatie waarin de regels zouden knellen. De regels omtrent detailhandel zijn gericht op het niet laten toenemen van de m2 winkelruimte (buiten centrumgebieden). Verplaatsing in dezelfde omvang is wel mogelijk. De perifere winkelconcentraties zijn niet opgenomen in de op de kaart

	<p>verdwijnen. Het is noodzakelijk enige ruimte voor uitbreiding voor perifere detailhandel te bieden, met als doel de instandhouding van de perifere detailhandelslocatie als geheel. (047)</p> <p>Verzoekt flexibiliteit te betrachten bij de mogelijke verkleuring van winkelpanden (naar wonen, kleinschalig werken of andere passende functies). (126)</p>	<p>aangeduide bestaande winkelgebieden. Op het gebied van perifere winkelconcentraties is het beleid dat de mogelijkheden hiervoor niet kunnen worden uitgebreid, tenzij wordt voldaan aan de voorwaarden uit de Retailvisie. Verplaatsing van perifere winkels zonder dat de omvang toeneemt, is mogelijk. Transformatie naar andere functies wordt niet belemmerd door de regels met betrekking tot detailhandel in de verordening.</p>
--	---	---

In paragraaf 4.4. opgenomen boxen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
078 109	Particulier, Gemeente Bunnik	<p>Box 'Kernwaarden voor een gezonde leefomgeving'. Waarom worden in deze figuur wonen, werken en recreëren ruimtelijk gescheiden, en wordt gekozen voor extra CO2, SOx, Pmx en geluidsemissies ontstaat door deze extra mobiliteit? Dit is strijdig met de uitspraak op pagina 93 (078)</p> <p>Box 'A12 Zone': hier staat dat de aanwezige landschappelijke waarden en cultuurhistorie versterkt en ruimte biedt voor sport en recreatie; positief! Maar hoe de ambitie te behalen? (109)</p>	<p>De boxen dienen ter illustratie van de Omgevingsvisie en maken geen deel uit van de beleidstekst. Deze figuur bij gezonde leefomgeving geeft een verbeelding van hoe de opstellers, RIVM en GGD-GHOR, het gebruik van groen en water in de leefomgeving van de toekomst zien. Wij delen overigens uw mening niet dat het plaatje verbeeldt dat het ruimtelijk zo ver van elkaar verwijderd is dat dit extra automobilititeit met zich mee zou moeten brengen.</p> <p>De gezamenlijke partijen die werken aan de A12 Zone staan aan de lat om de geschetste ambitie waar te maken. Ook zetten wij ons in om, in het programma U Ned, afspraken te maken over realisatie van ambities voor de A12 Zone.</p>

4.4.3 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originale tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
4.4.1.	de tabel 'Woningbouwopgave in cijfers (bron: Primos 2019)'.	aanpassen volgens de hiervoor onder 4.4.1. aangegeven tabel	Actualisering woningbehoefteprognose naar Primos 2020 en de gegevens plancapaciteit
4.4.1.	Onder 'De woningbouwopgave': Om volledig te voldoen aan de woningbehoefte in de provincie Utrecht, is het nodig om tot 2040 in totaal nog ongeveer 145.000 woningen te bouwen. Dit is een grote opgave, die alleen kan worden gerealiseerd door als overheden onderling en met andere partners in de bouwwereld samen te werken. Als we ervan uitgaan dat de nu bekende bestaande woningbouwplannen allemaal worden gerealiseerd, moet nog nieuwe ruimte worden gezocht voor circa 56.000 woningen.	'Om volledig te voldoen aan de woningbehoefte in de provincie Utrecht, is het nodig om tot 2040 in totaal nog ongeveer 1645.000 woningen te bouwen. Dit is een grote opgave, die alleen kan worden gerealiseerd door als overheden onderling en met andere partners in de bouwwereld samen te werken. Voor deze opgave is al veel plancapaciteit in beeld, maar veel daarvan heeft nog de status 'zacht' en 'potentieel' en het is dus zaak om daarin keuzes te maken en te werken aan 'harde', uitvoerbare, plannen.'	Actualisering woningbehoefteprognose naar Primos 2020 en de gegevens plancapaciteit
4.4.1.	Voetnoot: 'Bronnen: locatieonderzoek woningbouwlocaties U16 (Site-UD, 2018) en voor de overige regio's Planmonitor woningbouwlocaties provincie Utrecht (gegevens februari 2019).'	'Bron: Planmonitor woningbouwlocaties provincie Utrecht (gegevens december 2020).'	Actualisering woningbehoefteprognose naar Primos 2020 en de gegevens plancapaciteit
4.4.1.	Onder 'een woning voor iedereen': '... sturen wij er op dat van de toe te voegen woningen ten minste 50 % moet worden gerealiseerd in de segmenten 'middelduur' en 'sociaal'.'	'... sturen wij er op dat van de toe te voegen woningen ten minste 50 % moet worden gerealiseerd in de segmenten 'middelduur' en 'sociaal'. Dit percentage bezien wij op regionaal niveau.'	Zienswijzen hierover.

4.4.1	Onder 'stedelijke kwaliteit': Ook is er aandacht nodig voor de kwaliteit van de openbare ruimte; klimaatverandering en gezondheid vragen om een stedelijke omgeving waar tevens ruimte is voor groen en blauw en voor bewegen.	Ook is er aandacht nodig voor de kwaliteit van de openbare ruimte; klimaatverandering en gezondheid vragen om een stedelijke omgeving waar tevens ruimte is voor groen, waaronder bomen, voor water en voor bewegen.	Afstemming met de landelijke Bossenstrategie van Rijk en provincies waarin is opgenomen: "In het Klimaatakkoord is opgenomen dat provincies en gemeenten in omgevingsvisies opnemen dat bij aanleg van nieuwe woonwijken voldoende groen, waaronder nieuw bos, wordt gerealiseerd en gefinancierd" (Bos voor de Toekomst, p.50). Het gaat bijvoorbeeld om vergroening van tuinen, tiny forests, voedselbossen, laanbeplanting en recreatief groen in de directe nabijheid van nieuwe woonwijken.
4.4.1.	Onder 'Systematiek locaties voor wonen': 'De hoofdlijnen van deze regionale samenwerking worden door Gedeputeerde Staten opgenomen en vastgesteld in een provinciaal programma. Uiteraard betrekken we ook de woningcorporaties en andere marktpartijen bij deze programmering.	'De hoofdlijnen van deze regionale samenwerking worden door Gedeputeerde Staten opgenomen en vastgesteld in een provinciaal programma. Uiteraard betrekken we ook de woningcorporaties en andere marktpartijen bij deze programmering. De hoofdlijnen van deze regionale programma's worden door Gedeputeerde Staten opgenomen in een provinciaal programma. Alvorens zij overgaan tot definitieve vaststelling, zal dit programma tezamen met de daarvoor opgestelde planMER ter inzage worden gelegd.'	Zienswijzen hierover
4.4.1.	Onder 'Systematiek locaties voor wonen': 'Teneinde adaptief te kunnen inspelen op actuele en maatschappelijke ontwikkelingen, zullen we de uitvoering van dit programma monitoren en regelmatig evalueren, zodat bijstelling kan plaatsvinden'	'Teneinde adaptief te kunnen inspelen op actuele en maatschappelijke ontwikkelingen, zullen we de uitvoering van het Kader voor de regionale programmering wonen en werken, de regionale programma's, het provinciale programma en de desbetreffende regels in de Omgevingsverordening monitoren en regelmatig evalueren, zodat bijstelling kan plaatsvinden.'	Zienswijzen hierover.
4.4.1.	Onder 'Systematiek locaties voor wonen': : 'We zetten in op het stimuleren van slimme combinaties en 'meekoppelkansen' van deze opgaven in combinatie met de woningbouwontwikkeling'	'We zetten in op het stimuleren van duurzaam bouwen, slimme combinaties en 'meekoppelkansen' van deze opgaven in combinatie met de woningbouwontwikkeling'.	Zienswijzen hierover
4.4.1	Vervolg op het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling 2016-2020	Programma Versnelling Woningbouw 2021-2024	Actualisatie: het Programma Versnelling Woningbouw is de 'opvolger' van het programma Binnenstedelijke Ontwikkeling.
4.4.2.	Onder 'Systematiek locaties voor werken': 'De uitkomst van de regionale programmering leggen Gedeputeerde Staten vast in een provinciaal programma.'	'De uitkomst van de regionale programmering leggen Gedeputeerde Staten vast in een provinciaal programma. Dit provinciaal programma wordt in ontwerp, tezamen met de opgestelde planMER, ter inzage gelegd.'	Zienswijzen hierover.
4.4.2, Box	N.v.t.	In vervolg op het Ontwikkelperspectief 'Utrecht Nabij' (d.d. 25 november 2020) wordt voor de A12 Zone een Gebiedsonderzoek uitgevoerd door de samenwerkende overheden. De ontwikkelprincipes worden in dit onderzoek betrokken.	De box over de A12 Zone wordt geactualiseerd door toevoeging van een omschrijving van het vervolgproces.

4.5 Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar

4.5.1 Een goed bereikbare provincie

Bereikbaarheid faciliteren

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
091 116 124 126 129 139 145 151 172	Kracht van Utrecht Stichting Beter Zeist VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Gemeente Vijfheerenlanden Regio Amersfoort Gemeente Houten Platform Bedrijven Utrecht West Rijkswaterstaat Midden-Nederland Reizigersvereniging Rover	<p>Algemeen</p> <p>Bereikbaarheid wordt met nabijheid verward. Is nabijheid geen provinciaal belang? Is het uw visie om nabijheid te laten ontstaan en zo meer mogelijkheid voor lopen fietsen en OV? Het continu scheiden van wonen en werken levert steeds meer woon-werk verkeer en grotere reisafstanden op. (091)</p> <p>Wil provincie mobiliteitsopgave 'allemaal' oplossen met een efficiënte schaalsprong en een knooppuntenbenadering, terwijl het huidige mobiliteitssysteem zijn grenzen meer dan heeft overschreden? Wil provincie op alle modaliteiten groei faciliteren en tevredenheid nastreven?</p> <p>In paragraaf 4.5 mist een 'sense of urgency' ten aanzien van het grote ruimtelijke vraagstuk (mobiliteitstransitie naar duurzame verplaatsingen). (091, 149)</p> <p>Vindt het voorlopig globaal aangeven van het mobiliteitsbeleid een goede zaak. De mobiliteit verandert namelijk snel, mede door het meer thuiswerken en het op kortere afstand recreëren. (116)</p> <p>Een goede bereikbaarheid van woon- en werklocaties is voor ondernemers en medewerkers van essentieel belang. Dat kan alleen door een optimaal werkende combinatie van weg-, spoor-, tram-, bus- en fietsverbindingen die ook nog eens ondersteund wordt door slimme verkeerskundige digitale informatiesystemen. Naast de weginfra en de inzet van ICT zullen aanvullende mobiliteitsprojecten op gebied van vervoer van personen en goederen in de nabije toekomst bijdragen aan het stroomlijnen van de diverse verkeersbewegingen. Werkgevers geven aan dat van hun kant de inzet aanwezig is om mee te denken op dit terrein. (124)</p> <p>Wat wordt bedoeld met de schaalsprong in het netwerk voor autoverkeer? De rijksprojecten A27/A12 aanpassing Ring Utrecht? Of A27 Houten-Hooipolder? (126)</p> <p>Onderschrijft het belang om te sturen op mobiliteit. Op de provinciale wegen worden de nadelen van de toenemende automobilititeit ervaren De aandacht in de Omgevingsvisie voor de lange afstandsmobiliteit, inzet op fiets en OV wordt onderschreven. (129)</p> <p>Benoemde mobiliteitsmaatregelen zijn vaak openbaar vervoer (OV) gerelateerd, er is echter meer nodig dan alleen ov-maatregelen. Bij (binnenstedelijke) ontwikkeling zijn ingrepen in de weginfrastructuur (fiets en auto) in veel gevallen ook nodig. Voor substantiële woningbouw in Houten zoals opgenomen in de Koers is een volledige aansluiting op de A12 (Limesbaan) nodig. Hierover is met provincie, gemeente Bunnik en Rijkswaterstaat inmiddels een gezamenlijk onderzoek gestart. (139)</p>	<p>We hebben het 'zorgdragen voor en voldoende ruimte bieden aan goede, duurzame en veilige bereikbaarheid van woon-werk- en vrijetijdslocaties' als provinciaal belang benoemd. 'Nabijheid' is een wijze waarop we dit belang kunnen borgen. Daarbij willen wij niet de mobiliteitsgroei voor alle modaliteiten zondermeer faciliteren. Met de introductie van de bereikbaarheidsmaat ('goede bereikbaarheid') wordt het stellen van grenzen mogelijk gemaakt.</p> <p>Knooppuntenbeleid en de schaalsprong zijn instrumenten die dit mogelijk maken, maar ook maatregelen zoals ten behoeve van de doorstroming, verduurzamen van voertuigen en de introductie van smart mobility oplossingen horen daarbij.</p> <p>Wij zijn het er niet mee eens dat 'sense of urgency' ontbreekt. De urgentie van het verbinden van ruimtelijke opgaven met bereikbaarheid is juist de essentie van paragraaf 4.5.</p> <p>De in een aantal zienswijzen beschreven mobiliteitstransitie is juist een belangrijk motief voor het beleid zoals beschreven in de Omgevingsvisie. In de bereikbaarheidsparagraaf staat dan ook: "We staan voor een grote en complexe uitdaging: komen tot vernieuwende en passende mobiliteitsoplossingen. Deze moeten bijdragen aan die betere bereikbaarheid en een kwalitatief hoogwaardige Utrechtse regionale samenleving met een groeiende bevolking" (p.92). Deze passage hebben we ter verduidelijking aangevuld. Voorts hebben we onder 4.5.3. specifiek aandacht voor de transitie naar een klimaatneutrale mobiliteit.</p> <p>Nieuwe oplossingen hebben de omvang van een schaalsprong. Hierover zijn we het dus eens. Met betrekking tot de rol van het autoverkeer in de praktijk en op dit moment en de wijze van beperking die wordt voorgesteld (149) verschillen wij van mening. Het autoverkeer zelf is eveneens aan transitie onderhevig, ondermeer dankzij ontwikkelingen rond uitstoot, smart mobility en deelconcepten.</p> <p>Wij werken graag samen met werkgevers om onze provincie bereikbaar te maken en houden. Op dit moment doen wij dit onder andere via het samenwerkingsverband Goedopweg. Goede multimodale ontsluiting van werklocaties heeft onze voortdurende aandacht.</p> <p>Met de schaalsprong in het autonetwerk worden alle Planstudies bedoeld voor het hoofdwegenet waarvoor het Rijk de voorbereidingen treft om deze te gaan realiseren. Naast de A27/A12 aanpassing Ring Utrecht en de A27 Houten-Hooipolder is dat bijvoorbeeld ook knooppunt Hoevelaken.</p> <p>Maatregelen op basis van de omgevingsvisie betreffen alle modaliteiten om in de benodigde bereikbaarheid te kunnen voorzien. In de aangehaalde casus rond de A12 zijn we inderdaad het onderzoek gestart.</p>

	<p>Terecht veel aandacht voor versterking van het openbaar vervoer en fietsinfrastructuur. Is van mening dat er daarnaast meer aandacht moet zijn voor weginfrastructuur ten behoeve van de auto en wegtransport. Gebrekkige infrastructuur leidt op termijn tot economische schade en bij het niet uitvoeren van noodzakelijke maatregelen tot een toekomstige te hoge investering en dan dreigt afstel. In onze provincie met een groeiende bevolking en bedrijvigheid zijn voldoende weginfrastructuur en goede ontsluitingen essentieel. (145)</p> <p>Neem op dat de provincie niet alle groei hoeft te faciliteren en nadrukkelijker zal beoordelen welke modaliteit op welke plek juist minder aantrekkelijk gemaakt moet worden, waarbij modaliteiten die meer ruimte vragen en minder efficiënt zijn dus niet de voorkeur genieten. (149)</p> <p>Bereikbaarheid staat meer onder druk dan provincie aangeeft. De onderbouwing van de bereikbaarheid roept vragen op over, of onze netwerken voor het autoverkeer de invloed van de grote woningbouwopgave aankunnen, of knooppunten meer mobiliteit genereren dan verwacht, of het dichterbij elkaar wonen en werken wel gekenmerkt wordt door kortere afstanden en wat de gevolgen zijn van het groeiend aantal logistieke centra in de provincie. Alleen door gezamenlijk te adresseren kan resultaat worden behaald en worden ambities dichterbij gebracht. Wil graag betrokken worden bij de tot stand brenging van het Mobiliteitsprogramma. (151)</p> <p>Ondersteunt de optimalisatie van netwerken en ziet het liefst dat bij elke verbetering van het wegennet ook verbetering voor het OV meegenomen wordt. (172)</p>	<p>Het mobiliteitsprogramma wordt afgestemd met al onze partners om de doelen die wij geformuleerd hebben te realiseren. Daarnaast werken we in een gebiedsprogramma U Ned als overheden samen aan een multimodale netwerkstrategie voor 2040.</p> <p><i>Aanpassing Omgevingsvisie: in de tekst onder 4.5 en het onderschrift van tabel 4.5.1. de term 'mobiliteitstransitie' opnemen</i></p>
--	--	--

Goede bereikbaarheid

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
019 036 046	Gemeente De Ronde Venen Gemeente Oudewater Gemeente Woerden	<p>Algemeen</p> <p>Constaateert met tevredenheid dat aandacht wordt besteed aan de bereikbaarheid per auto. Deze vervoersvorm zal in de toekomst een prominente plaats blijven innemen. Vraagt om de visie nog eens te bezien in het licht van de kleinere, meer landelijke gemeenten wat betreft bereikbaarheid per openbaar vervoer en fiets. Wat betreft het openbaar vervoer bij lage vervoersintensiteiten is uitsluitend het benoemen van "maatwerk" onvoldoende. Intensieve aandacht is nodig. (019)</p> <p>Constaateert dat er in de visie veel aandacht aan het openbaar vervoer wordt geschonken. In haar gemeente zijn de mogelijkheden om van het openbaar vervoer gebruik te maken zeer beperkt en inwoners zijn grotendeels aangewezen op de auto of, voor kortere afstanden, de fiets. Terugdringen autogebruik en verlagen van parkeernormen is niet realistisch. Vraagt om voldoende oog te hebben voor automobilititeit. (036)</p> <p>Pleit voor een beter provinciaal wegennet. Naast investeringen in het openbaar vervoer en het fietspadennetwerk, is het van belang om oog te hebben voor automobilititeit. Op haar grondgebied lopen diverse regionale doorgaande verkeersstromen, waardoor het lokale autoverkeer vastloopt. Gezien het regionale karakter van deze verkeersstromen zoeken wij naar regionale oplossingen. Pakt uitdaging graag samen met op. (046)</p>	<p>Wij zijn ons zeer bewust dat verschillende gemeenten al naar gelang de mate van verstedelijking andere bereikbaarheidsvragen hebben. Het noemen van maatwerk bij openbaar vervoer in deze omgevingsvisie heeft juist tot gevolg dat er veel aandacht nodig zal zijn bij de uitwerking hiervan in het openbaar vervoer uitvoeringsprogramma. Ook oplossingen bij lage vervoersintensiteiten komen daarbij aan de orde.</p> <p>De auto wordt ook nadrukkelijk benoemd in de Omgevingsvisie en is zeker voor het meer landelijke gebied een cruciale drager van de bereikbaarheid. Wij gaan hierover graag met u in gesprek. Overigens zijn wij van mening dat de OV verbindingen van Oudewater met bij voorbeeld de dichtstbijzijnde steden Gouda en Utrecht op orde zijn.</p>

023 061	Gemeente Nieuwegein Gemeente De Bilt	<p>Bereikbaarheid Regio Utrecht</p> <p>Ziet graag meer aandacht voor schaa sprong terug in de visie. Schaa sprong voor openbaar vervoer en fiets is noodzaak en essentieel voor het realiseren van meer woningbouw. (023)</p> <p>Pleit voor een goede ontsluiting van haar gemeente met het openbaar vervoer, de fiets en de auto. De ontwikkeling van het USP-Bilthoven, het OV-knooppunt Bilthoven en gemengde milieus is enkel mogelijk als de bereikbaarheid versterkt wordt: de hub-functie van OV-knooppunt Bilthoven en een goede aansluiting op de tramverbinding Utrecht-Amersfoort. Is verheugd dat de verbinding over de Universiteitsweg en de Utrechtse weg een van de opties is die momenteel met betrokken gemeenten wordt onderzocht in regionaal verband. Verzoekt om in Omgevingsvisie deze mogelijkheid te creëren. (061)</p>	<p>Op het niveau van de Omgevingsvisie vinden wij dit voldoende helder verwoord. De schaa sprong OV en fiets wordt en is nader uitgewerkt in diverse programma's, zoals UNed en het Mobiliteitsprogramma.</p> <p>Het belang van goede ontsluiting en bereikbaarheid van het OV-knooppunt Bilthoven voor alle modaliteiten wordt erkend. Wat betreft het OV zelf zullen wij ons daarvoor inzetten, passend bij de huidige en toekomstige reizigersvraag. Leidend hierin is het concept wiel met spaken zoals opgenomen in de visie. U vraagt ook specifiek aandacht voor tramverbinding Utrecht-Amersfoort en het belang voor uw gemeente. De verbinding tussen Utrecht Science Park naar Amersfoort is in deze omgevingsvisie indicatief opgenomen als een nader te verkennen OV-verbinding (bus of tram). De nadere uitwerking hiervan is geen onderdeel van de visie en zal een eigen proces doorlopen waarbij verschillende varianten onderzocht worden en ook omgevingspartijen betrokken zijn en/of worden.</p> <p>Aanpassing tekst Omgevingsvisie, 4.5.3, onder 'Kwaliteit voor de OV-reiziger' de passage: Dat vraagt om de ontwikkelingen van een regionale OV-ring, bestaande uit snelle tangentverbindingen en goede verbindingen met regiostations'. Aanvullen met: 'Voor de uitwerking van deze verbindingen wordt een proces georganiseerd om verschillende tracévarianten af te wegen en omgevingspartijen te betrekken bij de uitwerking.'</p>
018 036	Gemeente IJsselstein Gemeente Oudewater	<p>Bereikbaarheid Lopikerwaard</p> <p>Constateert dat bereikbaarheid een belangrijke hobbel is, vooral door de huidige knelpunten op de N210. Verschillende maatregelen zijn denkbaar. Wil graag inzetten op een versnelling van de SUNIJ lijn en verbeteren van fietsverbindingen. Helaas zijn huidige maatregelen niet afdoende. Wil inzetten op toekomstgerichte maatregelen die tegelijk de bereikbaarheid voor de Lopikerwaard verbeteren. Ziet graag terug dat dergelijke oplossingen integraal worden afgewogen, zodat ook het maatschappelijk belang afdoende wordt gewogen. (018)</p> <p>Heeft samen met buurgemeenten in de Lopikerwaard ideeën over verbeteren bereikbaarheid verwoord in de regionale omgevingsagenda Lopikerwaard. Ziet kansen om de verbindingen met de OV-knooppunten in Woerden en IJsselstein te verbeteren. Werkt graag samen met provincie en regionale partners aan het realiseren. (036)</p>	<p>De genoemde oplossingen zullen bij de uitwerking van deze visie in concretere programma's integraal worden afgewogen. De bereikbaarheidsmaat die in deze visie wordt voorgesteld, biedt daar onafhankelijk van modaliteiten ruime mogelijkheden voor.</p> <p>Over de bereikbaarheid van de Lopikerwaard zijn wij al op meerdere niveaus in gesprek met elkaar. Aan deze ideeën kan invulling worden gegeven vanuit de lopende maar ook eventuele nieuwe programma's onder de Omgevingsvisie. Uw inzet sluit aan bij de visie zoals door ons verwoord. Daarbij geldt wel dat bij OV-verbindingen ook gekeken wordt naar de potentiële reizigersvraag.</p>
041	Gemeente Amersfoort	<p>Schaalsprong regio Amersfoort</p> <p>Vraagt aandacht voor de schaa sprong die moet worden gemaakt op verschillende mobiliteitsnetwerken als randvoorwaardelijke ontwikkeling om een toekomstbestendige stad en regio te zijn. Zou graag zien dat er specifiekere aandacht is voor de broodnodige schaa sprong in onze regio; zowel op het traject Amersfoort- Utrecht als op het traject Amersfoort-Hilversum-Amsterdam maar ook andere oriëntaties zoals naar Zwolle. Er liggen kansen en aanknopingspunten om dit nu op te pakken binnen de provincie, maar ook daar buiten (Ontwikkelbeeld, besluitvorming Toekomstbeeld OV, activiteiten rondom de Gooicorridor, et cetera).</p>	<p>In paragraaf 5.2 van de Omgevingsvisie is de regionale uitwerking van de regio Amersfoort opgenomen. Deze passen wij aan op basis van onder andere het rapport 'Ontwikkelbeeld 2030-2040: Urgentie en opgaven'. In het kader van onder andere het gezamenlijk opstellen van dit Ontwikkelbeeld maken wij samen met de regio de keuzes voor de toekomst.</p> <p>Aanpassing Omgevingsvisie: opnemen dat we samen met de Regio Amersfoort het initiatief hebben genomen om een Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort 2030-2040 op te stellen, om de zo keuzes voor de toekomstige ontwikkeling van de regio te kunnen maken.</p>

019 053 172	Gemeente De Ronde Venen Gemeente Rhenen Reizigersvereniging Rover	Provinciegrensoverschrijdende verbindingen Mist de grensoverschrijdende verkeersstromen. Juist voor een gemeente als De Ronde Venen is dit een belangrijk onderwerp. Zo is er veel verkeer van en naar de Metropoolregio Amsterdam. (019) Mist interregionaal vervoer, vooral de verbindingen met Gelderland. Van belang voor Rhenen dat er een goede verbinding is met de onderwijsinstellingen in de regio (zoals Wageningen University) en de ziekenhuizen in Ede en Tiel. (053) Ziet graag dat provincie oplossingen zoekt voor een betere rivierkruisende bereikbaarheid, ook per openbaar vervoer, tussen het Gelders Rivierenland en de provincie Utrecht. (172)	Met dergelijke stromen en ook de invloed van woon- en werkgebieden buiten de provinciegrenzen is rekening gehouden bij het bepalen en berekenen van de bereikbaarheidsmaat (goede bereikbaarheid). Specifiek voor het OV geldt dat er goed samengewerkt en afgestemd wordt qua lijnvoering wordt met de aanpalende concessies in het Gelderse en Amsterdamse. Bereikbaarheid belangrijke onderwijs- en zorginstellingen is daarbij doorlopend aan de orde. Het is ook een van de redenen dat wij samen met de provincie Gelderland de Rijnbrug aanpakken. Tevens is er bekeken of er een fietsbrug aan de spoorbrug bij Culemborg bevestigd kan worden maar dit blijkt helaas niet mogelijk. Een volledig nieuwe verbinding is erg kostbaar en daarmee op dit moment niet voor de hand liggend gezien de beperkte vervoerspotentie. In het overleg als concessieverlener OV met buurprovincie Gelderland hebben wij aandacht voor het door u aangedragen punt.
091	Kracht van Utrecht	Analyse herkomst en bestemming Maak kaarten met verplaatsingen vanuit, binnen en naar de provincie en communiceer deze met duiding. Maak een legenda met dashboard om de transitie te volgen en leg vast welke positieve neveneffecten dit heeft op de uitstoot van CO2 en luchtverontreiniging (e.d.) en de hoeveelheid beweging van de inwoners van de provincie.	Ons beleid is primair gericht op de bereikbaarheid die inwoners van de provincie hebben of zouden moeten hebben. Met het bepalen hiervan is met alle verplaatsingen rekening gehouden.

Dansen tussen de schalen: nationaal-regionaal-lokaal

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
091 134 151	Kracht van Utrecht Gemeente Stichtse Vecht Rijkswaterstaat Midden-Nederland	Rijkswegennet Is van mening dat de groei in het gebruik van fiets en OV de noodzaak tot verbreding van snelwegen vermindert, evenals de groei in het voor een of twee dagen thuiswerken. Is van mening dat het Anno 2020 zaak is dat de provincie opnieuw positie bepaalt. Besluit als provincie dat er geen verbreding van de A27-Amelisweerd naar 2x7 rijstroken nodig is en neem dat op in Omgevingsvisie. (091) In de visie komt A2 deze weg niet terug als belangrijke verkeersader en wordt vooral geconcentreerd op de A12-zone. Constateert dat zolang een belangrijk knelpunt (de Leidsche Rijntunnel) in de doorstroming van het verkeer niet wordt aangepakt dit de komende jaren grote economische schade tot gevolg heeft. Niet alleen voor de omgeving langs de A2 maar ook voor de A12-zone. (134) Het zou goed zijn om het gehele infrastructurele netwerk samen met de andere overheden in ogenschouw te nemen om zo de extra vraag naar mobiliteitsbewegingen op te vangen. (134) Vraagt aandacht te besteden aan de samenhang met andere regio's en in het bijzonder de metropoolregio Amsterdam. (151) Alleen gezamenlijk kunnen de netwerken van gemeenten, provincie en Rijk robuust en adaptief gemaakt worden om de grote groeiopgave van de Metropoolregio Utrecht te faciliteren. Wil bijdragen aan de opgave robuuste en toekomstgerichte netwerken voor alle modaliteiten te creëren, als één van de partners. (151)	Wij zijn van mening dat een goede bereikbaarheid van de regio van belang is, ook de bereikbaarheid met de auto heeft hierin een rol. De verbreding van de A27/A12 Ring Utrecht is een project van het Rijk. Het Rijk heeft een Tracébesluit genomen. Wij zijn hierin geen opdracht gevende partij. Bij de ontwikkeling van de A12 zone zal geanalyseerd moeten worden hoe deze ook bijdraagt aan het verbeteren van de bereikbaarheid en de bestaande knelpunten zoals de A2. Voorkomen moet worden dat de knelpunten als gevolg van deze ontwikkeling verergeren. Voor het bepalen van de bereikbaarheid zijn wij uitgegaan van het volledige wegennetwerk en niet alleen van de provinciale wegen. Ook in de uitvoering van ons beleid doen wij dit, denk bijvoorbeeld aan de gezamenlijke multimodale sturingsvisie. In de uitwerking in programma's is er absoluut aandacht voor de samenhang met andere regio's. De provincie Utrecht in Midden Nederland is geen eiland. En ook de belangrijke positie van de Metropoolregio Amsterdam is daarbij zeker aan de orde. Zo zitten wij als provincie Utrecht bijvoorbeeld bij diverse landelijke overleggen als één landsdeel met het Amsterdamse aan tafel. Goed samenwerken is een vereiste bij de complexe opgaven in onze regio. Wij doen dat graag met gemeenten en rijk en andere relevante partners vanuit onze rol als regionale overheid.

Uitvoering geven aan beleid

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
139	Gemeente Houten	Op p-95 staat onder het kopje 'Uitvoering geven aan beleid... dat kleinschalige investeringen in fiets en doorstroming in OV hand in hand gaan met grote investeringen in knooppuntontwikkeling en regionaal OV. Dit is een herhaling van de tekst op pagina 93 maar daar werd ook gesproken van (zeer) grote investeringen in snel- en doorfietsroutes. Graag dit laatste toevoegen aan de tekst op p-95.	Wij zijn het met u eens. <i>Aanpassing tekst Omgevingsvisie, 4.5.1. onder 'Uitvoering geven aan beleid voor 'een goed bereikbare provincie', de passage : 'Kleinschalige investeringen in fiets en doorstroming OV gaan daarbij hand in hand met grote investeringen in met name knooppuntontwikkeling en een regionale OV-ring' vervangen door: 'Kleinschalige investeringen in fiets en doorstroming OV gaan daarbij hand in hand met grote investeringen in met name knooppuntontwikkeling, een regionale OV-ring en een fietsnetwerk met stedelijke doorfietsroutes en regionale snelfietsroutes.'</i>

4.5.2 Ontwikkeling bij knooppunten

Bereikbaarheid

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
053 059 126 134 169 172	Gemeente Rhenen Stichting Duurzaam Woudenberg Gemeente Vijfheerenlanden Gemeente Stichtse Vecht Reizigersvereniging Rover Particulier	<i>Knooppunt</i> Verzoekt een OV-knooppunt ter hoogte van Rhenen-Noord in te tekenen of het standpunt te laten varen dat de focus voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen rondom de OV-knooppunten moet plaatsvinden. (053) Helaas is er in Woudenberg één OV-knooppunt bedacht, aan de N226, ter hoogte van de Dorpsstraat. Woudenberg ontbeert al jaren een goede OV verbinding direct naar Utrecht. De Omgevingsvisie zou een uitgelezen kans zijn om niet alleen Woudenberg te verbinden aan Amersfoort, maar ook duidelijk aan Utrecht. (059) Niet alleen bushaltes, maar ook busstations zoals Vianen Lekbrug kunnen fungeren als knooppunt. Graag in het OV-beleid ook specifiek aandacht besteden aan de bereikbaarheid van de kernen naar de knooppunten, bijvoorbeeld via fietsverbindingen/flexconcepten. (126) Zowel OV-knooppunt Maarssen als Breukelen hebben een belangrijke functie voor de omliggende kernen. Daarnaast bieden beide locaties ruimte om verder te intensiveren. Beide knooppunten liggen aan de fietssnelweg Utrecht-Amsterdam en hebben verschillende fietsverbindingen naar het achterland. Op het moment dat het aanbod per trein versterkt wordt, bieden deze twee OV-knooppunten mogelijkheden om het wegennet te verlichten. (134) Positief dat het stationsgebied Breukelen als zoekgebied wordt aangegeven in de visie. Ook wij zien de potentie van dit gebied en zouden dan ook graag samen met u een verkenning starten om te kijken welke mogelijkheden er zijn om dit gebied te ontwikkelen naar een hoogwaardig OV-knooppunt waar mobiliteit, recreatie, wonen en werken samenkomen. Breukelen dient nu al als belangrijk overstappunt voor Utrecht en zeker ook voor Amsterdam. Voor een	Een knooppunt is een plek waar verknoping van netwerken plaatsvindt. In ons knooppuntenbeleid hebben wij aandacht voor alle typen knooppunten in de provincie: regionale centrum knopen, knooppunten als alternatief voor het reizen via overbelaste knooppunten, maar ook kleine overstapknopunten in de kleinere kernen. Alle knooppunten lenen zich in principe voor ruimtelijke ontwikkeling, afhankelijk van plaats en schaal. De mogelijkheden daarvoor willen wij de komende jaren verkennen. Binnen de schaal van de Omgevingsvisie is er in de kern Rhenen slechts één knooppunt aan te wijzen, dat is bij het NS-station. In de basisprincipes voor verstedelijking is aangegeven, dat (grootschalige) verstedelijking in de omgeving van knooppunten zou moeten worden gesitueerd. In aanvulling daarop wordt ook ruimte geboden voor kleinschaliger uitbreiding ten behoeve van lokale vitaliteit of ruimtelijke kwaliteit. Echter, ook in die gevallen gelden wel de regels voor ontsluiting en bereikbaarheid uit de Omgevingsverordening. Gelet op de schaal van de kern Woudenberg is de centrale overstaphalte als het enige knooppunt aangemerkt waar verknoping van alle modaliteiten plaatsvindt. Dit staat los van de richting waarin de bussen rijden. Aan de gewenste directe busverbinding naar Utrecht is onlangs tegemoet gekomen, door een nieuwe lijn van Woudenberg naar het USP in Utrecht. In het USP kan ook tram 22 naar centrum Utrecht genomen worden. In de Omgevingsvisie hebben wij Vianen Lekbrug als knooppunt opgenomen. In ons uitvoeringsprogramma multimodale knooppunten hebben wij diverse busstations benoemd als knooppunt. Goede bereikbaarheid van deze knooppunten, ook met de fiets, maakt onderdeel uit van ons beleid.

		<p>optimalisatie van de vervoersstromen moet niet alleen binnen de grenzen van de provincie gekeken worden, maar ook naar de bewegingen die daarbuiten plaatsvinden en hoe we die kunnen faciliteren. (134)</p> <p>Zet ook in op verbetering van het OV richting knooppunten om daarmee ook de noodzakelijke woningbouw in kernen zonder knooppunt mogelijk te maken, om de betreffende kernen vitaal en leefbaar te houden. (169)</p> <p>Juicht het streven toe om ruimtelijke ontwikkelingen te combineren met OV-knooppunten. Nieuw te ontwikkelen gebieden zijn dan zo ontworpen dat de mobiliteit zo goed mogelijk geregeld kan worden. Daarnaast zijn er onvermijdelijk ook ontwikkelactiviteiten in decentrale gebieden. Ook kan er behoefte zijn aan (kleinere) knooppunten, die vooral tot doel hebben de werking van het OV-netwerk te verbeteren of die andere knooppunten die overbelast dreigen te raken ontlasten. Ziet graag dat maatwerk mogelijk wordt gemaakt. (172)</p>	<p>Wij gaan ervan uit dat Rijkswaterstaat gemeente Stichtse Vecht zal betrekken bij de verkenning naar de snelfietsroutes Utrecht-Amsterdam. De verknoping van (regionale) fietspaden aan knooppunten van openbaar vervoer is een belangrijk aandachtspunt in ons beleid.</p> <p>Het lijkt ons een goede zaak om een gezamenlijke verkenning te starten naar de toekomstige ontwikkelmogelijkheden van de stationsomgeving Breukelen naar een hoogwaardig knooppunt voor mobiliteit en ruimtelijke kansen.</p> <p>Hoewel het vanuit oogpunt van duurzaamheid en mobiliteitsbeleid onze voorkeur heeft om woningbouw zo veel mogelijk nabij goed bereikbare knooppunten te realiseren, geven wij ook ruimte voor kleinschalige woningbouw nabij kernen ten behoeve van lokale vitaliteit of ruimtelijke kwaliteit. Bereikbaarheid van de kleine kernen blijft ook van belang. Als openbaar vervoer daarin moeilijk een rol kan spelen kan gedacht worden aan betere fietsroutes naar de knooppunten en stallingmogelijkheden. Of anders aan P+R voor autoverplaatsingen.</p>
129	Regio Amersfoort	Met de realisering van de HOV-halte Eemnes in 2022 wordt de OV-bereikbaarheid van Eemnes enorm verbeterd en is er sprake van een regionaal openbaar vervoer knooppunt.	Wij zijn het met u eens dat de OV-bereikbaarheid van Eemnes met de HOV-halte verbeterd wordt. Wij zien echter nog geen aanleiding om deze halte als 'knooppunt' zoals bedoeld in de Omgevingsvisie op te nemen.

Combinatie van vervoerswijzen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
172	Reizigersvereniging Rover	Stelt voor te werken aan verdere verbetering van het knooppunt busstations Lekbrug Vianen (veilig fietsen stallen, comfortabel wachten, naadloos overstappen, goede kiss + ride faciliteiten) en verdere verbetering van onderlinge aansluitingen tussen de lijnen waardoor zo veel mogelijk reismogelijkheden ontstaan. Uitdaging is de samenwerking tussen meerdere concessiehouders en hun vervoerders en een omgeving die door andere instanties beheerd wordt.	Wat betreft het knooppunt Lekbrug werkt de provincie samen met gemeente Vijfheerenlanden aan een vertaling van het gebruikersonderzoek uit 2019 naar concrete verbetering op kortere en middellange termijn.

4.5.3 Optimalisatie van netwerken wegen, OV en fiets

Wegen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070 098 136 150 171	ECO-DOE Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Federatie Groene Heuvelrug Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	<p>Voorgesteld wordt om in 2030 op wegen in de Natura 2000, NNN en toekomstige 'Natuur bufferzones' een maximale snelheid van 60 km/u (070).</p> <p>Als 'Instructieregel' opnemen, dat voor zover gelegen binnen het NPUH/Heuvelrug, een '60 km-regime' van toepassing is, niet alleen om valwind te voorkomen, maar ook om een kwaliteitsimpuls aan aldaar aanwezige leefomgevingskwaliteiten te kunnen geven. (098)</p> <p>Vraagt om in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening deze snelheidsverlaging van 80 km/uur naar 60 km/uur op te nemen voor minimaal de grotere natuurgebieden zoals het Nationaal Park, ter voorkoming dat dieren dood worden gereden, geluidsniveau en het aantal verkeersongelukken. (136)</p>	Een dergelijke concretisering zal eerder een plek moeten krijgen in een mobiliteitsprogramma onder de omgevingsvisie. Op dit moment wordt dit vraagstuk al bekeken bij de vorming van het Netwerkperspectief Provinciale wegen 2040. Veilig recreatief verkeer en de oversteekbaarheid van de fauna in natuurgebieden en daarbuiten, in relatie tot verkeerssnelheid op de provinciale N-wegen, worden daar ook in afgewogen.

		<p>Pleit voor een snelheidsverlaging van 80 km/uur naar 60 km/uur op N-wegen in de provincie Utrecht. Vraagt deze snelheidsverlaging van op te nemen voor minimaal de grotere natuurgebieden zoals het kernkwadrant 'Mollenbos – Rumelaar – Leersum – Doorn' in zuidelijk Utrechtse Heuvelrug (i.c. de N225, N226 en N227). (150)</p> <p>Verluw het verkeer in en door de Utrechtse Heuvelrug: omleiden van het doorgaande verkeer om de Heuvelrug heen, gelijk verdelen van de resterende verkeersbelasting in het gebied, verlagen van de snelheid op de N225, N226 en N227, en terughoudend dimensioneren van verkeer aanzuigende infrastructurele kunstwerken. (150)</p> <p>Vraagt maatregelen te treffen waardoor de geluidsbelasting van de natuur op beide landgoederen wordt verlaagd. Wenselijk om regionaal verkeer om de Heuvelrug heen te leiden en de maximum snelheid van de N226 tussen Maarsbergen en Leersum te verlagen naar maximaal 60 km/uur. Daarmee wordt ook een bijdrage geleverd in het verminderen van emissies van vervuulende stoffen en aan de veiligheid van mens en dier. (171)</p>	
--	--	---	--

Leefbaar, gezond en duurzaam

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
091 126 129 139	Kracht van Utrecht Gemeente Vijfheerenlanden Regio Amersfoort Gemeente Houten	<p>Algemeen</p> <p>Is van mening dat autoverkeersstromen juist vanuit regio en gemeenten beïnvloedbaar zijn. Vraagt leefomgeving centraal te stellen, niet alleen bereikbaarheid per auto na te streven, actieve mobiliteit met de fiets te stimuleren, nut en noodzaak voor transitie naar duurzame, volhoudbare verplaatsingen vanuit, binnen en naar de provincie te benoemen en aan te sluiten op het Coalitieakkoord 2019-2023: Inwoners en bezoekers van de provincie nemen vaker de fiets en het openbaar vervoer. In 2023 zijn 50% van alle ritten onder de 15 kilometer op de fiets. Het gebruik van het openbaar vervoer groeit met 20%. (091)</p> <p>Verzoekt om in het mobiliteitsbeleid expliciet aandacht te besteden aan het verbeteren van de bereikbaarheid van de minder stedelijke/verder van knooppunten gelegen gebieden (bijv. aanvullende OV-diensten, regionaal fietsnetwerk) (126)</p> <p>Mist in de omgevingsvisie aandacht voor sluipverkeer. Verzoekt de provincie haar te helpen bij het tegengaan van sluipverkeer, met name tijdens de verbreding van de A27, maar ook erna. (126)</p> <p>indieners verwacht gezien de autonome ontwikkeling van het verkeer op de Rijkswegen dat problemen ontstaan bij de capaciteit van het provinciale en lokale wegennet om het verhoogde aantal reizigers te verwerken. De indieners verzoekt de provincie om hierin een rol op te pakken, bijvoorbeeld door invloed uit te oefenen op het Rijk en door ons te ondersteunen bij het eerder genoemde sluipverkeer. (126)</p> <p>Leefbaarheid rond bestaande provinciale wegen zoals de N224 en N226 vraagt om oplossingen. Nieuwbouwlocaties voor wonen en werken kunnen een rol in spelen in de financiering van die oplossingen. Een integrale benadering waarbij wonen en werken bestaande (verkeer)knelpunten kan helpen oplossen lijkt</p>	<p>De door indieners genoemde uitgangspunten hebben een plaats in de omgevingsvisie gekregen, met een reikwijdte tot 2050. Wij zien deze opmerkingen dan ook als ondersteuning. Deze principes zoals duurzaamheid en verschuiving van de mobiliteit naar minder vervuulende en gezondere modaliteiten vragen om vertaling in meerjarige uitvoeringsafspraken, zoals de door u aangehaalde ambities uit het huidige Coalitieakkoord 2019-2023.</p> <p>Wij zetten met gemeenten, ook met Vijfheerenlanden, in op ruim 900 km Regionaal fietswerk, zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Daarnaast investeren we in voldoende fietsparkeervoorzieningen bij bushaltes met een regionale functie en inderdaad ook stations.</p> <p>Wij denken graag mee met gemeente om ongewenste mobiliteitseffecten te voorkomen. Wel is het in deze van belang om, in geval van de wegwerkzaamheden aan de A27, primair de veroorzaker, in deze Rijkswaterstaat, daar op aan te spreken.</p> <p>Wij onderschrijven dat vanuit stedelijke ontwikkeling kan worden bijgedragen aan leefbaarheidsoplossingen rond provinciale wegen. Echter, de locatiekeuze voor stedelijke ontwikkelingen vergt een zorgvuldig proces: voorkomen moet worden dat hiermee één knelpunt wordt opgelost, maar tegelijkertijd nieuwe toekomstige knelpunten worden gecreëerd.</p> <p>De rijksoverheid bepaalt de risicoruimte voor het vervoer van gevaarlijke stoffen op en langs spoorwegen en snelwegen. Wat de provincie Utrecht doet, is onder meer stimuleren dat er een basisnet spoor en weg tot stand komt waarin de risico's voor de omgeving worden beperkt.</p> <p>Ook werken wij met onze partners (gemeenten, omgevingsdiensten, veiligheidsregio) samen om risico's in beeld te brengen en te zoeken naar maatregelen om die risico's te beperken. Dit geschiedt in vervolg op het provinciaal uitvoeringsprogramma externe veiligheid 2015-2020 in het kader van</p>

		<p>binnen de opzet van programma's niet te passen en daarmee niet te realiseren. (129)</p> <p>Ook in deze paragraaf wordt onder het kopje Leefbaar, gezond en duurzaam aangegeven dat er bij het stimuleren van vervoer over spoor. Is benieuwd hoe de provincie invulling gaat geven aan de aangegeven aandacht voor de risico's van het vervoer van gevaarlijke stoffen over weg, spoor en water, wat betreft routing en het beperken van het aantal personen in de nabijheid. Dit is van belang voor woningen in Houten, spoortrillingen zijn ook een relevant thema voor bestaande en nieuwe woningen nabij het spoor. (139)</p>	<p>het Programma Gezond en Veilig waarvan volgend jaar de uitwerking is gepland. Voor wat betreft trillinghinder wordt verwezen naar de reactie onder 4.1.1. Wij onderschrijven dat dit, naast nieuwbouwwoningen, ook voor bestaande woningen aandacht verdient.</p>
<p>006 007 010 011 012 013 014 015 016 017 034 051 073 082 129</p>	<p>Directie Garage van der Wind Regio Amersfoort Particulier (14 x)</p>	<p>N224 Stationsweg Oost Woudenberg</p> <p>Verzoekt de N224 – Stationsweg oost Woudenberg – op te nemen in de provinciale omgevingsvisie, en te gaan werken aan oplossingen, verkeersontmoedigende maatregelen en het uitwerken van de verlengde rondweg. Verzoekt de rondweg van Woudenberg te laten aansluiten op de rondweg van Scherpenzeel en te stoppen met zinloze investeringen voor de korte termijn. Verzoekt een strategie op te stellen en de problemen voor de lange termijn op te lossen. (006)</p> <p>"Zorgen over de verkeerproblematiek op de N224 Stationsweg oost Woudenberg. Valt op dat dit in het geheel niet voorkomt in de Omgevingsvisie. Vragen om actie: is dringend nodig! Problemen o.a. verkeersdrukte, oversteekbaarheid, onveiligheid, geluidsoverlast. (007, 010, 012, 016, 017, 034)</p> <p>Woudenberg groeit, Scherpenzeel groeit, dus groeit het verkeer op de N224. Dat geeft verkeersproblemen, geluidsoverlast, milieuproblemen, sluipverkeer. Toekomstperspectief ontbreekt. Roept op om visie aan te vullen t.a.v. op de ontwikkeling van het verkeer op de N224. En vooral concrete oplossingen. (011)</p> <p>Provincie moet in visie rekening houden met de impact van de N224 welke vlak langs de bebouwing van Woudenberg loopt. M.n. verkeersdrukte zorgt voor geluidsoverlast. (013)</p> <p>Eens met hen die vinden dat de N224 nu al overbelast is. Er moet absoluut op korte termijn iets gedaan worden aan deze weg i.v.m. de toenemende onveiligheid. (014)</p> <p>Verbaasd dat er geen plannen zijn opgesteld om iets te doen aan de groeiende verkeersproblematiek N224/Stationsweg Oost. Verkeersproblematiek op gebied van: veiligheid, geluidsoverlast, fijnstof, sluipverkeer. Leefbaarheid laat te wensen over, wordt er in de toekomst zeker niet beter op gezien groei van Woudenberg en Scherpenzeel. Er wordt nagedacht over korte termijn oplossingen zoals flitspalen, maar beter is het te zoeken naar structurele oplossingen in de vorm van alternatieve ontsluitingen /aanleg van verlengde randweg. Is de primaire taak van de provincie om te werken aan een veilige en leefbare woonomgeving en de Omgevingsvisie zou een stap in de goede richting kunnen zijn. (015)</p> <p>Verzoekt om dringend passende beleidsinitiatieven te ontwikkelen omtrent de woon- en leefomgeving van de Stationsweg Oost. De ontwikkeling van woningbouw en bedrijfsterreinen vraagt om infrastructurele aanpassingen vooraf en niet om "pleisters plakken" achteraf. (051)</p>	<p>Wij herkennen de geschetste problematiek en gaan ook werk maken van de aanpak. Het gaat hier wel om een specifiek knelpunt, terwijl de omgevingsvisie toe ziet op de doelen en ambities in brede zin en voor de lange termijn. De problematiek op dit punt wordt al vanuit de lopende programma's aangepakt en kan onderdeel zijn van een volgend Mobiliteitsprogramma onder de omgevingsvisie. Hierbij betrekken we ook het verzoek tot 'maatwerk' (129).</p>

		Vraagt om t.a.v. de N224 binnen de visie en de regels van de verordening ruimte te bieden om maatwerk toe te passen voor locaties waar de problemen ten aanzien van mobiliteit opgelost kunnen worden, zoals de N224. Zeker als daar ook nog ruimte beschikbaar is voor de ontwikkeling van bedrijven en wonen. (129)	
153	Gemeente Wijk bij Duurstede	N229 Zou graag zien dat zowel in het Mobiliteitsprogramma als in de Provinciale Omgevingsvisie de noodzakelijke verbetering van de bereikbaarheid van Wijk bij Duurstede via de N229 als opgave wordt benoemd. Beseft dat het voor de provincie van belang is dat het toevoegen van woningen niet leidt tot een afname van de regionale bereikbaarheid. Ziet de afgelopen jaren al een lichte afname van de verkeersbeweging, en structurele doorzetting van die trend – door meer thuiswerken. Ook het faciliteren van meer lokale werkgelegenheid - door ruimte te bieden voor uitbreiding van haar bedrijventerrein – draagt daaraan bij. Is van mening dat het toevoegen van extra woningen in Wijk bij Duurstede (netto) niet zal bijdragen aan een toename van het woonwerk verkeer op de N229.	We bezien de wensen en ambities van Wijk bij Duurstede voor uitbreiding van zowel woon- als werklocaties in regionaal verband, in het proces van de regionale programmering wonen en werken. Het Kader voor de regionale programmering is daarbij voor ons leidend. Daarbij betrekken we uiteraard ook het effect op de regionale bereikbaarheid. Een eerdere quick scan heeft uitgewezen dat extra woningbouw in Wijk bij Duurstede wel degelijk invloed zal hebben op de regionale bereikbaarheid.
126	Gemeente Vijfheerenlanden	Bereikbaarheid bedrijventerreinen Verder missen wij specifieke aandacht voor de bereikbaarheid bedrijventerreinen. Wij verzoeken u hieraan alsnog aandacht te besteden.	De bereikbaarheidsmaat gaat uit van zowel wonen als werken door het bereiken van arbeidsplaatsen centraal te stellen. Separate focus op de bereikbaarheid van werklocaties is daarmee buiten het operationele beleid niet nodig.
030	Particulier	N401 te Spengen Mist in de omgevingsvisie meldt een plan van aanpak t.a.v. de fysieke veiligheid op en rond provinciale wegen: er gebeuren veel ongelukken, het woongenot van om- en aanwonenden wordt ernstig aangetast door de geluidsoverlast en uitstoot. Het oversteken op de kruising Spengen met de N401 is levensgevaarlijk.	Dit betreft een specifiek knelpunt. De omgevingsvisie ziet toe op de doelen en ambities in brede zin en voor de lange termijn. De problematiek op dit punt wordt al vanuit de lopende programma's aangepakt en kan wanneer nodig onderdeel zijn van een volgend Mobiliteitsprogramma en van andere programma's onder de omgevingsvisie.
150	Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen	Utrechtse Heuvelrug Maak het gebied Utrechtse Heuvelrug herkenbaar duurzaam onder andere terugbrengen van de verrommeling door minder verkeersborden en harmoniseren van weginrichting en straatmeubilair.	Wij zijn terughoudend met het plaatsen van borden maar moeten op dit vlak wel aan de wettelijke vereisten voldoen. Met ons beheer en onderhoud werken wij daarnaast aan een gestage harmonisering van onze wegen en de zaken die daarbij horen.
074 091 098 112 114	NV Landgoed Anderstein en BV Landgoed 't Stort Kracht van Utrecht Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Vereniging voor Dorpen en Natuur Amerongen - Leersum Particulier	Duurzame mobiliteit Vraagt of de provincie, eventueel samen met gemeenten, iets kan doen aan efficiëntere en duurzamere vormen van pakketbezorging in woongebieden. Het online winkelen en handelen via platforms als Marktplaats veroorzaken dagelijks een schier eindeloze stroom aan bestelauto's van verschillende bedrijven die in de wijken pakjes bezorgen. Suggereert gezamenlijke bezorgdienst, wijkdepots, elektrisch vervoer. (074) Beschrijf de rol van de provincie als middenbestuur voor alle verplaatsingen die voor lagere emissies zorgen en verwerk die in Omgevingsvisie en -verordening. Wil graag een uitwisselingsproces met provincie, hoe je voorbeeldprovincie zou kunnen worden voor het verduurzamen van ruimtegebruik en verplaatsingen. (091) Verzoekt, teneinde duurzame mobiliteit binnen de provincie Utrecht te bevorderen als 'Instructieregel' t.a.v. nieuwe ontwikkelingen de basisprincipes uit de 'Ladder van Verdaas' op te nemen en toe te passen. (098)	De problematiek die wordt geschetst t.a.v. pakketbezorging is herkenbaar. In het coalitieakkoord staat ook genoemd dat we innovatieve oplossingen stimuleren voor duurzame stadsdistributie. De gemeenten en de sector zijn hierbij leidend, maar als provincie stimuleren en faciliteren wij. De omgevingsvisie biedt ruimte voor initiatieven en oplossingen, waar mogelijk of waar nodig in combinatie of in afstemming met multimodale knooppunten. Wij menen dat de rol van het middenbestuur: bevorderen van lagere emissies in de hele paragraaf 4.5 te herkennen is, b.v. bij de visie op meer verplaatsingen per OV en fiets. De basisprincipes voor verstedelijking in de Omgevingsvisie (p.85) grijpen terug op de zogenoemde "Ladder van Verdaas". De in de verordening opgenomen instructieregel voor mobiliteit past bij deze principes. Bij de aanleg of uitbreiding van wegen maar ook bij bestaande wegen worden de te verwachten geluidseffecten reeds in kaart gebracht. Zoals ook vermeld in paragraaf 4.1.1 is het ons streven om het de geluidshinder langs provinciale wegen te verminderen.

		Stelt strakkere keuzes voor. Vervoer (langs provinciale wegen) is verantwoordelijk voor aanzienlijke geluidsoverlast en luchtverontreiniging en daarmee verantwoordelijk voor een sluipende gezondheidsschade. Vraagt om het opnemen van ruimhartige en vooral effectieve maatregelen. Daarbij moet worden geanticipeerd op de geprognoseerde groei. (112) Is van mening dat het stimuleren van duurzame mobiliteit en het verbeteren van de luchtkwaliteit verder uitgewerkt moet worden, o.a. doorversterking van het openbaar vervoer en fietsennetwerk. (114)	Wij zijn het er mee eens dat meer inzet op duurzame mobiliteit nodig is en zetten daarom in op de versterking van ruim 900 km Regionaal fietsnetwerk (binnen en buiten de bebouwde kom). Dat doen we in de hele provincie. Daarnaast zorgt het OV-netwerk voor bediening van Amerongen en Leersum middels de verbinding Utrecht-Wageningen/ Veenendaal.
123 124 134	Cumela Nederland VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Gemeente Stichtse Vecht	(Land)bouwverkeer en goederenvervoer Neem de bijzondere positie van (land-)bouwverkeer inzake deze vorm van langzaam rijdend (zwaar) verkeer op. Erken de positie, rol en functie van deze groep weggebruikers zodat dit bij de vraagstukken van verkeer, inrichting van wegen, etc. – ofwel mobiliteit – inzake de fysieke leefomgeving concreet aandacht verkrijgt. (123) Is van mening dat op het vlak van goederenvervoer het bieden van ruimte voor multimodale knooppunten van belang is, evenals ruimte voor logistieke hubs c.q. ontkoppelpunten aan de randen van het stedelijk gebied. Op die manier kan ook gewerkt worden aan het beter reguleren van logistieke stromen. (124) Vindt het faciliteren van het goederenvervoer amper terug. Terwijl juist het goederenvervoer onze infrastructuur steeds zwaarder belast. (134)	Aan (land)bouwverkeer wordt aandacht besteed in het Netwerkperspectief Provinciale Wegen 2040, op dit moment is het afwegingskader Landbouwverkeer uit 2017 ons vigerend beleid. Het mogelijk maken van multimodale knooppunten voor goederenvervoer of logistieke hubs past binnen de doelen van de omgevingsvisie. Dit zullen we ook beter benoemen in de omgevingsvisie. Het waarborgen van de bereikbaarheid voor goederenvervoer dient in de Omgevingsvisie te worden benoemd. Het wordt dan ook genoemd in de bereikbaarheidsparagraaf 4.5 als het gaat om de hoofdinfrastructuur, die het goederenvervoer deelt met personenautoverkeer en het openbaar vervoer. Voor de kortere termijn wordt in de tekst verwezen naar ons uitvoeringsprogramma Goederenvervoer. Aanpassing tekst Omgevingsvisie, 4.5.3 onder “Transitie naar klimaatneutrale mobiliteit”, na de passage ‘Specifiek voor het goederenvervoer willen we vervoer over water en het spoor stimuleren en waar mogelijk verder verduurzamen.’ toevoegen: ‘Overslagpunten en hubs t.a.v. goederen kunnen een modal shift stimuleren, ook voor stedelijke logistiek.’

Transitie naar klimaatneutrale mobiliteit

Nr.	Indiërs	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
087 098	Particulier Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Is van mening dat door harde kaders te stellen voor de reductie van de automobilititeit de provincie haar wettelijke taak als coördinator van gemeentelijk beleid invult. Daling van de automobilititeit is noodzaak i.v.m. Urgenda en de verhoogde ambities van de EU om de CO2 en stikstof uitstoot te reduceren. (087) Is van mening dat de provincie Utrecht voor een ‘omslag’ van automobilititeit naar echt duurzame vormen van mobiliteit moeten gaan, dus de keuze voor het (H)OV en de fiets moet maken. (098)	In de visie richten wij ons op adequate bereikbaarheid. Wij zetten vol in op fiets en OV maar zullen ook de auto, bij voorkeur een schone, nodig hebben om deze regio bereikbaar te houden. Daar past geen aparte reductiedoelstelling autoverkeer bij. Het kan wel een mogelijke uitkomst van adequate bereikbaarheid zijn. Voorlopig is de auto nog de belangrijke drager van de bereikbaarheid in deze regio.

Kwaliteit voor de OV-reiziger

Nr.	Indiërs	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
172	Reizigersvereniging Rover	Algemeen Is van mening dat de bereikbaarheid per openbaar vervoer beter kan. Op diverse plaatsen schiet het netwerk of de bediening ervan tekort om concurrerend te kunnen zijn. Behalve de kwaliteit is ook de prijs van het	De ambitie om OV beter en concurrerender te maken vindt u in een andere bewoording terug in de omgevingsvisie. In de uitvoering gaan wij komend jaar een nieuw netwerkperspectief maken in de aanloop naar een nieuwe concessieperiode, waarbij we uiteraard de belanghouders zullen betrekken.

		<p>openbaar vervoer van belang, die zijn de laatste jaren meer verhoogd dan andere prijzen. Het wordt voor een werkgever aantrekkelijker zijn werknemers een autokostenvergoeding te betalen dan OV te vergoeden. Ziet graag dat provincie met belanghouders onderzoekt waar en hoe het OV-netwerk de mobiliteit van reizigers nog beter en concurrerender kan faciliteren. Is van mening dat verbeteringsprojecten meer kans van slagen hebben als ze gepaard gaan met een vorm van tariefintegratie. Zo normaal als tariefintegratie geworden was tegen de eeuwwisseling, zo ver weg is die in onze huidige OV-ordering.</p>	<p>Binnen onze provincie is er tariefintegratie tussen beide concessies. Maar we zijn het met u eens dat die tussen spoor en BTM ook zeer gewenst zou zijn.</p>
172	Reizigersvereniging Rover	<p>Landelijk spoorwegnet Ziet graag dat provincie zich inspannt om het landelijke spoorwegnet uit te breiden, in ieder geval met een rechtstreekse spoorverbinding Almere-Utrecht-Breda, de AUB-lijn, met onder meer nieuwe stations bij Rijnsweerd/USP en Lunetten en eventueel Houten/Nieuwegein en Vianen. Daardoor past de AUB-lijn goed bij vervoerconcept wiel met Spaken. Door een AUB-lijn zal de provincie Utrecht beter bereikbaar worden voor meer mensen. Ook zal ze op de OV-terminal Utrecht Centraal ruimte scheppen voor extra groei. Is van mening dat het landelijke spoornetwerk in de provincie Utrecht zwaar belast is. Betekent ook hinder voor regionale reizigers, sprinters een suboptimale dienstregeling krijgen. Verzoekt de provincie bij de landelijke gesprekspartners te blijven pleiten en in de provincie ruimte te maken voor sterkere spoorinfrastructuur, onder meer viersporigheid op de lijnen Utrecht – Ede/Arnhem en Utrecht – Amersfoort</p>	<p>Op de rechtstreekse spoorverbinding tussen Utrecht en Breda wordt al jaren gestudeerd, maar het heeft nog nooit tot een positieve MKBA geleid en niet tot voldoende draagvlak. De aanleg van de benodigde infrastructuur vraagt om een aanzienlijke investering, terwijl de economische en vervoerkundige opbrengsten naar verhouding ontoereikend zijn. Binnen de samenwerking met andere overheden op de corridor Utrecht-Breda zien we een directe spoorlijn (in welke techniek dan ook) als een vergezicht op de lange termijn. Op middellange termijn sorteren we in het Toekomstbeeld OV voor op de hart-op-hart-verbinding in op een rechtstreekse Intercity tussen Breda en Utrecht via Tilburg en 's Hertogenbosch. Tegelijk werken wij (met de partners langs de corridor) aan een onderzoek naar een Bus Rapid Transit (BRT) verbinding tussen Breda-Gorinchem-Utrecht. Voor het gedeelte tussen Utrecht en Almere zetten we in het TBOV in op een snellere en meer frequente verbinding via het bestaande spoor door Hilversum, in combinatie met een HOV-verbinding via de Stichtsebrug. Wij blijven ons inzetten op betere verbindingen tussen de stedelijke regio's binnen onze provincie en erbuiten bij Ministerie en spoorsector. Wij zouden graag vervolgstappen willen zetten in het Toekomstbeeld OV. Overigens is voor ons viersporigheid geen doel op zich, wel randvoorwaardelijk voor een betere bediening. Wat betreft de verbinding tussen Utrecht en Amersfoort gaat het voor ons niet alleen om de trein, maar ook om een HOV-verbinding via Utrecht Science Park.</p>
172	Reizigersvereniging Rover	<p>Regionaal OV-netwerk Is van mening dat het regionale openbaar-vervoernetwerk beter zal functioneren als er betere afstemming zal zijn: tussen de verschillende modaliteiten en tussen de verschillende concessieverleners en concessiehouders. Licht toe dat er geen tariefintegratie is tussen het hoofdlijnnet met het stads- en streekvervoer. Dit betekent hoge reiskosten (dubbel opstaptarief. Voorts is er geen instantie waarbij het belang is belegd van goede aansluitingen tussen de trein en de tram of bus. De manier waarop het stads- en streekvervoer georganiseerd is maakt het niet vanzelfsprekend dat concessieverleners, vervoerders en zelfs belangenorganisaties over de grenzen van hun werkgebied kijken. Is van mening dat er daardoor sprake is er een suboptimale afstemming en samenhang tussen de netwerken in verschillende provincies en metropoolregio's. Vraagt om inzet voor verbetering van de samenwerking.</p>	<p>We zijn het met u eens. De provincie Utrecht, midden in het land, is omringd door buurconcessies. Wij stemmen veelvuldig af met de andere concessieverleners, maar het kan altijd beter. Wij zien uw inbreng dan ook als een aansporing ook naar een nieuwe concessieperiode toe. Het ontbreken van tariefintegratie tussen ons regionaal vervoer en het landelijk spoor vinden wij ook een punt van zorg dat we ook aan de orde stellen bij landelijk overleg, omdat het primair een landelijke zaak is.</p>

<p>044 055 098 116 178</p>	<p>Particulier Gemeente Utrecht Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Stichting Beter Zeist Gemeente Zeist</p>	<p>Schaalsprong Utrecht Maakt bezwaar tegen de HOV-lijn die dwars door landgoed Oostbroek loopt. (044) Maakt provincie erop attent dat zij, in aanvulling op de OV-verbinding aan de oostkant tussen de knooppunten Lunetten/ Koningsweg, Utrecht Science Park en Westraven, ook aan de noordzijde de mogelijkheid van een hoogwaardige OV-verbinding tussen USP, Overvecht en Leidsche Rijn verkent. (055) Vindt dat het bij het 'Wiel met spaken' dat als model rondom Utrecht is gelanceerd, onduidelijk blijft hoe daaraan uiteindelijk vorm wordt gegeven. Hoe wordt daarbij rekening gehouden met aanwezige waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie? Is geen voorstander van het doortrekken van het (H)OV vanuit het USP in de richting van Zeist en Amersfoort, zeker niet parallel aan de A-28, met effecten op zowel het landgoed Oostbroek, de robuuste natuurcorridor tussen het Vechtplassengebied en het Kromme Rijngebied, en het wildviaduct onder de A28 de 'Wildsche Hoek'. Als er (H)OV moet komen, dan ter hoogte van de Universiteitsweg en Utrechtseweg. (098) Wil geen sneltram maar wel (drie)dubbel gelede bussen voor HOV Utrecht Amersfoort. De noodzaak van een tram is dubieus omdat het grootste deel van het traject niet door stedelijk gebied loopt. Gelede snelbussen zijn flexibeler. De lijn zal veel geld kosten. De aanleg van een tramlijn zal leiden tot minder fijnmazig vervoer. Aanleg van de lijn leidt tot toekomstige verstedelijking van de aangrenzende gebieden. In de praktijk valt een tramverbinding nogal eens uit. (116) Valt op dat het HOV-traject nog steeds dwars door landgoed Oostbroek gaat. (178)</p>	<p>Voor de verbinding aan de oostkant tussen de knooppunten Lunetten/Koningsweg, Utrecht Science Park en Westraven zijn we een gezamenlijke MIRT Verkenning OV en Wonen gestart. De potentie van andere OV-verbindingen, waaronder een verbinding langs de noordzijde, is onderzocht in het MIRT onderzoek. Op basis van het MIRT onderzoek is afgesproken om een gezamenlijke netwerkstrategie uit te werken. Deze netwerkstrategie vormt de basis voor verdere stappen in de fasering en realisatie van het Wiel met Spaken. Daarbij zullen ook de exploitatieve (on)mogelijkheden van het netwerk in beeld worden gebracht. Voor ons heeft de noordkant op dit moment niet de focus, die ligt aan de zuid- en oostkant, vanwege de ontwikkelmogelijkheden daar. Om die reden is het niet apart in de Omgevingsvisie opgenomen. Het wiel met spaken zoals opgenomen in de visie is een concept. Dat uitgewerkt moet worden in concrete uitvoeringsplannen. Waar wij infrastructuur aanleggen zorgen wij voor goede inpassing (zie p.95) waarbij duurzaamheid en leefbaarheid criteria zijn. Daarbij zijn ook aspecten als natuur, landschap en cultuurhistorie aan de orde. Specifiek wordt aandacht gevraagd voor de HOV verbinding Utrecht-Amersfoort. De verbinding tussen Utrecht Science Park naar Amersfoort is in deze omgevingsvisie opgenomen als een nader te verkennen OV-verbinding (bus of tram). De nadere uitwerking hiervan is geen onderdeel van de visie en zal een eigen proces doorlopen waarbij verschillende varianten onderzocht worden en ook omgevingspartijen betrokken zijn en/of worden. De voor- en nadelen brengen we daarbij breed in beeld dus inclusief effecten op omgeving en natuur met als doel hier een integrale afweging op te kunnen maken.</p> <p>Aanpassing tekst Omgevingsvisie, 4.5.3, onder 'Kwaliteit voor de OV-reiziger' de passage: Dat vraagt om de ontwikkelingen van een regionale OV-ring, bestaande uit snelle tangentverbindingen en goede verbindingen met regiostations'. aanvullen met: 'Voor de uitwerking van deze verbindingen wordt een proces georganiseerd om verschillende tracévarianten af te wegen en omgevingspartijen te betrekken bij de uitwerking.'</p>
<p>052 126 153</p>	<p>Gemeente Utrechtse Heuvelrug Gemeente Vijfheerenlanden Gemeente Wijk bij Duurstede</p>	<p>OV regio Utrecht Vraagt waarom opwaardering van de MerwedeLingelijn niet is opgenomen. Provincie Zuid Holland is al langer bezig met onderzoek naar frequentieverhoging, langere treinen met de daaraan verbonden consequenties van het aanpassen van gelijkvloerse naar ongelijkvloerse kruisingen. Een deel van de MLL ligt nu in provincie Utrecht. Mogelijkheid is een aftakking naar de stad Utrecht. En voor de ontsluiting van Broekgraaf/bereikbaar houden van Leerdam en de spoorveiligheid wil VHL graag hulp hebben van de provincie Utrecht bij de aanleg van ongelijkvloerse kruisingen. (126) Ziet graag dat de OV-bereikbaarheid van haar gemeente wordt versterkt en gaat daarover graag met provincie in gesprek. (153) Verzoekt in Omgevingsvisie de onderkenning dat het van wezenlijk belang is dat het station Driebergen-Zeist de huidige IC status behoudt terug te laten komen. Is een onontbeerlijke schakel in een hoogwaardig OV-netwerk in de provincie en</p>	<p>Frequentieverhoging van de Merwede-Lingelijn heeft op zich geen ruimtelijke consequenties maar kan wel invloed hebben op de mogelijkheid tot verstedelijking. De aanleg van een nieuwe halte bij Broekgraaf heeft op zich ook ruimtelijke consequenties, maar is te fijnmazig voor opname in omgevingsvisie. Een rechtstreekse verbinding van de Merwede-Lingelijn naar Utrecht met een eigen verbindingsoog naar de intensief bereden spoorbundel Utrecht-s Hertogenbosch zien wij niet erg kansrijk bezien vanuit het oogpunt van de kosten en de baten. Indien onze hulp is gewenst bij de verbetering van overwegen zijn wij daartoe bereid, hoewel dat los staat van de omgevingsvisie. Overigens kan deze hulp in meerdere vormen plaatsvinden dan alleen financieel. Wij staan altijd open voor een gesprek met gemeenten over hun OV-bediening. Verbeteringen zijn altijd mogelijk als de reizigersvraag daar aanleiding toegeeft. Overigens heeft Wijk bij Duurstede op dit moment al een hoogwaardige OV-verbinding met Utrecht.</p>

		heeft aanvullend een ontlastend effect voor Utrecht Centraal. Ook onmisbaar in het licht van een verdere verkenning naar de ontwikkelmogelijkheden van het stationsgebied en van groot belang voor de bestaande vitaliteit en economische ontwikkeling van haar gemeente. (052)	Station Driebergen-Zeist is een belangrijke schakel in het OV-net, waar tevens goede ketenvoorzieningen beschikbaar zijn voor een adequate transfer vanaf auto en fiets. Het vastleggen van het gewenste bedieningsniveau van het openbaar vervoer gaat echter te ver voor een omgevingsvisie en is bovendien afhankelijk van de afspraken tussen concessieverlener het Rijk en concessiehouder NS waarop wij maar beperkt indirect invloed hebben. Overigens zijn wij van mening dat een IC-status geen doel op zich is, maar wel het streven naar een zo goed mogelijk bedieningsniveau.
169 172	Reizigersvereniging Rover Particulier	OV Noord West Utrecht Zou graag zien dat in Amstelhoek wordt ingezet op de aanleg van een transferium en de aanleg van een voetgangersbrug naar de eindhalte van de sneltram Amstelveen-Uithoorn aan de overzijde van de Amstel. En tevens dat er een buslijn Amstelhoek-Mijdrecht-Wilnis-Vinkeveen-Breukelen wordt opgezet om gebruik van het OV richting de sneltram te bevorderen. Zou graag zien dat daarbij doortrekking van de sneltram vanuit Uithoorn naar Mijdrecht op agenda wordt gezet. (169) Verzoekt de provincie om gebruik te maken van de verbetering van de N201 om de businfrastructuur te verbeteren, maar ook samen met de Metropoolregio en de provincie Noord-Holland te komen tot een doorgaande hoogwaardige OV-lijn, van Haarlem – Uithoorn – Mijdrecht – Vinkeveen– Loenersloot – Hilversum, met aansluiting naar onder andere Schiphol. Zou kunnen aansluiten op de treinen in een te ontwikkelen station Loenersloot. Beoogd effect: versterking van het OV-netwerk in de noordhoek van de provincie en daardoor een aantrekkelijker openbaar vervoer voor een aantal kernen van de gemeenten De Ronde Venen en Stichtse Vecht en voor Uithoorn. Uitdaging is de samenwerking tussen meerdere concessiehouders, het ministerie en de spoorsector. (172)	De sneltram Amstelveen-Uithoorn is vanuit Amstelhoek te bereiken met o.a. buslijn 130 (Uithoorn-Amstelhoek-Mijdrecht-Wilnis-Vinkeveen-Breukelen, de gevraagde buslijn bestaat dus al). De aanleg van een transferium en/of voetgangersbrug zal met de gemeente De Ronde Venen en Uithoorn besproken moeten worden. Het doortrekken van de sneltram naar Mijdrecht is in onze ogen niet haalbaar vanwege te geringe reizigersvraag afgezet tegen de hoge kosten. De mogelijkheden voor een station bij Loenersloot hangen mede af van de vervoervraag in relatie tussen de investerings- en exploitatielasten. Zonder grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen en een ingrijpende aanpassing van het OV-net lijkt de vervoervraag niet groot genoeg. De resultaten van een quickscan zullen wij in begin 2021 voorleggen aan ons bestuur.
129 167	Regio Amersfoort Stichting Behoud de Eemvallei	OV Regio Amersfoort Merkt op dat in het 1e kwartaal 2022 project HOV 't Gooi gereed is: R-Net buslijn 320 (Amsterdam Amstelstation Huizen-Hilversum CS) heeft een vrije busbaan door Huizen en Hilversum en halteert langs de A27 bij Eemnes halteert. Hiervoor wordt bij Eemnes een busstation gerealiseerd met P+R voorziening. Hiermee krijgt Eemnes een zeer snelle en betrouwbare directe verbinding met o.a. Amsterdam en Hilversum. Eind 2022 komt er een spitsbuslijn tussen Huizen en Utrecht Science Park (De Uithof). (129) Wil geen nieuw treinstation in de Eemvallei. Dit is niet opgenomen, maar kan daar niet mee instemmen mocht dit plan alsnog worden ingediend. (167)	Dank voor uw informatie en het delen van uw opvatting. Belangrijke momenten in verandering van het OV-netwerk vinden vaak plaats bij het verlenen van nieuwe concessies. In dit geval door provincie Noord-Holland. Vervoersstromen houden zich niet aan provinciegrenzen. Daarom worden vanuit het OV-beleid altijd goede contacten onderhouden met buurconcessies in aanpalende gebieden. Er is inderdaad geen concreet plan voor een nieuw treinstation in de Eemvallei.
129	Regio Amersfoort	OV kleine kernen Wordt graag goed aangehaakt op het programma m.b.t. het openbaar vervoer in kleinere kernen en mogelijkheden in de vorm van nieuw innovatief maatwerk en first en last mile oplossingen . Vraagt aandacht voor het OV, voor een inclusieve samenleving, in het bijzonder de busverbindingen. Mobiliteit is een randvoorwaarde om dorpen en steden vitaal te houden. Heeft er zorg over dat het strekken van OV-lijnen en het verminderen van het aantal haltes ten koste zal gaan van de mobiliteit van de groep senioren die de komende jaren alleen maar in omvang zal toenemen. Ook de ketenmobiliteit is voor vele senioren geen passend antwoord op hun vervoervraag. Ziet graag meer aandacht om de	Wij zijn het met u eens dat inclusiviteit bij alle vormen van collectief vervoer belangrijk is. Bij het vernieuwingsproces rond het doelgroepenvervoer en het aanvullend OV werken we ook met uw regio samen. Immers doelgroepenvervoer is een gemeentelijke taak en openbaar vervoer een provinciale. Het gaat hierbij zeker om maatwerkvoorzieningen voor doelgroepen met beperkingen. In ons uitvoeringsprogramma OV besteden we hier komende tijd de nodige aandacht aan. Wat betreft senioren en deelname aan ketenmobiliteit en OV zijn wij wat optimistischer, gezien de vitaliteit van de huidige en komende generatie. Dit laat natuurlijk onverlet oplossingen de groep die beperkingen ondervindt.

		<p>mobilititeit en de inclusiviteit van alle doelgroepen op peil te houden. Vindt dat de openbaar vervoervoorzieningen die de komende twee decennia worden aangeboden passend moeten zijn voor de doelgroep(en) in de zin dat ze aansluiten bij de vraag.</p>	
--	--	---	--

Kwaliteit voor de fietser

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
037 124 129 139	<p>Utrechts Fietsoverleg VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Regio Amersfoort Gemeente Houten</p>	<p>Algemeen Is van mening dat voor een klimaatneutraal en toekomstbestendig mobiliteitssysteem het regionaal fietsnetwerk eerder dan 2050 op orde zal moeten zijn, mede in het licht van de genoemde schaa sprong, en het kan ook eerder. Vraagt om in de ambitie 2050 te vervangen door 2030. (037) Is van mening dat een goed (en sociaal veilig) fietsnetwerk met de nodige extra vertakkingen richting bedrijfterreinen helpt de bedrijventerreinen beter te ontsluiten. Zeker daar waar werknemers op andere tijden werken dan dat het OV actief is (bijvoorbeeld op vroege- en late tijdstippen). (124) Onderschrijft het belang van de fiets en goede infrastructuur voor de langere afstand maar vindt dat het niet de bedoeling kan zijn om met een nieuwe infrastructuur het landschap te doorsnijden. Verzoekt geen nieuwe infrastructuur dwars door het agrarisch en landschappelijk gebied aan te leggen, maar uit te gaan van het verbeteren van de verbinding van de kernen en daarvoor de opties van de bestaande infrastructuur ook te onderzoeken. (129) Is van mening dat het passend zou zijn de ambitie dat de provincie beschikt over een vlot, veilig en comfortabel fietsnetwerk 10 jaar naar voren te halen, en pleit voor het naar voren halen van de benodigde investeringen in het fietsnetwerk. Vindt het daarnaast een gemiste kans om niet de koppeling te maken met wensen/mogelijkheden om ook recreatieve fiets- (en wandel) routes te verbeteren. Een betere fietsbereikbaarheid van recreatieve bestemmingen komt ook het utilitair fietsgebruik ten goede. (139)</p>	<p>Wij zijn het met u eens dat de ambitie voor de fiets moet worden aangepast. Wij vinden goede fietsbereikbaarheid ook heel belangrijk en zetten met ons Mobiliteitsprogramma en het Uitvoeringsprogramma Fiets in op een vlot, veilig en comfortabel Regionaal fietsnetwerk van woonkernen naar scholen, knooppunten en werklocaties. Ook zetten wij met gemeenten en werkgevers graag heel specifiek in op de verbetering van de fietsbereikbaarheid van die last mile van knooppunten naar bedrijventerreinen. Wij investeren in de verbetering van ruim 900 km Regionaal fietsnetwerk, dat netwerk gaat uit van voornamelijk bestaande (fiets)verbindingen en structuren. Dit geldt ook voor de snelfietsroutes. In een enkel geval gaat het om een nieuwe verbinding. In het geval van nieuwe woningbouwlocaties zijn goede - mogelijk nieuwe - fietsverbindingen voor de provincie van steeds groter belang. Daarbij wegen wij altijd zorgvuldig de verschillende belangen af. De schaa sprong Fiets vraagt inderdaad om investeringen die het huidige budget voor Fiets overstijgen. Wij erkennen dat er een grote opgave ligt. Meer geld betekent echter niet direct dat er gelijk meer wordt gerealiseerd en doelen sneller worden behaald. Provincie Utrecht is overigens de provincie met het meeste fietsbudget voor de periode 2019-2023. Wij zijn onze uitvoercapaciteit aan het uitbreiden om te kunnen versnellen. De realisatie van een vlot, veilig en comfortabel Regionaal fietsnetwerk en meerdere snelfietsroutes doen wij echter niet alleen maar samen met gemeenten, andere wegbeheerders en belangenpartijen. Wij nemen regierol in de realisatie van meerdere snelfietsroutes en maken bestuurlijke afspraken in regioverband om op die manier de realisatie van verbeteringen aan het fietsnetwerk te versnellen. Ook zijn wij bezig om onze opgave op landelijk niveau te agenderen met als doel meer structurele investeringen voor de Fiets en we zetten daarin grote stappen. Op die manier werken wij hard aan de schaa sprong Fiets. In paragraaf 4.5 wordt al verwezen naar recreatieve verbindingen. Een extra verwijzing toevoegen, lijkt ons derhalve niet nodig.</p> <p>Aanpassing tekst Omgevingsvisie, onder 4.5.3., "Ambities", de tekst: "■ 2050: De provincie Utrecht beschikt over een vlot, veilig en comfortabel regionaal fietsnetwerk met goede verbindingen naar belangrijke werklocaties, stedelijke centra, knooppunten, scholen en vrijetijdslocaties. ■ 2030: als onderdeel van de schaa sprong voor de fiets zijn als eerste stap zeven snelfietsroutes gerealiseerd." wijzigen in: "■ 2030: alle belangrijke werklocaties, middelbare scholen en knooppunten zijn veilig, comfortabel</p>

			en snel bereikbaar per fiets en de eerste zeven snelfietsroutes zijn gerealiseerd. ■ 2050: de schaa sprong Fiets heeft plaats gevonden en een hoogwaardig netwerk van snelfiets- en doorfietsroutes is gerealiseerd.
037	Utrechts Fietsoverleg	Beheer en onderhoud Heeft grote zorgen over het toekomstig beheer en onderhoud van de routes. Een groot deel van het netwerk volgt niet de provinciale wegen, na de aanleg lijken de gemeenten verantwoordelijk te worden. Is van mening dat de praktijk laat zien dat het onderhoud door gemeenten met name buiten de bebouwde kom vaak te wensen over laat. Het belang is daar vaak eerder regionaal dan gemeentelijk. Gemeentegrenzen worden dan zichtbaar. Te kort schietend onderhoud is jammer na de omvangrijke investeringen in o.m. de snelfietsroutes. Stelt voor dat provincie iedere vier jaar een monitoringsrapport opstelt inzake de onderhoudstoestand van de regionale fietsstructuur en deze rapportage onder de aandacht van de betrokken besturen brengt.	Provincie en gemeenten maken uniforme en strenge onderhoud- en beheerafspraken voorafgaand aan de realisatie van een snelfietsroute en leggen deze vast in de uitvoeringsovereenkomst. Dit betekent dus dat de hele snelfietsroute een hoog beheerniveau heeft van minimaal B, maar in vele gevallen A. Uw suggestie voor een monitoringsrapport past niet binnen de Omgevingsvisie, maar gaan wij serieus onderzoeken (in het kader van het Uitvoeringsprogramma Fiets). Wij hebben een hoge ambitie op fietsgebied, investeren hier flink in en dan is het monitoren van deze investeringen (ook het onderhoud en beheerniveau) een begrijpelijk voorstel.
059 126 139 157 178	Stichting Duurzaam Woudenberg Gemeente Vijfheerenlanden Gemeente Houten Stichting De Boom Gemeente Zeist	Snelfietsnetwerk Vindt het voorzien in zeven snelfietsroutes in de provincie voor 2030 een mooie ambitie. Helaas voert de route Utrecht – Veenendaal over Doorn en Leersum. Vraagt of in de plannen ook in een verbetering qua fietsstalling voor NS station Maarn wordt voorzien. (059) Vraagt waarom er geen snelfietsroutes zijn opgenomen binnen de kernen in Vijfheerenlanden en als verbinding met belangrijke locaties zoals USP (Utrecht Science Park). (126) Merkt op dat in de figuur op p-97 de reistijd van de e-fiets ontbreekt. Waar voor het bereikbaarheidsbeleid gekeken wordt naar reistijd mag het bereik van de e-fiets niet ontbreken. (139) Veel waardering voor het inzetten op snelfietsroutes. Een deel van het bereikbaarheidsprobleem zou hiermee kunnen worden opgelost. Ziet graag een belangrijke snelfietsverbinding naar station Bunnik toegevoegd. (153) Acht het voornemen om in te zetten op een snelfietsroute vanuit Veenendaal richting Amersfoort over het tracé van de Ponlijn strijdig met NNN. Mocht met "Ponlijn" bedoeld zijn het tracé van de voormalige spoorlijn Amersfoort-Kesteren tot Veenendaal, dan maakt zij daartegen ernstig bezwaar. De voormalige spoordijk is van het Ponterrein in Leusden tot de Zegheweg in Woudenberg haar eigendom. In 2016 en 2017 is de dijk met Provinciale subsidie ingericht en omgevormd tot natuur en is nu een belangrijke en goed functionerende ecologische verbindingzone die onderdeel uitmaakt van het NNN. Is van mening dat een dergelijk fietspad weinig toevoegt aan de fietsinfrastructuur omdat zich langs het vrijwel parallel gelegen Valleikanaal al een fietspad bevindt dat slechts hoeft te worden verbreed om geschikt te worden gemaakt voor snelfietsverkeer. (157) Het valt op dat de snelfietsroute Zeist passeert. (178)	Rijk en provincie investeren in de bouw van nieuwe maaiveldstallingen bij de stations, zo ook in Maarn. De verantwoordelijkheid voor het maken van uitvoeringsafspraken liggen bij gemeente Utrechtse Heuvelrug en ProRail. Snelfietsroutes zijn fietsverbindingen met hogere standaarden omdat hier per etmaal 1.000 fietsers of meer over fietsen en veel fietspotentie hebben. In Vijfheerenlanden tussen de kernen zijn deze aantallen en is de fietspotentie vooralsnog lager. Wij investeren wel in een snelle fietsverbinding Vianen - Houten - USP (nieuwe fietsbrug over de Lek). Daarnaast zetten wij met de gemeenten stevig in op een vlot, veilig en comfortabel Regionaal fietsnetwerk (CROW richtlijnen) ook binnen Vijfheerenlanden en tussen de kernen. De gemiddelde reistijd die is gebruikt voor de afbeelding bereikbaarheid per fiets bij 4.5.3. is 15 km/uur. Wij erkennen dat met de groei van het gebruik van elektrische fietsen, de reisafstand vergroot. Dit kaartje schetst een gemiddeld beeld maar het is zeker belangrijk om in de bereikbaarheidsmonitor ook de reisafstand van de elektrische fiets mee te gaan nemen. Wij hebben voor wat betreft de potentiële snelfietsroute verbindingen gekeken naar het aantal fietsers en de fietspotentie. De (potentiële) fietsstromen uit Wijk bij Duurstede zijn op dit moment nog te laag (<1.000 fietsers per etmaal), maar dat zou met de elektrificering van de fiets in de toekomst kunnen veranderen. Dan zou het wel meer gaan om de route Wijk-USP (19 km). Bij de verbinding van Wijk naar Bunnik station (15 km) zou het gaan om voorttransport in de keten fiets en OV. Daarvoor is de afstand te groot. Uit onderzoek blijkt dat mensen max. circa 4,5 km in het voorttransport willen afleggen. Met de fietspotentiescan waaraan we landelijk werken en de fietsteldata waaraan we regionaal werken krijgen we steeds meer inzicht in de kansen voor de fiets. We houden deze verbinding in de gaten en blijven hierover met Wijk in gesprek. De snelfietsroute Veenendaal-Utrecht is komen te vervallen. Ten aanzien van de overige routes, vindt de tracébevestiging plaats in overleg met grondeigenaren en zijn de natuurwaarden een belangrijk uitgangspunt. Het tracé van de snelfietsroute Veenendaal-Utrecht gaat door Bunnik, via Odijk langs de A12 naar Driebergen. De snelfietsroute gaat inderdaad niet door Zeist.

4.5.4 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
4.5.	We staan voor een grote en complexe uitdaging: komen tot vernieuwende en passende mobiliteitsoplossingen. Deze moeten bijdragen aan die betere bereikbaarheid en een kwalitatief hoogwaardige Utrechtse regionale samenleving met een groeiende bevolking, bedrijvigheid en verstedelijking.	We staan voor een grote en complexe uitdaging: komen tot vernieuwende en passende mobiliteitsoplossingen. Deze moeten bijdragen aan die betere bereikbaarheid en een kwalitatief hoogwaardige Utrechtse regionale samenleving met een groeiende bevolking, bedrijvigheid en verstedelijking. Kortom: een mobiliteitstransitie naar gezonde en duurzame vervoerswijzen, ander reisgedrag en op een ander schaalniveau.	Zienswijzen hierover.
4.5.1.	Onder 'Uitvoering geven aan beleid voor 'een goed bereikbare provincie': 'Kleinschalige investeringen in fiets en doorstroming OV gaan daarbij hand in hand met grote investeringen in met name knooppuntontwikkeling en een regionale OV-ring'	'Kleinschalige investeringen in fiets en doorstroming OV gaan daarbij hand in hand met grote investeringen in met name knooppuntontwikkeling, een regionale OV-ring en een fietsnetwerk met stedelijke doorfietsroutes en regionale snelfietsroutes.'	Zienswijzen hierover.
4.5.1.	Onderschrift tabel 4.5.1.: 'Mobiliteit van de toekomst'	Mobiliteitstransitie 2040	Zienswijzen hierover.
4.5.3.	onder "Ambities": ■ 2050: De provincie Utrecht beschikt over een vlot, veilig en comfortabel regionaal fietsnetwerk met goede verbindingen naar belangrijke werklocaties, stedelijke centra, knooppunten, scholen en vrijetijdslocaties. ■ 2030: als onderdeel van de schaalessprong voor de fiets zijn als eerste stap zeven snelfietsroutes gerealiseerd."	■ 2030: alle belangrijke werklocaties, middelbare scholen en knooppunten zijn veilig, comfortabel en snel bereikbaar per fiets en de eerste zeven snelfietsroutes zijn gerealiseerd. ■ 2050: de schaalessprong Fiets heeft plaatsgevonden en een hoogwaardig netwerk van snelfiets- en doorfietsroutes is gerealiseerd.	Zienswijzen hierover
4.5.3.	Onder "Transitie naar klimaatneutrale mobiliteit": 'Specifiek voor het goederenvervoer willen we vervoer over water en het spoor stimuleren en waar mogelijk verder verduurzamen.'	'Specifiek voor het goederenvervoer willen we vervoer over water en het spoor stimuleren en waar mogelijk verder verduurzamen. Overslagpunten en hubs t.a.v. goederen kunnen een modal shift stimuleren, ook voor stedelijke logistiek.'	Zienswijzen hierover
4.5.3.	Onder 'Kwaliteit voor de OV-reiziger': Dat vraagt om de ontwikkelingen van een regionale OV-ring, bestaande uit snelle tangentverbindingen en goede verbindingen met regiostations'.	Dat vraagt om de ontwikkelingen van een regionale OV-ring, bestaande uit snelle tangentverbindingen en goede verbindingen met regiostations'. Voor de uitwerking van deze verbindingen wordt een proces georganiseerd om verschillende tracévarianten af te wegen en omgevingspartijen te betrekken bij de uitwerking.'	'Zienswijzen hierover

4.6 Levend landschap, erfgoed en cultuur

4.6.1 Aantrekkelijke landschappen

Ambitie behoud landgoederen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
055 116	Gemeente Utrecht Stichting Beter Zeist	Een doelstelling voor het behoud van de landgoederen wordt gemist. Gevraagd wordt meer ambitie uit te spreken ten aanzien van het behoud van de Utrechtse landgoederen op blz. 50 en 102.	De landgoederen zijn onderdeel van de landschappelijke structuren en eveneens onderdeel van de Cultuurhistorie hoofdstructuur: Historische buitenplaatszones.

Behoud en ontwikkeling van landschappen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
061 084 109	Gemeente De Bilt Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist Gemeente Bunnik	<ol style="list-style-type: none"> De waarde die de provincie toekent aan de landschappen en de inzet om deze te behouden en te ontwikkelen wordt onderschreven. De zorg voor behoud en versterking is echter geen eenvoudige opgave door de variatie aan landschappen enerzijds en een zeer groot aantal betrokkenen anderzijds (061, 084). Aanbevolen wordt om geen landschap meer op te offeren, zeker geen waardevol landschap. Niet alleen in de landelijke gebieden, maar zeker ook in de (nabijheid) van de meer stedelijke gebieden moet landschapskwaliteit centraal staan. Voorkom "frustratielandchap" met bijvoorbeeld megaturbines, grootschalige zonnevelden en distributiedozen; zet in op het herstel van de verdwenen landschapselementen. Juist op deze onderwerpen moet de provincie een duidelijke regie voeren (084). Hoofdstuk 4.6 geeft niet aan in welke mate er ruimte gegeven wordt voor duurzame energie opwekking. De waarden worden beschermd, het wordt niet concreet welke mogelijkheden er wel zijn voor met name windenergie en zonnevelden (109). Gevraagd wordt om een aanvulling: Landschap is dynamisch en levend. Opgepasst moet worden dat het landschap niet onder een stomp wordt gezet en dat er niets meer kan. Want dan ben je alles kwijt, zoals leefbaarheid, economie, landbouw (109). 	<ol style="list-style-type: none"> De variatie aan landschappen bepaalt mede het goede leefklimaat van de provincie. Er is inderdaad een groot aantal betrokkenen. De grote maatschappelijk opgaven zullen effect gaan hebben op de landschappen in de provincie. Er zal hierbij een goede leefomgeving blijven bestaan die recht doet aan de bestaande kwaliteiten. Het voorzien in voldoende groen en toegankelijke groene gebieden is hierbij essentieel. In de visie en verordening hebben we t.a.v. diverse opgaven zoals de energietransitie bepalingen opgenomen vanwege het landschap. Op de kaart Kernkwaliteiten van het landschap geven wij aan welke essentiële structuren in het landschap, waaronder de agrarische cultuurlandschappen, wij belangrijk vinden om nieuwe ontwikkelingen goed in te passen, zoals de grootschalige realisatie van duurzame energie. Wij vragen gemeenten en initiatiefnemers bij ontwikkelingen hier gebruik van te maken. Verder vragen wij om rekening te houden met waarden van de Cultuurhistorische hoofdstructuur. De locatiekeuze is verder afhankelijk van een veelheid aan factoren, waar levend landschap er één is. De kwaliteiten en de genoemde maat en schaal geven richting op welke manier de energielocaties vormgegeven gaan worden. In de Omgevingsvisie hebben we de term 'doorontwikkelen' van het landschap opgenomen. Dat vraagt om het zichtbaar houden van de verschillende tijdlagen in het landschap en het zichtbaar blijven bij het toevoegen van een nieuwe ontwikkeling.

Instrumentarium landschappen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
095 098	Stichting Groene Hart Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	<ol style="list-style-type: none"> Om landschappen adequaat te kunnen beschermen wordt gevraagd om veel dwingender in de instructieregels een hard toetsingskader vast te leggen, om daadwerkelijk te waarborgen dat de kernkwaliteiten door de lagere overheden ook als hard toetsingskader worden toegepast, aangezien het toch de ervaring is dat de gemeenten zich hier in de praktijk weinig aan gelegen laten liggen, zelfs niet als ze zelf over een Landschapsontwikkelingsplan beschikken (098). 	<ol style="list-style-type: none"> Het is belangrijk dat alle overheidslagen een goede rol spelen in het zorgen voor het landschap. Het is hierin cruciaal dat het rijk, de provincie en de gemeente hierin gezamenlijk optrekken. De opgenomen kernkwaliteiten in de verordening geven hier voldoende handvat voor. Op de kaart Kernkwaliteiten van het landschap geven wij aan welke essentiële structuren in het landschap wij belangrijk vinden om nieuwe ontwikkelingen goed in te passen, zoals de grootschalige realisatie van

	<p>2. Om tot een adequate(re) bescherming van de provincie Utrecht voorkomende landschappen te komen, wordt voorgesteld met een echte 'Kwaliteitskaart Utrechtse Landschappen' te komen, waarbij de afzonderlijke kwaliteiten van die landschappen centraal staan en niet alleen zeer globale kwaliteiten zoals deze nu op de: 'Omgevingsvisie', Kaart 2: 'Utrechtse Kwaliteiten' en ook de Kaart 14: 'Aantrekkelijke landschappen' staan aangegeven en waarin feitelijk niets over de daadwerkelijk per onderscheiden landschapstype aanwezige kernkwaliteiten kan worden afgeleid (098).</p> <p>3. Geconstateerd wordt dat aan het actualiseren van de Kwaliteitsgids Groene Hart voorrang wordt verleend. Ook voor de oude gemeenten Zederik en Leerdam worden de kwaliteiten toegekend binnen de criteria van de provincie. Verzocht wordt om bij afronding van dit traject ook de formele ruimtelijke kaders daarop aan te passen (095).</p>	<p>duurzame energie. Deze essentiële structuren vallen samen met de essentiële structuren in de agrarische cultuurlandschappen.</p> <p>3. De kaders uit de visie en verordening gelden. De kwaliteiten van het Groene Hart zijn door alle drie de provincies beschreven in de Voorloper. De provincie Zuid-Holland heeft deze uitgewerkt in gebiedsprofielen. Deze worden opgenomen in de Kwaliteitsgids.</p>
--	---	---

Inzet op specifieke landschappen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044 072 116 098 178	Particulier Vechtpassencommissie Stichting Beter Zeist Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Gemeente Zeist	<p>1. Gevraagd wordt om bepaalde landschappen als een 'Bijzonder provinciaal landschap' aan te wijzen zoals de Heuvelrug, het Kromme Rijngebied en Nieuwe Hollandse Waterlinie (098). T.a.v. het Kromme Rijngebied wordt dit gevraagd, zodat de unieke kwaliteiten van dit gebied worden behouden en niet in de verdrukking komen als gevolg van stapeling van ambities (178). Ook wordt gevraagd om Het Groene Hart, de Utrechtse Heuvelrug, Langbroekerwetering en Kromme Rijngebied als waardevolle landschappen van nationale betekenis te benoemen (044, 116).</p> <p>2. Verzocht wordt om het gebied van de Langbroekerwetering en de Kromme Rijnstreek, inclusief de landschappelijke corridor tot de stad Utrecht, als zesde karakteristiek landschap op te nemen. Het gebied is uniek door het slagenlandschap haaks op de stuwwal, met de ontginningswetering als een lint van middeleeuwse kastelen en latere landgoederen (116).</p> <p>3. In het algemeen is de basis voor het beleid t.a.v. het cultuurlandschap en het cultureel erfgoed in de Omgevingsvisie wel erg smal. Gevraagd wordt om de Vechtstreek – d.w.z. de stroomrug met het gebied van de Oostelijke Vechtpassen - het landschapstype rivierengebied te geven en daarmee als apart landschap te karakteriseren, en niet slechts als deel van het Groene Hart-landschap (072).</p>	<p>1. Het Groene Hart, de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Utrechtse Heuvelrug zijn door het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie aangewezen als bijzonder landschap. Dat beslaat meer dan de helft van de provincie. Met de kernkwaliteiten van elk landschap beschermen wij alle landschappen in de provincie al voldoende.</p> <p>2. De Langbroekerwetering is onderdeel van het landschap Rivierengebied. We vullen de tekst hier op aan.</p> <p>3. Er zijn meerdere rivierlinten door het Groene Hart die nu al expliciet worden gemaakt in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse landschappen, en die we binnen de herijking van de Kwaliteitsgids in 2021 gedetailleerder willen uitwerken. Als essentiële structureren worden de rivierlinten op de kaart Kernkwaliteiten van het landschap aangegeven. De Vechtzone staat overigens in de Cultuurhistorische hoofdstructuur aangemerkt als Historische buitenplaatszone en als Militair erfgoedgebied. Beide aanduidingen beschermen ook het betreffende landschap.</p> <p>Aanpassingen: Aanvullen 4.6 onder landschappen met 'Het Groene Hart, de Hollandse Waterlinies en de Utrechtse Heuvelrug zijn door het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie aangewezen als bijzonder landschap.' Aanvullen tekst Landschap Rivierengebied: ... en 'de Langbroekerwetering en' Kromme Rijn als vesting...</p>

Opsomming samenwerkingsverbanden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109 153	Gemeente Bunnik Gemeente Wijk bij Duurstede	Bij de landschappen wordt samenwerken aan de kwaliteit van het landschap met de verschillende samenwerkingsverbanden genoemd. De Stuurgroep Krommerijn staat niet genoemd.	Er worden drie voorbeelden van samenwerkingsverbanden genoemd. Het is geen limitatieve opsomming. Naast de Stuurgroep Krommerijn ontbreken bv. ook de samenwerkingsverbanden in Eemland en Vijfheerenlanden.

Geopark

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
042	Burgerinitiatief Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht	<p>Geopark, divers</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Verheugd over de zinssnede: "De provincie waardeert de inspanningen van het burgerinitiatief om te komen tot een UNESCO Global Geopark dat de Heuvelrug en de waterrijke gebieden aan weerszijden omvat." 2. De UNESCO-kwalificatie Geopark op zich zet (anders dan bijvoorbeeld UNESCO Werelderfgoed) het Geopark niet 'op slot' voor planologische ontwikkelingen als woningbouw of energietransitie. Wel is het de bedoeling dat de kwalificatie als Geopark zal bijdragen aan een grotere zorgvuldigheid bij afwegingen rond planologische ontwikkelingen. 3. Er worden kansrijke aanknopingspunten gezien tussen het Geopark-initiatief en de samenwerkingsverbanden die de Omgevingsvisie schetst op het terrein van water, zoals de Blauwe agenda van het 'Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug'. De ontwikkelingen van het Geopark en het Nationaal Park kunnen elkaar versterken. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fijn dat dit gewaardeerd wordt. 2. De kwalificatie Geopark zet inderdaad het gebied niet op slot voor planologische ontwikkelingen. Wel is de (planologische) bescherming van de geosites in het geoparkgebied van wezenlijk belang voor het verkrijgen van de status UNESCO Global Geopark. 'Geosite' is een term die UNESCO gebruikt voor locaties met bijzondere (aardkundig) erfgoed, bijvoorbeeld aardkundige monumenten. 3. Er bestaan inderdaad inhoudelijke relaties tussen het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en het geoparkinitiatief. Het beoogde geoparkgebied is wel aanmerkelijk groter dan het Nationaal park.
042 098 116 150 163 178	Burgerinitiatief Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Stichting Beter Zeist Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen Wergroep Natuurlijk Zeist-West Gemeente Zeist	<p>Rol provincie in Geopark</p> <p>De provincie wordt gevraagd om het burgerinitiatief actief te ondersteunen (098, 163, 178). Dit zal bijdragen aan de verdere erkenning van de uniciteit van de Utrechtse Heuvelrug en randzones.</p> <p>Gevraagd wordt hiertoe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. om in de Omgevingsvisie, om het Geopark mogelijk te maken, op te nemen: "De provincie waardeert en ondersteunt het burgerinitiatief en stippelt samen met Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht een route uit met de intentie te komen tot een breed gedragen aanvraag voor kwalificatie van het beoogde gebied tot Unesco Geopark." (042, 116, 150) 2. Een financiële bijdrage: naast onze vrijwilligers is extra inzet van professionele deskundigheid nodig (042). 	In afstemming met de provincie Noord-Holland onderzoeken wij welke rol wij mogelijk kunnen vervullen bij het tot stand komen van het Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht. Daartoe overleggen wij met de Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht en andere betrokken partijen.

Aardkundige waarden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
019 042 093 098	Gemeente De Ronde Venen Burgerinitiatief Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht Stichting Vrienden Soester Eng Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het is mooi dat bijzondere aandacht aan de binnen de provincie Utrecht aanwezige 'Aardkundige waarden' wordt gegeven (098). 2. Als reactie op de concept Ontwerp Omgevingsvisie en -verordening is gevraagd om een aanpassing van een aardkundige waarde m.b.t. het gebied dat ten zuiden van de Herenweg en Achterbos ligt bij de Vinkeveense plassen (019). 3. Samen met de provincie inzetten voor de bescherming van het natuurlijk reliëf, de bodemopbouw en het behoud van de panoramische uitzichten naar de omgeving van de Soester Eng, die zo kenmerkend zijn voor de Utrechtse Heuvelrug (093) 4. De ambitie om het verhaal van de provincie nog completer te maken door nieuwe aardkundige monumenten te benoemen wordt gedeeld. Graag inzicht in welke monumenten dit betreft en wanneer dit gaat gebeuren (042). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fijn dat u dit ondersteunt. 2. Onze beantwoording was toen, dat we met de gemeente hierover zouden overleggen. Dat is gebeurd. De kaart wordt aangepast. 3. De Soester Eng is een aardkundige waarde. Dat betekent dat het provinciale beleid en regelgeving voor aardkundige waarden ook op de Soester Eng van toepassing is. 4. Het benoemen van nieuwe aardkundige monumenten vindt plaats in nauw overleg met betrokkenen, o.a. eigenaren en gemeenten. Wij streven hierbij naar een zo groot mogelijke variatie in de ontstaanswijze van de monumenten. Daarnaast letten we op de spreiding over de provincie. <p>Aanpassen: Aardkundige waarde op de kaart m.b.t. het gebied dat ten zuiden van de Herenweg en Achterbos ligt bij de Vinkeveense plassen.</p>

Kernrandzone

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
063 068 105 136 163	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Rijksvastgoedbedrijf, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Vereniging Eemland300 Federatie Groene Heuvelrug Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	<p>Kernrandzones op kaart</p> <p>Verzocht wordt om de volgende kernrandzones nader te bezien:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een willekeur aan vermeend mogelijke kernrandzones in het Groene Hart en/of on gepaste implementatie van mozaïek landschap kan leiden tot aantasting van het copelandschap, ongewenste uitbreiding van dorpskernen en mogelijk ook tot de aanleg van niet-landschapseigen zaken als recreatierreinen (063) 2. Verzocht wordt om de begrenzing van het landelijk gebied en de kernrandzones zodanig aan te passen dat de legerplaats Soesterberg, het militaire terrein IBL, de Bernhardkazerne en Camp New Amsterdam buiten deze aanduidingen zijn gelegen. Deze terreinen worden intensief gebruikt en zijn voorzien van gebouwen en verhardingen. Feitelijk zijn dit bedrijventerreinen, maar dan ten behoeve van de militaire bedrijfsvoering. Ook gezien de toekomstige ontwikkelingen van deze militaire terreinen, onder meer als uitwerking van het Strategisch Vastgoedplan Defensie, is het niet wenselijk dat dit beperkt of voorwaardelijk kunnen plaatsvinden (068). 3. De ambitie om het Eemlandgebied voor een groot deel te beschermen vanwege een robuust klimaatbestendig natuurnetwerk van hoge kwaliteiten met hoge biodiversiteit, en mogelijk zelfs verbindingen te leggen met andere natuursystemen verdraagt zich niet met dat de kernrandzones worden getekend en ingevuld door de regiogemeenten die deel uitmaken van het Eemlandgebied. De randen van het Eemlandgebied moeten beschermd worden tegen bouwplannen van woningen en industriezones in de diverse gemeenten (105). 4. De 'kernrandzone' en de daarbij behorende regelgeving zijn een bron van onduidelijkheid en vaagheid die er vaak toe zal leiden (en heeft geleid) dat er verstedelijking in dat gebied wordt geforceerd als andere argumenten te kort schieten. Ten eerste wordt de kernrandzone in de betreffende kaarten nogal 'grof' ingetekend door een strook van hemelsbreed ongeveer 500 meter in het landelijk gebied langs de grens van de verstedelijking (rode contour) te leggen. Dat deze strook vaak dwars door NNN-gebied loopt, geeft verwarring en schept verkeerde verwachtingen (136). 5. Verzocht wordt om uit te sluiten: grote delen van de Lage Grond bij Zeist, de Brugakker, het gebied ten zuiden van Couwenhoven en het landgoed Oostbroek met omgeving. Deze gebieden hebben hoge natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden en verliezen zo hun bescherming tegen allerlei recreatieontwikkeling (163) 6. Verzocht wordt om uit te sluiten: het waardevolle bosgebied ten noorden van de A28 bij de wijk Vollenhove bij. Het heeft hoge landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden die op deze wijze onder druk komen te staan. In dit gebied zijn stedelijke ontwikkelingen ongewenst. De A28 vormt bovendien een scheiding waardoor dit geen kernrandzone is (163). 	<p>De kernrandzones zijn indicatief aangegeven. De kernrandzone is juist bedoeld om maatwerk aan de rand van de kern mogelijk te maken op basis van een combinatie van toevoegen van rood en kwaliteit. Verdere uitwerking en praktische invulling vindt uiteraard in overleg met, sterker, primair op initiatief van de gemeente plaats. Het betreft maatwerk. De aard en omvang van de kwaliteitsversterking en verstedelijking kan per kernzone verschillen: het evenwicht tussen beide staat voorop.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een nadere visieontwikkeling op de kernrandzones vraagt om een beschrijving van de kwaliteiten van het gebied, waardoor o.a. de waarde van de copen wordt aangegeven. 2. De ligging van militaire terreinen binnen de aanduidingen 'kernrandzone' en 'landelijk gebied' heeft geen consequenties voor toekomstige ontwikkelingen, voor zover deze gericht zijn op militair gebruik. Verder moeten de toekomstige ontwikkelingen overigens wel passen binnen het van toepassing zijnde bestemmingsplan. Ontwikkelingen vanuit militair gebruik kunnen dus doorgaan. 3. Een nadere visieontwikkeling op de kernrandzones vraagt om een beschrijving van de kwaliteiten van het gebied, waardoor de waarden van randen van Eemland worden meegenomen 4. Een natuurgebied kan als kwaliteit onderdeel zijn van een kernrandzone. 5. Een nadere visieontwikkeling op de kernrandzones vraagt om een beschrijving van de kwaliteiten van het gebied, waardoor de kwaliteiten van hoge natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden worden meegenomen. 6. Een nadere visieontwikkeling op de kernrandzones vraagt om een beschrijving van de kwaliteiten van het gebied, waardoor de hoge landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden worden meegenomen

098 180	Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Weebers vastgoed advocaten namens Stichting Behoud Slagenlandschap Maartensdijk Oost	Kernrandzone, rol provincie <ol style="list-style-type: none"> 1. De provincie stimuleert de gemeente(n) tot het samen met gebiedspartijen, inclusief ook de provincie Utrecht zelf, opstellen van zogenaamde 'ontwikkelvisies', waarbij als daar met de provincie Utrecht overeenstemming wordt bereikt 'planinitiatieven' die daar binnen passen zonder nadere provinciale beoordeling kunnen worden uitgevoerd (098). 2. De ontwikkeling binnen kernrandzones dient in een breder, integraal verband te worden beschouwd waarbij eerst met de provincie overeenstemming moet worden bereikt over de ontwikkelvisie. Dit lijkt ons een heldere werkwijze die recht doet aan de regierol van de provincie bij het mogelijk maken van nieuwe ontwikkelingen buiten de rode contour (180) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De provincie is inderdaad betrokken bij de ontwikkelvisies. Wij komen tot afspraken met de gemeenten vanwege de mogelijke kwaliteitsverbetering /kwaliteitsimpuls per gebied. De provincie bekijkt vervolgens of de gemaakte afspraken n.a.v. de ontwikkelvisie worden verwerkt in ruimtelijke plannen. 2. Wij waarderen het dat u onze werkwijze ondersteunt.
098 109 136	Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Gemeente Bunnik Federatie Groene Heuvelrug	Kernrandzones, afwegingen <ol style="list-style-type: none"> 1. Punt bij de kernrandzones is dat teneinde tot een verbetering van ruimtelijke kwaliteit te kunnen komen de provincie in haar beleid meteen ook nieuwe verstedelijking mogelijk maakt. De ervaring leert dat bij de uitvoering van dit beleid vaak bepaalde gewenste rode ontwikkelingen centraal stonden, i.p.v. de ruimtelijke kwaliteit. Niet duidelijk is bovendien hoe men bij te maken afwegingen rekening houdt met andere waarden en dus provinciale belangen zoals deze eveneens in veel kernrandzones voorkomen. Voorgesteld wordt om hiertoe een Integraal afwegingskader als hard kader op te nemen in de Omgevingsverordening (098). 2. Kernrandzones rondom bestaande dorpskernen zijn zeer interessant voor nieuwe initiatieven/ ontwikkeling. Dit zijn juist de zones waar op dit moment nog kansen/mogelijkheden liggen voor creatieve initiatieven, juist omdat hier de regels nog niet zo strak zijn belegd. Door als provincie hier nu ook de vinger bij te leggen worden initiatieven doodgeslagen. Het is veel belangrijker dat de provincie zich richt op de grotere kerngebieden en de zones rondom de kernen ongemoeid laat. De ontmoeting tussen stedelijke functies en de groene landschappelijke, recreatieve waarde is juist zeer interessant (109). 3. De provincie vraagt gemeenten om specifiek beleid op het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit. Positief! Dat kan, maar daarbij moet de gemeente dan wel provinciale vrijheid krijgen over hoe dit in te vullen en niet vanuit een provinciaal keurslijf en daar lijkt het nu wel op. Kwaliteitsversterking wil niet altijd kwaliteitsverbetering zijn. Soms heb je ontwikkel- en experimenteeruimte nodig (109). 4. De voorwaarde dat de verstedelijking in de kernrandzone gepaard moet gaan met versterking van de ruimtelijke kwaliteit geeft veel te veel ruimte voor 'brede' interpretatie. Immers iedereen, en ook de verschillende lokale besturen, denkt anders over ruimtelijke kwaliteit. Ook de toevoeging 'tenzij de verstedelijking betrekking heeft op kernrandactiviteiten' zal gebruikt gaan worden om ongewenste verstedelijking in het landelijk gebied mogelijk te maken. Gepleit wordt om ofwel de kernrandzone te schrappen, ofwel de regels rond de kernrandzone veel minder 'rekkelijk' op te stellen, zodat verstedelijking in de kernrandzone echt een uitzondering blijft (136). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Integraliteit meer benadrukken is een goede suggestie. Maatwerk is de manier om in de verschillende kernrandzones tot een visie te komen. Doordat er de afgelopen jaren verschillende visies zijn opgesteld zijn er voorbeelden beschikbaar. De verscheidenheid past niet bij een afwegingskader. 2. De gemeente bepaalt zelf of ze van de regelgeving t.a.v. kernrandzones gebruik wil maken. Het is een mogelijkheid die de gemeente kan benutten. 3. De gemeente wordt uitgenodigd om in gesprek te gaan met stakeholders en gezamenlijk de kwaliteiten van een kernrandzone te benoemen. 4. Een duiding geven van de hoeveelheid of grootte van de bebouwing is lastig gebleken, doordat elke kernrandzonevisie maatwerk is door de eigen kwaliteitenmix. <p>Aanpassing: Nogmaals woord 'integrale' benoemen.</p>

095 109 116 163	Stichting Groene Hart Gemeente Bunnik Stichting Beter Zeist Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	<p>Begripsomvang Kernrandzone</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De kernrandzone is geïntroduceerd om de kwaliteit van de stadsranden te verbeteren en voor de stedelijke bevolking hier groene recreatieve invulling mogelijk te maken. Nu wordt het begrip kernrandzone ook van toepassing verklaard op de kleine dorpskernen in het Groene Hart. Hier ligt geen analyse onder van een rommelige overgang van stad naar land die verbetering behoeft. Evenmin is sprake van een behoefte aan recreatief groen voor een "stedelijke" bevolking. Immers de bevolking woont in het groen en heeft vaak een relatief groot erf rond het huis (095). 2. Positief: Kansen voor ontwikkeling recreatie en toerisme in kernrandzones. p. 103/104: gemeenten worden gevraagd om ontwikkelvisies op te stellen, waarin ook mogelijkheden zijn voor verstedelijking. Daar zou ontwikkeling van nieuwe recreatie een plek kunnen krijgen (109). 3. Kernrandzones zijn juist interessant voor nieuwe ontwikkelingen die niet gestuurd worden vanuit de stad. Het zijn van zones vanuit het landelijk gebied waar vanuit landschap en natuur ook veel waarden zitten. Juist omdat het een soort tussengebied is. Gemiste kans: Koppeling historische buitenplaatsen en duurzame energie had hier mooi gekoppeld kunnen worden (109) 4. De kernrandzone lijkt ten onrechte uitsluitend bestemd voor agrarische en stedelijke functies: Bij de algemene beschrijvingen van de kernrandzone worden natuur, landschap en cultuurhistorie niet uitdrukkelijk genoemd. De kernrandzone lijkt zo bestemd voor stedelijke activiteiten en de agrarische functie. In de kernrandzone liggen echter ook groene contourgebieden, NNN en ecologische verbindingzones. En veel agrarisch gebied heeft ook nog steeds betekenis voor de natuur of voor landschap en cultuurhistorie. Juist vanwege de risico's dat er schade wordt gedaan aan deze waarden, wordt ervoor gepleit in de begripsomschrijving van kernrandzones ook landschap, natuur en cultuurhistorie op te nemen (116, 163). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stad-landverbindingen zijn onderdeel van de kernrandzone. Juist ommetjes ontbreken in kleinere kernen. 2. Ontwikkeling van nieuwe recreatie heeft inderdaad een plek in de kernrandzone omdat stad-landverbindingen en ruimtelijke kwaliteit essentiële onderdelen zijn van de kernrandzone. Ook 'recreatiezones' bieden kansen. 3. Een kernrandzone is bedoeld om juist de verschillende ontwikkelingen in een gebied in samenhang te zien. 4. We passen de definitie aan waardoor de focus breder komt te liggen. <p>Aanpassing: Bijlage 1 Kernrandzones: ...en bedoeld is voor, naast het huidige, veelal agrarische gebruik, stadsrandactiviteiten / ontwikkelingen' Wordt ; waar stadsrandactiviteiten / - ontwikkelingen plaatsvinden.</p>
--------------------------	--	---	--

4.6.2 Toegankelijke cultuur en waardevol erfgoed

Ambities en kwaliteiten

Van	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109 139	Gemeente Bunnik Gemeente Houten	<ol style="list-style-type: none"> 1. De lange termijn ambities zijn prachtig! De vraag is echter wel in hoeverre deze ambities stand houden als er ook andere belangen spelen. In hoeverre staan de ambities haaks op andere ambities in deze visie (109)? 2. 'Aantoonbaar bijgedragen aan de transitie van de leefomgeving': hoe wordt dat getoetst? Wat zijn de parameters (139)? 3. 'De bekendheid, zichtbaarheid en beleefbaarheid van het UNESCO Werelderfgoed is vergroot': in welke mate? Waar wordt naar gestreefd (139)? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Centraal uitgangspunt voor ons omgevingsbeleid is dat we gebiedsgericht kiezen voor integrale, toekomstgerichte oplossingen waarmee we de Utrechtse kwaliteiten per saldo behouden of versterken. De oplossing ligt in goede inpassing en goed ontwerp bij de realisatie van de geschetste opgaven. Hoe dat precies vorm krijgt, is afhankelijk van de uitvoeringsdynamiek, die onder andere vorm zal krijgen in provinciale programma's in het kader van de Omgevingsvisie. 2. De wijze waarop cultuurhistorische waarden bijdragen aan de transitie van de leefomgeving zal worden uitgewerkt in de uitvoeringsprogramma's in het kader van de Omgevingsvisie. In het Cultuur- en erfgoedprogramma 2020-2023 zijn hiervoor reeds diverse instrumenten ontwikkeld, zoals het met kennis en

			<p>financiële bijdragen stimuleren van cultuurhistorisch onderzoek, goed ontwerp en erfgoed-inclusieve uitvoering.</p> <p>3. De Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam (NHW&SvA) fungeren als groene long van de dicht bebouwde Randstad. De waterlinies zijn daarmee niet alleen een zaak van erfgoedbeleid, maar ook van natuur, landschap, recreatie en toerisme, en economie. In het uitvoeringsprogramma NHW&SvA wordt hier gebiedsgericht en in samenwerking met partners en gebruikers invulling aan gegeven met concrete projecten. Voorbeelden hiervan zijn het realiseren van fiets- en wandelroutes, het toegankelijk maken van forten, het organiseren van evenementen en het verspreiden van kennis. Met al deze projecten wordt bijgedragen aan de strategische doelen (1) herkenbaar waterlinieprofiel, (2) Waterlinie en Stelling in hoofden, handen en harten en (3) maatschappelijk en economisch duurzaam gebruik.</p>
--	--	--	--

Beschermen en benutten waarden CHS

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
072 109	Vechtplassen- commissie Gemeente Bunnik	<p>1. De zin 'Cultuurhistorische waarden van de leefomgeving willen wij beschermen en benutten, door ze beter zichtbaar en beleefbaar te maken' roept vragen op: Waarden worden niet beschermd door ze beter zichtbaar en beleefbaar te maken. Integendeel, dat kan tot aantasting leiden (072).</p> <p>2. Op pagina 104 wordt gemeenten gevraagd rekening te houden met de waarden van de Cultuurhistorische hoofdstructuur en te omschrijven hoe zij daarmee omgaan. Verderop staat: Het beleid wordt uitgewerkt in een cultuur en erfgoedprogramma, dat vierjaarlijks wordt herijkt. Het beleid voor de Hollandse Waterlinies wordt uitgewerkt in een afzonderlijk uitvoeringsprogramma. Houdt dit in dat op een later moment pas de echte harde kaders gesteld worden? Het is wel belangrijk dat er duidelijke kaders komen. Anders blijft daar bij iedere casus discussie over ontstaan (109).</p>	<p>1. In het provinciaal erfgoedbeleid is het behoud van cultuurhistorische waarden verbonden aan het onder de aandacht brengen daarvan bij bewoners en bezoekers, vanuit de gedachte dat erfgoed pas erfgoed is als mensen het als zodanig kennen en waarderen. Behoud van erfgoed staat uiteindelijk ten dienste van de maatschappij, en draagt bij aan identiteit en welzijn van bewoners van de provincie. Als de cultuurhistorische waarden beter begrepen en gewaardeerd worden, dan ontstaat er bovendien meer draagvlak voor behoud. Daarbij is het uiteraard niet de bedoeling dat de waarden worden aangetast door deze zichtbaar en beleefbaar maken, maar dat is vooral een kwestie van uitvoering en beheer. In de uitvoering van ons beleid voor recreatie en toerisme geldt altijd de randvoorwaarde dat de cultuurhistorische kwaliteiten niet worden aangetast.</p> <p>2. De kaders voor gemeenten worden gegeven in de Omgevingsverordening van de provincie Utrecht. De waarden van de Cultuurhistorische hoofdstructuur staan omschreven in de bijlage bij deze verordening. De kernkwaliteiten van de Hollandse Waterlinies worden nader uitgewerkt in gebiedsanalyses en in het Afsprakenkader Energie (beide in ontwikkeling). Het cultuur- en erfgoedprogramma en het uitvoeringsprogramma Hollandse Waterlinies bevatten geen ruimtelijke kaders.</p>

Historische buitenplaatszones

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
072 134	Vechtplassen- commissie, Gemeente Stichtse Vecht	<p>1. 'Behoud door ontwikkeling' en 'Kleinschalige verstedelijking ten dienste van cultuurhistorische waarden' kan leiden tot ongewenste ontwikkelingen. De Leidraad die daarover gaat is niet bijgevoegd. Bij de buitenplaatsen is het essentieel om het schaalverschil tussen de buitenplaatsen langs de Vecht en die van de Utrechtse lustwarande op te nemen. De 'ontwikkel-ladder' uit de Leidraad is indertijd met name ontwikkeld met de Heuvelrug als referentie; bij toepassing van die ladder bij de Vechtse buitenplaatsen - en met name het toestaan van nieuwbouw teneinde de exploitatie rond te</p>	<p>1. De Leidraad is in de Omgevingsvisie opgenomen onder het kopje 'Uitvoering geven aan beleid'. De Leidraad is opgesteld voor alle buitenplaatsen in de provincie. Het verschil in schaal tussen de diverse buitenplaatsen resulteert vanzelfsprekend ook in een verschil aan mogelijkheden.</p> <p>2. In de buitenplaatsenzones gaat het ook om de samenhang in de zone. Daarbij kunnen de omliggende agrarische gronden van invloed zijn. Bij ontwikkelingen wordt steeds getoetst of deze zich bevinden op een historische buitenplaats (of niet) en of met de ontwikkeling de waarden van de zone worden aangetast. De waarden staan beschreven in de bijlage Cultuurhistorie van de interim-</p>

		<p>krijgen - leidt dit tot het ontstaan van villaparken langs de Vecht – en dat is nu juist niet de bedoeling (072).</p> <p>2. Voor historische buitenplaatsenzones en voor het Militair erfgoed geldt dat uitsluitend verstedelijking mogelijk is als "het kleinschalig is en het gericht is op het creëren van economische kostendragers ten behoeve van het behoud, herstel of de versterking, of een combinatie hiervan, van de cultuurhistorische waarde zorgvuldig wordt ingepast in de omgeving". Hiermee worden onnodige beperkingen opgelegd voor agrarische gronden waar vaak nauwelijks relictten van buitenplaatsen of militair erfgoed aanwezig zijn, bijvoorbeeld vanwege zonnevelden. Verzocht de regeling hierop aan te passen (134).</p>	<p>omgevingsverordening. De cultuurhistorische waarde van de Historische buitenplaatszone ligt met name in: 1. de samenhang van parkstructuren, hoofdhuizen en bijgebouwen; 2. de zichtassen en zichtrelaties tussen buitenplaatsen en de omgeving; 3. de kenmerken van de buitenplaatszone in relatie tot het onderliggende landschap. Op blz. 104 van de Ontwerp Omgevingsvisie staat overigens dat o.a. in buitenplaatszones onder voorwaarden bij verstedelijking ook aan zonnevelden kan worden gedacht.</p>
--	--	---	---

Agrarische cultuurlandschappen op kaart

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
019 031 040 043 072 075 109 153 180	<p>Gemeente De Ronde Venen</p> <p>Werkgroep Behoud Lopikerwaard</p> <p>Bewonersvereniging Maartensdijk-Zuid</p> <p>Historische Kring IJsselstein</p> <p>Vechtpassen-commissie</p> <p>Adviesgroep BB+W</p> <p>Gemeente Bunnik</p> <p>Gemeente Wijk bij Duurstede</p> <p>Weebers vastgoed advocaten namens Stichting Behoud Slagenlandschap Maartensdijk Oost</p>	<p>Gevraagd wordt als agrarisch cultuurlandschap op te nemen:</p> <ol style="list-style-type: none"> zeldzame blokverkavelingen Kromme IJsselgebied (polder Over Oudland) ten zuiden van de IJsselstein en gelegen ten oosten van de Hogebiezendijk (031, 043, 075). zeldzame blokverkavelingen ten noorden van IJsselstein. Nader geduid het gebied van de polder Neder Oudland ten noorden van de stad (043). het buitengebied rond de kern Maartensdijk, meer in het bijzonder het gebied Maartensdijk Oost (slagenlandschap). En het gebied ten zuiden en ten noorden van Maartensdijk: verzocht wordt om de aanbevelingen uit de Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht over het gebied ten zuiden en ten noorden van Maartensdijk over te nemen, met bijzondere aandacht voor het openhouden van de lange vergezichten en de karakteristiek van het afwisselende coulisselandschap bij (met name) Maartensdijk te bewaren (040, 180). het copelandschap bij de Vechtstreek: dit landschap ontbreekt als waardevol en toegankelijk aardkundig erfgoed, terwijl het net zo werelderfgoed-waardig is als de NHW. In de visie wordt verder weliswaar uitvoerig aandacht besteed aan de bodemdaling, maar dat dit heeft geleid tot de omkering van het landschap', waarbij de rivier die ooit op het diepste punt stroomde nu als een dijk boven het landschap uitsteekt, wordt niet genoemd, zelfs niet in relatie tot de Waterlinie (072). gebied van de Langbroekerwetering (109, 153). Gevraagd wordt om: wijziging van het agrarisch cultuurlandschap voor het gebied dat ten zuiden van de Herenweg en Achterbos ligt bij de Vinkeveense plassen (019). 	<ol style="list-style-type: none"> De blokverkavelingen Kromme IJsselgebied (polder Over Oudland) zijn inderdaad cultuurhistorisch waardevol. Dit is ook terug te vinden in de Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht. Het gebied is echter niet aangewezen als onderdeel van het beleidsthema agrarisch cultuurlandschap, aangezien de blokverkaveling niet uniek is in de provincie en het afwijkt van het naastgelegen gebied met de strokenverkaveling. Hierdoor kan het geen onderdeel uitmaken van het totale al aangewezen gebied hier. Het provinciaal omgevingsgericht erfgoedbeleid richt zich op een beperkt aantal thema's en bijbehorende zones – vrijwel altijd gemeentegrens overstijgend - die van provinciaal belang worden geacht. De Cultuurhistorische Atlas bevat meer informatie dan de visie en de verordening. De Cultuurhistorische Atlas dient ook los van het provinciaal beleid als kennis- en inspiratiebron bij mogelijke ontwikkelingen. Bij toekomstige ontwikkelingen in dit gebied dienen ook los van het provinciaal beleid op basis van algemene wettelijke verplichtingen altijd rekening gehouden te worden met de aanwezige cultuurhistorische waarden. Het gebied Neder-Oudland ten noorden van IJsselstein is reeds opgenomen in het beleid van het Agrarisch Cultuurlandschap. Het gebied ten zuiden, oosten en noorden van Maartensdijk wordt zeker gezien als waardevol gebied. Dit is ook terug te vinden in de Cultuurhistorische Atlas. Het is echter niet aangewezen als onderdeel van het beleidsthema agrarisch cultuurlandschap, aangezien de historische kenmerken hiervan minder sterk aanwezig zijn dan bijvoorbeeld in het gebied ten westen van de A27. Het provinciaal omgevingsgericht erfgoedbeleid richt zich op een beperkt aantal thema's en bijbehorende zones – vrijwel altijd gemeentegrens overstijgend - die van provinciaal belang worden geacht. De Cultuurhistorische Atlas bevat meer informatie dan de visie en de verordening. De Cultuurhistorische Atlas dient ook los van het provinciaal beleid als kennis- en inspiratiebron bij mogelijke ontwikkelingen. De Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht bevat geen aanbevelingen, maar beschrijft wel meer cultuurhistorische waarden dan wij zelf willen beschermen via de Omgevingsverordening.

			<p>4. Het gebied rond Westbroek en Tienhoven staat als Agrarisch cultuurlandschap aangemerkt, evenals de gebieden ten westen van de A2. De kenmerkende historische strokenverkaveling is daar nog gaaf aanwezig en van grote waarde. De waarde van de diverse gebieden staat beschreven in de bijlage van de interim-omgevingsverordening. Dat de rivier hoger ligt dan het landschap was een waarde die inderdaad ook gebruikt is bij het kunnen inunderen van de inundatiegebieden van de NHW. De inundatiegebieden staan aangegeven in de Cultuurhistorische Atlas.</p> <p>5. Het gebied van de Langbroekerwetering wordt vanuit de Cultuurhistorische hoofdstructuur beschermd als buitenplaatszone. De cultuurhistorische waarde van de Historische buitenplaatszone ligt met name in: 1. de samenhang van parkstructuren, hoofdhuizen en bijgebouwen; 2. de zichtassen en zichtrelaties tussen buitenplaatsen en de omgeving; 3. de kenmerken van de buitenplaatszone in relatie tot het onderliggende landschap. Deze waarde overheerst hier boven de waarde als agrarisch cultuurlandschap.</p> <p>6. Over deze zienswijze hebben wij contact met de gemeente gehad. Per abuis is 'agrarisch cultuurlandschap' vermeldt in plaats van 'aardkundige waarde'. Onder het kopje 'aardkundige waarden' wordt op deze zienswijze ingegaan.</p>
--	--	--	--

Bescherming veenweidegebied

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
063	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen	In de Omgevingsvisie wordt, evenals in vele eerdere beleidsdocumenten en in bijvoorbeeld de cultuurhistorische atlas "Tastbare Tijd", met waardering gesproken over het veenweidegebied. "De veenweidegebieden zijn, ook op Europees niveau, de best bewaarde cultuurlandschappen die ingericht zijn voor de landbouw. Daarnaast zijn ook de openheid, rust en stille unieke kwaliteiten van (veen)weidegebieden." Gepleit wordt voor beleid dat de gesignaleerde waarden daadwerkelijk beschermt en versterkt	De Cultuurhistorische Atlas van de provincie Utrecht bevat geen aanbevelingen, maar beschrijft wel meer cultuurhistorische waarden dan wij zelf willen beschermen via de Omgevingsverordening. Het provinciaal omgevingsgericht erfgoedbeleid richt zich op een beperkt aantal thema's en bijbehorende zones – vrijwel altijd gemeentegrens overstijgend - die van provinciaal belang worden geacht. Veel van het veenweidegebied is opgenomen in de Cultuurhistorische hoofdstructuur als Agrarisch cultuurlandschap. Hiervoor geldt dat bij ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met de aanwezige waarden. In de bijlage van de interim omgevingsverordening zijn die als volgt beschreven: De cultuurhistorische waarde van het Agrarisch cultuurlandschap ligt met name in: a. de aanwezige ontginningstructuur en -richting; b. de structuur, maatvoering, kenmerken en karakter van de boerderijlinten; c. het waterbeheersingssysteem; d. de openheid van het landschap.

Archeologisch waardevolle zones

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109	Gemeente Bunnik	Gepleit wordt voor een fonds om grondeigenaren te ondersteunen bij gewenste ruimtelijke ontwikkelingen t.b.v. de haalbaarheid van duurzaam beheer en behoud. Deze ontwikkelingen kunnen in sommige gevallen ook helpen bij het vergroten van de zichtbaarheid en beleefbaarheid van erfgoed.	Het is een wettelijke verplichting om te streven naar behoud in situ. Als provincie dragen wij niet bij aan kosten voor de uitvoering daarvan (dit valt net als opgravingskosten onder het 'verstoorder betaalt'-principe). Wel bieden wij via de Uitvoeringsverordening subsidie Cultuur en Erfgoed eventueel ondersteuning voor onderzoek hoe behoud in situ vorm kan worden gegeven, als de archeologische waarden hierbij worden ingezet als dragers en aanjagers van omgevingskwaliteit en als inspiratiebron bij gebiedsontwikkeling. Op deze wijze wordt behoud in situ meer dan het enkel in de bodem laten zitten van de archeologische waarden, maar wordt ook uitvoering geven aan artikel 9 van het Verdrag van Valletta (Bewustmaking van het publiek).

Historische infrastructuur

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
075 163	Adviesgroep BB+W Werkgroep Natuurlijk Zeist- West	Gevraagd wordt om als historische infrastructuur toe te voegen: 1. Landgoed Nijenheim met bosgebiedje langs de Kroostweg in Zeist inclusief een uitloper naar de "Drie Juffers" en Zeister en Biltse Grift en Bisschopswetering. (163) 2. Kromme en Hollandse IJssel (net als Vaartse Rijn en Merwedekanaal), vanwege belangrijke ontsluitingsrol in de geschiedenis. (075)	1. Het gebied van Landgoed Nijenheim staat in de Cultuurhistorische Atlas aangegeven als buitenplaats (thema Historische buitenplaatsen). Ook de Zeister en Biltse Grift en de Bisschopswetering staan hierin aangegeven (bij thema historische infrastructuur). De Cultuurhistorische Atlas bevat meer informatie dan de visie en de verordening. De Cultuurhistorische Atlas dient ook los van het provinciaal beleid als kennis- en inspiratiebron bij mogelijke ontwikkelingen. 2. We kiezen ervoor om alleen direct beleid op de genoemde drie iconische routes te voeren. In de Cultuurhistorisch Atlas is alle historische infrastructuur terug te vinden. Daarin staan de Kromme en Hollandse IJssel ook aangegeven. De Cultuurhistorische Atlas dient ook los van het provinciaal beleid als kennis- en inspiratiebron bij mogelijke ontwikkelingen.

UNESCO werelderfgoed NHW

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109	Gemeente Bunnik	UNESCO werelderfgoed NHW, algemeen 1. Het begrip Heritage Impact Assessment wordt alleen in de toelichting op artikel 7 in de verordening uitgelegd. 2. Verzoek om in visie en verordening in te gaan op energietransitie in relatie tot de Waterlinie. Het is een grote, nieuwe, ruimtelijke claim waarvoor in december 2018 een afzonderlijke studie is gedaan in relatie tot de werelderfgoed status. De zorg en relevantie rond energietransitie wordt daarin erkend.	1. De definitie van de Heritage Impact Assessment is toegevoegd aan bijlage 1. 2. In paragraaf 4.2 wordt onder het kopje 'Ruimte voor wind- en zonne-energie hier op ingegaan. Aangegeven wordt dat geen aantasting mag plaatsvinden van het UNESCO Werelderfgoed. Bij ontwikkelingen kan de "Systematische confrontatie energietransitie SvA en NHW, december 2018", ook wel 'de grote HIA' genoemd, geraadpleegd worden. Deze geeft echter nog geen direct hanteerbaar toetsingskader, maar geeft vooral een denkrichting aan. Om die reden wordt er gewerkt aan een 'Afsprakenkader zon en windenergie' voor het gehele Werelderfgoed Hollandse Waterlinies (dus geldig voor alle betreffende provincies). Dit zal in maart/april 2021 gereed zijn. Daarin zullen toetsingscriteria worden genoemd voor zonne- en windenergie en zal in een zoneringskaart verder ingezoomd worden op de mogelijkheden per gebied. Aanpassing: Definitie toevoegen aan bijlage 1 Omgevingsvisie: Heritage Impact Assessment: De Heritage Impact Assessment (HIA) is een instrument dat gebruikt wordt om het effect van voorgenomen ingrepen op de uitzonderlijke universele waarde (Outstanding Universal Value, OUV) van Werelderfgoed te bepalen.
055 072 134 139	Gemeente Utrecht Vechtplassen- commissie Gemeente Stichtse Vecht Gemeente Houten	UNESCO Werelderfgoed NHW en ontwikkelingen 1. Er wordt een (natuurlijke) spanning tussen de erfgoedkwaliteiten en de ruimtelijke dynamiek geconstateerd, met name wanneer het gaat om grotere cultuurhistorisch waardevolle structuren in de stadsrand. Voorgesteld wordt om voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie een visie te ontwikkelen die rekening houdt met de verstedelijking en erfgoedambities, zodanig dat ze elkaar versterken (055). 2. Als de huidige situatie van de Hollandse Waterlinie uitgangspunt moet zijn, wat betekent dat dan voor bouwplannen die daarmee in	1. In de ring rond Utrecht is er sprake van zowel het genomineerde Werelderfgoedgebied Hollandse Waterlinies, als ook van gebied dat valt onder het thema Militair Erfgoed van de Cultuurhistorische hoofdstructuur (CHS). De waarden van het Werelderfgoed en de Cultuurhistorische hoofdstructuur kunnen vanzelfsprekend bouwstenen vormen voor een integrale visie op het gehele gebied. De focus van het provinciaal erfgoedbeleid ligt nu op de uitwerking van de waarden van het Werelderfgoed in Gebiedsanalyses. Deze geven een objectieve en niet-tijdgebonden uitwerking van de Outstanding Universal Value van het Werelderfgoed. Wat betreft de doorvertaling van Gebiedsanalyses naar integrale gebiedsvisies wachten we vooralsnog de besluitvorming daarover af in de

		<p>strijd zijn? Anders gezegd: hoe maakt de provincie dit hard? De bewijslast bij de gemeenten leggen, lijkt een zwak middel (072).</p> <p>3. Sommige regels, en dan vooral regels rondom de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW), lijken elke vorm van verbeeldingskracht onmogelijk te maken voor de ontwikkeling van het betreffende waardevolle objecten de directe omgeving. Graag toetsingskaders hanteren die enige ruimte bieden voor de verbeeldingskracht. De procedures duren lang en de onderlinge samenwerking ontbreekt mede door bestaande procedures, waardoor waardevolle initiatiefnemers afschrikken en kansen voor de toekomst worden gemist (134).</p> <p>4. Er wordt gezocht hoe we de energietransitie kunnen inpassen in werelderfgoedgebieden. In de praktijk is hier echter geen ruimte voor. In de verordening is opgenomen dat een van de kernkwaliteiten de openheid is en dat die niet mag worden aangetast. Hierdoor zijn ontwikkelingen slechts mogelijk als er wat anders verdwijnt. Hiervan is slechts zeer beperkt sprake en dus krijgen ruimtelijke ontwikkelingen geen kans. In de kwaliteitsgids waar in de verordening naar verwezen wordt staat overigens "relatief grote openheid". Dit correspondeert niet met de verordening/ visie (134).</p> <p>5. Wij maken ons zorgen dat door de UNESCO-status op het Eiland van Schalkwijk de bestaande afspraken en convenanten die zijn gesloten tussen HDSR, provincie en Houten in uitvoerbaarheid beperkt worden. Wij vinden het van belang dat het restant van de 250 woningen (nog ongeveer 200) bedoeld voor het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit op het Eiland van Schalkwijk, gerealiseerd kunnen worden (139).</p>	<p>landelijke overlegstructuren rond dit Werelderfgoed. Wij hebben zelf in het algemeen niet de ambitie om de provinciale Omgevingsvisie te vertalen naar integrale gebiedsuitwerkingen. Vanuit het programma NHW/SvA zetten we ons wél in voor het aanjagen van omgevingskwaliteit op basis van de betreffende cultuurhistorische waarden in relatie tot alle gebiedsopgaven. Dat doen we nadrukkelijk en graag in nauw overleg met gebiedspartners, die we dan ook graag uitnodigen om dit samen met ons op te pakken.</p> <p>2. Uitgangspunt bij de nominatie is de situatie van eind 2018 geweest. Als plannen na het indienen van het nominatiedossier (verder) worden ontwikkeld, dan geldt daarvoor dat de unieke universele waarde niet mag worden aangetast en dat de kernkwaliteiten in acht genomen moeten worden. Voor het genomineerde Werelderfgoed gebied geldt een voorbescherming via artikel 10.6.f en 10.6.g in de Interim Omgevingsverordening. Gemeenten dienen zich te houden aan de regels in de verordening.</p> <p>3. De regels die zijn opgenomen in de Interim Omgevingsverordening ten aanzien van het genomineerde Werelderfgoed Hollandse Waterlinies komen direct voort uit het Barro (en in de toekomst het Bkl). Als provincie zijn wij verplicht die regels van het Rijk over te nemen in onze verordening. Initiatieven kunnen voor zover de kernkwaliteiten niet worden aangetast. Bij de aanleg van de NHW is gebruik gemaakt van het bestaande landschap. Daarom verschillen de kernkwaliteiten per gebied. Om meer duidelijkheid te geven wat die kernkwaliteiten in een specifiek gebied zijn, worden er gebiedsanalyses gemaakt. Daarin worden de kernkwaliteiten van het Werelderfgoed-gebied geanalyseerd en worden toetsingscriteria aangegeven hoe hiermee om te gaan. De provincie is de beoogd siteholder voor het Werelderfgoed-gebied (samen met de andere siteholderprovincies Noord-Holland, Gelderland en Noord-Brabant). Bij ontwikkelingen is goed overleg tussen de provincie en de gemeenten van belang.</p> <p>4. In de verordening is opgenomen dat ontwikkelingen de kernkwaliteiten van het (genomineerde) Werelderfgoed niet mogen aantasten. Hierdoor zijn inderdaad niet alle ontwikkelingen mogelijk. Het is echter niet zo dat er altijd pas ontwikkelingen mogelijk zijn als er eerst iets bestaands voor verdwijnt. Het veelal groene karakter van het gebied leent zich bijvoorbeeld uitstekend als ademruimte voor de stad en voor ontwikkelingen in het kader van klimaatadaptatie en recreatie en toerisme. Ook energieopwekking via zon en wind is onder voorwaarden mogelijk in het Werelderfgoedgebied. In het 'Afsprakenkader energietransitie in het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies' wat door alle betrokken provincies nu wordt opgesteld, worden uitgangspunten geformuleerd en zal een zoneringskaart worden opgenomen. De Kwaliteitsgids Waterlinies beschrijft de kwaliteiten in algemene zin. Deze gids zal trouwens komen te vervallen bij de geplande actualisatie in 2021. Dit katern zal geheel worden geïntegreerd in de gebiedsanalyses die in ontwikkeling zijn. Daarin zullen meer gebiedsspecifieke kernkwaliteiten worden aangegeven. Als in een gebied de openheid niet meer waarneembaar is zal dit ook blijken uit de gebiedsanalyse.</p> <p>5. Bij ontwikkelingen is het van belang om alle belangen en beleidsdoelen integraal mee te wegen. Dit zal steeds in goed overleg gebeuren. Daarbij zal rekening gehouden worden met de gemaakte afspraken en convenanten. Dit geldt dus ook</p>
--	--	---	--

			voor het Pact van Ruigenhoek waarin de gemeente door haar ondertekening heeft ingestemd met het zorgdragen voor de bescherming van het Werelderfgoedgebied. Gezamenlijk zal steeds gekeken worden hoe de doelstellingen kunnen worden gerealiseerd. In het Werelderfgoed-gebied is het proces om tot besluitvorming te komen ingewikkelder vanwege de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het Werelderfgoed van de vier betrokken provincies (Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant) en het Rijk naar UNESCO toe.
109	Gemeente Bunnik	UNESCO werelderfgoed divers 1. De visie op de Nieuwe Hollandse Waterlinie en Limes en de daarbij behorende regelgeving is toch niet afhankelijk van het wel of niet doorgaan van opname in de lijst van werelderfgoed? Of blijft de visie en regelgeving inhoudelijk hetzelfde? 2. Duidelijke kaders voor het in stand houden en versterken van het UNESCO Werelderfgoed van Hollandse Waterlinies en de Neder-Germaanse Limes zijn nodig, niet alleen maar handvaten, want die kunnen door verschillende personen verschillend worden geïnterpreteerd. De Instructieregel die hiervoor bij de paragraaf Uitvoering geven wordt genoemd, wordt ondersteund.	1. Als de Hollandse Waterlinies en de Limes geen Werelderfgoedstatus verkrijgen, dan komen deze gebieden te vallen onder het thema Militair erfgoed respectievelijk Archeologie van de Cultuurhistorische hoofdstructuur. De artikelen in de verordening die gelden voor het Werelderfgoed komen dan te vervallen en de artikelen in de verordening voor de Cultuurhistorische hoofdstructuur zullen worden aangepast (inclusief de Bijlage Cultuurhistorie). Er zal dan dus nog steeds sprake zijn van bijzondere cultuurhistorische waarden die de provincie wil beschermen en benutten. 2. Vanuit het Barro is de provincie verplicht om de regel op te nemen bij het Werelderfgoed dat de kernkwaliteiten niet mogen worden aangetast. Dit betekent niet dat er geen ontwikkelingen meer mogelijk zijn. Bij elke ontwikkeling zal moeten worden gezien of er hierdoor geen aantasting van de kernkwaliteiten plaatsvindt. Voor de Neder-Germaanse Limes verloopt de bescherming van het Werelderfgoed primair via het rijksmonumentenregime. Voor de lokale bufferzones zijn concrete regels in de verordening opgenomen.

Zorgdragen gebouwde monumenten en archeologische vondsten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
072	Vechtplassen-commissie	Kennis bij de gemeentes van monumentenzorg vergt ambtenaren met expertise. Monitoring en inzet van partnerorganisaties kunnen hoogstens een aanvulling daarop zijn.	Inderdaad vergt kennis van monumentenzorg ambtenaren met expertise. Het is de verantwoordelijkheid van gemeenten zelf om daarvoor te zorgen. De provincie kan deze rol niet overnemen. Wel zorgen wij er via bekostiging van vierjaarlijkse monitoring van het gemeentelijk erfgoedbeleid door het Steunpunt Archeologie en Monumenten Utrecht voor, dat gemeenten zich bewust zijn van de stand van de benodigde expertise binnen hun organisatie.

Streven naar kwalitatief sterk aanbod cultuur en erfgoed

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
134	Gemeente Stichtse Vecht	Opmerkelijk is dat in dit beleidsthema wordt aangegeven dat de provincie het cultureel aanbod wil laten meegroeien met het aantal inwoners. Het aantal inwoners moet toch niet bepalend zijn voor de groei van het cultureel aanbod. In samenhang met de andere beleidsthema's zou het laadvermogen van het betreffende gebied en haar omgeving doorslaggevend moeten zijn bij de groei van het cultureel aanbod.	De beleidswens om het cultureel aanbod mee te laten groeien met het aantal inwoners is een algemeen uitgangspunt. Daarbij dienen de bestaande Utrechtse kwaliteiten uiteraard te worden gerespecteerd. Bij uitbreiding van cultureel aanbod denken wij overigens niet in eerste instantie aan ontwikkeling van nieuwe ruimtevragers, maar het is uiteraard wel mogelijk dat bezoekersstromen aan bestaande cultuur- en erfgoedlocaties toenemen. Voor zover het binnen onze verantwoordelijkheid ligt, zullen we daarbij ook rekening houden met het laadvermogen van gebieden. Bijvoorbeeld door in samenhang met het recreatie- en toerismebeleid bezoekersstromen beter te spreiden.

Duurzame instandhouding landgoederen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
061 171	Gemeente De Bilt Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	<p>1. Het onderhoud en beheer van landgoederen vraagt een vermogen waarover slechts enkele huishoudens in deze tijd kunnen beschikken. Het herbestemmen van deze landgoederen tot kantoor of bedrijfsverzamelgebouw en het toelaten van kleinschalige nevenactiviteiten als congres- of horecagelegenheid, blijken niet het gewenste effect te hebben. Wij vrezen dat het bestaand beleid instandhouding op de lange termijn niet kan garanderen. Graag gaan wij met u in gesprek om te bezien hoe wij 'behoud door ontwikkeling' naar een hoger schaalniveau kunnen tillen. Een schaalniveau dat voldoende zekerheden biedt voor instandhouding van de waarde die de landgoederen voor de regio, de provincie en Nederland hebben. Evenals u achten wij samenwerking cruciaal. (061).</p> <p>2. Landgoederen zetten zich vanaf hun ontstaan in voor natuur, ecologie, biodiversiteit en duurzaamheid. Omdat deze inzet niet alleen een doel dient voor de eigenaren-beheerders maar met name ook voor de maatschappij, wordt gevraagd om door middel van beleid en maatregelen ondersteuning te geven in de duurzame instandhouding. Vanwege de omvang en complexiteit van de concept omgevingsvisie en -verordening wordt aangegeven dat het voor de indiener van de zienswijze niet mogelijk is om in de tekst aan te geven waar er sprake is van voorgesteld beleid en voorgenomen maatregelen die onvoldoende bescherming bieden en een duurzame instandhouding van de landgoederen zouden ondermijnen. De provincie wordt verzocht hierin te voorzien (171).</p>	<p>1. De Omgevingsverordening scheidt randvoorwaarden voor behoud en ontwikkeling van cultuurhistorische waarden van historische buitenplaatszones. Provinciaal erfgoedbeleid is niet gericht op ondersteuning van actieve instandhouding en beheer. Wel kan bij het provinciale Fond Erfgoedparels subsidie worden aangevraagd voor de restauratie van rijksmonumentale onderdelen van landgoederen en buitenplaatsen. Graag gaan wij op uw aanbod in voor een gesprek over de mogelijkheden om 'behoud door ontwikkeling' naar een hoger schaalniveau te tillen.</p> <p>2. We bieden via beleid, verordening en uitvoeringsmaatregelen ondersteuning aan de duurzame instandhouding van landgoederen. Zo nemen we in de Interimverordening beperkte aanpassingen van de NNN-regels op vanwege ruimtelijke ontwikkelingen, wordt de natuurbeheervergoeding verhoogd van 75 naar 84% en zetten we er via het programma Groen Groeit Mee op in dat op termijn de recreatiedruk op de landgoederen wordt afgeleid. U heeft in uw zienswijze overigens meerdere punten aangegeven waar elders in de Nota van beantwoording op wordt ingegaan.</p>

4.6.3 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
4.6	Ze worden in paragraaf 4.6.2 bij het militair erfgoed beschreven.	Ze worden in paragraaf 4.6.2 bij het militair erfgoed beschreven. Het Groene Hart, de Hollandse Waterlinies en de Utrechtse Heuvelrug zijn door het Rijk in de Nationale Omgevingsvisie aangewezen als bijzonder landschap.	Aanpassing n.a.v. zienswijzen
4.6	Landschap Rivierengebied: schaalcontrast van zeer open naar besloten, samenhangend stelsel van rivier - uiterwaard - oeverwal – kom, samenhangend stelsel van hoge stuwwal - flank - kwelzone - oeverwal – rivier en de Kromme Rijn als vesting en vestiging.	Landschap Rivierengebied: schaalcontrast van zeer open naar besloten, samenhangend stelsel van rivier - uiterwaard - oeverwal – kom, samenhangend stelsel van hoge stuwwal - flank - kwelzone - oeverwal – rivier en Langbroekerwetering en de Kromme Rijn als vesting en vestiging.	Aanpassing n.a.v. zienswijze

4.6	De kernrandzone is het gedeelte van het landschap en het landelijk gebied dat direct aansluit aan de rode contour.	De kernrandzone is het gedeelte van het landschap en het landelijk gebied dat direct aansluit aan het stedelijk gebied.	We hanteren het begrip 'rode contour' niet meer, maar dit is toch nog in de visie opgenomen. Dit wordt aangepast naar 'stedelijk gebied'.
4.6.1	n.v.t.	Toevoegen Aardkundige waarde op de kaart m.b.t. het gebied dat ten zuiden van de Herenweg en Achterbos ligt bij de Vinkeveense plassen.	Aanpassing n.a.v. zienswijze
4.6.1	Ter ondersteuning voor het opstellen van een ontwikkelingsvisie is een provinciale handreiking beschikbaar: http://www.kernrandzonesprovincieutrecht.nl/ .	Ter ondersteuning voor het opstellen van een ontwikkelingsvisie is een provinciale handreiking beschikbaar via onze website.	De externe website voor de kernrandzones is bij de overgang naar de nieuwe website qua naam aangepast naar www.kernrandzones.nl en gaat bovendien in 2021 uit de lucht.
4.6.2	Beschikbaar voor informatie en communicatie: (...) ■ Hollandse Waterlinies en rode contour: http://geopoint.provincie-utrecht.nl/app/cde1365a2d634307a447355aa24424a5	Beschikbaar voor informatie en communicatie: (...) ■ Hollandse Waterlinies en stedelijk gebied: http://geopoint.provincie-utrecht.nl/app/cde1365a2d634307a447355aa24424a5	We hanteren het begrip 'rode contour' niet meer, maar dit is toch nog in de visie opgenomen. Dit wordt aangepast naar 'stedelijk gebied'.
Bijlage 1 Verklarende woordenlijst	Kernrandzones: De zone in het landelijk gebied rondom een bebouwingskern. Elke kern heeft een grotere of kleinere kernrandzone die in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort (deels) samen kan vallen met de geleidingszone van de visiekaart of de recreatiezone en bedoeld is voor, naast het huidige, veelal agrarische gebruik, stadsrandactiviteiten / -ontwikkelingen.	Kernrandzones: De zone in het landelijk gebied rondom een bebouwingskern. Elke kern heeft een grotere of kleinere kernrandzone die in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort (deels) samen kan vallen met de geleidingszone van de visiekaart of de recreatiezone en waar stadsrandactiviteiten / -ontwikkelingen plaatsvinden.	Aanpassing n.a.v. zienswijze
Bijlage 1 Verklarende woordenlijst	n.v.t.	Heritage Impact Assessment: De Heritage Impact Assessment (HIA) is een instrument dat gebruikt wordt om het effect van voorgenomen ingrepen op de uitzonderlijke universele waarde (Outstanding Universal Value, OUV) van Werelderfgoed te bepalen	Aanpassing n.a.v. zienswijze: De HIA wordt toegevoegd aan de verklarende woordenlijst.

4.7 Toekomstbestendige natuur en landbouw

Relatie natuur en landbouw

Nr.	Indiener	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
059 114	Stichting Duurzaam Woudenberg Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen - Leersum	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bij de uitgangspunten (vanaf p. 21) wordt (toekomstbestendige) natuur samen met landbouw als één uitgangspunt genoemd, terwijl landbouw en natuur vaak tegenstrijdige belangen hebben (114). 2. Wil de provincie de relatie tussen natuur en landbouw versterken omdat hier veel winst te behalen is voor biodiversiteitstoename, en zo ja, hoe? De provincie heeft hier ook een rentmeestertaak en kan de historische effecten van scheiding van functies tussen landbouw en natuur helpen ombuigen naar een toekomstbestendig land en landschap (059). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. We hebben ervoor gekozen om de twee grootste 'ruimtegebruikers' van het landelijk gebied in één hoofdstuk op te nemen. De relatie tussen landbouw en natuur zien wij vooral op het onderwerp biodiversiteit. Hieraan draagt ook de kringlooplandbouw bij. De relatie met andere thema's leggen we onder andere in de tekstblokken over 'Natuurinclusief ontwikkelen' en 'Op weg naar een landbouw die dicht bij de inwoners staat'. 2. Wij verwachten dat natuurinclusieve vormen van landbouw, die beginnen met een gezonde bodem, water en lucht en die optimaal gebruik maken van natuurlijke processen, de biodiversiteit zowel in het agrarisch gebied als in de natuurgebieden eromheen positief zullen beïnvloeden. Met agrarisch natuurbeheer blijft de agrarische functie van kracht maar krijgt men een vergoeding om natuurvriendelijk beheer uit te voeren. Tevens is onze verwachting dat met de gecombineerde inzet van kwalitatieve verplichtingen, agrarisch natuurbeheer en het nieuwe Europese landbouwbeleid de harde scheiding tussen natuur en landbouw steeds minder wordt.

Impact ruimtelijke druk natuur en landbouw op landgoederen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
067	Landgoed Eyckenstein	De komende jaren is veel ruimte nodig voor woningbouw en energieopwekking. Daarnaast is de ambitie om ook de natuur meer ruimte te geven en de natuurkwaliteit te laten toenemen. Is dit allemaal te combineren? Wat betekent dit voor particulier natuurbeheer en natuurvriendelijke vormen van landbouw bij particuliere landgoederen?	<p>Het klopt dat de ruimtelijke druk erg hoog is en dat functies met elkaar concurreren. In de visie zijn de hoofdlijnen van ons ruimtelijke beleid uitgewerkt waarbij juist wordt gezocht naar het combineren van functies, maar waarbij tegelijkertijd gebieden met bijzondere natuurwaarden worden beschermd. Bovendien gaan we door met realisatie van de NNN waardoor het areaal natuurgebied wordt uitgebreid. In ons natuurbeleid hebben wij particulier natuurbeheer een volwaardige positie gegeven ten opzichte van de traditionele vorm waarbij de traditionele terreinbeherende organisaties het natuurbeheer uitvoerden. Zo kunnen particulieren ook gebruik maken van onze Uitvoeringsregeling Aankoopsubsidie Gronden NNN (UVAN). Wij hopen en verwachten dat particuliere natuurbeheerders hun bijdrage zullen blijven leveren aan de ambities van ons natuurbeleid. Veel landgoederen liggen in de Groene contour en zijn, gezien de verwevenheid van natuur en landbouw, bij uitstek geschikt voor de realisatie van nieuwe natuur en ook natuurvriendelijke vormen van landbouw. Daarnaast faciliteren wij een natuurvriendelijke vorm van landbouw via het subsidiestelsel agrarisch natuurbeheer.</p> <p>Aanpassing in de tekst van de Omgevingsvisie: We gaan onverminderd door met het realiseren van het NNN. In 2028 is alle nieuwe natuur die nodig is voor het NNN (1570 ha) gerealiseerd door middel van functieverandering en inrichting via de sporen grondvererving of particulier natuurbeheer.</p>

4.7.1 Robuuste natuur met hoge biodiversiteit

Natuuroffensief

Nr.	Indiener	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098 149	Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<p>De natuur/biodiversiteit staat ontzettend onder druk. Gevraagd wordt om van een 'natuuroffensief' (098).</p> <p>De ambities van de provincie op het gebied van woningbouw, mobiliteit, werkgelegenheid en duurzame energie zijn hoog. Die hoge ambitie verdwijnt als het om natuur en landschap gaat, terwijl de urgentie voor deze onderwerpen groot is. Natuur en landschap staan onder druk als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast heeft de natuur het zwaar en vindt er een zorgwekkende afname van biodiversiteit plaats, onder andere als gevolg van klimaatverandering, verdroging en stikstofdepositie. Tegelijkertijd is er een grote behoefte aan meer natuur en groen dicht bij onze woonomgeving, zoals zeer zichtbaar wordt in de huidige periode als gevolg van het coronavirus. Er is een natuuroffensief nodig dat voldoende tegenwicht biedt aan het verstedelijkingsoffensief en gericht is op het uitbreiden, ontwikkelen, versterken en verbinden van natuur, landschap en groen. We hebben echter te maken met majeure en urgente ontwikkelingen die vragen om een plus op bestaand beleid en op huidige ambities. Er zijn andere beleidsvelden waar dit ook voor geldt en die niet beleidsneutraal worden omgezet in de Omgevingsvisie om deze ontwikkelingen voldoende te adresseren. Wat ons betreft houdt dit natuuroffensief in: het realiseren van de bestaande opgave NNN en Groene contour, uitbreiding van groene en natuurgebieden rond steden en daarbuiten, (ook ruimtelijke) bescherming en versterking van het NNN en natuurinclusieve landbouw. We zien daarbij een nadrukkelijke rol voor de provincie in het aantrekken van financiering voor deze opgave, bijvoorbeeld via Rijks gelden. Door natuurlijke systemen als uitgangspunt te nemen, wordt gewerkt aan een duurzame toekomst van onze provincie (149).</p>	<p>Onze ambities in de Omgevingsvisie voor natuur zijn stevig: realisatie NNN voor 2028 en 3000 ha Groene contour in 2040. We volgen hierbij het Akkoord van Utrecht. Voor de realisatie van het NNN zetten we alle beschikbare instrumenten in. Voor kwaliteitsverbetering van natuur is een biodiversiteitssubsidie beschikbaar. Bovendien hebben we in de visie 2050 en op de visiekaart de ambitie voor grote natuursystemen opgenomen. Voor landschap zetten wij ons beleid en regelgeving uit de PRS en PRV door. De kwaliteitsgids voor de Utrechtse landschappen wordt geactualiseerd, waarbij er extra focus op de relatie met energie wordt gelegd. In de Omgevingsvisie hebben we bij windenergielocaties als voorwaarde opgenomen dat voorzien wordt in een in de omgeving passende combinatie van meerdere windturbines. Bovendien moet rekening worden gehouden met de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen (zie artikel Instructieregel Landschap). Bij zonnevelden is als voorwaarde opgenomen dat de structuren in het landschap herkenbaar blijven. En er wordt een verdienmodel geïntroduceerd om voor de Groene contourgebieden na 25 jaar duurzame energie via zonnevelden natuur te realiseren. In 2018 hebben wij een plus op het natuurbeleid gezet waarmee we de natuurkwaliteit willen verhogen. Met het landelijke Programma Natuur wordt er de komende 10 jaar een extra inspanning in het natuurbeleid gedaan, vooral gericht op de kwaliteitsverbetering van de door stikstof overbelaste Natura 2000-gebieden.</p> <p>De door u gewenste genoemde afronding van het NNN is door ons geprogrammeerd en moet voor 2028 zijn afgerond. Hiervoor zetten wij ook de Uitvoeringsregeling Aankoopsubsidie Gronden NNN (UVAN) in; hiermee kunnen partijen rechtstreeks subsidie aanvragen voor de aankoop van gronden in het NNN. Hierdoor kunnen partijen zelf een belangrijke bijdrage leveren aan de totstandkoming van het NNN. We willen werk maken van de realisatie van de Groene contour door zo snel mogelijk te starten met de traditionele aanpak via functieverandering en inrichting op een aantal kansrijke locaties. Daarnaast werken we samen met de partners van het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur alternatieve vormen van realisatie van de Groene contour uit.</p> <p>Uitbreiding van groen rond steden en dorpen is gewenst vanuit oogpunt van recreatie en heeft een meerwaarde voor de biodiversiteit. We zetten in op het ontwikkelen van (recreatie)groen in gelijke tred met de verstedelijkingsopgave. In onze verordening hebben we hiertoe een bepaling opgenomen in artikel 9.13. Gezamenlijk met de Regio's en waterschappen werken wij aan het programma Groen Groeit Mee, om de rode en groene ontwikkelingen in balans te houden. Het zoeken naar financieringsinstrumentarium maakt hier onderdeel van uit.</p> <p>Via het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur willen wij de natuurinclusieve landbouw bevorderen.</p> <p>Landelijk is geconstateerd dat wij als overheid meer moeten doen om een gunstige instandhouding van vogel- en habitatrichtlijn soorten en habitats te bereiken. Provincie en Rijk werken daarom samen aan een nieuw landelijk Programma Natuur. Hiervoor komt gedurende 10 jaar vanuit het Rijk jaarlijks € 300 mln. beschikbaar voor het</p>

			<p>nemen van diverse natuurmaatregelen. Ook voor de Utrechtse natuur is dit een belangrijke nieuwe impuls. Bij de diverse plannen zijn de natuurlijke systemen zoveel mogelijk uitgangspunt. Daarnaast werken wij aan een strategisch bosbeleid, met daarin aandacht voor nieuwe bossen en kwaliteitsverbetering van bestaande bossen. Een kwaliteitsverbetering van onze bos- en natuurgebieden hebben we ook al sinds 2018 ingezet door extra middelen te reserveren voor actief soortenbeleid en specifieke natuurbeheermaatregelen om te komen tot kwalitatief hogere natuurtypen. Ook door de voortzetting van de aanpak van verdroging van de verdrogingsgevoelige natuurtypen in het NNN dragen we bij aan kwaliteitsverbetering in natuurgebieden. Met onze uitvoeringsregeling biodiversiteit kunnen we ook maatregelen subsidiëren die tot doel hebben om de biodiversiteit in stad en dorp te vergroten. Ook met het nieuwe Programma Natuur, dat met nieuwe Rijksmiddelen wordt uitgevoerd door de provincies, krijgt de natuur een kwantitatieve en kwalitatieve verbetering. En tevens stimuleren we vanuit het programma klimaatadaptatie in samenwerking met gezonde leefomgeving en biodiversiteit groenblauwe inrichtingsprojecten in dorp en stad.</p>
--	--	--	---

Ambitie 2050 Natuurnetwerk

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
059 070 109 112 167	Stichting Duurzaam Woudenberg ECO-DOE Gemeente Bunnik Particulier Stichting Behoud de Eemvallei	<ol style="list-style-type: none"> 1. De ambitie om een robuust klimaatbestendig natuurnetwerk van hoge kwaliteiten met hoge biodiversiteit te ontwikkelen wordt ondersteund (167). 2. Gezien de urgentie van het biodiversiteitsverlies is een hoger ambitieniveau noodzakelijk met als inzet een ruimere uitbreiding van natuurgebieden en verbindingen tussen ecosystemen, naast verbindingen met openbaar groen in woonkernen en stedelijke gebieden (059). 3. Gevraagd wordt om de ambities om de natuur fors te versterken, robuuster te maken en goed samenhangend (112). 4. Volgens de Conventie voor Biologische Diversiteit (CBD) moeten natuurgebieden uitgebreid worden van 17% naar minimaal 30% oppervlak van een land om de biodiversiteit niet meer af te laten nemen. In NL is er nu 26% natuur inclusief water zoals het IJsselmeer. Als de provincie Utrecht in lijn wil zijn met het CBD zal zij de huidige hoeveelheid natuur, zoals nu aangegeven in de Omgevingsvisie moeten verhogen om ten minste de daling van de biodiversiteit te stoppen (070). 5. Mooie ambities, maar op de kaart is Bunnik hiervoor niet in beeld (109). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wij waarderen het dat u onze NNN-ambities onderschrijft. 2. Voor het afronden van het NNN gaan wij de komende jaren tot 2028 nog circa 700/800 ha agrarisch gebied via functieverandering omzetten in nieuwe natuur. Naast de inrichting van deze hectaren gaan we ook nog eerder verworven natuurgebieden inrichten. Daarnaast werken we aan de realisatie van 3000 ha natuur in de Groene contour (gereed in 2040), zoals vastgelegd in het Akkoord van Utrecht; wij hebben daarbij de ambitie om de realisatie te versnellen via een extra impuls in de komende jaren. Daarbovenop komt de uitdagende ambitie om maximaal 1500 ha bosuitbreiding binnen het NNN en de Groene contour te realiseren. Met een nieuw programma Groen Groeit Mee willen we dat de uitbreiding van nieuw, voornamelijk recreatief groen gelijke tred houdt met de rode ontwikkelingen in de provincie Utrecht. Door een slimme aanpak van dit nieuwe groen kan een bijdrage geleverd worden aan de door u genoemde ecologische verbindingen en de biodiversiteit. Ook met het nieuwe Programma Natuur, dat met nieuwe Rijksmiddelen wordt uitgevoerd door de provincies, krijgt de natuur een kwantitatieve en kwalitatieve verbetering. 3. Met een plus op het natuurbeleid hebben provinciale staten vanaf 2018 extra financiële middelen beschikbaar gesteld voor versterking van de natuurkwaliteit (€ 3,8 mln./jaar gedurende 10 jaar). Met het coalitieakkoord 2019-2023 is er € 12 mln. beschikbaar gesteld voor realisatie van de Groene contour. Hiermee kunnen we de samenhang en robuustheid van het NNN op verschillende manieren versterken. Met het op te stellen Programma Natuur (LNV-IPO) komen er extra middelen voor versterking van het NNN, in het bijzonder daar waar het gaat om (stikstofgevoelige) Natura 2000-gebieden. 4. In de provincie Utrecht is ongeveer 30.000 ha bos-, en natuurgebied en kleine landschapselementen aanwezig. Met de afronding van het NNN, de realisatie van de Groene contour en de voorgenomen bosuitbreiding naderen wij in de toekomst de genoemde 30%. Daarnaast willen wij extra (recreatief) groen realiseren, in

			<p>gelijke tred met rode ontwikkelingen in de provincie. Ook dit nieuwe groen kan een bijdrage leveren aan versterking van de biodiversiteit.</p> <p>5. Op de kaart staat het robuuste netwerk dat vooral gebaseerd is op het vastgestelde Natuurnetwerk Nederland. De voor natuur en landschap meest waardevolle delen van het landelijk gebied nabij Bunnik behoren hiertoe, bijvoorbeeld de landgoederenzone Amelisweerd en de Kromme Rijnzone. Onderdelen van het agrarisch gebied hebben echter een landbouwfunctie.</p>
--	--	--	---

Ambitie 2050 Biodiversiteit

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044 070 084 098 118 136 171	Particulier ECO-DOE Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Werkgroep De Groene Driehoek Federatie Groene Heuvelrug Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	<ol style="list-style-type: none"> De urgentie van de schrikbarende achteruitgang van de biodiversiteit komt in de Omgevingsvisie onvoldoende tot uiting. Dit thema, die waarde, moet veel centraler staan (084). De ambitie over biodiversiteit biedt de mogelijkheid van een transitie maar dwingt niets af. Daarmee ligt "greenwashing" op de loer: goede bedoelingen maar geen resultaat (044). Graag concreet maken ambitie 2050: In zowel het landelijk als het stedelijk gebied is er in 2050 t.o.v. 1990 minder flora en fauna die bescherming behoeft of bedreigd is en is de algehele biodiversiteit toegenomen t.o.v. 1990 (70). In de ambitie wordt een in kwantitatieve termen geformuleerde doelstelling gemist, zodat bij de (jaarlijkse of meerjarige) monitoring van het beleid de resultaten kunnen worden afgezet tegen ijkpunten. Het doel zou moeten zijn om richting 2050 de biodiversiteit te verhogen naar het niveau van voor 1990. Er zou een aantal indicatoren benoemd moeten worden waarmee dit streven gevolgd kan worden via bijvoorbeeld 5-jaarlijkse ijkpunten (136). De inzet moet zijn om met name in het buitengebied alle zeilen bij te zetten om biodiversiteit te herstellen. En waar opportuun, actief herstel van biodiversiteit van sterk gecultiveerde landbouwgronden en veeteeltgebieden (084). Het zou de provincie Utrecht sieren als zij in het bijzonder aan biodiversiteit, waarvoor de crisis dus net zo groot is als die m.b.t. tot het klimaat, met dus mogelijk in de toekomst ook grote gevolgen voor de zogenaamde 'ecosysteemdiensten' de aandacht gaat geven die dat toekomt. Dat dus met name ook vanuit de: 'intrinsieke waarden' van de bodem, het water, het groen/de natuur en het landschap, die in de voorliggende: 'Omgevingsvisie' toch enigszins, ook al wordt dan aan gegeven thema's dus wel aandacht gegeven, naar de achtergrond lijkt te zijn verdwenen (098). Grote zorgen worden geuit over het verloren gaan van natuurwaarden en de biodiversiteit. De waarde van een gezond en divers landschap zal in andere termen moeten worden gedefinieerd dan als productiegebied met kosten en opbrengsten. Versterking natuurfunctie door uitbreiding NNN-gebied, met 	<ol style="list-style-type: none"> In de Omgevingsvisie zijn zeven samenhangende beleidsthema's genoemd. In hoofdstuk 4 worden deze uitgewerkt. In 4.7.1 wordt ingegaan op robuuste natuur met hoge biodiversiteit. Centraal staat het beschermen en ontwikkelen van beleefbare natuur en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit. De Wet natuurbescherming nadrukt het belang van het behoud en herstel van de biologische diversiteit en het doelmatig beheer, gebruik en ontwikkeling van natuur ten behoeve van maatschappelijke functies (artikel 1.10 wet natuurbescherming). De provincies dragen hier zorg voor; doel van het provinciale beleid is het bereiken van een gunstige staat van instandhouding van alle van nature voorkomende beschermde en bedreigde flora en fauna. Ons streven is minder soorten op de Rode Lijst en minder soorten in de meest bedreigde categorieën. Wij zullen in de definitieve tekst van de Omgevingsvisie meer aandacht besteden het aspect biodiversiteit. Het provinciale beleid voor natuur en landbouw en de daarbij gewenste transities is inderdaad grotendeels gebaseerd op vrijwilligheid, maar is niet vrijblijvend. Inzet is de benodigde transities bottom up te stimuleren. De transities worden geflankeerd met geleidelijke aanpassing van wet- en regelgeving. Ook buiten de genoemde beleidsvelden wordt ingezet op een transitie naar een meer circulaire en natuurvriendelijke samenleving. Een voorbeeld is het stimuleren van meer natuurinclusief bouwen. Het provinciale beleid is gericht op het behouden, herstellen en versterken van de biodiversiteit. Doel daarbij is het bereiken van een gunstige staat van instandhouding van alle in het wild levende flora en fauna, we richten ons hierbij in het bijzonder op de voor Utrecht karakteristieke aandachtsoorten. Het in kwantitatieve termen aangeven van een algemene biodiversiteitswaarde is niet eenvoudig. Voor onderdelen van het NNN werken wij wel met kwantitatieve indicatoren zoals het aantal gerealiseerde ha's natuurontwikkeling. Ten aanzien van de natuurkwaliteit streven wij naar een gunstige staat van instandhouding van de flora en fauna. Volgens berekeningen van het Planbureau voor de Leefomgeving bereiken wij met onze huidige inspanningen op het gebied van natuurbeleid een percentage van 65% van de gunstige staat van instandhouding van de VHR (vogel- en habitatrichtlijnsoorten) in 2027. We hebben nu een percentage van 55% bereikt. Samen met het ministerie van LNV willen wij dit met o.a. een nieuw Programma Natuur verhogen. De door indieners voorgestelde omschrijving van de ambitie 2050 zullen wij (iets gewijzigd) overnemen.

		<p>verbetering verbinding van huidige bos-zones. Transformatie naar duurzame landbouw van huidige agrarische gronden. Dit alles ook ten doel de biodiversiteit te verbeteren (118).</p> <p>7. De berichten over de achteruitgang van biodiversiteit blijven maar binnenstromen. Om die achteruitgang een halt toe te roepen zouden de bestaande natuur en biodiversiteit als het ware 'in beton gegoten' moeten worden. Verdere achteruitgang is niet meer toelaatbaar (136).</p> <p>8. Zorgen worden geuit over de toekomst van de twee landgoederen, vooral wat de biodiversiteit betreft. Wij werken al heel lang op Rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau aan het herstel van de biodiversiteit, maar de druk op de biodiversiteit neemt alleen maar toe. Verbetering wordt voor de landgoederen niet gezien. Af en toe wordt een bijzondere diersoort gezien, maar de echte indicatorsoorten keren niet terug (171).</p>	<p>4. Het provinciale natuurbeleid is gericht op behoud en versterking van de biodiversiteit. Hiervoor wordt het Natuurnetwerk Nederland gerealiseerd: een raamwerk van bestaande en nieuw te ontwikkelen bos- en natuurgebieden, ecologische verbindingzones en faunapassages als leefgebied voor de flora en fauna. Daarnaast voeren wij een (actief) soortenbeleid, met op specifieke soorten afgestemde maatregelen. Met het agrarisch natuurbeheer behouden en versterken wij de biodiversiteit in het agrarisch gebied. Via het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur worden vormen van natuurinclusieve landbouw verkend. Parallel hieraan werken wij aan een transitie van een reguliere landbouw naar een duurzame, circulaire, klimaatneutrale, natuurinclusieve en economisch rendabele landbouw, die daarmee meer perspectief biedt voor behoud en herstel van de biodiversiteit.</p> <p>5. Wij onderschrijven de ernstige situatie ten aanzien van de biodiversiteit. Met name met ons natuur- en landbouwbeleid proberen wij de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen. Maar wij erkennen dat er meer nodig is. Natuurinclusief handelen moet ook voor andere beleidsvelden de norm worden. Dit is niet alleen nodig voor behoud van de biodiversiteit maar ook voor de ecosysteemdiensten waarbij de natuur op een duurzame wijze benut kan worden voor andere doeleinden. Wij zullen in de definitieve Omgevingsvisie meer aandacht besteden aan het aspect biodiversiteit en natuurinclusiviteit.</p> <p>6. Wij delen uw zorg over het verloren gaan van natuurwaarden en de biodiversiteit. Door bijvoorbeeld schonere industrie en mobiliteit en natuurinclusief bouwen kan rekening gehouden worden met behoud en herstel van natuur. Ook door een transitie van de huidige landbouw, naar een duurzame, circulaire, klimaatneutrale, natuurinclusieve en economisch rendabele landbouw zal een bijdrage worden geleverd aan versterking van de biodiversiteit. Zie hierboven aanvullend ook onze antwoorden op vergelijkbare inspraakreacties.</p> <p>7. Ook wij zijn op de hoogte van de situatie ten aanzien van de biodiversiteit en richten ons beleid op behoud en versterking. Met het NNN, de bijbehorende ruimtelijke bescherming volgens de omgevingsverordening en de werking van de Wet natuurbescherming is de bestaande natuur en biodiversiteit naar onze mening voldoende beschermd. Daar waar een afweging gemaakt wordt ten koste van de bestaande natuurwaarden gelden aanvullende eisen van mitigerende maatregelen en compensatie, zodat er per saldo geen verslechtering van de natuurkwaliteit/biodiversiteit plaatsvindt.</p> <p>8. Wij herkennen ons in het beeld dat herstel van biodiversiteit een moeilijke weg is en langzaam gaat. Het provinciale beleid, in het bijzonder het natuur-, milieu- en waterbeleid, richt zich op de door u genoemde bedreigingen van de specifieke biodiversiteit op beide landgoederen. Naast onze eigen beleidsinspanningen, waaronder bijvoorbeeld de vervolgaanpak van de verdrogingsbestrijding, de Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug, de stikstofaanpak en het actieve soortenbeleid, hopen wij echter dat door de blijvende inzet van alle betrokken partijen, waaronder overheden, natuurbeheerders, landgoedeigenaren, agrariërs en initiatiefnemers van (ruimtelijke) projecten en de te treffen maatregelen er op termijn verbetering zal optreden voor de biodiversiteit, ook in breder verband.</p>
--	--	--	---

			<p>Aanpassingen: Ambitie 2050: In zowel het landelijk als het stedelijk gebied is er in 2050 t.o.v. 1990 minder flora en fauna die bedreigd is en is de staat van instandhouding van meer soorten gunstig. De teksten in 4.7.1 Omgevingsvisie onder de kopjes 'Kern van ons natuurbeleid', 'Robuust natuurnetwerk van hoge kwaliteit' en 'Bescherming en ontwikkeling leefgebieden aandachtsoorten' worden aangepast, waarbij de tekst onder het kopje 'Hoge biodiversiteit en duurzame populaties van beschermde en bedreigde flora en fauna' komt te vervallen, om biodiversiteit prominenter te agenderen.</p>
--	--	--	--

Ambitie 2040 Groene contour

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
074	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad	In de visie wordt het jaar 2040 genoemd. Dat is te weinig ambitieus, we doen er dan namelijk 30 jaar over om de met een pennestreek aangerichte schade door de bezuinigingen van de Rijksoverheid in 2010 - 2012 te herstellen. Dat zou sneller moeten en kunnen, bijvoorbeeld uiterlijk in 2030 (over 10 jaar).	De taakstelling voor de Groene contour is financieel niet (volledig) gedekt. In het Coalitieakkoord 2019-2023 hebben de coalitiepartijen hiervoor € 12 mln. beschikbaar gesteld. Door het ontbreken van voldoende overheidsmiddelen wordt een beroep gedaan op de markt. Dit loopt tot nu toe niet hard, vandaar de realistische inschatting met een latere datum.

Ambitie 2040 Houtopstanden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070 136	ECO-DOE Federatie Groene Heuvelrug	Gepleit wordt om als extra ambitie toe te voegen dat in 2050 het areaal waardevolle houtopstand met een bepaald (flink) percentage zal zijn verhoogd (bijvoorbeeld 50%). Om de biodiversiteit te bevorderen moet meer bos worden omgevormd tot 'waardevolle houtopstand' (136). Gevraagd wordt om op te nemen dat minimaal 75% van het productiebos in de provincie Utrecht in 2100 omgevormd is tot regionaal inheems 'waardevolle houtopstand'. In 2100 is de hoeveelheid zeer waardevol en/of uiterst waardevol bos minimaal 4000 hectare (070).	Wij werken momenteel aan het opstellen van strategisch bosbeleid. Daar vindt onder andere een nadere uitwerking plaats van een eventuele vergroting van het areaal natuurbos en bescherming van waardevol bos. Vooralsnog zijn daar geen aanpassing van percentages of hectaren aan gekoppeld.

Ambitie 2028 Natuurnetwerk Nederland

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070	ECO-DOE	Verzocht wordt om aan de ambitie toe te voegen: 'In 2050 zijn de door Kabinet Rutte/Bleeker (2010) geschrapte EHS gebieden toegevoegd aan het NNN. Utrecht is in lijn met de plannen van de Conventie voor Biologische Diversiteit.'	<p>Wij zullen de ambitie voor de natuurrealisatie (1570 ha nieuwe natuur) vermelden in de Omgevingsvisie. Daarbij geven we aan dat de ambitie ook de realisatie van 3000 ha Groene contour in 2040 betreft. Voor 2011 waren dit begrensde EHS-hectaren. De destijds door het Rijk definitief geschrapte 1500 EHS-hectaren zullen wij niet meer toevoegen aan het NNN.</p> <p>Aanpassing: In 2028 is alle nieuwe natuur die nodig is voor het NNN (1570 ha) gerealiseerd door middel van functieverandering en inrichting via de sporen grondverwerving of particulier natuurbeheer.</p>

Ambitie stikstof

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
036 044	Gemeente Oudewater Particulier	Gevraagd wordt om ambitie voor stikstof (mest) te concretiseren (036). De Commissie-Remkes geeft ten aanzien van stikstof een reductiedoelstelling van 50% per 2030. Graag borgen dat de stikstofbelasting in Natura 2000- en NNN-gebieden tenminste wordt gehalveerd per 2030, conform het advies van de Commissie Remkes (044).	Het Rijk heeft de aanpak van de stikstofproblematiek vastgelegd in de Structurele Aanpak Stikstof. Eén van de uitgangspunten daarbij is dat in 2030 in minimaal 50% van het stikstofgevoelig areaal in Natura 2000-gebieden de achtergronddepositie onder de Kritische Depositiewaarde ligt. Deze waarde wordt middels de Wet Stikstofreductie en natuurverbetering – die in december 2020 bij de Tweede Kamer voorligt – opgenomen als harde omgevingswaarde in de Omgevingswet. Het Rijk kiest er dus voor de aanbevelingen van de commissie Remkes niet volledig op te volgen. Aanpassing: Zie het voorstel hieronder voor tekst over de stikstofproblematiek onder het kopje 'Agendering stikstofproblematiek'.

Kern van ons natuurbeleid

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
084 096	Wergroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort	<ol style="list-style-type: none"> Natuurbeleid moet gelden voor de hele provincie en niet alleen voor NNN en Groene contourgebieden. Voer hierbij als provincie Utrecht een duidelijke regie, uiteraard in samenwerking met alle hierbij betrokken partners (084). De provincie heeft het huidige Natuurnetwerk en de Natura 2000-gebieden te weinig als uitgangspunt genomen van de visievorming. Economie lijkt het uitgangspunt te zijn geweest van de visievorming, waar natuur vervolgens een plekje in is gegeven. Gehoopt wordt dat het besef doordringt dat denken uit het belang van de natuur steeds meer noodzaak wordt. Daarbij hoeven economie en natuur niet elkaars tegenpolen te zijn, maar kunnen zij elkaar juist versterken om te komen tot een hoog niveau van leefbaarheid (096). 	<ol style="list-style-type: none"> Het natuurbeleid gaat zowel over het NNN/Groene contour, maar zeker ook daarbuiten, omdat veel soorten flora en fauna ook een leefgebied buiten het NNN hebben. Via agrarisch natuurbeheer en een te ontwikkelen natuurinclusieve landbouw, en via aanleg en beheer van kleine landschapselementen krijgt dit vorm. Voor de verschillende thema's voeren wij een heldere regie, onder andere via terreinbeherende organisaties, natuurcollectieven, agrarische collectieven en het platform kleine landschapselementen. Onze pijler "beleven en betrekken" van de natuurvisie borgt dat wij het natuurbeleid in samenwerking met burgers en organisaties uitvoeren. Verder zetten we in op natuurinclusief ontwikkelen. Voor ons omgevingsbeleid hanteren wij als centraal uitgangspunt: We kiezen gebiedsgericht voor integrale, toekomstbestendige oplossingen waarmee we de Utrechtse kwaliteiten (waaronder natuur) per saldo behouden of versterken, zo nodig met compenserende maatregelen. We hebben dit vertaald in beleid en regelgeving, en zien dit ook als basis voor onze programma's. In het provinciale ruimtelijke beleid heeft het NNN inclusief de N2000 gebieden een prominente positie gekregen, met een gepaste ruimtelijke bescherming. Na een afwegingsproces krijgt natuur in deze gebieden voorrang ten opzichte van andere functies. Naast de ruggengraat bestaande uit NNN/N2000 gebieden is er meer nodig voor het bereiken van een gezonde leefomgeving voor de burgers en een biodivers leefgebied voor de flora en de fauna. Daarom stimuleren wij circulair en een natuurinclusieve aanpak ook voor andere beleidsvelden (landbouw, wonen en werken). We zetten in op het (recreatie)groen in gelijke tred met verstedelijking laten groeien. De inzet op natuurinclusief ontwikkelen is onderdeel van ons natuurbeleid, en ontbreekt nu nog bij de paragraaf 'Kern van ons natuurbeleid'. Dit zullen wij in de tekst van de Omgevingsvisie nader aangeven. Aanpassing: Zie de voorgestelde tekstaanpassing onder het kopje 'Ambitie 2050 biodiversiteit'.

Samenwerking NNN en biodiversiteit

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070	ECO-DOE	Het samenwerken van Instanties zoals waterschappen, Rijkswaterstaat, ProRail verloopt op dit moment bepaald niet soepel, dat gaat ten koste van de biodiversiteit. De provincie zou een zeer sterke regie moeten voeren en doelen vaststellen zodat alle betrokken instanties efficiënt bij gaan dragen aan natuurnetwerken, biodiversiteit en klimaat adaptatie (070).	Op het gebied van het natuurnetwerk en biodiversiteit werken wij samen met andere partijen vanuit een heldere opgave (kwantitatief-kwalitatief-gebiedsgericht). Voor het natuurnetwerk gaat het om samenwerkingsverbanden met terreinbeherende instanties, maar ook met de waterschappen, Rijkswaterstaat en ProRail. Bij Rijkswaterstaat en ProRail gaat dat vooral over de aanpak van de ontsnippering van infrastructuur. Bij de waterschappen gaat het om het instellen van natuurpeilen en de aanpak van de verdrogingsbestrijding. Ook bij de klimaatadaptatie zoeken wij als provincie de samenwerking, onder andere met genoemde partijen.

Robuust natuurnetwerk van hoge kwaliteit

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070 074 096 129 136 171	ECO-DOE Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort Regio Amersfoort Federatie Groene Heuvelrug Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Robuuste natuur met hoge biodiversiteit: hier wordt het particulier natuurbeheer gemist. Er is geen noodzaak tot aankoop van alle benodigde ha voor realisatie NNN. Deze opstelling vormt een breuk met het provinciaal beleid dat particulier natuurbeheer juist mogelijk maakt (129). 2. Waar het in de visie e.d. gaat over groen, wordt daar veelal recreatief groen mee bedoeld. En waar het gaat over natuur, gaat het vrijwel uitsluitend gaat over de NNN-gebieden en een beetje over de Groene contour. De meest waardevolle natuurgebieden, de Natura 2000-gebieden, worden veel minder genoemd. Dat vinden we jammer, omdat uit allerlei rapporten blijkt dat het absoluut niet goed gaat met de natuur ondanks de miljarden die er de afgelopen jaren zijn gependend. Vooral in de uitvoering moet er duidelijk een tandje bij, op de huidige weg doorgaan is geen optie. Wij zien hier onvoldoende nieuw beleid (074). 3. Gevraagd wordt om de visie en verordening zo te formuleren dat bestaande biotopen van diersoorten en dieren levend op de landgoederen worden beschermd. Zowel door aan de landgoederen hiertoe de benodigde status toe te kennen, als door het formuleren van beleid en maatregelen voor de omgeving van de landgoederen (171). 4. Om NNN en Natura 2000-gebieden zou een 'natuurrandzone' moeten liggen waarin alleen (nieuwe) activiteiten zijn toegestaan die geen impact hebben op die NNN en Natura 2000-gebieden. In deze 'natuurrandzone' zou ook het ontwikkelen van nieuwe natuur, waar mogelijk gecombineerd met 'groene' recreatie, gestimuleerd moeten worden (136). Creëer 'Natuur-bufferzones' op bestaand landbouw areaal en verplaats functies zoals recreatie (spelen, sporten mountainbike routes, honden losloopterrein etc.) naar de 'Natuur-bufferzone' (070). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bij de realisatie van het NNN is de ambitie dat alle nieuwe natuur die nog nodig is voor het Natuurnetwerk Nederland de functie natuur krijgt en met hoogwaardige natuur wordt ingericht. Bij de realisatie van het NNN spelen diverse partijen een rol. Het gaat daarbij om de traditionele terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties, agrariërs, landgoedeigenaren en individuele burgers. De realisatie van nieuwe natuur in het NNN kan zowel via het spoor aankoop als via het spoor van functieverandering door particulier natuurbeheer. Hiervoor zetten wij ook de Uitvoeringsregeling Aankoopsubsidie Gronden NNN (UVAN) in; hiermee kunnen partijen rechtstreeks subsidie aanvragen voor de aankoop van gronden in het NNN. Wij zullen dit in de tekst van 4.7.1. opnemen; zie het tekstvoorstel hiernaast'. 2. Wij zijn het met u eens dat een scherp onderscheid tussen verschillende soorten natuur niet opportuun is voor de opgave waar we voor staan. Ditzelfde geldt wat ons betreft ook voor groen en natuur. In hoofdstuk 4.7.1 van de Omgevingsvisie worden de categorieën natuur, waaronder de Natura 2000 gebieden benoemd. Specifiek voor deze gebieden komt er vanuit het landelijke Programma Natuur extra beleid en middelen. Om het NNN voor 2028 gerealiseerd te hebben zullen wij onze inspanningen vergroten. 3. Landgoederen vallen grotendeels in het NNN. Via actief soortenbeleid kunnen bestaande biotopen van dieren door beheer en inrichtingsubsidies in stand worden gehouden op basis van de SVNL (Subsidieverordening natuur- en Landschapsbeheer); ook zijn er via de SKNL-subsidie (Subsidieriegeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap) extra maatregelen voor aandachtsoorten mogelijk in het NNN. Voor die (delen van) landgoederen die buiten het NNN vallen is er subsidie mogelijk via de USB, voor aandachtsoorten. Bestaande biotopen en diersoorten van landgoederen binnen NNN genieten ook bescherming via het NNN 'nee, tenzij'-beleid. Daarnaast worden beschermde diersoorten en hun leefgebied beschermd door de Wet natuurbescherming, deze is overal van toepassing. De NNN- en de Wnb-bescherming vinden wij voldoende. Een aanpassing van de verordening is daarom niet nodig. 4. In het kader van het nieuwe Programma Natuur bekijken wij samen met onze natuurbeherende partners de wenselijkheid en mogelijkheden voor de inrichting en grondgebruik van overgangszones tussen de kwetsbare natuurgebieden en

		<p>5. Graag concrete kaarten van de Natura 2000-gebieden, NNN en de aansluiting daarvan op gebieden in andere provincies in de hoofdtekst terug laten komen, in plaats van in de bijlagen (096).</p> <p>6. Aandacht wordt gevraagd voor behoud van oude regionaal inheemse ecosystemen; oude bossen, oude waterlopen, oude heidevelden, oude goed beheerde akkers etc. Deze zijn voor de biodiversiteit cruciaal. Reguleren met nee, tenzij er vooraf gecompenseerd kan worden op biodiversiteit (070).</p>	<p>het landbouwgebied. In het kader van de vervolgaanpak van de verdrogingsbestrijding wordt gekeken naar nut, noodzaak en haalbaarheid van hydrologische zones rondom kwetsbare, (grond) waterafhankelijke natuurgebieden. Ook wordt aan de gebiedstafels aanpak Stikstof in samenwerking met de regionale partners bekeken welke mogelijkheden er zijn om de overgang van natuur naar omliggende gebieden geleidelijker te laten verlopen. Daarnaast zijn er wellicht mogelijkheden via het realiseren van nieuwe groengebieden, voor het opvangen van de recreatiedruk. Dit wordt uitgewerkt in het programma Groen Groeit Mee.</p> <p>5. In de pdf-versie van de Ontwerp Omgevingsvisie is middels de leeswijzer op pagina 11 geprobeerd om zowel aan te geven hoe de visie in elkaar zit, als hoe de kaarten samenhangen met de tekst en gelezen kunnen worden en waar het digitale plan te vinden is. De kaarten maken onderdeel uit van de hoofdtekst, en zijn geen bijlagen.</p> <p>6. Wij beschermen ecologisch waardevolle oude bossen (oude bosgroeiplaatsen) zeer strikt. Wat op deze plekken bos is, moet bos blijven. Dat geldt ook voor oude boskernen, waarbij het gaat om autochtone flora. Oude boskernen mogen in principe niet gekapt worden. In de Beleidsregels natuur en landschap geven we aan wanneer het kapverbod zal worden toegepast. De daar genoemde waardevolle houtopstanden zijn samengebracht op één kaart 'de waardevolle houtopstandenkaart'. Heide, akkers en oude waterlopen hebben vanwege hun natuurwaarde en zeldzaamheid prioriteit in ons natuurbeheerplan. Cultuurhistorisch waardevolle oude waterlopen worden daarnaast beschermd door de verordening natuur en landschap. Tot slot zijn deze elementen ook erkend als wezenlijke kenmerken en waarden van NNN en genieten zij, voor zover zij in het NNN liggen, bescherming via ons Nee tenzij-beleid voor het NNN.</p> <p>Aanpassingen: <i>In 2028 is alle nieuwe natuur die nodig is voor het NNN (1570 ha) gerealiseerd door middel van functieverandering en inrichting via de sporen grondverwerving of particulier natuurbeheer.'</i></p> <p>De bestaande tekst in par. 4.7.1 pag. 111 onder het tekstblok 'Robuust natuurnetwerk van hoge kwaliteit', laatste alinea wordt als volgt vervangen): <i>We stimuleren het verbeteren van de natuurkwaliteit binnen en buiten het NNN. Om te komen tot een goede natuurkwaliteit is een goed natuurbeheer en het verbeteren van de abiotische condities van essentieel belang. Natuur gedijt alleen bij voldoende water van de juiste kwaliteit, een lage milieudruk en een goede bodemkwaliteit. Daarom is het van groot belang dat het natuurbeleid in belangrijke mate verweven is met het bodem-, water- en milieubeleid, zoals in hoofdstuk 4.1 Stad en land gezond en 4.2 Klimaatbestendig en waterrobuust is beschreven. Belangrijke maatregelen voor de verbetering van de natuurkwaliteit zijn de verdrogingsbestrijding, het verbeteren van de waterkwaliteit, de bestrijding van lichtvervuiling en het terugdringen van de stikstofdepositie.</i></p>
--	--	---	--

Realiseren van de bestaande opgave NNN

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
021 041 149	Particulier Gemeente Amersfoort Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<ol style="list-style-type: none"> 1. De realisatie van een robuust functionerend Natuurnetwerk Nederland – met bijbehorende kwaliteit van leefgebieden en ecosystemen – ligt niet op schema mb.t. NNN (1506), en Groene contour (3000 ha). Voor een sterk, robuust en verbonden Natuurnetwerk Nederland is het snel realiseren van deze bestaande opgave essentieel. Zeker gezien de huidige druk op natuurgebieden als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen, het vele gebruik van natuur voor recreatie waarbij het in sommige gebieden te druk is en de kwetsbaarheid van de natuur als gevolg van klimaatverandering, verdroging en de stikstofproblematiek (149). 2. Gevraagd wordt om nadrukkelijk op te nemen dat diezelfde kracht waarmee urgenties voor wonen en bereikbaarheid vanuit de provincie bij Het Rijk worden aangekaart, ook ingezet gaat worden om urgenties met betrekking tot realisatie en bescherming van natuur onder de aandacht te brengen. Verschillende maatschappelijke opgaven, zoals de stikstofproblematiek en klimaatverandering, bieden kansen om met middelen vanuit het Rijk de ambities financieel mogelijk te maken. Gevraagd wordt aan de provincie om zich veel nadrukkelijker in te zetten voor en zich in de Omgevingsvisie uit te spreken over, de ambitie om actief op zoek te gaan mogelijke financieringskansen bij het Rijk (149). 3. In de Omgevingsvisie wordt de erkenning van het belang van het bos- en heidegebied van Den Treek-Henschoten en de Leusderheide gemist. Dit zijn en blijven belangrijke gebieden om in te investeren (041). 4. Pas op met dat gebied ten zuiden van het voormalig Hessingterrein aan de N237, een makelaar/ondernemer wil het Hessingterrein volbouwen, de Biltsche Grift daar dempen en dan is het natuurlijk wel gedaan met de rust. Bescherm het natuurgebied door gewoon de Biltsche Grift te behouden en "leuke" bruggetjes geen kans te geven. Attendeer de toezichthouders maar alvast (021). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wij zetten onze instrumenten en capaciteit in om de in het Akkoord van Utrecht afgesproken realisatie van 1570 NNN-ha voor 2028 gereed te hebben. De Groene contour kent een veel lager realisatietempo, mede doordat tot nu toe het uitgangspunt was dat hiervoor geen provinciale financiering beschikbaar was. Met het coalitieakkoord is hiervoor € 12 mln. beschikbaar gekomen. Met deze middelen willen wij de realisatie van de Groene contour in de periode 2021-2023 een impuls geven. Wij onderkennen dat de druk op natuurgebieden steeds hoger wordt en dat een robuust natuurnetwerk voor ontlasting kan zorgen. Dit is echter onvoldoende en daarom werken wij ook aan een programma Groen Groeit Mee, waarin gewerkt wordt aan de realisatie van nieuw (vooral recreatief) groen in gelijke tred met rode ontwikkelingen. Dit moet zorgen voor nieuwe groene uitloopgebieden waar de Utrechtse inwoners kunnen genieten van het buiten zijn. 2. In het overleg met het Rijk wordt in interprovinciaal verband de financiering van het natuurbeleid, waarbij de provincies verantwoordelijk zijn voor de uitvoering, regelmatig geagendeerd. Dit heeft bijvoorbeeld geresulteerd in een nieuwe financiële impuls door het Rijk voor zowel de stikstofaanpak (voor bronmaatregelen zoals de gerichte opkoopregeling en de beëindigingsregeling, voor stimulatie van innovatie, etc.) als voor intensivering van natuurherstel en beheer (deels landen de financiën direct bij de TBO's; deels gaat dit via de provincie middels het nieuwe Programma Natuur). Een deel van de financiën wordt door de provincies besteed; een deel gaat via andere regelingen rechtstreeks naar uitvoerende partijen. Het gaat zowel om jaarlijks terugkerende middelen als om eenmalige middelen. Via het programma Groen Groeit Mee wordt nu eveneens naar financieringsbronnen gezocht. Daarbij wordt breed onderzoek gedaan naar mogelijke financiering vanuit Europese fondsen, rijksmiddelen, provinciale middelen en gemeentelijke middelen. Daarnaast is in het Utrechts Aanbod de groene opgave ook nadrukkelijk geagendeerd bij het Rijk, met een zeer substantiële financiële claim. Samen met lobbyisten van provincie en gemeenten zijn we scherp op mogelijke financieringsstromen om de groene opgaven te verwezenlijken. Wij vullen paragraaf 6.5 aan met de tekst over lobby als instrument. 3. Het bos- en heidegebied van Den Treek – Henschoten en de Leusderheide achten wij van groot natuurbelang. Daarom hebben wij de bos- en natuurterreinen op Den Treek – Henschoten geheel onder het NNN gebracht. En wij bekijken graag samen met u naar de mogelijkheden hier verder te investeren in verhoging van de natuurkwaliteit. Voor de Leusderheide geldt vanwege het militaire gebruik een andere aanduiding. Wij hebben het aangewezen als militair terrein met bijzondere natuurwaarden. Dit terrein mogen wij, ondanks de natuurwaarden, niet toevoegen aan het NNN, omdat dit, ten behoeve van het militaire belang, in het Barro (en straks ook de Omgevingswet) is vastgelegd. Mocht het militaire gebruik worden beëindigd dan is het de bedoeling het terrein op te nemen in het NNN. Het noordelijke gedeelte van landgoed Den Treek Henschoten is aangegeven als recreatiezone. De recreatiedruk in dit NNN-gebied is hoog. Wij zullen zoeken

			<p>naar manieren om zowel de recreatieve functie als de natuurfunctie met elkaar in balans te brengen. Naast verdere zonering van het gebied kan hierbij ook gedacht worden aan de ontwikkeling van nieuw (recreatief) groen, bijvoorbeeld via het Programma Groen Groeit mee. Daar waar de recreatiezone het NNN overlapt gelden de beschermende NNN-regels.</p> <p>4. Voor uw reactie op de planvorming verwijzen wij u naar de bestemmingsplanprocedure die door de gemeente De Bilt in gang gezet wordt. In deze procedure is ruimte voor inspraak. Vanuit de provincie toetsen wij of het plan voldoet aan de kaders vanuit de verordening (onder andere op het gebied van cultuurhistorie en natuur).</p> <p>Aanpassing: Paragraaf 6.5 aanvullen met: Mochten we in de uitvoering van ons Omgevingsbeleid aanlopen tegen obstakels in de wet- en regelgeving van het Rijk, of mochten we voor de uitvoering behoefte hebben aan financieringsstromen vanuit Rijk of Europa, dan is lobby een instrument wat we samen met lobbyisten van andere overheden in kunnen zetten.</p>
--	--	--	---

Voorstellen wijziging NNN op de kaart

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
021 052 068 074 116 118 130 163	Particulier Gemeente Utrechtse Heuvelrug Rijksvastgoedbedrijf, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad Stichting Beter Zeist Werkgroep De Groene Driehoek NV Landgoed Anderstein en BV Landgoed 't Stort Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	<p>Verzocht wordt de begrenzingen van het NNN aan te passen voor:</p> <ol style="list-style-type: none"> Weilanden achter het KNMI en weilanden rond de universiteitsweg: Het is raar dat het beoogd gebied 'te realiseren natuurnetwerk' rondom de Utrechtse weg N237 vanaf Utrecht tot aan Zeist zo versnipperd is (021). Arnhemse Bovenweg nabij nr. 285: terrein scouting, Traaij noordzijde, bij Bergse Bossen, Reepad, Triodosbank, Amersfoortseweg noordzijde Doorn, Gronden omgeving Droststeeg: vanwege verruiming of beperking van NNN (052). Drie militaire terreinen. Hier maken bebouwde, verharde en intensief in gebruik zijnde delen onderdeel uit van het NNN, terwijl dit gezien de feitelijke situatie niet juist is. Het betreft dan de militaire terreinen Camp New Amsterdam (behoudens de ecologische corridor) aan de Dolderseweg te Zeist, de legerplaats Soesterberg aan het Zeisterspoor te Soest/Amersfoort en het IBL aan de Kolonel HL van Royenweg te Leusden (068). Langbroekerwetering, bij voorkeur door het aantal percelen onder Groene contour, maar nog beter onder NNN-bescherming, uit te breiden vanwege een betere bescherming (074). Langbroekerwetering: vanwege betere bescherming. Uit het Ontwerp blijkt dat de provincie zich voor wat natuur betreft vooral richt op de stuwwal(len). Maar het overgangsgebied van de stuwwallen naar de Rijn en Lek zijn mede door kwelwater vanuit de Heuvelrug voor natuur en biodiversiteit van groot belang. Zowel in Natura 2000-gebieden als elders komt daar het zeldzame 	<ol style="list-style-type: none"> Het NNN is door Provinciale Staten vastgesteld op basis van verspreiding van soorten, de actuele natuurkwaliteit van terreinen, de potenties om natuur op bepaalde locaties te ontwikkelen en de samenhang tussen natuurterreinen. In het door u aangegeven gebied is een doorgaande ecologisch structuur aanwezig die bij kruisingen met infrastructuur voorzien is van faunapassages. Wat er nu op kaart staat beschouwen we als voldoende voor een goed functionerende ecologische verbinding. U vraagt ons de kaart van het NNN aan te passen op een aantal punten. De NNN-begrenzing is op basis van een aantal criteria vastgesteld. Wij hebben nogmaals gecontroleerd of deze grenzen juist zijn neergelegd. Wij kunnen ons vinden in de aanpassingen bij het Reepad en zuidrand Maarn. Bij de Droststeeg is de kaart al in overeenstemming met de gewenste situatie. De gewenste aanpassingen van de Arnhemse Bovenweg en Traaij zijn niet akkoord omdat het behoud van natuurwaarden op deze terreinen belangrijk is voor het NNN. De aanpassing van de Triodos/Reehorst is eveneens niet akkoord omdat het bestemmingsplan de Reehorst gekoppeld is aan een saldobenadering waarbij er zorgvuldige afspraken zijn gemaakt over de borging van natuur. Een aanpassing van de begrenzing past hier niet binnen. Deze militaire terreinen liggen op belangrijke locaties in het NNN waarbij de aanwezige waarden het NNN versterken. Hiervoor gelden regels uit het Barro die zijn overgenomen in de Omgevingsverordening. Dit houdt in dat aantasting van natuur ten gevolge van nieuwe ontwikkelingen t.b.v. militair gebruik gecompenseerd moeten worden (indien deze ontwikkelingen niet passen in het vigerende bestemmingsplan). Alternatieven en groot openbaar belang hoeven echter hiertoe niet te worden aangetoond. Dit zou ook gelden voor het Strategisch Vastgoedplan aangezien deze ontwikkelingen gekoppeld zijn aan militair gebruik

		<p>essenhakhout voor, een habitatype dat Europees het hoogste niveau van bescherming kent (116).</p> <p>6. Groene Driehoek: deze had tot 2001 op de kaart van de Ecologische Hoofdstructuur een belangrijke overgangsfunctie als verbinding tussen de Utrechtse Heuvelrug en het Vechtplassengebied. Die overgangsfunctie heeft het nog steeds, maar op de kaart van de NNN en de Groene contour is gekozen voor een merkwaardige lijn met inspringende en witte gebieden. Verzocht wordt om deze fout uit het verleden ongedaan te maken en het hele gebied als NNN en/ of Groene contour aan te wijzen (118).</p> <p>7. NNN ter plaatse van de nieuwe rondweg Maarsbergen: gevraagd wordt om een herbegrenzing (130).</p> <p>8. De ecologische verbindingzone ten zuiden van Zeist tussen de wildviaducten bij Odijk in de A12 en bij Zeist-West in de A28: deze moeten beter worden ondersteund door meer NNN of Groene contourgebieden in het tussenliggend gebied aan te wijzen. De NNN en Groene contourgebieden langs de verbinding zijn vooral ten zuiden van Couwenhoven erg mager. Recent is aansluitend op deze route bij Griftenstein in De Bilt nog een grote faunatunnel aangelegd onder de Utrechtseweg. Het is belangrijk deze investeringen in infrastructuur voor biodiversiteit ook te blijven verzilveren door de verbinding te beschermen (163).</p>	<p>(zie kamerbrief 4 juli 2019). Ontwikkelingen vanuit militair gebruik kunnen dus doorgaan, maar behoeven compensatie indien er sprake is van aantasting van natuur. Daarnaast hanteren wij het uitgangspunt dat bij het vervallen van de militaire functie de NNN-bescherming in stand blijft. Gezien het vorenstaande, namelijk dat na het vervallen van de militaire functie de natuurwaarde in stand blijft, ligt het niet voor de hand deze locaties toe te voegen aan het stedelijk gebied. De aanduiding kernrandzone biedt een instrument waarvan gebruikt gemaakt kan worden voor kwaliteitsverbetering van het gebied en heeft verder geen consequenties</p> <p>4. De natuurterreinen in het Langbroekerwetering-gebied, alsmede de daar tussen liggende landbouwgronden, liggen vrijwel allemaal al in het NNN. Wij vinden het gebied daarmee voldoende beschermd en zien geen aanleiding om het NNN uit te breiden.</p> <p>5. Het essenhakhout in het Langbroekerwetering-gebied, ligt geheel in het NNN. Wij vinden het daarmee voldoende beschermd.</p> <p>6. De aanwezige bossen en natuurterreinen behoren reeds tot het NNN. Het begrenzen van landbouwgrond voor natuurontwikkeling (nog te ontwikkelen NNN) gebeurt, na overleg met betrokken partijen, in het natuurbeheerplan, niet in de Omgevingsvisie.</p> <p>7. De herbegrenzing zal in de eerstvolgende aanpassing van de verordening worden vastgelegd op het moment dat het provinciale inpassingsplan (PIP) voor de rondweg bij Maarsbergen onherroepelijk is.</p> <p>8. Wij zijn het met u eens dat de ecologische verbinding tussen de door u genoemde wildviaducten ter hoogte van Couwenhoven en Bunnik relatief beperkt in omvang is. Overwegingen over wat wenselijk en mogelijk is ten aanzien van nieuwe natuur (nog te ontwikkelen NNN), krijgen echter, na overleg met betrokken partijen, hun beslag in het natuurbeheerplan, niet in de Omgevingsvisie. Na vastlegging in het Natuurbeheerplan is de volgende stap de verankering in het ruimtelijke spoor (de omgevingsverordening).</p> <p>Aanpassingen: Het kaartbeeld wordt voor het Reepad en de zuidrand Maarn aangepast.</p>
--	--	---	---

Bescherming NNN en Groene contour

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098 112 149 167	Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Particulier Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties Stichting Behoud de Eemvallei	<p>1. Voorgesteld wordt veel strakkere en vooral hardere keuzes voor: Natura 2000, de NNN-gebieden en de Groene contour zijn volstrekt onaantastbaar (geen enkele uitzondering mogelijk) (112).</p> <p>2. Huidige provinciale samenwerkingsacties en -intenties leiden tot natuurwinst maar blijken nog niet voldoende te zijn. Daarom pleiten wij nu – urgent – voor een passende, en serieuze ruimtelijke bescherming van het NNN (inclusief de Groene contour). Want de ervaring leert inmiddels dat het mogelijk maken van ruimtelijke ontwikkelingen in het NNN via de zogenaamde 'plussen/minnen of saldobenadering/meerwaarde benadering', slechts incidenteel tot daadwerkelijke natuurwinst heeft geleid.</p>	<p>1. Voor Natura 2000-gebieden zijn windturbines en zonnenvelden uitgesloten. Voor NNN hebben we een beschermingsregime opgenomen in de verordening. Binnen de Groene contour zijn de mogelijkheden niet aangepast, alleen wel voor energie verder gespecificeerd. Verstedelijking zien wij als een mogelijk verdienmodel voor ontwikkeling van natuur binnen de Groene contour.</p> <p>2. De bescherming van het NNN is een van onze belangen waar wij zeer zorgvuldig mee omgaan. Binnen de provincie Utrecht kennen we echter veel andere functies binnen het NNN en wij vinden het ongewenst deze terreinen te exclaveren omdat dit zou leiden tot een belangrijke afname van natuur binnen onze provincie. De functies die nu binnen het NNN liggen hebben een zekere ruimte nodig om in stand te kunnen blijven. De uitzonderingen in onze regels zijn dan ook nodig om</p>

		<p>Ruimtelijke bescherming van het NNN kent inmiddels helaas een benadering die vergelijkbaar is met de voormalige 'PAS-benadering', oftewel: niet het voorkomen van aantastingen is leidend, maar het mogelijk maken van 'rode en andere ontwikkelingen'. Gezien de druk die nu al op het NNN afkomt (er zijn vele grote en kleine ontwikkelingen in het NNN in voorbereiding) en gezien het feit dat er zeker nog geen sprake is van een robuust functionerend NNN, vragen we u om een betere bescherming van het NNN (149).</p> <p>Er zal een adequate bescherming aan het NNN moeten worden gegeven. Ervaringen leren dat er telkenmale toch door ruimtelijke ontwikkelingen weer inbreuken op dat NNN ontstaan, niet in de laatste plaats door de verruiming die in de loop van de tijd in de regelgeving of zo men wil 'Instructies' zijn ontstaan, zoals het mogelijk maken van de zogenaamde 'Saldobenadering'. O.i. zou men nu ook echt voor het behoud van de natuur in het NNN, inclusief uiteraard Natura 2000-gebieden, moeten gaan, dus daarvoor alsnog een stringenter beschermingsbeleid moeten gaan voeren en alsnog van bijvoorbeeld de mogelijkheid tot saldering moeten afzien. (098).</p> <p>3. Zeer ernstige zorgen worden uitgesproken, want hoe is dit mogelijk dat u in strijd met de NNN-regelgeving de bomenkap en woningbouw van 10 appartementenflats goedkeurt bij Paleis Soestdijk. Dit wordt derhalve een zeer ernstige aantasting van de NNN waardoor deze niet meer naar behoren kan voor fauna en flora kan functioneren. Het eeuwenoude ecosysteem zal daardoor verdwijnen. In het uitgevoerde Natuuronderzoek zijn kennelijk opzettelijk een aantal beschermde vogelsoorten weggelaten. Die 10 in de NNN geplande appartementenflats zullen overigens ook nog eens in een 'wespentaille' van het Borrebos zijn gesitueerd (167).</p>	<p>deze functies in stand te kunnen houden en niet te veel af te wijken van ons beleid. Daarnaast willen we de mogelijkheden open houden om tot een versterking van het NNN te komen door een gebiedsgerichte benadering. We hebben hier de meerwaardebenadering voor opgenomen (vergelijkbaar met de eerdere saldobenadering).</p> <p>In de regels die opgenomen zijn in de Interimverordening wordt vooruitgelopen op de BKL (Omgevingswet). Aangezien hierin niet meer uitgegaan kan worden van het voorkomen van significante aantasting betekent dit dat het instrument plussen en minnen niet meer kan worden toegepast. Wij willen het wel nog steeds mogelijk maken om op gebiedsniveau het NNN te versterken (middels de meerwaardebenadering) om de kans op een integrale benadering waarbij versterking van het NNN voorop staat niet uit te sluiten.</p> <p>U geeft aan dat de natuurwinst van de saldobenadering in de praktijk niet leidt tot het gewenste resultaat. Wij zien dat, als dit het geval zou zijn, dit vooral gaat om gevallen waarbij de borging van de compensatie niet goed was geregeld. In de Interimverordening zijn aanvullende regels opgenomen om juist dit punt te verbeteren. In deze aanvullende regels zijn afspraken opgenomen over de eisen m.b.t. tot de uitwerking van de compensatieopgave (beheer en inrichting), de termijn waarop de compensatie gerealiseerd moet zijn en het opnemen van een voorwaardelijke verplichting en de privaatrechtelijke overeenkomst. Deze laatste is in de toelichting opgenomen.</p> <p>Zie verder zienswijzen Omgevingsverordening.</p> <p>3. Op dit moment worden de ontwikkelingen op Landgoed Paleis Soestdijk die in het voorontwerp-bestemmingsplan zijn aangegeven door de gemeente Baarn uitgewerkt in een ontwerp bestemmingplan. Wij verwijzen u hierbij graag naar de daarbij behorende procedure. Het ontwerpbestemmingsplan moet nog ter inzage worden gelegd. U kunt dan uw reactie op het ontwerpbestemmingsplan bij de gemeente Baarn indienen. Wij zijn vanuit de provincie nauw betrokken bij de plannen en controleren vanuit onze rol ook of het plan voldoet aan de regels van de vigerende verordening. Dit houdt voor het Natuurnetwerk Nederland in dat er geen sprake mag zijn van significante aantasting.</p>
--	--	---	---

Natura 2000-gebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
035 122	Particulier Vereniging Nederlandse Riviergemeenten	<p>1. Waar het gaat om de rivier met uiterwaarden en oevers ligt uw focus op natuur (N2000). In de praktijk zijn uiterwaarden ook in gebruik voor recreatie en landbouw. Wij vinden dat er te eenzijdig naar de uiterwaarden wordt gekeken, zowel in het huidige gebruik als in de potentie van meervoudig ruimtegebruik en integrale ontwikkeling van het rivierengebied (bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw en extensieve recreatie) (122).</p> <p>2. In de taartpunt is de laatste jaren veel nieuwe natuur aangelegd, waardoor het reguliere melkveebedrijf geheel rondom in natuur ligt. Het bedrijf ondervindt hierdoor schade. Wordt er in de nieuwe Omgevingsvisie rekening gehouden met een zogenaamde bufferzone tussen de natuur en landbouw?</p>	<p>1. Op pagina 30 van de Omgevingsvisie wordt uiteengezet dat de zone langs de Nederrijn en de Lek functioneert als een robuuste groenblauwe en recreatieve structuur. Daarbinnen liggen NNN- en Groene contourgebieden en enkele Natura 2000-gebieden. Tussen deze gebieden, en soms erin, is ook sprake van recreatief gebruik, bijvoorbeeld in de vorm van dagrecreatie zoals bij Salmsteke Lopik, de Middelwaard Vianen en bij Tull en 't Waal. De meeste NNN-gebieden zijn toegankelijk voor wandelaars. Van belang is dat voldaan wordt aan de regelgeving NNN/N2000. Buiten de NNN-gebieden liggen nog agrarische gebieden, waar ook vormen van natuurinclusieve landbouw mogelijk zijn. Sommige uiterwaarden hebben de hoofdfunctie natuur en andere delen hebben de hoofdfunctie agrarisch of recreatie. Daar waar mogelijk vanuit de hoofdfunctie is sprake van multifunctioneel gebruik</p>

		<p>Indiener wil geen uitrookbeleid met nog meer regels en beperkingen in N2000! Afgelopen jaren is de regelgeving rondom de natuur alleen maar toegenomen. Wanneer stopt dit? Indiener maakt zich grote zorgen om familiebedrijf en toekomst. (035).</p>	<p>2. Wij proberen in het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen natuurwaarden te behouden en te versterken. Indien u van deze werkzaamheden schade ondervindt, kunt u contact opnemen met de provincie. In principe proberen wij ook voor bedrijven in het gebied zelf ruimte te behouden. Maar een ligging in of vlakbij Natura 2000-gebied heeft vrijwel zeker invloed op de ontwikkelmogelijkheden van een bedrijf en de bedrijfsvoering zelf. In de gebiedsgerichte aanpak Stikstof wordt samen met betrokken partijen nagedacht over de opgave en daaraan gerelateerde oplossingen. Uiteraard zijn wij altijd bereid mee te denken in de mogelijkheden, waarbij we graag de volle breedte van mogelijkheden verkennen.</p> <p>Sinds de aanwijzing van Habitatrichtlijn gebieden, rond 2004, is de provincie eindverantwoordelijk voor het behoud en herstel van de natuur in de Natura 2000-gebieden. De regels van elk gebied worden vastgelegd in beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het beheerplan voor het gebied Oostelijke Vechtplassen is in voorbereiding. Dit plan staat bij publicatie open voor inspraak en beroep. Dat is het moment waar u ook uw bezwaren kenbaar kunt maken. U maakt zich zorgen over de regels en beperkingen in het N2000 gebied en de gevolgen en positie van uw melkveebedrijf. Wij zijn echter van mening dat er geen sprake is van 'uitrookbeleid', zoals u aangeeft. De beschermingsmaatregelen zijn nodig om de bijzondere natuurwaarden in dit Natura 2000-gebied te beschermen. Daarbij krijgen diverse aangrenzende grondgebruikers te maken met regels en vergunningseisen bijvoorbeeld ten aanzien van de stikstofuitstoot. Uitgangspunt is wel dat bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt toegestaan</p>
--	--	--	---

Groene contour

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070 081 102 108 120 130 148 155 160 161	ECO-DOE LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A. Maatschap Zagt Landgoed Lockhorst NV Landgoed Anderstein en BV Landgoed 't Stort Twee particulieren Firma P. Rodenburg Particulier	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voorstel wijziging tekst: Pag. 112 veranderen in: Zolang de natuur in de Groene contour nog niet is gerealiseerd zijn alle ontwikkelingen die het realiseren van hoogwaardige natuur binnen de Groene contour onmogelijk maken, niet toegestaan (070). 2. Het uitgangspunt van de Groene contour moet blijven dat realisering van natuur gebeurt op basis van vrijwilligheid (081). 3. Een groot gedeelte van het areaal van de Groene contour betreft grond met een landbouwfunctie. Gezamenlijk met andere organisaties werken agrarische organisaties binnen het Akkoord van Utrecht aan de realisering van de Groene contour. De afgelopen jaren is de druk op de grond in de provincie Utrecht enorm toegenomen. Een transitie van de landbouw naar een sector die kringlopen zoveel mogelijk weet te sluiten en daarbij op een natuurinclusieve manier landbouw bedrijft, zal tot gevolg hebben dat ook de agrarische sector meer grond nodig zal hebben (extensivering). Gepleit wordt er daarom voor dat er bij een herijking van het Akkoord van Utrecht ook perspectief is voor de agrarische sector. De pilot Duurzame Landbouw met Natuur heeft laten zien dat een combinatie van natuur met een agrarische functie mogelijk is. De maatschappelijke kosten zijn hierbij 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De huidige tekst geeft weer dat het alleen gaat om onomkeerbare ontwikkelingen. Wij handhaven de voorwaarde dat onomkeerbare ontwikkelingen niet toegestaan zijn in de Groene contour. Wij zien geen aanleiding om deze tekst te wijzigen. 2. Conform de afspraken uit het Akkoord van Utrecht is de realisatie van natuur in de Groene contour alleen mogelijk op vrijwillige basis. 3. De partners van het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur (DLMN) werken aan twee opgaven: enerzijds aan de realisatie van natuurinclusieve landbouw en anderzijds aan natuurontwikkeling in de Groene contour. Het verschil tussen deze twee opgaven is dat de gerealiseerde natuurwaarden in de Groene contour juridisch-planologisch worden geborgd door een (gedeeltelijke) functieverandering of het vestigen van een kwalitatieve verplichting. Bij eventuele verkoop van een Groene-contourperceel worden de natuurwaarden zodoende in stand gehouden. Dit is bij natuurinclusieve landbouw niet het geval. Hier kunnen in principe alle ontwikkelde natuurwaarden door bijvoorbeeld verkoop weer te niet worden gedaan. 4. Volgens het Akkoord van Utrecht van 2011 is afgesproken dat Groene contourpercelen, die voor het overgrote deel worden gebruikt als landbouwgrond, op vrijwillige basis omgevormd kunnen worden tot natuurgebied, waarna ze vervolgens door de provincie aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN) worden toegevoegd. Na de realisatie van Groene contour natuur door derden, en

		<p>bovendien vele malen lager dan wanneer deze grond volledig wordt omgezet in natuur. Voorgesteld wordt om deze pilot breder uit te rollen en resultaten van de pilot te implementeren in een herijkte versie van het Akkoord van Utrecht (081).</p> <p>4. We zien dat het begrip Groene contour zoals destijds overeengekomen in de afspraken van het Akkoord van Utrecht aan aftakeling onderhevig is. De verschillen met de NNN worden steeds kleiner, lees de beperkingen steeds groter. Wij houden vast aan de Groene contour zoals destijds afgesproken (102).</p> <p>5. Een groot gedeelte van het areaal van de Groene contour betreft grond met een landbouwfunctie. Het kan niet zo zijn, dat gezien de impasse waarin we zitten rondom het stikstofdossier, de provincie Utrecht extra natuur gaat aanleggen buiten de afgesproken NNN. De NNN-gebieden van de provincie Utrecht zijn nog niet eens gerealiseerd. De Groene contour moet behouden blijven voor de landbouw. Biodiversiteit kan bereikt worden door agrarisch natuurbeheer. Agrarisch leent zich met namen in de Groen contour (155).</p> <p>6. Afgevraagd wordt wat het toevoegt om ook nog eens 3000 hectare landbouw in te richten met natuur als de provincie wenst dat de landbouw in 2050 natuurinclusief is. Vruchtbare grond is zeer geschikt om voedsel op te produceren. Wat is de logica om deze grond dan af te waarden tot natuur? Het combineren van landbouw en natuur levert een goedkope en duurzame natuurlijke landbouw op (108, 148, 160, 161).</p> <p>7. Van belang is dat voor de Groene contour financieringsmogelijkheden worden gezocht, onder meer door combinaties van functies die geld opleveren (120/130).</p>	<p>toevoeging van deze percelen aan het NNN, stelt de provincie volgens het Akkoord subsidie ter beschikking voor het beheer van de nieuw ontwikkelde natuur. Momenteel wordt er onderzocht of bepaalde vormen van financiering, al dan niet in combinatie met gedeeltelijke functieverandering, kwalitatieve verplichtingen en/of langjarige contracten de ontwikkeling van natuurwaarden in de Groene contour kunnen versnellen. Hierdoor worden de verschillen tussen natuurontwikkeling in de NNN en de Groene contour juist groter en niet kleiner.</p> <p>5. In 2011 is door alle in het landelijk gebied actieve en voor natuurrealisatie relevante partijen, inclusief LTO, het Akkoord van Utrecht ondertekend. Hierin is afgesproken dat Groene contourpercelen, die voor het overgrote deel worden gebruikt als landbouwgrond, op vrijwillige basis omgevormd kunnen worden tot natuurgebied, waarna ze vervolgens door de provincie aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN) worden toegevoegd. Volgens dit Akkoord kon de realisatie van natuur in de Groene contour door derden worden gefinancierd, bijvoorbeeld door middel van 'rood voor groen'-constructies bij landgoedontwikkeling of kleinschalige verstedelijking. Na de realisatie van Groene contournatuur door derden, en toevoeging van deze percelen aan het NNN, stelt de provincie volgens het Akkoord subsidie ter beschikking voor het beheer van de nieuw ontwikkelde natuur.</p> <p>6. De opgave voor de realisatie van natuurinclusieve landbouw geldt voor de gehele provincie Utrecht. Nieuw Europees, Rijks- en Provinciaal beleid moet ervoor zorgen dat deze kwalitatieve doelstelling in 2050 wordt bereikt. De opgave voor het op vrijwillige basis realiseren van 3000 ha aan duurzame natuurwaarden in de Groene contour is kwantitatief van aard. Deze hectares zullen worden toegevoegd aan het NNN en planologisch-juridisch worden beschermd als zijnde natuur. Dit zijn twee verschillende zaken.</p> <p>7. Voor de financieringsmogelijkheden van de groene contour wordt een pilot uitgevoerd door een samenwerkingsverband van de LTO, NMU, terreinbeherende natuurorganisaties en de agrarische collectieven.</p>
--	--	---	---

Begrenzing Groene contour op kaart

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
101 167	Particulier Stichting Behoud de Eemvallei	<p>1. Op 20 december 2018 is de Provinciale Ruimtelijke Verordening geconsolideerd vastgesteld. Cliënt heeft destijds niet opgemerkt dat de begrenzing van de 'Groene contour' zijn bouwvlak doorkruist. Verzocht wordt om de grenzen van de 'Groene contour' aan te passen waarbij deze de bouwvlakgrens volgt van het perceel (101).</p> <p>2. Verzocht wordt om de Groene contour tussen de Praamgracht en de Koningslaan om te vormen tot natuur. Er zijn plannen om daar voor bezoekers van paleis en landgoed Soestdijk een enorme parkeerplaats voor ong. 1400 auto te maken. De gemeenteraad van Baarn nam recent een motie aan dat dit parkeren daar niet wordt toegestaan. Echter dit is desondanks en onbegrijpelijk toch in het Ontwerpbestemmingsplan Landgoed Paleis Soestdijk terecht gekomen (167).</p>	<p>1. De aanduiding Groene contour ligt inderdaad ten onrechte voor een klein gedeelte op het bestaand bouwvlak in het bestemmingsplan. Dit wordt gecorrigeerd in ons basisbestand NNN.</p> <p>2. De Groene contour kan pas onderdeel uitmaken van het NNN als deze is ingericht als natuur. De provincie heeft voor de Groene contour beperkt middelen voor natuurrealisatie. Voor uw reactie op het ontwerp-bestemmingsplan verwijzen wij u door naar de ter inzage legging van het ontwerp-bestemmingsplan. Het klopt dat de gemeenteraad van Baarn tijdens de behandeling van het voorontwerpbestemmingsplan een motie heeft aangenomen om het weiland langs de Praamgracht niet te gebruiken als (overloop)parkeerterrein. Het ontwerpbestemmingsplan dat nu wordt opgesteld zal hierop worden aangepast.</p> <p>Aanpassing: Wij corrigeren de kaart 'Groene contour' met de juiste begrenzing zoals aangegeven inspraakreactie 101.</p>

Bovenlokale dagrecreatieterreinen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
074	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad	Het melden dat bovenlokale dagrecreatieterreinen het natuurnetwerk versterken is een te gemakkelijke koppeling die zeker niet altijd opgaat, vooral wanneer die terreinen in een NNN of Natura 2000-gebied liggen. Hier kan de natuur juist schade ondervinden van een nu al te hoge en nog steeds oplopende recreatiedruk, dan is de balans uit evenwicht. Hier mist de erkenning van een probleem; indien het al wordt benoemd, wordt het vaak afgedaan als een 'vergunningen- en handavingskwestie'.	In Natura 2000-gebieden wordt toegezien op de bepalingen uit het Natura 2000-beheerplan voor recreatie. De RUD heeft hier per gebied een handavings-plan voor opgesteld. Echter; recreanten zijn welkom om van de natuur met hoge kwaliteit te genieten, onder de voorwaarde dat dit geen verstoring of schade veroorzaakt. Indien u van mening bent dat dit wel het geval is, kunt u dat melden bij de handhavende instantie. Deze groene recreatieterreinen zijn vooral bedoeld voor recreatie, maar hebben ook een functie ten behoeve van behoud en versterking van de biodiversiteit. Of dagrecreatieterreinen het NNN versterken hangt af van de ligging, de gebruikintensiviteit, de inrichting en het beheer. Ecologische beheer van groene onderdelen van deze terreinen is gewenst maar is zeker nog niet overal de norm. In het komende Programma recreatie en toerisme zal hier aandacht aan worden besteed. Het situeren van nieuwe dagrecreatieterreinen in het NNN, in casu de N2000-gebieden, is minder of niet gewenst en moet worden getoetst aan het de NNN-beschermingsregels en de regels uit de wet natuurbescherming.

Ecologische verbindingen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070 098 163	ECO-DOE Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verzocht wordt om op de kaarten over het natuurnetwerk ook echt alle ecologische verbindingen (Inclusief bijbehorende 'faunapassages') aan te geven, zodat ook met juist de kwetsbaarheid van die verbindingen adequaat rekening kan worden gehouden bij eventueel ontwikkelingen (098). In de hele provincie is het bij ecologische verbindingen essentieel dat een verbinding niet op één plaats onderbroken wordt waardoor alle schakels van de verbinding hun waarde voor ecologische verbindingen verliezen. Dat gevaar is groot door de verstedelijkingsdruk en de ligging van deze verbindingen in kernrandzones waar ecologische waarden niet uitdrukkelijk zijn beschermd (163). 2. Gevraagd wordt om de bestaande ecopassages te verbeteren en aan te passen aan een natuurlijk wijze van verplaatsen van fauna. Uitbreiden van ecopassages om de bewegingen van alle lagen van de fauna te verbeteren en daadwerkelijk natuurgebieden te verbinden (070). 3. Biodiversiteit herstel vraagt niet alleen om meer ecopassages maar ook passages die echt voeling hebben met hoe fauna zich verplaatst en/ of waar ze platgereden worden. Particuliere natuur eigenaren en of natuurverenigingen hebben meer voeling met de lokale natuur en kunnen hierbij een rol spelen (070). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ecologische corridors maken integraal onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland. Ze vallen daarmee onder het daarvoor geldende beschermingsregime van het NNN en zijn daarom niet apart op de kaart aangeven. Bij de beoordeling van ruimtelijke ontwikkelingen in het NNN wordt nadrukkelijk ook het effect op ecologische verbindingen in de beoordeling meegewogen. 2. De locatie en de keuze van de soort faunapassage wordt bepaald door de verspreiding van diersoorten en de mate waarin het noodzakelijk is om faunapassages aan te leggen om de soorten duurzaam in stand te houden. Dit wordt afgestemd met lokale overheden, beheerders van natuurterreinen en andere grondeigenaren. Er zijn zeker nog knelpunten aanwezig. Per periode van een tot enkele jaren worden er programma's opgesteld en uitgevoerd om waar nodig faunapassages aan te leggen. Bestaande faunapassages en rasters worden jaarlijks geïnspecteerd en waar nodig geoptimaliseerd en hersteld. 3. De locatie en de keuze van de soort faunapassage wordt bepaald door de verspreiding van diersoorten en de mate waarin het noodzakelijk is om faunapassages aan te leggen om de soorten duurzaam in stand te houden. Dit wordt afgestemd met lokale overheden, beheerders van natuurterreinen en andere (particuliere) grondeigenaren.

Robuuste verbindingen Veluwe – Heuvelrug en Arnhemse

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
041 098 117	Gemeente Amersfoort Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Particulier	<p>1. In de Omgevingsvisie wordt de ecologische verbinding door de Gelderse vallei naar de Veluwe (het Groene Valleilint naar de Veluwe) gemist. Dit zijn en blijven belangrijke gebieden om in te investeren (041). Teneinde daadwerkelijk tot een: 'Robuust natuurnetwerk' te kunnen komen ontbreekt deze cruciale schakel (Valleilint), mede in relatie tot het NNN als geheel en dan in het bijzonder die tot de aangrenzende provincies. Ook de provincie Staten van Gelderland heeft zich in die zin met een daartoe via een amendement positief uitgesproken (098).</p> <p>2. U heeft zelf met meerderheid van provinciale staten vastgesteld dat u edelherten op de Utrechtse Heuvelrug toelaat. Maar dan moeten deze er ook kunnen komen en dan kunnen andere diersoorten zoals de boomarter meeprofiten van de uitwisselingsmogelijkheden door te zorgen voor een goede ecologische verbinding tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe, bijvoorbeeld door met de provincie Gelderland een ecoduct aan te leggen bij Terschuur en aan deze robuuste verbinding samen te werken. Het is dan ook dringend gewenst in de tekst en ook op de kaarten de ecologische verbinding met de provincie Gelderland op te nemen in uw plannen. En dat kan u samen met de provincie Gelderland op dit moment of in de naaste toekomst bij de werkzaamheden aan het knooppunt Hoevelaken. Dat lijkt goedkoper. Daar kan als u dat wil bij de verbreding van de A1 als apart project deze ecologische verbinding met ecoduct bij Terschuur ter hand nemen samen met de provincie Gelderland die deze verbinding in haar Omgevingsvisie heeft opgenomen. Op dit moment is geen enkele zelfs minimale technische voorziening gepland om dieren de gelegenheid te geven de te verbreden A1 over te steken (117).</p>	<p>1. De robuuste ecologische verbindingzone Veluwe-Utrechtse heuvelrug maakt als zodanig geen onderdeel meer uit van het Utrechtse natuurbeleid. Deze is destijds door het kabinet geschrapt. Deze verbindingzone ligt deels op Gelders grondgebied en valt daarom deels buiten het beleid van de provincie Utrecht. Het Groene Valleilint betreft voorstellen diverse natuurprojecten en ecologische verbindingzones op grondgebied van de provincie Gelderland. Deze staan in een uitvoeringsprogramma van de Stichting Gelders Landschapsbeheer en voormalige Gebiedscoöperatie O-gen. De status varieert van uitvoeringsgereed tot planidee. De voorgestelde projecten sluiten aan op groenstructuren aan de oostzijde van Amersfoort. Vanuit het Utrechtse natuurbeleid zijn hier geen ecologische verbindingzones gepland.</p> <p>2. De voormalige robuuste ecologische verbinding Veluwe-Utrechtse Heuvelrug was ook bedoeld voor de migratie van het edelhert. Het edelhert komt nog niet voor in de provincie Utrecht en kan via de Gelderse Vallei of via de Nederrijn-oevers de Utrechtse Heuvelrug bereiken. . Alleen delen van de Utrechtse Heuvelrug en de hieraan grenzende uiterwaarden wordt beschouwd als potentieel vestigingsgebied voor het edelhert. Indien er edelherten op natuurlijke wijze in deze gebieden verschijnen, zullen ze gevolgd worden en zullen door middel van flankerend beleid knelpunten met verkeersveiligheid en landbouwgewasschade weggenomen worden. Bij de noordelijke route is wel de barrièrewerking van de A1 en de A30 een probleem.</p>

Overige ecologische verbindingen en Faunapassages

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
031 075 098 150	Werkgroep Behoud Lopikerwaard Adviesgroep BB+W Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen	<p>1. Verzocht wordt om aan te wijzen als ecologische verbindingzone in het NNN: de Kromme IJssel: er ontstaat dan een verbinding tussen de boven vermelde natuurgebieden langs de A2 te Nieuwegein, met de NNN-gebieden langs de Lek (031).</p> <p>2. Verzocht wordt om aan te wijzen als ecologische verbindingzone in het NNN: de Kromme Rijn tussen enerzijds de bestaande NNN aan weerszijden van de A2 en anderzijds de bestaande NNN in de Lekuiterwaard (075).</p> <p>3. Verzocht wordt te kijken naar ontbrekende essentiële faunapassages, zoals op de N-234 (ter hoogte landgoed Pijnenburg), teneinde op de Heuvelrug daadwerkelijk tot een in die zin aaneengesloten natuurnetwerk te kunnen komen (098).</p>	<p>1. Het betreft hier hoofdzakelijk landbouwgronden. Het begrenzen van landbouwgrond voor natuurontwikkeling (nog te ontwikkelen NNN) gebeurt, na overleg met betrokken partijen, in het natuurbeheerplan, niet in de Omgevingsvisie.</p> <p>2. De Kromme Rijn en de daarlangs gelegen (vaak nieuwe) natuurterreinen zijn al opgenomen in het NNN. Het begrenzen van landbouwgrond voor natuurontwikkeling (nog te ontwikkelen NNN) gebeurt, na overleg met betrokken partijen, in het natuurbeheerplan, niet in de Omgevingsvisie.</p> <p>3. Er zijn zeker nog knelpunten aanwezig. Per periode van een tot enkele jaren worden er programma's opgesteld en uitgevoerd om waar nodig faunapassages aan te leggen. Bestaande faunapassages en rasters worden jaarlijks geïnspecteerd en waar nodig geoptimaliseerd en hersteld. Er wordt gedacht om</p>

		Ontsnipper en versterk de natuur zodat robuustere gebieden ontstaan op de Utrechtse Heuvelrug. Essentieel daartoe zijn wildviaducten en wildtunnels met minimale uitrastering in combinatie met snelheidsverlaging (150).	in 2021 een uitwerking te maken hoe de N237 ter hoogte van Pijnenburg het beste veilig gemaakt kan worden voor de passerende fauna.
--	--	---	---

Natuur en wegen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
174	RUD Utrecht	Binnen dit overzicht viel vooral op dat duurzaam, gezond en veilig bereikbaar in relatie tot toekomstbestendige natuur bestempeld is als 'beperkte onderlinge samenhang'. Dit is niet helemaal logisch in onze opinie, omdat juist wegen zorgen voor versnippering van leefgebieden van wilde dieren en voor verkeersslachtoffers onder wild. In de optiek van de RUD zou veilige bereikbaarheid en toekomstig bestendige natuur alleen duurzaam kunnen zijn, wanneer natuur meer afgeschermd wordt van wegen en meer verbonden wordt door ecoducten en meer natuur.	De provincie ontwikkelt een perspectief voor haar wegen voor de periode tot 2040, waarin naast aandacht voor de doorstroming ook veel aandacht is voor de verkeersveiligheid en de effecten van het verkeer op de leefomgeving. Veilig recreatief verkeer en de oversteekbaarheid van de fauna in natuurgebieden en daarbuiten, in relatie tot verkeersnelheid op de provinciale N-wegen, worden daar ook in afgewogen. De planning is om het netwerkperspectief medio 2021 vast te stellen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor veiligheid op de gemeentelijke wegen voor de recreant en de fauna, zowel in natuurgebieden als daarbuiten. Gemeenten en provincie stemmen hun mobiliteitsbeleid en natuurbeleid op elkaar af om per gebied tot een gezamenlijke en gedragen oplossingen te komen.
070 098 136 150 171	ECO-DOE Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Federatie Groene Heuvelrug Netwerkgroep Heuvelrug in Goede Banen Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	Snelheid omlaag in natuurgebieden In diverse zienswijzen wordt gevraagd om de snelheid in natuurgebieden te verlagen	Voor de reactie wordt verwezen naar de Nota van beantwoording, onder 4.5 Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar, onder wegen.

Robuuste natuur

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
102	Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A.	De omschrijving van Robuuste Natuur is te eenzijdig en kan veel 'robuuster'. Robuuste natuur is ook: 1. Zelfredzame natuur die tegen een stootje kan en die niet met kunst en vliegwerk en tegen hoge kosten in stand wordt gehouden. 2. Klimaat adaptieve natuur. 3. Functie volgt peil natuur, de bestaande bodem en waterpeilen moeten net als in de landbouw leidend zijn bij de aanleg en inrichting van nieuwe natuur. Geen natte natuur kunstmatig hoger aanleggen dan het gangbare maaiveld. Functie volgt peil: geen landbouw in onderbemalingen, dan ook geen nieuwe natuur in opmalingen.	Met robuuste natuur bedoelen wij natuur die niet te veel versnipperd is, zoveel mogelijk een eenvoudig en goed uitvoerbaar (peil)beheer heeft en niet te veel last heeft van invloeden van buitenaf, zoals inspoeling van te veel nutriënten via bodem, lucht of water of wegzijging van water. Dit is een ideaalmodel dat in een drukke provincie met veel verschillende functies en grondgebruik vlak bij elkaar niet eenvoudig is te realiseren. Functie volgt peil is een goed uitgangspunt, maar in specifieke gevallen zullen er toch technische peilgerelateerde maatregelen moeten worden uitgevoerd. Door de ontwatering voor de landbouw in de veengronden is sprake van een steeds verdergaande bodemdaling. Door het instellen van hogere peilen in de natuurgebieden en daardoor verminderde klink komen de natuurgebieden ten opzichte van het dalende agrarische gebied relatief steeds hoger te liggen. Hierdoor zijn opmalingen in (nieuwe) natuurgebieden soms onvermijdelijk.

Passende hydrologie voor goede natuurkwaliteit

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
136 163 171	Federatie Groene Heuvelrug Werkgroep Natuurlijk Zeist-West Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wij vragen om in de Omgevingsvisie en de verordening een ambitie resp. regels op te nemen zodat duidelijk wordt dat de kwelwatergebieden aan de flanken van de Heuvelrug beschermd moeten worden tegen ontwatering en verstening. Deze overgangen met zijn gradiënten zijn belangrijk voor de natuur en biodiversiteit en de uitwisseling daarvan (136). Wij willen voorstellen om de kwelwater langs de flanken van de Utrechtse Heuvelrug, dus ook ten zuiden van Zeist, uitdrukkelijker te benoemen als Utrechtse kwaliteit. Op geen enkele kaart worden kwelgebieden als zodanig aangegeven, terwijl het hier om bijzondere landschappelijke en natuurkwaliteiten gaat (163). 2. Zorgen worden geuit over onvoldoende bescherming van het water in de berg en het kwelwater, ten koste van biodiversiteit (171). 3. Ernstige zorgen worden geuit over de sterfte van oude bomen op 2 landgoederen als gevolg van stikstofdepositie in combinatie met verdroging, en de instandhouding van de natuur en biodiversiteit die gerelateerd is aan de hydrologie, als de overheid niet de maatregelen treft die nodig zijn voor het behoud van de abiotische situatie op beide landgoederen (171). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wij zijn het met u eens dat kwel een belangrijke factor is voor de natuurkwaliteit, overigens niet alleen langs de flanken van de Utrechtse Heuvelrug, maar ook bijvoorbeeld in het Vechtplassengebied en de Vijfheerenlanden. De Omgevingsvisie is echter niet de plaats voor kaarten van de vele achterliggende factoren die tot een bepaalde natuurkwaliteit hebben geleid. Voor zover deze gebieden tot het NNN behoren zijn deze reeds beschermd. Om verdroging op de Utrechtse Heuvelrug tegen te gaan en kwel te herstellen werken we in de Blauwe Agenda samen met gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven en terreinbeherende organisaties aan integrale wateroplossingen. 2. De hydrologische omstandigheden voor de natuur worden beperkt door andere functies, zoals landbouw, bebouwing en wegen. Wij hebben op en rond de landgoederen het Kombos en het Blauwe Huis enkele landbouwpercelen begrensd voor natuurontwikkeling. Het effectueren daarvan kan helpen de hydrologische omstandigheden voor de natuur op de landgoederen te verbeteren. 3. De hydrologische omstandigheden voor de natuur worden beperkt door andere functies, zoals landbouw, bebouwing en wegen. Wij hebben op en rond de landgoederen het Kombos en het Blauwe Huis enkele landbouwpercelen begrensd voor natuurontwikkeling. Het effectueren daarvan kan helpen de hydrologische omstandigheden voor de natuur op de landgoederen te verbeteren.

Agendering stikstofproblematiek

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
072 124 134	Vechtplassencommissie VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Gemeente Stichtse Vecht	<ol style="list-style-type: none"> 1. De discussie rondom stikstof niet gemist, terwijl het verminderen van stikstofuitstoot direct effect heeft op enkele van de andere beleidsthema's en ruimte biedt voor nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden. Gevraagd wordt om in de Omgevingsvisie uitgangspunten en in de Omgevingsverordening regels op te nemen die de afname van de stikstof "belonen" met meer ruimte voor (innovatieve) ruimtelijke ontwikkelingen met een lagere stikstofuitstoot. Wij gaan dan ook graag in gesprek met u over o.a. de uitbreiding van de dag- en verblijfsrecreatieve functie van het veenweidegebied (134). 2. Zorgen worden geuit over dat het in de provincie Utrecht slecht gaat met de biodiversiteit, o.a. door stikstofemissie (072). 3. Het is meer dan noodzakelijk om in het kader van de gewenste woningbouw de discussie over drempelwaarden over stikstof te slechten (124). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het Rijk heeft de aanpak van de stikstofproblematiek vastgelegd in de Structurele Aanpak Stikstof. Eén van de uitgangspunten daarbij is dat in 2030 in minimaal 50% van het stikstofgevoelig areaal in Natura 2000-gebieden de achtergronddepositie onder de Kritische Depositiewaarde ligt. Deze waarde wordt middels de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering – die in december 2020 in de Tweede Kamer is aangenomen – opgenomen als harde omgevingswaarde in de Omgevingswet. 2. Wij delen deze zorg en werken aan gepaste maatregelen via een gebiedsgerichte aanpak van de stikstofproblematiek en een impuls op herstelmaatregelen in en om natuurgebieden. 3. De discussie over drempelwaarden wordt op nationaal niveau gevoerd en maakt onderdeel uit van de langetermijnvisie op de aanpak van de stikstofproblematiek. Zo wordt er reeds gewerkt met een drempelwaarde voor de bouwsector en worden andere vormen van drempelwaarden nog onderzocht. <p>Aanpassing: In de visie staat een tekst over stikstof in paragraaf 6.8. Een deel van deze tekst blijft staan in 6.8 en een deel komt in 4.7.1 te staan bij Natura 2000-gebieden.</p>

Aanpak stikstofproblematiek

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
066 067 071 102 124 158 171	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug Landgoed Eyckenstein Staatsbosbeheer, provinciale Eenheid Utrecht Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A. VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden Bewonerscomité Leersum Zuid Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	<ol style="list-style-type: none"> 1. De urgentie om een gebiedsgerichte aanpak te starten is nu ontstaan vanuit stikstof, maar dient integraal opgepakt te worden met opgaven als bodemdaling, klimaatadaptatie en –mitigatie, de transitie in de landbouw naar natuurinclusiviteit en de energietransitie (071). 2. De landbouw is Nederlands hoofdproducent van stikstof, verantwoordelijk voor 61% depositie (neerslag). Stikstofdepositie tast de Natura 2000-gebieden en andere gebieden aan: in Nederland wordt de kritische depositiewaarde voor stikstof op 72% van de landnatuur overschreden. Daaraan gerelateerd zijn er andere stikstofproblemen, zoals bijdragen aan fijnstof en ozon (smog), verantwoordelijk voor 4% van de ziektelast in Nederland. Tot op heden heeft de landbouwsector nog niets gedaan aan stikstofreductie, en zijn er ook nog geen overheidsmaatregelen genomen, onder meer vanwege vergaande tegenwerking van de sector. Wel is er enige winst geboekt met de 100km grens, overdag, overal in Nederland. Maar dat is niet aan de landbouwsector te danken (158). 3. De discussie focust in het stikstofdebat op de Natura 2000-gebieden, maar de problemen spelen evenzeer in andere natuurgebieden. Gelukkig biedt het rijk ook ruimte om maatregelen te treffen buiten N2000. Er wordt op vertrouwd dat de provincie in de uitwerking van het stikstofbeleid en in haar voorstellen voor aanwending van middelen uit landelijke Programma Natuur ook maatregelen zal treffen ten behoeve van de natuurkwaliteit op de Utrechtse Heuvelrug (066, 067). 4. Gevraagd wordt om een aanscherping van de visie door het (globaal) aanwijzen van prioritaire gebieden waar door natuurontwikkeling veel stikstofwinst en klimaatruimte te halen valt. Daarbij wordt aanbevolen om in deze gebieden ontwikkelingsplanologie mogelijk te maken om de natuurontwikkeling te kunnen versnellen, en/of om het instrument van de landinrichting weer tevoorschijn te halen maar dan nu voor natuurontwikkeling (071). 5. Op het gebied van stikstof is VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden betrokken bij de Regietafel Stikstof en de drie Gebiedstafels in de provincie Utrecht. Daar wordt o.a. constructief ingestoken op de discussie om te kijken of via technische innovaties en verdere ontwikkeling van verdienmodellen voor de agrarische sector een oplossing kan worden geboden op het gebied van economische rendabiliteit. De opwekking van energie vormt daarbij één van de oplossingsrichtingen, maar ook kan worden geschakeld met het vinden van verdienmogelijkheden 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dat is zeker onze intentie en daarom hebben we de integraliteit specifiek benoemd in de Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof. Hierbij willen wij bijvoorbeeld ook de vervolgaanpak van de verdrogingsbestrijding meenemen. Integraal werken waar het kan. Dit kan vorm krijgen via bijvoorbeeld gebiedstafels en een nieuw uitvoeringsprogramma voor het landelijk gebied. 2. Het Rijk heeft de aanpak van de stikstofproblematiek vastgelegd in de Structurele Aanpak Stikstof. Eén van de uitgangspunten daarbij is dat in 2030 in minimaal 50% van het stikstofgevoelig areaal in Natura 2000-gebieden de achtergronddepositie onder de Kritische Depositiewaarde ligt. Deze waarde wordt middels de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering – die in december 2020 door de Tweede Kamer is aangenomen – opgenomen als harde omgevingswaarde in de Omgevingswet. De inzet van instrumenten is vormvrij. Er worden instrumenten ontwikkeld en ingezet voor alle sectoren, ook voor de agrarische sector. Belangrijke instrumenten van het Rijk voor deze sector zijn de gerichte opkoopregeling en de beëindigingsregeling. Voor de provincie is de sector een belangrijke speler in de gebiedsprocessen. 3. Het Rijk heeft eind november 2020 duidelijk gemaakt dat financiële middelen van het Programma Natuur primair moeten worden ingezet in en rondom overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Omdat de bossen van de Utrechtse Heuvelrug niet de status Natura 2000 hebben is het dus niet mogelijk om die middelen op de Utrechtse Heuvelrug in te zetten. Bij het opstellen van het Utrechtse strategische bosbeleid zullen wij voorstellen doen voor het nemen van maatregelen ten behoeve van de natuurkwaliteit in de bossen van de Utrechtse Heuvelrug, vergezeld met een voorstel voor de hiervoor benodigde middelen. 4. In de gebiedsgerichte aanpak stikstof kijken we op een integrale wijze naar de opgave. Daar waar mogelijk koppelen we meerdere opgaven. In 2021 wordt per N2000 gebied een startdocument opgeleverd waar de opgave in het gebied beschreven staat. Het startdocument wordt samen met de stakeholders opgesteld en besproken in de gebiedstafels stikstof. Gezamenlijk worden maatregelen verkend om de opgave voor stikstof uit te kunnen voeren. De nieuwe omgevingswaarde van het Rijk – 50% van de habitats onder de KDW (Kritische Depositiewaarde) in 2030 - schept al een focus en kader voor de gebieden. Immers bepaalt dit grotendeels waar nog daling noodzakelijk is. De door Staatsbosbeheer benoemde voorbeelden herkennen wij en worden reeds als input voor een vervolgaanpak gebruikt. Hiervoor dienen nog verdere verkenningen en gebiedsgericht overleg plaats te vinden om nader te bepalen welke instrumenten ingezet worden. 5. De deelname aan de Regietafel wordt zeer gewaardeerd. Wij blijven openstaan voor alle initiatieven en mogelijkheden, waaronder ook innovatie en energie, ter vermindering van de stikstofdepositie. Uit uw inbreng volgt echter geen voorstel voor feitelijke wijziging van de Omgevingsvisie of Verordening. Wij nemen deze dan ook ter kennisgeving aan. 6. Voor burgerparticipatie werkt de provincie Utrecht met een Regietafel waarin maatschappelijke sectoren zijn vertegenwoordigd. Dit is ook het niveau van de

		<p>via/met andere sectoren, zoals op het gebied van natuurbeheer, zorg, retail en/of vrijetijd (124).</p> <p>6. Het is enigszins beschamend dat de Ontwerp Omgevingsvisie geen oplossing voor de stikstofcrisis biedt, maar alleen het probleem benoemt vanuit de verschillende invalshoeken. Graag meer burgerparticipatie hierover (096).</p> <p>7. Volstrekt onduidelijk is hoe de provincie, zonder stappen voor terugdringing niet-grondgebonden, intensieve veehouderij, de staat van instandhouding van Kolland en Overlangbroek, en van andere natuurgebieden die lijden onder de toegenomen stikstofdepositie, wil verbeteren. En datzelfde geldt ook de met stikstof gepaard gaande fijnstofproblematiek, die leidt tot slechte luchtkwaliteit en daarmee gepaard gaande gezondheidsproblemen. De fijnstofafname zet niet door, dat terwijl de provincie in 2030 aan de WHO-advieswaarden wil voldoen (158).</p> <p>8. Belangrijk is dat de provincie in samenhangend beleid met het Rijk komt tot effectieve maatregelen om de stikstof-depositie op landgoederen het Kombos en het Blauwe Huis vergaand terug te dringen (171).</p> <p>9. Natuurbescherming (Habitatrichtlijn, Natuurbeschermingswet etc.) wordt in een adem genoemd met natuurontwikkeling (aanleg, inrichting en beheer). In de praktijk wordt echter bij de aanwijzing, de aanleg en de inrichting van nieuwe natuur op geen enkel moment en op geen enkele wijze rekening gehouden met de eisen vanuit de natuurbescherming. Zo gaat de aanleg en inrichting van natuurbeheertypen met stikstofgevoelige planten onverkort door terwijl vanuit de natuurbescherming gezien nu en nog heel lang daarna, het stikstofgehalte veel te hoog is om de natuur te ontwikkelen of in stand te houden (102).</p>	<p>gebiedstafels in het kader van de gebiedsgerichte aanpak. De feitelijke burgerparticipatie vindt op een lager niveau plaats in de gebiedsprocessen. De Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof is ingesteld ten behoeve van de stikstofproblematiek, maar staat los van het Omgevingsvisie-traject.</p> <p>7. Het verminderen van de druk door de agrarische sector is onderdeel van de provinciale gebiedsgerichte aanpak stikstof en van de Rijksaanpak middels de gerichte opkoopregeling en de beëindigingsregeling. Deze Rijksregelingen richten zich op opkoop. Daarnaast zijn er Rijksregelingen die zich richten op duurzaamheid en innovatie. In de gebiedsprocessen wordt ook gekeken naar structuurverbetering, verduurzaming en dergelijke. Tevens hebben we in dit Natura 2000-gebied natuurherstelmaatregelen uitgevoerd en gepland om de instandhoudingsdoelen te waarborgen. De luchtkwaliteitsaanpak krijgt vorm binnen het landelijke Schone Lucht Akkoord en de regionale Samenwerkingsagenda Gezonde Lucht.</p> <p>8. De stikstofproblematiek die is ontstaan met de uitspraak van 29 mei 2019 aangaande het PAS (Programma Aanpak Stikstof) komt voort uit overbelasting van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Het betreft in juridische zin de Nederlandse verankering van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. De door u genoemde gebieden liggen niet in een stikstofgevoelige Natura 2000-gebied en vormen in die hoedanigheid geen gericht onderdeel van de stikstofaanpak. Uiteraard zullen zij wel profiteren, voor zover de ervaren problematiek voortkomt uit overbelasting van stikstof, van de daling van de stikstofdepositie die met de aanpak is ingezet.</p> <p>9. Via de systematiek van beheerplannen worden instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden beschreven. Het beheer en de inrichting wordt afgestemd op deze doelen. Het stikstofprobleem wordt hierbij benoemd als een van de bedreigingen. Het beheer is er vaak ook op gericht om de negatieve effecten van stikstof te verminderen door overtollige stikstof af te voeren. Daarnaast wordt er gewerkt aan het terugdringen van de stikstofneerslag. In de structurele aanpak van het Rijk wordt via mitigerende maatregelen gewerkt aan het behalen van een harde omgevingswaarde aangaande de stikstofneerslag. Daarnaast worden via het nieuwe Programma Natuur inrichtings- en herstelmaatregelen uitgevoerd vooral in en rondom overbelaste stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Daarbij vindt er in principe geen toevoeging/inrichting van stikstofgevoelig Natura 2000-gebied plaats. Wel kan er sprake zijn nieuwe habitatkartering. Het betreft dan hernieuwde inzichten over bestaande natuur, waarna het beheer hier op aangepast wordt.</p> <p>Aanpassing: Zie aanpassing hierboven bij kopje 'Agendering stikstofproblematiek'.</p>
--	--	---	--

Bescherming en ontwikkeling leefgebieden aandachtsoorten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
001 109	Gezamenlijke collectieven voor	1. Er wordt vooral gericht op de aangewezen gebieden. Daarbij wordt voorbij gegaan aan potentiële locaties waar nu al natuurwaarden zitten maar die niet belangrijk genoeg zijn voor de provincie.	1. U mist in de Omgevingsvisie het onderwerp landbouwinclusieve natuur. De meeste Nederlandse natuur kan alleen in stand worden gehouden door gericht beheer. Veelal gaat het daarbij om vormen die lijken op het vroegere

	Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht Gemeente Bunnik	<p>Gevraagd wordt om vrijwillige natuur(waarden) ook een kans te geven. De grootste kans die in deze visie niet wordt opgenomen is landbouwinclusieve natuur. Natuur inclusieve landbouw gaat vooral uit van beperkingen en wat allemaal niet mag. Landbouwinclusieve natuur gaat uit van de kansen die natuur biedt om met de landbouwkennis natuur tot een succes te maken (109).</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Een rol voor de agrarische collectieven in het plattelandsbeleid in deze Omgevingsvisie wordt gemist (001). 3. Gepleit wordt om bij veranderingen in het landschap de agrarische collectieven nadrukkelijk te betrekken. Zij hebben actuele monitoringsgegevens van voorkomende soorten (001). 	<p>landbouwbeheer. Voorbeelden zijn maaien, hooien en begrazen. Ook bij het weidevogel- en akkerbeheer gaat het om ouderwetse en extensieve vormen van landbouwkundig grondgebruik en bemesting. Het natuurbeheer is dus heel vaak landbouwinclusief, maar de hoofdfunctie is natuur. Om ook de biodiversiteit in het agrarische gebied te versterken zetten wij in op agrarisch natuurbeheer en natuurinclusieve landbouw. Deze laatste is in ontwikkeling en hangt samen met de transitie van de landbouw. Dit vinden wij belangrijk om in de Omgevingsvisie te noemen. Landbouwinclusieve natuur zit al in het bestaande natuurbeheer en daarvoor hoeft dit als nieuwe ontwikkeling niet in de Omgevingsvisie te worden opgenomen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. We zien de agrarische collectieven als een belangrijke partij voor de uitvoering van het provinciale natuur-, landschaps- en waterbeleid in het landelijk gebied, net zoals als andere overheden, terreinbeherende organisaties etc. In diverse paragrafen hebben we ervoor gekozen om de afzonderlijke partners niet specifiek te noemen. 3. Vanaf 2021 zal de Kopgroep Akkoord van Utrecht worden uitgebreid met een afvaardiging van de Utrechtse agrarische collectieven. Naast hun aanwezigheid bij de diverse gebiedsprocessen zal dit ervoor zorgen dat hun inbreng ook met betrekking tot monitoringsgegevens zal worden vergroot.
--	--	--	--

Aandachtsoorten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
078	Werkgroep Zeist Zoemt Duurzaam	<p>Voorgesteld wordt om de wilde bijen toe te voegen als aandachtsoort onder hoofdstuk 4.7.1, het kopje "Beschermingen ontwikkeling leefgebieden en aandachtsoorten", vanwege het belang voor de biodiversiteit. Wij verzoeken u te zorgen voor een verbetering van de leefsituatie van de wilde bij door te verkennen of een aaneengesloten bijenlint in de provincie Utrecht te realiseren is bv. in de onderling te verbinden natuurgebieden. Ook kan het leefgebied van de wilde bij verbeterd worden door het creëren van nestplaatsen (ondergronds en bovengronds) en het verbeteren van voedselbronnen door het jaar heen.</p>	<p>Een kleine 60 wilde bijensoorten zijn door de provincie reeds aangemerkt als aandachtsoort. Het verbeteren van het leefgebied voor wilde bijen heeft onze aandacht. In 2019 en 2020 is er in opdracht van de provincie een onderzoek uitgevoerd naar de verspreiding van wilde bijen, en naar welke beheertypen en gebieden van belang zijn. En tevens welk beheer er voor wilde bijen moet worden gevoerd. Wij zetten via actief soortenbeleid subsidies in op de juiste inrichting en beheer in de natuurgebieden, dit heeft de functie van een bijenlint, maar is duurzamer doordat het beheer en de juiste bloeiende inheemse flora op de juiste plek op deze manier wordt geborgd. Op 25 november 2020 heeft er een bijensymposium plaatsgevonden met het thema keren van de achteruitgang van de wilde bij. De opbrengst van het symposium krijgt een plek in ons uitvoeringsbeleid. Via ons actief soortenbeleid is er subsidie beschikbaar voor extra maatregelen voor wilde bijen, deze zijn allen gericht op meer voedsel en nestgelegenheid op niet te grote afstand van elkaar. De subsidies zijn beschikbaar zowel voor in het NNN (Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap) als buiten het NNN (Uitvoeringsverordening Subsidie Biodiversiteit (USB)).</p>

Natuurparels

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
105	Vereniging Eemland300	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gevraagd wordt om in de interim Omgevingsverordening de term natuurparel te definiëren en operationeel te maken. 2. Komen er extra maatregelen voor de natuurparels in Eemland? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De natuurparels zijn leefgebieden waarin bedreigde plant en diersoorten relatief veel voorkomen. Dit zijn de leefgebieden van onze aandachtsoorten. Wij zetten ons actief soortenbeleid vooral in de natuurparels. Hiervan verwachten wij, specifiek voor de biodiversiteit in de natuurparels, meer effect dan van nieuwe regels. Daarnaast bevinden de natuurparels zich voor het overgrote deel in het

			<p>NNN, maar ook in stedelijk gebied agrarisch cultuurlandschap en diepe wateren komen enkele natuurparels voor. Het is daarom niet goed mogelijk om hier generieke regels voor op te stellen</p> <p>2. Maatregelen voor aandachtsoorten zijn onderdeel van ons actief soortenbeleid. Actief soortenbeleid vindt plaats door de subsidies SVNL (Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer) binnen het NNN, en door de subsidie USB (Uitvoeringsverordening Subsidie Biodiversiteit) en agrarisch natuurbeheer buiten het NNN. Of deze maatregelen worden uitgevoerd hangt er dus vanaf of wij aanvragen hiervoor binnen krijgen. Overigens zijn er al een aantal projecten in uitvoering voor aandachtsoorten in Eemland. U wordt van harte uitgenodigd een aanvraag in te dienen voor het nemen van extra maatregelen in de natuurparel Eemland.</p>
--	--	--	---

Weidevogelkerngebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
001 044 081 155 167	Gezamenlijke collectieven voor Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht Particulier LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Particulier Stichting Behoud de Eemvallei	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gevraagd wordt om de status van weidevogelkerngebieden en weidevogelrandzones in de Omgevingsvisie zodanig te beschermen, dat de openheid en rust niet onder druk komen te staan. Rust en ruimte in deze gebieden moet gewaarborgd blijven (001). 2. Bij de provinciale inzet voor weidevogels ontbreekt aandacht voor vernatting en plas-dras, een cruciale succesfactor voor weidevogels (044). 3. Eemland staat bekend om zijn populaties weidevogels en een van de weinige gebieden in Nederland waar de populaties niet verminderen alhoewel een te droog seizoen het broedresultaat sterk omlaag zal brengen omdat bijv. de grutto met zijn snavel niet in de bodem van het weiland kan doordringen om kleine insecten (voedsel) te bemachtigen. Dat kan met opgevangen regenwater mogelijk worden voorkomen. Ook plaatselijke verhoging van de grondwaterspiegel d.m.v. van plas/dras gebieden moet worden uitgebreid maar wel zodanig dat dit bij hevige regenval niet ontaard in het verdrinken van de nesten (167). 4. Belangrijk is dan ook dat het budget agrarisch natuurbeheer op peil blijft. Sterker nog, bij verhoging van dit budget, zal ook de biodiversiteit verbeteren. Het budget moet ook in een groter gebied worden ingezet. Er zijn nu weidevogelgebieden, die nu niet in aanmerking komen voor de agrarisch natuurpakketten omdat de provincie deze gebieden uitgesloten heeft (081, 155). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. De weidevogels zijn beschermd via de Wet natuurbescherming, straks de Omgevingswet. De weidevogelkerngebieden zijn ruimtelijk beschermd via het provinciale beleid voor het open landschap, (deels) door de aanwijzing van stiltegebieden en (deels) door het beschermingsregime van het NNN. Hiermee bieden wij voldoende bescherming om de rust en openheid te borgen. In de omgevingsverordening bieden we bescherming in relatie tot voorgenomen initiatieven energieopwekking in weidevogelkerngebieden; hierbij is de eis dat er aantoonbaar per saldo sprake moet zijn van minimaal behoud van de kwaliteit van het leefgebied. 2. Binnen de subsidiemogelijkheden van het ANLb (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) is een verplichting voor plas-dras met een oppervlakte van 0,5%. De kaders, voorwaarden en mogelijkheden hiervoor worden geregeld in het Natuurbeheerplan en niet in de Omgevingsvisie. 3. Inderdaad is het belangrijk dat volwassen vogels voldoende voedsel kunnen vinden en een hoge waterstand is daarvoor noodzakelijk. Juist in Eemland zijn we er in geslaagd een groot aantal plas-drassen te realiseren, waar de volwassen vogels en de kuikens voedsel kunnen vinden. De voorwaarde voor deze plas-dras worden geregeld in het Natuurbeheerplan en niet in de Omgevingsvisie. 4. Wij hechten veel waarde aan agrarisch natuurbeheer. Er kan echter in het kader van de Omgevingswet en Omgevingsverordening geen toezegging worden gedaan over het beschikbare budget op langere termijn en waar het budget ingezet kan worden. Provinciale Staten besluit jaarlijks in het kader van de vaststelling van de provinciale begroting over de beschikbare middelen. Verder is dit ook afhankelijk van de beschikbare EU-middelen en de daaraan verbonden spelregels. <p>Aanpassing: Zie aanpassing in verordening</p>

Kaart/begrenzing weidevogelkerngebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
001 019 062	Gezamenlijke collectieven voor Agrarisch Natuurbeheer in Utrecht Gemeente De Ronde Venen Stichting Het Zuid-Hollands Landschap	<p>Weidevogelkerngebieden op de kaart</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat is de status van de Omgevingsvisie naast het Natuurbeheerplan? Het Natuurbeheerplan is de basis voor de begrenzingen voor de subsidieregelingen ANLB (agrarisch natuurbeheer en SVNL (natuurbeheer). Wij zouden willen onderstrepen dat deze begrenzingen jaarlijks wat kunnen opschuiven, afhankelijk van de ecologische ontwikkelingen, zeker waar het gaat om soorten die migreren. De grenzen in de Omgevingsvisie zouden dus moeten meebewegen met de grenzen in het NBP (001) 2. De begrenzing van het weidevogelgebied wijkt af van die in de Weidevogelvisie. Verzocht wordt om dit in overeenstemming te brengen (019) 3. In het Natuurgebied De Huibert (en de omgeving) is sprake van een aanzienlijk aantal weidevogels, dat de laatste jaren in aantal toeneemt, vb. in 2020 hebben hier 27 grutto broedparen succesvol jongen grootgebracht. Gepleit wordt om in en rondom De Huibert een weidevogelkerngebied op te nemen (062). 	<p>1. Begrenzing van het NNN wordt vastgelegd in het ruimtelijk beleid van de provincie Utrecht. Het Natuurbeheerplan NBP is volgend. Echter ook buiten het NNN kunnen terreinen met hoge actuele of potentiële natuurwaarden het op de kaart van het NBP opgenomen worden om ze in aanmerking te laten komen voor natuurbeheersubsidie. Het NNN richt zich op grote eenheden. Opname in het NNN is voor meer afzonderlijke kleinere natuurterreinen niet altijd nodig of logisch. Hetzelfde geldt voor vormen van agrarisch natuurbeheer buiten het NNN. Op basis van het vastgestelde Natuurbeheerplan kan periodiek de NNN-kaart van de Omgevingsvisie worden aangepast. Dit geldt ook voor de weidevogelkerngebieden, het voorstel is om deze elke 3 jaar aan te passen. Voor de Omgevingsvisie en Interimverordening gaan we nu uit van de begrenzingen van de weidevogelkerngebieden uit de recente kaart van het Natuurbeheerplan 2021. De weidevogelkerngebieden in de gemeente Vijfheerenlanden worden (m.u.v. Vianen) nu echter gebaseerd op contracten die liepen bij de provincie Zuid-Holland. In 2023 zal de begrenzing voor deze gebieden op basis van monitoringsgegevens uit 2019 en 2021 worden geactualiseerd en worden gesynchroniseerd met het Natuurbeheerplan.</p> <p>2. Zie ook het antwoord hierboven op 001. De in de Weidevogelvisie aangegeven weidevogelgebieden zijn gebaseerd op een momentopname van enkele jaren geleden. Op basis van de uitkomsten van later uitgevoerde weidevogelmonitoring kunnen begrenzungswijzigingen van de weidevogelkerngebieden t.o.v. de Weidevogelvisie zijn doorgevoerd in het Natuurbeheerplan.</p> <p>3. De Huibert is een natuurreservaat en is nu niet als weidevogelkerngebied op de kaart gezet. Dit hebben we voor overige weidevogelreservaten binnen het NNN ook niet gedaan. Dit heeft geen consequenties want door de ligging in het NNN is de ruimtelijke bescherming voldoende geborgd. Daarnaast geldt aanvullend een bescherming vanuit de Wet natuurbescherming.</p> <p>Op kaart 16 van de Omgevingsvisie staan nu alleen de agrarische weidevogelkerngebieden aangegeven. Voor de agrarische gebieden in de voormalige Zuid-Hollandse gemeenten Zederik en Leerdam hebben we deze begrenzing 1:1 overgenomen van de provincie Zuid-Holland. Of het agrarische weidevogelgebied rondom het natuurreservaat De Huibert als weidevogelkerngebied kan worden aangewezen laten wij afhangen van de uitkomst van de weidemonitoring die voorzien is in 2021. Gelijktijdig met de eventuele kaartaanpassingen en-synchronisaties zullen wij in ieder geval vanaf 2022 ook de weidevogelkerngebieden binnen het NNN op de kaart aangeven.</p> <p>Aanpassing: Voor de Omgevingsvisie en Interimverordening gaan we uit van de begrenzingen van de weidevogelkerngebieden uit de recente kaart van het Natuurbeheerplan 2021. De weidevogelkerngebieden in de gemeente Vijfheerenlanden worden (m.u.v. Vianen) nu echter gebaseerd op contracten die liepen bij de provincie Zuid-Holland.</p>

Natuurinclusief ontwikkelen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
084 098 105 124	Wergroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Vereniging Eemland300 VNO-NCW Midden en MKB-Nederland Midden	<ol style="list-style-type: none"> 1. Natuurinclusief beleid voor alle sectoren moet de bepalende waarde zijn (084). Alle kansen die er zijn om aan de natuur een kwaliteitsimpuls te geven, of dat nu in de stad of het platteland is, zouden ook daadwerkelijk moeten worden gaan opgepakt. Verzocht wordt bij de diverse (ontwerp)opgaven veel meer dan tot op heden het geval is het 'natuur- en landschapsinclusief ontwerpen' te stimuleren (098). 2. Wij verwachten dat natuurinclusieve vormen van landbouw de biodiversiteit zowel in het agrarisch gebied als in de natuurgebieden, positief zullen beïnvloeden. Het zou mooi zijn als we ook de biodiversiteit voor de flora in Eemland kunnen intensiveren. Eemland300 probeert daar verdere stappen in te zetten door bijvoorbeeld de bermen in het Eemlandgebied aan te pakken (105). 3. De provincie neem zich voor om natuurinclusief te ontwikkelen. Dat is allemaal mooi en prachtig, maar in de Interim Omgevingsverordening komt het woord natuurinclusief niet voor. Wij vragen u dat de definitieve verordening wel de term natuurinclusief definieert en operationeel maakt (105). 4. Versterking van de verbinding tussen economie & ecologie wordt gedragen door veel ondernemers. Natuurinclusief bouwen en ontwikkelen wordt in verschillende sectoren toegepast waaronder ondernemers in de vrijetijdsector die met de natuur werken. Die inzet kan versterkt en uitgebouwd worden door onderliggende partijen nog beter met elkaar te verbinden (124). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. In onze Natuurvisie hebben wij de ambitie neergelegd om natuurinclusief te ontwikkelen en natuur aan de tekentafel mee te nemen. Met natuurinclusief ontwikkelen bedoelen we het creëren van een meerwaarde voor natuur overeenkomstig het doel van de Wet natuurbescherming en de daarin voor iedereen opgenomen zorgplicht tot behoud en herstel van de biodiversiteit en onze verantwoordelijkheid om te zorgen voor het behoud van het leefgebied van beschermde soorten. Dit geldt voor stedelijk en landelijk gebied en voor alle sectoren. Vanuit de genoemde zorgplicht moeten we toegroeien naar een nieuwe standaard die een plus genereert voor natuur in het belang van een gezonde leefomgeving. In primair de verstedelijkte omgeving zetten we actief in op natuurinclusieve verstedelijking. Wij stimuleren daarom over de volle breedte het natuurinclusief ontwerpen en bouwen, waarbij aan de voorkant al maatregelen worden genomen om verder biodiversiteitsverlies of afname van leefgebied van beschermde soorten te voorkomen of te compenseren. Daarom hebben we ons project 'Aanpak biodiversiteit in Stad en Dorp', verbreed naar actuele thema's zoals gezonde leefomgeving (meer natuur/groen in het stedelijk gebied), energietransitie (bijv. isoleren en natuur), klimaatadaptatie (bijv. hittestress en groen). Daarbij gaat het om enthousiasmeren, inspireren, stimuleren, adviseren, kennisdeling, ondersteuning, ontwerpen, etc. Natuurinclusief beleid, met als doel het bevorderen van de biodiversiteit, is één van de vele belangen waar wij als provincie voor staan. Bij elk nieuw beleid of project moet een integrale afweging gemaakt worden tussen alle belangen, ambities en (wettelijke) verantwoordelijkheden. Natuurinclusief ontwikkelen wordt meegenomen in die afweging, maar zal niet in alle ontwikkelen en sectoren 'de' bepalende factor zijn. 2. Wij zijn verheugd dat Eemland300 zich in wil zetten voor meer biodiversiteit in de bermen. Het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur is er onder andere op gericht om de biodiversiteit in het agrarisch gebied in stand te houden dan wel te verhogen. Dat kan ook ten goede komen aan de biodiversiteit van de bermen. 3. Bij nieuwe ontwikkeling moeten initiatiefnemers de bepalingen uit de Wnb in acht nemen. Daarbij heeft eenieder o.a. de zorgplicht om door zijn handelingen nadelige effecten op de natuur te voorkomen, of maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen en als dat niet kan de handelingen achterwege te laten. Hierop is het natuurinclusief ontwikkelen mede gebaseerd. Met het aan de voorkant betrekken van het natuurbelang wordt gelijktijdig rekening gehouden met de Wnb. Als het gaat om wettelijke beschermde soorten, kan door het natuurinclusief ontwikkelen de initiatiefnemer in principe ook beter aantonen dat door de gewenste handeling de te beschermen soorten door de extra maatregelen niet zullen verslechteren. Hoewel de algemene verplichting van natuurinclusief ontwikkelen valt af te leiden uit de Wnb is deze niet echt als zodanig herkenbaar. Wij hebben de hoofdlijn in onze Omgevingsvisie staan en voegen daar een extra zin aan toe om dit te expliciteren; deze is beleidsmatig

			<p>verder uitgewerkt in onderliggende documenten zoals de Natuurvisie en het Beleidskader Wnb.</p> <p>Als het gaat om wettelijke beschermde soorten zal de initiatiefnemer moeten aantonen hoe de natuurinclusieve ontwikkeling vorm krijgt en is geborgd.</p> <p>Natuurinclusieve nieuwbouw is op dit moment landelijk niet verplicht. Wij kiezen ervoor om te stimuleren natuurinclusief te bouwen, door o.a. een aanpak voor biodiversiteit in de gebouwde omgeving, waar natuurinclusief bouwen onderdeel van uitmaakt. Hierbij is 'natuurinclusief bouwen' voor ons nieuwbouw of verbouw waarbij op of in het bouwwerk of de directe omgeving daarvan maatregelen genomen worden die een bijdrage leveren aan de lokale (en dus regionale en provinciale) biodiversiteit. Hierbij is ook aandacht voor de beleefbaarheid van het groen en waar mogelijk verbanden met klimaatadaptie.</p> <p>4. Economische ontwikkelingen zoals nieuwbouw, renovatie en herstructurering bieden kansen voor de biodiversiteit wanneer dit natuurinclusief gebeurt. Wij ontwikkelen daarom een aanpak voor 'biodiversiteit in stad en dorp', waarin het stimuleren van natuurinclusief ontwikkelen een van de onderwerpen is. Netwerkvorming is hier inderdaad een belangrijke pijler in, en wordt hierin meegenomen.</p> <p>Aanpassing: In par. 4.7.1 op pag. 112 nemen we in het tekstblok 'Kern van ons natuurbeleid' voegen we de volgende zin toe: 'Ons streven is dat nieuwe ontwikkelingen natuurinclusief zijn.'</p>
--	--	--	--

Goede balans natuurbescherming – andere ontwikkelingen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
063 102 171	Stichting Behoud Veenweidegebied Kockengen Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A. Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er kan geen sprake zijn van een goede balans als de andere ontwikkelingen geen gewicht in de schaal kunnen leggen vanwege het ontbreken van wettelijke toetsingsmogelijkheden (102). 2. Gevraagd wordt om maatregelen te formuleren om een einde te maken aan de problematiek van loslopende honden en verwilderde katten vanwege de ernstige overlast en schade die zij in natuurgebieden aanrichten (171). 3. Gevraagd wordt om maatregelen te treffen om het oprukken van invasieve exoten als de Japanse Duizendknoop tegen te gaan (171). 4. Positief is dat wordt gestreefd naar verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater. In dit kader wijzen wij erop dat deze kwaliteit juist achteruit is gegaan door de explosieve toename van exoten zoals de verschillende soorten Amerikaanse rivierkreeft. Deze situatie bestaat al jaren maar is vanaf 2020 uiterst pregnant geworden. De waterschappen achten zich momenteel niet verantwoordelijk om dit op te pakken. Er wordt gewacht op een plan van aanpak en voorgeschreven maatregelen van de Rijksoverheid. Wij roepen de provincie op om voldoende voortgang te waarborgen en dit onderwerp expliciet op te nemen in de Omgevingsvisie (063). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het gaat om het verzekeren dat initiatiefnemers bij hun handelen rekening houden met de belangen van natuur. De andere ontwikkelingen moeten in balans zijn met deze natuurbelangen. Dat doen we door de passieve bescherming van natuur met wetgeving en onze interim-omgevingsverordening. Afhankelijk van de gewenste ontwikkelingen, het belang van deze ontwikkelingen en de natuurwaarden kunnen ontwikkelingen gewicht in de schaal leggen. 2. Vanuit onze wettelijke taken uit de Wet natuurbescherming, uitgewerkt in ons Beleidskader Wet natuurbescherming zijn diverse initiatieven ontwikkeld gericht op de bescherming van de Utrechtse natuurgebieden en die aansluiten op uw verzoek tot maatregelen. Uit de evaluatie van onze groene VTH-taken hebben wij extra capaciteit vrijgemaakt en de samenwerking verbeterd tussen handhavers en toezichthouders in de Utrechtse natuurgebieden via het 'Utrechts samenwerkingsmodel natuurtoezicht'. Op basis van een jaarlijks gezamenlijke afgesproken toezicht kalender werken de Boa's samen aan thema's, ook gericht op o.a. loslopende honden. Het probleem van predatie van beschermde soorten door verwilderde katten is bekend. Ter uitvoering van een motie in de Provinciale Staten gaan we stoppen met afschot. De aanpak gaan we voortzetten door de ontwikkeling van een alternatief diervriendelijker bestrijdingsmethode gebaseerd op de TNRC-methode (trap, neutralisation, relocate, care). 3. Om de inheemse biodiversiteit te beschermen tegen invasieve exoten voeren wij ons Programma invasieve exoten 2020-2021 uit. Binnen dit programma is

			<p>besloten de Aziatische duizendknopen op de Utrechtse lijst te zetten, nu deze niet op de Europese Lijst staan. Voor de bestrijding en beheersing van deze soorten is een subsidieregeling opengesteld (Uitvoeringsverordening Subsidie Biodiversiteit). Daarnaast zijn in de Ontwerp Interim Omgevingsverordening bepalingen opgenomen om verdere verspreiding van wortelstokken van deze exoot te voorkomen en brandhaarden actief te kunnen aanpakken.</p> <p>4. Voor exotische rivierkreeften is de verantwoordelijkheid voor zover het de uitvoering van de Europese exotenverordening betreft een Rijkstaak. We onderkennen het probleem wel en dragen ook bij aan experimenten om de problematiek aan te pakken, maar zijn niet eindverantwoordelijk. Derhalve zullen we dit niet in de Omgevingsvisie opnemen.</p>
--	--	--	--

Houtopstanden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
070 071 098 136 168	ECO-DOE Staatsbosbeheer, provinciale Eenheid Utrecht Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Federatie Groene Heuvelrug Vrienden van Amelisweerd	<ol style="list-style-type: none"> Een goed afwegingskader in de Omgevingsvisie om ergens bos of bomen aan te kunnen planten is hard nodig om kansen te verzilveren die zich voordoen in bijvoorbeeld (delen van) het veenweidegebied, in de groene gebieden rond de stad en langs de rivieren, waarbij meer het multifunctionele karakter van bos wordt benadrukt. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de matrix voor het beoordelen van omgevingskwaliteit (071). Het zou mooi zijn als de provincie met een eigen: 'Bossenstrategie' komt, waarvoor dan wel al een aantal uitgangspunten zijn vastgesteld: zowel vanuit het oogpunt van biodiversiteit als vanuit de klimaatproblematiek als ook daaraan in de voorliggende: 'Omgevingsvisie' (098). De Utrechtse Heuvelrug is het een na grootste bosgebied van Nederland en juist het ontwikkelen van een 'Bossenstrategie' moet o.i. in die zin van het grootste belang worden geacht, evenals een integrale natuurvisie voor dit bijzondere bos en heidegebied (098). Een 'herijking' van het areaal 'waardevolle houtopstanden' is op z'n plaats zijn. Oude regionaal inheemse ecosystemen zijn zeer belangrijk voor de biodiversiteit. Gevraagd wordt om percelen met regionale inheemse soorten van ongeveer 50 jaar of ouder ook tot de waardevolle houtopstanden te rekenen (voor zover ze daar nog niet bij gerekend worden) (136). Gevraagd wordt speciale waarde toe te kennen aan oude boskernen om zowel ecologische als landschappelijke redenen (168). Het is cruciaal voor de biodiversiteit om dat uit te breiden in de tijd. Vervang 75% van het exoten productiebos met regionaal inheems bos met een biodiversiteit doel. Het bos mag ongelimiteerd oud worden. De exoten leveren de komende duizenden jaren relatief vrijwel geen bijdrage aan de biodiversiteit (070). Met genoeg lezen wij in de concept Omgevingsvisie dat u de forse verstedelijkingsopgave vergezeld wilt zien van een 	<ol style="list-style-type: none"> Provincie Utrecht werkt momenteel aan het opstellen van strategisch bosbeleid. Binnen dit kader vindt een inhoudelijke en beleidsmatige actualisatie plaats naar waardevolle houtopstanden, waaronder oude bosgroeiplaatsen. De resultaten worden meegenomen in (de nadere uitwerking van) het strategisch bosbeleid. De matrix van omgevingskwaliteit is een werktuul van Habiforum. In de uitwerking van het strategisch bosbeleid wordt gekeken of naar deze tool verwezen kan worden. Onlangs is de bosstrategie van Rijk en provincie op hoofdlijnen aangeboden aan de Tweede Kamer. Op 14 november 2020 is de gezamenlijke bossenstrategie van Rijk en provincies vastgesteld door de Bestuurlijke adviescommissie Vitaal Platteland (BACVP). Provincie Utrecht werkt momenteel aan een provinciale uitwerking, het strategisch bosbeleid. Daarbij willen we de doelen en ambities uit de landelijke bossenstrategie concreter formuleren. In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat we ernaar streven om in 2040 houtopstanden te hebben die bijdragen aan schone lucht, landschappelijke kwaliteit, hogere biodiversiteit en CO2-vastlegging. Ons uitgangspunt is daarbij het vergroten van het oppervlak aan bos, behoud en versterking van belangrijke bosverbindingen en verbetering van de natuurkwaliteit van de bossen. Zie verder onder punt 1. Momenteel wordt gewerkt aan het opstellen van strategisch bosbeleid voor provincie Utrecht. Daarin zal ook aandacht zijn voor bosgebieden op de Utrechtse Heuvelrug. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het weerbaar, veerkrachtig en toekomstbestendig maken van de bossen door het watervasthoudend vermogen van bosbodems te verhogen als wapen tegen droogte. Maar ook het verbeteren van kwaliteit van de bosbodems tegen verzuring van de arme zandgronden waar de Utrechtse Heuvelrug voornamelijk uit bestaat. Daarnaast speelt het gebruik van bos (recreatie en houtbouw) en bescherming van waardevol bos veelal op de Utrechtse Heuvelrug. Ook deze onderwerpen worden nader uitgewerkt in het strategisch bosbeleid. Het natuurbeheerplan bevat de doelen en ambities voor het natuur- en landschapsbeheer, ook voor de Utrechtse Heuvelrug. Het natuurbeheerplan wordt jaarlijks aangepast en geactualiseerd. Een integrale natuurvisie voor de Utrechtse Heuvelrug is nu niet aan de orde.

		<p>ambitieuze opgave op het gebied van groene recreatie. Wij vinden het daarom vreemd dat wij lezen "Ons uitgangspunt is daarbij tenminste het in stand houden van het bestaande oppervlak aan bos". Dat is wel een heel mager uitgangspunt. Bossen zijn juist bij uitstek geschikt om een toenemende recreatiebehoefte op te vangen. Bossen hebben de grootste "recreatiecapaciteit". Juist is in de nabijheid van de stedelijke omgeving dient uitbreiding van het regionale bosareaal meerdere doelen: recreatiecapaciteit, klimaatadaptatie en natuureducatie. Wij pleiten daarom om een heldere taakstelling voor de uitbreiding van het bosareaal in de Utrechtse regio (168).</p> <p>8. Terecht noemt u op p. 113 het belang van een toename van natuurwaarden van bosgebieden. Hier valt nog veel te winnen, zo is driekwart van de bossen in de zuidelijke Utrechtse Heuvelrug productiebos. Wij pleiten voor een flinke ambitiesprong waar het gaat om de natuurkwaliteit van bossen, zoals een taakstelling om bijvoorbeeld de helft van productiebos (geleidelijk) om te zetten in natuurbos (168).</p>	<p>4. Provincie Utrecht werkt momenteel aan het opstellen van strategisch bosbeleid. Binnen dit kader vindt een inhoudelijke en beleidsmatige actualisatie plaats naar waardevolle houtopstanden, waaronder oude bosgroeiplaatsen. De resultaten worden meegenomen in (de nadere uitwerking van) het strategisch bosbeleid.</p> <p>5. Oude boskernen, waarbij het gaat om autochtone flora, worden door ons strikt beschermd. Oude boskernen mogen in principe niet gekapt worden. In de Beleidsregels natuur en landschap geven we aan wanneer het kapverbod zal worden toegepast. De daar genoemde waardevolle houtopstanden zijn samengebracht op één kaart 'de waardevolle houtopstandenkaart'.</p> <p>6. Dat zou inderdaad goed zijn voor de biodiversiteit en klimaatadaptatie. De provincie werkt momenteel aan het opstellen van strategisch bosbeleid, in dat kader wordt onder de noemer 'Vitaal bos' ook gewerkt aan dit thema. Hierbij is onder andere aandacht voor omvorming van naald naar loofbos, met aandacht voor regionaal inheems materiaal.</p> <p>7. Momenteel wordt gewerkt aan het opstellen van strategisch bosbeleid voor provincie Utrecht. Daarin wordt erkend dat bosuitbreiding noodzakelijk is om de klimaatdoelen te realiseren en levert het o.a. een bijdrage aan verhoging van de biodiversiteit, een gezondere leefomgeving en de opslag van CO2. Vanuit de gezamenlijke bossenstrategie van Rijk en provincies is de ambitie geformuleerd om 10% meer bos in Nederland te realiseren (37.000 ha). Deze ambitie wordt doorvertaald en uitgewerkt in het op te stellen strategisch bosbeleid. Waar aanplant van nieuwe bossen gewenst en mogelijk is wordt samen met terreinbeherende organisaties, particuliere eigenaren, gemeenten en maatschappelijke belangenorganisaties nader uitgewerkt. Provincie Utrecht werkt samen met regiopartners aan de gezamenlijke aanpak voor 'Groen Groeit Mee'. Uitgangspunt is dat het groen meegroeit met de groei van de Utrechtse regio. Het gaat daarbij vooral om (recreatie)groen in de nabijheid van steden en dorpen. Ook in dit kader wordt gekeken naar de mogelijkheden van bosuitbreiding. Bovenstaande is de plus op het huidige houtopstandenbeleid.</p> <p>8. In het op te stellen strategisch bosbeleid is een van de doelstellingen het veerkrachtig, weerbaar en toekomstbestendig maken van de Utrechtse bossen. De vitaliteit en kwaliteit van de bossen staat o.a. onder druk door klimaat, droogte en verzuring. Deze onderwerpen worden in samenhang met het Bodem en Waterprogramma, de Blauwe Agenda en het programma Klimaatadaptatie nader uitgewerkt. Voor zowel bossen die aangemerkt zijn in het Natuurbeheerplan 2021 als natuur of als productiebos zien we dat in de praktijk de functies door elkaar lopen. Zo heeft elk productiebos ook een natuurfunctie en bijna elk productiebos en natuurbos een recreatiefunctie.</p> <p>Aanpassing: De tekst onder het kopje 'Houtopstanden' wordt aangepast.</p>
--	--	---	--

Kleine landschapselementen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
056 074	Particulier Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling	1. Op dit moment loopt een meerjarige inventarisatie en monitoring waarbij alle potentieel waardevolle elementen worden geïdentificeerd en opgenomen op een kaart. Dit onderdeel zou	1. Onze meest waardevolle landschapselementen, die niet zijn beschermd onder de Wnb, beschermen wij door plaatsing op de kaart 'Beschermd klein landschapselement' op grond van artikel 6.24 Interim omgevingsverordening.

	Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad	<p>beter uit de verf moeten komen bij een duidelijker geconcentreerd narratief over de waarde van die elementen. Ook zou de provinciale waardenkaart met deze elementen vaker en vollediger geactualiseerd moeten worden als gevolg van de inventarisatie en monitoring (074).</p> <p>2. Gevraagd wordt op de natuurwaardenkaart de oude knotwilgen in de polder Rijnenburg opnemen. Zorgen worden geuit over onderhoud en inpassing in plannen (056).</p>	<p>Voor plaatsing op de kaart gelden de criteria van artikel 5.3 van de Beleidsregels natuur en landschap.</p> <p>Bij het opstellen van de kaart 'Beschermd klein landschapselement' zijn wij gebonden aan de criteria voor opname van bestaande elementen op de kaart. Een van de criteria is leeftijd van het element. Het is daarom niet zinvol om de kaart met een hogere frequentie te herzien, dan bijvoorbeeld om de vijf jaar.</p> <p>2. Recentelijk heeft een laatste actualisatie van deze kaart plaatsgehad. We zullen checken of de door u genoemde elementen aan de criteria voldoen en op de kaart staan of bij een eerste herziening van de kaart daar alsnog op geplaatst moeten worden.</p>
--	---	--	--

Uitvoering

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
106	Vereniging Vrij Polderland	<p>Graag toevoegen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plan ontwikkelen zodat recreanten en recreatieondernemers via een vignet meebetalen aan de instandhouding en versterking van de natuur en het landschap door boeren en grondeigenaren (verdienmodel voor de natuur). - Regels ontwikkelen zodat massale evenementen in het NNN verboden worden. - Geen vergunning te verlenen voor versterkt geluid in de buitenlucht van het NNN. 	<p>De ontwikkeling van gebruikersvignetten of andere vormen om gebruikersbijdragen ten behoeve van de instandhouding en versterking van natuur en landschap zijn geen onderwerp voor de Omgevingsvisie, gezien het abstractieniveau ervan. Overigens zijn er diverse voorbeelden van bekend w.o. de Mountainbikevignetten op de Utrechtse Heuvelrug. Ook enkele particuliere eigenaren ontvangen op dergelijke wijze een extra bijdragen van gebruikers voor de instandhouding van routes</p> <p>Wij hebben in de Interim verordening geen aparte regels opgenomen voor evenementen. Bestemmingsplannen mogen echter geen nieuwe ontwikkelingen binnen het NNN mogelijk maken die leiden tot aantasting van o.a. de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN, tenzij voldaan wordt aan de uitzonderingen en de daarbij horende voorwaarden. Hierbij worden evenementen ook meegenomen. Daarnaast zal alleen plaats kunnen vinden als er geen strijdigheden ontstaan met de Wet natuurbescherming.</p> <p>De provincie verleent geen vergunningen voor versterkt geluid in de buitenlucht binnen NNN-begrenzing. Vergunningen voor evenementen worden afgegeven door de gemeenten. In alle gevallen zal een evenement moeten passen binnen de regels van de Wet natuurbescherming.</p>

Natuurhistorisch onderzoek

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
084	Werkgroep Biodiversiteit Buitengebied gemeente Zeist	<p>Aanbevolen wordt om natuurhistorisch onderzoek te introduceren. Een dergelijk onderzoek is het best te vergelijken met cultuurhistorisch onderzoek. Daarmee ontstaat een ijkpunt voor het herstel.</p>	<p>Wij houden voor herstel van biodiversiteit aan: het bereiken van een gunstige staat van instandhouding. De staat van instandhouding kent vier aspecten: 1: verspreiding, 2 populatie (aantallen, opbouw) 3 kwaliteit leefgebied 4 toekomstperspectief. De minimaat te bereiken waarden voor onderdelen 1 en 2 zijn genomen uit een bepaald referentiejaar. Daarom zit in het begrip gunstige staat van instandhouding besloten een ijkpunt voor het herstel. Daarmee beschikken we dus al over een ijkpunt en zien we af van de introductie van 'natuurhistorisch onderzoek'.</p>

4.7.2 Duurzame landbouw

Meer aandacht voor landbouw

Nr.	Indiener	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
170	Particulier	De agrarische sector heeft ongeveer de helft van het grondgebruik in de provincie. Er wordt om meer aandacht en uitwerking van de landbouw wordt gevraagd in de visie. De landbouw en gerelateerde nevenfuncties zijn het belangrijke onderdelen zijn van het landelijk gebied.	We hebben er voor gekozen om zeven samenhangende beleidsthema's in de visie om te nemen waaronder Toekomstbestendige natuur en landbouw. De uitwerking van de visie op de landbouw is te vinden in de Samenwerkingsagenda Landbouw (2019). In paragraaf 4.7.2. gaan we onder het kopje Verbreding landbouw in op de mogelijkheden voor nevenactiviteiten op een agrarisch bedrijf.

Ambitie 2050 kringlooplandbouw

Nr.	Indiener	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
036 044	Gemeente Oudewater Particulier	<ol style="list-style-type: none"> Svp de zin over de ambitie landbouw op p. 19 als volgt aanpassen: "Tot 2030 hebben we de ambitie dat de landbouw de nutriëntenkringlopen heeft gesloten, biodiversiteit ondersteunt in plaats van schaad, zelfvoorzienend in energie is en daarnaast deels ook opereert als groene energieproducent voor derden. Inzet voor klimaat mag daarbij niet ten kosten gaan van biodiversiteit en het cultuurhistorisch landschap dat de biodiversiteit draagt. Landschapselementen dienen daarom behouden te blijven." (044). Indien u daadwerkelijk een transitie in de agrarische sector beoogt, moet er zicht zijn op realistische alternatieve verdienmodellen. Verdienmodellen met respect voor het landschap en de aanwezige natuur en met voldoende draagvlak bij de agrarische sector. Van oudsher de ruimtelijk economische dragers en hoeders van ons karakteristieke landelijke gebied. Graag ambitie voor kringlooplandbouw concretiseren (036). 	<ol style="list-style-type: none"> Ambities zijn conform de Landbouwvisie. Behoud van biodiversiteit en landschapselementen is daarbij één van de hoofddoelen. We onderschrijven dat realistische verdienmodellen voor de agrariër essentieel zijn voor een transitie naar duurzame landbouw. In het kader van Duurzame Landbouw met Natuur (DLMN) proberen we daar invulling aan te geven. De agrarische sector is in DLMN vertegenwoordigd. In de uitvoering van de Samenwerkingsagenda Landbouw en de gebiedsgerichte aanpak concretiseren we de doelstellingen voor kringlooplandbouw.

Ambitie 2030 Nutriëntenkringlopen

Nr.	Indiener	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
044 081 116 155	Particulier LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Stichting Beter Zeist Particulier	<ol style="list-style-type: none"> De formulering van de ambitie voor kringlooplandbouw is vaag en laat nog altijd toe dat boeren in provincie Utrecht voor de wereldmarkt produceren op basis van veevoer (soja) afkomstig uit gekapt Amazonegebied. De ambitie krijgt pas betekenis als u er concrete doelstellingen (streefcijfers) aan koppelt (044). Het sluitend krijgen van deze kringlopen in 2030 te ambitieus. De bodem heeft jaren nodig om zich te kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden. Laat 2030 als streefjaar los (081, 155). Verzocht wordt om de ambitie aanvullen "Tot 2030 hebben we de ambitie dat de landbouw de nutriëntenkringlopen heeft gesloten, biodiversiteit ondersteunt in plaats van schaad, zelfvoorzienend in energie is en daarnaast deels ook opereert als groene energieproducent voor derden. Inzet voor klimaat mag daarbij niet ten koste gaan van biodiversiteit en het cultuurhistorisch landschap dat de biodiversiteit draagt. Landschapselementen dienen daarom behouden te blijven." Die laatste zin sluit aan bij de unanieme motie ter zake van de Tweede Kamer (116). 	<ol style="list-style-type: none"> In de Samenwerkingsagenda Landbouw (SAL) (2019) is de ambitie voor kringlooplandbouw vertaald naar tussendoelen voor 2030. Daarin staat dat we in lijn met de ambitie van de Rijksoverheid ernaar streven de nutriëntenkringlopen in de veehouderij op het laagst mogelijke niveau te sluiten. In de uitvoering van de SAL en de gebiedsgerichte aanpak concretiseren we de doelstellingen voor kringlooplandbouw. Dit doen wij vanuit onze aanjagende en stimulerende rol. De ambitie om te streven naar circulariteit op een zo laag mogelijk schaalniveau is daarbij richtinggevend. We onderschrijven dat dit een ambitieus doel is, maar vinden het te vroeg om dat doel nu al los te laten. In de Landbouwvisie is behoud van biodiversiteit en landschapselementen één van de ambities. Wij streven naar een aantrekkelijk en toegankelijk agrarisch cultuurlandschap. Met ons beleid voor Kleine Landschapselementen (KLE) geven we invulling aan behoud én uitbreiding van landschapselementen.

Ambitie zelfvoorzienend in energie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
121	Particulier	Het streven dat in 2030 de landbouw energie neutraal moet zijn is ten opzichte van alle andere bedrijven in Utrecht een veel te zware opgave.	De ambitie dat in 2030 de landbouwsector in de provincie energieneutraal is, is inderdaad niet conform de ambitie voor de gehele provincie. Wij zien echter juist bij agrarische bedrijven veel kansen voor een combinatie van energiebesparing en opwekmogelijkheden zoals bijvoorbeeld zon op dak of kleine windturbines. Het project Energieneutrale melkveehouderij bijvoorbeeld laat de grote potentie van de landbouwsector zien.

Uitvoering geven aan ambitie landbouwtransitie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
059 105 108 129 136 148 149 160 161	Stichting Duurzaam Woudenberg Vereniging Eemland300 Maatschap Zagt Regio Amersfoort Federatie Groene Heuvelrug Particulier Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties Firma P. Rodenburg Particulier	<ol style="list-style-type: none"> De ambitie is groot, de praktische uitwerking nog heel globaal (105). Een kwantitatieve maatstaf wordt gemist waarmee de doelstelling en het resultaat van deze ambitie meetbaar wordt. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het vaststellen van streefpercentages waarmee het gebruik van kunstmest, het gebruik van bestrijdingsmiddelen, de input van veevoer van buiten de provincie en mestoverschot in een aantal tijdstappen verminderd wordt (136). Werk uw ideeën over gesloten kringlopen, natuurinclusieve en circulaire landbouw uit met concrete voorbeelden zodat we een meer inhoudelijke discussie kunnen voeren over de toekomst van de landbouw (108, 148, 160, 161). Om de landbouw mee te krijgen in de transitie is het belangrijk om draagvlak te creëren bij de sector en realistische doelstellingen te formuleren. De Omgevingsvisie leidt tot een koude sanering van de landbouw. Het is best bijzonder om het aantal mensen toe te laten nemen en de voedselproductie af te laten nemen. De eisen worden steeds hoger, de grond wordt duurder en het verdienmodel wordt niet aangepast aan de nieuwe eisen (108, 148, 160, 161). In de POVI is opvallend weinig ruimte ingeruimd voor duurzame landbouw waar het handelt over de rol die de provincie wil spelen (129). Gemist wordt een aanzet en rol van de provincie om aan de noodzakelijke en omvangrijke transitie naar circulaire en natuurinclusieve landbouw ook daadwerkelijk bij te dragen, innovatieve maatregelen, nieuwe verdienmodellen en projecten te faciliteren en een deal aan te gaan met de boeren gemist. Zij blijken in toenemende mate wel te willen veranderen mits de overheid hen hierbij helpt (059, 129). In de landbouwparagraaf van de Ontwerp Omgevingsverordening zien wij geen artikelen waarmee de ambities voor wat betreft circulaire, natuurinclusieve en klimaatneutrale landbouw worden gestimuleerd. Wij vragen om in de instructieregels voor bestemmingsplannen / omgevingsplannen in agrarisch gebied, ook de voorwaarde op te nemen dat aantoonbaar bijgedragen moet worden aan het streven naar circulaire, natuurinclusieve en klimaatneutrale landbouw (naast de al wel opgenomen voorwaarden van verbetering van dierenwelzijn, milieubelasting en 	<ol style="list-style-type: none"> De praktische uitwerking vindt plaats in de Samenwerkingsagenda Landbouw en de uitvoering hiervan. In de Samenwerkingsagenda Landbouw (2019) zijn de ambities voor een duurzame landbouw vertaald naar tussendoelen voor 2030. In de uitvoering van de SAL en de gebiedsgerichte aanpak concretiseren we de doelstellingen voor kringlooplandbouw. Dit doen wij vanuit onze aanjagende en stimulerende rol. De ambitie om te streven naar circulariteit op een zo laag mogelijk schaalniveau is daarbij richtinggevend. In de Samenwerkingsagenda Landbouw (2019) is de ambitie voor kringlooplandbouw vertaald naar tussendoelen voor 2030. Daarin staat dat we in lijn met de ambitie van de Rijksoverheid ernaar streven de nutriëntenkringlopen in de veehouderij op het laagst mogelijke niveau te sluiten. In de uitvoering van de SAL en de gebiedsgewijze aanpak concretiseren we de doelstellingen voor kringlooplandbouw. In het kader van bijvoorbeeld het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur worden concrete plannen en uitvoering daarvan gerealiseerd. We zetten ons in voor een goed verdienmodel, binnen de ambities voor kringlooplandbouw. Landelijk en ook in Utrecht wordt nu voor een groot deel voor de wereldmarkt geproduceerd, van onze zuivel, vlees en eieren wordt ca twee derde geëxporteerd. Dus de afhankelijkheid hoeft niet groter te worden bij onze ambities. We zetten duurzaamheid én economisch rendabel voorop. Dit kan alleen bereikt worden met voldoende draagvlak bij de agrariër. We zetten o.a. plattelandscoaches in die onafhankelijk de agrariër bij zijn/haar keuzes begeleiden en ondersteunen. Wij zijn van mening dat we die aanzet wel degelijk leveren. Een goed voorbeeld is de inzet van Plattelandscoaches en POP3 middelen. Wij maken die inzet van onafhankelijke plattelandscoaches financieel en organisatorisch mogelijk. Bij circulaire of natuurinclusieve landbouw gaat het vooral om aanpassingen in de bedrijfsvoering zoals bodembeheer, geen of zeer beperkt gebruik van bestrijdingsmiddelen, bemesting, graslandbeheer, groenbeheer en voersamenstelling. Deze aspecten van de bedrijfsvoering zijn niet ruimtelijk relevant bij aanvragen voor bouwblokvergrotingen en daarnaast moeilijk controleerbaar. Met de planologische ruimte die wij bieden is volgens ons de

	volksgezondheid) (136). Neem een artikel in de Omgevingsverordening op met extra voorwaarden voor een circulaire en natuurinclusieve invulling van de landbouw, bijvoorbeeld dat landbouwbedrijven grondgebonden moeten worden (conform het voorgenomen beleid van de minister), dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen verboden is, dat ruimte wordt geboden voor bedrijven die willen omschakelen naar tuinbouw en akkerbouw, dat ruimte wordt geboden binnen de experimenteerruimte voor innovaties en dat in situaties van pacht strengere voorwaarden zullen worden verbonden. (149)	gewenste transitie in de landbouw mogelijk. Bij innovaties die andersoortig beleid of regelgeving vragen, is er ruimte om in pilots met deze innovatie te experimenteren'. Overigens, in de pachtcontracten die de provincie uitgeeft, zullen restricties staan met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, bemesten, maaien (in weidevogelkerngebied geldt een uitgestelde maaidatum) en randenbeheer. Deze restricties worden opgelegd vanuit de gedachte dat hiermee de biodiversiteit kan worden verbeterd en de bodemvruchtbaarheid kan verbeteren.
--	---	--

Voortbestaan landbouw

Nr.	Indiërs	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
108 121 148 158 160 161	Maatschap Zagt Twee particulieren Bewonerscomité Leersum Zuid Firma P. Rodenburg Particulier	<ol style="list-style-type: none"> Voor een aantal opgaven is grond nodig, ook voor de ambities voor landbouw is de beschikbaarheid van grond een knelpunt. Dit zal er in de praktijk toe leiden dat veel landbouwgrond gaat verdwijnen (108, 148, 160, 161). De schatting dat landbouw ruim de helft van het grondgebied van de provincie beslaat is waarschijnlijk nog te laag. Er zal veel bouwgrond, ten koste van de landbouw, vrijgemaakt moeten worden. De Omgevingsvisie, p. 36, gaat er van uit dat tot 2030 1,3 miljoen vierkante meter aan agrarisch bebouwing vrijkomt. Maar dat zal niet genoeg zijn om de bouwopgave te realiseren. De provincie zal actief agrarisch gebied moeten terugdringen ten gunste van bouwgrond voor woningen (158). De visie wekt de indruk dat de provincie de landbouw en met name de veehouderij wil halveren in de komende 20 á 30 jaar. Dat wordt niet met zoveel woorden benoemd maar zal wel de uitwerking zijn van het beleid. Het is bijzonder om het aantal mensen toe te laten nemen en de voedselproductie af te laten nemen. We worden voor ons voedsel meer afhankelijk van het buitenland. Moeten we dat willen (108, 148, 160, 161)? In de Omgevingsvisie en de Interimverordening is ten aanzien van de landbouw een conserverende benadering gevolgd. Er zijn, gezien het huidige woon- en leefklimaat als de bredere klimaat- en milieupgaven, doorslaggevende redenen voor het ingrijpend terugdringen van de landbouwsector, en daarbinnen van de meest vervuilende bedrijven, de intensieve veeteelt, zoals stikstofproblematiek, broeikasgasuitstoot en stank en geluidsoverlast (158). Bladzijde 36: uitgangspunt is dat landbouw moet blijven. Als 300 bedrijven stoppen tot 2030 dan is dat 1/3 van de bedrijven. Dan klopt de visie niet. Een betere begeleiding en faciliteiten voor de landbouw is dan meer op de plaats, zodat het uitgangspunt, landbouw moet blijven, een kans heeft (121). 	<ol style="list-style-type: none"> Het klopt dat in een drukke provincie zoals Utrecht de gronddruk erg hoog is en dat functies met elkaar concurreren. Het is daarom ook een ingewikkelde opgave om alle functies een eigen plek te geven. Als centraal uitgangspunt hebben we in de visie opgenomen dat we nieuwe ontwikkelingen concentreren en combineren, om zorgvuldig om te gaan met schaarse ruimte. Als uitwerking van dit centraal uitgangspunt zetten we er o.a. op in om nieuwe verstedelijking zoveel mogelijk binnenstedelijk/binnendorps te realiseren (zie 4.4) en een voorkeursvolgorde voor zonne-energie (zie 4.3). Hiermee zetten wij er op in om de afname van landbouwgrond vanwege extra woningbouw en andere opgaven te beperken. Wij streven naar een circulaire en natuurinclusieve landbouw. Landelijk en ook in Utrecht wordt nu voor een groot deel voor de wereldmarkt geproduceerd. Dus de afhankelijkheid van het buitenland hoeft niet groter te worden bij onze ambities. Landelijk en ook in Utrecht is het huidige voedselsysteem enerzijds gericht op grootschalige export van o.a. zuivel, vlees en eieren, twee derde daarvan wordt geëxporteerd. Terwijl anderzijds grootschalige import van veevoedergrondstoffen zoals, soja en voedergraan nodig is om deze dierlijke productie en export mogelijk te maken. Bij kringlooplandbouw wordt ernaar gestreefd deze afhankelijkheid van import en export te verminderen en wat betreft veehouderij zoveel mogelijk uit te gaan van veevoer dat in Nederland verbouwd wordt of als restproduct vrijkomt uit de landbouw en voedingsindustrie. Het terugdringen van de landbouwsector is geen doel, wel transitie van de landbouwsector naar meer duurzaamheid. In onze Landbouwvisie zetten we in op een economisch rendabele, klimaatneutrale, circulaire en natuurinclusieve landbouw. Ook via spoor 1 van de regiodeal Foodvalley wordt daar flink op ingezet. De provincie wil bedrijven die kiezen voor kringlooplandbouw faciliteren. Dit doen we o.a. door de inzet van plattelandscoaches voor de komende drie jaar. Ook via het Actieplan Duurzame Landbouw met natuur faciliteren we agrarische bedrijven bij de ontwikkeling van duurzame bedrijfsplannen.

Rendabele landbouw

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 144 155 158	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Twee particulieren Bewonerscomité Leersum Zuid	Uitgangspunt 'rendabele landbouw' 1. Met tevredenheid is geconstateerd dat de economische rendabiliteit van agrarische bedrijven daarbij het uitgangspunt is (081, 155). 2. Opvalt dat expliciet de nadruk gelegd wordt op de economische belangen van de agrarische sector. Dan zal er helaas niets van de ambities terechtkomen; alles zal gesmoord worden in de economische (on)haalbaarheid (144). Gegeven de nadruk op het rendabel zijn blijft daarmee alles wel bij het oude. Dat schiet niet op. De Omgevingsvisie schetst een mooi einddoel, maar formuleert geen stappen om deze tak van veehouderij die haaks op dat doel staat – de niet-grondgebonden, intensieve veehouderij - terug te dringen. In de Interimverordening ontbreekt het aan middelen om dat te realiseren (158).	1. Bedankt voor de steun. 2. De transitie naar een circulaire, klimaatneutrale en natuurinclusieve agrarische sector kan alleen plaatsvinden als die ook voor de agrarische ondernemer een economisch gezond bedrijfsmodel oplevert. Daarom hechten wij een groot belang aan een economisch rendabele landbouw. Wat betreft de niet-grondgebonden veehouderij voeren wij een terughoudend beleid m.b.t. de vestigings- en groeimogelijkheden. In de provincie Utrecht is ongeveer driekwart van de bedrijven grondgebonden.
036 061 102 108 148 160 161	Gemeente Oudewater Gemeente De Bilt Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A. Maatschap Zagt Particulier Firma P. Rodenburg Particulier	Rendabele landbouw in de praktijk 1. De provincie schrijft ook dat het economisch rendement van de landbouw bedrijven het uitgangspunt is. Echter dit onderbouwd u niet met een verdienmodel (108, 148, 160, 161). 2. Duurzaam beheer van het buitengebied is voor landbouwers van belang, evenals het opbouwen van een duurzame businesscases. De provincie wordt gevraagd om een positieve grondhouding jegens initiatieven hiertoe vanwege de PAS problematiek en de bodemdaling (061). 3. Geconstateerd wordt dat 4.7 vol staat met wensen en aannames waarbij het verdienmodel zich nog niet heeft bewezen. Meegegeven wordt dat "het verdienmodel" in al die pilots die al lopen en nog gaan komen van doorslaggevend belang zou moeten zijn (102). 4. Gevraagd wordt om een deel van het buitengebied van Oudewater als experimenteerruimte aan te wijzen. Dit biedt mogelijkheden om stappen te zetten in de zoektocht naar een transitie in de agrarische sector met zicht zijn op realistische alternatieve verdienmodellen en respect voor het landschap en de aanwezige natuur (036).	1. Er bestaat niet één verdienmodel dat past bij elke agrarische onderneming. We faciliteren de agrarische sector bij de voorwaarden die nodig zijn voor een passend verdienmodel. 2. Wij onderschrijven het belang van landbouwers voor het beheer van het buitengebied. Wij willen graag met u in contact komen om de mogelijkheden voor het opbouwen van duurzame businesscases te bezien. 3. We onderschrijven dat realistische verdienmodellen voor de agrariër essentieel zijn voor een transitie naar duurzame landbouw. Daarom ook hebben we het 'bevorderen van een duurzame en economisch rendabele landbouw' als provinciaal belang geformuleerd. 4. We onderschrijven dat goede verdienmodellen voorwaardelijk zijn. Als u hiervoor de experimenteerruimte uit de Interimverordening zou willen gebruiken, dient u hiervoor een aanvraag in te dienen. Er zal vervolgens een kwaliteitskader opgesteld moeten worden dat de relevante regels uit de Interimverordening gaat vervangen. Bij het opstellen van dat kwaliteitskader moeten alle relevante partijen betrokken worden. Een experimenteergebied wordt pas op de kaart toegevoegd als het kwaliteitskader er ligt en door een GS besluit aan de (Interim) Omgevingsverordening is verbonden. We gaan graag met u het gesprek aan om de noodzaak en mogelijkheden van experimenteerruimte in het buitengebied van Oudewater te bezien.

Circulaire landbouw

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 105 108 148 155 160 161	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland	1. De term circulaire landbouw wordt veelvuldig genoemd in de visie. Dit begrip komt niet terug in de Omgevingsverordening (105). 2. Met betrekking tot de Omgevingsverordening zijn wij van mening dat de verordening niet meer ruimte biedt voor particuliere ideeën. Wil de provincie daadwerkelijk toewerken naar een circulaire landbouw, dan is het van belang dat de provincie haar regelgeving hierop aanpast. De mogelijkheden om als sector innovatief te in de Omgevingsverordening op dit moment te beperkt. Een verdienmodel in de landbouw is alleen mogelijk	1. Dit onderscheiden we niet apart in de verordening omdat we dat onvoldoende kunnen kwantificeren. Met de regelgeving voor goede landschappelijke inpassing, verbetering dierenwelzijn, vermindering milieubelasting en de verbetering van de volksgezondheid komen we hier aan tegemoet. 2. Met de planologische ruimte die wij bieden is volgens ons de gewenste transitie in de landbouw mogelijk. Bij innovaties die een andersoortig beleid of regelgeving vragen, is er ruimte om in pilots met deze innovatie te experimenteren'.

	Vereniging Eemland300 Maatschap Zagt Twee particulieren Firma P. Rodenburg Particulier	<p>als er diversiteit is en ruimte voor innovatie. Biedt daar ruimte voor. Er wordt nu te veel ingezet op kringlooplandbouw (081, 155).</p> <p>3. Kunt u nader omschrijven wat u zich voorstelt bij een circulair melkveebedrijf (108, 148, 160, 161)?</p> <p>4. Kunt u meer concreet maken op welke niveau gaan we kringlopen sluiten in 2030 (bedrijfsniveau regionaal, landelijk of west Europees)? De inzet op een extensievere en natuurlijkere landbouw betekent wederom een vraag naar grond of een afname in aantal dieren (108, 148, 160, 161).</p> <p>5. Het streven om op ieder afzonderlijk bedrijf een gesloten kringloop te realiseren is onmogelijk en onwenselijk. Er moet worden gekeken naar het laagst mogelijke schaalniveau waarop circulariteit haalbaar is mét behoud van een rendabele bedrijfsvoering. Mogelijk kunnen middels gebiedsprocessen kringlopen worden gesloten. Het uitgangspunt moet zijn dat in gezamenlijkheid met agrariërs zelf toegewerkt wordt naar een sector die kringlopen zoveel mogelijk weet te sluiten (081, 155).</p>	<p>3. Een circulair melkveebedrijf zal zoveel mogelijk gebruik maken van eigen grondstoffen in evenwicht en met respect voor de natuurlijke omgeving (bodem-, lucht, water- en natuurkwaliteit, landschappelijke waarde, klimaat en dierenwelzijn). Er is niet één type circulair melkveebedrijf; het gaat ons om het scheppen van voorwaarden waardoor ondernemers stappen kunnen en willen zetten. Sommige bedrijven zullen in staat zijn tot een snelle transitie, anderen zullen stapsgewijs bewegen binnen het gangbare verdienmodel.</p> <p>4. Wij streven naar het sluiten van de kringloop op een zo laag mogelijk schaalniveau. Het is niet mogelijk dat schaalniveau op voorhand vast te pinnen. De uitdaging op het gebied van circulariteit zal voor de niet-grondgebonden veehouderij groter zijn dan voor de grondgebonden veehouderij.</p> <p>5. Wij willen juist met de agrariërs handen en voeten willen geven aan onze ambities. Dat doen we o.a. binnen spoor 1 van Regiodeal Foodvalley, Veenweiden in Beweging en proeftuinen. Kringlooplandbouw zal ook een belangrijke rol krijgen in de gebiedsgerichte aanpak voor stikstof en bodemdaling.</p>
--	--	---	--

Natuurinclusieve landbouw

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
105	Vereniging Eemland300	<p>1. Verwacht wordt dat de beloofde natuurinclusieve vormen van landbouw de biodiversiteit zowel in het agrarisch gebied als in de natuurgebieden positief zullen beïnvloeden. Dat zijn mooie ambities. Gevraagd wordt om deze zo snel als mogelijk om te zetten in concrete maatregelen.</p> <p>2. Hoe gaat de provincie in Eemland de transitie van de landbouw ondersteunen? We zien dat de provincie veel investeert in het weidevogelbeheer, maar hoe stimuleert de provincie de biodiversiteit in de flora en de insectenfauna?</p>	<p>1. We waarderen het dat u deze ambitie onderschrijft. Wat wij momenteel zien is dat er veel initiatieven en energie in de agrarische sector aanwezig is om de biodiversiteit te verhogen. We zien dat de agrarische natuurcollectieven bezig zijn het agrarisch natuurbeheer verder te ontwikkelen en dat ze zich ook richten op bodem, water en klimaat. We zien dat boeren en terreinbeheerders meer samenwerken in pilots. Bij fruittelers zien we aandacht voor agrobiodiversiteit. Met het actieplan Duurzame Landbouw met Natuur geven de landbouworganisaties samen met natuur- en milieuorganisaties invulling aan onze ambitie. Een van de projecten in het actieplan is het project Monitoring. Daarmee kunnen deze partijen laten zien wat de acties opleveren aan biodiversiteit.</p> <p>2. Het Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur is er onder andere op gericht om de biodiversiteit in het agrarisch gebied in stand te houden dan wel te verhogen. Daar kan ook de melkveehouderij in Eemland van profiteren. Via het agrarisch natuurbeheer ondersteunen wij o.a. het weidevogelbeheer in Eemland. Via het agrarisch natuurbeheer kunnen ook botanische beheerpakketten worden afgesloten, gericht op de ontwikkeling van soortenrijke graslandpercelen of perceels- en slootranden. Een soortenrijke vegetatie bevordert ook de insectenfauna. Via ons actieve soortenbeleid kunnen voor de aandachtsoorten flora en fauna specifieke maatregelen worden ondersteund. We denken ook met de Utrechtse agrarische natuurcollectieven mee over de inrichting van het nieuwe Europese landbouwbeleid (GLB). Met de zogenoemde eco-regelingen willen we inzetten op meer aandacht voor bodem, water, klimaat en biodiversiteit waardoor inspanningen van boeren ook worden beloond via de Europese inkomenssteun</p>

Klimaatneutrale landbouw

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
102 144	Gebiedscoöperatie Groot Wilnis Vinkeveen U.A. Particulier	In de Omgevingsvisie wordt gemist dat grasland veel CO2 en stikstof vastlegt. Ook in landbouwgewassen wordt CO2 opgeslagen. Houd dit voor ogen. De land- en tuinbouw is de enige bedrijfstak die stikstof en CO2 opneemt. Wel moeten we als landbouw zeker reduceren	Grasland neemt inderdaad veel CO2 en stikstof op in een jaar. Maar de opgenomen CO2 en stikstof komt binnen een jaar ook weer grotendeels via verschillende processen terug in de atmosfeer of kringloop.

Verbinding stad - platteland

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 112 129 155 158	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Particulier Regio Amersfoort Particulier Bewonerscomité Leersum Zuid	<ol style="list-style-type: none"> Gezamenlijk met de provincie realiseren wij graag projecten die de relatie tussen producent en consument verbetert. Ons streven is om in 2030 een sterkere verbinding en meer vertrouwen te hebben gerealiseerd tussen stad en platteland. Een voorwaarde is wel dat de omgevingsverordening de ruimtelijke mogelijkheden biedt om een sterkere stad-platteland verbinding te stimuleren (081, 155). De rol van de provincie bij landbouw en gezondheid is onderbelicht (129). De belangen van de omwonenden bij een gezond woon- en leefklimaat worden in de visie niet genoemd in relatie tot de veehouderij (158). Agrarische bedrijven moeten zich voegen naar de ruimtelijke, landschappelijke en natuureisen (112). 	<ol style="list-style-type: none"> Wij waarderen de inspanningen van de sector om de verbinding tussen stad en platteland te versterken en daarbij de samenwerking met de provincie te zoeken. De Omgevingsvisie biedt zeker mogelijkheden om die verbinding te bevorderen, denk daarbij bijvoorbeeld aan kernrandzones of de 'Groen-groeit-mee' gedachte. Wij hechten veel waarde aan de gezondheid in relatie tot de landbouw. In spoor 1 van de Regiodeal Foodvalley werken we aan de emissiebeperking van o.a. fijnstof. De bedoeling is dat succesvolle innovaties die hier uit voortkomen verder worden verspreid. Onder het kopje 'Op weg naar een landbouw die dicht bij de inwoners staat' wordt ingegaan op de relatie met gezonde leefomgeving, evenals bij de 6 hoofdprincipes waar we naar streven bij de ontwikkeling van een gezonde en veilige leefomgeving (zie begin hoofdstuk 4). Ieder bedrijf heeft overigens te maken met milieuregels. Deze regels zijn gericht op het voorkomen van hinder in de omgeving. We stimuleren een transitie van de landbouw waarbij agrariërs zorgen voor de productie van gezonde voeding en daarnaast bijdragen aan integrale oplossingen voor de opgaven op het gebied van o.a. biodiversiteit en landschap. Ieder bedrijf is overigens gehouden aan wettelijke regels m.b.t. ruimtelijke ontwikkeling, natuur en landschap.

Voedselagenda

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
059 081 129	Stichting Duurzaam Woudenberg LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Regio Amersfoort	<ol style="list-style-type: none"> Meer aandacht wordt gevraagd voor een rol van regionale en lokale overheid in de sturing op de voedselomgeving (059). De rol van de provincie bij de gezonde voedselvoorziening is onderbelicht (129). De voedselagenda wordt even genoemd en op geen enkele wijze uitgewerkt. De omgevingsvisie biedt een uitgelezen kans om te sturen op de 'voedselomgeving', om in te zetten op meer regionaal, lokaal en gezond aanbod met korte lijnen tussen producent en consument, tussen boer en burger. Overgang naar een duurzamer voedselsysteem met minder dierlijke producten is niet alleen gezond, we krijgen meer ruimte voor akkerbouw en minder belasting van natuur, milieu en klimaat (059). Genoemd wordt dat er in de regio Amersfoort een nauwe verweving is van stedelijk en landelijk en dat dit goede mogelijkheden biedt voor realisering 	<ol style="list-style-type: none"> In de Voedselagenda zal de aanpak en rol van de provincie t.b.v. een duurzame en gezonde voedselomgeving worden uitgewerkt. In de Voedselagenda zullen wij onze inzet uitwerken om te zorgen voor meer bewustzijn en gezonde en duurzame eetpatronen bij onze inwoners. Het klopt dat de Voedselagenda nog niet is uitgewerkt. Momenteel wordt geschreven aan een Voedselagenda, deze is voorjaar 2021 klaar. We zullen in de Voedselagenda ingaan op het stimuleren van de korte keten en een gezonde voedselomgeving, en op de rol die de provincie daarin kan hebben. In de Voedselagenda zullen wij inzetten op het stimuleren van korte ketens. Wij zijn ons ervan bewust dat dit niet dé oplossing zal zijn, maar één van de mogelijkheden om de verbinding tussen stad en land te versterken. Ontwikkeling van gangbare landbouw blijft mogelijk binnen de vigerende

	van korte voedselketens. Het is van belang dat de provincie zich realiseert dat de markt voor korte voedselketens op dit moment klein is en naar verwachting ook in de toekomst beperkt blijft. De gangbare landbouw zal hier dus de hoofdmoot blijven. Ook voor de gangbare landbouw moet er ontwikkelperspectief zijn. Voorkomen moet worden dat de invulling van de verschillende ruimtelijke ambities tot gevolg heeft dat regio Amersfoort één groot park wordt, waarbij er geen ruimte is voor de ontwikkeling van de gangbare landbouw (081).	regelgeving. Wij blijven graag met u in gesprek over de invulling van de ambities van de regio voor de toekomst.
--	--	--

Focus op grondgebonden landbouw met goede landbouwstructuur

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 108 109 148 155 160 161	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Maatschap Zagt Gemeente Bunnik Twee particulieren Firma P. Rodenburg Particulier	<ol style="list-style-type: none"> 1. Anders dan de naam wellicht doet suggereren, hebben niet-grondgebonden veehouderijen vaak wel grond in beheer. Zij dragen dus wel degelijk bij aan het beheer van het landelijk gebied (081, 155) 2. In het provinciaal beleid wordt een nadrukkelijke koppeling gelegd met de grondgebondenheid van de agrarische activiteiten. Als gemeente onderkennen wij deze werkwijze, maar deze leidt ook tot bijzondere constatering. In de praktijk lopen wij tegen situaties aan waarbij ondernemers vanuit dierenwelzijn en veranderde wet- en regelgeving hun staltype willen omvormen. Om deze omslag mogelijk te maken is op beperkte schaal toevoeging van bebouwing wenselijk. Deze ruimte wordt echter niet geboden in de voorliggende regelgeving waardoor er in feite een blokkade wordt opgeworpen voor ondernemers om hun activiteiten meer in lijn te brengen met het beoogde beleid qua dierenwelzijn (109). 3. Met de regelgeving omtrent grondgebondenheid wordt de ontwikkeling van activiteiten m.b.t. het faciliteren van nieuwe voedselbronnen zoals de kweek van krekels in het buitengebied tegengehouden, terwijl het buitengebied bij uitstek geschikt is voor het faciliteren van dergelijke innovatieve ondernemingen. Het is een gemiste kans dat nieuwe voedselbronnen zoals insectenteelt als vervanger voor dierlijk eiwit niet opgenomen wordt als uitzondering op intensieve veehouderij (109). 4. Een doelstelling dat minimaal 60% van de gronden onderdeel moet uitmaken van de huiskavel en het streven naar maximaal drie veldkavels hoeft niet expliciet te worden genoemd. Agrarische ondernemers zullen zelf al streven naar een goede landbouwstructuur, met een voldoende grote huiskavel en voldoende land (081, 108, 148, 155, 160, 161). 5. In (onder andere) het gebied van de regio U16 is de provincie bezig om haar natuurdoelen te halen door de afwaardering van landbouwgronden. De mobiliteit van gronden in het gebied is echter erg laag. Het is derhalve noodzakelijk om samen te werken, zoals is gebeurd in Groot Wilnis-Vinkeveen. De gebiedscommissie Utrecht-West kan daarbij een rol spelen (081). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er zijn inderdaad niet-grondgebonden veehouderijen met grond in beheer. Dus die agrariërs kunnen dan ook bijdragen aan het beheer van het landelijk gebied. Maar het overgrote deel van de niet-grondgebonden veehouderijen heeft geen of slechts weinig grond in beheer. Bij niet-grondgebonden veehouderijen (zoals varkenshouderijen) is meestal geen sprake van een functionele afhankelijkheid van een locatie in het landelijk gebied. Het voer voor de dieren wordt van elders aangevoerd en de mest wordt afgevoerd. 2. Utrecht is een kleine dichtbevolkte provincie. Vanwege de beperkte fysieke en milieugebruiksruimte hebben wij in 2013 grenzen gesteld aan de groeimogelijkheden voor landbouwbedrijven. Bij de besluitvorming over de toegestane omvang van agrarische bouwpercelen speelden zorgen in de maatschappij over effecten van zeer grootschalige veehouderij (megastallen) op landschap, het milieu, dierenwelzijn en volksgezondheid een rol. Voor agrarische bouwpercelen geldt in algemene zin een maximale omvang van 1,5 ha met onder voorwaarden een doorgroeiomvang naar 2,5 ha voor grondgebonden veehouderij. Hiermee biedt de Omgevingsvisie voldoende ruimte voor een fors gezinsbedrijf dat rendabel en duurzaam is en, waarbij ook rekening gehouden kan worden met dierenwelzijn en brandveiligheid. 3. Wij scharen onder insectenteelt niet onder de veehouderij. Wij zien insectenteelt als een innovatieve vorm van voedselproductie die kan bijdragen aan de landbouwtransitie. Daarom is het niet nodig om insectenteelt als vervanger voor dierlijk eiwit op te nemen als uitzondering op intensieve veehouderij. Overigens is insectenteelt niet-grondgebonden en draagt derhalve niet bij aan het beheer van het landelijk gebied. 4. Wij leggen aan grondgebonden veehouderijen niet op dat zij een huiskavel van minimaal 60% en maximaal 3 veldkavels moeten hebben. Wij gebruiken het streefgetal van 60% huiskavel en maximaal 3 veldkavels om bij ons stimuleringsbeleid voor kavelruil te prioriteren. Ons stimuleringsbeleid voor kavelruil zetten wij met voorrang in gebieden waar de afstand tot genoemde streefgetallen het grootst is. 5. Om onze doelen te realiseren werken wij zoveel mogelijk samen met partijen uit het gebied.

Verbreiding landbouw

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 109 155 170 178	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Gemeente Bunnik Twee particulieren Gemeente Zeist	<p>1. Op circa de helft van de Utrechtse landbouwbedrijven is sprake van nevenactiviteiten zoals agrarisch natuurbeheer, plattelandstoerisme, zorg, educatie of verwerking en verkoop van landbouwproducten positief! Alleen klinkt verbreding positiever dan nevenactiviteiten en dekt ook beter de lading in de trend van stoppende boeren en meer recreatieve invulling in het landelijk gebied (109)</p> <p>2. Verbreding in de landbouw is te smal opgeschreven. Graag aanvullen met: Het zou kans moeten bieden aan bredere inzet op het landelijk gebied waar ook andere kwaliteiten een rol spelen. Zeg maar een kringloop waar naast de verschillende agrarische takken ook recreatie, gezondheid e.d. een plek krijgt in de gezonde bedrijfsvoering (109).</p> <p>3. Multifunctionele landbouwbedrijven vallen onder 'nevenactiviteiten' en moeten ondergeschikt blijven aan de agrarische hoofdfunctie. Dat zal een mogelijke (door)ontwikkeling direct beperken en belemmerend werken voor het bevorderen van de stad-platteland verbinding en de afzet van lokale agrarische producten. Gepleit wordt ervoor deze bedrijven meer ruimte te bieden. Dit omdat deze bedrijven de verbinding met de maatschappij, markt en omgeving tot de kern van hun bedrijf gemaakt hebben. Randvoorwaarde moet wel zijn dat er vanuit de multifunctionele nevenactiviteit een verbinding is met de agrarische productie/leefomgeving en andere agrarische ondernemers niet in hun bedrijfsvoering worden belemmerd door deze activiteiten (081, 155).</p> <p>4. Gevraagd wordt om vergroting van het bouwvlak voor functies op het gebied van recreatie en verkoop van streekproducten toe te staan voor agrarische bedrijven in de buurt van stedelijke gebieden, liggend in de recreatiezone (170).</p> <p>5. Kijkend naar de ambities voor de belangrijkste landbouwgronden in Zeist (het Kromme Rijngebied) heeft uitbreiding van landbouw niet de hoogste prioriteit. De kansen voor het toekomstbestendig maken van de landbouwbedrijven liggen eerder bij het verbreden van de activiteiten zoals mogelijkheden tot vorming van een energielandschap en de omvorming naar hoogwaardigere, natuurinclusieve (bijvoorbeeld biologische) productie (178).</p>	<p>1. Wij onderschrijven dat nevenactiviteiten ook kunnen worden omschreven als verbreding van de agrarische bedrijfsvoering, dit blijkt o.a. uit de titel van het tekstblok. De reden dat wij de term nevenactiviteit gebruiken is om aan de geven dat de hoofdfunctie van het agrarisch bedrijf ook echt agrarisch moet blijven.</p> <p>2. Wij omschrijven nevenactiviteiten als activiteiten die in het belang zijn van de landbouw zelf en van haar functie voor het omringende gebied. Daarmee zijn vele activiteiten mogelijk, onder andere t.b.v. recreatie of gezondheid.</p> <p>3. Voor agrarische bouwpercelen geldt in algemene zin een maximale omvang van 1,5 ha met onder voorwaarden een doorgroeimogelijkheid naar 2,5 ha voor grondgebonden veehouderij. Wij zijn van mening dat ontwikkeling van nevenactiviteiten van een agrarisch bedrijf binnen deze ruimte goed mogelijk is. Voorwaarde is dat deze nevenactiviteiten ondergeschikt blijven aan de agrarische hoofdfunctie.</p> <p>4. Wij juichen het toe, dat agrarische ondernemers bij de productie en de afzet van hun producten inspelen op de nabijheid van de stad. Daarnaast is er binnen het provinciaal beleid ruimte voor recreatieve nevenfuncties die op de nabijheid inspelen. Daarbij moeten de agrarische activiteiten echter wel hoofdfunctie blijven. Wij bieden dan ook geen ruimte om alleen voor die nevenfuncties het bouwvlak te vergroten. Binnen de recreatiezone is er echter wel ruimte voor de realisatie van zelfstandige recreatieve functies. Synergie met naastgelegen agrarische bedrijven is daarbij natuurlijk goed mogelijk. Wel moet voorkomen worden dat beide elkaar qua ontwikkelingsmogelijkheden in de weg gaan zitten, op basis van milieueisen.</p> <p>5. Via de visie en verordening geven wij ruimte voor verbreding met de genoemde landbouwactiviteiten.</p>

Ontwikkelruimte agrarische bouwpercelen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
019 079 081 098 134 155 160 170	Gemeente De Ronde Venen Particulier LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers	<p>1. Gevraagd wordt om de restrictie om te kunnen groeien tot een maximaal bouwperceel los te laten. Er is ontwikkelruimte nodig voor de ontwikkeling van de agrarische sector naar een circulaire landbouw. Dit geldt ook voor de niet-grondgebonden veehouderij. Bovendien vragen investeringen in maatschappelijk gewenste zaken als dierenwelzijn en milieu om meer ruimte op het bouwperceel (081, 155). Dit is bovendien niet overeenkomstig de grondhouding in de nieuwe Omgevingswet die voor ruimtelijke ontwikkelingen is veranderd van 'nee, tenzij' naar 'ja, mits'</p>	<p>Utrecht is een kleine dichtbevolkte provincie. Vanwege de beperkte fysieke en milieugebruiksruimte hebben wij in 2013 grenzen gesteld aan de groeimogelijkheden voor landbouwbedrijven. Bij de besluitvorming over de toegestane omvang van agrarische bouwpercelen speelden zorgen in de maatschappij over effecten van zeer grootschalige veehouderij (megastallen) op landschap, het milieu, dierenwelzijn en volksgezondheid een rol. Voor agrarische bouwpercelen geldt in algemene zin een maximale omvang van 1,5 ha met onder voorwaarden een doorgroeimogelijkheid naar 2,5 ha voor grondgebonden</p>

	<p>Organisatie en Glastuinbouw Nederland Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Gemeente Stichtse Vecht Particulier Firma P. Rodenburg Particulier</p>	<p>(155). Het kan voorkomen dat de standaard oppervlakte niet voldoende is omdat agrarische bedrijven hebben met veel eisen te maken betreffende huisvesting van dieren, opslag van voer en mest en andere bedrijfsmiddelen (160). Hier bovenop komen nog de maatregelen om stikstofuitstoot te verminderen die in het bouwperceel uitgevoerd moeten worden (170). Daarnaast is voor brandveiligheid veelal ook meer ruimte nodig (079).</p> <p>Daarentegen wordt ook gevraagd of een verdere schaalvergroting van de agrarische bouwvlakken moet worden toegestaan, niet alleen vanuit de stikstofproblematiek, maar ook gezien het in het algemeen toch relatief kleinschalige karakter van de binnen de provincie Utrecht voorkomende landschappen (098).</p> <p>2. Om een duurzaam perspectief te creëren is zijn groeimogelijkheden en ontwikkelmogelijkheden noodzakelijk. De ruimte om te kunnen groeien en om dus te kunnen ontwikkelen, zien wij op dit moment niet duidelijk terugkomen in de Omgevingsvisie (081, 155).</p> <p>3. De provincie gaat te ver in de regels die gesteld worden voor het landelijk gebied op kavelniveau. In de Reactienota op het concept Ontwerp benadrukt de provincie dat haar belangen in het landelijk gebied groot zijn: onder meer de landschappelijke kwaliteiten, duurzame landbouw, tegengaan van verstedelijking en het voorkomen van verrommeling. Zaken die gemeenten net zo belangrijk vinden. Daarbij lijken op bovenlokaal niveau met name de bescherming van de samenhang, de robuuste structuren, de bescherming van grootschalige waarden (zoals openheid) en zeer kwetsbare af zeldzame elementen van belang (019).</p> <p>4. Gevraagd wordt om de gemeenten de eigen regie op ontwikkelingen te laten houden door geen aanvullende belemmerende regelgeving te ontwikkelen voor behoud van het landelijk gebied. Aandacht wordt gevraagd voor voldoende ontwikkelingsruimte voor agrariërs in het landelijk gebied. Stichtse Vecht vindt het daarbij voor de hand liggen om grootschalige ontwikkelingen, vooral een plek te geven in de dynamische gebieden met bijvoorbeeld veel infrastructuur. Dit kan ook aan de randen van het landelijk gebied zijn waarbij rekening wordt gehouden met de aanwezige landschappelijke waarden. Belangrijk is dat het karakter van de andere delen van het landelijk gebied zoveel mogelijk worden behouden. Al vinden daar, indien nodig, natuurlijk ook ontwikkelingen plaats. Zo kan de gemeente toekomstbestendig worden gemaakt, worden eigen karakteristieken behouden en wordt vernieuwd daar waar nodig. We houden regie op nieuwe ontwikkelingen, op de kwaliteit van de omgeving en kunnen tegelijkertijd samen, net als de andere gemeenten in de regio, de grote regionale opgaven in onze eigen gemeente aanpakken (134).</p>	<p>veehouderij. Hiermee biedt de Omgevingsvisie voldoende ruimte voor een fors gezinsbedrijf dat rendabel en duurzaam is en, waarbij ook rekening gehouden kan worden met dierenwelzijn en brandveiligheid.</p> <p>Het bevorderen van een duurzame én economisch rendabele landbouw is één van de uitgangspunten van ons beleid. Met de planologische ruimte die wij bieden is volgens ons de gewenste transitie in de landbouw mogelijk Bij innovaties die andersoortig beleid of regelgeving vragen, is er ruimte om in pilots met deze innovaties te experimenteren.</p> <p>Ad. 3 Wij onderschrijven het belang van bescherming van de samenhang, de robuuste structuren, de bescherming van grootschalige waarden (zoals openheid) en zeer kwetsbare af zeldzame elementen van belang. Wij zijn van mening dat we met de omgevingsvisie ook aan deze belangen voldoende aandacht geven.</p> <p>Ad 4. De gemeente streeft ernaar om bij de ontwikkeling van het landelijk gebied een zonering te hanteren die, daar waar dat passend is, ruimte biedt voor dynamiek en op andere plekken vooral gericht is op instandhouding van bestaande kwaliteiten. Dat sluit goed aan bij de uitgangspunten van de Omgevingsvisie. De provinciale regelgeving is er op gericht de gemeenten in dat streven te ondersteunen, zonder hen daarbij de regie uit handen te nemen. Deze regelgeving richt zich op bescherming van gebiedsoverstijgende kwaliteiten, bevestigt het primaat van grondgebonden landbouw, maar biedt ook ruimte voor nevenfuncties en voor functiewijziging waar dat nodig en gewenst is. Ten opzichte van het voorgaande ruimtelijke beleid zijn er geen nieuwe ruimtelijke belemmeringen opgenomen (m.u.v. door rijk opgelegde verplichting tot bescherming van UNESCO werelderfgoed NHW), maar is wel ingespeeld op nieuwe ruimtelijke opgaven zoals duurzame energiewinning.</p>
--	---	--	--

Agrarische bouwpercelen op kaart

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
163	Werkgroep Natuurlijk Zeist- West	<ol style="list-style-type: none"> Als de kaart wordt aangevinkt dan poppen NNN-grienden en andere natuurgebiedjes ten zuiden van Zeist op als concentratiegebied glastuinbouw. Verder worden deze gebieden en grote delen van parkbossen ten zuiden van Zeist en het Zeisterbosch aangeduid als "Agrarische bouwpercelen". 	<p>Door onvoldoende inzoomen lijken kleine landbouwstabiliseringsgebieden op arcering van glastuinbouwconcentratiegebieden.</p> <p>Wij kijken of we iets aan de kleurstelling kunnen aanpassen.</p> <p>De legenda-eenheid agrarische bedrijven komt overeen met de legenda-eenheid landelijk gebied. Dit gaat over het gehele provinciale gebied behalve het stedelijk gebied. Het is een hele globale aanduiding.</p>

Landbouwontwikkelingsgebied

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
079 114 155 158	Particulier Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen – Leersum Particulier Bewonerscomité Leersum Zuid	<ol style="list-style-type: none"> Gepleit wordt groeimogelijkheden te geven voor de niet- grondgebonden veehouderij, waaronder varkenshouderijen, om te kunnen ontwikkelen en innoveren. De niet-grondgebonden veehouderij is essentieel voor het sluiten van kringlopen: veel reststromen uit de voedingsmiddelenindustrie worden bijvoorbeeld tot waarde gebracht in de varkenshouderij. Een grondgebonden varkenshouderij heeft deze meerwaarde niet. De voedingsmiddelenindustrie is sterk geconcentreerd en ruim vertegenwoordigd in Nederland en ook in Utrecht. Het is bovendien niet conform de landbouwvisie, waarin de provincie laat weten dat zij mogelijkheden ziet voor verbeteringen met betrekking tot het sluiten van kringlopen (079, 155). Graag zouden we zien dat de provincie ook een duidelijk beleid voert om de niet-grondgebonden intensieve veeteelt actief af te bouwen en niet alleen vestiging en uitbreiding tegen te gaan (114). Verzocht wordt om elke groei van intensieve veehouderijen (buiten het Landbouwontwikkelingsgebied) qua omvang en qua dieren in de Interimverordening uit te sluiten. Gepleit wordt om actief en pro-actief beleid en regelgeving te formuleren om de intensieve veehouderij terug te dringen. Het doel is een gunstige staat van instandhouding van flora en fauna, en realiseren van biodiversiteit (158). De provincie wordt opgeroepen een actieve rol te spelen bij beëindiging of verplaatsing naar een LOG van al 2 intensieve varkenshouderijen in Leersum, en die ambitie ook te noemen in de Omgevingsvisie en zorg te dragen voor adequate regelgeving, overlast door stank, geluid en uitstoot van ammoniak en fijnstof (114). 	<ol style="list-style-type: none"> Wij onderschrijven dat de varkenshouderij een schakel kan zijn in het benutten van voedselreststromen. Echter, uit diverse rapporten van Wageningen University Research blijkt dat het huidige aantal varkens in Nederland en Utrecht ruimschoots het aantal overschrijdt dat nodig zou zijn om de kringloop van verwerking van die voedselreststromen te realiseren. Voor agrarische bouwpercelen geldt in algemene zin een maximale omvang van 1,5 ha met onder voorwaarden een doorgroeimogelijkheid naar 2,5 ha voor grondgebonden veehouderij. Hiermee biedt de Omgevingsvisie voldoende ruimte voor een fors gezinsbedrijf dat rendabel en duurzaam is en, waarbij ook rekening gehouden kan worden met dierenwelzijn en brandveiligheid. Alleen in het Landbouwontwikkelingsgebied is doorgroei van een niet-grondgebonden bedrijf naar een bouwperceel van 2,5 hectare mogelijk onder voorwaarden van goede landschappelijke inpassing, verbetering dierenwelzijn, vermindering milieubelasting en verbetering volksgezondheid. Daarnaast ondersteunen wij de landelijke regeling Sanering varkenshouderij. Bij de structurele aanpak stikstof heeft het Rijk extra aandacht voor de piekbelasters, via de gerichte opkoopregeling en de beëindigingsregeling. Problemen van intensieve varkenshouderijen in Leersum met omliggende bewoning is bekend. Varkenshouderij ondernemers in het oosten en zuiden van Nederland (ook Leersum) hebben dit jaar de mogelijkheid gehad om deel te nemen aan de regeling ('warme') sanering varkenshouderij. De gemeente heeft verder over de problematiek van overlast voor de omgeving contact met betrokken ondernemers. Daarbij worden evt. mogelijkheden bezien om zo mogelijk tot oplossingen te komen.

Nieuwvestiging

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109 115	Gemeente Bunnik Particulier	<ol style="list-style-type: none"> Verzocht wordt om de overwegingen met betrekking tot het landschap Eemland zodanig aan te passen dat de mogelijkheid van het bedrijf aan de Peter van den Breemerweg te verplaatsen gegarandeerd blijft, zoals in de motie van PS van 10 december 2018 voorzien. Verzoek om een uitzonderingsbepaling op te nemen in paragraaf 7.3 (kwaliteit landschappen) als in paragraaf 8 (landbouw) van de verordening voor het 	<ol style="list-style-type: none"> Gezien het besluit van de gemeenteraad van 26 november jl. om het verzoek tot wijziging van het bestemmingsplan voor het perceel aan de zuidzijde van de Peter van den Breemerweg af te wijzen, zien wij conform de door PS aangenomen motie geen aanleiding om onze visie en verordening hiervoor aan te passen. Provinciale Staten hebben hun bereidheid tot medewerking gekoppeld aan die van de gemeenteraad. Eerder besloot de

	<p>bedrijf van de agrariër ten behoeve van bouwen in het polderlandschap (115).</p> <p>2. Gepleit wordt voor het op beperkte schaal ruimte bieden voor nieuwvestiging van agrarische ondernemers die bijdragen aan de doelen van de Omgevingsvisie door ontwikkeling te bieden aan natuur, landschap, recreatie, innovatie en ruimtelijke kwaliteit. De visie biedt mogelijkheden om vrijkomende agrarische bedrijven te transformeren naar andersoortige functies. Hiermee wordt het stoppen van agrarische bedrijven in zekere zin gefaciliteerd/gestimuleerd omdat een waardevermeerdering wordt gecreëerd. De oprichting van nieuwe agrarische bedrijven is niet mogelijk, maar ook de doorontwikkeling van bestaande ondernemers wordt beperkt omdat de geboden waardevermeerdering nimmer bereikbaar is voor een startende of kleine agrarische ondernemer (109).</p>	<p>gemeente reeds om geen medewerking te verlenen en heeft de provincie de planologische procedure stil gelegd. De situatie is daarmee op dit moment ongewijzigd. Mocht hier alsnog verandering ik komen, zal de provincie dit opnieuw beoordelen en zo nodig doorvoeren in de plannen.</p> <p>2. Er is voor gekozen om geen ruimte te geven voor nieuwe bouwvlakken, tenzij dit voor het realiseren van internationale verplichtingen noodzakelijk/eenvoudiger is en bovendien geen gebruik gemaakt kan worden van een vrijkomend bestaand agrarisch bouwperceel. Er komen in principe voldoende agrarische bouwpercelen vrij. Stikstof kan gerelateerd zijn aan een internationaal doel (Natura 2000). Bodemdaling is geen internationaal doel. Dit is ook zo in het huidige beleid. De flexibiliteit voor een uitzonderlijke situatie kan gevonden worden in a. een Ontheffing van instructieregels (art. 1.5); of b. Experimenten of innovatie (art. 1.7), waarbij we denken aan experimenten in het kader van de stikstofproblematiek of bodemdalingsproblematiek als daar een kwalitatief goed plan onder ligt; of c. Experimenteerruimte Eiland van Schalkwijk (art. 1.8).</p> <p>Mocht er in de toekomst meer ruimte voor bedrijfsverplaatsingen nodig zijn en hier draagvlak voor zijn, dan kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid om de Omgevingsverordening na inwerkingtreding op onderdelen te wijzigen. Dit zal vermoedelijk 1 keer per jaar plaatsvinden. Structurele wijzigingen in regels naar aanleiding van aangepast beleid (in wetgeving, programma's of anders) kunnen daarmee relatief snel doorgevoerd worden.</p>
--	---	--

Landbouwstabiliseringsgebied

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 155	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Particulier	Hetgeen in de Omgevingsvisie beschreven staat bij het landbouwstabiliseringsgebied kan rampzalige gevolgen hebben voor het kleine aantal niet-grondgebonden veehouders dat nog in deze gebieden gevestigd is. De voorgenomen beperkingen voor deze bedrijven zullen tot gevolg hebben dat deze agrariërs zich niet kunnen aanpassen aan de huidige tijd. Dit zal betekenen dat deze bedrijven verpauperen en/of uiteindelijk gewoonweg verdwijnen met alle gevolgen voor het platteland van dien. Ook voor deze agrariërs moet een duurzaam perspectief mogelijk zijn.	Het restrictieve beleid voor de niet-grondgebonden veehouderij in de landbouwstabiliseringsgebieden is niet nieuw. De landbouwstabiliseringsgebieden zijn dezelfde gebieden als de extensiveringsgebieden die in 2005 het kader van het reconstructieplan zijn aangewezen. Dit reconstructieplan is destijds in samenwerking tussen provincie, gemeenten, landbouworganisaties en groene organisaties tot stand gekomen en uitgevoerd. Destijds is afgesproken dat voor niet-grondgebonden veehouderij in extensiveringsgebieden (nu landbouwstabiliseringsgebieden) vanwege de ligging nabij kwetsbare natuur geen groeiomvang geboden kon worden. Aan niet-grondgebonden bedrijven met groeiambities is de mogelijkheid geboden om met een verplaatsingssubsidie te verplaatsen naar een landbouwontwikkelingsgebied. Daarnaast was er een beëindigingssubsidie voor stoppers. Aan de niet-grondgebonden veehouderijbedrijven is op deze wijze voldoende perspectief en steun geboden.

Glastuinbouwconcentratiegebieden

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
019 081 083 155	Gemeente De Ronde Venen LTO Noord, Hollands Agrarisch	1. Uit het rapport dat Glastuinbouw Nederland heeft opgesteld blijkt dat zowel economisch (benodigde schaalvergroting is niet mogelijk) als op het gebied van duurzaamheid (er is geen aardwarmte potentieel en geen goed duurzaam alternatief) er nu onvoldoende toekomstperspectief is voor het	1. De afgelopen maanden is er regelmatig overlegd met ondernemers uit het gebied en de gemeente Woerden. Op basis van de gesprekken en verschillende onderzoeksrapporten wordt erkend dat de bestaande situatie van de glastuinbouw, in de huidige samenstelling, niet gunstig is en op lange

	Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Vereniging Harmelerwaard 3.0 Particulier	<p>glastuinbouwconcentratiegebied in de Harmelerwaard. Gevraagd wordt om in de Omgevingsvisie aan te geven dat voor dit gebied een nadere verkenning loopt - gezamenlijk met gemeente Woerden en de Vereniging Harmelerwaard 3.0. De verkenning heeft tot doel om gezamenlijke en gebiedsgericht afspraken te maken over de duurzame toekomst van de Harmelerwaard (081, 083, 155).</p> <p>2. Voor het glastuinbouwconcentratiegebied aan de Tuinderslaan in Mijdrecht is hier geen sprake van een duurzaam ontwikkelingsperspectief. Vandaar dat gezocht wordt naar transformatie van dit gebied (019).</p>	<p>termijn voor de ondernemers zeer waarschijnlijk niet houdbaar. Er zal een verkenning gestart worden naar verschillende ontwikkelscenario's voor dit gebied (inclusief haalbaarheid). Rollen en verantwoordelijkheden van zowel ondernemers als de betrokken overheden worden daarbij in acht genomen. Gezien de bovengemeentelijke uitstraling voor glastuinbouw is ook Glastuinbouw Nederland/ LTO aangesloten.</p> <p>2. Het glastuinbouwconcentratiegebied in gemeente De Ronde Venen is op te delen in een deelgebied waar veel tuinders inmiddels zijn gestopt, en een deelgebied waar de ontwikkeling van tuinbouw nog actueel is. Voor het deelgebied Tuinderslaan is een eerste verkenning reeds uitgevoerd, het perspectief voor het deelgebied Oosterlandweg dient nog bepaald te worden. Voorstel is om, in lijn met het traject Harmelerwaard, gebiedsgerichte afspraken te maken over de duurzame toekomst van de (glastuinbouwconcentratie)gebieden.</p> <p>Aanpassing door in de visie toe te voegen: De toekomst van de glastuinbouw staat in beide glastuinbouwconcentratiegebieden onder druk. Via gezamenlijke verkenningen willen we gebiedsgericht afspraken maken over de duurzame toekomst van de (glastuinbouwconcentratie)gebieden.</p>
--	--	--	--

Geitenhouderijen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081 114 155 158	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen – Leersum Particulier Bewonerscomité Leersum Zuid	<p>Het verbod in de verordening op vestiging van een geitenhouderij of uitbreiding van een bestaande geitenhouderij wordt onderschreven (158).</p> <p>De provincie wordt opgeroepen een actieve rol te spelen bij beëindiging of verplaatsing naar een LOG van een geitenhouderij tussen Amerongen en Leersum, en die ambitie ook te noemen in de Omgevingsvisie en zorg te dragen voor adequate regelgeving, overlast door stank, geluid en uitstoot van ammoniak en fijnstof (114).</p> <p>Daarentegen wordt ook gevraagd de 'geitenstop' op te heffen en het weer mogelijk te maken om een geitenhouderij in de provincie te vestigen en/of uit te breiden wanneer uit lopend onderzoek blijkt dat er geen sprake is van gezondheidsrisico's voor omwonenden van geitenbedrijven (081, 155).</p>	<p>Op 10 juli 2018 hebben PS besloten tot een "geitenstop" voor de provincie Utrecht. Dit besluit is genomen vanuit het voorzorgprincipe, omdat uit onderzoek van het RIVM is gebleken dat omwonenden in een straal van 2 kilometer rondom geitenhouderijen een verhoogde kans op longontsteking hebben. Het onderzoek gaf echter geen duidelijkheid over de precieze oorzaken van het verhoogde ziekerisico rondom geitenhouderijen. Dus ook niet over de mogelijkheden om hier met bedrijfsmaatregelen iets aan te doen. Op 24 april jl. is het deelrapport 'Longontsteking in de nabijheid van geitenhouderijen in Gelderland, Overijssel en Utrecht' uitgebracht door LNV. Dit als onderdeel van een onderzoeksprogramma Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (VGO) III en als vervolg op eerder onderzoek in Noord-Brabant en Limburg. Uit het onderzoek komt naar voren dat er in plattelandsgemeenten met veel intensieve veehouderij meer longontstekingen voorkomen. Dit heeft waarschijnlijk meerdere oorzaken, waarvan de nabijheid van veehouderijen er mogelijk één is. Uit het onderzoek in Gelderland, Overijssel en Utrecht is eenzelfde associatie tussen het wonen in nabijheid van een geitenhouderij en een verhoogd risico op longontsteking gevonden als in Noord-Brabant en Limburg. Afronding van het totale VGO III onderzoek zal waarschijnlijk mede door opgelopen vertraging vanwege de coronacrisis pas in de loop van 2022 kunnen worden opgeleverd. Op dat moment kan en zal worden bezien of en zo ja op welke wijze de 'geitenstop' wordt opgeheven.</p> <p>De gemeente heeft verder over de problematiek van overlast voor de omgeving contact met betrokken ondernemers. Daarbij worden evt. mogelijkheden bezien om zo mogelijk tot oplossingen te komen.</p>

Vrijkomende agrarische bebouwing

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
019 059 129 134	Gemeente De Ronde Venen Stichting Duurzaam Woudenberg Regio Amersfoort Gemeente Stichtse Vecht	<ol style="list-style-type: none"> 1. Veranderende wetgeving, afnemend draagvlak, veranderende bedrijfsvoering en overige sociaal maatschappelijke aspecten zorgen voor een afname van het aantal agrarische bedrijven. Vervolgfuncties ter plaatse van voormalige agrarische bedrijven zijn noodzakelijk en ruimte voor innovatie is geboden (134). 2. In de Reactienota wordt t.a.v. VAB's aangegeven dat de provincie kansen ziet om deze in te zetten voor andere opgaven en verbetering van omgevingskwaliteit. Het is jammer dat de insteek van de verordening dit niet weerspiegelt, bijvoorbeeld door slimme combinaties te maken met het stimuleren van bedrijfsbeëindiging in verband met de stikstofproblematiek (019). 3. Graag waar mogelijk vrijgekomen agrarische bebouwing omvormen tot natuur, zeker waar deze grenst aan natuur en in de kernrandzones, vanwege biodiversiteit (059). 4. Bij de vorige structuurvisie is al ruimte toegezegd voor experimenteer regeling in verband met de VAB problematiek. Concrete opname wordt gemist, terwijl dit thema zeker in combinatie met de verandering van de landbouw nog urgenter is (129). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wij beamen dat het onvermijdelijk is dat ook in de toekomst agrarische bedrijven zullen stoppen met de bedrijfsvoering en er daarom ruimte moet zijn voor nieuwe functies ter plekke van die bedrijven. In heel veel gevallen zal het bedrijf gewoon een woonfunctie krijgen, zonder dat er sprake is van extra woningen of vestiging van niet-agrarische bedrijvigheid. Maar het provinciaal beleid biedt daarvoor wel voldoende mogelijkheden. Naarmate een grotere bijdrage wordt geleverd aan de ruimtelijke kwaliteit, worden die mogelijkheden ook groter. Zo is er zeker ruimte voor creativiteit en innovatie. 2. De insteek van de verordening is om helderheid te bieden over de mogelijkheden voor functieverandering na beëindiging van de agrarische bedrijfsvoering. Sloop van overbodig geworden bedrijfsgebouwen blijft belangrijk, om verrommeling, ongewenste functiemenging en ondermijning te voorkomen. Daarom zijn er standaardnormen opgenomen voor nieuwe functies in ruil voor sloop. Maar ook is opgenomen, dat van die standaardnormen kan worden afgeweken als aanvullende omgevingskwaliteit wordt gerealiseerd. Wij hebben niet uitputtend vastgelegd welke omgevingskwaliteiten dat kunnen zijn. Het verminderen van de stikstofbelasting op Natura-2000-gebieden kan zeker zo'n aanvullende kwaliteit zijn. Wij zien daarvoor vooral mogelijkheden in het kader van een gebiedsgerichte aanpak rondom die gebieden. De insteek van de verordening is dus wel in lijn met de genoemde tekst uit de reactienota. 3. Ook de komende jaren zullen agrarische bedrijven stoppen met hun bedrijfsvoering. Wij willen stimuleren dat zo veel mogelijk overbodig geworden bedrijfsbebouwing wordt gesloopt. Gezien de kosten die daarmee gemoeid zijn bieden wij wel ruimte voor vervolgfuncties ter plekke. Wij erkennen, dat het in sommige situaties beter kan zijn, als de vervolgfuncties niet op dezelfde plek terugkomen, bijvoorbeeld als het voormalige agrarische erf grenst aan een natuurgebied. In dergelijke situaties kunnen eigenaren en gemeenten samen kiezen voor een alternatieve, beter inpasbare bouwlocatie. Wij zien dit dus primair als een lokale afweging. 4. De zienswijze maakt niet duidelijk welke vorm van experimenteren men ten aanzien van de VAB-problematiek voor ogen heeft. De Omgevingsverordening kent een generieke ontheffingsmogelijkheid van instructieregels ten behoeve van innovatie of experimenteren in een gebied (artikel 1.7). Theoretisch kan deze ook voor een ontheffing van de VAB-instructieregels worden gebruikt. Toepassing van het artikel is mogelijk op basis van een gezamenlijk kader vastgesteld door gemeente(n) en provincie. Het is echter de vraag of toepassing van dit artikel nodig is, omdat de instructieregels voor VAB's toch al veel flexibiliteit bieden. Er kan immers afgeweken van de standaardregels voor sloop, voor de te benutten bouwlocatie e.d., indien dat ten goede komt aan de omgevingskwaliteit. Omdat die alternatieve vormen van kwaliteit niet limitatief in de verordening zijn opgenomen, is er binnen de regels al ruimte voor experiment en

			<p>innovatie. Die ruimte kan per casus worden benut ("maatwerk"), zoals in de regio ook al vaak is gebeurd. Maar gemeenten kunnen natuurlijk ook samen beleid maken voor wat zij als gewenste kwaliteit en innovatie zien die het waard is om extra ontwikkelruimte te bieden.</p> <p>Bij de herijking van de PRS en PRV, waar u naar verwijst, is aangegeven dat we over de diverse toen ingediende suggesties voor het gebruik van experimenteerruimte, waaronder de problematiek van VAB's, graag in gesprek gaan op basis van concrete voorstellen voor het gebruik van die experimenteerruimte. Met een concreet voorstel gaan we samen verkennen wat de benodigde experimenteerruimte kan zijn of worden qua gebied en qua relevante regels uit de verordening waarin ruimte wordt gezocht. We werken vervolgens aan gezamenlijke kaderstelling en rolopvatting c.q. werkwijze. De eerste stap hierin is dus een concreet voorstel voor de experimenteerruimte. De zienswijze biedt onvoldoende basis voor de start van dit proces.</p>
--	--	--	---

Inzet experimentenregeling voor Toekomstbestendig buitengebied

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
046	Gemeente Woerden	In de verordening is de 'ruimte voor ruimte'-regeling (art 9.11) versoepeld voor bijvoorbeeld nieuwe woonvormen, zorgconcepten of kleinschalige (niet agrarische) bedrijven en verlaging van de drempel om gesloopte agrarische bebouwing te gebruiken voor het bouwen van een woning is. Dit wordt ondersteund. Er is echter meer nodig voor de toekomstbestendigheid maken van het buitengebied. Gevraagd wordt om hiervoor een experimenteergebied aan te wijzen. Waar mogelijk werken wij hiervoor graag samen met onze buurgemeenten in de Lopikerwaard.	<p>Voor de mogelijkheid om gebruik te maken van de experimenteerregeling verwijzen wij ook naar de beantwoording van de vergelijkbare zienswijze bij 129. Ook zonder toepassing van die regeling kan voor de vestiging van nieuwe vormen van bebouwing of kleinschalige bedrijvigheid ook worden afgeweken van bijvoorbeeld de standardeisen voor sloop. Voor woonzorgconcepten zijn die normen sowieso al ruimer. In andere gevallen moet duidelijk zijn, dat deze functie-invulling op zichzelf bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld doordat in een duidelijke plaatselijke behoefte wordt voorzien die niet op een andere wijze kan worden gefaciliteerd, en doordat zo groene ruimte wordt gespaard door gebruik te maken van een bestaand erf. Wij zullen de toelichting bij artikel 9.11 op dit punt nog aanvullen en verduidelijken.</p> <p>Als de gemeente(n) hiervoor in overleg met de provincie beleid ontwikkelt (ontwikkelen), kan die flexibiliteit des te gemakkelijker worden benut, doordat het overleg per casus kan worden beperkt.</p> <p><i>Aanpassen: Aanvullen toelichting bij artikel 9.11</i></p>

Ruimte voor Ruimte-regeling en veldschuren

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109	Gemeente Bunnik	De beëindigingsregeling voor stoppende agrarische bedrijven kent enkele specifieke voorwaarden. Met de vaststelling van de herijking van de PRS en ook in de voorliggende POVI zijn deze regels aangescherpt ten opzichte van uw eerdere beleidslijn. Als voorwaarden wordt gesteld dat bij de toepassing van de ruimte voor ruimte regeling de vergunningen worden ingeleverd, er wordt gesloopt, maar ook dat sprake moet zijn van de opheffing van een agrarisch bouwvlak. Dit laatste onderdeel leidt er toe dat vrijstaande veldschuren in het landelijk gebied die hun functie hebben verloren, nimmer in aanmerking kunnen komen voor een dergelijke regeling. Dit leidt tot een ongewenst gebruik en/of	<p>De regelgeving is op dit punt is niet gewijzigd. Voorwaarde voor ruimte voor ruimte is dat de agrarische bedrijfsvoering is gestaakt, de bestemming verdwijnt en alle agrarische bebouwing bij het betreffende bedrijf wordt gesloopt (bij ruimte voor ruimte). Het meetellen van sloopmeters voor ruimte voor ruimte van agrarische bedrijven die niet worden beëindigd, draagt niet bij aan ontstening van het landelijk gebied, omdat binnen de agrarische bestemming gewoon weer een nieuw bedrijfsgebouw kan worden opgericht. Wij zien niet in, waarom een veldschuur van een beëindigd agrarisch bedrijf niet zou kunnen meetellen bij het mogelijk maken van een nieuwe functie. Zo'n veldschuur maakt misschien geen</p>

		verloedering van het landschap. Er is geen prikkel om deze schuren te amoveren. Gepleit wordt om de eis van opheffing van een agrarisch bouwvlak los te laten waardoor ook vrijstaande veldschuren in aanmerking kunnen komen voor een beëindigingsregeling. Dit komt ook de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied ten goede.	onderdeel uit van het vaste bouwvlak van het bedrijf, maar wel (mits legaal) van de bouwmogelijkheden van het bedrijf (perifeer bouwvlak). De sloopmeters kunnen dan meetellen; het ligt niet echter voor de hand een geïsoleerde plek als bouwlocatie voor de nieuw te bouwen woning te gebruiken. Mogelijk is de gemeente op zoek naar mogelijkheden om de sloop van veldschuren te stimuleren die nog wel in eigendom zijn een nog functionerend agrarisch bedrijf, maar op zichzelf niet meer agrarisch gebruikt worden. De beste manier om dit soort situaties te voorkomen, is het planologisch niet mogelijk maken van dit soort geïsoleerde bebouwing. Er is zelden een steekhoudende bedrijfseconomische noodzaak voor. Ze komen in de provincie ook niet veel voor, dus er is ook geen aanleiding geweest daarvoor specifieke regelgeving op te nemen. Binnen de maatwerkmogelijkheden die de verordening biedt, zien wij wel overigens mogelijkheden om het slopen van veldschuren en het beëindigen van de bouwmogelijkheden ter plekke deze te laten meewegen bij functiewijziging op een andere locatie (opheffen geïsoleerde bouwlocatie als bijdrage aan "aanvullende kwaliteit").
--	--	--	--

Tweede (bedrijfs)woning binnen bestaande bebouwing bij agrarische bedrijven

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109 160	Gemeente Bunnik Firma P. Rodenburg	<ol style="list-style-type: none"> Als gemeente onderschrijven wij het beleid dat een tweede bedrijfswoning bij een agrarisch bedrijf in de basis niet noodzakelijk is als dat betekent dat er extra bebouwing in het buitengebied komt. In de praktijk zien wij echter ook situaties waarin de regelgeving hierover veel te rigide is. Ter illustratie: De regels laten toe dat het mogelijk is om bestaande bebouwing te splitsen voor bijvoorbeeld Bed and Breakfast, voor mantelzorg en voor arbeidsmigranten, maar wanneer een ondernemer binnen de bestaande bebouwing een 2e bedrijfswoning wil toevoegen door de woning te splitsen, dan mag het niet. Dit is niet uit te leggen. Het opnemen van een afwijking/bevoegdheid in de verordening kan hier een oplossing in bieden. Als mogelijke voorwaarden denken wij bijvoorbeeld aan een positief advies van een agrarische beoordelingscommissie en de realisatie van een inpandige oplossing, zonder toevoeging van extra bouwvolume (109). Graag zien wij dat het mogelijk is voor nog actieve agrarische bedrijven om een gebouw te verbouwen voor pre-mantelzorg woning om zo de bedrijfsopvolging makkelijker mogelijk te maken en de oudere generatie niet te laten vereenzamen doordat ze van hun oude stekje afscheid te moeten nemen (160). 	<ol style="list-style-type: none"> Bij genoemde voorbeelden (bed en breakfast, mantelzorg) gaat het nu juist niet om woningsplitsing, maar om nevenfuncties die beëindigd worden als de agrarische functie stopt, of ongeschikt blijven aan de nieuwe woonfunctie. Bij een tweede agrarische bedrijfswoning is zo'n permanente splitsing er wel en daarvoor willen we geen mogelijkheden bieden. Een tweede agrarische bedrijfswoning is nooit nodig omdat het toezicht op het bedrijf met de huidige technische hulpmiddelen uitstekend te organiseren is met één agrarische bedrijfswoning. Wanneer meer dan 1 arbeidskracht werkzaam is op het bedrijf betekent dat niet dat deze arbeidskrachten ook op het agrarisch perceel moeten wonen. Voor het realiseren van een mantelzorgwoning zijn er doorgaans, ook op basis van landelijke wetgeving, voldoende mogelijkheden. Dat is echter wat anders dan het realiseren van een extra zelfstandige woning die het mogelijk maakt dat de eigenaar en de beoogde bedrijfsopvolger ieder een planologisch zelfstandige woning krijgen. Zo'n extra woning blijft immers bestaan en moet dan worden aangemerkt als een tweede agrarische bedrijfswoning, waarvoor wij juist geen ruimte willen bieden. Voor een soepel verloop van de bedrijfsopvolging zijn andere praktische oplossingen mogelijk.

Combineren van ontwikkelingen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
155	Particulier	De agrarische sector is voorstander van slimme oplossingen waarbij meerdere ruimtelijke opgaven worden gecombineerd. Denk hierbij aan duurzame energie opwekking via zonnepanelen op agrarische daken en de realisering van kleinschalige boerderijmolens op agrarische percelen. Of een combinatie van	Hier zijn wij blij mee. Dit past bij de uitgangspunten van ons beleid: 'We concentreren en combineren nieuwe ontwikkelingen, om zorgvuldig om te gaan met schaarse ruimte ...'.

	landbouw en agrarisch natuurbeheer, waarbij een agrarische functie mogelijk is én biodiversiteitsdoelen worden gehaald.
--	---

Ergielandschappen i.r.t. duurzame landbouw

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109	Gemeente Bunnik	In hoofdstuk Natuur en Landbouw wordt niets gezegd over de druk of juist de kansen van ergielandschappen voor duurzame landbouw	Wij hebben er voor gekozen om energie vooral in paragraaf 4.3 een plaats te geven. Wij onderschrijven dat ergielandschappen zowel een kans als een bedreiging kunnen vormen voor duurzame landbouw. Aanleg van zonnevelden of plaatsing van een windturbine kan een verdienmodel betekenen voor de agrariër. Aan de andere kant kunnen zonnevelden ten koste gaan van landbouwgrond, en kunnen zonnevelden, afhankelijk van het ontwerp, effect hebben op de bodem door een veranderde waterhuishouding en lichttoetreding. Daarnaast is er een effect op de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied en op de landbouwstructuur

Initiatieven i.r.t. kennis en ervaring

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
059	Stichting Duurzaam Woudenberg	Gemist worden initiatieven in relatie tot aanwezige, brede kennis en ervaring o.a. bij de WUR en Food Valley, en bv. aansluiting bij een netwerk als de Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel.	Deze initiatieven zijn er en lopen volop, o.a. via Regiodeal Foodvalley. De kansen en mogelijkheden die uit het Ook aansluiting bij Deltaplan Biodiversiteitsherstel voortkomen, geven we een plaats in het Actieplan DLMN. In de Landbouwvisie en Samenwerkingsagenda Landbouw wordt hier aandacht aan besteed, maar het past niet bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie om deze hierin te noemen.

4.7.3 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
4.7.1	Binnen en buiten het Natuurnetwerk Nederland (NNN), in zowel het landelijk als het stedelijk gebied, is er een gunstige staat van instandhouding van de beschermde en bedreigde flora en fauna, en ook is de algehele biodiversiteit toegenomen.	In zowel het landelijk als het stedelijk gebied is er in 2050 t.o.v. 1990 minder flora en fauna die bedreigd is en is de staat van instandhouding van meer soorten gunstig.	Aanpassing ambitie 2050 n.a.v. zienswijzen waarin wordt gevraagd om de ambitie concreter te maken
4.7.1.	Kern van ons natuurbeleid Centraal staat het beschermen en ontwikkelen van natuur en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit. Om dit te bereiken is er een robuust netwerk met aaneengesloten gebieden die van hoge kwaliteit zijn. Het robuuste netwerk vormt de basis van het behoud en herstel van de biodiversiteit in de fysieke leefomgeving van alle van nature in Nederland voorkomende soorten. Onderdeel van dit netwerk is het Europese	Kern van ons natuurbeleid Centraal staat het beschermen en ontwikkelen van beleefbare natuur en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit. Het begrip biodiversiteit heeft een brede betekenis; het omvat alle van nature voorkomende dier- en plantsoorten. Veel mensen hechten aan het behoud van deze biodiversiteit en maken zich zorgen om de achteruitgang ervan. De Wet natuurbescherming benadrukt het belang van het behoud en herstel van de biologische diversiteit en het doelmatig beheer, gebruik en ontwikkeling van natuur ten behoeve van maatschappelijke functies. De provincies dragen hier zorg voor; doel van	Aanpassing n.a.v. aantal zienswijzen om biodiversiteit prominenter te agenderen, evenals natuurinclusief ontwikkelen.

	<p>natuurnetwerk Natura 2000. Ook het herstel, beheer en bescherming van houtopstanden is onderdeel van het natuurbeleid. In deze Omgevingsvisie staat de kern van ons natuurbeleid.</p> <p>In de Natuurvisie, en diverse nadere uitwerkingen ervan, is het beleid verder uitgewerkt.</p>	<p>het provinciale beleid is het bereiken van een gunstige staat van instandhouding van alle van nature voorkomende beschermde en bedreigde flora en fauna. Ons streven is minder soorten op de Rode Lijst en minder soorten in de meest bedreigde categorieën. Enerzijds richten onze maatregelen zich op de bescherming van individuele planten en dieren. Hiertoe hanteert de Wet natuurbescherming een set van gebods- en verbodsbepalingen die wij dienen te handhaven; anderzijds gaat het om maatregelen die de omstandigheden van de soorten verbeteren door de leefgebieden waar die soorten voorkomen te behouden, herstellen of uit te breiden.</p> <p>Om dit te bereiken is er een robuust netwerk met aaneengesloten gebieden die van hoge kwaliteit zijn. Het robuuste netwerk vormt de basis van het behoud en herstel van de biodiversiteit in de fysieke leefomgeving van alle van nature in Nederland voorkomende soorten. Onderdeel van dit netwerk is het Europese natuurnetwerk Natura 2000. Ook het herstel, beheer en bescherming van houtopstanden is onderdeel van het natuurbeleid. Wij vinden het belangrijk dat de Utrechtse natuur beleefbaar is. Ons streven is dat nieuwe ontwikkelingen natuurinclusief zijn. In deze Omgevingsvisie staat de kern van ons natuurbeleid. In de Natuurvisie, en diverse nadere uitwerkingen ervan, is het beleid verder uitgewerkt.</p>	
4.7.1.	In 2028 is alle nieuwe natuur die nodig is voor het NNN aangekocht en ingericht.	In 2028 is alle nieuwe natuur die nodig is voor het NNN (1570 ha) gerealiseerd door middel van functieverandering en inrichting via de sporen grondverwerving of particulier natuurbeheer.	Aanpassing n.a.v. zienswijzen om de het belang van particulier natuurbeheer tot uitdrukking te laten komen en de ambitie voor het NNN.
4.7.1.	We stimuleren het verbeteren van de natuurkwaliteit binnen en buiten het NNN. Passende waterstanden en hoge waterkwaliteit zijn essentiële voorwaarden voor een goede natuurkwaliteit. Het terugdringen van de stikstofdepositie is nodig om de kwaliteit van natuurgebieden te behouden en te verbeteren.	We stimuleren het verbeteren van de natuurkwaliteit binnen en buiten het NNN. Om te komen tot een goede natuurkwaliteit is een goed natuurbeheer en het verbeteren van de abiotische condities van essentieel belang. Natuur gedijt alleen bij voldoende water van de juiste kwaliteit, een lage milieudruk en een goede bodemkwaliteit. Daarom is het van groot belang dat het natuurbeleid in belangrijke mate verweven is met het bodem-, water- en milieubeleid, zoals in hoofdstuk 4.1 Stad en land gezond en 4.2 Klimaatbestendig en waterrobuust is beschreven. Belangrijke maatregelen voor de verbetering van de natuurkwaliteit zijn de verdrogingsbestrijding, het verbeteren van de waterkwaliteit, de bestrijding van lichtvervuiling en het terugdringen van de stikstofdepositie.	Aanpassing n.a.v. zienswijzen, waarbij er meer aandacht wordt besteed aan de abiotische condities.
4.7.1	Binnen het NNN liggen 10 Natura 2000-gebieden . Deze maken deel uit van een Europees netwerk van natuurgebieden, en zijn op basis van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn aangewezen. De biodiversiteit in deze gebieden is erg hoog.	Binnen het NNN liggen 10 Natura 2000-gebieden . Deze maken deel uit van een Europees netwerk van natuurgebieden, en zijn op basis van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn aangewezen. De biodiversiteit in deze gebieden is erg hoog. De meeste Utrechtse Natura 2000 gebieden zijn gevoelig voor de huidige stikstofdepositie. De stikstofproblematiek stelt Nederland voor een lastige opgave. Ook binnen de provincie Utrecht staat de kwaliteit van de natuur onder druk, en worden maatschappelijke ontwikkelingen geraakt in hun voortgang. Dit vraagt om generieke maatregelen, maar ook om een gebiedsgerichte	Naar aanleiding van ingediende zienswijzen wordt voorgesteld de tekst die in paragraaf 6.8 is opgenomen over de stikstofaanpak voor betere vindbaarheid deels op te nemen bij de tekst over de Natura 2000-gebieden.

		<p>aanpak. In die gebiedsgerichte aanpak moet de juiste balans gevonden worden tussen de verschillende opgaven. In het bijzonder het robuuster maken van kwetsbare natuurgebieden, het bevorderen van landbouw met minder emissies en het bieden van ruimte voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Dit kan enkel door met onze partners in de verschillende gebieden samen op te trekken in de stikstofopgave, gekoppeld aan andere opgaven in die gebieden. De urgentie om een gebiedsgerichte aanpak te starten is nu ontstaan vanuit stikstof, maar dient integraal opgepakt te worden met opgaven als bodemdaling, klimaat en de energietransitie die in dezelfde gebieden spelen. In paragraaf 6.8 is opgenomen hoe wij hoe wij hiermee in samenwerking aan de slag willen gaan.</p>	
4.7.1	<p>Hoge biodiversiteit en duurzame populaties van beschermde en bedreigde flora en fauna</p> <p>We hebben een opgave om in de hele provincie maatregelen te treffen om de biodiversiteit en de leefgebieden die daarvoor nodig zijn in stand te houden en waar mogelijk te vergroten, zodat een gunstige staat van instandhouding van de beschermde en bedreigde flora en fauna ontstaat. Zowel binnen als buiten het NNN komen beschermde plant- en diersoorten voor die in hun duurzaam voortbestaan bedreigd worden. Wij richten ons op de Utrechtse aandachtsoorten. We stimuleren maatregelen ter verhoging van de biodiversiteit, zowel binnen als buiten het NNN, en ook in het stedelijk en agrarisch gebied. Goede milieuomstandigheden en een robuust bodem- en watersysteem zijn van wezenlijk belang is om de gewenste natuurkwaliteit te bereiken.</p> <p>Bescherming en ontwikkeling leefgebieden aandachtsoorten</p> <p>Bijzondere soorten kunnen overal in de provincie voorkomen en overal geldt dan ook een bescherming van beschermde en bedreigde soorten. Veel Utrechtse aandachtsoorten komen voor in het NNN. Daarbuiten komen ook bijzondere en beschermde soorten voor, bijvoorbeeld in de weidevogelkerngebieden en ganzenrustgebieden. Andere gebieden waar veel aandachtsoorten voorkomen zijn globaal als "natuurparels" aangeduid in de Natuurvisie. Enkele natuurparels liggen in het stedelijk gebied. In sommige wateren zitten ook hoge natuurwaarden. In het Regionale water- en bodemprogramma wordt het beleid voor deze waterparels uitgewerkt.</p>	<p>Bescherming en ontwikkeling leefgebieden van bedreigde flora en fauna</p> <p>Wij richten ons hierbij op de Utrechtse aandachtsoorten. We stimuleren maatregelen ter verhoging van de biodiversiteit, zowel binnen als buiten het NNN, en ook in het stedelijk en agrarisch gebied. Gebieden waar aandachtsoorten geconcentreerd voorkomen zijn globaal als 'natuurparels' aangeduid in de Natuurvisie. Het grootste deel van de Utrechtse aandachtsoorten leeft in het NNN. Daarbuiten komen ook bedreigde en beschermde soorten voor, bijvoorbeeld in de weidevogelkerngebieden en ganzenrustgebieden. Enkele natuurparels liggen in het stedelijk gebied. Daarnaast bezitten ook sommige wateren hoge natuurwaarden ("waterparels").</p>	<p>Aanpassing tekst biodiversiteit n.a.v. zienswijzen</p>
4.7.1	<p>Ons uitgangspunt is daarbij tenminste het in stand houden van het bestaande oppervlak aan bos, het</p>	<p>Ons uitgangspunt is daarbij het vergroten van het oppervlak aan bos, behoud en versterking van belangrijke bosverbindingen en verbetering</p>	<p>Actualisatie tekst onder kopje 'Houtbestanden' n.a.v. zienswijzen en</p>

	<p>behoud van belangrijke bosverbindingen en verbetering van de natuurkwaliteit van de bossen. Dit betreft zowel de aaneengesloten bossen – zoals op de Utrechtse Heuvelrug – als de grotere en kleinere landschapselementen die uit bosschages bestaan. We stimuleren dat er inrichtingsmaatregelen worden genomen om de kwaliteit van bossen te verbeteren en om kleine landschapselementen te herstellen. Omvorming van bos naar een natuurtype met een hogere biodiversiteit is beperkt mogelijk. In de Omgevingsverordening en beleidsregels onderscheiden we 'Waardevolle houtopstanden' en 'Waardevolle kleine landschapselementen'. Deze beschermen we tegen kap. We verkennen of en hoe het uitbreiden van houtopstanden kan bijdragen aan het bereiken van klimaatdoelstellingen.</p>	<p>van de natuurkwaliteit van de bossen. Dit betreft zowel de aaneengesloten bossen – zoals op de Utrechtse Heuvelrug – als de grotere en kleinere landschapselementen die uit bosschages bestaan. We stimuleren dat er inrichtingsmaatregelen worden genomen om de kwaliteit van bossen te verbeteren en om kleine landschapselementen te herstellen. Omvorming van bos naar een open natuurtype met een hogere biodiversiteit staan wij beperkt onder voorwaarden toe. In de verordening zijn regels opgenomen ter bescherming en compensatie van houtopstanden (eerder Verordening Natuur en Landschap). Waardevolle houtopstanden (waaronder oude boskernen en oude bosgroeiplaatsen) en Beschermde kleine landschapselementen beschermen wij via onze beleidsregels tegen kap en aantasting.</p>	<p>ontwikkelingen. Afstemming met bossenstrategie van het Rijk waarin is opgenomen: "Naast een ambitie om het bosareaal uit te breiden, zet de Bossenstrategie ook in op een toename van het aantal landschapselementen. Landschapselementen bieden naast een versterking van de landschappelijke identiteit ook een bijdrage aan klimaatdoelen. Het aanvalsplan heeft de ambitie van 10% groenblauwe dooradering voor het gehele cultuurlandschap."</p>
4.7.1	n.v.t.	<p>Uitvoering geven aan beleid - Opstellen Strategisch Bosbeleid.</p>	<p>De provincie werkt aan Strategisch Bosbeleid. Dit was nog niet opgenomen bij de uitvoering.</p>
4.7.2	n.v.t.	<p>De toekomst van de glastuinbouw staat in beide glastuinbouwconcentratiegebieden onder druk. Via gezamenlijke verkenningen willen we gebiedsgericht afspraken maken over de duurzame toekomst van de (glastuinbouwconcentratie)gebieden</p>	<p>Zienswijzen waarin verzocht wordt om de tekst aan te vullen omdat de glastuinbouwconcentratiegebieden onder druk staan.</p>

5. Omgevingsvisie: Gebieden

Algemene reacties over de drie regio's

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	De Omgevingsvisie geeft veel aandacht aan de ontwikkelingen binnen de regio's, een samenwerking zonder wettelijke basis. Deze regio's doorlopen zelf soortgelijke processen als de Omgevingsvisie en dezelfde regio's pakken ook de processen van de RES-en op. Provincie neemt voor eventuele (grootschalige) woningbouwlocaties, werkgelegenheidslocaties, ook mobiliteit en energietransitie dus niet langer zelf de regie, maar laat dit over aan de regio's zonder integraal afwegingskader. Indiener ziet hier grote risico's voor aantasting van de Utrechtse kwaliteiten en dan in het bijzonder die van de Utrechtse Landschappen.	De Omgevingswet legt de verantwoordelijkheden zo laag mogelijk. Als provincie willen we graag samen met de gemeenten, op regionaal niveau, hieraan vormgeven. Dus staat samenwerken met de gemeenten en waterschappen centraal. Samenwerken aan de gebiedsgerichte uitwerking en hieraan gekoppeld aan regionaal programmeren. Via de verordening geeft de provincie de gemeenten wel instructieregels mee voor hun bestemmingsplannen / omgevingsplannen. De instructieregels voor de te beschermen kwaliteiten geven beperktere afwegingsruimte dan andere instructieregels, juist om die kwaliteiten te beschermen. Daarmee gaat de provincie ervan uit dat de beschreven risico's beperkt zijn.
066	Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug	Het Nationaal Park ligt in alle drie de regio's. De thema's die belangrijk zijn voor het Nationaal Park (bijvoorbeeld de uitwerking van groen groeit mee) worden in elk van de bestuurlijke regio's verschillend opgepakt en het Nationaal Park wordt niet altijd bij het bestuurlijk gesprek betrokken. Dat maakt het lastig om tot een duidelijke lijn te komen voor het Nationaal Park, terwijl een samenhangende aanpak wel cruciaal is voor het behoud van de eenheid van de Heuvelrug. Zet daarom de Samenwerkingsagenda van het Nationaal Park om in een programma onder de Omgevingsvisie, waarin alle onderwerpen die relevant zijn voor het realiseren van onze gezamenlijke ambities een plek krijgen.	Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (NPUH) ligt inderdaad in alle drie de opgenomen regio's. De Utrechtse Heuvelrug is vanwege het grote landschappelijke en natuurlijke waarden in zijn geheel opgenomen op de positioneringskaart en de visiekaart 2050. De Heuvelrug kan daarmee als verbindende (landschappelijke) structuur voor de drie regio's fungeren. We willen net als u hier graag samenhangend aan werken. Een programma onder de Omgevingsvisie heeft daarvoor echter niet de voorkeur, omdat de samenwerking verder gaat dan de fysieke leefomgeving en de provincie bovendien de samenwerking graag op gebiedsniveau met gemeenten en andere deelnemers van de Stichting NPUH vorm zou willen geven. Het voorstel is om gezamenlijk te verkennen hoe de samenwerkingsagenda hiervoor doorontwikkeld kan worden.

5.1 Regio U16

Samenhang en nabijheid

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
087	Particulier	Voor U16 geeft de provincie aan: "Wij bezien bereikbaarheid in samenhang met wonen, werken, voorzieningen, duurzaamheid, gezondheid en veiligheid". Maar dan zou de provincie dus ook functies dicht bij elkaar horen te plaatsen.	In de Omgevingsvisie is gewerkt vanuit de uitgangspunten voor Omgevingsbeleid, waaronder concentreren en combineren. Dit is zoveel als mogelijk doorgevoerd in de regionale uitwerking voor de regio U16 en o.a. te zien in de keuze voor de binnenstedelijke locatie A12 Zone.

Metropoolregio

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
041	Gemeente Amersfoort	Verbind de term 'metropoolregio' niet aan een deelregio (in casu U16) maar aan die gebieden die binnen de provincie Utrecht een aanzienlijke groei- en verstedelijkingsopgave kennen. Daartoe behoort in ieder geval ook regio Amersfoort.	De term metropoolregio is overgenomen van de samenwerking rondom het MIRT-onderzoek U Ned waarin deze term ook gebruikt wordt. In het eindrapport Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij is de metropoolregio Utrecht gedefinieerd als het onderzoeksgebied van het MIRT-onderzoek: de regio U16. Dit neemt echter

			niet weg dat ook de regio's Amersfoort en Foodvalley aanzienlijke groei – en verstedelijkingsopgaven kennen. Aanpassing: weghalen term 'metropoolregio i.r.t. regio U16.
--	--	--	--

Aansluiting op U16/REP

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
050, 098, 116, 134, 153	U10 gemeenten, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Stichting Beter Zeist, Gemeente Stichtse Vecht, Gemeente Wijk bij Duurstede	<p>Het is onze gezamenlijke taak om REP en POVI tot definitieve visies en programma's uit te werken die inhoudelijk met elkaar in lijn zijn. De provincie is inmiddels goed aangesloten bij proces en inhoudelijke ontwikkeling van het REP; dat stemt overeen met het gevoel dat U10 heeft over de POVI. (050)</p> <p>Via de Contour REP is een Kaart van Altijd en een Kaart van Alles opgeleverd. Hiermee kleurt met name het centrale deel van de provincie Utrecht uiteindelijk grotendeels 'rood'. Hier is herbezinning nodig en dienen in het kader van de Omgevingsvisie keuzes gemaakt te worden. Moet aan de kwantitatieve groei tegemoet worden gekomen of wordt besloten bepaalde ruimtelijke en Utrechtse kwaliteiten in stand te houden? (098)</p> <p>De regio Utrecht is geen overheid, maar een contact van 12 –16 gemeenten. Hiermee probeert de regio in Europees verband mee te doen en geld van het Rijk binnen te halen voor grootschalige ontwikkeling en het extra stimuleren van economische groei. Veel gemeenten willen profiteren van de landelijke investeringen, maar bij de bevolking van deelnemende gemeenten ontstaat weerstand. Ook ontbreekt bij sommige gemeenten (zoals Zeist) informatie en participatie van de bevolking t.a.v. het voorgenomen regionale beleid en de ontwikkeling van regionale visies. (116)</p> <p>De Omgevingsvisie sluit aan bij de uitgangspunten voor verdere verstedelijking van de gemeente en bij die van het REP. (134)</p> <p>De Provinciale Omgevingsvisie en – verordening worden nog krachtiger wanneer u aangeeft wat de relatie is met het REP. Neem ook de relevante passages van de verstedelijkingsstrategie REP/U16 in de visie op. (153)</p>	<p>Het is goed om te horen, dat diverse partijen net als wij van mening zijn dat we als regionale partijen streven naar balans tussen grote opgaven en Utrechtse kwaliteiten en een vergelijkbare ontwikkeling van de regio Utrecht voorstaan. Het Ruimtelijk Economisch Perspectief (REP) van de U10/U16 gemeenten en de Omgevingsvisie van de provincie Utrecht zijn twee eigenstandige documenten die een eigen doel en eigen opstellers kennen. Ook is de status verschillend. Het REP is het resultaat van een vrijwillige samenwerking tussen 16 gemeenten, de Omgevingsvisie is een wettelijk verplicht document in het kader van de Omgevingswet. De twee documenten hebben vele overeenkomsten. Er zijn ook verschillen te constateren, bijvoorbeeld ten aanzien van de (on)mogelijkheden van een deel van de in het REP opgenomen verstedelijkingslocaties. Via het programma U Ned en het instrument regionaal programmeren willen we gezamenlijk uitvoering geven aan de gezamenlijke opgaven. Om tot realisatie van de locaties zoals opgenomen in het REP te komen, zullen deze ingebracht moeten worden in het regionaal programmeren. De locaties moeten dan voldoen aan de Omgevingsverordening en aan de nadere provinciale kaderstelling voor het regionaal programmeren wonen en werken. Voor participatie over het REP staan de gemeenten zelf aan de lat. Het provinciale programma voor wonen en werken, het resultaat van het regionaal programmeren, wordt ter inzage gelegd alvorens het vastgesteld wordt, dus via die weg kunnen partijen ook op de voorgenomen locaties reageren.</p>

A12-Zone

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
023, 024, 080, 095, 139,	Gemeente Nieuwegein, Belangenvereniging Couwenhoven, particulier, Stichting Groene Hart, Gemeente Houten	<p>Neem de bredere versie van de A12-zone op als zoekgebied voor ontwikkeling, inclusief Rijnenburg als woningbouwlocatie tot 2040. Dit zorgt voor betere ontwerpkeuzes. In de Liesbosch zijn kansen voor een succesvolle ontwikkeling. Aan de waterkant zijn er kansen voor een menging met woningbouw na 2030. Voor de komende 20 jaar moet het overige deel economisch kerngebied blijven. In Laagraven ziet indiener mogelijkheden voor een parklandschap met woningbouw in het hogere segment, passend binnen de randvoorwaarden van de Nieuw Hollandse Waterlinie en ter versterking van de overige cultuurhistorische kwaliteiten van het gebied (agrarisch erfgoed, ontginningsassen, kasteel Heemstede). Met welke instrumenten wil de provincie dit ondersteunen? (023)</p>	<p>De arcering van de zoekrichting A12 Zone is, net als de andere aanduidingen, indicatief weergegeven. Daarmee raakt dit ook aanliggende gebieden, zoals de mogelijke toekomstige verstedelijkingslocatie Rijnenburg. Zoals onder het kopje Rijnenburg ook aangegeven wordt, is het van belang om, als besloten wordt tot verstedelijking, vroegtijdig met de voorbereiding van de ontsluiting te starten. In de betreffende tekst zal ook een relatie gelegd worden met de A12 Zone. De indicatieve afbakening van de A12 Zone zoals opgenomen in de Omgevingsvisie sluit aan bij de afbakening van dit gebied zoals opgenomen in het Ontwikkelperspectief 'Utrecht Nabij', te weten een strook langs beide zijden van de A12, tussen de snelwegknooppunten Lunetten en Oudenrijn. De locatie Doornkade ligt aan de andere kant van de snelweg A27 dan de A12-Zone, ligt excentrisch i.r.t. de A12 Zone en is qua schaal en omvang van een</p>

	<p>Voor woningbouw wordt de A12-zone als kansrijk aangemerkt. De provincie geeft aan dat ook aanvullend naar andere delen langs de A12 wordt gekeken, met name aan de oostkant van Utrecht. Dat raakt dan meteen dát gedeelte van het buitengebied van Zeist(-West), dat bekend staat als de Groene Driehoek. Dat is het gebied tussen de A12 en de spoorlijn Utrecht-Arnhem. Indiener wil niet dat in dit gebied gebouwd gaat worden. (024)</p> <p>A-12 zone: Het is een aantrekkelijke gedachte om zoveel mogelijk nieuwe ontwikkelingen te concentreren rond aanwezige bebouwing en rond snelwegen. Daar schuilt echter ook een gevaar in. Met het volledig benutten van de nog aanwezige ruimte worden de landschappelijke kwaliteiten en met name het zicht vanuit het achterliggende open landschap scherp verstoort. Uitbreiding langs de A12 heeft daarom niet de voorkeur. (095)</p> <p>Indiener verzoekt het zoekgebied aan de noordwestzijde van Houten (o.a. Doornkade) als onderdeel van de A12-zone te zien. Dit gebied ligt direct tegen de A12-zone en is potentieel één van de gebieden die tot ontwikkeling komt in de gemeente Houten en kan als aanjager voor de A12-Zone fungeren, omdat hier al relatief snel ontwikkeld kan worden. (139)</p> <p>Indiener heeft er bezwaar tegen om de Doornkade, ten noordwesten van Houten, te zien als onderdeel van de A12 zone. De gemeenteraad heeft hier nog niet over beslist en een groot deel van de bevolking is tegen de Ruimtelijke Koers waarin dit opgenomen is. (080)</p>	<p>andere orde. Mocht de gemeente uitvoering aan deze locatie willen geven, dan zal deze locatie, net als alle andere locaties, ingebracht moeten worden via regionaal programmeren wonen en werken.</p> <p>De A12 Zone is zoals gezegd indicatief weergegeven. Dit is echter niet zo indicatief, dat dit bijvoorbeeld ook over het grondgebied van Zeist kan gaan. Het tussenzinnetje 'andere delen langs de A12' kan dit wel suggereren. Die tekst wordt weggehaald.</p> <p>De invulling van de A12 Zone is onderwerp van onderzoek en ontwerp. De gezamenlijke partijen die werken aan de A12 Zone staan aan de lat om de ambities waar te maken. Provincie, gemeenten Houten, Nieuwegein en Utrecht, U16 en Rijkswaterstaat werken daartoe nu al samen om te komen tot ontwikkelprincipes voor dit gebied. Hierin worden ook de toekomstige ontwikkelingen van Liesbosch en Laagraven meegenomen en wordt ingegaan op zicht vanaf de snelweg op aanliggende gebieden. Ook worden in het programma U Ned uitwerking gegeven aan en afspraken gemaakt over de realisatie van de ambities voor de A12 Zone, zoals weergegeven in het Ontwikkelperspectief Verstedelijking en Bereikbaarheid Metropoolregio Utrecht; 'Utrecht Nabij'.</p> <p>Aanpassing: - Tussenzinnetje 'andere delen langs de A12' weghalen.</p>
--	--	---

Rijenburg

Nr.	Indiener	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
005, 024, 044, 049, 056, 140	Buren van Rijenburg en Reijerscop, Belangenvereniging Couwenhoven, particulier, De Groene Buffer, particulier, Regioplatform Woningcorporaties Utrecht	<p>De Omgevingsvisie zet, net als de gemeente Utrecht doet, in op een eenzijdig tijdelijk Energielandschap Rijenburg en Reijerscop, waarbij een integrale visie ontbreekt. Er is geen integrale afweging gemaakt met oog voor andere functies en belangen zoals toekomstige woningbouw, groen en recreatie. De windturbines blokkeren iedere toekomstige woningbouw voor ca. 25 jaar en geven ernstig overlast aan huidige omwonenden. (005)</p> <p>De provincie moet een regiefunctie pakken voor de aanwijzing van locaties voor grootschalige woningbouw. In de Polder Rijenburg kan forse woningbouw een stevige en hoogst noodzakelijke bijdrage aan verlichting van de krapte op de woningmarkt brengen, maar de provincie volgt hier de stad Utrecht die nadruk legt op ontwikkeling van duurzame energie en pakt geen regie. De woningbouw kan geen uitstel van 10 of 20 jaar dulden. (024)</p> <p>De enige plek waar de provincie duidelijk over is, is de polder Rijenburg. (044)</p> <p>Windmolens dragen niet bij aan een duurzaam energiebeleid omdat ze inefficiënt energie opwekken, een beperkt aantal jaren functioneel zijn en daarna veel afval opleveren. Daarnaast wordt verdere groene ontwikkeling in het gebied waar ze geplaatst worden onmogelijk gemaakt. Gebruik de polders Rijenburg en Reijerscop hier niet voor. Zorg in plaats daarvan voor het reduceren van energiegebruik, voornamelijk bij grote bedrijven. (049)</p> <p>De stad Utrecht wil de polder Rijenburg transformeren tot een belangrijk energie ontwikkelingsgebied voor de stad. De percelen zijn echter grotendeels</p>	<p>Voor wat betreft de toekomst van de polder Rijenburg, volgt de provincie de plannen van de gemeente Utrecht. Vooralnog zijn die voor de korte termijn een energielandschap en voor de langere termijn een mogelijke locatie voor wonen en werken. Dit is ook zo opgenomen in de Ontwerp Omgevingsvisie provincie Utrecht. Daarbij is ook van belang te beseffen, dat de locatie Rijenburg ook in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028 (PRS) al in beeld was als locatie voor duurzame energie. Het provinciale beleid voor deze polder wordt dus voortgezet.</p> <p>In de Omgevingsvisie is er geen uitspraak gedaan over de vorm van de te realiseren duurzame energiebronnen. Het is aan de gemeente om daar de keuzes in te maken. De gemeente kijkt hierbij ook naar de combineerbaarheid, nu en in de toekomst, met andere functies zoals woningbouw. Om die reden wordt de duurzame energie ook voornamelijk in het noordelijke deel van de polder ingepland, want dat deel van de polder is het minst geschikt voor andere ontwikkelingen.</p> <p>Wat betreft de langere termijn biedt de Ontwerp Omgevingsvisie inderdaad ruimte voor een integrale ontwikkeling van wonen-werken-bereikbaarheid. Maar wel nadat de ontwikkelingen op de andere opgenomen locaties hebben plaatsgevonden en in afweging met eventuele nieuwe locaties die in beeld kunnen komen. Zoals u in de Ontwerp Omgevingsvisie kunt lezen betekent dit een ontwikkeling mét aandacht voor groen, blauw, bewegen en diverse voorzieningen.</p>

		<p>in handen van projectontwikkelaars. Deze willen geen windturbines. Dit geldt ook voor de bewoners van de woonwijken in De Meern en Nieuwegein. (056)</p> <p>In het ontwerp bod RES wordt nog niet ingegaan op locaties. Waarom neemt de provincie dan wel al een standpunt in over Rijnenburg? Zowel op de plankaarten als in de toelichting wordt uitsluitend ingegaan op het (tijdelijke) energielandschap van Rijnenburg. Terwijl deze locatie sinds lange tijd in beeld was voor woningbouw en deel van de opgave op kan vangen. (134)</p> <p>Wanneer wordt de lange termijn zoekrichting actueel, als de locatie Rijnenburg eerst wordt ingezet als (tijdelijk) energielandschap? De investeringen die nodig zijn om dit 'energielandschap' neer te zetten zullen pas op een langere termijn kunnen worden terugverdiend, waarmee de locatie dreigt niet vóór 2040 aan bod te komen, wat zeer onwenselijk is. Zorg dat kansrijke woningbouwlocaties zoals Rijnenburg in beeld zijn als (reserve)capaciteit voor de 'zo gewenste woningbouw in het juiste tempo' te creëren. Hier kunnen maar liefst zo'n 25.000 woningen worden neergezet, met een substantieel aandeel sociale huur. (140)</p>	<p>Tot 2035-2040 is Rijnenburg waarschijnlijk niet nodig om de benodigde woningbouwaantallen en werklocaties in de regio te halen. Bovendien is de auto- en OV-ontsluiting van het gebied complex en kostbaar. De ontwikkeling van de A12 Zone en het Wiel met Spaken kan niet losgezien worden van de mogelijke ontwikkeling van de uitbreidingslocatie Rijnenburg op de lange termijn. De keuzes die worden gemaakt voor de ontsluiting van de A12-zone, zowel voor auto als ov, en de recreatieve structuur rondom de Hollandse IJssel zijn bepalend voor de ontwikkelruimte in Rijnenburg. Daarom is het noodzakelijk om bij eventuele keuzes voor de uitwerking hiervan rekening te houden met de consequenties voor de mogelijkheden voor eventuele ontwikkeling van Rijnenburg op de lange termijn. Naast deze condities voor ontsluiting en bereikbaarheid zal bij de eventuele planvorming voor Rijnenburg ook met andere condities rekening moeten worden gehouden. Voor het noordelijk deel van het gebied moet het stedenbouwkundig ontwerp en de inrichting afgestemd worden op (zeer) natte omstandigheden en de geringe draagkracht van de bodem. Ook moet rekening worden gehouden met de waterveiligheid, omdat dit gebied in het geval van een overstroming snel (en in het noordelijke deel tevens diep) onder water komt te staan. Ook moeten er voldoende maatregelen zijn genomen om (geluid)hinder van (snel)wegen en andere mogelijke milieuhinder tegen te gaan.</p> <p>De zienswijzen benoemen ook de polder Reijerscop. Deze polder is niet in beeld voor woningbouw, maar wel voor duurzame energie, zowel vanuit de gemeente Utrecht, als vanuit de gemeente Woerden. De polder Reijerscop is een vitaal landbouwgebied met hoge landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten. Dit zijn belangrijke condities bij de uitwerking van initiatieven voor duurzame energie in deze polder. Ook een eventuele benodigde doorsnijding van deze polder voor de ontsluiting van Rijnenburg vergt nadere uitwerking in relatie tot deze kwaliteiten.</p> <p>Aanpassing: bij de mogelijke toekomstige verstedelijkingslocatie Rijnenburg de condities voor ontwikkeling van deze locatie toevoegen.</p>
--	--	---	--

Knooppunt Station Driebergen-Zeist

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
024, 052, 116, 136, 163	Belangenvereniging Couwenhoven, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Stichting Beter Zeist, Federatie Groene Heuvelrug Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	<p>De provincie geeft aan te kijken naar het benutten van potenties voor woningbouw bij bestaande ov-knooppunten. Het OV-knooppunt Driebergen-Zeist ligt tegen de Groene Driehoek aan. (Grootschalige) bebouwing aan de rand van of in de Groene Driehoek is voor indiener onaanvaardbaar, want het betekent een onomkeerbare aantasting van dit waardevolle gebied. Het verdraagt zich ook niet met het uitgangspunt, dat in waardevolle gebieden geen negatieve ontwikkelingen mogen plaatsvinden. (024)</p> <p>Station Driebergen –Zeist wordt erkend als potentiële locatie voor de integrale ontwikkeling van wonen en werken. Dit is in lijn met de Hoofdlijnennotitie voor de gemeentelijke omgevingsvisie. De gemeente wil in dit gebied ruimte bieden voor ontwikkeling, inbreiding en transformatie. Wel mist de onderkenning dat het van wezenlijk belang is dat het station Driebergen-Zeist de huidige IC status behoudt. Een dergelijke status is immers een onontbeerlijke schakel in</p>	<p>Het knooppunt Driebergen/Zeist is in de Omgevingsvisie benoemd als potentiële locatie voor integrale ontwikkeling wonen en werken rond knooppunten. Om tot realisatie van de locatie te komen, zal deze door één van de samenwerkende partijen ingebracht moeten worden in het regionaal programmeren wonen en werken. De locatie moeten dan voldoen aan de Omgevingsverordening en aan de nadere provinciale kaderstelling voor regionaal programmeren wonen en werken. Hierin is ook aandacht voor de ligging en de kwaliteiten van de omgeving. De andere partijen kunnen hierop reageren bij de terinzagelegging van de gemeentelijke omgevingsvisie, dan wel van het provinciaal programma wonen en werken waarin het resultaat van regionaal programmeren opgenomen wordt.</p> <p>Zie verder onder 4.5.3. , 'Kwaliteit voor de OV-reiziger'</p>

		<p>een hoogwaardig OV netwerk in de provincie en heeft aanvullend een ontlastend effect voor Utrecht Centraal. Het is ook onmisbaar in het licht van een verkenning naar de ontwikkelmogelijkheden van het stationsgebied en voor de bestaande vitaliteit en economische ontwikkeling van de gemeente. (052)</p> <p>Indiener raadt een nieuwe kern bij station Driebergen-Zeist af. Dit met het oog op de natuurlijke en cultuurhistorische omgeving en de ligging ervan in en nabij een knooppunt van ecologische verbindingzones. Neem op dat het knooppunt niet buiten het huidige stedelijke gebied moet groeien. (116)</p> <p>Indiener wil geen aantasting landschap en natuur bij het knooppunt Driebergen-Zeist Zij ziet geen argumenten om ruimte voor groei van dit knooppunt op te nemen of hier een nieuwe kern te ontwikkelen. Verstedelijken buiten de huidige rode contour leidt tot aantasting van de fraaie kwaliteiten van het gebied. (136)</p> <p>Indiener wil geen aantasting landschap en natuur bij het knooppunt Driebergen-Zeist Zij ziet geen argumenten om ruimte voor groei van dit knooppunt op te nemen of hier een nieuwe kern te ontwikkelen. Driebergen en Zeist zullen hierdoor ook aan elkaar groeien waardoor één verstedelijkte zone ontstaat. Hiermee wordt afbreuk gedaan aan het fraaie landschap in de omgeving van het station. Verstedelijken buiten de huidige rode contour leidt tot aantasting van de fraaie kwaliteiten van het gebied. (163)</p>	
--	--	---	--

Knooppunt Bunnik

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109	Gemeente Bunnik	<p>Indiener werkt in eerste instantie aan planvorming Odijk-west en Stationsomgeving Bunnik. Zij ziet op termijn Bunnik-Zuid als potentiële ontwikkelingslocatie, maar hierover moet zij nog een besluit nemen. De gemeente wil een bijdrage leveren aan de regionale groeiopgave door substantieel woningen en arbeidsplaatsen toe te voegen bij knooppunt Bunnik. Hiermee wil zij dorpskernen vitaal houden, en ook kunnen investeren in groen, natuur- en landschapontwikkeling en duurzame mobiliteit. Zij ziet deze ontwikkellocaties graag terugkomen op de visiekaart.</p>	<p>Dank voor de toelichting op de (potentiële) verstedelijkingslocaties in de gemeente Bunnik. De directe stationsomgeving Bunnik is in de Omgevingsvisie benoemd als potentiële locatie voor integrale ontwikkeling wonen en werken rond knooppunten. De uitbreidingslocatie Odijk-west is al in de PRS opgenomen. Daar is wel aangegeven dat voor de bereikbaarheid en doorstroming op de N229 mogelijk aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. Deze locatie maakt deel uit van het regionaal programmeren wonen en werken. Ook een eventuele locatie Bunnik-zuid zal hierin ingebracht moeten worden, zodat deze daar afgewogen kan worden. Deze locatie is in het Ontwikkelperspectief 'Utrecht Nabij' opgenomen als een locatie waar op termijn een verkenning integrale ontwikkeling kan plaatsvinden. De verkenning moet dan plaatsvinden in samenhang met de andere verstedelijkingslocaties in de Kromme Rijnstreek, zodat in dit waardevolle gebied de gewenste kwaliteit voor wonen, mobiliteit en landschap gerealiseerd kan worden. Aandachtspunten hierbij zijn de bereikbaarheid, de openheid van het landschap, de afstand tot de kern Bunnik en de huidige en gewenste voorzieningen voor groen en recreatie in dit gebied.</p>

RSU gemeente Utrecht

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
054, 055	Gemeente Utrecht (ambtelijk en bestuurlijk)	<p>Nu de Nota van Uitgangspunten Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU) 2040 door de Raad is vastgesteld, kan hierop aangesloten worden. De POVI biedt vooralsnog voldoende ruimte voor de verdere ontwikkeling van deze ruimtelijke</p>	<p>Dank voor deze ondersteuning en voor de toelichting op uw aanvullende onderwerpen. In reactie hierop:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ook de provincie vindt groen in en om de stad van belang. Dit is opgenomen bij regionaal programmeren en om hier verder invulling aan te geven is het

	<p>strategie. De gemeente heeft geen strijdigheden geconstateerd. Wel heeft ze de volgende aandachtspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voor vergroening van de stad is het ook van belang, dat er voor de inwoners een goede verbinding tussen het groen in en om de stad wordt versterkt en dat het landelijk gebied voldoende mogelijkheden biedt voor de beleving van natuur en recreatie. Maak dit mogelijk door de inzet van instrumentarium in de verordening en het toepassen van een breed financieringsinstrumentarium. - In aanvulling op de verkenning van een hoogwaardige OV-verbinding aan de oostkant tussen de knooppunten Lunetten/ Koningsweg, Utrecht Science Park en Westraven, verkent de gemeente ook aan de noordzijde de mogelijkheid van een hoogwaardige OV-verbinding tussen USP, Overvecht en Leidsche Rijn. - Benoem naast Beurskwartier/Lombokplein ook de Merwedekanaalzone in de Ontwerpvisie specifiek als potentiële locatie voor de integrale ontwikkeling van wonen en werken rond knooppunten. - Tenslotte wil de gemeente aandacht vragen voor Overvecht. Deze wijk heeft een ruimtelijke ontwikkelpotentie qua wonen en werken. Vanuit sociaal-maatschappelijk oogpunt ziet de gemeente gecombineerd daarmee ook kansen, zodat een meer stabiele stad in het verschiet ligt. 	<p>samenwerkingsprogramma 'Groen Groeit Mee' opgestart waarin gemeenten, provincie en andere partijen samenwerken aan de realisatie van meer beleefbaar groen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Binnen het Wiel met Spaken legt de provincie vooralsnog de nadruk op de ontwikkeling van de zuidelijke kant hiervan, omdat daar de grootste verstedelijkingslocaties liggen. Deze keuze is ook in lijn met U Ned en de investeringskeuzes die daar gemaakt worden. - De Merwedekanaalzone is, net als Beurskwartier / Lombokplein, al opgenomen als potentiële locatie voor integrale ontwikkeling van wonen en werken rond knooppunten, zie hiervoor de visie in paragraaf 2.2. - Bij de locatie Overvecht zal sprake zijn van binnenstedelijke verdichting. In het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij wordt de potentie van deze locatie benoemd. Deze locatie kan t.z.t. ingebracht worden bij regionaal programmeren wonen en werken.
--	---	--

Ruimtelijke Koers gemeente Houten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
139	Gemeente Houten	<p>Mobiliteitsmaatregelen zijn vaak openbaar vervoer gerelateerd (wat natuurlijk goed is), er is echter meer nodig dan alleen ov-maatregelen. Bij (binnenstedelijke) ontwikkeling zijn ingrepen in de weginfrastructuur (fiets en auto) in veel gevallen ook nodig. Voor substantiële woningbouw in Houten zoals opgenomen in de Ruimtelijke Koers 2040 (RK) is een volledige aansluiting op de A12 (Limesbaan) nodig. In de RK zijn 4 gebieden benoemd waar substantiële toevoeging van woningbouw een plek moet krijgen. Dit zijn de gebieden Het Centrum, De Molenzoom, De Koppeling en Houten-Noordwest (o.a. Doornkade en het kassengebied aansluitend aan de A12-zone). Houten Noordwest wil de gemeente graag opgenomen en benoemd als onderdeel van de A12-zone zien. De ontwikkeling van dit gebied kan als pilot/aanjaaggebied worden beschouwd. Het kunnen aanhaken bij regionale dynamiek (A12-zone, versterking van Nieuwe Hollandse Waterlinie) is ook één van de argumenten geweest om te kiezen voor dit gebied (naast bijvoorbeeld het sparen van het landschap en het geven van een impuls aan een verouderd bedrijventerrein en stadsrandachtige zones). Indiener is verheugd dat Houten is opgenomen als 'zoekgebied voor integrale ontwikkeling van wonen en werken'.</p>	<p>Dank voor de toelichting op de (potentiële) verstedelijkingslocaties in de gemeente Houten. Ook in het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij zijn de locatie rondom het station en een nieuwe gemengde woonwerklocatie aan de noordwestkant van de stad benoemd. Om uitvoering te geven aan deze locaties, zullen ze ingebracht moeten worden in regionaal programmeren wonen en werken, zodat deze locaties daar definitief afgewogen kunnen worden.</p> <p>Op de locatie Houten-Noordwest i.r.t. de A12 Zone is onder het kopje 'A12 Zone' al ingegaan.</p> <p>Ter nadere verduidelijking ten aanzien van het laatste genoemde punt: de aanduiding 'potentiële locatie voor integrale ontwikkeling wonen en werken rond knooppunten' betreft het knooppunt station Houten en niet de gehele gemeente.</p>

Ontwikkelingen gemeente Wijk bij Duurstede

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
153	Gemeente Wijk bij Duurstede	<p>Indiener ontvangt graag nog een reactie op de afhandeling van de motie Integrale gebiedsontwikkeling Geer III en omgeving. In de Statenbrief</p>	<p>Dank voor de toelichting op de (potentiële) verstedelijkingslocaties in de gemeente Wijk bij Duurstede. In de genoemde Statenbrief is inderdaad opgenomen, dat bij de</p>

	<p>“Uitvoering motie Integrale gebiedsontwikkeling Geer III en omgeving (PS2016RGW13)” d.d. 24-4-2018) is opgenomen dat in het traject van de Provinciale Omgevingsvisie integrale afwegingen en keuzes worden over de toekomstige verstedelijking en woningbouwlocaties voor onze gemeente. Voor de stad Wijk bij Duurstede geldt dat aan de wens vanuit de provincie om vooral binnenstedelijk te verdichten is voldaan. Mogelijke uitbreidingslocaties voor de komende 10 jaar zijn De Geer III en/of Zuidwijk. Voor beide locaties wordt een stedenbouwkundige verkenning uitgevoerd die inzicht moet geven in de (on)mogelijkheden voor nieuwbouw op de betreffende locatie.</p>	<p>provincie Omgevingsvisie de integrale afweging en keuze over de locatie Geer III en omgeving zou worden gemaakt. Dit was ervan uitgaande, dat de systematiek zoals opgenomen in de PRS doorgezet zou worden. Er is echter gekozen voor een nieuwe werkwijze van regionaal programmeren. Om uitvoering te geven aan deze en andere locaties, zullen ze ingebracht moeten worden in regionaal programmeren wonen en werken, zodat deze locaties daar afgewogen kunnen worden.</p>
--	---	--

Ontwikkelingen gemeente Utrechtse Heuvelrug

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
119	Rhenam Wonen	<p>De provincie geeft aan de groei te willen accommoderen en wijst in dit verband op twee zoekrichtingen. Daarnaast stelt de provincie dat maatwerk voor kleine kernen mogelijk blijft. Verklaar dit maatwerk zeker van toepassing op de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Binnen de gemeente Utrechtse Heuvelrug zit de sociale woningbouw de laatste jaren namelijk zo goed als op slot, met als gevolg dat instroom en doorstroom van huishoudens niet realiseerbaar is.</p>	<p>In de Omgevingsvisie is dit opgenomen als algemeen uitgangspunt wat kan gelden voor alle kleine kernen in de regio en in de provincie. Het is aan de gemeente om hieraan invulling te geven, binnen de voorwaarden zoals gesteld in de (Interim) Omgevingsverordening.</p>

Ontwikkelingen gemeente De Bilt

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
061 180	Gemeente De Bilt Weebers vastgoed advocaten namens Stichting Behoud Slagenlandschap Maartensdijk Oost	<p>De gemeente kent weinig ruimte voor nieuwbouw van woningen of voor inbreiding. De rode contouren liggen strak om de bebouwing. De druk op de woningmarkt is hoog, zowel vanwege een grote vraag naar een dorps woonmilieu nabij een grote stad, als vanwege huishoudverdunding. Starters hebben te maken met weinig keuze, lange wachttijden en hoge koopprijzen. De groene kernen kennen een afnemend draagvlak voor voorzieningen en het verenigingsleven. Verzoeken, locaties en aandachtspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Binnen de rode contouren zet de gemeente in op transformatie van bedrijventerreinen en detailhandelslocaties naar gemengde milieus met een intensief programma en een substantieel aandeel wonen. - De gemeente wil ontwikkeling van wonen rond knooppunt Bilthoven en verzoekt dit als potentiële locatie voor integrale ontwikkeling van wonen en werken rond knooppunten op te nemen. - Buiten de rode contouren zet de gemeente in op nieuwbouw rond Maartensdijk. Ze maakt graag gebruik van de ruimte die de Ontwerp Omgevingsverordening ten oosten van de A27 voorziet voor verstedelijking. Uit oogpunt van natuur en landschap is dit binnen de gemeente De Bilt de meest logische en gewenste uitbreidingslocatie buiten de rode contouren. - De ambitie om betaalbaar te bouwen deelt de gemeente. De inzet is om in het toekomstig programma 30 % sociaal en 10 – 20 % middenhuur op te nemen. - De gemeente onderschrijft dat voor woningbouw zowel binnen als buiten de rode contouren, een goede bereikbaarheid van groot belang is. (061) 	<p>Dank voor de toelichting op de (potentiële) verstedelijkingslocaties in de gemeente De Bilt en op uw ambities voor betaalbaar bouwen en voor bereikbaarheid. Om uitvoering te geven aan de genoemde locaties, zullen ze ingebracht moeten worden in regionaal programmeren wonen en werken, zodat de locaties daar afgewogen kunnen worden.</p> <p>In het algemeen zetten wij in op verdere stedelijke ontwikkeling rond knooppunten, zo ook knooppunt Bilthoven. In onze visie geven wij prioriteit aan andere knooppunten. Daarom voegen wij dit knooppunt niet toe aan de Visiekaart.</p> <p>Maartensdijk: Met de opmerking 'ruimte voor verstedelijking in de Omgevingsverordening' doelt u waarschijnlijk op de kaart 'Wonen, werken en recreëren kaart 1', waarin het gebied is opgenomen waar uitbreiding woningbouw en bedrijventerrein onder voorwaarden mogelijk is. Deze aanduiding betekent nog niet automatisch dat uitvoering aan de locatie gegeven kan worden. Hiervoor is de regionale afstemming en afweging in het kader van regionaal programmeren wonen en werken nodig.</p> <p>Wij juichen het in principe toe dat gemeenten niet puur per kern of lokaal woningbehoefte bezien, maar in regionaal verband en daarbij komen tot goede locatiekeuzes. Indiener (180) verwijst naar een lokale woningbehoefte, afkomstig uit een rapportage uit 2016. De woningbehoefte in onze provincie is de laatste jaren fors toegenomen.</p>

	Gelet op de bestaande 'harde plancapaciteit' binnen de provincie, bestaat er geen noodzaak om het bijzondere cultuurhistorische landschap rondom Maartensdijk op te offeren voor woningbouw. Volgens indiener ontbreekt de noodzaak voor woningbouw buiten de rode contouren in de kern Maartensdijk, nu de geïdentificeerde woningbehoefte slechts 25 woningen behelst, zoals blijkt uit het rapport van Stec (2016) waarnaar wordt verwezen in het (Aanvullend) woonbeleid van de gemeente De Bilt (o.a. p. 46). Indiener verzoekt de provincie geen medewerking te verlenen aan de beoogde woningbouwplannen in het buitengebied bij Maartensdijk. Gelet op de bestaande 'harde plancapaciteit' binnen de provincie en de geïdentificeerde woningbehoefte in Maartensdijk, is het niet noodzakelijk om dit bijzondere cultuurhistorische landschap op te offeren voor woningbouw. (180)	
--	--	--

Ronald McDonald Huis

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
020, 149	UMC Utrecht e.a., Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	<p>Gevraagd wordt om aanpassing van de rode contour voor het nieuwe Ronald McDonald Huis Utrecht aan de oostzijde van het Utrecht Science Park. De instellingen van het Utrecht Science Park hechten veel waarde aan een groene omgeving en stellen dan ook een ruime compensatie van 'groen voor groen' voor.</p> <p>De partijen geven aan dat de belangen en visie van het Utrechts Landschap maximaal in de ambities meegenomen zijn. Om recht te doen aan het behoud van groen zal de aanpassing van de rode contour op andere plaatsen leiden tot een ruime compensatie (terug leggen van de rode contour), zodat de nadruk wordt gelegd op het behoud van het landschap. Hierbij is rekening gehouden met de gewenste zichtlijnen en ruimtelijke eisen om het erfgoed van de Hollandse Waterlinie te beschermen. Bij de landschappelijke inpassing van het Ronald McDonald Huis op de nieuwe locatie zal het Utrechts Landschap nauw worden betrokken.</p> <p>De voorgestelde wijzigingen betreft drie aanpassingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het naar buiten verleggen van de contour rondom een zone van circa 3.800m² om de realisatie een Ronald McDonald Huis Utrecht mogelijk te maken (oftewel, 3.800m² meer 'rood'); 2. Het, ter compensatie, terug leggen van de contour ter hoogte van het Prinses Maxima Centrum rondom een zone van circa 4.800 m² (oftewel, 4.800m² meer 'groen'); 3. Het, ter compensatie, terug leggen van de contour ter hoogte van de faculteit Diergeneeskunde rondom een zone van circa 8.500 m² (oftewel, 8.500m² meer 'groen'); <p>De uitwerking van het inpassingsvoorstel is gebaseerd op negen uitgangspunten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Behouden van de bestaande bomen 2. Waarborgen vrije ruimte rondom de Hoofddijk 3. Waarborgen weidse blik vanuit het Utrecht Science Park naar de weilanden 4. Verbreden van het resterende open deel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie 	<p>De beoogde locatie voor de verplaatsing van het Ronald McDonald Huis, locatie E in het locatieonderzoek, is gelegen buiten de rode contour en binnen het genomineerde Werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Om de bouw van een nieuw Ronald Mc Donald Huis mogelijk te maken op deze locatie verzoeken de indieners om een aanpassing van de aanduiding 'stedelijk gebied' (rode contour). Alles afwegende is de reactie op uw zienswijze dat wij hebben besloten om de aanduiding 'stedelijk gebied' niet te gaan aanpassen. Hierna onderbouwen we dit.</p> <p>Wij onderschrijven het belang van de gewenste ontwikkelingen op het USP en hebben begrepen dat de omkering van de entree van het ziekenhuis consequenties heeft voor de locatie van het Ronald Mc Donald Huis. Wij onderschrijven zeker het belang van het Ronald McDonald Huis voor de beide ziekenhuizen. Wij zijn reeds lange tijd met u in gesprek over het vinden van een geschikte nieuwe locatie hiervoor. In deze gesprekken hebben wij steeds benadrukt dat locatie E in strijd is met het beleid van de provincie en dat een locatie binnen de aanduiding 'stedelijk gebied' en buiten het genomineerde Werelderfgoedgebied nadrukkelijk de voorkeur heeft. Naast uw zienswijze hebben we ook zienswijzen van andere partners ontvangen over deze kwestie. Daarnaast is zowel vanuit de Liniecommissie als vanuit het Ministerie van OCW een brief gestuurd, waarin zorgen worden geuit.</p> <p>Als provincie kunnen wij de aanduiding 'stedelijk gebied' en daarmee ons beleid aanpassen. Dit doen we echter normaliter pas nadat een en ander is opgenomen in een vastgesteld gemeentelijk plan. Het provinciaal beleid is gericht op sterke steden en een aantrekkelijk landschap. De aanduiding 'stedelijk gebied' is daarbij een belangrijk instrument, dat helpt om waarden te beschermen. Ditzelfde geldt voor het erfgoedbeleid t.a.v. de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW), zoals dat onder meer is uitgewerkt middels de kernkwaliteiten, want ook los van het UNESCO nominatieproces heeft bescherming van de Nieuwe Hollandse Waterlinie hoge prioriteit voor de provincie.</p> <p>Het nominatieproces voor het Werelderfgoedgebied Hollandse Waterlinies is in 2012 gestart. De begrenzing van het genomineerde gebied kan niet gewijzigd</p>

	<p>5. Integratie met Child Health Campus, inpassing dierenweide 6. Ecologische groencompensatie voor het bouwen in het weiland 7. Ruimschootse compensatie van 'groen' voor 'rood' 8. Verplaatsen parkeervoorziening UMCU, realisatie ontvangstgebied 9. Toepassing van natuurlijke materialen en een 'groene' uitstraling</p> <p>Ad. 4: Door de begrenzing ook noordelijk, ter hoogte van het Prinses Maxima Centrum over te nemen als rode contour wordt het smalste deel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie verbreed. Ad 7: De contour van het gebied welke is opgenomen in de Unesco-aanvraag komt voor een belangrijk deel overeen met de rode contour. Dit terrein van 8.500m² is een belangrijke uitzondering: het maakt momenteel wel deel uit van de Unesco aanvraag maar ligt binnen de rode contour. Door deze te betrekken in de compensatie komen beide contouren hier gelijk te liggen. (149) Aan de oostkant van (de stad) Utrecht ligt een landschappelijk cruciaal onderdeel van de Waterlinie: de 'flessenhals' aan de oostkant van het USP. Deze is door de bouw van het Prinses Maxima Centrum (buiten de rode contour) reeds versmald. Verdere aantasting en verdichting van de resterende openheid door bebouwing is – mede vanuit de NHW bescherming – niet mogelijk (en zeker niet wenselijk). (149)</p>	<p>worden tijdens het lopende nominatieproces. Ook wanneer het gebied eenmaal is aangewezen als Werelderfgoed, is de begrenzing slechts door een ingewikkelde en langdurige procedure (van jaren, vergelijkbaar met de duur van de huidige nominatieprocedure) eventueel aan te passen. Dit betekent dat bij een eventuele ontwikkeling op locatie E altijd de eis vanuit het Rijk blijft gelden, namelijk dat de uitzonderlijke universele waarde (OUV=Outstanding Universal Value) in acht moet worden genomen. Deze eis, zoals genoemd in de huidige Wro en het Barro (Wet ruimtelijke ordening, Besluit algemene regels ruimtelijk ordening) en in de Omgevingswet en het Bkl (Besluit kwaliteit leefomgeving) die gaan gelden zodra de Omgevingswet van kracht wordt, hebben wij (verplicht) overgenomen in onze Ontwerp Interim Omgevingsverordening (art. 7.2 lid 1 en 2, Instandhouding en versterking (Voorlopige lijst) UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies). Dit betekent dat ruimtelijke ontwikkelingen in het Werelderfgoedgebied mogelijk zijn, mits de kernkwaliteiten van het erfgoed worden behouden en versterkt. De kernkwaliteiten van de NHW zijn een 'samenhangend stelsel van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen', een 'groen en overwegend rustig karakter' en 'openheid'. Deze kernkwaliteiten zijn benoemd in het Barro/Bkl en vastgelegd in PRS/PRV en zoals hiervoor aangegeven nu ook weer opgenomen in de Interim Omgevingsverordening.</p> <p>De vraag of bij een ontwikkeling op locatie E de kernkwaliteiten zullen worden aangetast of niet, is beantwoord in de verkennende HIA (Heritage Impact Assessment) die in opdracht van het UMC is uitgevoerd door Land-id en waarvan de resultaten zijn opgenomen in de locatiestudie van Sweco, die met de provincie gedeeld is. Daarin komt naar voren dat een ontwikkeling op locatie E een groot negatief effect zal hebben op de kernkwaliteiten van het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Bouwen in het voorkeursgebied ligt bijzonder gevoelig, omdat het hier het smalste resterende deel van het genomineerde UNESCO-Werelderfgoed Hollandse Waterlinies betreft. Als kernkwaliteit geldt hier de kenmerkende openheid van het strategische landschap. De Hoofddijk is als acces binnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie op dit moment in dit stukje van het genomineerde Werelderfgoed nog goed herkenbaar door zijn vrije ligging in het landschap. Indien de grens van het 'stedelijk gebied wordt verlegd en op locatie E bebouwing wordt ontwikkeld dan komt het acces meer tussen de bebouwing te liggen en wordt de zichtbaarheid van het acces en de relatie van het acces met het landschap aangetast. Over dit gedeelte van de linie zijn bovendien tijdens het bezoek van ICOMOS – het adviserend orgaan van UNESCO – kritische vragen gesteld. Het gebied heeft daarmee speciale aandacht van UNESCO (ligt onder een vergrootglas). Om die reden hebben de site-holder partners (de andere provincies) en het Rijk, ieder in een eigen brief, ons laten weten dat zij vrezen dat met het realiseren van een ontwikkeling op locatie E door de aantasting van de kernkwaliteiten van het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies de nominatie in gevaar komt.</p> <p>In de zienswijze worden uitgangspunten benoemd voor de uitwerking van de plannen voor de bouw van het Ronald McDonald Huis op locatie E waarmee getracht wordt om de aantasting van de kernkwaliteiten zo gering mogelijk te laten zijn (zie Notitie Uitgangspunten beoogde ontwikkellocatie Ronald McDonald Huis,</p>
--	---	--

			<p>Land-id, februari 2020, en zoals gedeeltelijk overgenomen in de zienswijze van het UMC Utrecht, Universiteit Utrecht, Prinses Maxima Centrum en Ronald McDonald Huis). Voor de juridische procedure is het echter noodzakelijk dat bij het initiatief een goed onderbouwd deskundigenrapport wordt gevoegd waaruit naar voren komt dat de kernkwaliteiten in stand worden gehouden en versterkt. Dit zou betekenen dat, stel dat de aanduiding 'stedelijk gebied' zou worden aangepast, er dan een uitgewerkt plan moet komen te liggen (hetgeen nu nog ontbreekt) op basis waarvan de procedure voor het aanpassen van het bestemmingsplan van de gemeente kan worden doorlopen en het bestemmingsplan daarna kan worden vastgesteld. Dan moet blijken uit een bijgevoegd deskundigen rapport (zoals een nieuwe HIA over dit uitgewerkte totaalplan) dat door het uitgewerkte plan de kernkwaliteiten in stand worden gehouden en versterkt. Het Rijk (als aanspreekpunt (focal point) van/voor UNESCO) zal hiervan overtuigd moeten worden en heeft in deze procedure het laatste woord. Een dergelijke procedure brengt niet alleen veel kosten met zich mee, maar vraagt ook veel tijd, terwijl de uitkomst hiervan onzeker is. Gelet op het feit dat er nu een duidelijk negatieve uitkomst van de huidige HIA ligt, er dan (bij eventuele uitwerking op locatie E) nog steeds gebouwd zal gaan worden op het smalste resterende open stukje van het genomineerde Werelderfgoed en gelet op de reacties die er nu liggen van de siteholderpartners en het Rijk, achten wij de kans op een positieve afloop zeer gering. Het betreft hier dus meer dan de weging tussen rood en groen (en de balans hiertussen) en de vraag of de aanduiding 'stedelijk gebied' kan worden aangepast. Het belang van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en het Werelderfgoed blijft gelden. Het aanpassen van het stedelijk gebied zoals gevraagd zou dan ook verkeerde verwachtingen wekken, aangezien het gebied dan weliswaar binnen het stedelijk gebied gelegd wordt, maar ook nog steeds valt binnen de begrenzing van het genomineerde Werelderfgoed. Aangezien wij het risico te groot achten dat met het bouwen op de uiterst gevoelige locatie E de nominatie van het Werelderfgoed in het geding komt, willen wij de aanduiding 'stedelijk gebied' niet gaan aanpassen. Daarnaast zien wij op het USP zelf voldoende ontwikkelruimte voor het Ronald McDonald Huis, al dan niet door middel van functiecombinatie, verdichting en transformatie. Het streven naar functiecombinatie, verdichting een transformatie sluit ook aan bij de uitgangspunten zoals genoemd in het Ambitiedocument van de USP-partners (2019) .</p> <p>Met deze toelichting en het besluit de aanduiding 'stedelijk gebied' niet aan te passen, willen we helderheid geven voor de ontwikkeling van het USP en de grote opgave waar het UMC Utrecht, Universiteit Utrecht, Prinses Maxima Centrum en Ronald McDonald Huis voor staan. We onderschrijven daarbij volledig het belang van het Ronald McDonald Huis voor de beide kindziekenhuizen en denken daarom graag mee over een alternatieve locatie voor de bouw van een nieuw Ronald McDonald Huis en ondersteunen deze zoektocht graag met onze kennis en expertise.</p>
--	--	--	--

Waterrecreatie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
057, 058	2x particulier	In hoofdstuk 5 bij de nadere concretisering per subregio meer aandacht besteden aan de Vijfheerenlanden en de potenties van het gebied in samenhang met mogelijke ontwikkelingen in de West Betuwe op het gebied van water gerelateerde recreatie.	Deze kwaliteit wordt al benoemd in de beschrijving van de regio U16, waarbij ook aangegeven wordt dat dit gaat over Groene Hart, inclusief Noorderpark en Vijfheerenlanden.

Box verstedelijkingsmodellen MIRT

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
168	Vrienden van Amelisweerd	Op p. 129 staat dat er nog een keuze moet worden gemaakt tussen 5 verstedelijkingsopties voor het Utrechtse stadsgewest. Die opties hebben ieder weer verschillende opgaven en gevolgen op het gebied van mobiliteit, natuur en recreatie. In feite vormen de keuze tussen en het besluitvormingsproces over deze 5 verstedelijkingsopgaven zo'n beetje het hart van deze Omgevingsvisie. Wanneer kunnen de inwoners van de provincie hier ook iets over inbrengen via inspraak en participatie? Verduidelijk het besluitvormingsproces. Hoe kunnen inwoners kennis nemen van onder meer de ruimtelijke, verkeerskundige en ecologische consequenties van elk van deze modellen en het afwegingskader?	De boxen maken, zoals aangegeven in de leeswijzer, geen deel uit van de beleidstekst, maar dienen als illustratie voor hetgeen opgenomen is in de Omgevingsvisie. De betreffende box is een beschrijving van de stand van zaken van het MIRT Onderzoek van het programma U Ned. In de definitieve Omgevingsvisie wordt dit bijgewerkt op basis van de actualiteit, te weten het uitbrengen van het ontwikkelperspectief 'Utrecht Nabij'. Inwoners kunnen hierop reageren via hun gemeente, bijvoorbeeld wanneer de gemeenteraad Utrecht Nabij bespreekt of de verwerking van Utrecht Nabij in gemeentelijke Omgevingsvisies en -plannen. De provincie neemt de voorgenomen locaties voor verstedelijking op in het Provinciale Programma Wonen en Werken. Dit besluit zal met het bijbehorende milieueffectrapport ter inzage gelegd worden. Ook via die weg kan op de locaties gereageerd worden.

Box Utrecht Science Park

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
061, 109	Gemeente De Bilt, Gemeente Bunnik	Goed dat de provincie de ambitie om de satelliet van het USP op het USP-Bilthoven en de Schapenweide verder te ontwikkelen deelt. Gemeente streeft naar een integrale ontwikkeling van lifescience en wonen in afstemming met de omgeving en daarmee naar een programma voor USP-Bilthoven dat economisch versterkend is binnen het programma van het USP als geheel. De experimenteerstatus voor het USP kan hierin voor ons van betekenis zijn. De gemeente treedt hierover graag met de provincie in overleg. (061) gemeente Bunnik werkt al jaren aan knooppuntontwikkeling van station Bunnik met goede verbindingen naar stad, USP en landschap. Indiener is blij dat dit knooppunt is opgenomen in de visie. Transformatie van bedrijventerrein 'De 12 apostelen' is onderdeel van de plannen, een uitermate geschikte satellietlocatie voor het USP. de gemeente werkt toe naar een gebiedsvisie en ziet de provincie graag als partner. (109)	Dank voor deze ondersteuning. De satellietlocatie Bilthoven is inderdaad opgenomen in het potentiële experimenteergebied. Het overleg hierover zal door de gezamenlijke partijen gevoerd moeten worden en betreft dus niet een gesprek tussen enkel de gemeente en de provincie. Verder wacht de provincie de resultaten van het onderzoek van BCI naar de mogelijkheden voor satellietlocaties af.

Afbeeldingen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
054	Gemeente Utrecht	Pagina 130, Afbeelding Ambitiekaart Utrecht Science Park: Vermelden in bijschrift dat dit het ambitiedocument is van de Universiteit Utrecht, UMC en Hogeschool en niet van de gemeente. De omgevingsvisie wordt nu opgesteld. Pagina 133, Afbeelding Barcode met totaal ruimtebeslag stedelijk programma (wonen, werken en de daar aan verbonden ruimtevrage): Er is een nieuwe versie beschikbaar. Het gebruikte bijschrift klopt niet. Dit moet gaan over dat de groei van de regio meer is dan het bouwen van woningen. Groen, voorzieningen, werken, infrastructuur en energie groeien in balans mee.	Dank voor het helpen verduidelijken van beide afbeeldingen. We zullen de nieuwe barcode bij u opvragen en het bijschrift afstemmen met uw organisatie. Visie: aanpassen bijschrift Afbeelding Ambitiekaart Utrecht Science Park Visie: aanpassen afbeelding en bijschrift van de afbeelding Barcode.

5.1.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
5.1	Zodra de geplande woningbouw gerealiseerd is, zijn er 2 zoekrichtingen in beeld die gezamenlijk voldoende ruimte voor verdere woningbouw lijken te geven tot 2040 / 2050: <ul style="list-style-type: none"> - grootschalige ontwikkeling in de A12 Zone tussen snelwegknooppunten Lunetten en Oudenrijn, op de visiekaart opgenomen als zoekrichting voor grootschalige integrale ontwikkeling voor wonen en werken; - benutten van potenties bij bestaande OV-knooppunten in de regio, op de visiekaart opgenomen als zoekrichting integrale ontwikkeling voor wonen en werken rond knooppunten. Daarnaast wordt onderzocht of aan de oostkant van het stadsgewest Utrecht specifieke (landelijke) woonmilieus toegevoegd kunnen worden voor bijvoorbeeld kenniswerkers. Ook blijft maatwerk voor kleine kernen mogelijk.	Zodra de geplande woningbouw gerealiseerd is, zijn er 2 zoekrichtingen in beeld die gezamenlijk voldoende ruimte voor verdere woningbouw lijken te geven tot 2040 / 2050: <ul style="list-style-type: none"> - grootschalige ontwikkeling in de A12 Zone tussen snelwegknooppunten Lunetten en Oudenrijn, op de visiekaart opgenomen als zoekrichting voor grootschalige integrale ontwikkeling wonen-en-werken-bereikbaarheid; - benutten van potenties bij bestaande OV-knooppunten in de regio, op de visiekaart opgenomen als potentiële locatie voor integrale ontwikkeling wonen en werken rondom knooppunten en als prioritaire locatie voor grootschalige integrale ontwikkeling voor wonen en werken rond knooppunten. Daarnaast wordt onderzocht of aan de oostkant van het stadsgewest Utrecht specifieke (landelijke) woonmilieus toegevoegd kunnen worden voor bijvoorbeeld kenniswerkers. Ook blijft maatwerk voor kleine kernen mogelijk. Vanzelfsprekend blijven wij er in algemene zin voor kiezen om de ruimtevrage voor wonen en werken op een duurzame wijze te accommoderen via binnenstedelijke en binnendorpse ontwikkeling.	De wijzigingen die doorgevoerd zijn in hoofdstuk 2 hebben gevolgen voor paragraaf 5.1. De tekst is hierop aangepast.
5.1	We onderzoeken eerst de potentie van deze 2 zoekrichtingen op kwantiteit en kwaliteit en in samenhang met andere opgaven. Op basis van de resultaten bepalen we of en zo ja wanneer eventuele andere locaties (zoals andere delen langs de A12) nodig zijn en nader onderzocht moeten worden. Mogelijk vergt dit extra investeringen voor	We onderzoeken eerst de potentie van deze 2 zoekrichtingen op kwantiteit en kwaliteit en in samenhang met andere opgaven. Op basis van de resultaten bepalen we of en zo ja wanneer eventuele andere locaties nodig zijn en nader onderzocht moeten worden. Mogelijk vergt dit extra investeringen voor de bereikbaarheid. Eén van de locaties die dan in beeld kan komen is Rijnenburg. Deze locatie is op	De tekst over de lange termijn zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling voor wonen en werken wordt aangepast op basis van ingediende zienswijzen. De tekst over U ned wordt aangepast aan de actualiteit.

	<p>de bereikbaarheid. Eén van de locaties die dan in beeld kan komen is Rijnenburg. Deze locatie is op de visiekaart opgenomen als lange termijn zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling voor wonen en werken. Voor de kortere termijn is Rijnenburg in beeld als tijdelijk energielandschap. De genoemde locaties onderzoeken we in het Programma U Ned. Hierin werken we samen met gemeente Utrecht, regio U16 en het Rijk aan het bereikbaar houden van de regio en het mogelijk maken van toekomstige woon- en werklocaties. In het programma U Ned wordt het conceptueel model voor 2040, een eerste integraal beeld van mogelijke nieuwe locatie- en netwerkkeuzes in de Metropoolregio Utrecht, uitgewerkt.</p>	<p>de visiekaart opgenomen als lange termijn zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling voor wonen en werken. Voor de kortere termijn is Rijnenburg in beeld als tijdelijk energielandschap. Tot 2035-2040 is Rijnenburg waarschijnlijk niet nodig om de benodigde woningbouwaantallen en werklocaties in de regio te halen. Bovendien is de auto- en OV-ontsluiting van het gebied complex en kostbaar.</p> <p>De ontwikkeling van de zoekrichting A12 Zone en het zuidelijke deel van het Wiel met Spaken kan niet losgezien worden van de mogelijke ontwikkeling van de uitbreidingslocatie Rijnenburg op de lange termijn. De keuzes die worden gemaakt voor de ontsluiting van de A12-zone, zowel voor auto als OV, en de recreatieve structuur rondom de Hollandse IJssel zijn bepalend voor de ontwikkelruimte in Rijnenburg. Daarom is het noodzakelijk om bij eventuele keuzes voor de uitwerking hiervan rekening te houden met de consequenties voor de mogelijkheden voor eventuele ontwikkeling van Rijnenburg op de lange termijn.</p> <p>De genoemde locaties onderzoeken we in het Programma U Ned. Hierin werken we samen met gemeente Utrecht, regio U16 en het Rijk aan het bereikbaar houden van de regio en het mogelijk maken van toekomstige woon- en werklocaties. In het programma U Ned is het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij opgesteld en door Rijk, provincie Utrecht en gemeenten in de regio U16 op 25 november 2020 vastgesteld. Hiermee is een toekomstbeeld voor de regio Utrecht tot 2040 geschetst, met een doorkijk naar 2050.</p>	
5.1, box	<p>Verstedelijkingsmodellen MIRT voor de Metropoolregio Utrecht Het mobiliteitssysteem in en rond de Metropoolregio Utrecht is overbelast en loopt op termijn helemaal vast als we geen actie ondernemen. In de metropoolregio Utrecht is een schaalsprong nodig in de netwerken. Die voor autoverkeer is al gepland. Voor openbaar vervoer en fiets moet de schaalsprong nog grotendeels gestalte krijgen. Ook de samenhang tussen de netwerken moet worden versterkt, onder andere via knooppuntontwikkeling.</p> <p>Een systeemsprong betekent onder meer dat het OV van een monocentrisch op Utrecht CS gericht systeem moet ontwikkelen naar een web van verbindingen en knooppunten waarop alle bestemmingen in Utrecht goed aangehaakt zijn. De</p>	<p>Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij In het bestuurlijk overleg MIRT van 25 november 2020 is het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij door Rijk, provincie Utrecht en gemeenten in de regio U16 vastgesteld. Hiermee wordt een toekomstbeeld voor de regio U16 tot 2040 geschetst, met een doorkijk naar 2050.</p> <p>Nabijheid is het leidende principe voor de toekomst van de regio U16. Werk, school, winkels, gezondheidszorg, sport, recreatie, landschap: alles is vanuit huis zoveel mogelijk te voet, per fiets of met het ov goed bereikbaar. Utrecht Nabij geldt niet alleen voor het stedelijk gebied, maar ook voor de grote en kleine kernen. Nabijheid betekent dat nieuwe ontwikkelingen dáár komen, waar al veel mensen wonen of werken en waar het openbaar vervoer en het fietsnetwerk al goed geregeld is of kan worden. Zo versterken nieuwe woningen en banen en passant de bestaande stad, en wordt</p>	De box 'verstedelijkingsmodellen MIRT voor de Metropoolregio Utrecht' wordt geactualiseerd naar een box 'Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij'.

<p>multimodale knoop Utrecht Centraal blijft de belangrijkste hoofdknoop maar wordt aangevuld met een netwerk van verschillende poort-knooppunten. Reizigers kunnen via de poorten snel hun bestemming bereiken. Hiermee worden Utrecht Centraal en de Utrechtse binnenstad ontlast.</p> <p>Om deze onderzoeksvraag te verkennen zijn in het MIRT Onderzoek van het programma U Ned in 2019 een aantal integrale ruimtelijke modellen ontwikkeld. Dit met de bedoeling om de hoeken van het speelveld te verkennen en niet om één voorkeursmodel te selecteren. De modellen hebben een aantal belangrijke inzichten opgeleverd op het gebied van mobiliteit en verstedelijking:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De regionale én nationale mobiliteitssystemen staan zonder de verstedelijkingsopgave op de middellange termijn al onder hoge druk; 2. Generieke mobiliteitsmaatregelen (als gedragsbeïnvloeding) hebben potentie; 3. Het doorontwikkelen van bestaande OV-knooppunten is een kansrijke koers; 4. Groei kleine kernen voor versterking vitaliteit is mogelijk; 5. Kwaliteitsimpuls Nieuwe Hollandse Waterlinie is goed voor het vestigingsklimaat; 6. Ontwikkeling van de A12-zone kan een grote en robuuste bijdrage leveren, maar is complex; 7. Grootschalige infrastructurele maatregelen kunnen effectief zijn voor de opgave in de regio. <p>In het vervolg van het MIRT Onderzoek van het programma U Ned wordt in 2020 toegewerkt naar een nadere uitwerking van het verstedelijkingsperspectief en een adaptief ontwikkelpad voor de langere termijn.</p>	<p>het motto van Utrecht – gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen – bewaarheid.</p> <p>Het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij gaat uit van zeven samenhangende, nevenschikte principes:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Concentreer nieuwe woningen en banen in het stedelijk kerngebied</u> (de stad Utrecht, Maarssen, Nieuwegein en IJsselstein) <u>en rond grotere regionale ov-knooppunten</u>. 2. <u>Investeer in stedelijk groen en maak landschappen beter bereikbaar en toegankelijk</u>. Zorg niet alleen voor kwantitatieve groei (meer), maar ook voor een kwalitatieve sprong op elk schaalniveau (beter). 3. <u>Intensiveer woon- en werklocaties in binnenstedelijke tussengebieden</u>. Rond de Utrechtse binnenstad ligt een U-vormig gebied (van Lage Weide via de A12 Zone tot Overvecht) waar veel verdichtingskansen liggen: de Grote U. 4. <u>Ontwikkel complementaire Metropoolpoorten</u> in de Grote U: hoog-stedelijke centra met een attractief woon- en werkklimaat. 5. <u>Focus op het versterken van economische clusters</u> met het zwaartepunt in de Grote U: onderzoek en innovatie (USP), maakindustrie en circulaire economie (Lage Weide), kantoren (Leidsche Rijn en Lunetten), regionale distributie en logistiek (Liesbosch en Laagraven). 6. <u>Organiseer slimme, gezonde en veilige mobiliteit</u> met voldoende alternatieven. Dus meer wandel- en fietspaden, openbaar vervoer, stadsdistributie en digitaal werken. 7. <u>Maak het mobiliteitssysteem samenhangend en multimodaal, zet in op alles</u>: én fiets én openbaar vervoer én weg én beleid om mensen te motiveren de best passende modaliteit te kiezen. Zowel op lokaal, regionaal als nationaal niveau. <p>Het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij is meegenomen bij het opstellen van de definitieve Omgevingsvisie provincie Utrecht.</p>	
--	---	--

5.2 Regio Amersfoort

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
129	Regio Amersfoort	In de praktische vertaling naar ruimtelijke ontwikkeling moeten keuzes worden gemaakt. Wij vragen in dat kader maatwerk. In het kader van (de uitwerking van) het Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort 2030 – 2040 wordt een uitspraak gedaan over de principes van de stedelijke ontwikkeling in de regiogemeenten. Deze principes geven de gemeenten houvast over de vraag waar gebouwd kan worden. In het kader van het regionaal programmeren wordt binnen deze principes vervolgens regionaal afgestemd wanneer en wat wordt gebouwd.	Wij werken met de Regio samen aan zowel het Ontwikkelbeeld 2030-2040 als de regionale programmering van wonen en werken. Aanpassing tekst visie: tekst 5.2. actualiseren, in die zin dat wordt verwezen naar het Ontwikkelbeeld 2030-2040.
081	LTO Noord e.a.	De sector blijft graag in gesprek over de invulling van de ambities van de regio voor de toekomst. Voorkomen moet worden dat de invulling van de verschillende ruimtelijke ambities tot gevolg heeft dat regio Amersfoort één groot park wordt, waarbij er geen ruimte is voor de ontwikkeling van de gangbare landbouw. Verder wordt in de Omgevingsvisie genoemd dat de provincie de winning van grondwater in Eemland wil uitbreiden. Wij zijn van mening dat het benoemen hiervan te voorbarig is. De agrarische sector is in gesprek over de uitbreiding van de winning van grondwater in het gebied. Het is op dit moment nog onduidelijk of dit daadwerkelijk zal plaatsvinden.	Wij nemen uw opmerking mee bij het proces in het kader van het op te stellen Ontwikkelbeeld.

Ontwikkelingen in gemeenten Regio Amersfoort

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
129	Regio Amersfoort	Naast de binnenstedelijke opgave wil Eemnes ook in het landelijk gebied aansluitend aan het stedelijk gebied woningen bouwen in een differentiatie gebaseerd op 35% sociaal en 35% midden duur en een bouwtempo dat aansluit op de behoefte in Eemnes. Daarnaast is er een noodzaak voor een beperkte uitbreiding van het bestaande bedrijventerrein als buffer tussen A27 en de woonwijken voor primair het uitplaatsen van bedrijven uit het stedelijk gebied en het accommoderen van de lokale vraag. Wij gaan er van uit dat de Ontwerp Omgevingsvisie en Ontwerp Omgevingsverordening in de huidige vorm een uitbreiding aan de noord- en/of zuidzijde met meer dan 50 woningen en een n.t.b. aantal ha. bedrijvigheid mogelijk maakt onder de voorwaarde dat de behoefte onderbouwd wordt en tevens aan voorwaarden wordt voldaan als bijvoorbeeld de nabijheid van een openbaar vervoer knooppunt, waarbij de concrete begrenzing en inpassing mede verloopt via het proces van regionaal programmeren.	Dank voor de toelichting op de (potentiële) verstedelijkingslocaties in de gemeente Emnes. Om uitvoering te geven aan deze locaties, zullen ze ingebracht moeten worden in regionaal programmeren wonen en werken, zodat deze locaties daar afgewogen kunnen worden. Zie voor reactie ontwikkelingen in andere gemeenten ook 4.4.1 (wonen) en 4.4.2. (werken).

5.2.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
5.2	Onder 'Beschrijving van de regio': De regio maakt niet alleen deel uit van het stedelijk netwerk van de provincie Utrecht, maar ook van de Noordvleugel van de Randstad.	De regio maakt deel uit van het stedelijk netwerk Nederland en de Noordvleugel van de Randstad.	Aansluiting bij stedelijk netwerk Nederland zoals aangegeven op positioneringskaart

5.2.	Onder 'Regionale uitwerking van het beleid': Om tegemoet te komen aan de verwachte behoefte aan woningen zullen er in de regio Amersfoort vanaf 2019 tot 2040 25.000 tot 29.000 woningen moeten worden toegevoegd. De plancapaciteit in 2019 omvat ca. 18.500 woningen. Naar verwachting zijn deze huidige plannen, met name gelegen binnen het stedelijk gebied van de gemeente Amersfoort, voldoende om tegemoet te komen aan de opgave voor de eerstkomende jaren. Wij zien goede mogelijkheden voor (her)ontwikkeling van locaties in de invloedssfeer van bestaande knooppunten, zoals bijvoorbeeld de Wagenwerkplaats, de Kop van Isselt en De Hoef-west. Daarnaast kunnen nog ca. 3.000 woningen worden gerealiseerd op de uitbreidingslocatie Vathorst-West (deze locatie is reeds opgenomen in de Provinciale Structuurvisie 2013-2028). Om tegemoet te komen aan de woningbehoefte na 2030 is het noodzakelijk op zoek te gaan naar locaties voor aanvullende plancapaciteit, waarbij wij inzetten op woningbouwontwikkeling binnen bestaand stedelijk gebied en/of bij bestaande of nieuwe OV-knooppunten.	Om tegemoet te komen aan de verwachte behoefte aan woningen zullen er in de regio Amersfoort vanaf 2020 tot 2040 26.000 tot 31.000 woningen moeten worden toegevoegd. De totale plancapaciteit (hard, zacht en potentieel) eind 2020 omvat ca. 25.000 woningen. Naar verwachting zijn er voldoende plannen om tegemoet te komen aan de opgave voor de eerstkomende jaren, met name gelegen binnen het stedelijk gebied van de gemeente Amersfoort. Wij zien goede mogelijkheden voor (her)ontwikkeling van locaties in de invloedssfeer van bestaande knooppunten, zoals bijvoorbeeld Langs Eem en Spoor en De Hoef-West. Daarnaast kunnen nog ca. 3.000 woningen worden gerealiseerd op de uitbreidingslocatie Vathorst-Bovenduist (deze locatie was als 'Vathorst-West' opgenomen in de Provinciale Structuurvisie 2013-2028). Om tegemoet te komen aan de woningbehoefte na 2030 is het noodzakelijk om keuzes te maken met betrekking de toekomstige stedelijke ontwikkeling. Daarbij zetten wij in op woningbouwontwikkeling binnen bestaand stedelijk gebied en/of bij bestaande of nieuwe OV-knooppunten.	Actualisering (woningbehoefte, plancapaciteit en locatie-aanduidingen)
5.2.	Onder 'Regionale uitwerking van het beleid': Bijvoorbeeld in de zuidelijke kernrandzone van Amersfoort, waarvoor diverse initiatieven zijn opgestart, maar waar ook natuurwaarden aanwezig zijn. De groene ontwikkeling rond Amersfoort staat niet op zichzelf; deze moet worden gezien in een regio-overschrijdend perspectief, bijvoorbeeld in relatie tot het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en daarmee ook in relatie tot het Ringpark-concept rond Utrecht.	Bijvoorbeeld in de zuidelijke kernrandzone van Amersfoort, waarvoor diverse initiatieven zijn opgestart, maar waar ook natuurwaarden aanwezig zijn. Een ander voorbeeld: het versterken van de groenblauwe recreatieve structuur langs de Laak en de Amersfoortse beken. De groene ontwikkeling rond Amersfoort staat niet op zichzelf; deze moet worden gezien in een regio-overschrijdend perspectief, bijvoorbeeld in relatie tot het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug en daarmee ook in relatie tot het programma Groen Groeit Mee.	Actualisering naar aanleiding van voortgeschreden visievorming.
5.2	De verstedelijkingskeuzes voor de toekomst willen wij de komende periode in samenspraak met de regio maken, waarbij we wonen, werken en bereikbaarheid in samenhang willen bezien met andere opgaven zoals energie, klimaatadaptatie, drinkwatervraag, gezondheid, duurzaamheid en de bescherming van flora en fauna. Omdat de vraagstukken en de oplossingsrichtingen niet ophouden bij de provinciegrens, vindt hierbij tevens overleg en afstemming plaats met de provincie Gelderland.	De verstedelijkingskeuzes voor de toekomst willen wij de komende periode in samenspraak met de regio maken, waarbij we wonen, werken en bereikbaarheid in samenhang willen bezien met andere opgaven zoals energie, klimaatadaptatie, drinkwatervraag, gezondheid, duurzaamheid en de bescherming van flora en fauna. In dat kader hebben wij samen met de regio Amersfoort het initiatief genomen voor het opstellen van een Ontwikkelbeeld Regio Amersfoort 2030-2040. Omdat de vraagstukken en de oplossingsrichtingen niet ophouden bij de provinciegrens, vindt hierbij tevens overleg en afstemming plaats met de provincie Gelderland.	Actualisering van de tekst en zienswijzen hierover.
5.2, box	Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug besloeg voorheen alleen het zuidelijke deel van de hele Heuvelrug: van Rhenen tot de A28.	Het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug beslaat voornamelijk alleen het zuidelijke deel van de hele Heuvelrug: van Rhenen tot de A28.	In de box voor Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is een foutje geslopen wat in de definitieve visie hersteld wordt.

5.3 Regio Foodvalley

Ontwikkelingen in regio Foodvalley

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
028, 119	Regio Foodvalley, Rhenam Wonen	<p>De regio heeft veel waardering voor de uitvoerige reactienota die het college van GS heeft opgesteld. De regio kan zien dat een aantal van de aandachtspunten opgenomen zijn, bijvoorbeeld over het onderzoek naar de potenties van de gebieden Veenendaal-De Klomp en Veenendaal-zuid/Rhemen-noord. Het in de visie en verordening gebruikte kaartmateriaal is een verbetering ten opzichte van de eerdere versies.</p> <p>Hoewel de positie van de regio's in visie en verordening zijn versterkt (bij economie, wonen, klimaat) ziet de regio nog wel dat er veel aandacht uitgaat naar de stad Utrecht. Zeker als het gaat om wonen, kantoren en bedrijvigheid kunnen lokale én provinciale doelstellingen niet slechts door de stad Utrecht gerealiseerd worden.</p> <p>In de reactienota geeft de provincie aan dat in specifieke programma's ingegaan zal worden op specifieke locaties die onder de aandacht gebracht zijn. Maar juist deze details doen er voor de regio toe: ze hebben betrekking op de ontwikkeling, het gebruik en beheer van de fysieke leefomgeving van het grondgebied. Het gaat o.a. om de volgende locatiespecifieke vraagstukken. De regio geeft aan er op te vertrouwen dat eerder gemaakte afspraken/ intenties van kracht blijven.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Renswoude: in de lokale Omgevingsvisie (2018) onderschrijft de gemeente dat woningbouw plaatsvindt binnen de aanduiding 'stedelijk gebied'. Concreet gaat het om Beekweide II. Ze willen graag in gesprek met de provincie als dit onvoldoende ruimte biedt. Ze zien op basis van de visie en verordening mogelijkheden om hier maatwerkafspraken over te maken. - Rhemen: de provincie wijst op de kaart "uitbreiding onder voorwaarden" een ander gebied aan voor mogelijke uitbreiding van bedrijventerrein Remmerden dan de plek waar Rhemen het graag zou willen (koppeling met NNN). - Rhemen: Uitbreiding van de aanduiding 'stedelijk gebied' en/of de grens voor passende ontwikkelruimte voor vitaliteit gemeenten aan zijde Achterberg-west en noordoostzijde is nodig. Dit overeenkomstig de stedenbouwkundige structuurvisie woningbouw 2020. - Veenendaal: Op de kaart staat slechts één binnenstedelijk zoekgebied. Voeg bij Veenendaal De Klomp een extra zoekgebied toe. Voeg ook ten zuiden van Veenendaal een zoekgebied toe. (028) <p>Indiener is tevreden dat er ruimte is voor woningbouwuitbreiding op het moment dat Rhemen (inclusief de daartoe behorende kernen Achterberg en Elst) daar ruimte voor nodig heeft. Beperk deze woningbouwuitbreiding niet tot kleinschalige projecten. Voor woningcorporaties is het namelijk financieel niet haalbaar om op kleinschalige bouwlocaties en inbreidingslocaties binnen de grenzen van passend toewijzen sociale huurwoningen te realiseren. Daarnaast is het niet reëel om de kwantitatieve opgave te realiseren via kleinschalige woningbouwontwikkelingen. (119)</p>	<p>Algemeen: De provincie Utrecht zet het gestarte goede intergemeentelijke en interprovinciale gesprek over de grensoverschrijdende opgaven (w.o. wonen, werken, maar ook mobiliteit, klimaat, energie, landschap, erfgoed, landbouw en natuur) graag voort.</p> <p>Dank voor de toelichting op de (potentiële) verstedelijkingslocaties in de gemeenten. Om uitvoering te geven aan deze locaties, zullen ze ingebracht moeten worden in regionaal programmeren wonen en werken, zodat deze locaties daar afgewogen kunnen worden.</p> <p>Regionale programmering is een adaptief proces, het programma kan jaarlijks worden geactualiseerd en aangevuld. De keuzes voor na 2030 die in het integraal verstedelijkingsperspectief regio Foodvalley worden gemaakt kunnen daarna in de regionale programmering van wonen en werken en in de verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley aan de orde komen. In dat kader kunnen ook de potenties van de gebieden Veenendaal-De Klomp en Veenendaal Zuid/Rhemen Noord worden onderzocht. Gekoppeld aan de aanwezigheid van een IC-station en het uitgangspunt concentreren ziet de provincie Utrecht in eerste instantie vooral de potentie van het gebied Veenendaal-De Klomp. Dit gebied rondom het station is dan ook als potentiële locatie voor integrale ontwikkeling wonen-werken opgenomen op de visiekaart.</p> <p>Vanuit het uitgangspunt concentreren en combineren ("nabijheid") zijn de grootste ontwikkellocaties die op de visiekaart zijn opgenomen logischerwijs gekoppeld aan de grote steden in de provincie Utrecht: Utrecht, Amersfoort en Veenendaal. Ook zijn meerdere bestaande OV-knooppunten op de visiekaart opgenomen als 'potentiële locatie voor integrale ontwikkeling wonen en werken rondom knooppunten'. Deze liggen verspreid over de provincie Utrecht.</p>

Ligging in grensgebied

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
053	Gemeente Rhenen	De regio Foodvalley bevindt zich in een grensgebied. De omgevingsvisie van de provincies Utrecht en Gelderland verschillen. Gevraagd wordt om de visie en – interim verordening op elkaar af te stemmen zodat de gemeente geen last ondervindt van deze verschillen. Trek gezamenlijk op als provincies en maak gezamenlijke afspraken voor de regio Foodvalley.	De provincie Utrecht is zich bewust van de ligging van de regio Foodvalley in beide provincies Utrecht en Gelderland. Het op elkaar afstemmen van visie en verordening tussen de provincies vindt zoveel als mogelijk, binnen de verschillen in sturingsfilosofie en rolopvatting, plaats. Voor de uitvoering van het beleid wordt de samenwerking gezocht.

Natuurontwikkeling in de regio Foodvalley

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
081	LTO Noord e.a.	De provincie wil nog enkele hectares NNN veel hectares groene contour in de regio Foodvalley ontwikkelen. Het betreft een relatief klein gebied in de provincie en bovendien in een regio die zelf grote ambities heeft op het gebied van klimaat en natuurinclusiviteit. Invulling van deze ambities zal zorgen voor een tekort aan landbouwgrond, zelfs als de veestapel met de helft krimpt de komende decennia. Bovendien zorgen provinciale opgaven op het gebied van woningbouw en de energietransitie voor druk op agrarische gronden. Gezien deze ambities en opgaven is realisering van extra natuur in deze regio onmogelijk.	Het betreft hier de bestaande ambities voor NNN en groene contour, zoals opgenomen in huidig beleid en regelgeving en zoals opgenomen in het 'Akkoord van Utrecht'.

Box Regio Deal Foodvalley

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Binnen de Regio Food Valley speelt de problematiek van de intensieve veehouderij, waarvoor ook een speciale menukaart is ontwikkeld. Er ligt ook een grote opgave om tot een circulaire, natuurinclusieve landbouw te komen, dus duurzame voedselproductie en ook een gezonde leefomgeving (overigens niet alleen wat betreft geur en fijn stof, maar ook m.b.t. zogenaamde zoönosen). Het is goed dat daar op basis van de door diverse partijen afgesloten 'Regio Deal Foodvalley' een versnelling aan kan worden gegeven.	Dank voor de ondersteuning van hetgeen opgenomen is in deze toelichtende box.

6. Omgevingsvisie: Uitvoering

6.1 Samenwerken

Periodiek overleg en werken met de provinciale regels

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
024, 040, 052, 139	Belangenvereniging Couwenhoven, Bewonersvereniging Maartensdijk-Zuid, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Gemeente Houten	<p>De provincie kiest voor periodiek overleg en structurele samenwerking met gemeenten wat het overleg over individuele gemeentelijke plannen minder nodig maakt. Gemeenten kunnen dan zelf bepalen hoe zij omgaan met regels uit de (provinciale) omgevingsverordening en zelf de passende ruimtelijke afwegingen maken. Indiener is van mening dat de provincie daarvoor een meer voorwaarden stellende/ kaders gevende aard van de Omgevingsvisie nodig heeft, gebaseerd op een nadrukkelijke regiefunctie voor de provincie. (024)</p> <p>Indiener verzoekt om bij het indienen van plannen de gemeente (De Bilt) te controleren op haar wettelijke taak bij de uitvoering van het ruimtelijk beleid en met name op transparantie en herleidbaarheid in de wijze waarop belangen tegen elkaar zijn afgewogen en belanghebbenden zijn betrokken. (040)</p> <p>Indiener hoopt dat partijen met elkaar in goede samenwerking en met een open, flexibele houding kunnen zorgen voor een goede fysieke leefomgeving in de provincie. Daarvoor is een goede visie op de toekomst nodig en een set regels om e. a., waar nodig, te reguleren. Met die regels moeten partijen flexibel willen én kunnen omgaan. (052)</p> <p>Door het voeren van periodiek overleg wordt overleg over individuele plannen minder nodig. Echter in sommige gevallen is het belangrijk dat ook voor een individueel plan de mogelijkheid bestaat om met elkaar te overleggen. (139)</p>	<p>Met het periodiek overleg wil de provincie bereiken dat de samenwerking meer ingestoken wordt vanuit de gezamenlijk te bereiken doelen i.p.v. de verschillende casussen die spelen in een gemeente. Vanzelfsprekend wordt ook besproken wat er de afgelopen periode gespeeld heeft en hoe de gemeente hiermee is omgegaan. Dit laat onverlet dat het soms nodig is om over een specifiek plan apart te overleggen. Die ruimte blijft er. Daarbij is het wel van belang te onderkennen dat de afweging over locaties voor wonen en werken primair plaats vindt in het proces van regionaal programmeren. De uitwerking daarvan kan wel weer plaats vinden via het periodiek overleg of indien nodig aparte overleggen.</p> <p>Om gemeenten te ondersteunen met het werken met de provinciale regels, zijn in de (Interim) Omgevingsverordening zoveel als mogelijk de regels als instructieregels opgenomen die gemeenten kunnen verwerken in de Omgevingsplannen. De afwegingsruimte en flexibiliteit die de gemeente daarbij heeft is ook in die instructieregels opgenomen. Zoveel mogelijk is getracht, in de regels zowel flexibiliteit als duidelijkheid te bieden. Toch kan het benutten van de ruimte in de regels, vaak gericht op het realiseren van extra kwaliteit, soms nog lastig zijn. Juist bij die zoektocht naar passende kwaliteit zoeken wij daarom graag de samenwerking met gemeenten.</p> <p>De controle van gemeenten op hun wettelijke taak en zorgvuldige belangenafweging (anders dan provinciale belangen) is geen onderdeel van de samenwerking op het terrein van omgevingsbeleid. Die controle is wel een taak van de provincies (interbestuurlijk toezicht), maar die controle is grotendeels op afstand, achteraf en op hoofdlijnen.</p>

Benodigde organisatie en capaciteit voor samenwerken

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
071	Staatsbosbeheer, provinciale Eenheid Utrecht	<p>Door de actievere samenwerking zal de druk op het provinciale apparaat toenemen waarbij nieuwe allianties gevormd moeten worden op een gebiedsniveau. Wil de samenwerking succesvol worden zal er vertrouwen moeten ontstaan door een uitgekende balans tussen beleid en uitvoering. Na de opheffing van de Dienst Landelijk Gebied (DLG) heeft provincie Utrecht het ontstane gat gevuld met eigen mensen of met organisaties zoals OGEN en Utrecht West. Hun rol is echter veranderd. Daarom is het nodig om in de visie meer aandacht te geven aan hoe de provincie denkt de omgevingsvisie organisatorisch en qua capaciteit rond te zetten.</p>	<p>De Omgevingsvisie bevat de hoofdlijnen van het te voeren beleid. Het klopt dat de provincie nog meer dan in het verleden in gaat zetten op het in samenwerking én in samenhang behalen van doelen. De hiervoor benodigde capaciteit en organisatie zal bij de nadere concretisering van dit beleid in de programma's vorm moeten krijgen.</p> <p><i>Aanpassing: bij 'Uitvoering geven aan beleid via programma's' opnemen dat deze programma's ook aandacht moeten besteden aan de benodigde organisatie en capaciteit voor de beschreven opgave.</i></p>

Rolverdeling bij samenwerking

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
096	Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort, Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	<p>In de Omgevingsvisie ontbreekt een heldere uiteenzetting over hoe de provincie Utrecht de taakverdeling tussen Rijk, provincie, waterschap en gemeente ziet op de verschillende onderwerpen. Neem in de Omgevingsvisie afspraken op die tussen de verschillende overheden zijn gemaakt over samenwerking voor de aanpak van probleemdoelstellingen. Zonder een door alle partijen gedragen samenwerkingsvisie blijft het risico bestaan dat problemen 'tussen wal en schip' vallen. Zeker bij een stelselwijziging met een omvang als de Omgevingswet. De tekst over samenwerking tussen gemeenten kan overkomen als te eenzijdig, en betuttelend: een provincie die gemeenten uitlegt hoe de wereld werkt en regels nageleefd dienen te worden. Vul de tekst aan op een wijze die recht doet aan de rol van provincies om door gemeenten gesignaleerde grote problemen in gemeenteverstijgend verband aan te pakken, zoals de woningnood, en andere problemen met een 'waterbedeffect'. (096)</p> <p>Samenwerken om bepaalde doelen te kunnen behalen is goed, maar wie pakt de regie voor de bescherming van kwetsbare waarden? Indiener is van mening dat het rijk en ook de provincies de enigen zijn die die regierol kunnen en moeten nemen, omdat op die niveaus een integrale afweging mogelijk is. Kom daarvoor als provincie met heldere en eenduidige 'Integrale afwegingskaders' om te waarborgen dat bij te maken keuzen/afwegingen de 'provinciale belangen', zoals de bescherming (en verbetering) van algemene waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie, evenals leefomgevingskwaliteiten, etc., in voldoende mate zijn geborgd. (098)</p>	<p>In de uitvoering van de Omgevingsvisie is samenwerking belangrijk. De Omgevingsvisie bevat de hoofdlijnen van het te voeren beleid. Dit wordt nader uitgewerkt in programma's. De rol van provincie en andere partijen kan verschillend zijn naar gelang wat het programma, het thema of de opgave vraagt. De afbakening van wat de provincie daarin doet en wat anderen doen, is dus onderwerp van de op te stellen programma's. Om die reden kan dit niet in de Omgevingsvisie zelf opgenomen worden. Wel is bij elk thema aangegeven welke rollen de provincie in ieder geval wil spelen. Om de bescherming van de kwaliteiten niet volledig afhankelijk te maken van de samenwerking en het resultaat daarvan, zijn hiervoor instructieregels opgenomen in de (Interim) Omgevingsverordening. Ook bij samenwerking zal aan deze regels voldaan moeten worden. Mocht het voor de bescherming van de kwaliteiten in een gebied nodig zijn dat de provincie het voortouw pakt, dan zal de provincie dit vanzelfsprekend doen om het gewenste evenwicht tussen opgaven en kwaliteiten (één van de uitgangspunten van Omgevingsbeleid) te bereiken.</p>

Samenwerken over provinciegrenzen heen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
053, 111	Gemeente Rhenen, Dorpsplatform Hekendorp	<p>De regio Foodvalley bevindt zich in een grensgebied. De omgevingsvisie van de provincies Utrecht en Gelderland verschillen. Trek gezamenlijk op als provincies en maak gezamenlijke afspraken voor de regio Foodvalley. (053)</p> <p>In de Omgevingsvisie blijft de aparte positie van kleine kernen die op de provinciegrens liggen onderbelicht. Zij ondervinden de gevolgen van de verschillen in provinciaal beleid. Hekendorp is met een smalle strook verbonden met haar gemeente Oudewater en verder ingesloten door de gemeenten Krimpenerwaard en Bodegraven-Reeuwijk (beide provincie Zuid Holland). Samenwerking is daarmee ook over de provinciegrens nodig. (111)</p>	<p>De provincie Utrecht is zich bewust van de ligging van de provincie tussen andere provincies. Dit vergt afstemming met alle omliggende provincies (Gelderland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland en ook Noord-Brabant). Het op elkaar afstemmen van visie en verordening tussen de provincies vindt zoveel als mogelijk, binnen de verschillen in sturingsfilosofie en rolontwikkeling, plaats. Voor de uitvoering van het beleid wordt daarnaast ook de samenwerking gezocht. Hiermee probeert de provincie Utrecht de verschillen te overbruggen en de gemeenten zoveel als mogelijk duidelijkheid te geven over hun positie i.r.t. de grenzen.</p>

6.1.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
6.1	We willen samen met de andere overheden als één overheid samenwerken met inwoners, bedrijfsleven en	We willen samen met de andere overheden als één overheid samenwerken met inwoners, bedrijfsleven en kennisinstellingen aan	Op basis van ingediende zienswijzen wordt de tekst over samenwerken aangevuld.

	kennisinstellingen aan gemeenschappelijke doelen en opgaven.	gemeenschappelijke doelen en opgaven. Gebiedsgericht samenwerken en gezamenlijk oog hebben voor maatwerk mogelijkheden zijn hierbij belangrijk.	
6.1	<i>Innovatie</i> Wij willen samenwerking bij innovatie stimuleren. Hiermee willen we samen met partners, oplossing van lastige vraagstukken een stap verder brengen. Op dit moment biedt het Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving (IFL) een experimenteeromgeving hiervoor. Thema's waarvoor innovatie op dit moment belangrijk is, zijn bijvoorbeeld energietransitie, bodemdaling en leegkomend vastgoed in het landelijk gebied. Innovaties, energie en initiatieven zijn er genoeg, maar hoe brengen we die bij elkaar? Via de samenwerking met belanghebbenden, experts en vernieuwers zoeken we naar nieuwe instrumenten, werkwijzen en partnerschappen die onze inzet effectiever maken. Daarbij zoeken we ook ruimte voor nieuwe perspectieven en ontwikkelingen. Waar nodig komen we zo tot rolinnovatie en vernieuwing van onze werkwijzen.	<i>Innovatie</i> Wij willen samenwerking bij innovatie stimuleren. Hiermee willen we samen met partners, oplossing van lastige vraagstukken een stap verder brengen. Thema's waarvoor innovatie belangrijk is, zijn bijvoorbeeld energietransitie, bodemdaling en leegkomend vastgoed in het landelijk gebied. Innovaties, energie en initiatieven zijn er genoeg, maar hoe brengen we die bij elkaar? Via de samenwerking met belanghebbenden, experts en vernieuwers zoeken we naar nieuwe instrumenten, werkwijzen en partnerschappen die onze inzet effectiever maken. Daarbij zoeken we ook ruimte voor nieuwe perspectieven en ontwikkelingen.	Tekst over innovatie wordt aangepast o.b.v. de gewijzigde tekst in de box hieronder.
6.1, box	Innovatieprogramma voor de Fysieke Leefomgeving (IFL) Het Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving (IFL) is een experimenteeromgeving waarin we, samen met partners, oplossing van lastige vraagstukken een stap verder brengen. Het IFL slaat de brug tussen de wet en de werkelijkheid: vanuit een actuele casus of project binnen een lastige maatschappelijke vraag zoeken we met alle belanghebbenden, experts en vernieuwers naar vindingrijke oplossingsrichtingen. Het Innovatieprogramma helpt deze casussen verder richting uitvoering door de benodigde expertise bij elkaar te brengen. Alle projecten die uitvoering geven aan de thema's die in hoofdstuk 4 genoemd worden, komen in aanmerking voor ondersteuning. Zo is inzet van het Innovatieprogramma mogelijk bij klimaatstresstesten, maar ook bij projecten die uitvoering geven aan de Voedselagenda of het Ringpark. Het programma biedt daarvoor (subsidie)budget én een meerjarige veilige innovatieomgeving. Via continue monitoring en evaluatie wordt bekeken of de gevonden oplossingen opschaalbaar zijn en op andere plekken toepasbaar. Zo speelt de provincie doorlopend in op de actuele behoeften 'buiten' en vernieuwen wij intussen mét onze samenwerkingspartners onze werkmethoden.	Netwerk Omgevingsgericht Werken (NOW!) Met de komst van de Omgevingswet krijgen inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties meer ruimte om met eigen initiatieven te komen. De Omgevingswet regelt echter ook dat niet alles zomaar mogelijk is. Het is de opgave om continu te zoeken naar de balans tussen meebewegen met de wensen en initiatieven uit de maatschappij en het beschermen en versterken van kwaliteiten in de leefomgeving. Dit vraagt om een aanpassing van onze manier van werken. Het Netwerk Omgevingsgericht Werken (NOW) geeft hier nadrukkelijk invulling aan: doorlopend inspelen op de actuele behoeften 'buiten' en intussen mét onze samenwerkingspartners onze werkmethoden vernieuwen, op een manier die past bij het gedachtegoed van de Omgevingswet. <u>Intern provinciaal netwerk</u> Het NOW is een intern provinciaal netwerk van experts op het gebied van omgevingskwaliteit, gebiedsgericht werken, ruimtelijk ontwerp, innovatie en samenwerking. Het netwerk ondersteunt concrete gebieden en projecten bij de uitvoering van het provinciale omgevingsbeleid. Ondersteuning met procesbudget én de inzet van de verschillende expertises. De ondersteunde gebieden en projecten zijn voorbeeldprojecten voor het slimmer combineren van regionale opgaven. Slimmer in de zin van innovatiever, integraler, meer vanuit en met het maatschappelijke initiatief en sneller. <u>Maatwerk, opschaalbaar of op andere plekken toepasbaar?</u>	De box 'Innovatieprogramma voor de fysieke leefomgeving' wordt geactualiseerd naar een box 'Netwerk Omgevingsgericht Werken'.

		<p>Alle projecten die uitvoering geven aan de thema's die in hoofdstuk 4 genoemd worden, komen in principe in aanmerking voor ondersteuning door het Netwerk. Zo is inzet van het NOW mogelijk bij diverse maatschappelijke initiatieven, maar ook bij projecten op bijvoorbeeld het gebied van voedselvoorziening, waterveiligheid, woningbouw, de energietransitie of groen. Via regelmatige monitoring en evaluatie beoordelen we of de gevonden oplossingen maatwerk of opschaalbaar zijn en op andere plekken toepasbaar.</p> <p><u>Agenderen, organiseren en samen leren van de praktijk</u> Twee keer per jaar agendeert het netwerk bij het management en het bestuur de kansen en knelpunten die de expertises aantreffen bij de uitvoering van het omgevingsbeleid. Het netwerk organiseert daarnaast het overleg tussen de provinciale organisatie en de provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit en fungeert als loket voor de uitgebrachte adviezen. Ook organiseert het netwerk eens in de twee jaar de Dag van de Utrechtse Kwaliteiten, waarin het werken aan behoud en verbetering van de Utrechtse kwaliteiten centraal staat.</p> <p><u>Brug tussen provinciaal beleid en maatschappelijke opgaven</u> Het NOW combineert in haar aanpak de Omgevingswet, de provinciale omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en de uitvoering in de dagelijkse praktijk: vanuit een actuele casus in een gebied of project zoeken we met alle belanghebbenden, experts en vernieuwers naar vindingrijke oplossingsrichtingen. Het NOW helpt door de benodigde belanghebbenden en expertises bij elkaar te brengen en zo de brug te slaan tussen provinciaal beleid en maatschappelijke opgaven. Het netwerk draagt daarmee bij aan de gewenste balans tussen maatschappelijke opgaven en Utrechtse kwaliteiten.</p>	
--	--	--	--

6.2 Participatie

Invloed van de burger

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
086	Particulier	De burger heeft geen wezenlijke invloed op de ruimtelijke planvorming en het ruimtelijk beleid dat in de Omgevingsvisie wordt voorgenomen (in strijd met Verdrag van Aarhus). Gemeenten en gemeenteraden ontberen de beslissruimte die het Europees Handvest betreffende de Lokale Autonomie voorschrijft. Dit m.n. i.r.t. de opgenomen RES en het planMER.	Jammer dat dit zo wordt ervaren. De provincie heeft voorafgaand aan besluitvorming intensief aan participatie gedaan: we hebben gesprekken gevoerd met een breed publiek. Niet alleen input gevraagd aan deskundigen bij provincies, gemeenten en waterschappen, maar vooral ook aan (jonge) inwoners, ondernemers en diverse maatschappelijke organisaties. Pas daarna zijn de Ontwerpen van de Omgevingsvisie en Interim Verordening ter inzage gelegd gedurende 6 weken. Dit is conform de geldende wet- en regelgeving. Iedereen kon daar zienswijzen op indienen (mondeling, schriftelijk of digitaal). Het Verdrag van Aarhus is door Nederland geratificeerd en dat heeft tot onder meer aanpassing van de Wet milieubeheer geleid. De provincie heeft daarom een

			<p>planMER opgesteld. Zo zorgt de provincie ervoor dat het aspect milieu volwaardig meegewogen is in de besluiten die genomen worden voor de omgevingsvisie. Het Verdrag van Aarhus is door Nederland geratificeerd en heeft geleid tot de aanpassing van onder meer de Wet milieubeheer. Conform de geldende wet- en regelgeving heeft de provincie de Ontwerpen van de Omgevingsvisie en Interim Omgevingsverordening ter inzage gelegd. Daarbij is de omgevingsvisie "beMERd". Ook dit MER is ter inzage gelegd. Daarmee voldoet de provincie Utrecht aan de vereisten. De verder uitwerking van het ruimtelijk beleid voor verstedelijking vindt onder andere plaats via het Provinciale Programma Wonen en Werken. Het besluit hierover zal met het bijbehorende milieueffectrapport ter inzage gelegd worden. Als provincie scheppen we met onze Omgevingsvisie en -verordening de kaders waarbinnen RES-regio's en gemeenten ruimtelijke plannen kunnen maken. Het opstellen van deze plannen dient vervolgens eveneens te gebeuren met de daarbij behorende participatie- en inspraakmogelijkheden voor burgers.</p>
--	--	--	--

Participatie onder de Omgevingswet

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098, 139	Stichting Milieuzorg Zeist e.o., gemeente Houten	<p>Goed dat de provincie Utrecht zelf een beleid gaat ontwikkelen hoe vorm te geven aan burgerparticipatie en ook burgerinitiatieven, een en ander overigens in lijn met de motie zoals deze ten tijde van de behandeling in de Eerste Kamer van de: 'Uitvoeringswet Omgevingswet' m.b.t. participatie is aangenomen. Het zou goed zijn als de provincie daarbij ook vastlegt in welke fase van het proces op basis van de zogenaamde 'Participatieladder' dan welke participatiestatus toegepast wordt, zodat dat ook voor iedereen duidelijk is. (098)</p> <p>Onder de Omgevingswet is niet specifiek aangegeven hoe een initiatiefnemer zijn participatietraject moet insteken. De provincie is van mening dat zij in dit traject enige duidelijkheid moet geven door kaders en werkwijzen op te stellen. Daarom is de provincie bezig met het opstellen van een programmaplan op het gebied van burgerparticipatie en burgerinitiatieven. Indiener vindt dat de ruimte die de wetgever in dit traject biedt ook zo moet blijven en niet moet worden ingeperkt door de provincie maar dit over te laten aan de gemeente. (139)</p>	<p>De Omgevingswet vraagt van overheden en initiatiefnemers om ervoor te zorgen dat participatie een volwaardig onderdeel is van het planproces. De provincie stelt een programmaplan op het gebied van burgerparticipatie en burgerinitiatieven op, zodat de kaders en werkwijzen hiervoor vooraf voor initiatiefnemers duidelijk zijn. Dit zijn geen regels die opgelegd worden aan gemeenten, maar handvatten die initiatiefnemers kunnen gebruiken. De graad van participatie die geschikt is, is afhankelijk van het initiatief en de fase waarin dat initiatief zich bevindt. In de Omgevingsvisie is de participatieladder opgenomen als handvat voor de provincie en ook voor andere partijen. Vooraf vastleggen in welke fase welke stap in deze ladder toegepast wordt, past niet bij de bedoeling van de wet die ruimte geeft om dit per locatie, soort besluit, omgeving en betrokkenen anders te laten zijn.</p>

Werken in participatie met de samenleving

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
178	Gemeente Zeist	<p>Door gezamenlijk en in participatie met de samenleving te onderzoeken, afwegingen te maken, kennis te verrijken, nieuwe inzichten op te doen en met een open houding veranderende maatschappelijke behoeften en nieuwe, soms onvoorziene ontwikkelingen tegemoet te treden kunnen de gezamenlijke partijen recht doen aan het goede leven. Dat vraagt om gespreksruimte, aandacht voor alle belangen, zorgvuldige afwegingen en gedragen besluiten. Precies dat is de bedoeling van de Omgevingswet.</p>	<p>Dank voor deze ondersteuning van de in de Omgevingsvisie gekozen werkwijze.</p>

6.3 Omgevingskwaliteit

Kwaliteitsverbetering elders of later realiseren

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
134	Gemeente Stichtse Vecht	De gemeente stuurt op de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen. Het is echter niet altijd mogelijk om op de ontwikkellocatie te kunnen voorzien in de gewenste of volledige kwaliteitsverbetering. Het komt ook voor dat elders een kwaliteitsverbetering met meer impact of een groter maatschappelijk belang gerealiseerd kan worden. De provincie moet ruimte bieden voor dergelijke afwegingen. Dit kan bijvoorbeeld via een "groenfonds" waarbij initiatiefnemers een financiële bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kwaliteitsverbetering elders in de gemeente/ regio of een "gebiedsfonds" voor kwaliteitsverbetering binnen een integraal gebiedsplan of toekomstvisie. individuele ontwikkelingen kunnen zo gezamenlijk een wezenlijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een gebied.	De provincie ziet omgevingskwaliteit als een dynamisch begrip. Het is situationeel en van belang bij het zo goed mogelijk afstemmen van een bestaande situatie en een nieuwe ontwikkeling. Soms zal het gebied groter moeten worden gemaakt om omgevingskwaliteit te kunnen bereiken, of zal vanuit een ontwikkeling elders geïnvesteerd moeten worden voor het bereiken van omgevingskwaliteit. De ruimte voor dergelijke afwegingen is er, mits die kwaliteitsverbetering elders voldoende kan worden gegarandeerd. De vorm waarin dit gegoten gaat worden, is afhankelijk van wat een gebied en partijen nodig hebben en wat er in de betreffende situatie wettelijk mogelijk is. Dit is maatwerk. Bij doorontwikkeling hiervan zou Groen Groeit Mee wellicht als een groenfonds kunnen gaan functioneren.

Omgevingskwaliteit en toetsen / afwegen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
040, 098	Bewonersvereniging Maartensdijk-Zuid, Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Hoe wordt het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit gemeten en toegepast als toetsingscriterium bij plannen voor herinrichting van de omgeving? Ruimtelijke kwaliteit is een breed begrip en geeft onvoldoende aanknopingspunten wat hiermee wordt bedoeld. Bouwen in 'het groen' is in principe altijd een afname van ruimtelijke kwaliteit. (040) Goed dat de provincie mede op basis van de adviezen van zowel de PARK en ook de PCL nu bijzondere aandacht geeft aan de omgevingskwaliteiten. Maar hoe de provincie een en ander integraal wil afwegen, dat dus ook in relatie tot de diverse opgaven, blijft toch onduidelijk. Op de schaal van de provincie zijn veel duidelijkere en ook echt duurzame keuzen mogelijk met meer regie van de provincie. Dit door aan te geven welke omgevingskwaliteiten uiteindelijk ook echt belangrijk worden gevonden en hoe ook echt tot een integrale afweging kan worden gekomen. Hier is een integraal afwegingskader dringend noodzakelijk, zodat duidelijk is welke ruimtelijke kwaliteiten bij bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen worden beoogd en dus met name hoe dan een afweging t.a.v. bestaande kwaliteiten/waarden wordt gemaakt. Als de provincie bepaalde kwaliteiten, zoals die van de 'Utrechtse Landschappen', wil behouden, dan is het nodig om wel degelijke keuzen te maken. (098)	Bij de uitvoering van het provinciale omgevingsbeleid is het vormgeven aan omgevingskwaliteit een belangrijke voorwaarde. Om die reden is het bij diverse beleidsthema's in de Omgevingsvisie en bij diverse instructieregels in de Omgevingsverordening opgenomen. In paragraaf 6.3 is richting gegeven aan wat de provincie verstaat onder ruimtelijke kwaliteit. Wij hebben er voor gekozen dit niet hard op te leggen via een toetsings- of afwegingskader. Enerzijds heeft dit te maken met het feit dat het spectrum aan omgevingskwaliteiten op provincieniveau te breed en te complex is voor een bruikbaar, dwingend afwegingskader op provinciaal niveau. Anderzijds met ons streven om ook aan gemeenten ruimte te laten om te bepalen welke ruimtelijke kwaliteit zij belangrijk vinden en hoe deze bij ruimtelijke ontwikkelingen kan worden benut en versterkt. Wij zetten daarom vooral in op faciliterende instrumenten voor de afweging (bijvoorbeeld kwaliteitsgidsen voor de landschappen, zie ook onder "handreikingen"). Bij grootschaliger gebiedsprocessen waarbij omgevingskwaliteiten van provinciaal belang spelen zullen wij onze regierol zeker oppakken en met inzet van vakinhoudelijke expertise en ruimtelijk ontwerp bijdragen aan het benutten en versterken van ruimtelijke kwaliteit.

Handreikingen

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Voor het rekening houden met kwetsbare waarden bij ontwikkelingen heeft de provincie in de loop van de tijd vele handreikingen opgesteld. Deze kunnen derden helpen om tot in ruimtelijk zin zorgvuldige keuzen te komen, dus zou het goed zijn, voor zover deze niet in bepaalde instructieregels zijn verwerkt, deze kenbaar te	De genoemde handreikingen zijn inderdaad bedoeld om te ondersteunen dat ontwikkelingen bijdragen aan het realiseren van kwaliteit. Om die reden zijn ze, naar aanleiding van de eerste zienswijze van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toegevoegd. Bij het opstellen van de handreikingen is er voor gekozen om ze

		<p>maken, ook als algeheel overzicht. De provincie voelt er kennelijk weinig voor om deze handreikingen ook echt als belangrijk toetsingskader aan processen op een lager schaalniveau dan dat van de provincie mee te geven, dus als harde randvoorwaarde. Deze handreikingen zijn echter de verborgen schatten van de provincie die deze status wel verdienen. Omdat ook de provinciale regie ontbreekt, is het onduidelijk hoe de provincie de ruimtelijke kwaliteiten daadwerkelijk denkt te kunnen bereiken.</p>	<p>een stimulerende werking te laten hebben. Om die functie te kunnen blijven hebben, worden ze periodiek tegen het licht gehouden, zoals nu de kwaliteitstgids voor de Utrechtse landschappen.</p>
--	--	---	---

Omgevingskwaliteit in kernrandzones

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109, 139	Gemeente Bunnik, Gemeente Houten	<p>Zowel hetgeen onder omgevingskwaliteit verstaan wordt, als de aangegeven belangrijke thema's ondersteunt indiener. Maar onder kopje kernrandzone is het onduidelijk: hier spreken sommige opsommingen elkaar tegen. Hoeft geen probleem te zijn als je niet alle opsommingen naast elkaar hoeft te leggen en te wegen. (109) Omgevingskwaliteit en kernrandzone — bebouwing ten behoeve van de recreatie ontbreekt zoals recreatiewoningen, combinatie van functies tussen bijv. zonneparken met een educatiecentrum e.d. (139)</p>	<p>De opsommingen geven richting aan wat de provincie verstaat onder Omgevingskwaliteit. Niet alles kan overal gerealiseerd worden en juist in de verschillende kernrandzones zijn grote verschillen te zien. Dat in veel van die zones niet alle genoemde doelen verenigbaar zijn is dus geen probleem. Recreatie is al opgenomen in de opsommingen via 'functies op het gebied van recreatie en ontspanning' en een 'aanbod dat aansluit op de vraag van beoogde recreanten'. Het combineren van functies mist.</p> <p>Aanpassing: combineren van functies toevoegen in de opsomming van omgevingskwaliteit in de kernrandzone.</p>

6.3.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
	<p>Kernrandzone: (...) – Ruimte voor flexibele, in de tijd aanpasbare inrichting en functies.</p>	<p>Kernrandzone: (...) – Ruimte voor flexibele, combineerbare, in de tijd aanpasbare inrichting en functies. – Klimaatbestendige inrichting door bijvoorbeeld ruimte voor waterberging c.q. –opslag op te nemen.</p>	<p>Op basis van ingediende zienswijzen worden twee toevoegingen gedaan in de opsomming onder 'Kernrandzone'.</p>

6.4 Regionaal programmeren

Rol provincie

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
002, 019, 096, 098, 116, 126	Gemeenten Lopikerwaard, Gemeente De Ronde Venen, Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Stichting Beter Zeist, Gemeente Vijfheerenlanden	<p>Rol provincie</p> <p>Als het om de bescherming van kwetsbare waarden gaat zijn het rijk en de provincies de enigen die die 'regierol' kunnen en ook zouden moeten nemen. Juist op die niveaus is een integrale afweging mogelijk, waarbij rekening kan worden gehouden met waarden. Dit betekent niet dat je niet moet samenwerken, maar wel dat de provincie met heldere 'integrale afwegingskaders' komt teneinde te waarborgen dat bij de afweging de provinciale belangen voldoende zijn geborgd. Indiener verzoekt de provincie een harmoniserende rol te spelen tussen de grotere gemeenten (die veel contingent afnemen voor hun grote bouwplannen) en de landelijke gemeenten (met meestal kleinere plannen).</p> <p>De provincie kan de regisserende rol op zich nemen bij regionale afstemming. Gevraagd wordt dat de provincie afziet van harde normen in uw verordening en toekomstig onderliggende programma's en in plaats daarvan overleg en afstemming met de regio en u voor te schrijven.</p> <p>We willen u oproepen om terughoudend om te gaan met kwalitatieve eisen voor binnenstedelijke ontwikkeling. Geef gemeenten het vertrouwen om op dit vlak lokale afwegingen te kunnen maken. Het toevoegen van extra kwalitatieve eisen vanuit provincie maakt binnenstedelijke ontwikkeling nog moeilijker dan het al is en kan ontwikkellocaties op slot zetten. Gezien de woningnood en de sterke behoefte aan werklocaties is dit onwenselijk.</p> <p>De BVC is van mening, dat de provincie op dit beleidsveld een regiefunctie zou moeten hebben.</p> <p>De SGLA geeft ter overweging om deze tekst aan te vullen op een wijze die recht doet aan de rol van provincies om door gemeenten gesignaleerde grote problemen in gemeenteverstijgend verband aan te pakken. Concreet denken wij hier aan de huidige woningnood, en andere problemen met een 'waterbedeffect'.</p> <p>En wat blijft er over van de eigen verantwoordelijkheid van de provincies t.a.v. de beleidsontwikkeling? Weliswaar stelt de provincie voor bepaalde onderwerpen kaders vast zoals het onlangs vastgestelde kader voor regionale programmering wonen en werken. Hoe de regio's dergelijke kaders invullen bepalen deze zelf in overleg met de deelnemende gemeenten.</p>	<p>De komst van de Omgevingswet is voor ons aanleiding om onze werkwijze van ruimte bieden voor de grotere opgaven zoals woningbouw en ruimte voor bedrijven tegen het licht te houden. In lijn met de filosofie van de Omgevingswet kiezen wij er voor om vanaf nu de invulling meer op regionaal niveau op te pakken, waarbij de provincie nadrukkelijk nog wel een regierol heeft, maar wel met een andere invulling dan voorheen. In het kader voor regionale programmering hebben wij geschetst hoe we als provincie deze rol op dit gebied oppakken en hoe we de locaties en programma's zullen beoordelen; waar nodig zijn in de Interim Omgevingsverordening regels opgenomen ter borging van de provinciale belangen.</p> <p>In het proces van de regionale programmering hebben wij oog voor zowel het accommoderen van de grote regionale opgave en als de lokale opgaven. In onze ogen zal het programma aan beiden tegemoet moeten komen, waarbij we ook kijken naar de integraliteit tussen de verschillende ruimtelijke opgaven.</p> <p>Door in de Interim Omgevingsverordening te verwijzen naar de provinciale programma's wonen en werken (die de essentie bevatten van de regionale programma's) bevorderen wij het overleg en de afstemming in regionaal verband.</p>

Rol gemeenten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
002, 036, 041, 046, 145, 178	Gemeenten Lopikerwaard, Gemeente Oudewater, Gemeente Amersfoort	<p>Gedetailleerde uitgangspunten voor woonmilieus, zoals voorgenomen in het programma Wonen & Werken, horen bij de gemeenten thuis. Alleen op dat niveau kan maatwerk voor de lokale gemeenschap geleverd worden.</p> <p>Gemeenten zijn als geen ander in staat om, in een goede afweging, aan deze genoemde aspecten van woningbouw gestalte te geven.</p> <p>Gemeenten beseffen dat ze gezamenlijk een verantwoordelijkheid hebben om de samenhang in de regio met elkaar af te stemmen.</p>	<p>Gemeenten gaan primair over de lokale woningbouwopgave. Mede door de – oplopende - hoge huren en prijzen van koopwoningen in onze provincie dreigt een groot deel van de woningvoorraad voor een groot deel van onze inwoners onbereikbaar te worden. Anderzijds zijn er zorgen over de stapeling problematiek in sommige wijken. Daarmee achten we de differentiatie in woningen en woonmilieus niet alleen een lokaal vraagstuk, ook een provinciaal</p>

Woerden, Platform Bedrijven Utrecht West, Gemeente Zeist	<p>Indiener vindt het van belang om op projectniveau als gemeente zelf wel keuzes te kunnen maken.</p> <p>Geef ons het vertrouwen om op dit vlak lokale afwegingen te kunnen maken. Het toevoegen van extra kwalitatieve eisen vanuit provincie maakt binnenstedelijke ontwikkeling nog moeilijker dan het al is en kan ontwikkellocaties op slot zetten. Gezien de woningnood en de sterke behoefte aan werklocaties is dit onwenselijk. Wij vragen u om voor de inhoud van deze programma's te streven naar een breed gedragen bestuurlijk akkoord, waarin de samenhang tussen provinciaal en lokaal beleid geborgd is.</p> <p>Indiener wil als gemeente wel de vrijheid hebben en houden om vanuit een gebiedsopgave, financiële overweging of een specifieke lokale vraag/behoefte maatwerk te leveren met betrekking tot woningbouw, bedrijventerreinen en kantoorlocaties.</p>	<p>vraagstuk omdat het gemeentegrenzen te boven gaat. We hebben immers te maken met een regionale woningmarkt.</p> <p>Wij zien de noodzaak en het belang van het kunnen maken van lokale afwegingen en invulling en de mogelijkheid tot maatwerk. In het kader is hier rekening mee gehouden.</p>
--	--	---

Kwantitatieve kaders

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
126	Gemeente Vijfheerenlanden	Belangrijke vraag is de toekomstige verdeling van de woningbouwaantallen door de provincie over de 4 subregio's en op basis van welke verdeelsleutel. Indiener pleit voor een evenredige verdeling naar inwonertal.	In het Kader voor regionale programmering is een bandbreedte opgenomen voor de drie regio's U16, Regio Amersfoort en Foodvalley. Voor U16 is een subindeling gemaakt in drie regio's. Uitgangspunt voor deze kwantitatieve bandbreedtes is de Primos-prognose woningbehoefte, niet het inwonertal.

Provinciegrensoverschrijdende samenwerking

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
053, 126	Gemeente Rhenen, Gemeente Vijfheerenlanden	Het is van belang dat er goede afstemming plaatsvindt met de provincie Gelderland. Niet alleen in BRU en U10, maar ook in de AV-regio wordt al regionaal samengewerkt. Tot 1 april 2021 stemmen de voormalige Zuid-Hollandse gemeenten nog in de AV-regio af. Indiener verzoekt goed af te stemmen met haar en de provincie Zuid Holland teneinde een zorgvuldige overgang en overdracht te bewerkstelligen.	Dit nemen wij ter harte.

Relatie met REP/U10

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
023, 050, 153	Gemeente Nieuwegein, U10 gemeenten, Gemeente Wijk bij Duurstede	<p>Hoe verhoudt regionaal programmeren zich tot het Ruimtelijk Economisch Programma (REP) van de U10?</p> <p>De Provinciale Omgevingsvisie en – verordening worden nog krachtiger wanneer wordt aangegeven wat de relatie is met het REP.</p> <p>Op dit moment zijn provincie en U10 gemeenten constructief in gesprek over regionaal programmeren. In dat proces doen partijen gezamenlijk nieuwe inzichten op die we kunnen gebruiken voor REP. Daarnaast profiteren REP en POVI van ambtelijke en bestuurlijke afvaardigingen op elkanders bijeenkomsten, waardoor uitwisseling van informatie en inzichten op dit moment transparant verloopt. Wij spreken de hoop uit dat we, omwille van de totstandkoming van definitieve producten die met elkaar in lijn liggen, deze samenwerking kunnen continueren. Daartoe zullen wij de uitkomsten van het regionaal programmeren benutten bij de totstandkoming van de REP. Het is van belang aan te sluiten bij wat er regionaal binnen het REP wordt afgesproken.</p>	<p>Zoals door indieners al wordt aangegeven worden de resultaten van de regionale programmering in de U16 zowel voor REP als voor het opstellen van het provinciaal programma wonen en werken benut. We zien al diverse keuzes uit onze Omgevingsvisie en -verordening terug in het totstandkomingsproces van het REP, wat opname in het provinciaal programma vergemakkelijkt. Wij waarderen deze constructieve samenwerking.</p>

Bedrijfsvestiging

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
050	U10 gemeenten	<p>In U10 verband is overeenstemming over de omvang van de opgaven voor werken. Daarbij zijn regionale tekorten in beeld gebracht voor kantoren, bedrijventerreinen en life science activiteiten. Met name dit laatste punt mag meer aandacht krijgen, zeker gezien de rol die te ontwikkelen satelliet locaties van het USP hierin kunnen spelen. Het is van belang dat de opgaven als zodanig ook in de POVI komt te staan. In een volgende fase kunnen bestuurders van provincie en gemeenten dan bepalen in hoeverre ze voor deze opgave plekken willen reserveren. De uitwerking van de verstedelijkingsstrategie zou gelijk op moeten gaan met het ontwikkelen van passend instrumentarium. Wij blijven aandacht vragen voor dit gezamenlijke instrumentarium dat zowel planologisch, juridisch als financieel kan zijn. We doen een beroep op de provincie als kennispartner en co financier. Voor werklocaties geldt dat de opgaven voor mobiliteit één op één gekoppeld zijn aan de ontwikkelingsmogelijkheden. Voor kantoorruimte geldt dat de huidige effecten van meer thuiswerken waarschijnlijk de trend versterken dat kantoren zich ontwikkelen tot ontmoetingscentra, waardoor de ontwikkeling van nieuwe metrages nog meer gekoppeld zal zijn aan locaties met een uitstekende multimodale bereikbaarheid. Mengen van wonen en werken kan veel ruimtewinst opleveren en daarom gaan provincie en gemeenten werken aan programmering van menging op locatieniveau, zowel op het gebied van kennis, instrumentarium als fondsen. Voor het realiseren van een toekomstbestendige economie in 2040 is berekend dat er tot 2040 meer dan 200 hectare aan bedrijventerrein nodig is. In uw regionaal kader wonen werken, vastgesteld in september jl., heeft u aangegeven die ruimte deels te willen vinden door intensiveren en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen. Hiernaar doen U10 en provincie gezamenlijk onderzoek. Wij pleiten ervoor dat u deze ambitie -met ons - niet alleen ruimtelijk uitwerkt maar ook vertaalt naar investeringen en instrumenten, bijvoorbeeld via de OMU. Wij zien in dit kader tevens de noodzaak tot gezamenlijke monitoring van werklocaties op alle typen en stellen voor dat provincie en U16 een gezamenlijke monitoring van het kwantitatief aanbod en kwaliteit van werklocaties gaan uitwerken.</p>	<p>Wij onderschrijven een nauwe samenwerking en afstemming tussen het proces van regionaal programmeren en de REP/IRP. Wij verkennen de mogelijkheden om meer geld vrij te maken voor een versterkte aanpak van intensivering door de OMU. Daarnaast zit er voortgang op het oppakken van gezamenlijke monitoring van werklocaties.</p>

6.4.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
6.4	Denk aan het huidige programma Binnenstedelijke Ontwikkeling.	Denk aan het programma Versnelling Woningbouw 2021-2024.	Actualisatie: het programma versnelling Woningbouw is de 'opvolger' van het programma Binnenstedelijke Ontwikkeling.

6.5 Uitvoeren via Omgevingsverordening en programma's

Aanbestedingstrajecten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
124	VNO-NCW Midden en MKB- Nederland Midden	De uitdagingen die voor ons liggen zijn immens en er is veel (innovatie)kennis en kunde beschikbaar die kan worden aangesproken om de beschreven vraagstukken mede op te lossen. Een van de stappen die de provincie Utrecht al concreet kan zetten binnen het provinciale beleid is om de aanbestedingstrajecten passend te formuleren en als zodanig in te richten. Op die manier kunnen bedrijven die bijvoorbeeld innovatieve oplossingen bieden op het gebied van energietransitie, klimaatadaptatie en/of circulaire oplossingen een zwaarder gewicht krijgen toebedeeld.	Dank voor deze ondersteuning en deze tip om vernieuwing en innovatie op een praktische manier vorm te geven. Dit past ook bij de werkwijze met het Innovatieprogramma Fysieke Leefomgeving en de opvolger hiervan.

Lokaal maatwerk

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
018	Gemeente IJsselstein	Goede ambities voor koppeling van groen en blauw, klimaatbestendig en robuust, bedrijventerreinen, maar ruimtelijke impact is niet duidelijk, want uitwerking ontbreekt. Maak bij de uitwerking lokaal maatwerk mogelijk. Door alle regels in de Verordening lijken de kansen onder te sneeuwen in lange procedures, waar maatwerk veel sneller tot goede oplossingen leidt.	Dank voor deze ondersteuning. De Omgevingsvisie bevat het beleid op hoofdlijnen en de uitwerking verloopt via programma's die deels nog opgesteld moeten worden. Om het werken met de regels te vergemakkelijken zijn ze bijeen gebracht en zoveel als mogelijk als instructieregels geformuleerd. Daarmee kunnen ze landen in de Omgevingsplannen van gemeenten, zodat er voor initiatiefnemers snel duidelijkheid ontstaat over de (on)mogelijkheden.

Aansluiting tussen visie – verordening

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
046, 109	Gemeente Woerden, Gemeente Bunnik	De Omgevingsvisie is een eerste goede stap in het vertalen van de omvangrijke en complexe stelselwijziging van de Omgevingswet. In de verordening is nog ruimte is voor verbetering en de komende periode kan hiervoor benut worden. De Omgevingswet biedt kansen om het omgevingsrecht te versimpelen, te flexibiliseren en, via lokaal maatwerk, dichter bij de samenleving te brengen. Indieners is bereid om waar nodig hierbij te helpen. (046) Op onderdelen sluiten de visie en de regels (Interim verordening) niet goed op elkaar aan en er zijn te veel beperkende regels opgenomen om de visie te kunnen realiseren. (109)	De ambitie zoals opgenomen in de Omgevingsvisie wordt ondersteund met zowel de verordening, als met (deels nog op te stellen) programma's. Deze drie instrumenten vormen een samenhangend pakket waarmee zowel de opgaven waargemaakt kunnen worden, als de kwaliteiten beschermd. Juist voor die bescherming zijn ondersteunende regels belangrijk en veelal ook verplicht vanuit de Rijksoverheid. We monitoren de werking van het samenhangende pakket en gebruiken dat voor bijsturing van de verordening (jaarlijks) en de programma's (tweejaarlijks).

6.5.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
6.5	n.v.t.	6. Mochten we in de uitvoering van ons Omgevingsbeleid aanlopen tegen obstakels in de wet- en regelgeving van het Rijk, of mochten we voor de uitvoering behoefte hebben aan financieringsstromen	Op basis van ingediende zienswijzen wordt lobby toegevoegd als te gebruiken beleidsinstrument voor uitvoering van het Omgevingsbeleid.

		vanuit Rijk of Europa, dan is <u>lobby</u> een instrument wat we samen met lobbyisten van andere overheden in kunnen zetten.	
6.5, Box	<p>De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is zelfbindend voor het Rijk, terwijl de opgaven in Nederland vragen om een breed gedragen inzet van alle overheden en het maken van samenwerkingsafspraken. In de landsdelige Omgevingsagenda's, NOVI-gebieden en gezamenlijke Rijk-regioprogramma's worden de nationale, provinciale en gemeentelijke opgaven en ambities op elkaar aangesloten.</p> <p><u>Omgevingsagenda landsdeel Noordwest</u> Rijk en partijen in landsdeel Noordwest hebben afgesproken om een gezamenlijke Omgevingsagenda voor het grondgebied van de provincies Utrecht, Noord-Holland en Flevoland op te gaan stellen. Momenteel lopen er in de provincie Utrecht al verschillende trajecten die bouwstenen opleveren voor deze Omgevingsagenda, zoals de Verstedelijkingsstrategie voor de Metropoolregio Utrecht. Medio 2020 besluiten de bestuurlijke partners wanneer en op welke wijze deze lopende trajecten in een Omgevingsagenda Noordwest terecht komen.</p> <p><u>NOVI-gebieden</u> NOVI-gebieden zijn gebieden met essentiële, complexe en urgente opgaven met een nationaal belang waar samenwerking tussen alle overheidslagen noodzakelijk is om succesvol antwoord te geven op de opgaven. NOVI-gebieden kunnen verschillende instrumenten worden verbonden. Denk aan bestuurlijke samenwerking, kennis, wet- en regelgeving, beleidsinzet en financiën. Vanuit de provincie Utrecht is er bij het Rijk voor gepleit om het Groene Hart en het gebied aan de zuidoostkant van de stad Utrecht als zodanig te benoemen.</p> <p><u>Gezamenlijke Rijk-regioprogramma's</u> Binnen de provincie Utrecht lopen verschillende Rijk-regioprogramma's bijvoorbeeld het programma U Ned (MIRT), de Ruimtelijk Economische Ontwikkelstrategie (Noordelijke en Zuidelijke Randstad en Brainport Eindhoven), de Woondeal regio Utrecht, de Regio Deals bodemdaling Groene Hart, Foodvalley en de wijkaanpak voor Overvecht, Batau en Vollenhove. En ook het Deltaprogramma, het Hoogwaterbeschermingsprogramma, de Erfgoed Deal, de nominatiedossiers UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies en Neder-Germaanse Limes en het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland.</p>	<p>Op 11 september 2020 is de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) door het kabinet vastgesteld en naar de Tweede Kamer gestuurd. Met de NOVI geeft het Rijk een langetermijnvisie op de betekenis, toekomst en de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving in Nederland. De NOVI is zelfbindend voor het Rijk, terwijl de opgaven in Nederland vragen om een breed gedragen inzet van alle overheden. In landsdelige Omgevingsagenda's, NOVI-gebieden en gezamenlijke Rijk-regioprogramma's worden nationale, provinciale en gemeentelijke opgaven en ambities inhoudelijk op elkaar aangesloten.</p> <p><u>Omgevingsagenda landsdeel Noordwest</u> Rijk en partijen in landsdeel Noordwest hebben afgesproken om een gezamenlijke Omgevingsagenda voor het grondgebied van de provincies Utrecht, Noord-Holland en Flevoland op te gaan stellen. Deze Omgevingsagenda brengt voor het landsdeel Noordwest in beeld wat de gedeelde opgaven van Rijk en regio zijn, wat voor deze opgaven al loopt aan Rijk-regiotrajecten en wat er aanvullend nodig is om de opgaven aan te pakken. De Omgevingsagenda Noordwest zal in principe in het Bestuurlijk Overleg MIRT van najaar 2021 worden vastgesteld.</p> <p><u>NOVI-gebied Groene Hart en NOVI-gebied "avant la lettre" regio Utrecht</u> Het Groene Hart is in de NOVI door het Rijk aangewezen als één van de acht NOVI-gebieden binnen Nederland. NOVI-gebieden zijn gebieden met essentiële, complexe en urgente opgaven met een nationaal belang waar samenwerking tussen alle overheidslagen noodzakelijk is om succesvol antwoord te geven op de opgaven. Daarnaast beschouwt het Rijk de regio Utrecht als een NOVI-gebied "avant la lettre", omdat hier in feite al een gezamenlijke, integrale en vernieuwende aanpak loopt. Het Rijk blijft zich hier met volle kracht inzetten.</p> <p><u>Gezamenlijke Rijk-regioprogramma's binnen provincie Utrecht</u> Binnen de provincie Utrecht lopen verschillende Rijk-regioprogramma's bijvoorbeeld het programma U Ned (MIRT), de Ruimtelijk Economische Ontwikkelstrategie (Randstad en Brainport Eindhoven), de Woondeal regio Utrecht, de Regio Deals bodemdaling Groene Hart, Foodvalley en de wijkaanpak voor Overvecht, Batau en Vollenhove. En ook het Deltaprogramma, het Hoogwaterbeschermingsprogramma, de nominatiedossiers UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies en Neder-Germaanse Limes, de Erfgoed Deal Hoorwerk Grebbidijk en het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland Hollands-Utrechts veenweidegebied.</p>	De box 'Gebiedsgerichte uitwerking NOVI' wordt geactualiseerd.

6.6 Flexibiliteit in beleid

Flexibiliteitsinstrumenten

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
109	Gemeente Bunnik	Goed dat de provincie meer ruimte biedt voor lokaal maatwerk onder meer via de regionale programmering, door een hardheidsclausule op te nemen en experimenteerruimte te bieden. Deze flexibiliteit in de regelgeving is belangrijk om meer ontwikkeling, initiatief en innovatie mogelijk te maken. Dit biedt ook meer kansen voor de leefbaarheid van het landelijk gebied en voor het voortbestaan van (bestaande) bedrijven in het landelijk gebied.	Dank voor deze ondersteuning.

Experimenteerruimte

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
023, 098	Gemeente Nieuwegein, Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Enkele gebieden worden aangemerkt als experimenteerruimte. De ervaring leert dat er goede afspraken gemaakt dienen te worden rondom toezicht en handhaving (hoofdstuk 6.6 Omgevingsvisie). (023) Door bepaalde gebieden als experimenteerruimte aan te wijzen wordt een kans geboden aan innovatie. Er is wel aandacht nodig voor de kwetsbare omgeving van deze gebieden. (098)	Dank voor deze signalering en ondersteuning. Over toezicht en handhaving dienen de betrokken partijen gezamenlijk afspraken te maken. In een op te stellen kwaliteitskader zijn vanzelfsprekend de kwetsbare waarden een belangrijk onderwerp. Bescherming en ondersteuning daarvan draagt immers rechtstreeks bij aan kwaliteit.

Experimenteergebied USP

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
055, 098, 168	Gemeente Utrecht, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Vrienden van Amelisweerd	Voor wat betreft het Utrecht Science Park (USP) is in de Ontwerp POVI duidelijk gemaakt wat wordt verstaan onder experimenteergebied. Hiervoor komt een uitwerking in een kwaliteitskader dat nog moet worden opgesteld. Graag gaat indiener in gesprek over dat kwaliteitskader en hoe deze zich verhoudt/gaat verhouden tot de Omgevingsvisie van het USP. (055) Het USP (voorheen de Uithof) in een uiterst kwetsbare omgeving, waarbij in het verleden al eens bij de bouw van het Princes Maxima Kinderziekenhuis is gebleken hoe makkelijk bepaalde grenzen (lees: 'rode contour') kan worden opgerek. Benoem dit gebied niet als experimenteergebied, maar bezie binnen de bestaande contouren hoe tot een optimalisatie van bij het USP passende functies, inclusief ook groen, kan worden gekomen. (098) De motivering waarom het Utrecht Science Park een experimenteergebied zou moeten worden mist. Hoe kan dit zonder kwaliteitskader, en hoe krijgt de besluitvorming en participatie rond dat kwaliteitskader vorm? Het Utrecht Science Park is een hoogdynamisch gebied gelegen in een cruciale verbindingzone tussen Heuvelrug en Kromme Rijngebied, bij uitstek een gebied waar ingrepen en ontwikkeling met de grootst mogelijke zorgvuldigheid en transparantie moeten plaats vinden. Dit is niet gewaarborgd door een kwalificatie als "experimenteergebied". Heroverweeg dit voornemen of onderbouw het nader. (168)	Dank voor deze ondersteuning. Het USP was ook al in de PRS aangewezen als experimenteerruimte. Het staat echter nog niet op de kaart en om hieraan invulling te geven zal er een kwaliteitskader opgesteld moeten worden, zoals dit er ook voor het Eiland van Schalkwijk ligt. Deze invulling moet met alle betrokken partijen gegeven worden. De Omgevingsvisie van het USP kan hier een basis voor vormen. Het experimenteergebied wordt in principe begrensd op de huidige contour van het USP en daarmee van het stedelijk gebied. Dit beidt de kans om innovatie te zoeken via combineren en concentreren.

Experimenteergebied Eiland van Schalkwijk

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
139, 109, 179	Gemeente Houten, Gemeente Bunnik, Particulier	<p>De afgelopen jaren is gebleken dat de experimenteerstatus op het Eiland van Schalkwijk bijzonder succesvol heeft uitgepakt. De samenwerking is prettig. Bewoners, bedrijven en overheid zetten zich in voor recreatieve ontwikkeling, duurzaamheid en natuurontwikkeling. Dit heeft geleid tot kwaliteitsverbeteringen die zonder experimenteerstatus niet mogelijk zouden zijn geweest. De UNESCO-status op het Eiland van Schalkwijk levert de zorg op dat de bestaande afspraken en convenanten die zijn gesloten tussen HDSR, provincie en Houten in uitvoerbaarheid beperkt worden. Bijvoorbeeld door de aanvullende onderbouwingen die nu vereist worden vanuit de UNESCO-status. Deze status lijkt de doelstellingen van de experimenteerstatus te beperken. Het is van belang dat het restant van de 250 woningen (nog ongeveer 200) bedoeld voor het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit op het Eiland van Schalkwijk, gerealiseerd kunnen worden. De visie voor het landschap botst met de ruimte voor experimenten die de visie ook wil bieden. Volgens ons op zodanige wijze dat dit op het Eiland van Schalkwijk bijna onmogelijk wordt om nog te experimenteren. Dat is voor ons van belang omdat er op basis van eerdere afspraken nu aan projecten wordt gewerkt die straks bijna onmogelijk worden gemaakt. (139)</p> <p>Waarom alleen Eiland van Schalkwijk als experimenteerruimte? Het Kromme Rijngebied is hier ook zeker geschikt voor. (109)</p> <p>Het aantal toegestane woningen Eiland van Schalkwijk (250) is ontoereikend. Maak het aantal woningen afhankelijk van het ingediende plan en laat fasering van die woningbouw het plan als de leefbaarheid van het dorp Schalkwijk ten goede komen. Laat pilot voor te rigide aantallen. (179)</p>	<p>Met het opnemen van het experimenteergebied Eiland van Schalkwijk wordt dit beleid gecontinueerd, zodat de hiervoor in het kwaliteitskader opgenomen ambities verder uitgevoerd kunnen worden. Verbreding van dit gebied is niet aan de orde. Wat wel mogelijk is, is om een aanvraag in te dienen voor een nieuw experimenteergebied Kromme Rijn, mocht dit nodig zijn om de ambities daar te verwezenlijken.</p> <p>Wat wel en niet is toegestaan binnen de experimenteerruimte volgt uit het Koersdocument voor het Eiland van Schalkwijk. Deze geeft de kaders voor de ruimtelijke ontwikkelingen, inclusief het aantal te bouwen woningen in dit gebied. Dit verandert met deze Omgevingsvisie niet, ook niet voor het landschapsbeleid. De ligging in de cultuurhistorische zone waarvoor de UNESCO-status wordt voorbereid is inderdaad een aandachtspunt voor het gebiedsproces van het Eiland van Schalkwijk. Aan deze ligging is niets te veranderen. Dit aandachtspunt en zal dus in het gebiedsproces opgepakt moeten worden, waarbij de gezamenlijke partijen zich in moeten blijven spannen om de ambities waar te maken.</p>

6.7 Monitoring en evaluatie

Beleidscyclus

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
098, 096	Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort	<p>Participatie is een belangrijk aandachtspunt. Daarom is het de vraag of ook voor de grotere uitleglocaties vastgehouden moet worden aan regionale programmering, of dat daarvoor de toekomstige actualisaties van de Omgevingsvisie en -verordening het aangewezen instrument zijn. (098)</p> <p>Kies, in lijn met de geest van de Omgevingswet, een meer cyclische benadering voor het ontwerpen, vaststellen, evalueren en aanpassen van de Omgevingsvisie. Een dergelijke 4-jarige cyclus maakt tijdig bijsturen mogelijk, sluit nauwer aan bij de belevingswereld van burgers en bemoeilijkt het 'in de toekomst verstoppen' van problemen en oplossingen.</p>	<p>De beleidscyclus van visie-verordening-programma's is gericht op een vierjaarlijkse bijstelling van de visie, een tweejaarlijkse bijstelling van de programma's en een jaarlijkse bijstelling van de verordening. Mochten er in de toekomst aanvullende grootschalige woningbouwlocaties nodig zijn, dan zullen deze toegevoegd worden aan de Visie op 2050 uit de Omgevingsvisie, omdat deze locaties een grote impact op de provincie kunnen hebben.</p>

Monitoring

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
087, 089, 098, 139, 136	2x Particulier, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., gemeente Houten, Federatie Groene Heuvelrug	<p>Voor de Omgevingsvisie is nog geen eigen monitor ontwikkeld. Dit zal de komende periode ontwikkeld worden. Zorg dat er voor mobiliteit ook op NOx, PMx, geluid en CO2 emissies gestuurd wordt, met name ook qua plaatsing wonen, werken, recreëren. (087)</p> <p>De Omgevingsvisie bevat veel ambities die ruimte kosten. En daarbij is de ambitie een schoner milieu, dit staat haaks tegenover intensiever gebruik van de ruimte. Er wordt nergens aangegeven waar die ruimte in de toch al volle provincie is en vervolgens wordt er ook nergens aangegeven in cijfers welke doelstelling we willen halen. Er wordt ook helemaal niet over het financiële aspect gesproken, zowel voor de provincie, als voor andere partijen en de consument. Maak de visie dus opnieuw. Breng eerst van alles de 0 situaties in kaart, daarna welke doelen en daarna pas welke keuzes te maken zijn. (089)</p> <p>Zeker ook vanuit de keuze voor een regionale programmering moet aan 'monitoring en evaluatie' een belangrijk gewicht worden toegekend. Dan dienen daarvoor wel goede 'tools' beschikbaar te zijn, zoals dus bijvoorbeeld de 'Leefomgevingstoets' op basis van het: 'Rad van de Leefomgeving'. Daarbij zou dan natuurlijk ook volop van de gegevens van de: 'Staat van Utrecht' gebruik kunnen worden gemaakt. (098)</p> <p>De provincie wil zijn eigen beleid monitoren en evalueren. Mocht in de loop van de jaren blijken dat er voor de gemeente regels gelden die onjuist zijn of waar de gemeente wijzigingen op zou willen hebben, dan wil de gemeente ook in de gelegenheid gesteld worden om haar verbeterpunten aan te dragen. (139)</p> <p>Zijn de geformuleerde ambities op de verschillende thema's wel met elkaar verenigbaar in de beperkte ruimte die beschikbaar is? De vrees is dat natuur en landschap zullen moeten inboeten ten opzichte van de meer economisch gedreven thema's als bedrijvigheid, wonen, mobiliteit, landbouw en energie. Met name voor de thema's natuur, biodiversiteit en duurzame landbouw hebben de geformuleerde ambities vooral een kwalitatief en daarmee moeilijk toetsbaar karakter, terwijl die voor andere thema's zoals wonen en duurzame energie veel kwantitatiever zijn neergezet. Neem bij de geformuleerde ambities meer kwantitatieve en meetbare doelstellingen op, zodat bij de (jaarlijkse of meerjarige) monitoring van het beleid de resultaten kunnen worden afgezet tegen ijkpunten. (136)</p>	<p>De provincie wil haar monitoringsplan gereed hebben bij het ingaan van de Omgevingswet, conform de vereisten van die wet. Het beoordelingskader wat opgenomen is in het planMER vormt de basis voor het monitoringsplan. Daarin zijn veel van de in de zienswijzen genoemde aspecten al opgenomen. De ambities in de Omgevingsvisie zijn niet altijd concreet genoeg voor rechtstreekse monitoring. Dit komt doordat het een beleidsplan op hoofdlijnen is. Om die reden zullen, waar nodig, doelen en indicatoren voor het monitoringsplan aangescherpt worden met nieuwe inzichten uit programma's. In programma's worden de ambities nader geconcretiseerd en meetbaar gemaakt. Dit betreft dus bijvoorbeeld ook het programma voor regionaal programmeren. De optelsom en verbinding hiervan gaat de monitoring van de Omgevingsvisie vormen. Vanzelfsprekend zijn de ervaringen van andere partijen met ons beleid en de uitwerking daarvan in regels en programma's, naast de feitelijke, kwalitatieve gegevens, een belangrijk onderdeel van deze monitoring.</p> <p>Aanpassing: termijn waarop het monitoringsplan gereed is aanpassen.</p>

6.7.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
6.7	Voor de Omgevingsvisie is nog geen eigen monitor ontwikkeld. Dit zal de komende periode ontwikkeld worden met als beoogd doel om eind 2020 een monitoringsplan voor de Omgevingsvisie in concept klaar te hebben.	Voor de Omgevingsvisie is nog geen eigen monitor ontwikkeld. Dit zal de komende periode ontwikkeld worden met als beoogd doel om bij het ingaan van de Omgevingswet een monitoringsplan voor de Omgevingsvisie in concept klaar te hebben.	Aanpassing van de termijn waarop het monitoringsplan gereed is op basis van ingediende zienswijzen.

6.8 Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Interbestuurlijk toezicht VTH

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
023, 129	Gemeente Nieuwegein, Regio Amersfoort	De rol van de provincie als interbestuurlijk toezichthouder op de VTH-taken van de gemeente mist. Neem in de visie op hoe de provincie dit wil gaan vormgeven. (023) Er is sprake van het verplicht doorzetten van provinciale regels in het gemeentelijke omgevingsplan. Dit kan leiden tot een verplichting tot onderzoek en monitoring. Het is van belang meer duidelijkheid te verkrijgen over de extra gemeentelijke VTH (vergunningverlening, handhaving en toezicht) bevoegdheden die het gevolg kunnen zijn van de provinciale instructieregels. Het is nog niet duidelijk welke (instructie)regels in de Verordening zijn geland die een extra gemeentelijke bevoegdheid zijn ten opzichte van de huidige situatie. Op welke manier gaat de provincie de gemeenten in staat stellen om deze inspanningen die extra inzet en geld kosten te kunnen leveren? (129)	De provinciale visie op het interbestuurlijke toezicht (IBT) onder de Omgevingswet is nog in ontwikkeling. Ook landelijk is een visie hierop nog in ontwikkeling. De provinciale visie hierop wordt in de loop van 2021, mede in overleg met de gemeenten, verder vorm gegeven maar kan daardoor dus nog geen onderdeel van deze visie vormen. Momenteel is de provincie voor IBT bezig met het opstellen van een nieuw beleidskader en uitvoeringsprogramma voor de periode 2021-2023. Hiervoor wordt ook input van toezichtontvangers gevraagd. De provincie heeft beleidsvrijheid voor wat betreft de wijze waarop het toezicht wordt vormgegeven; dit geldt ook het toezicht onder de Omgevingswet. Hiervoor hoeft dus niet te worden gewacht op het Rijk. We volgen overigens wel de lijn van doorontwikkeling van het IBT via de Agenda Toekomst van het (interbestuurlijk) toezicht. Deze landelijke agenda is in samenwerking tussen het Rijk, het IPO en de VNG tot stand gekomen. Wij herkennen dit als een aandachtspunt. Het systeem van de Omgevingswet met de doorvertaling van provinciale regels naar gemeentelijke ruimtelijke instrumenten en eventuele VTH-taken is een voortzetting van het huidige (ruimtelijke) instrumentarium. Er is hierbij geen sprake van echte overdracht van bevoegdheden van de provincie naar gemeenten, maar via de instructieregels kunnen de gemeenten wel extra taken oppakken. De wijze waarop onderzoek en monitoring eventueel in het verlengde van de instructieregels onder de Omgevingswet vorm moeten krijgen wordt ook later in overleg met de betrokken gemeenten afgesproken.

Overdracht milieutaken

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
036, 046, 053	Gemeente Oudewater, Gemeente Woerden, Gemeente Rhenen	Diverse milieutaken worden bij de gemeenten belegd. De decentralisatie van deze taken vindt plaats bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet. De Interimverordening gaat uit van de bestaande regelgeving. Zorg voor een goede overdracht van deze taken. Hiervoor zijn werkgroepen opgericht. Er moet echter nog veel gebeuren voor een soepele overdracht. De tijd hiervoor is nog maar beperkt. Zorg dat hier in de komende periode voldoende aandacht voor is. (036, 046) Wat betekent de overdracht voor beleid en regelgeving t.a.v. milieuaspecten (bodem en water) nu precies voor de gemeente en haar uitvoeringsorganisatie? Er is geen zich op de impact van de (instructie)regels op de uitvoering (VTH). Er wordt onvoldoende duidelijk geschept in de uitvoeringslasten voor gemeenten. Dit kan leiden tot problemen t.a.v. de haalbaarheid en betaalbaarheid van doelstellingen. (053)	Wij herkennen uw zorg en uw vraag. Voor de overdracht van de taken hebben wij een programmaplan opgesteld, zicht op toekomstige rollen en taken is hier onderdeel van. Dit plan voeren wij uit samen met de 'begeleidingsgroep'. In deze groep zitten deelnemers van gemeenten, waterschappen, Omgevingsdiensten en drinkwaterbedrijven. Voor een goede overdracht is samenwerking essentieel. We vragen u dan ook u medewerkers tijd en ruimte te geven, om met ons tot een goede overdracht te komen.

Stikstofaanpak

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
087, 071	Particulier, Staatsbosbeheer, provinciale Eenheid Utrecht	De uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019 betekende het einde van het Programma Aanpak Stikstof (PAS), daarmee is de vergunningverlening voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken tot stilstand gekomen. hoe gaat dat met NOx uitstoot van extra mobiliteit door deze plannen? hoe gaat dat met CO2 uitstoot van extra mobiliteit door deze plannen en het Urgenda vonnis? (087) De urgentie om een gebiedsgerichte aanpak te starten is nu ontstaan vanuit stikstof, maar dient integraal opgepakt te worden met opgaven als bodemdaling, klimaatadaptatie en –mitigatie, de transitie in de landbouw naar natuurinclusiviteit en de energietransitie. (071)	In de Omgevingsvisie is aangegeven dat voor de stikstofproblematiek gewerkt gaat worden via een gebiedsgerichte aanpak. Dit is inderdaad een integrale aanpak van de betreffende gebieden en de opgaven die daar spelen. Dit kan vorm krijgen via bijvoorbeeld gebiedstafels en een nieuw uitvoeringsprogramma voor het landelijk gebied. Op de uitwerking en uitvoering hiervan wordt in de Omgevingsvisie niet vooruit gelopen. Dit is aan de gebiedsprocessen zelf. Er wordt vooraf vanuit de Omgevingsvisie ook geen verdere richting aan deze processen gegeven, bijvoorbeeld via het aangeven van gebieden. Voor de betere vindbaarheid van de gebiedsgerichte aanpak, wordt deze ook opgenomen in hoofdstuk 4 bij de Natura 2000-gebieden. Daar zal ook aandacht geschonken worden aan de benodigde integrale aanpak. Aanpassing: deels verplaatsen van de tekst over de stikstofaanpak naar hoofdstuk 4.

Gedooagbeleid

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
112	Particulier	Het zou goed zijn als het gedooagbeleid en het vaak volledig ontbreken van enige vorm van effectieve handhaving onder de POVI sterk wordt ontmoedigd. Niet alleen bestuurlijk maar vooral richting burgers. Onmaatschappelijk gedrag mag niet worden beloond met legaliseren van wat krom is.	Dank voor uw reactie. Om de doelen uit de visie te realiseren heeft de provincie vergunningverlening, toelicht en handhaving beschikbaar als juridisch beleidsinstrument, juist om hetgeen u signaleert tegen te gaan.

6.8.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
6.8	De uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019 betekende het einde van het Programma Aanpak Stikstof (PAS), daarmee is de vergunningverlening voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken tot stilstand gekomen. De stikstofproblematiek stelt Nederland voor een lastige opgave. Ook binnen de provincie Utrecht staat de kwaliteit van de natuur onder druk, en worden maatschappelijke ontwikkelingen geraakt in hun voortgang. Dit vraagt om generieke maatregelen, maar ook om een gebiedsgerichte aanpak. In die gebiedsgerichte aanpak moet de juiste balans gevonden worden tussen de verschillende opgaven. In het bijzonder het robuuster maken van kwetsbare natuurgebieden, het bevorderen van landbouw met minder emissies en het bieden van ruimte voor maatschappelijke	De uitspraak van de Raad van State van 29 mei 2019 betekende het einde van het Programma Aanpak Stikstof (PAS), daarmee is de vergunningverlening voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken tot stilstand gekomen. De stikstofproblematiek stelt Nederland voor een lastige opgave. Ook binnen de provincie Utrecht staat de kwaliteit van de natuur onder druk, en worden maatschappelijke ontwikkelingen geraakt in hun voortgang. Dit vraagt om generieke maatregelen, maar ook om een gebiedsgerichte aanpak. Dit sluit aan bij verschillende onderdelen zoals omschreven in dit hoofdstuk en vraagt om verregaande integratie van diverse programma's en opgaven in de verschillende deelgebieden. Daarmee vormt de gebiedsgerichte aanpak voor stikstof (wellicht) aanleiding om	Op basis van ingediende zienswijzen wordt de tekst over de stikstofaanpak deels naar hoofdstuk 4 verplaatst.

	<p>en economische ontwikkelingen. Dit kan enkel door met onze partners in de verschillende gebieden samen op te trekken in de stikstofopgave, gekoppeld aan andere opgaven in die gebieden. De urgentie om een gebiedsgerichte aanpak te starten is nu ontstaan vanuit stikstof, maar dient integraal opgepakt te worden met opgaven als bodemdaling, klimaat en de energietransitie. Dit sluit aan bij verschillende onderdelen zoals omschreven in dit hoofdstuk en vraagt om verregaande integratie van diverse programma's en opgaven in de verschillende deelgebieden. Daarmee vormt de gebiedsgerichte aanpak voor stikstof (wellicht) aanleiding om anders te gaan werken, meer te integreren en daarbij continu, met oog voor de te realiseren doelen, na te denken over de rol en verantwoordelijkheid van de samenwerkende partijen, waaronder de provincie.</p>	<p>anders te gaan werken, meer te integreren en daarbij continu, met oog voor de te realiseren doelen, na te denken over de rol en verantwoordelijkheid van de samenwerkende partijen, waaronder de provincie. In paragraaf 4.7 is opgenomen hoe wij hier inhoudelijk mee aan de slag willen gaan.</p>	
--	--	--	--

6.9 Uitvoering geven aan beleid via programma's

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie en eventuele aanpassing
028, 053	Regio Foodvalley, Gemeente Rhenen	De provincie is van plan meerdere programma's op te starten. Geef deze integraal vorm. Vanwege de complexiteit en veelheid van onderwerpen staat dit soms onder druk. Organiseer structureel bestuurlijk en ambtelijk overleg op regioniveau en met de gezamenlijke gemeenten. Zorg ook dat er goede afstemming plaats vindt over provinciegrens heen	Als provincie streven wij naar een beperkt aantal, zo integraal mogelijke programma's. tegelijkertijd behoeft het beleid op hoofdlijnen ook thematische verdieping. Het voornemen is dus zeker om dit zo integraal mogelijk op te pakken en bovendien altijd in samenwerking met de voor het thema of gebied relevante partijen.
036, 046	Gemeente Oudewater, Gemeente Woerden	De regionale programma's, die een belangrijke rol hebben in de systematiek voor de provinciale regelgeving, zijn nog niet opgesteld. Visie en verordening verwijzen meerdere malen naar deze programma's. Hoe kunt u van partijen verwachten een toets te doen op documenten, waarin voor de inhoud diverse malen wordt verwezen naar nog niet gereed zijnde programma's?	In de Omgevingsvisie wordt verwezen naar diverse programma's zowel gebiedsgerichte, als thematische. Deze programma's dienen ter uitvoering van de opgenomen hoofdlijnen van beleid. Sommige van deze programma's zijn er al, andere worden nog ontwikkeld. Dit kan gezien worden als een continue beleidscyclus. De tekst hierover zal verduidelijkt worden.

6.9.1 Voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie

Overzicht van voorgestelde wijzigingen n.a.v. zienswijzen en vanwege voortschrijdende ontwikkelingen / voortschrijdend inzicht.

Hoofdstuk	Originele tekst	Aangepaste tekst	Reden en bron
6.9	De Uitvoeringsprogramma's geven aan hoe uitvoering wordt gegeven aan de beleidskaders en kunnen thematisch (al dan niet gebundeld) of gebiedsgericht zijn.	De Uitvoeringsprogramma's geven aan hoe uitvoering wordt gegeven aan de beleidskaders en welke organisatie en capaciteit hiervoor benodigd is, en kunnen thematisch (al dan niet gebundeld) of gebiedsgericht zijn.	Op basis van zienswijzen wordt aangegeven dat in uitvoeringsprogramma's ook aandacht nodig is voor de benodigde organisatie en capaciteit voor de opgave.
6.9	Al deze programma's worden binnen twee jaar na vaststelling van de Omgevingsvisie opgesteld als, opgenomen in, of omgevormd tot programma's	Al deze programma's worden binnen twee jaar na vaststelling van de Omgevingsvisie in een logische en transparante structuur gekoppeld aan de Omgevingsvisie. Voor ieder	Verduidelijking van de tekst op basis van ingediende zienswijzen.

	<p>onder de Omgevingswet en gekoppeld aan de Omgevingsvisie. Hiermee wordt tegelijkertijd ook gewerkt aan een logische en transparante structuur voor de programma's. Voor ieder programma vindt jaarlijkse tot tweejaarlijkse monitoring plaats om te kunnen bepalen of de doelen van de programma's tijdig worden bereikt. Als dit niet het geval is, passen we de programma's hierop aan.</p>	<p>programma vindt monitoring plaats om te kunnen bepalen of de doelen van de programma's tijdig worden bereikt. Als dit niet het geval is, passen we de programma's tweejaarlijks hierop aan.</p>	
Bijlage 1	<p>rode contouren: De begrenzing van het 'stedelijk gebied' van de verschillende kernen in de provincie, zoals aangegeven op de themakaart Vitale dorpen en steden en in de Omgevingsverordening. Buiten het stedelijk gebied ligt het 'landelijk gebied'.</p>	n.v.t.	<p>We hanteren het begrip 'rode contour' niet meer, maar dit is toch nog in de visie opgenomen. Deze definitie wordt daarom geschrapt.</p>
Bijlage 2	n.v.t.	<p>In deze locatiebijlage zijn de afzonderlijke GIS-bestanden van de op de kaart opgenomen objecten aangegeven. Ook voor de Omgevingsverordening is er een set GIS-bestanden beschikbaar. De GIS-bestanden van alle kaarten van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening zijn daarmee als open data beschikbaar gesteld. via onderstaande URL's kan ook de complete set GIS-bestanden gedownload worden voor eigen gebruik: https://geo.provincie-utrecht.nl/publiek/ontwerpomgevingsvisie/ https://geo.provincie-utrecht.nl/publiek/ontwerpomgevingsverordening/</p>	<p>Inleiding op bijlage 2 opnemen met daarin ook de tekst over de vindplaats van de complete set GIS-bestanden opnemen.</p>

7. Interimverordening: Algemeen

In maart 2020 hadden GS Ontwerp Omgevingsvisie provincie Utrecht, Ontwerp Omgevingsverordening provincie Utrecht en bijbehorende milieueffectrapport (planMER) vastgesteld. Op 1 april 2020 kondigde de minister aan dat de inwerkingtreding van de Omgevingswet werd uitgesteld. De provincie wil graag een actueel, integraal afgewogen en adequaat beleidsinstrumentarium voor de fysieke leefomgeving welke doorwerkt naar gemeenten, waterschappen en initiatiefnemers en dat bijdraagt aan de balans tussen opgaven en kwaliteiten in onze provincie. Daarom is besloten om de regels van de Ontwerp Omgevingsverordening (gebaseerd op de Omgevingswet) terug te schrijven naar de huidige wetten en regelgeving. Gevolg daarvan is dat een aantal artikelen op [gereserveerd] staat. Het betreft onderwerpen die de provincie wel onder de Omgevingswet kan of moet regelen, maar nu nog niet op basis van de huidige wet- en regelgeving kan regelen. Daar wordt bij de Omgevingsverordening alsnog in voorzien. Waar mogelijk wordt in de Interim Omgevingsverordening geanticipeerd op (het gedachtegoed van) de Omgevingswet. In de regels van de Interim Omgevingsverordening zijn bepaalde woorden vet gedrukt. Dit betekent dat zij een locatie op de kaart aanduiden. In de provinciale plannenvier is dat goed te zien.

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
Algemene reacties			
019, 028, 052, 098, 153	Gemeente De Ronde Venen, Regio Foodvalley, gemeente Utrechtse heuvelrug, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., gemeente Wijk bij Duurstede	Er wordt (veel) waardering uit gesproken voor het verwerken van de reacties op het concept Ontwerp Omgevingsverordening. Ook het feit dat de provincie niet wacht met een Omgevingsverordening tot 1 januari 2022 wordt gewaardeerd.	De provincie is blij met de reacties, omdat deze tot verbetering van de interim verordening hebben geleid. Soms hebben wij op basis van onze ambities toch de gekozen koers aangehouden en suggesties niet overgenomen.
002, 094, 095, 098, 112	Collectieven ANB, Stichting Houd Bunnik Groen, Stichting Groene Hart, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., particulier	Indieners geven aan dat de provincie probeert de Utrechtse kwaliteiten te veel te reguleren. Anderen geven aan dat de kwaliteiten juist nog meer bescherming verdienen (094, 095, 098). Er wordt zelfs verzocht alle uitzonderingen op de regels te schrappen (112).	Om de provinciale belangen in de hele provincie te borgen, vindt de provincie het noodzakelijk om een basisniveau voor de Utrechtse kwaliteiten vast te leggen. In de interim verordening is de balans gezocht tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. De interim verordening bevat regels die lokale ontwikkelingen en initiatieven mogelijk maken en regels ter bescherming van de Utrechtse kwaliteiten. Over de juiste balans en de noodzaak om regels te stellen verschillen de meningen. In diverse zienswijzen is aangegeven dat er te veel regels worden gesteld, terwijl in andere juist gevraagd wordt om meer en strengere regels. Een aantal indieners heeft gevaagd om extra voorwaarden toe te voegen aan bepaalde regels. In de papieren versie van de interim verordening is niet altijd goed te zien dat op bepaalde locatie meerdere regels gelden. Wanneer de digitale versie in de provinciale plannenvier wordt geraadpleegd, is duidelijk welke regels van toepassing zijn. Bovendien kan dan ook goed ingezoomd worden: een bepaalde locatie wordt gedetailleerd weergegeven en is nauwkeuriger dan de papieren kaarten.
019, 028, 036, 046, 053,	Gemeente De Ronde Venen, regio Foodvalley, gemeente Oudewater, gemeente Woerden, gemeente Rhenen	De verordening is dwingend van aard. De provincie stelt (te) veel instructieregels en er is weinig afwegingsruimte.	Alle bestaande regels zijn op nut en noodzaak gecontroleerd volgens het afwegingskader Omgevingsverordening (vastgesteld in het Koersdocument door PS, december 2018). Dit afwegingskader is zowel ambtelijk als bestuurlijk besproken met gemeenten en waterschappen. Dit heeft geleid tot minder regelgeving; bijna de helft van de nu geldende provinciale regels is om verschillende redenen niet meer opgenomen. Er is dus zeker sprake van deregulering. Wel is de balans gezocht tussen benutten / ontwikkelen en beschermen van de Utrechtse kwaliteiten en daarom worden kaders meegegeven; wellicht voelt dit als extra regels.

			<p>Door het analyseren, vereenvoudigen en verduidelijken van de bestaande instructieregels zijn er beduidend minder regels zijn gesteld. Meer instructieregels zijn het gevolg van meer onderwerpen gebundeld in één verordening. Nieuwe thema's zoals energie vragen om nieuwe kaders. Deze kaders zijn zo veel mogelijk omgezet in instructieregels evenals de regels voor natuur, bodem en water. Voorheen werden vooral de RO-onderwerpen via instructieregels geregeld; nu ook andere onderwerpen. Hierdoor krijgen gemeenten meer afwegingsruimte en kunnen regels in het bestemmingsplan (later omgevingsplan) worden gebundeld en op elkaar afgestemd worden. De provincie heeft hiermee juist niet alles strak willen regelen.</p> <p>Aanpassing verordening: Naar aanleiding van specifieke reacties worden diverse artikelen aangepast.</p>
002, 019, 028, 036, 041, 046, 052, 054/055, 129, 153	Gemeente De Ronde Venen, Regio Foodvalley, gemeente Oude-water, gemeente Amersfoort, gemeente Woerden, gemeente Utrechtse heuvelrug, gemeente Utrecht, regio Amersfoort, gemeente Wijk bij Duurstede	Er blijven toch veel regels bestaan. Hoe verhoudt zich dit tot subsidiariteit?	<p>Zo'n 25 verordeningen zijn in één verordening samengebracht. Om te kunnen beoordelen welke regels relevant zijn, hebben we eerst een afwegingskader gemaakt. Dit is met gemeenten, waterschappen en andere partijen besproken, aangepast en in het Koersdocument vastgesteld door PS (december 2018). Vervolgens zijn alle regels hieraan getoetst om nut, noodzaak en subsidiariteit (moet de provincie dit regelen?) vast te stellen. Meer dan de helft van de regels komen voort uit een wettelijke taak; daar kunnen we niet omheen. De overige regels vloeien voort uit provinciale belangen die in de Omgevingsvisie zijn geformuleerd. Het principe van 'Decentraal tenzij ...' is uitgangspunt geweest en heeft minder regulering en het meer toepassen van andere instrumenten tot gevolg. Dit heeft geleid tot een reductie van bijna de helft van de huidige regels.</p> <p>Aanpassing verordening: Het afwegingskader Omgevingsverordening wordt opgenomen in de toelichting.</p>
019, 036, 046, 052, 054	Gemeente De Ronde Venen, gemeente Oude-water, gemeente Woerden, gemeente Utrechtse Heuvelrug, gemeente Utrecht	Waar zit de flexibiliteit in de (instructie)regels? Naast de vraag of er voldoende afwijkingsmogelijkheden in de verordening zitten, worden deze ook positief en helder genoemd (052). Maatwerkregels kunnen in de weg staan aan de flexibiliteit die en goed samenspel met initiatiefnemers vraagt.	<p>Bij het formuleren van alle instructieregels heeft de provincie geredeneerd vanuit de doelen en gezocht naar zo veel mogelijk afwegingsruimte voor gemeenten. Er zijn verschillende soorten regels die uitgaan van "betrekken bij" (veel afwegingsruimte), "rekening houden met" (hiervan kan gemotiveerd afgeweken worden) en "in acht nemen" (dan is afwijken niet toegestaan). Naast de afwegingsruimte binnen instructieregels zit er nog meer flexibiliteit in de verordening. Het gaat bijv. om het regionaal programmeren, maar ook om de ontheffingsmogelijkheid van instructieregels via plussen en minnen, de hardheidsclausule en de opgenomen experimenteerruimte.</p> <p>Het bevoegd gezag mag alleen maatwerkvoorschriften inzetten als de opsteller van de algemene regels deze mogelijkheid toestaat. Voor de provincie is dat PS, voor gemeenten is dat de raad. Met een maatwerkvoorschrift kan het bevoegd gezag voor concrete gevallen (GS of B&W) afwijken van algemene regels voor een activiteit.</p>
054	Gemeente Utrecht	Kunnen de ontheffing en hardheidsclausule samengevoegd worden? Hoe lang is de beslistermijn voor een ontheffing, hoe lang is deze geldig en geldt deze voor alle rechtsopvolgers?	Het samenvoegen van de ontheffing en de hardheidsclausule is niet mogelijk, omdat dit toeziet op verschillende soorten regels De ontheffing kan worden verleend van instructieregels voor gemeenten en waterschappen. De hardheidsclausule is van toepassing op rechtstreeks werkende regels voor burgers en bedrijven.
019, 023, 053,	Gemeente De Ronde Venen, gemeente	Geconstateerd wordt dat het detailniveau soms hoog is. Indieners vragen waarom dat niet bij alle onderwerpen gelijk is?	De thema's in de verordening zijn niet vergelijkbaar en daarom is het niet altijd mogelijk om eenzelfde detailniveau aan te houden. Soms is het mogelijk om duidelijkheid te

153	Nieuwegein, gemeente Rhenengemeente Wijk bij Duurstede		bieden door juist niet te algemene regels te stellen. Hierbij wordt alleen een verbod gesteld op een hoog detailniveau, waardoor andere opties mogelijk blijven.
036, 046,	Gemeente Oudewater, Gemeente Woerden	Waarom een interim verordening? Kan dit zonder dat de regionale programma's gereed zijn? En klopt de procedure?	De provincie wil graag starten met de uitvoering van de Omgevingsvisie. Uitbreiding voor wonen en werken, energietransitie e.d. vragen echter andere regels dan in de huidige verordeningen staan. Ook zijn de regels in deze interim verordening beter op elkaar afgestemd. We willen dit voordeel benutten. Juist om de werkwijze voor het regionaal programmeren te borgen, is de interim verordening noodzakelijk (zie verder de reacties bij hoofdstuk 9). De regels van het Ontwerp Omgevingsverordening (17 maart 2020) zijn beleidsneutraal terug geschreven en gebaseerd op de huidige wetten. Het doel van de regels is dus niet veranderd. Om meer tijd te hebben, konden de op te stellen zienswijzen gebaseerd worden op het Ontwerp Omgevingsverordening (17 maart). De Ontwerp Interim Omgevingsverordening heeft van 22 september t/m 2 november (conform afd. 3.4 van de Awb) ter inzage gelegen. De provincie Utrecht maakt, net als de provincies Gelderland en Flevoland, gebruik van de 23ste tranche Besluit uitvoering Crisis en Hertelwet (met aanbiedingsbrief). Dit betekent dat we, vooruitlopend op de Omgevingswet, een interim verordening met verbrede reikwijdte kunnen opstellen waarbij aangesloten wordt bij de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet (beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving).
019, 052	Gemeente De Ronde Venen, gemeente Utrechtse Heuvelrug	Gemeenten verzoeken om samen nader te onderzoeken of de instructieregels minder stringent geformuleerd kunnen worden (019). Gemeenten hopen op een goede samenwerking en een open flexibele houding van de provincie en gaan hierover graag in gesprek (052).	De provincie is van mening dat de regels in de verordening noodzakelijk zijn. Er zijn voldoende afwijkingsmogelijkheden in de regels zelf en via ontheffing, hardheidsclausule, innovatie of experimenten, tenzij de wetgeving dit uitsluit. Met de interim verordening gaan we alvast proefdraaien met de Omgevingswet. Ongetwijfeld lopen we daarbij tegen onvolkomenheden of onbedoelde effecten aan. Tijdens periodiek overleg kunnen de conclusies uit praktijkcasussen besproken worden. De provincie gaat graag het gesprek aan, zoals we ook tijdens het participatietraject van de Omgevingsvisie en -verordening de samenwerking hebben gezocht. In goed overleg wil de provincie de regels de komende jaren verbeteren. De omgevingsverordening zal daarom vermoedelijk elk jaar aangepast worden. Een open, flexibele houding hoort daarbij wat de provincie betreft.
053, 076, 081, 098, 129 139	Gemeente Rhenen, Particulier, LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Regio Amersfoort, gemeente Houten	Er ontbreekt een rangorde in de bepalingen ingeval van conflicterende voorschriften (076). Hoe worden verschillende belangen tegen elkaar afgewogen (081) en behoudt de agrarische sector kansen? Er mist een integraal afwegingskader (098). Hoe wordt omgegaan met huidige situaties die in strijd zijn met de nieuwe regels ofwel: worden bestaande rechten gerespecteerd? Hoe kijkt de provincie aan tegen ontwikkelingen die in strijd zijn met de ontwerp interim omgevingsverordening maar wel passend zijn in het ter plaatse geldende bestemmingsplan (dat in overeenstemming is met de geldende verordening)?	De interim verordening bevat geen integraal afwegingskader. Vanuit verschillende wetten moet of kan de provincie bepaalde regels stellen. Vanuit het "decentraal, tenzij-principe" bevatten veel regels afwegingsruimte voor gemeenten. Zij maken afwegingen wanneer zij een bestemmingsplan maken of herzien. Uit de formulering van de regels valt af te leiden of er een rangorde is. Het kan zijn dat gewenste ontwikkelingen conflicteren met de regels uit de interim verordening. Een ontheffing van een instructieregel (artikel 1.6) of het toepassen van de hardheidsclausule (artikel 1.7) behoort dan tot de mogelijkheden. Ook bevat de interim verordening een regeling voor experimenten in een gebied of om innovatieve ontwikkelingen een kans te geven (artikel 1.8). De voorschriften uit de vigerende bestemmingsplannen blijven van kracht. Bestaande rechten worden dus gerespecteerd. Pas wanneer een gemeente een nieuw bestemmingsplan maakt (of bestaande wijzigt), moeten de regels uit de (interim) omgevingsverordening in acht worden genomen. Dit is de zgn. eerbiedigende werking.

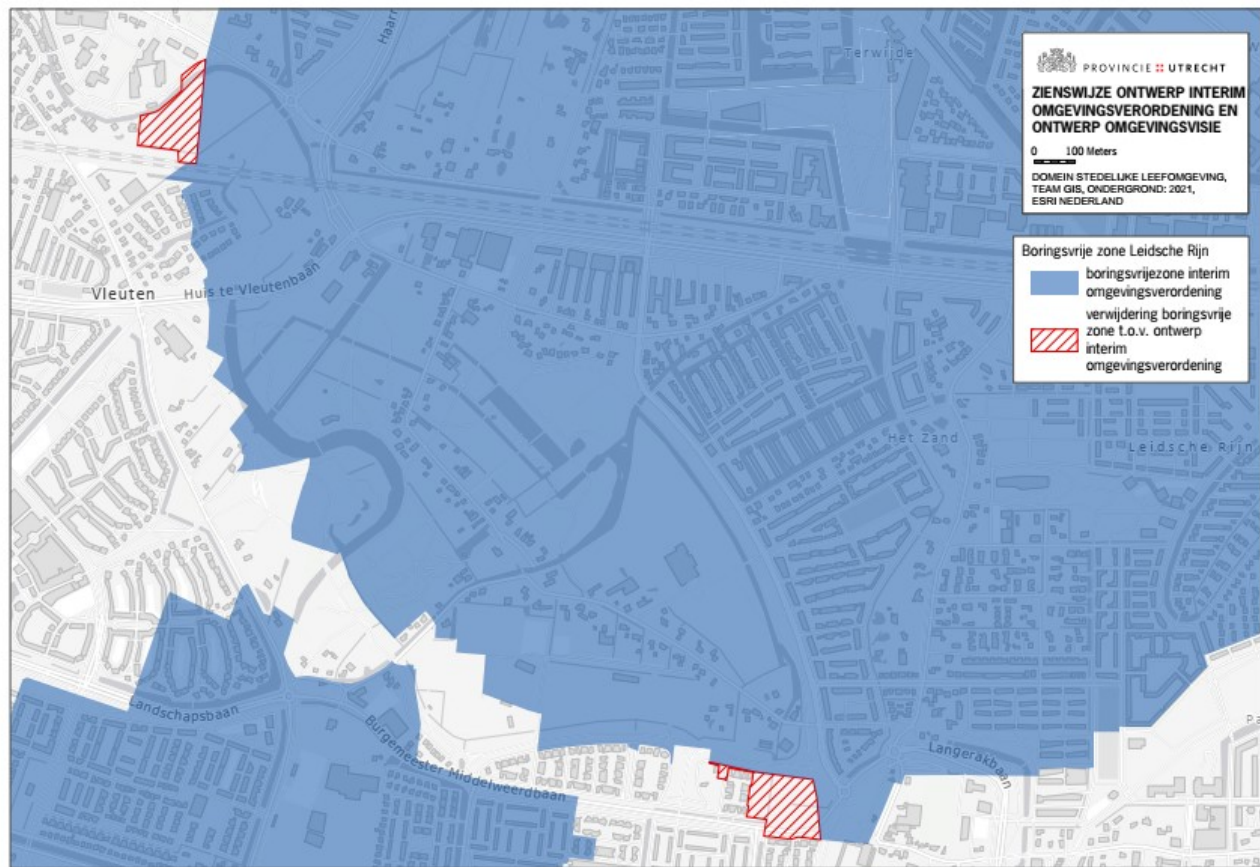
			Dit staat nu in artikel 1.2 van de PRV, maar is per abuis niet opgenomen in de interim verordening. Dit zal alsnog gebeuren. Aanpassing verordening: Er wordt een artikel over aanpassing van bestemmingsplannen (vergelijkbaar met artikel 1.2 van de PRV) toegevoegd.
158	Bewonerscomité Leersum Zuid	Vervangt de interim verordening de PRV 2016?	De Interim verordening vervangt inderdaad onder meer de PRV 2016. De interim verordening vervangt de bestaande verordeningen zoals de ruimtelijke verordening, de milieuverordening, de natuur en landschapsverordening (zie algemene toelichting op de interim verordening). Om de toelichting leesbaar en behapbaar te houden, wordt alleen de (artikelen uit de) verordening toegelicht. Niet wordt aangegeven wat de verschillen zijn met de verordeningen die worden ingetrokken wanneer de interim verordening wordt vastgesteld. Er zijn wel lijsten gemaakt met verschillen tussen het huidige beleid en de Ontwerp Omgevingsverordening en verschillen van de Ontwerp Omgevingsverordening en de concept Ontwerp Interim Omgevingsverordening .
028	Regio Foodvalley	Er lijken meer vergunningplichten te komen. Door wie moeten vergunningen en meldingen ondertekend worden?	Er komen minder vergunningplichten dan voorheen. Alleen de uitritvergunning zal van de gemeente naar de provincie (terug) overgaan om de veiligheid en doorstroming op de provinciale weg te kunnen garanderen. Er zijn vergunningplichten omgezet in meldingen, zoals voor het verleggen van een aantal soorten kabels en leidingen en naar een algemene regel, zoals bij overhangend groen. De aanvrager ondertekent de aanvraag om een vergunning of melding. Vergunningen en meldingen worden door het bevoegd gezag (GS) ondertekend.
052, 054	Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Gemeente Utrecht	De kaarten zijn slecht leesbaar door de kleine schaal.	De kaarten zijn raadpleegbaar op Ruimtelijkeplannen.nl en op de provinciale plannenviewer . In deze digitale versie kan ingezoomd worden op alle kaarten, zodat alle details zichtbaar worden.
028	Regio Foodvalley	Verzoek om alle artikelen toe te lichten.	Alleen als artikelen nadere toelichting nodig hebben, worden ze toegelicht. Een toelichting is niet overal noodzakelijk.
028, 041, 174	Regio Foodvalley, gemeente Amersfoort, RUD Utrecht	Diverse kleine technische en inhoudelijke verbeteringen zijn aangegeven.	De provincie zal dankbaar gebruik maken van de voorgestelde verbeteringen in de tekst. De totale verordening wordt hierop nagelezen en zo nodig aangepast. Aanpassing verordening: kleine technische en inhoudelijke verbeteringen worden doorgevoerd (voor zover ze betrekking hebben op de huidige wet- en regelgeving).
Inleidende bepalingen (H1)			
023, 028, 041, 098, 120, 129, 130, 149, 153, 163, 174	Gemeenten Nieuwegein, Regio Foodvalley, Gemeente Amersfoort, St. Milieuzorg Zeist e.o., LG Lockhorst, Regio Amersfoort, LG Anderstein en 't Stort, Samenwerkende Utrechtse natuur-	Verzoek om de begrippenlijst aan te vullen.	Begrippen die omschreven worden in hogere wetgeving, worden niet herhaald. De genoemde begrippen worden gecheckt en zo nodig toegevoegd. Bij 'in aansluiting op' gaat het erom dat een bepaalde ontwikkeling direct aansluitend aan een bestaand bouwperceel wordt gesitueerd. Het kan zijn dat er bijvoorbeeld een groenstrook of infrastructuur ligt tussen het stedelijk gebied en een uitbreidingslocatie. Die wordt dan opengehouden. Naar onze mening behoeft 'in aansluiting op' geen verdere uitleg of definiëring. Aanpassing verordening: de bijlage Begrippen wordt nagelopen en indien nodig aangepast.

	en milieu-organisaties, gemeente Wijk bij Duurstede, Werkgroep Natuurlijk Zeist-west, RUD Utrecht		
139	Gemeente Houten	De instructieregels uit de interim verordening zien op bestemmingsplannen. Wijzig dit in ruimtelijk besluit.	De PRV heeft regels voor “ruimtelijke besluiten”. Wat daaronder moet worden verstaan, is in artikel 1.1, tweede lid van de PRV geregeld. De interim verordening bevat een vergelijkbare bepaling. In artikel 1.3 Schakelbepaling is aangegeven wat er mede onder een bestemmingsplan moet worden verstaan. Dat dekt de lading. In de omgevingsverordening wordt het begrip bestemmingsplan vervangen door omgevingsplan.
139,	Gemeente Houten	Artikel 1.8 (Eiland van Schalkwijk) in combinatie met artikel 9.2 (verstedelijkingsverbod landelijk gebied): het lijkt alsof door het verbod op ontwikkelingen in het landelijk gebied, de experimenteeruimte voor het Eiland van Schalkwijk beperkt wordt waardoor de gemeente niets meer heeft aan bijlage 11 Eiland van Schalkwijk en de woningbouw tot een maximum van 250 woningen in dit gebied. Zien wij dit juist? Ruimte biedt voor maximaal 250 woningen (stedelijk gebied). Moet dit niet buiten stedelijk gebied zijn?	Nee, dat is niet juist. De regeling uit artikel 1.8 is beleidsneutraal overgenomen uit de PRV. De in 2013 gemaakte afspraken in de samenwerkingsovereenkomst van 20 juni 2013 liggen hieraan ten grondslag Dit betekent onder meer dat woningbouw tot een maximum van 250 woningen mogelijk is op het Eiland van Schalkwijk. Bijlage 11 blijft onverminderd van kracht. Om misverstanden te voorkomen, voegen we aan artikel 1.8 toe dat (...) kan in afwijking van artikel 9.2. Terechte opmerking over de 250 woningen en het stedelijk gebied. In de PRV staat: 250 woningen buiten de rode contour. Bij het vervangen van de woorden rode contour door stedelijk gebied, is het woord buiten weg gevallen. Wij passen dit in de toelichting aan. <i>Aanpassing verordening: opnemen in artikel 1.8 mogelijk is in afwijking van artikel 9.2 en in de toelichting het woord “buiten” toevoegen (250 woningen buiten stedelijk gebied).</i>
179	Particulier	Een verzoek m.b.t. het Eiland van Schalkwijk (artikel 1.8 en bijlage 11): Het toebedeelde contingent van 250 woningen is ontoereikend. Maak het aantal woningen afhankelijk van het ingediende plan en laat fasering van die woningbouw het plan als de leefbaarheid van het dorp Schalkwijk ten goede komen.	De in 2013 gemaakte afspraken in de samenwerkingsovereenkomst van 20 juni 2013 Eiland van Schalkwijk liggen aan de 250 woningen ten grondslag. De provincie kan niet eenzijdig het aantal woningen wijzigen. Wijziging van het aantal woningen is pas mogelijk als er nieuwe afspraken met de gemeente Houten (en het waterschap) zouden worden gemaakt.
		Ambtshalve wijzigingen H1	
		Artikel 1.1 en bijlage 1: Programma woningbouw en programma bedrijventerreinen wordt 1 programma wonen en werken	De programma's zijn gedefinieerd in de bijlage Begrippen. Naam van de programma's moet worden aangepast. <i>Aanpassing verordening: terminologie wijzigen in bijlage Begrippen.</i>

8. Interimverordening: Watersysteem, ondergrond en bodem (H2 en H3)

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
139	Gemeente Houten	Van belang is dat de ambities van de provincie ook in overeenstemming zijn met wet- en regelgeving van hogere overheden. Dat lijkt nu niet het geval. Dit geldt voor de instructieregels uit de hoofdstukken 2 en 3.	Volgens de provincie is de verordening wel in overeenstemming met hogere regelgeving. Indien geconstateerd wordt dat dit niet het geval is, gaan we graag met u in gesprek en wijzigen dit zo nodig in de Omgevingsverordening.
139	Gemeente Houten	In artikel 2.27 ook graag de mogelijkheid opnemen voor het afmeren van recreatieve vaartuigen in openbare wateren; ook wanneer deze vaartuigen niet gelegen zijn bij een aan het water gelegen erf.	Bij het vrijgesteld afmeren van (recreatie)vaartuigen aan een aan het water gelegen woonomgeving dan wel het anderszins afmeren van (recreatie)vaartuigen waarbij aan een vrijstelling wordt voldaan, is sprake van een objectgebonden situatie. Zodoende is er sprake van een visueel landschappelijke binding tussen het (recreatie)vaartuig en (bijvoorbeeld) een aan het water gelegen woonomgeving, bedrijvigheid of horecagelegenheid. Dat ligt alleen anders ten aanzien van het vrijgesteld afmeren van (recreatie)vaartuigen bij daartoe aangewezen openbare afmeerplaatsen (zie artikel 2.26, tweede lid, van de Ontwerp Interim Omgevingsverordening) dan wel het afmeren van historische (recreatie)vaartuigen bij daartoe specifiek bestemde ligplaatsen (zie artikel 2.27, sub g, van de Ontwerp Interim Omgevingsverordening), alhoewel deze laatste variant zich ook veelal bij een aan het water gelegen woonomgeving voordoet. Voor het overige wordt het tijdelijk dan wel permanent afmeren van (recreatie)vaartuigen zonder dat daarbij sprake is van een objectgebonden situatie door de provincie als landschappelijk onaanvaardbaar gezien, en zijn wij daarom geen voorstander van het in die zin oprekken van deze regelgeving.
028, 053, 129	Regio Foodvalley, gemeente Rheden, Regio Amersfoort	Meer instructieregels is geen verbetering en leveren uitvoeringslasten op met name voor milieu (bodem en water).	De provincie heeft geen aanvullende instructieregels opgenomen voor bodem en grondwater in vergelijking met de huidige PMV. Dit omdat de Wet bodembescherming nog geldt en er dus nog geen nieuwe regels nodig zijn. Er is op dit gebied dus ook geen sprake van extra uitvoeringslasten. De provincie gaat met de gemeenten in overleg over de taakverdeling en de samenwerking op het gebied van bodem en grondwaterwaterverontreinigingen.
023	Gemeente Nieuwegein	In de afweging voor het saneren van bodemverontreiniging alle factoren die meespelen in het wegnemen van risico's meenemen (par. 3.2.1, artikel 3.8).	Het artikel 3.8 staat nu op gereserveerd. De nadere invulling van dit artikel zal plaatsvinden bij de omgevingsverordening die tegelijk met de inwerkingtreding van de Omgevingswet van kracht wordt. De provincie zal uw verzoek meenemen bij het opstellen van dit artikel.
023	Gemeente Nieuwegein	Is het mogelijk dat de dieptegrens van de boringsvrije zone Nieuwegein (par. 3.2.4, artikel 3.40) ook wordt bijgesteld, naar bijvoorbeeld 55 of 60 meter? Dit kan namelijk een positieve impuls geven aan de energietransitie.	De dieptegrens van de boringsvrije zone wordt bepaald op basis van de opbouw van de bodem en de aanwezige scheidende lagen. De provincie wil hierin gebiedsgerichte invulling aan geven samen met haar partners en gaat onder meer met gemeenten in overleg over de mogelijkheden voor het aanpassen van de dieptegrens. Een eventuele aanpassing kost tijd en zal daarom niet worden opgenomen in de interim verordening.
023	Gemeente Nieuwegein	Graag procedurele afspraken maken voor integraal werken van gemeente en provincie over grond(water)verontreiniging. (par. 3.3.2 Grondwatersanering)	De provincie herkent de noodzaak tot afstemming. In 2021 gaat de provincie met haar partners in gesprek gaan over de afspraken en samenwerking rondom de bodemverontreinigingen.
046	Gemeente Woerden	Wij zijn verheugd over uw standpunt om geen nieuwe olie- en gaswinning op uw grondgebied toe te staan. Wij scharen ons volledig achter dit standpunt. Sterker nog, wij zouden graag zien dat het verbod op het verrichten van mijnbouwactiviteiten in boringsvrije zones (artikel 3.39) wordt verbreed naar een verbod op mijnbouwactiviteiten in alle	Op grond van de interim verordening geldt een verbod op mijnbouwactiviteiten ook in waterwingebieden (inrichtingen die vallen onder bijlage 1 van het Besluit omgevingsrecht) en grondwaterbeschermingsgebieden (lijst met verboden inrichtingen, bijlage 5).

		<p>grondwaterbeschermingszones. Waterwin- of grondwaterbeschermingsgebieden moeten wat ons betreft tegen dergelijke activiteiten worden beschermd. Daarnaast adviseren wij u om tot een diepte van 500 meter een zogenaemde effectbeoordeling (MER) op te nemen in uw verordening voor activiteiten in de ondergrond dieper dan 500 meter. Hieronder vallen onder andere olie- en gaswinning. In onze ogen worden de risico's behorend bij dergelijke activiteiten op deze manier beter inzichtelijk en voorkomen we maatschappelijke schade voortkomend uit mijnbouwactiviteiten.</p>	<p>Het beoordelen of een MER noodzakelijk is bij activiteiten, wordt gedaan door het bevoegd gezag. Voor mijnbouwactiviteiten is het bevoegd gezag het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.</p>
054	Gemeente Utrecht	<p>Verzoek om de begrenzing van de boringsvrije zone in Leidsche Rijn aan te passen, volgens voorstel.</p>	<p>De voorgestelde aanpassing op locatie 1 en 2 zoals aangegeven in de bijlage van de zienswijze worden overgenomen. Het voorstel voor locatie 3 wordt in overleg met de gemeente Utrecht niet overgenomen. Dit gebied is onderdeel van het GGB Utrecht. Voor dit gebied geldt een dieptegrens van 40m, gelijk aan de dieptegrens van de boringsvrije zone. Aanpassing van deze grens is daarom niet nodig.</p> <p><i>Aanpassing verordening: De boringsvrije zone in Leidsche Rijn wordt aangepast op de kaart (m.b.t. locatie 1 en 2); zie de kaart hieronder.</i></p>

Kaartaanpassing Boringsvrije zone Leidsche Rijn (op basis van bovengenoemde zienswijze is de Boringsvrije zone Leidse Rijn aangepast)

110	Oasen Drinkwater	Indiener vraagt om concretisering en enkele wijzigingen met betrekking tot drinkwaterbedrijven.	De provincie begrijpt dat de drinkwaterbedrijven naast het winnen van water ook de taak heeft het water te distribueren en andere werkzaamheden moet verrichten om het water duurzaam veilig te stellen. De voorgestelde wijziging van artikel 3.15 worden overgenomen. Tevens wordt een uitzondering in de artikelen 3.29 en 3.47 opgenomen voor het horizontaal gestuurd boren door drinkwaterbedrijven voor de aanleg van drinkwaterleidingen onder de 10m onder het maaiveld. De term waterleidingbedrijven wordt vervangen door drinkwaterbedrijven. Aanpassing verordening: <ul style="list-style-type: none"> • wijziging van artikel 3.15, onder a. in: “Alle noodzakelijke activiteiten in het belang van de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening; • aan artikelen 3.29 en 3.47 wordt toegevoegd lid 3: “De dieptegrens als bedoeld in lid 2 onder a. geldt niet voor de aanleg van waterleidingen door een drinkwaterbedrijf indien aanleg op een diepte van minder dan 10m redelijkerwijs niet kan worden verlangd.” in de toelichting op artikel 3.14 (en andere toelichtingen) wordt het woord ‘Waterleidingbedrijf’ gewijzigd in ‘drinkwaterbedrijf’.
123	Cumela Nederland	Indiener verzoekt om het verbod voor het op of in de bodem brengen van grond en baggerspecie welke qua functieklasse en gebruiksklasse voldoet aan de onderliggende klasse en functie van de bodem waarop de opslag plaatsvindt, overeenkomstig de vereisten op grond van het Besluit bodemkwaliteit, op te nemen in artikel 3.15 Vrijstelling, dan wel de tekst van artikel 3.16, lid 1 onder a te wijzigen zodat ook (tijdelijke) opslag als meldingsplichtige activiteit wordt aangemerkt.	De provincie staat het toepassen van grond met kwaliteit die voldoet aan de achtergrondwaarde toe in waterwingebieden. Deze uitzondering op artikel 3.14 staat beschreven in artikel 3.16. Met oog op de risico's voor de drinkwaterwinning staan we het toepassen (en opslaan) van grond met een lagere kwaliteit dan achtergrondwaarde niet toe in deze gebieden. Voor het specifiek toepassen van baggerspecie is een aanvullende vrijstelling opgenomen in artikel 3.16.
126	Gemeente Vijfheerenlanden	Verzoek tot het opnemen van extra waterwingebieden.	De opgenomen lijst van beschermingsgebieden vormt het totaal van beschermingsgebieden in de gemeente Vijfheerenlanden. Er zijn geen beschermingsgebieden op het voormalige Zuid-Hollandse grondgebied, die nog missen in de verordening.
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	Verzoek om in artikel. 2.18 de waterschappen te vragen om waar mogelijk actief te sturen op een natuurlijker waterpeil, waarbij de functie het waterpeil volgt.	Met artikel 2.18 beoogt de provincie dat de waterschappen zorgen voor een actueel peilbesluit. Over de invulling en de daarbij horende beleidskeuzen verwijzen wij naar het op te stellen Bodem- en Waterprogramma.
120, 130	Landgoed Lockhorst, NV Landgoed Anderstein en BV Landgoed 't Stort	Indiener is bang voor extra regeldruk met betrekking tot flora- en faunavoorzieningen.	De vrijstellingen in artikelen 3.68 tot en met 3.70 gelden rechtstreeks en hoeven niet te worden aangevraagd. Dit levert juist geen extra regeldruk op.
129	Regio Amersfoort	Waarom regels voor rommelterreinen?	Met uitzondering van een rommelterrein dat in geen enkel seizoen zichtbaar is vanaf een voor het publiek zichtbare plaats, bevat de interim verordening inderdaad een verbod op rommelterreinen. Voor de aanwezigheid van rommelterreinen kunnen binnen de huidige systematiek van interim verordening echter géén vergunningen worden verleend. Rommelterreinen zullen daarom aan een vrijstelling moeten voldoen. Indien dat niet het geval is, zorgt het verbod dat de provincie kan optreden tegen deze ongewenste situaties.

028 054, 174	Regio Food Valley, Gemeente Utrecht, RUD Utrecht	Is er een kaart van gesloten stortplaatsen? Verzoek om de voormalige stortplaats Nedereindse Plas uit te zonderen in artikelen 3.60 tot en met 3.71 omdat dit belemmerd werkt bij de herinrichting. Is hier paragraaf 3.5 Gesloten stortplaatsen van toepassing?	De Nedereindse Plas valt niet onder de definitie van 'rommelterrein'. Dit gaat om (kleine) terreinen gelegen buiten het erf of de bedrijfsbestemming. De afdeling 3.5 Gesloten stortplaatsen is gereserveerd in de Interimverordening en wordt pas bij de omgevingsverordening ingevuld. Dan wordt ook de kaart bijgevoegd.
152	Dorpscommissie Oud-Zuilen	Verzoek verruiming ligplaats/insteekhaven vaartuigen en soort vaartuig.	De desbetreffende bepalingen zien alleen op het gedeelte van Oud Zuilen dat zich bevindt binnen het landelijk gebied. Voor zover wij kunnen overzien vallen de indiener bedoelde woonomgevingen niet binnen het landelijk gebied. In geval sprake is van een tussenliggende weg, is het in het landelijk gebied veelal alsnog toegestaan om bij een 'aan het water gelegen woonomgeving' vrijgesteld één open vaartuig van maximaal 7 meter af te meren. Zie ook het begrip "erf" in Bijlage 1 Begrippen. Om de openheid van het landschap te beschermen, zijn alleen open vaartuigen vrijgesteld binnen het landelijk gebied. Binnen het stedelijk gebied / de bebouwde kom moet worden voldaan aan het bestemmingsplan, en is het bij een 'aan het water gelegen woonomgeving' afmeren van gesloten vaartuigen veelal wel toegestaan. De overige punten gaan over het bestemmingsplan van de gemeente Stichtse Vecht en betreft geen zaken die de provincie regelt via de interim verordening. Hiervoor verwijzen wij indiener door naar de gemeente.
		Ambtshalve wijzigingen H2 en 3	
		Artikel 2.14 is niet van toepassing op de Slaperdijk	In de huidige verordening is een uitzondering gemaakt voor de Slaperdijk. Dit is onbedoeld niet overgenomen in de Interimverordening. Toch willen we deze uitzondering graag behouden. Aanpassing verordening: In artikel 2.14 wordt een uitzondering gemaakt voor de Slaperdijk. Hiervoor hoeft geen legger gemaakt te worden.
		De kaarten met het toepassingsbereik van artikelen 2.21 (gebied ligplaatsen), 2.32 (gebied dempen oppervlaktewaterlichamen en 3.61 (landelijk gebied) zijn onjuist en worden aangepast.	Er zijn verkeerde kaarten aan de artikelen gekoppeld, waardoor de regels gelden in een groter c.q. ander toepassingsgebied. Dit is onbedoeld en ongewenst. Het toepassingsgebied van de vergelijkbare regelgeving in de Verordening natuur en landschap wordt aangehouden, zodat het effect van de regels beleidsneutraal blijft. Aanpassing verordening: Aan de artikelen 2.21 (Gebied ligplaatsen), 2.32 (Gebied dempen oppervlaktewaterlichamen) en 3.61 (landelijk gebied) wordt het juiste toepassingsgebied gekoppeld; zie kaarten H18. Tevens wordt de titel van de kaart Landelijk gebied in artikel 3.61 veranderd in Gebied landschappelijke waarden.

9. Interimverordening: Bereikbaarheid en mobiliteit (H4)

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
023, 036, 046, 050, 109, 139, 149, 151	Gemeente Nieuwegrein, gemeente Oudewater, gemeente Woerden, U10 gemeenten, gemeente Bunnik, gemeente Houten, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties, Rijkswaterstaat Midden-Nederland	<p>Zien graag terug in de formulering hoe een nieuwe ontwikkeling ook kansen kan bieden voor bereikbaarheid en reistijd en voor het OV/provinciaal bereikbaarheidsnetwerk/regionaal fietsnetwerk. In de toelichting op de verordening (hoofdstuk 4.1; artikel 4.1 lid 2d) gaat er standaard van uit dat een ontwikkeling een verslechtering betekent in de bereikbaarheid. Maar het kan natuurlijk ook een verbetering zijn. Dezelfde negatieve insteek geldt voor hoofdstuk 4.1; artikelen 4.2, 4.3 en 4.4. (023)</p> <p>Verzoekt u om in dit artikel een heldere drempelwaarde op te nemen, zodat onnodige bureaucratie kan worden voorkomen. Het artikel is nu zodanig geformuleerd, dat wij bij elke ontwikkeling, zelfs bij de bouw van één woning, moeten aantonen dat de bereikbaarheid niet in het geding is. (036, 046)</p> <p>Wil in gesprek over het uitgangspunt in de Ontwerp Verordening dat mobiliteitsknelpunten niet mogen toenemen als gevolg van woningbouw. In de praktijk is het lastig om autonome groei van mobiliteit te scheiden van de groei van mobiliteit als gevolg van verstedelijking. Dit uitgangspunt kan bij de ontwikkeling van woningbouwlocaties gemeenten onnodig dwars zitten. Stelt voor de tekst in de verordening wat meer ruimte te laten bieden, zodat geplande woon- en werklocaties niet hoeven te vertragen alsnog niet aan alle randvoorwaarden voor mobiliteit voldaan is, bijvoorbeeld omdat de benodigde investeringen in grote mobiliteitsmaatregelen nog in de pijplijn zitten. (050, 109, 139)</p> <p>Verzoekt de tekst over de mobiliteitsscan te verwijderen uit de toelichting van artikel 9.12 (Hoofdstuk toelichting, pagina 182). Daar is aangegeven dat een mobiliteitsscan/-toets geen belemmering zal vormen voor de ontwikkeling van de locatie. Acht dit voorbarig, mobiliteitstoets is wel degelijk van belang. (149)</p> <p>Neem in de Omgevingsverordening daadwerkelijke criteria en voorwaarden op om de mobiliteitsgroei in goede banen te leiden. Een mobiliteitstoets is in feite geen toets, maar vraagt een beschrijving. (149)</p>	<p>De zo gewenste goede combinatie van bereikbaarheid en verstedelijking is een zaak van vele samenwerkende stakeholders en overheden. Dat zijn we inderdaad nu in de samenwerkingsprogramma's als U Ned aan het doen. De onlosmakelijke koppeling tussen ontwikkeling van woningbouwlocaties en investeren in bereikbaarheid is op meerdere plaatsen in de Omgevingsvisie aangegeven. De regel in de verordening geeft daar juist handen en voeten aan. Het regelt dat in een bestemmingsplan de effecten van het bouwen gecombineerd worden met zicht op de mobiliteitseffecten. Dat hoeft natuurlijk niet altijd te betekenen dat de noodzakelijke oplossingen exact gelijktijdig gerealiseerd zijn. Maar het betekent wel dat er geen bestemmingsplannen kunnen worden vastgesteld die zich niets gelegen laten liggen aan de effecten op de netwerken en de bereikbaarheid.</p> <p>Er is in artikel 4.1 lid 2d gekozen voor de term "verslechterd", omdat dit aansluit bij het begrip "verslechtering" in lid 3. Uiteraard zijn we het met u eens dat er plannen met kansen voor bereikbaarheid zijn. Mocht uit de analyse blijken dat er sprake is van een verbetering, dan hoeft er niets te gebeuren. Daarom passen we de tekst op dit punt niet aan. Voor hoofdstuk 4.1 artikel 4.2, 4.3 en 4.4 geldt hetzelfde.</p> <p>Wij achten het hanteren van een drempelwaarde niet nodig. In artikel 4.1. en bijlage 12 Mobiliteitstoets wordt immers onderscheid gemaakt tussen een 'mobiliteitsscan' enerzijds en een 'mobiliteitstoets' anderzijds. Mocht uit de scan blijken dat er sprake is van een relatief groot aantal verplaatsingen en/of het vermoeden bestaat dat zich een mobiliteitsknelpunt gaat voordoen, is een mobiliteitstoets noodzakelijk. Bij kleine ontwikkelingen (bijvoorbeeld enkele woningen) zal hiervan over het algemeen geen sprake zijn. Op sommige plekken kan echter ook een kleine ruimtelijke ontwikkeling voor bereikbaarheidsproblemen zorgen, bijvoorbeeld als sprake is van een grote, gelijktijdige verkeersaantrekkende werking. De instructieregel is overigens gekoppeld aan het maken van bestemmingsplannen.</p> <p>Artikel 9.12 geeft de mogelijkheid voor eenmalige uitbreiding van kernen met max. 50 woningen t.b.v. lokale vitaliteit. Een dergelijke kleinschalige uitbreiding zal meestal niet leiden tot een significante verslechtering van de bereikbaarheid of een toename van knelpunten. Echter, in specifieke gevallen kan hier wel sprake van zijn, bijvoorbeeld indien er in de omgeving sprake is van meerdere ruimtelijke ontwikkelingen. Artikel 4.1 blijft ook voor deze ontwikkelingen van kracht, maar zal dus meestal beperkt kunnen blijven tot lid 2 (mobiliteitsscan).</p> <p>Naar onze mening is de Mobiliteitstoets wel degelijk een voorwaardelijk instrument, omdat deze instructieregel bij het opstellen van bestemmingsplannen in acht moet worden genomen. De eerste stap, de mobiliteitsscan, is inderdaad een feitelijke beschrijving. De mobiliteitstoets ziet op de te nemen maatregelen.</p> <p>Juist door niet alle begrippen strak te omschrijven bieden wij ruimte aan andere mogelijke oplossingen, zolang er maar in de bereikbaarheid wordt voorzien. Een goede samenwerking is hierin inderdaad cruciaal maar ook geheel in lijn met de gedachte achter de Omgevingswet.</p>

			Aanpassing verordening: In de toelichting op artikel 9.12: 'De mobiliteitsscan / -toets zal hier geen belemmering vormen.' wordt de tekst gewijzigd in 'De mobiliteitsscan / -toets zal hier over het algemeen geen belemmering vormen.'
139	Gemeente Houten	De gemeente voorziet knelpunt voor realisatie van ruim 5000 woningen en regels uit interim verordening waarin staat dat mobiliteitsknelpunten niet mogen toenemen als gevolg van woningbouw (artikel 4.1). Kan tekst aangepast worden zodat er meer ruimte wordt geboden om vertraging bouw te voorkomen.	Deze ruimte kan een provinciale verordening niet bieden. Op grond van het Besluit ruimtelijke ordening moet een bestemmingsplan een toelichting bevatten met daarin onder meer inzichten over de (financiële) uitvoerbaarheid van het plan. Een gemeentelijke grondexploitatie bepaalt of een bestemmingsplan financieel uitvoerbaar is. Daarnaast geldt de eis dat woningen / woonwijken tijdig en adequaat ontsloten zijn. Bij het opstellen van een bestemmingsplan moeten de verkeerskundige effecten voor de ontsluiting expliciet worden beoordeeld door een gemeente.
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	Mobiliteitstoets bevat geen criteria en voorwaarden. Graag opnemen.	De criteria zijn onder meer opgenomen in de bijlage Mobiliteitstoets. Om na te gaan of de mobiliteitstoets noodzakelijk is, moet bij elk bestemmingsplan in een vroeg stadium inzicht worden gegeven in het aantal verplaatsingen dat de ontwikkeling in de leefomgeving tot gevolg heeft voor de verschillende vervoerwijzen in relatie tot de omliggende verkeers- en vervoersnetwerken (wegennet, openbaar-vervoernetwerk, fiets- en looproutes). Als er sprake is van een (relatief) groot aantal verplaatsingen en/of het vermoeden bestaat dat er zich een knelpunt in de bereikbaarheid gaat voordoen op het omliggende verkeers- en vervoersnetwerken, is een mobiliteitstoets noodzakelijk.
036, 046	Gemeente Oudewater, gemeente Woerden	Waarom bevat artikel 4.1 geen drempelwaarde? Nu moet bij elke ontwikkeling aangetoond worden dat de bereikbaarheid niet in het geding is.	Een ruimtelijke ontwikkeling moet op adequate wijze ontsloten zijn. Het opnemen van een drempelwaarde is niet geschikt in deze omdat het afhankelijk is van de omstandigheden van de beoogde situatie. Een beoogd kinderdagverblijf op de "verkeerde" locatie kan tot bereikbaarheidsproblemen leiden.
023	Gemeente Nieuwegein	Waarom wordt standaard uitgegaan van een verslechtering van de bereikbaarheid bij een nieuwe ontwikkeling? Dit geldt voor de artikelen 4.1 t/m 4.4. Graag positief formuleren.	U heeft op zich een punt. Er is echter in dit artikel 4.1 lid 2d bewust gekozen voor "verslechterd", omdat dit aansluit bij het begrip "verslechtering" in lid 3. Mocht uit de analyse van de gemeente blijken dat er een verbetering is, dan hoeft er dus voor de provincie niets te gebeuren. De bedoeling van het artikel is niet om voor te schrijven wat de gemeente moet doen, maar om een voorwaarde te stellen vanuit het provinciaal belang. De provincie is het eens met de stelling dat er plannen met kansen voor bereikbaarheid zijn. Voor hoofdstuk 4.1 artikel 4.2, 4.3 en 4.4 geldt hetzelfde. Wij zien dus geen aanleiding om de tekst aan te passen. Door de regels op deze manier te formuleren laten zij afwegingsruimte aan gemeenten.
041	Gemeente Amersfoort	Verzoek om het oogmerk voor provinciale wegen uit te breiden (artikel 4.5).	Het oogmerk voor de provinciale wegen is uitgewerkt in de interim verordening. Op een bepaalde locatie kunnen meerdere regels en oogmerken uit de interim verordening van toepassing zijn. De genoemde aanvullende oogmerken worden bij andere thema's geborgd en zijn daar uitgewerkt.
028	Regio Food Valley	Wat zijn de consequenties van de artikel 4.6 Instructieregel bouwwerken bij provinciale wegen binnen het stedelijk gebied? Neemt de meldingsplicht voor plaatsing tijdelijke borden (artikel 4.17) de vergunningplicht weg?	Deze regel komt uit de Wegenverordening en is daarmee niet nieuw. Ontheffing van deze regel is mogelijk (zie artikel 1.5). Het kan nodig zijn om tijdelijke borden te plaatsen (om bijv. verkeer om te leiden). Dit moet gemeld worden. Een vergunning is daarvoor niet nodig.
045	Stichting Wandelnet en TeVoet	Wandelroutenetwerk en looproutes toevoegen aan nieuwe en bestaande instructieregels, begrippen en kaarten.	Zie de beantwoording in paragraaf 4.1.2 (visie).
028, 036, 046, 054,	Regio Food Valley Gemeente Oudewater,	De contour is vrij breed op de kaart geprojecteerd. Klopt dat? Waarom zijn er strengere normen opgenomen voor bebouwing in de geluidscontour van provinciale wegen dan de landelijke normen? Gaat artikel 4.58 over de Wet geluidhinder of al over de Omgevingswet (054)?	Het opnemen van regels voor de maximale geluidhinder langs provinciale wegen volgt uit het provinciale belang gezond en veilig bereikbaar. Realisatie van hoogbelaste woningen kan dit in de weg staan. De regels uit paragraaf 4.7 kunnen inderdaad nog niet onder de huidige wetgeving opgenomen worden. Dat kan pas onder de Omgevingswet.

174	Gemeente Woerden, Gemeente Utrecht en RUD Utrecht		Aanpassing verordening: paragraaf 4.7 Geluid provinciale wegen wordt op "gereserveerd" gezet (artikelen 4.56 t/m 4.58). De regels uit deze paragraaf komen terug in de omgevingsverordening. De kaart wordt dan aangepast.
112	Particulier	Indiener verzoekt om eisen te stellen voor geluidshinder en luchtverontreiniging.	De provincie vindt gezondheid inclusief het voorkomen en verminderen van geluidsoverlast heel belangrijk. Om deze reden stellen wij een programma Gezond en Veilig op en gaan we samen met de gemeenten een Agenda Geluid opstellen. Dit alles om de gemeenten zo veel mogelijk te stimuleren om in de woonomgeving een gezonde leefomgeving te creëren. De primaire regelbevoegdheid daartoe ligt bij gemeenten.
087	Particulier	Reductie van de automobilititeit en uitstoot NOx, PMx, CO2 of geluid regelen. Toevoegen aan 4.1, 4.2, 9.13, 9.14, 9.18, 9.20 en 9.21	Zie de beantwoording in paragraaf 6.7 (Visie).
041	Gemeente Amersfoort	Infrastructurele lijnen zijn voor flora en fauna belangrijke verbindingen en bieden ruimte aan biodiversiteit. Voorstel wijziging Artikel 4.5 Oogmerk provinciale wegen, tweede lid, onder b: het beschermen en ontwikkelen van ecologische waarden en natuur.	De regels over provinciale wegen zijn met name bedoeld om te zorgen dat er geen schade ontstaat aan de provinciale weg en dat deze veilig en doelmatig kan worden gebruikt. Er wordt echter ook rekening gehouden met belangen als landschap, natuur en cultuurhistorie. Het belang van het ontwikkelen van ecologische waarden en natuur wordt met name in hoofdstuk 6 beschermd.
054	Gemeente Utrecht	De artikelen over bereikbaarheid, provinciale wegen en lokaal spoor zijn erg open geformuleerd. Kunnen de regels duidelijker? En wat is een beperkingengebied?	Er wordt hier bedoeld op de artikelen over het toepassingsbereik, het oogmerk en instructieregels in de afdelingen 4.2 en 4.3. Deze artikelen zijn naar hun aard opener dan bijvoorbeeld artikelen die activiteiten reguleren. De artikelen over het toepassingsbereik en het oogmerk komen overeen met het bepaalde in de Wegenverordening waar deze interim verordening voor in de plaats treedt. De beperkingengebieden zijn geometrisch vastgelegd en komen overeen met de gebieden waar ook de Wegenverordening al van toepassing is. In de naamgeving van de gebieden is getracht aan te geven op welk gebied het beperkingengebied ziet. Bij het beperkingengebied beheer gaat het om het gebied dat in beheer en onderhoud bij de provincie is, dus de provinciale weg inclusief de bermen e.d. Er is nadrukkelijk voor gekozen om deze gebieden niet in woorden te beschrijven, maar geometrisch op kaart aan te duiden in de geest van de straks in werking tredende Omgevingswet.
052 053	Gemeente Utrechtse Heuvelrug, gemeente Rhenen	Het plaatsen van borden, spandoeken e.d. in dorpskernen is aan regels gebonden. Kan hier een uitzondering worden gemaakt? Kan voor borden, spandoeken e.d. de hardheidsclausule worden toegepast? De aanduiding 'Beperkingengebied bouwwerken provinciale wegen' bij Elst en Remmerden verwijderen. Op deze wijze geldt dezelfde regeling voor Rhenen, Elst en Remmerden. Deze aanduiding heeft daar geen toegevoegde waarde.	De regels over provinciale wegen zijn o.a. bedoeld om te zorgen dat deze wegen veilig en doelmatig kunnen worden gebruikt. Dit geldt ook voor artikel 4.12. Bij traverses gaat het om bebouwing binnen de bebouwde kom waar een snelheid van maximaal 50 km/u geldt. Een traverse heeft ook vaak het karakter van een dorpskern. De provincie neemt daarom de suggestie van de zienswijze over en zonderen de traverses in artikel 4.12 uit van de vergunningsplicht. Deze activiteit wordt meldingsplichtig gemaakt door een nieuw artikel op te nemen. De provincie wil zicht houden op deze activiteiten, omdat wij als wegbeheerder verantwoordelijk blijven voor de verkeersveiligheid op de weg. Met betrekking tot de toepassing van de hardheidsclausule kunnen wij meegeven dat dit alleen toegepast wordt als de gevolgen voor de belanghebbende niet in verhouding staat tot de regel en een kansrijk plan of project geen doorgang kan vinden. De provincie is het eens met de zienswijze t.a.v. het beperkingengebied bouwwerken en dit beperkingengebied wordt aangepast. Artikel 4.6 is daarmee niet meer van toepassing op de traverses (de delen van de provinciale weg die binnen de bebouwde kom liggen). Het artikel zelf blijft in stand, maar het beperkingengebied bouwwerken wordt aangepast.

			<p>Aanpassing verordening: artikel 4.12 en toevoegen van een nieuw artikel 4.17a (meldingsplicht borden en vergelijkbare objecten binnen bebouwde kom) De kaart van artikel 4.6 wordt gewijzigd: traverses worden uit het beperkingengebied bouwwerken provinciale wegen gehaald; zie H18 Kaartbijlage.</p>
028 139	Regio Food Valley Gemeente Houten	<p>Graag onderscheid tussen provinciale en andere wegen ten aanzien van regime reclameborden. Welke kaart hoort bij bijlage 16? Opmerkingen bijlage 16, categorie D: Het is onduidelijk of deze categorie betrekking heeft op bewegwijzering naar lokale objecten en toeristisch-recreatieve locaties. Graag een verduidelijking. Opmerkingen bijlage 16, categorie L: Formuleringen zijn bijzonder onduidelijk en verwarrend. Onduidelijk is of handelsreclame wel of niet is toegestaan.</p>	<p>Uitgangspunt is een verbod voor (reclame)borden e.d. in het gehele landelijke gebied. Natuurlijk zijn er uitzonderingen. De regels zijn ter bescherming van landschap, natuur en cultuurhistorische en archeologische waarden. Door het landschap lopen provinciale en andere wegen. Om die reden wordt er geen onderscheid gemaakt tussen provinciale wegen en andere wegen. Bijlage 16 hoort bij de artikelen 7.12 t/m 7.15 van de interim verordening en daar hoort een kaart bij. Wanneer in de provinciale plannenviewer op bijv. artikel 7.12 wordt geklikt, verschijnt het werkingsgebied op de kaart dat bij het artikel hoort. De kaart zal ook aan bijlage 16 worden gekoppeld. Uit bijlage 16, onderdeel D, eerste lid valt af te leiden dat het inderdaad om lokale locaties gaat. Dit blijkt uit het vereiste dat het moet gaan om borden langs autowegen <u>door of langs</u> het desbetreffende gebied, dan wel <u>bij de toegang of uitgang</u> van het desbetreffende gebied. Uit bijlage 16, onderdeel L, tweede en vierde lid, valt af te leiden dat handelsreclame niet is toegestaan. De borden, spandoeken en vlaggen voor een openbare wedstrijd, manifestatie, evenement of tentoonstelling dienen alleen betrekking te hebben op de desbetreffende openbare wedstrijd, manifestatie, evenement of tentoonstelling en mogen niet worden gebruikt voor de gebruikelijke commerciële uitoefening van een beroep, bedrijf of dienst.</p> <p>Aanpassing verordening: De kaart behorend bij artikelen 7.12 t/m 7.15 wordt ook gekoppeld aan bijlage 16.</p>
098	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Om duurzame mobiliteit binnen de provincie Utrecht te bevorderen zou een instructieregel opgenomen kunnen worden waarin voor nieuwe ontwikkelingen de basisprincipes uit de 'Ladder van Verdaas' worden toegepast.	De basisprincipes voor verstedelijking in de omgevingsvisie (p.85) grijpen terug op de zogenoemde "Ladder van Verdaas". De instructieregels voor mobiliteit passen bij deze principes.
123	Cumela Nederland	Neem instructieregels op die het mogelijk maken om specifieke inrichtingseisen aan provinciale wegen toe te kennen inzake de toegankelijkheid voor langzaam rijdend (land)bouwwerkeer mogelijk maken (par. 4.2).	Een instructieregel is gericht tot gemeenten. Het toegankelijk maken van een provinciale weg voor landbouwwerkeer is een eigen bevoegdheid van GS o.g.v. de Wegenverkeerswet. GS kunnen dus besluiten of het nodig is om een provinciale weg toegankelijk te maken voor langzaam rijdend (land)bouwwerkeer. Dit hoeft dus niet in de interim verordening geregeld te worden.
098, 136	Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Federatie Groene Heuvelrug	Verzoek tot aanpassing maximum snelheid op wegen door natuurgebieden.	De snelheid op de provinciale weg wordt geregeld in de Wegenverkeerswet en het Besluit administratieve bepalingen wegverkeer. Deze regelingen gaan niet op in de Omgevingswet. Daarom wordt dit niet in de Interim verordening geregeld.
028	Regio Food Valley	Artikel 4.31 Verwijderen of verleggen van werken en objecten: hoe verhoudt zich dit tot de Rondweg-Oost?	Bij het verruimen of wijzigen van een weg kan het nodig zijn dat een (bouw)werk of een ander object wordt verlegd of verwijderd. Artikel 4.31 is een vangnet als er geen overeenstemming wordt bereikt met de eigenaar van het (bouw)werk of ander object.
139	Gemeente Houten	Artikel 4.37 wordt de provincie gevraagd om dit vraagstuk regionaal op en aan te pakken.	Op grond van dit artikel mag het bestemmingsplan in het beperkingengebied geen nieuwe gebouwen toestaan. Het bouwen van woningen wordt regionaal aangepakt. Zie verder de reacties in hoofdstuk 9.

174	RUD Utrecht	Aanbevolen wordt om voor luchthavens de bepalingen van de Beleidsregels ontheffingen TUG provincie Utrecht 2018 (Prb 2018, 7680, 18-10-2018) in de verordening op te nemen. Hoe zit het met de mogelijkheden voor vergunningen in de buffer rondom NNN en Groene Contour (zie toelichting)?	De Beleidsregels ontheffingen TUG provincie Utrecht 2018 zijn gebaseerd op de Luchtvaartwet. Deze wet gaat niet op in de Omgevingswet. Daarom wordt dit niet in de Interim verordening geregeld. Binnen deze bufferzone is gemotoriseerd land en opstijgen uitsluitend toegestaan als de aanvrager voor de aanwijzing van een terrein als luchtvaartterrein voldoende heeft aangetoond dat dit geen invloed heeft op het gevoelige gebied (het zogenaamde nee, tenzij regime). Ook moet er voldaan worden aan de eisen van de natuurwetgeving en het daarop gebaseerde provinciale beleid en regels. Overigens is er geen sprake van een vergunning: er wordt een luchthavenregeling of -besluit vastgesteld als voldaan wordt aan de eisen.
151	Rijkswaterstaat Midden-Nederland	RWS wil graag betrokken worden bij de uitwerking van paragraaf 4.6 Externe veiligheid basisnet in de Omgevingsverordening.	Externe veiligheid in het kader van de Omgevingswet is nog in ontwikkeling. Zodra dit is uitgekristalliseerd kan de provincie Utrecht ingaan op de vraag of er aanvullende provinciale regelgeving moet komen. De verwachting is dat in 2021 helderheid komt over de ontwikkelingen en dat in 2022 regelgeving ingevuld kan worden bij de eerste wijziging van de Omgevingsverordening. Over het nut en de noodzaak om regels te stellen gaat de provincie in 2021 in overleg met Rijkswaterstaat.
157	Stichting De Boom	Een (snel)fietsroute over de Ponlijn is ongewenst.	In de verordening staat er geen fietsroute over de Ponlijn. Er is wel een bestaande fietsroute langs de Grebbelinie.
174	RUD Utrecht	In de artikelen over ontgrondingen (paragraaf 4.8) moet verwezen worden naar de Omgevingswet.	De provincie zal de aanbevelingen betrekken bij het opstellen van het Ontwerp Omgevingsverordening (op grond van de Omgevingswet).
046	Gemeente Woerden	Wegenkaart nakijken	Aanpassing verordening: de kaart is gecheckt en wordt aangepast; zie H18 Kaartbijlage.
		Ambtshalve wijzigingen H4	
		Artikel 4.42 Toedeling vaarwegbeheer	In artikel 4.42 is het onderscheid tussen de formele vaarwegbeheerder en de uitvoerder van het vaarwegbeheer niet helder. Dit onderscheid moet duidelijk zijn in het artikel. De lijsten uit de huidige Waterverordening worden daarvoor gebruikt. Daarnaast is het aanwijzen van de nautische beheerder niet in de interim verordening geregeld. Omdat nu niet duidelijk is of en wanneer een aparte vaarwegenverordening zal worden gemaakt, wordt dit aan artikel 4.42 toegevoegd. Een lijst met daarop de vermelding bevoegd gezag, beheer en nautisch beheer. Het werkingsgebied van artikel 4.42 wordt Vaarwegen. Aanpassing verordening: tekst van artikel 4.42 aanpassen (inclusief het werkingsgebied) en nieuwe bijlage (17) toevoegen.
		Aanduiding 'weg met provinciaal belang' op kaart	
046	Gemeente Woerden	De kaart behorend bij artikel 4.3 klopt niet. Aan de westkant van de kern Woerden is een niet bestaande weg ingetekend. Daarnaast ontbreekt aan de oostkant een verbinding in uw provinciale bereikbaarheidsnetwerk. Wij doelen hierbij op de verbinding tussen de Steinhagenseweg en de provinciale weg bij Geestdorp. Mocht de kaart in uw ogen wel correct zijn, dan horen wij graag een toelichting waarom u deze opvatting heeft.	De verbinding ten westen is inderdaad ten onrechte op deze kaart gezet, deze was onderdeel van het verwachte nieuwe wegennet in de PRS. De verbinding tussen Geestdorp en de Steinhagenseweg was en is echter geen onderdeel van het regionaal wegennet. Aanpassing kaart aanduiding 'provinciaal bereikbaarheidsnetwerk' (zie H18 kaartbijlage). Naast deze wijziging is ook ambtshalve een wijziging doorgevoerd t.h.v. Rhenen.

10. Interimverordening: Energie (H5)

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
054	Gemeente Utrecht	Wat wordt bedoeld met passende bodemkwaliteit bij zonnevelden; artikel 5.5?	<p>Tijdens de aanleg van de zonnevelden zijn het voorkomen van bodemverdichting, erosie en verslemping specifieke aandachtspunten. Erosie en verspoeling van de bodem kunnen een probleem zijn als panelen vlak liggen en de ruimte tussen rijen panelen minimaal is. Vooral als de vegetatie zich slecht kan ontwikkelen en het zonnepark op een helling gebouwd is, kunnen deze problemen ontstaan. Het is van belang het bodemleven en de waterkwaliteit in stand te houden en bodemdaling zo veel mogelijk te voorkomen. Uitloggen van materialen die via de bodem of rechtstreeks in het (grond)water kunnen komen moet tegengegaan worden. Ook het wegnemen van licht of inbreng van chemische stoffen kan negatieve effecten hebben, die vermeden moeten worden.</p> <p>Aanpassing verordening: Aan artikel 5.5, eerste lid, onder b wordt 'en waterkwaliteit' na bodemkwaliteit toegevoegd en de toelichting wordt aangevuld met delen uit bovenstaande reactie.</p>
060	TPSolar, Solarfields en GroenLeven	Zonnepark-ontwikkelaars geven aan dat de regels voor zonnevelden gedegen en werkbaar zijn. Indiërs verzoeken om uitsluiting van zonnevelden in Natura2000 gebieden.	Natura 2000-gebieden zijn, net als ganzenrustgebieden, uitgesloten voor zonnevelden. Deze staan daarom niet op de kaart waar zonnevelden (eventueel onder voorwaarden) mogelijk zijn. Dit is hoe de verordening werkt; een combinatie van kaart en regels. Het verwerken in de regels zou betekenen dat dit dubbel aangegeven wordt en dat is niet zoals het systeem werkt. In de toelichting wordt wel aangegeven.
060, 098, 149	TPSolar, Solarfields en GroenLeven, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	Vastlegging van (financiële) participatie in regels.	<p>Financiële participatie is niet in regels vastgelegd, omdat dit niet altijd haalbaar of wenselijk is. In de algemene toelichting op hoofdstuk 5 van de interim verordening is opgenomen dat "de omgeving financieel moet kunnen meeprofiteren van de opbrengsten". De motivering op een bestemmingsplan moet onder meer een beschrijving bevatten van hoe de omwonenden en andere stakeholders in de planvorming zijn betrokken (artikel 5.4, vierde lid, onder c). Zie ook de beantwoording bij het visiedeel in paragraaf 4.3 Duurzame Energie onder het kopje Financiële participatie.</p> <p>Aanpassing verordening: Aan de toelichting op paragraaf 5.1 Wind, zon en biomassa wordt toegevoegd: 'De provincie streeft er naar om minimaal 50% lokaal eigendom te bewerkstelligen.'</p>
064	TenneT TSO B.V.	Rekening houden met hoogspanningsleidingen en TenneT wil betrokken worden bij de ontwikkelingen/uitwerkingen van de omgevingsverordening, specifiek met betrekking tot Energie	<p>In hoofdstuk 5 van de interim verordening zijn de gebieden aangegeven waar duurzame energie mogelijk is. Dat wil niet zeggen dat het ook op alle plekken kan. Dat is mede afhankelijk van de (andere) regels uit de interim verordening en wet- en regelgeving. Om misverstanden te voorkomen, nemen we in de toelichting op hoofdstuk 5 op dat er (ook) rekening moet worden gehouden met hoogspanningsleidingen. Bij nieuwe ontwikkelingen/uitwerkingen van de omgevingsverordening gaat de provincie graag met TenneT in gesprek.</p> <p>Voor de omgevingsplannen verwijzen we TenneT naar de gemeenten.</p>
112	Particulier	Windturbines liever max.150m hoog i.p.v. 3MW en graag strengere eisen aan duurzame energie in het algemeen.	<p>Juist omdat de ervaring leert dat de technische specificaties door innovatie zeer snel veranderen, is gekozen voor de formulering van windturbines van 3 MW of meer toestaan. Van minder vermogende turbines vindt de provincie dat hun energie-opbrengst</p>

			<p>niet genoeg oplevert in verhouding met de impact die turbines hebben op de omgeving. Wanneer de windturbines niet meer gebruikt worden, moeten ze worden opgeruimd. Omwonenden moeten tijdig geïnformeerd worden over de ontwikkelingen. Ook moeten ze inspraak kunnen leveren op het ontwerp bestemmingsplan in de conceptuele fase. Daarnaast moet de omgeving financieel kunnen meeprofiteren van de opbrengsten van de windturbines vanaf 3 megawatt (MW) en van de zonnenvelden.</p> <p>Aanpassing verordening: in de toelichting op hoofdstuk 5 wordt opgenomen dat ook rekening moet worden gehouden met hoogspanningsleidingen.</p>
129, 155	Regio Amersfoort, Particulier	Indieners verzoeken om windturbines op erven tot 25-35m hoog toe te staan i.p.v. 20m, die net te weinig rendement leveren.	De provincie kiest voor kleine solitaire windturbines met ashoogte tot 20 meter. De iets grotere solitaire windturbine levert niet genoeg energie op in verhouding met de impact die zo'n solitaire windturbine heeft op de omgeving.
041	Gemeente Amersfoort	Graag meer ruimte voor lokaal maatwerk voor windenergie.	Leden 2 en 3 van artikel 5.4 bieden juist ruimte voor lokaal maatwerk: onder voorwaarden is het mogelijk om af te wijken van 3 MW of om een solitaire windturbine te realiseren.
136, 149	Federatie Groene Heuvelrug, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	Verzoekt om het schrappen van de voorwaarde artikel 5.4, eerste lid onder a van de combinatie van meerdere windturbines, omdat dit in een stiltegebied niet altijd wenselijk is en 1 molen misschien wel kan. En de doelstelling voor een stiltegebied hier aan te geven.	De provincie is het hiermee eens en daarom bevat artikel 5.4, derde lid een uitzondering voor de solitaire windturbine. De doelstellingen voor het geluidsniveau in een stiltegebied staan in paragraaf 9.4 en zijn hier van toepassing. Onder voorwaarden kunnen windturbines ook in een stiltegebied geplaatst worden (artikel 9.26).
136	Federatie Groene Heuvelrug	Gronden moeten na beëindiging van de energieopwekking nog steeds geschikt moeten zijn voor de oorspronkelijke functie (natuur, landbouw).	Er geldt een opruimplicht wanneer de windturbines of zonnepanelen niet meer worden gebruikt. Eens met zienswijze dat de gronden na beëindiging van de energieopwekking nog steeds geschikt moeten zijn voor de oorspronkelijke functie. In artikel 5.5, eerste lid, onder b is mede daarom de voorwaarde gesteld dat zonnepanelen worden geplaatst in een opstelling die ruimte biedt voor een bij het gebied passende bodemkwaliteit. In de toelichting is dit nader uitgewerkt.
112, 136, 149, 155, 157	Federatie Groene Heuvelrug, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties, Particulieren, Stichting De Boom	Verzoek om geen energieopwekking toe te staan in H6 in Natura 2000, ganzenrustgebieden, het NNN, weidevogelgebieden (alleen wanneer kan worden aangetoond dat er wordt bijgedragen aan een verbetering van het leefgebied van weidevogels; nee, tenzij) en stiltegebieden (artikel 9.26). Verzoek om de Groene Contour alleen voor de landbouw (155) of natuur (157) beschikbaar te houden.	<p>In Natura 2000-gebieden en ganzenrustgebieden zijn windturbines > 3 MW en zonnenvelden uitgesloten. In het NNN zal voldaan moeten worden aan de NNN regels en zijn ontwikkelingen alleen onder voorwaarden mogelijk. Voor weidevogelkerngebieden geldt dat ontwikkelingen alleen mogelijk zijn als aantoonbaar en in samenhang met de ontwikkeling minstens sprake is van behoud van de kwaliteit leefgebied van weidevogels. Hier wordt geen aantoonbare verbetering meer geëist, omdat dit een te grote verzwarende van de eisen betekent en dit beleidsneutraal zou blijven. Zie ambtshalve wijziging bij H6 Natuur. Overigens wordt een verkenning gedaan om de bescherming van het leefgebied van weidevogels te verbreden naar andere thema's, zoals bijv. wonen en werken. Het resultaat wordt indien gewenst verwerkt in de Omgevingsverordening.</p> <p>In stiltegebieden kan onder voorwaarden (zie artikel 9.26) windturbines worden geplaatst. De windturbines moeten regionaal afgestemd worden, inclusief directe betrokkenheid van de provincie. Bij de opstelling van de windturbines moeten de effecten zo beperkt mogelijk blijven. Ook moet aangesloten worden op het geluidsniveau van de stiltegebieden. Via vergunningverlening kan de meest stille beschikbare techniek aan de orde komen.</p>

069	Vattenfall	Graag toelichten artikel 6.12 i.v.m. aantoonbare verbetering van het leefgebied van de weidevogels.	Er zal een handreiking worden opgesteld om duidelijk te maken wat bedoeld wordt met mits aantoonbaar per saldo minimaal behoud van kwaliteit leefgebied van weidevogel. N.B. Er wordt geen aantoonbare verbetering meer geëist, omdat dit een te grote verzwarende van de eisen betekent en dit beleidsneutraal zou blijven. Zie ambtshalve wijziging bij H6 Natuur. Aanpassing verordening: In de toelichting zal vermeld worden dat er met het oog op het leefgebied weidevogelkerngebieden (artikel 6.12) een handreiking wordt opgesteld.
053, 074, 112, 149	Gemeente Rhenen, Vereniging Natuur en Milieu IVN Wijk bij Duurstede, particulier, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	Biomassa levert veel CO2 op en moet uitgesloten worden (112). Als biomassa een optie is: vertaal de provinciale belangen dan naar concrete voorwaarden en eisen aan biomassa-installaties. Naast eisen aan de locatie en omvang van de installatie, ook eisen aan de herkomst van materialen (brandstof) en uitstoot (fijnstof) (074, 149). Ook een opruimplicht instellen na beëindiging van de activiteit (053).	Onder de Omgevingsvisie, 4.3 Ruimte voor duurzame energie, kopje 'Ruimte voor energie uit biomassa' worden deze zienswijzen in het kader van de Omgevingsvisie beantwoord.
		Ambtshalve wijzigingen H5	
		Kleinschalig en grootschalige biomassa aanvullen	In de omgevingsvisie wordt een onderscheid gemaakt tussen klein- en grootschalige biomassa. Praktisch betekent kleinschalig op een erf en grootschalig op een bedrijventerrein. Dit wordt in de toelichting van artikel 5.6 van de Interimverordening opgenomen. Aanpassing verordening: nadere duiding van klein- en grootschalige biomassa wordt opgenomen in de toelichting van artikel 5.6.

11. Interimverordening: Natuur (H6)

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	Gewenste aanpassingen: Opnemen dat voor ganzenrustgebieden geldt dat er geen ontwikkelingen zijn toegestaan die de geschiktheid van het gebied aantasten voor de winterrust van ganzen. Opnemen dat in een bestemmingsplan wordt gevraagd om een beschrijving van het door de gemeente te voeren beleid ter zake en de wijze waarop met ganzenrustbelang is omgegaan. Opnemen in de toelichting dat de provincie in ganzenrustgebieden ruimte geeft aan overwinterende trek ganzen. Nederland heeft voor deze ganzen een Europese beschermingsplicht.	In de titel onder 6.1 zijn geen regels opgenomen met betrekking tot ganzenrustgebieden en dit kan worden verwijderd uit de titel. Er is overigens geen algemene ruimtelijke bescherming van ganzenrustgebieden. Wel zijn deze gebieden gevrijwaard van zonnevelden en windturbines van 3 MW of meer (zie artikel 5.4 en 5.5 en de bijbehorende toelichtingen). Aanpassen verordening: ganzenrustgebieden wordt uit de titel 6.1 geschrapt.
129, 136, 143	Regio Amersfoort, Federatie Groene Heuvelrug, Natuurmonumenten Zuid-Holland	Artikel 6.2 kan niet nageleefd worden. De externe werking van N2000-gebieden mist. Ook om de NNN graag een natuurrandzone (136).	De instructieregel in artikel 6.2 heeft betrekking op het NNN. Desondanks kunnen we ons voorstellen dat het eerste lid onder b de indruk kan wekken, of zó kan worden gelezen dat hiermee een soort externe werking wordt bedoeld. De NNN-regelgeving kent geen externe werking. Om deze onduidelijkheid weg te nemen, passen we dit artikel enigszins aan. Voor Natura 2000-gebieden geldt overigens wel externe werking. Voor natuurrandzones zie verder ook Nota van beantwoording onder Omgevingsvisie, 4.7.1 kopje Robuust natuurnetwerk van hoge kwaliteit . Aanpassing verordening: artikel 6.2, eerste lid onder b laten vervallen. Artikel 6.2 Instructieregel bescherming natuurnetwerk Nederland 1. Een bestemmingsplan dat betrekking heeft op locaties binnen het Natuurnetwerk Nederland bevat bestemmingen en regels die strekken tot bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de kwaliteit, de wezenlijke kenmerken en waarden en samenhang van het natuurnetwerk Nederland. 2. De motivering van een bestemmingsplan bevat een onderbouwing waaruit blijkt dat aan de voorwaarden is voldaan.
098, 149, 159	Stichting Milieuzorg Zeist, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties Stichting Natuur en Landschap Lage Vuursche	Aantal regels voldoet niet aan het oogmerk van artikel 6.1. Verzoek tot schrappen term kwaliteit in artikel 6.2. In artikel 6.2, eerste lid, onder a wordt verwezen naar "de kwaliteit" van de NNN, maar het is niet duidelijk wat deze verwijzing toevoegt aan c.q. in hoeverre dit anders is dan "de wezenlijke kenmerken en waarden" van het NNN en "de samenhang" van het NNN. Teneinde beter te borgen dat de 'wezenlijk kenmerken en waarden' van het NNN ook echt niet achteruitgaan, zou dus o.i. in ieder geval eveneens in artikel 6.2, eerste lid, onder b moet worden aangegeven, net als overigens overeenkomstig onder a, dat de kwaliteit, dus de wezenlijke kenmerken en waarden, en oppervlakte niet achteruitgaan, evenals dat de samenhang tussen gebieden van het NNN wordt behouden. In artikel 6.2, eerste lid, onder b wordt aangegeven dat een bestemmingsplan moet verzekeren dat "de kwaliteit" van het NNN	Vooruitlopend op de Omgevingswet is aansluiting gezocht bij het Bkl. Artikel 6.2 is een weerslag van (een deel van) artikel 7.8 Bkl. In artikel 7.8 Bkl staat dat in ieder geval de kwaliteit en oppervlakte van het NNN niet mogen achteruitgaan en dat de samenhang tussen de gebieden van het NNN wordt behouden. Dit zal toegevoegd worden in artikel 6.1 Oogmerk. Daarmee wordt de voorwaarde uit artikel 6.2 verduidelijkt. Artikel 6.2 wordt aangepast in de zin dat de bestemmingen en regels moeten strekken tot bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de kwaliteit, de wezenlijke kenmerken en waarden en samenhang van het NNN. De toelichting op artikel 6.2 zal ook aangepast worden. Aanpassing verordening: <ul style="list-style-type: none"> • Aan artikel 6.1 (oogmerk) toevoegen dat de kwaliteit en oppervlakte van het NNN niet achteruit mag gaan en dat de samenhang tussen de gebieden van het NNN worden behouden. • Toelichting op artikel 6.2 aanpassen.

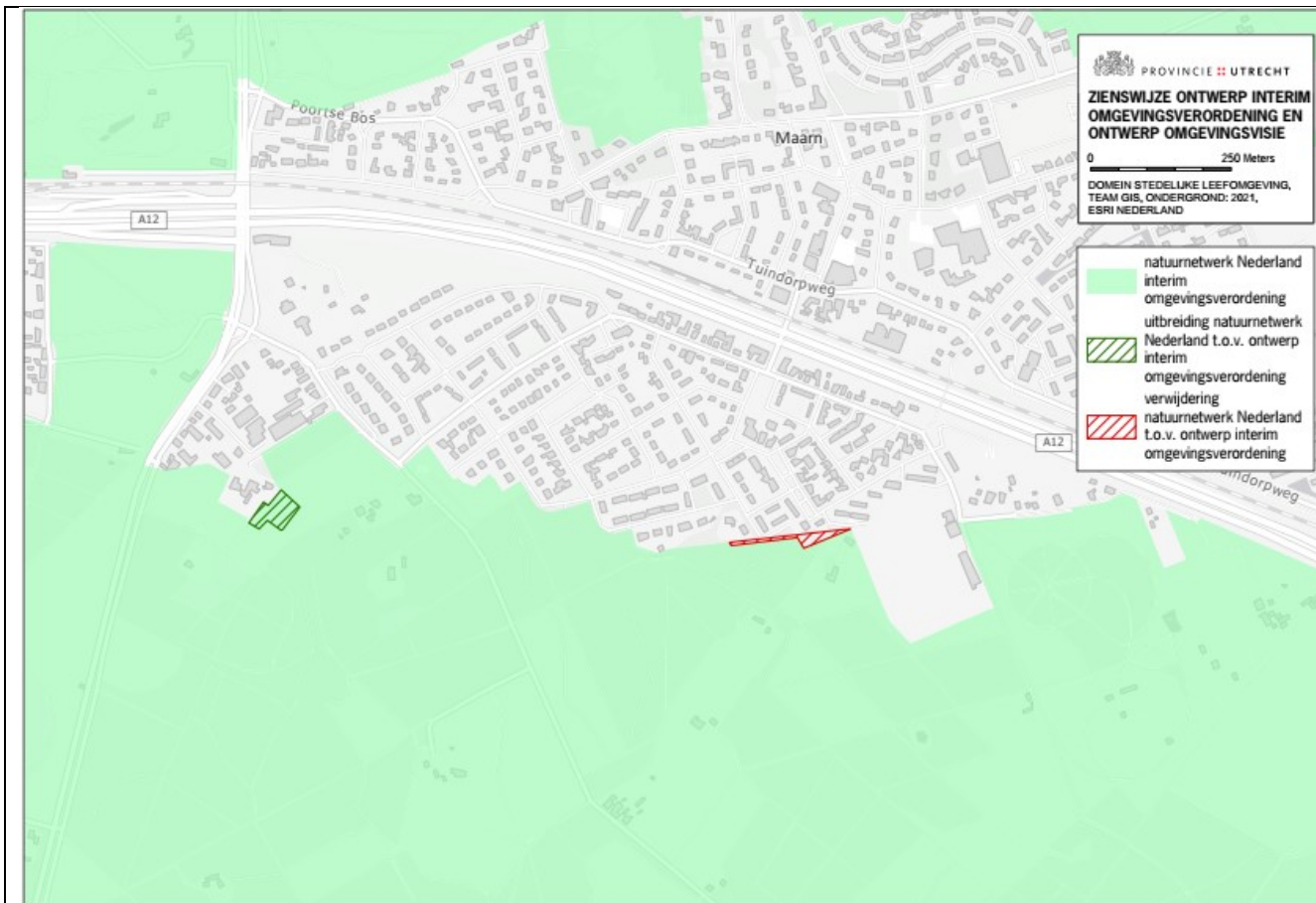
		niet achteruit gaat, maar het is niet duidelijk hoe deze voorwaarde zich verhoudt tot de voorwaarde onder a waarin staat dat bestemmingen en regels moeten strekken. "tot bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de kwaliteit...". Dit kan leiden tot verwarring: "niet achteruitgaan" is een andere/lichtere voorwaarde dan "beschermen, in stand houden, verbeteren en ontwikkelen". Hetzelfde geldt voor "de samenhang" van de NNN.	
149, 159	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties, Stichting Natuur en Landschap Lage Vuursche e.o.	Regels NNN herformuleren. Liever geen ja, mits principe hanteren.	Voor het NNN geldt nog steeds het "nee-tenzij principe" en geen "ja, mits". Dit volgt uit de wetgeving. In de regels is opgenomen dat er geen sprake mag zijn van nieuwe bestemmingen en regels, die ruimtelijke ontwikkelingen toestaan die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de wezenlijke kenmerken en waarden, of die kunnen leiden tot een vermindering van de kwaliteit, de oppervlakte of de samenhang van het natuurnetwerk Nederland. Hier zijn vervolgens een drietal uitzonderingen (groot openbaar belang, meerwaardebenadering en kleinschalige ontwikkelingen) op waarbij aantasting onder de genoemde voorwaarden mogelijk zijn. Zie ook de Nota van beantwoording m.b.t. de Omgevingsvisie, 4.7.1 onder kopje 'Bescherming NNN en Groene contour'.
049, 149,	De Groene Buffer, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties,	Artikel 6.3 is geen beleidsneutrale wijziging van het bestaand beleid. Aanpassen artikel 6.3: geen uitzonderingen naast groot openbaar belang.	Het "nee-tenzij" is t.o.v. de PRV wat aangepast om de regels nu aan te laten sluiten op de Omgevingswet en het Bkl. De termen "significante aantasting" en "per saldo" komen niet terug in het Bkl. Dat betekent dat elke aantasting een aantasting is en dat alle aantastingen gecompenseerd moeten worden. Binnen de provincie Utrecht kennen we echter veel andere functies binnen het NNN. De uitzonderingen van artikel 6.3 zijn nodig om deze functies in stand te kunnen houden en daar waar nodig te versterken. Daarnaast willen we de mogelijkheden open houden om tot een versterking van het NNN te komen door een gebiedsgerichte benadering. We hebben hier de meerwaardebenadering voor opgenomen. De meerwaardebenadering is vergelijkbaar met de saldobenadering uit de PRV. NB Wij gaan de uitwerking van de regels nauwgezet volgen zodat we, zo nodig, bij een volgende verordening aanpassingen kunnen doen.
047, 052, 120, 129, 130, 131, 157	Gemeente Baarn, gemeente Utrechtse Heuvelrug, Landgoed Lockhorst, Regio Amersfoort, NV Landgoed Anderstein en BV Landgoed 't Stort, 't Schoutenhuis bv namens diverse landgoederen, Stichting De Boom	Vaak wordt tegen beperkingen aanlopen die voortvloeien uit de NNN, ook voor noodzakelijke ontwikkelingen die elders niet inpasbaar zijn. De regeling voor de NNN wordt erg star bevonden, daar waar behoud van waarden enige ruimte vraagt. Er is begrip voor dat de provincie wat betreft de NNN gebonden is aan de nationale wetgeving. Maar daarbinnen is nog altijd een flexibele houding mogelijk. Wij zien in de door u voorgestelde regelingen strijd met andere doelstellingen, zoals het behoud van cultuurhistorische waarden – instandhouding rijksmonumenten. Wij vragen uw aandacht hiervoor en stellen een meer integrale afweging van alle belangen voor. Een te starre interpretatie leidt ondanks alle goede bedoelingen en ondanks de mogelijkheden tot beperkingen die bijvoorbeeld de duurzame instandhouding van de landgoederen bemoeilijkt of zelfs in gevaar brengt. Een zorgvuldige afweging waarin ook versterking van de NNN door verleggen van de structuur als compensatiemogelijkheid zal bijdragen aan	In de provincie Utrecht hebben we relatief veel andere functies binnen het NNN. Ontwikkelingen binnen deze gebieden vragen om een zorgvuldige afweging. Wij volgen de regels die het rijk aan de provincie heeft meegegeven. Deze regels zijn in de interim verordening omgezet naar instructieregels aan gemeenten. Dit betekent dat de kwaliteit, de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakte en samenhang van het NNN niet mag verslechteren en dat ontwikkelingen daarom alleen onder (strengere) voorwaarden mogelijk zijn. Binnen deze voorwaarden geven wij wel ruimte voor ontwikkelingen die in samenhang leiden tot een verbetering van het NNN: de meerwaardebenadering (artikel 6.3, eerste lid, onder b) waarin de mogelijkheid wordt geboden om ontwikkelingen samen te laten gaan met een op gebiedsniveau verbetering van het NNN. Hierbij gaat de ontwikkeling als het ware hand in hand met de verbetering van de kwaliteit en kwantiteit van het NNN. Daarnaast bevat artikel 6.3, eerste lid, onder c een uitzondering voor kleinschalige ontwikkelingen. Bij de formulering van artikel 6.3 is aansluiting gezocht bij artikel 7.8 Bkl. De termen "significante aantasting" en "per saldo" komen niet terug in het Bkl. Dat betekent dat elke aantasting een aantasting is en dat alle aantastingen gecompenseerd moeten worden.

		<p>evenwichtige ontwikkelingen die een integrale oplossing bieden. Gevraagd wordt om bij de toepassing en interpretatie van met name artikel 6.3 een niet al te starre houding aan te nemen. Genoemd worden: vakantieparken, landgoederen (047, 052). Alle ingrepen in de NNN moeten gecompenseerd worden omdat het woord significant verdwenen is; dat is ongewenst. Er kan ook geen gebruik gemaakt worden van het verstedelijkingsverbod (artikel 9.2). Landgoederen realiseren natuurdoelen en hebben economische dragers nodig. Nu gaan landgoederen op slot.</p>	<p>In de zienswijzen wordt aangegeven dat compensatie binnen gronden van het landgoed (op grond van artikel 6.5, derde lid) te veel belemmering oplevert voor de duurzame instandhouding van het landgoed. Wij kunnen ons vinden in dit standpunt en passen de interim verordening hierop aan. Hierbij gaan we er van uit dat in eerste instantie binnen het landgoed gezocht wordt naar compensatiemogelijkheden. Dit kan op locaties waar nu o.a. bestaande verharding of bebouwing is. Ter verduidelijking voegen we dit toe aan de regels. Als compensatie op het eigen terrein niet mogelijk is, dan volstaat compensatie buiten het landgoed.</p> <p>De veronderstelling dat de meerwaardebenadering (artikel 6.3, eerste lid, onder b) niet binnen het NNN uitgevoerd kan worden, is niet terecht. De meerwaardebenadering biedt mogelijkheden om op de schaal van het landgoed tot verbetering van het NNN te komen in samenhang met de duurzame instandhouding van het landgoed.</p> <p>Het NNN is door de provincie aangewezen (op grond van artikel 2.10.2 van het Barro). In het NNN ligt het primaat bij de natuur en er gelden strikte regels ter bescherming van de natuurwaarden. Een aantal verblijfsrecreatieterreinen ligt binnen de begrenzing van het NNN. De niet-natuurfuncties zoals verblijfsrecreatieterreinen zijn binnen het NNN gebracht om versnippering van de natuur te voorkomen en samenhang te behouden. Wij realiseren ons dat dit voor de bedrijven die zijn gelegen binnen het NNN het vinden van ontwikkelruimte op bedrijfsniveau lastig is. Een gebiedsgerichte aanpak lijkt kansrijker te zijn, waarbij bijvoorbeeld de natuur-ruimte die vrijkomt bij bedrijfsbeëindiging benut wordt door blijvende bedrijven. Wij bekijken vanuit het Programma Recreatie en Toerisme op welke wijze wij hierbij de ondernemers en gemeenten kunnen ondersteunen, wellicht vanuit het project vitale parken.</p> <p>Aanpassing verordening:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toevoegen aan tweede lid van artikel 6.3: (...) Onder de oppervlakte van het natuurnetwerk Nederland als bedoeld in het eerste lid wordt in ieder geval niet de bestaande legale bebouwing, erven en verhardingen begrepen. • Derde lid van artikel 6.5 zo aanpassen dat compensatie ook elders kan plaatsvinden. • Ter verduidelijking in de toelichting: artikel 6.3, eerste lid, onder b (situaties waarbij er sprake is van het ontstaan van meerwaarde (meerwaardebenadering / de saldobenadering) de woorden “de saldobenadering” te schrappen.
112, 136	Particulier, Federatie Groene Heuvelrug	<p>Sta geen achteruitgang toe (136) en beschrijf beter wanneer aantasting voor groot openbaar belang mogelijk is, zodat maximaal wordt geborgd dat aantasting van waarden niet wordt toegestaan.</p>	<p>Doel van artikel 6.3 is het beschermen en borgen van de natuur in het NNN. Alleen als er sprake is van groot openbaar belang én reële alternatieven ontbreken, dan is onder voorwaarde aantasting van het NNN toegestaan. In de toelichting op artikel 6.3, eerste lid, onder a wordt dit nader uitgelegd. Een reëel alternatief kan ook een andere locatie of een andere vorm zijn. Als een alternatief tot geen of een kleinere aantasting van het NNN leidt, dan verdient dat alternatief de voorkeur.</p>
041, 054, 074, 098, 136, 149,	Gemeente Amersfoort, Gemeente Utrecht, Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Stichting Milieuzorg Zeist e.o.,	<p>Compensatie moet leiden tot een meerwaarde voor het NNN voor wat betreft kwaliteit, oppervlakte en samenhang. Dit in een kortere termijn dan de voorgeschreven 10 jaar. Liever vooraf compenseren (041) Eis dat binnen 10 jaar duidelijk aantoonbare meerwaarde voor het NNN moet leiden is afwijkend van bestaand beleid (159).</p>	<p>Compensatie moet inderdaad tijdig worden uitgevoerd. In het geval van de Meerwaardebenadering (artikel 6.3 eerste lid, onder b), genoemde termijn van 10 jaar ziet op het eindresultaat van de uitgevoerde compensatie, niet op het tijdstip van uitvoeren van de compensatie zelf. De compensatie zelf dient in de meeste gevallen voorafgaand aan en anders zo spoedig mogelijk na de ontwikkeling, doch uiterlijk binnen 3 jaar, te zijn uitgevoerd. Om gebruik te kunnen maken van de “meerwaarde-benadering” moet die</p>

159	Federatie Groene Heuvelrug, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties, Stichting Natuur en Landschap Lage Vuursche	De artikelen 6.3, eerste lid, onder b en 6.6, eerste lid zijn niet in lijn. Graag uitleg over het verschil tussen meerwaarde realiseren binnen 10 jaar, versus compensatie realiseren binnen 3 jaar, alsmede de reden van deze 2 van elkaar verschillende termijnen. Neem ten miste in het artikel (niet in de Toelichting) op dat een gebiedsvisie natuurknooppunten en -bedreigingen moeten beschrijven en mogelijkheden/kansen voor het oplossen van deze natuurknooppunten en -bedreigingen.	<p>uitgevoerde compensatie ook zodanig zijn dat de verdere ontwikkeling van de waarden op die compensatiegronden binnen 10 jaar ook nog tot een duidelijk aantoonbare meerwaarde leidt. Het is dus compensatie, waarvoor de standaardtermijn uit 6.6 geldt, met een plus in resultaat die er binnen 10 jaar moet zijn. Om dit te verduidelijken passen we de formulering van de regel (artikel 6.3, eerste lid, onder b) enigszins aan: ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot aantasting worden gecompenseerd binnen een met die ruimtelijke ontwikkeling samenhangend gebied en met dusdanige activiteiten dat de uitvoering van die activiteiten gezamenlijk binnen 10 jaar resulteert in een duidelijk aantoonbare meerwaarde voor het natuurnetwerk Nederland voor wat betreft kwaliteit, oppervlakte en samenhang.</p> <p>Het begrip "samenhangend gebied" is niet in de interim verordening gedefinieerd. Wat onder een samenhangend gebied wordt verstaan, hangt erg af van de concrete, specifieke omstandigheden van het geval. Het is afhankelijk van de aantasting, de omgeving, de waarden in de omgeving en de haalbaarheid van compensatie. Om die reden wordt geen definitie opgenomen. Wel komen we deels aan de zienswijzen tegemoet door in de regel expliciet te maken dat het moet gaan om een "met de ruimtelijke ontwikkeling" samenhangend gebied, zodat de compensatie niet héél ergens anders wordt verwezenlijkt. Ook nemen wij in de toelichting bij het artikel een uitleg op over de wijze waarop wij dit begrip willen invullen en wat er mee kan tellen. Hierbij moet in ieder geval gedacht worden aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de aanwezigheid van zones met bijzondere ecologische kwaliteit (bijzondere samenhang abiotische en biotische kenmerken, goed ontwikkelde systemen, zoals waardevolle oude boskernen); • gebieden die bepalend zijn voor de aaneengeslotenheid en robuustheid van het NNN; • de aanwezigheid van bijzondere soorten; • de aanwezigheid van essentiële verbindingen (bijvoorbeeld foerageer- en migratieroutes). <p>De borging van de realisatie wordt geregeld in artikel 6.6. Het artikel wordt aangepast.</p> <p>Aanpassing verordening: Artikelen 6.3 en 6.6 (inclusief toelichtingen) worden aangepast.</p> <p>Artikel 6.3, eerste lid, onder b wordt enigszins aangepast: ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot aantasting worden gecompenseerd binnen een met die ruimtelijke ontwikkeling samenhangend gebied en met dusdanige activiteiten dat de uitvoering van die activiteiten gezamenlijk binnen 10 jaar resulteert in een duidelijk aantoonbare meerwaarde voor het natuurnetwerk Nederland voor wat betreft kwaliteit, oppervlakte en samenhang.</p> <p>Artikel 6.6 Borging compensatie aantasting natuurnetwerk Nederland</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De realisatie van de compensatie, de ontwikkeling, de instandhouding en het beheer zijn verzekerd op het moment van vaststelling van het besluit waarmee de activiteit mogelijk wordt gemaakt. 2. De realisatie van de compensatie wordt in het bestemmingsplan zeker gesteld door middel van een voorwaardelijke verplichting waarin de aard en omvang van de compensatie is vastgesteld en waarin is bepaald dat de uitvoering van benodigde
-----	--	--	--

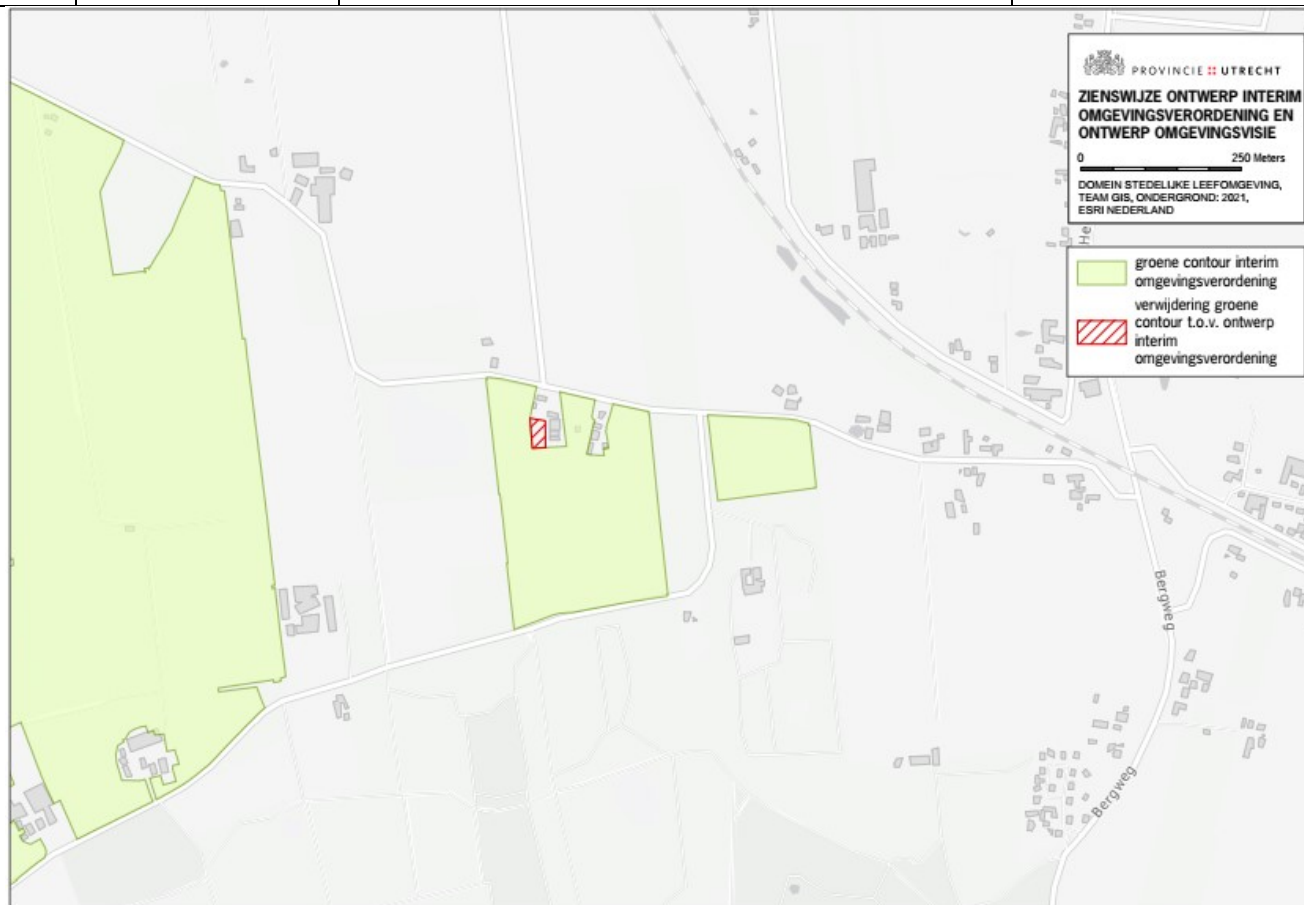
			compensatie zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval gegarandeerd binnen drie jaar na de ruimtelijke ontwikkeling, is uitgevoerd/gerealiseerd en daarna in stand wordt gehouden.
159	Stichting Natuur en Landschap Lage Vuursche	Wat wordt er bedoeld met de verwijzing naar “dusdanige activiteiten” en “het geheel van activiteiten”? Artikel 6.3 gaat in principe over bestemmingen en regels die meestal resulteren in activiteiten, maar niet noodzakelijkerwijs: als een nieuwe bestemming en regels worden opgenomen zonder dat op korte termijn tot invulling wordt overgegaan (bij voorbeeld omdat nog een ontheffing of vergunning nodig is), wat is dan ‘het geheel van activiteiten’? De verwijzing naar activiteiten is derhalve verwarrend en leidt mogelijk niet tot het gewenste resultaat.	Artikel 6.3 heeft betrekking op bestemmingen en regels. Er wordt in het artikel niet meer verwezen naar activiteiten.
159	Stichting Natuur en Landschap Lage Vuursche	Kleinschalige ontwikkelingen: In artikel 6.3, eerste lid, onder c is niet duidelijk hoe “ruimtelijke ontwikkelingen ... die beperkt worden gewijzigd of toegevoegd” zich verhouden tot de bestaande bestemming. Gaat het om ontwikkelingen die passen in de bestaande bestemming (b.v. uitbreiding van horecabestemming) of het toevoegen van een nieuwe, 2 ^e bestemming (b.v. toevoegen van hotel/verblijfsbestemming aan bestemming dagrecreatie). Lid 1 onder c lijkt zodoende meer mogelijkheden te bieden om bestaande bestemmingen (niet zijnde natuurbestemmingen) binnen het NNN te vergroten of te wijzigen nieuwe dubbelbestemmingen toe te voegen.	Artikel 6.3, eerste lid onder c: het gaat hier om bestaande ruimtelijke ontwikkelingen, zogenoemde ingesloten functies, waarvoor in een nieuw bestemmingsplan in het NNN wordt voorzien in een ruimtelijk beperkte wijziging van die ontwikkeling of een ruimtelijk beperkte toevoeging bij die ontwikkeling. Het gaat dus om wijzigingen of toevoegingen, in gebruik en/of bebouwing, die ruimtelijk beperkt zijn en daardoor een kleine/te verwaarlozen/geen invloed hebben op het NNN. Welke toevoegingen en wijzigingen in een bestemmingsplan hieronder vallen, is niet in zijn algemeenheid te zeggen en zal casuïstisch moeten worden gezien. Ontwikkelingen zoals geschetst door indiener – toevoegen van een nieuw hotel/verblijfsbestemming in het NNN – lijken er niet onder te vallen, omdat deze duiden op toevoegingen of wijzigingen met een behoorlijk grotere ruimtelijke impact dan de bestaande ingesloten functie.
068 149	Rijksvastgoedbedrijf, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	De doorwerking van de regel uit het Barro m.b.t. omheinde terreinen wordt gemist. In artikel 6.4, tweede lid: “tijdig” wijzigen in “vooraf”.	In artikel 6.4 van de interim verordening is het kader voor militaire terreinen als bedoeld in artikel 2.6.2., eerste lid, van het Barro die gelegen zijn in de NNN, opgenomen. Artikel 6.4, eerste lid, bepaalt dat de instructieregels betreffende de bescherming van het NNN, zoals vastgelegd in artikelen 6.2 en 6.3 van de interim verordening, niet van toepassing zijn op de militaire terreinen zoals aangewezen op grond van het Barro. Artikel 6.4, tweede lid, bepaalt voorts dat de nadelige effecten van (nieuwe) terreinverharding of bouwactiviteiten voor het NNN tijdig gecompenseerd moeten worden. Dit is inhoudelijk in overeenstemming met hetgeen is opgenomen in artikel 2.10.4. derde lid, van het Barro. Qua termen en formulering is er echter al aansluiting gezocht bij artikel 7.8, derde lid, van het Bkl: (...) tijdige compensatie plaatsvindt van de nadelige gevolgen voor het NNN door terreinverharding en bouwactiviteiten op die terreinen. Om die reden wordt het woord “tijdig” niet gewijzigd in “vooraf”. “Tijdige compensatie” hoeft niet aangescherpt en kan in voorkomende gevallen ook voorafgaand betekenen.
098	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Er wordt niet verwezen naar de NNN-wijzer?	In de interim verordening wordt de NNN-wijzer inderdaad niet benoemd. De NNN-wijzer is een handreiking behorende bij de PRV. Een aantal relevante onderdelen is nu in de regels en toelichting opgenomen. Dat betekent dat de NNN-wijzer waarschijnlijk vervalt of dat deze wordt aangepast (in de vorm van hulpwijzer).
131, 136	't Schoutenhuis bv namens diverse landgoederen, Federatie Groene Heuvelrug	Artikel 6.5 Eisen compensatie: houd bij de toeslageregels ook rekening met de biodiversiteit en het voorkomen van zeldzame en bedreigde soorten. Daarnaast wordt niet langer een geschikte mogelijkheid geboden om compensatie binnen NNN gebied plaats te laten vinden zonder	Indiener vraagt om in de toeslageregels ook het voorkomen van zeldzame en bedreigde soorten mee te nemen. Wij hebben dit eerder overwogen, maar dit bleek praktisch niet goed uitvoerbaar. Door echter in de toeslag de natuurtypen (met bijbehorende soorten) te betrekken, worden de soorten indirect betrokken. Daarnaast geldt voor het NNN sowieso dat beoordeeld moet worden of er geen sprake is van aantasting van soorten.

		<p>dat hiervoor de begrenzing van het NNN gelijktijdig moet worden uitgebreid. Dit is een enorme beperking ten opzichte van het huidige beleid en tevens een gemiste kans om NNN gebieden die nog niet ontwikkeld zijn alsnog te ontwikkelen dan wel NNN gebieden een kwalitatieve verbeterslag te geven. Daarnaast hebben veel landgoederen en particuliere eigenaren niet de mogelijkheid om bij een ontwikkeling in NNN-gebied nieuwe gronden toe te voegen aan NNN-gebied. Deze gronden zijn vaak middels langjarige contracten in gebruik bij derden.</p>	<p>Compensatie op agrarische gronden binnen het NNN (NNN agrarisch) is mogelijk op grond van artikel 6.5, vijfde lid, onder a. Het gaat hierbij overigens alleen om de gronden waar geen opgave voor natuurontwikkeling ligt. Dit is een verruiming ten opzichte van de PRV waarin dit alleen, binnen de voorwaarden, geldt voor de agrarische gronden die nog omgezet gingen worden naar natuur. Vergroting van het NNN door het toevoegen van nieuwe agrarische gronden, zonder natuurontwikkelingsdoelstellingen, achten wij inderdaad lastig uitvoerbaar. Wij passen de regel hierop aan.</p> <p>Aanpassen verordening artikelen 6.5 lid 4 en 5 Onder 6.5 lid 4 wordt c. binnen agrarische gronden binnen NNN waar volgens het Natuurbeheerplan geen nieuwe natuur moet worden ontwikkeld, wordt verplaatst van lid 5 naar lid 4</p>
054 149	Gemeente Utrecht, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	<p>Regels borging compensatie (artikel 6.6): compensatie oppervlak vervangen door compensatieopgave (in overeenstemming met Bijlage).</p> <p>In de artikelen 6.6 en 6.11 is de borging van natuur ten opzichte van de concept Ontwerp Omgevingsverordening (december 2019) niet meer in de regels opgenomen, maar staat het als verplicht opgenomen in de toelichting op het artikel. Weliswaar betreft het een overeenkomst tussen de provincie en de initiatiefnemer, maar wij vragen ons af waarom dit in de toelichting is opgenomen.</p> <p>In de artikelen 6.6 en 6.11 staat deels een verwijzing naar artikelen met een instructieregel. Onze suggestie is dat als een dergelijke overeenkomst verplicht is om het op te nemen in de regels zelf, als het optioneel is dan kan het in de toelichting worden opgenomen. Artikel 6.6 Lid 4 is naar onze mening redelijk stringent geformuleerd. Dit zou bij een ontwikkeling van groot algemeen belang tot grote gevolgen kunnen leiden.</p>	<p>De voorgestelde aanpassingen (o.m. omzetten van compensatieoppervlak in compensatieopgave) komen neer op een nog verdergaande compensatieopgave. Deze nemen wij niet over.</p> <p>Eens met indieners dat de formulering van artikel 6.6 duidelijker en beknopter kan. Artikel 6.6 wordt aangepast: het eerste en tweede lid kunnen vervallen. Een groot deel wordt gedekt door de voorwaardelijke verplichting uit het vierde lid. Het vierde lid wordt aangepast in de zin dat de realisatie van de compensatie in het bestemmingsplan zeker gesteld wordt door middel van een voorwaardelijke verplichting waarin de aard en omvang van de compensatie is vastgesteld en waarin is bepaald dat de uitvoering van benodigde compensatie zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval binnen drie jaar na de ruimtelijke ontwikkeling, is uitgevoerd of gerealiseerd en daarna in stand wordt gehouden.</p> <p>Deze formulering geeft bij groot openbaar belang projecten in principe voldoende ruimte om de compensatie uit te voeren.</p> <p>De overeenkomst tussen de provincie en de initiatiefnemers is in de toelichting opgenomen omdat dit geen instructieregel aan de gemeente is.</p> <p>Aanpassing verordening: artikel 6.6 Borging compensatie aantasting natuurnetwerk Nederland (inclusief toelichting). Artikel 6.6 Borging compensatie aantasting Natuurnetwerk Nederland</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De realisatie van de compensatie, de ontwikkeling, de instandhouding en het beheer zijn verzekerd op het moment van vaststelling van het besluit waarmee de activiteit mogelijk wordt gemaakt. 2. De realisatie van de compensatie wordt in het bestemmingsplan zeker gesteld door middel van een voorwaardelijke verplichting waarin de aard en omvang van de compensatie is vastgesteld en waarin is bepaald dat de uitvoering van benodigde compensatie zo spoedig mogelijk, maar in ieder geval gegarandeerd binnen drie jaar na de ruimtelijke ontwikkeling, is uitgevoerd/gerealiseerd en daarna in stand wordt gehouden.

Kaartaanpassing NNN bij Maarn (op basis van beantwoording van zienswijzen bij de Omgevingsvisie (blz. 171) is de NNN gewijzigd)

		Groene contour	
101	Particulier	Liever geen groene contour op perceel Haarweg 111 Leersum, omdat dit uitbreiding van het bedrijf beperkt en natuurcompensatie noodzakelijk is.	De Groene Contour is hier onnauwkeurig ingetekend en moet om het bouwperceel liggen. De begrenzing wordt aangepast op de kaart. Aanpassing verordening: de begrenzing van de Groene Contour wordt aangepast op de kaart; zie hieronder.

Kaartaanpassing Groene Contour bij Leersum (op basis van bovengenoemde zienswijze is de Groene contour gewijzigd)

052, 066, 067, 149	Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, Landgoed Eyckenstein, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	Bij realisatie van zonnevelden in ruil voor nieuwe natuur, hoeven de inrichtingsmaatregelen pas 25 jaar na plaatsing van de zonnepanelen te worden uitgevoerd. Dat is een zodanige tijdspanne, dat het zeer de vraag is of die realisatie er, anders dan op papier, ooit gaat komen. We vragen daarom in overweging te nemen om voor zonnevelden dezelfde eisen voor compensatie op te nemen. Neem in artikel 6.9, lid 2 onder a (en c) termijn van 2040 (of 31 december 2039) op.	De regels (van artikelen 6.9 en 6.11) waarnaar wordt verwezen, hebben alleen betrekking op de gebieden binnen de Groene Contour. Het is voor zonnevelden lastiger om in hetzelfde tijdsframe inrichtingsmaatregelen te nemen als voor windenergie, omdat de zonnepanelen een groter oppervlak beslaan dan de windturbine. Daarom is voor dit verschil gekozen. Wel dient tijdens de realisatie en het beheer van het zonneveld al zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de toekomstige natuurrealisatie. Hierbij is er voor gekozen om zonnevelden mogelijk te maken, maar uiteindelijk wel aan te sluiten bij het doel van de groene contour: namelijk het ontwikkelen van natuur.
		Natura 2000-gebieden	
074, 098, 149	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad en Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	Artikel 6.16 op deze wijze opnemen is in strijd met de PAS-uitspraken van de ABRvS (nr. 98) en wordt gelet daarop voorgesteld het artikel aan te vullen met eisen die gerelateerd zijn aan onder meer de mate van intensieve/extensieve bedrijfsvoering, het soort vee en de relatie tot de instandhoudingsdoelen. Verwijderen van het vermelde onder a en b van artikel 6.16.	In de zienswijzen wordt er terecht op gewezen dat de vrijstelling zoals die in artikel 6.16 van de interim verordening staat, in strijd is met hogere regelgeving (Habitatrichtlijn) en dat dit in de uitspraken van de ABRvS is bevestigd. Wij laten dit artikel dan ook vervallen. In zienswijze van de vereniging Natuur en milieu van Wijk bij Duurstede wordt, in aansluiting op bovenstaande, gevraagd om de vrijstelling te verfijnen en specificeren. Bij het laten vervallen dit artikel is deze specificatie niet meer aan de orde. Om aan alle eisen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn te kunnen voldoen is een zéér gedetailleerde regeling nodig waarvoor precies in beeld moet zijn wat de gevolgen van beweiden en bemesten zijn, wat waar plaatsvindt en al dan niet is vergund, hoe dat zich verhoudt tot de instandhoudingsdoelstellingen en al getroffen of in voorbereiding zijnde beheermaatregelen Het opnemen van een dergelijke regel is in onze ogen niet uitvoerbaar. Aanpassing verordening: artikel 6.16 laten vervallen en titel 6.1 aanpassen (schrapen Natura 2000 in de titel).
		Houtopstanden en kleine landschapselementen	
098, 136	Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Federatie Groene Heuvelrug	In par. 6.2.2 (Regels over activiteiten houtopstanden) mist men oude boskernen en oude bosgroeiplaatsen. In de (nieuwe) Ontwerp Omgevingsvisie wordt aangegeven dat 'waardevolle houtopstanden' beschermd worden tegen kap, maar dit staat niet expliciet in de regels van de interim verordening. Strengere regime opnemen in par. 6.2.2.	De bevoegdheid van GS voor het opleggen van een kapverbod ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden is geregeld in artikel 4.2, derde lid van de Wnb . In de Wnb is geen aanvullende bevoegdheid opgenomen om artikel 4.2 Wnb in de interim verordening verder uit te werken in direct werkende regels en/of een strenger regime. Om waardevolle houtopstanden te beschermen, zijn voor de uitvoering van artikel 4.2 Wnb daarom vaste gedragsregels in de Beleidsregels natuur en landschap vastgesteld (deze worden nog technisch omgezet). De Beleidsregels geven aan wanneer het kapverbod zal worden toegepast. De daar genoemde waardevolle houtopstanden zijn samengebracht op één kaart "de waardevolle houtopstandenkaart".
116	Stichting Beter Zeist	Verzocht wordt om de zienswijze van een Utrechtse gemeente over 'het afvoeren van de aanduiding gebieden met waardevolle houtopstanden' niet te ondersteunen.	Ter geruststelling kan de provincie aangegeven dat zij geen zienswijze met een dergelijke inhoud heeft ontvangen.
131, 157	't Schoutenhuis bv namens diverse landgoederen, Stichting De Boom	Indiener verzoekt toe te voegen aan artikel 6.18 dat de melding voor houtopstanden geen betrekking heeft op artikel 4.1 van de Wnb. De Kleine Landschapselementen die niet voldoen aan de omschrijving houtopstand verwijderen.	In paragraaf 6.2.2. Regels over activiteiten houtopstanden (artikel 6.18 e.v.) zijn artikelen opgenomen ter uitwerking van hoofdstuk 4 van de Wnb. Omdat de Wnb zelf de doorwerking van artikel 4.1 regelt, hoeft dat niet meer in de interim verordening te gebeuren. De kleine landschapselementen (KLE's) zijn bepalend voor de landschapsstructuren en daardoor waardevol en veelal lange tijd aanwezig. Het gaat hierbij om elementen, die bij houtopstanden juist niet beschermd worden. De KLE's worden nu beschermd in de VNL

			en Beleidsregels natuur en landschap. Dat beschermingsregime is nagenoeg beleidsneutraal overgenomen in de interim verordening.
056, 074	Particulier, Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede, Werkgroep groenberaad	Kleine landschapselementen: op dit moment loopt een meerjarige inventarisatie en monitoring waarbij alle potentieel waardevolle elementen worden geïdentificeerd en opgenomen op een kaart. Dit onderdeel zou beter uit de verf moeten komen bij een duidelijker geconcentreerd narratief over de waarde van die elementen. Ook zou de provinciale waardenkaart met deze elementen vaker en vollediger geactualiseerd moeten worden als gevolg van de inventarisatie en monitoring (074). Gevraagd wordt of de oude knotwilgen in de polder Rijnenburg opgenomen zijn op de kaart (056).	Onze meest waardevolle landschapselementen, die niet zijn beschermd onder de Wnb, beschermen wij door artikel 6.26. Ze zijn op de kaart "Beschermd klein landschapselement" gezet. Voor plaatsing op de kaart gelden de criteria van artikel 5.3 van de Beleidsregels natuur en landschap. Recentelijk heeft een laatste actualisatie van deze kaart plaatsgehad. Zodra deze is vastgesteld, worden de aanpassingen verwerkt in de omgevingsverordening. Eén van de criteria uit artikel 5.3 van de Beleidsregels natuur en landschap is leeftijd van het element. Het is daarom niet zinvol om de kaart met een hogere frequentie te herzien, dan bijvoorbeeld om de vijf jaar. De provincie is geïnteresseerd in de kaart van de indiener. Als op de kaart met potentieel waardevolle elementen KLE's staan die overeenkomen met de criteria van artikel 5.3 van de Beleidsregels natuur en landschap, dan is die kaart een goede bouwsteen bij de herziening van de provinciale beschermingskaart. Het nog op te stellen (provinciale) Landschapsuitvoeringsplan moet het eindbeeld van de gewenste landschappelijke structuren geven. Op basis daarvan kunnen we ook gericht investeren in de aanleg van nieuwe elementen die de bestaande (beschermd) elementen en structuren moeten verstevigen. Of de knotwilgen in de polder Rijnenburg op de kaart zijn opgenomen kunnen we niet zien zonder een nadere aanduiding van de locatie. Wij kunnen dit voor de indiener nagaan en stellen voor hier even contact over op te nemen.
028	Regio Food Valley	Gemeenten regelen nu ook allerlei verboden met betrekking tot kleine landschapselementen. Dubbeling van regelgeving door par. 6.2.3?	De regels van paragraaf 6.3.2 zijn aan de kaart Beschermd klein landschapselement gehangen. De regels van paragraaf 6.2.3 gelden voor iedereen en zijn gesteld met het oog op instandhouding van landschapsstructuren (t.b.v. de kernkwaliteiten van de landschappen). Deze elementen worden niet beschermd bij de regels over houtopstanden. Gemeente handhaaft regels van het bestemmingsplan. De provincie handhaaft de direct werkende regels van de Interim verordening.
120, 130	Landgoed Lockhorst, NV Landgoed Anderstein en BV Landgoed 't Stort	Graag nakijken van de begrenzing houtopstanden en waardevolle houtopstanden bij de landgoederen? De graspercelen kunnen niet onder waardevolle houtopstanden vallen; klopt dit?	Zie ook de ambtshalve wijziging. Artikel 6.17 wordt op 'gereserveerd' gezet. In de Omgevingsverordening komt het artikel terug. Overigens blijven de beleidsregels met betrekking tot waardevolle houtopstanden wel van kracht. Oude bosgroeiplaatsen zijn boslocaties die in het midden van de negentiende eeuw als bos op de historische kaarten staan aangegeven en tot op heden onafgebroken een boslocatie zijn gebleven. Sommige locaties die op kaart als oude bosgroeiplaats zijn aangegeven, voldoen niet aan deze definitie. Indien dit overtuigend aangetoond kan worden, is de bescherming niet van toepassing. Op dit moment wordt er nog gewerkt aan een Bossenstrategie waarin de waardevolle houtopstanden nader worden bezien en wordt de kaart nog verbeterd, zodat alleen locaties die voldoen aan de definitie voor oude bosgroeiplaats hierop komen te staan.
		Faunabeheer	
072, 077	Vechtplassencommissie, Natuur- en milieuvereniging De Groene Venen	De provinciale regelgeving sluit niet uit dat faunabeheer in de vorm van jacht, veelal op ganzen en vossen, ook mogelijk is tijdens het weidevogelbroedseizoen. Indiener is van mening dat dit voor percelen nabij weidevogelbroedgebieden zeer verstorend kan zijn en verzoekt een verbod op te nemen voor faunabeheer tijdens het	Het bewaken van een goede balans en het streven om verschillende belangen in een vroeg stadium met elkaar te combineren zijn goede uitgangspunten. De interim verordening is echter niet het kader om een algeheel verbod op het faunabeheer tijdens het weidevogelbroedseizoen op te nemen voor nabij weidevogelbroedgebieden gelegen percelen. Bovendien is de provincie niet voor alle soorten het bevoegd gezag. Waar wij wel bevoegd zijn, kunnen we hier zo nodig op sturen via voorlichting, beleidsregels en

		weidevogelbroedseizoen op percelen nabij weidevogelbroedgebieden.	ontheftingsvoorschriften. Als voorbeeld noemen we het toestaan van een geluiddemper bij het vossenbeheer om de verstoring op weidevogels zo klein mogelijk te houden. Overigens wordt dit faunabeheer juist ingezet om de predatiedruk op weidevogels te verlagen, vooral ook in het broedseizoen.
154	Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging	<p>Grondslag voor sub b van artikel 6.38 is een exclusieve bevoegdheid van de jachtouder. Dit kan dus niet opgenomen worden in artikel 6.38.</p> <p>Wij zijn de mening toegedaan dat de in artikel 6.41 genoemde verplichtingen ten aanzien van de geschillenregeling te ver ingrijpen in de grondrechtelijke vrijheden van de Wildbeheereenheden als bedoeld in artikel 8 van de Grondwet. Artikel 3.14 lid 2 Wnb biedt naar onze mening de grondslag daar niet voor.</p> <p>Maar naar onze mening is er ten aanzien van de artikelen 6.38 en 6.43 sprake van bepalingen waarvoor een wettelijke grondslag mist. Ten aanzien van artikel 6.43 en 6.44 zijn we de mening toegedaan dat dit artikel onduidelijkheid en dus tot discussie kan gaan leiden in verband met de gekozen terminologie, welke naar onze mening te ver afwijkt van de wettelijke terminologie zoals opgenomen in de Wet natuurbescherming.</p> <p>De termen verjagen en verjagen met ondersteunend afschot in artikelen 6.43 en 6.44 zijn onduidelijk. Deze vervangen door: opzettelijk doden, vangen en verstoren van (...)</p>	<p>PS moeten op grond van artikel 3.12, lid 9 van de Wnb regels stellen voor faunabeheereenheden en faunabeheerplannen. Artikel 3.12, eerste lid van de Wnb regelt dat het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht overeenkomstig het faunabeheerplan geschieden. Uit de parlementaire behandeling van de Wnb blijkt ook dat de redelijke wildstand moet worden onderbouwd in het faunabeheerplan. Artikel 3.13 van de Wnb voorziet daar dus niet in. Dat artikel bevat de verplichting om afschotgegevens te registreren en ter beschikking te stellen aan de faunabeheereenheid. Inzicht in de redelijke wildstand is nodig, temeer omdat wildsoorten ook schadesoorten betreffen waarbij, buiten het jachtseizoen, ook opgetreden kan worden in het kader van beheer en schadebestrijding. Om deze reden zijn de betreffende bepalingen opgenomen. Er is dan ook geen reden om sub b van artikel 6.38 van de interim verordening te schrappen.</p> <p>PS moeten op grond van artikel 3.14, tweede lid van de Wnb regels stellen waaraan wildbeheereenheden (Wbe) moeten voldoen. De wetgever heeft het dus mogelijk gemaakt dat PS regels kunnen stellen aan een vereniging. Dit is niet in strijd met het recht van vereniging. De door PS gestelde regels zijn ook in het belang van de leden zelf, omdat ze voorzien in een onafhankelijke geschillenbeslechting, ook met oog op het kunnen uitvoeren van het Faunabeheerplan, in overeenstemming met de wet en onze ontheffing, op de werkwijze zoals die binnen het bestuur van de faunabeheereenheid is vastgesteld. Voor de jagers die deze werkwijze uitvoeren, is de brede geschillencommissie zo nodig een mogelijkheid voor een onafhankelijke brede geschillenbeslechting. We gaan er echter vanuit dat het merendeel van de geschillen zullen worden voorgelegd aan de ondertussen op nationaal niveau ingestelde geschillencommissie voor onder andere Wbe's en haar leden volgens artikel 6.42, tweede lid. Deze wisselwerking wordt verduidelijkt in de toelichting. Wij zijn het met indiener eens dat dichter aangesloten kan worden bij de gebezigde terminologie uit de Wnb. De regels en toelichting worden waar nodig aangepast en zo nodig aangevuld.</p> <p>Aanpassing verordening: Toelichting op artikel 6.41 Het weigeren of beëindigen van het lidmaatschap kan grote gevolgen hebben voor een jachtaktehouder. Onder meer gelet op die belangen van de jager is het belangrijk dat conflicten over het lidmaatschap altijd via de landelijke geschillenregeling worden afgedaan als bedoeld in lid 2. Alleen geschillen die gerelateerd zijn aan de uitvoering van het Faunabeheerplan kunnen daarna zo nodig worden voorgelegd aan een bredere provinciale geschillencommissie. Ter bewaking van de verbreding van die commissie en het bewaken van afstand tot de betrokken wildbeheereenheid, is in dit artikel bepaald dat in die geschillencommissie, naast een vertegenwoordiger namens de betreffende wildbeheereenheid ook een vertegenwoordiger namens het bestuur van de faunabeheereenheid en een vertegenwoordiger namens gedeputeerde staten zitting hebben.</p>

			In de artikelen 6:45 en 6:46 worden de termen “verjaging” en “verjagen met ondersteunend afschot” vervangen door termen uit de Wnb.
163	Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	In diverse artikelen ontbreekt de toetsing aan natuurwaarden; in artikelen 2.21, 2.25, 2.26, 3.67, 4.61, 9.7 en 9.8, 9.10, 9.11, 9.12 ^e , 9.14, 9.20 en 9.21	Op een bepaalde locatie kunnen meerdere regels uit de interim verordening van toepassing zijn, zoals bijv. de regels m.b.t. het natuurnetwerk Nederland, groene contour, landschap en cultuurhistorie. Om die reden is het niet nodig om toetsing van natuurwaarden toe te voegen aan een aantal artikelen.
		Ambtshalve wijzigingen H6	
		In artikel. 6.12 Windturbines en zonnevelden binnen weidevogelkerngebieden wordt de tekst in lid 1 en 2 aangepast. “...aantoonbare verbetering van het leefgebied van de weidevogels.” wordt veranderd in: “...aantoonbaar per saldo minimaal behoud van de kwaliteit van het leefgebied van de weidevogels”.	Geconstateerd is dat de tekst in de leden 1 en 2 van artikel 6.12 : “Aantoonbare verbetering van het leefgebied van de weidevogels’ onbedoeld een verzwarende van het huidige regime met zich meebrengt. Aanpassing verordening: In artikel. 6.12 Windturbines en zonnevelden binnen Weidevogelkerngebieden wordt de tekst van de leden 1 en 2 aangepast. “...aantoonbare verbetering van het leefgebied van de weidevogels.” wordt gewijzigd in: “...aantoonbaar per saldo minimaal behoud van de kwaliteit van het leefgebied van de weidevogels”.
		Wildbeheereenheden	De kaart weidevogelkerngebieden wordt aangepast (zie H18 kaartbijlage) Per abuis is de rechtsvorm van wildbeheereenheden (artikel 3.3.1 VNL) niet overgenomen in de Interimverordening. Aanpassing Verordening: toevoegen artikel 6.39 lid 4 Rechtsvorm wildbeheereenheid: een wildbeheereenheid heeft de rechtsvorm van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid
		Flora- en fauna-activiteiten (ganzenrustgebieden)	Een technische wijziging om de rust in deze gebieden feitelijk ook te kunnen handhaven. Artikel 6.45 aanvullen met het verboden handelen in ganzenrustgebieden dat nu in het beleidskader (Beleidsregels Natuur en Landschap) staat. Aanpassing Verordening: De titel van Artikel 6.45 wordt aangepast en luidt: ‘Verbod opzettelijke verstoring ganzen in ganzenrustgebieden’.
		Instructieregel 6.17 Waardevolle Houtopstanden	<i>De provincie laat deze instructieregel in de Interimverordening vervallen, omdat het bosbeleid herzien wordt. Op dit moment wordt in het kader van de bossenstrategie nog gewerkt aan een uitwerking van de kaart op basis van een actuele inventarisatie. De instructieregel met betrekking tot de bescherming van Waardevolle Houtopstanden baseren we op de nieuwe kaart en nemen we dan op in de Omgevingsverordening.</i> Aanpassing verordening: artikel 6.17 Instructieregel bescherming waardevolle houtopstanden wordt op ‘gereserveerd’ gezet.
		De kaart met het toepassingsbereik van artikel 6.24 Toepassingsbereik beschermde kleine landschapselementen is onjuist en wordt aangepast.	Er is een verkeerde kaart aan artikel 6.24 t/m 6.28 gekoppeld, waardoor de regels gelden voor meer Kleine Landschapselementen. Dit is onbedoeld en ongewenst. Het toepassingsgebied van de vergelijkbare regelgeving in de Verordening natuur en landschap wordt aangehouden, zodat het effect van de regels beleidsneutraal blijft. Aanpassing verordening: De kaart bij artikel 6.24 t/m 6.28 (Beschermd Klein Landschapselement) is aangepast; zie kaart H18.

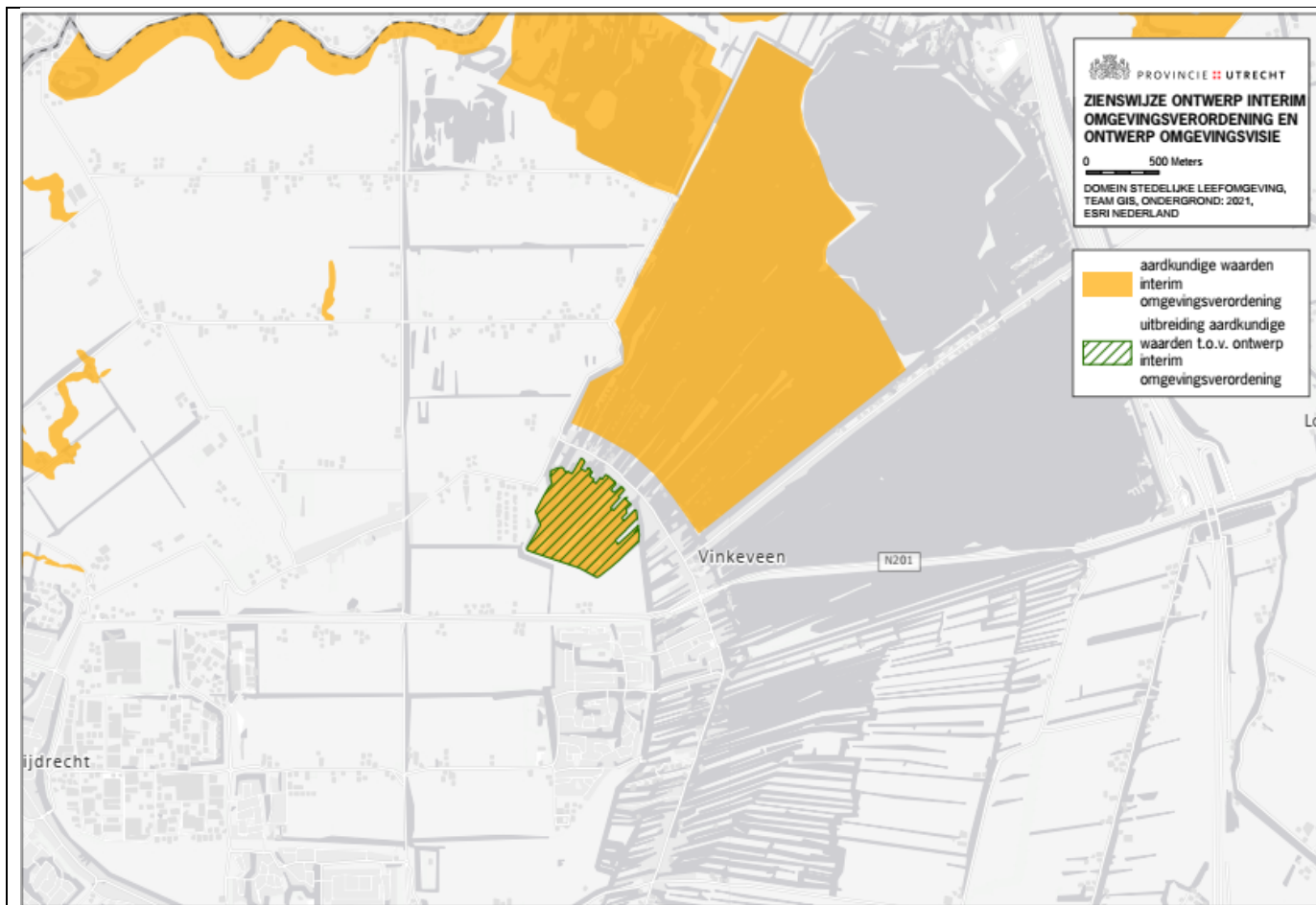
12. Interimverordening: Cultuurhistorie en landschap (H7)

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
		Werelderfgoed en CHS	
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	Neem in de begrippenlijst in bijlage 1 de begrippen erfgoed of cultuurhistorisch erfgoed op.	Wanneer begrippen al gedefinieerd zijn in wetten, is er geen aanleiding om een begrip op te nemen in bijlage 1 van de interim verordening. De Erfgoedwet bevat begrippen.
139	Gemeente Houten	<p>Wat wordt verstaan onder 'dwingende redenen van groot openbaar belang' in artikel 7.2, derde lid, onder a? Neem objectieve criteria op. Moet gemeente rekening houden met gebied buiten de begrenzing van de Unesco?</p> <p>De grenzen van artikel 7.3, derde lid, zijn zeer scherp gesteld. Stel de grens op een diepte van 50 cm. Dit in samenhang met het vierde lid van artikel 7.3 (voor ieder wisselwase een archeologisch onderzoek uitvoeren).</p> <p>De Archeologische Monumenten Cyclus (AMC) wordt in artikel 7.4 overgeslagen. Houd de AMC aan. Deze wordt ook door de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie verplicht gesteld. Welke Unesco zone wordt bedoeld in artikel 7.7, tweede lid, onder e? De ruime Limes zone of de UNESCO zone inclusief buffers?</p>	<p>Er is geen definitie van 'dwingende redenen van groot openbaar belang'. Dit begrip is inmiddels redelijk ingekleurd door de jurisprudentie. In algemene zin kan het gaan om regionaal werkgelegenheidsbelang, (regionale) woningbehoefte, doorstroming, verkeersveiligheid, ontsluiting en leefbaarheid, duurzame energie, het belang van de Nederlandse economie en het belang van behoud van het cultuurhistorisch erfgoed. Wat de redenen zijn, is vaak afhankelijk van de concrete omstandigheden van het geval en daarmee dus subjectief. Opnemen van objectieve criteria ligt dus niet voor de hand. Artikel 7.3 en 7.4 gaan over de Limesbufferzone, die bestaat uit een paar zeer lokale vlekken op de kaart, horend bij de terreinen die zijn voorgedragen voor de Werelderfgoedstatus. Er ligt geen bufferzone Limes binnen de gemeente Houten. Binnen de beperkte vlekken die zijn aangewezen als bufferzone Limes zijn ofwel archeologische waarden van de Limes bekend ofwel worden deze nadrukkelijk verwacht. Vanwege de nauwe verwantschap met het Werelderfgoed wordt een onderzoeksverplichting opgelegd: de gemeente is niet vrij om te besluiten geen archeologisch onderzoek te laten verrichten. Let wel, archeologisch onderzoek is een breed begrip en kan verwijzen naar elke vorm van archeologisch onderzoek uit de Archeologische Monumentenzorg (AMZ)-cyclus. Het gaat dus om een verplichting om de AMZ-cyclus te doorlopen, waarbij het punt van instap afhankelijk is van wat er reeds bekend is met betrekking tot aanwezige waarden. Om disproportionele verplichtingen tot onderzoek in geval van zeer beperkte verstoringen te voorkomen, wordt als oppervlaktegrens 100 m² aangehouden.</p> <p>Naast het (beoogd) Werelderfgoed Limes en de bijbehorende bufferzone (artikel 7.3 en 7.4) is er ook een bredere Limeszone. Deze gebieden sluiten elkaar uit, d.w.z. dat een locatie enkel in één van deze aanduidingen op de kaart kan liggen. De Limeszone is onderdeel van de CHS-Archeologie, zoals geregeld in artikel 7.7. Het betreft het gebied waar de Limes in de Romeinse tijd zal hebben gelopen en waar resten van de Limesweg en direct daaraan gerelateerde objecten en structuren nog aanwezig kunnen zijn. Het in de toelichting genoemde gemiddelde van 30 centimeter verwijst naar het algemeen gehanteerde gemiddelde. Juist omdat een dergelijk algemeen gemiddelde niet lokaal onderbouwd is, is het RAAP-onderzoek uitgevoerd. Daaruit blijkt dat voor het aanhouden van een ruimere dieptegrens dan de standaard en veilige 30 centimeter maatwerk vereist is. Reden waarom wij als provincie vasthouden aan het uitgangspunt van 30 centimeter, met de mogelijkheid om hier onderbouwd vanaf te wijken. Het is staande praktijk om normaal gebruik van de werking van dergelijke regels in ruimtelijke plannen uit te zonderen. Ploegen valt onder normaal gebruik, zolang het geen diepploegen betreft, en wordt derhalve niet geraakt door deze bepaling.</p>

			De gebieden die bij artikel 7.7 horen, zijn op kaart aangegeven. In de provinciale plannenviewer is goed te zien waar de gebieden (zones) precies liggen.
095	Stichting Groene Hart	Het verbaast ons dat er alleen een toetsing plaatsvindt op cultuurhistorische waarden die door het Rijk zijn vastgelegd dan wel op de Unesco werelderfgoedlijst staan.	Hier is sprake van een misverstand. In paragraaf 7.2 (artikelen 7.5 t/m 7.8) zijn de regels voor bescherming van de cultuurhistorische waarden vermeld. Voor het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies zijn bovendien voorbeschermingsregels opgenomen in artikel 10.6f. Dit zijn een soort overgangsregels die gelden totdat gemeenten de regels hebben opgenomen in hun bestemmingsplannen.
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	Maak cumulatieve effecten van recente en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen bij Cultuurhistorie (UNESCO Werelderfgoed, Cultuurhistorische hoofdstructuur, agrarisch cultuurlandschap, historische infrastructuur en archeologie) onderdeel van de beoordeling van toelaatbaarheid van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. I.v.m. UNESCO is uitbreiding van het USP aan oostkant niet mogelijk (bijlage 13).	Bij de beoordeling van ontwikkelingen in het genomineerde Werelderfgoedgebied (maar ook in de andere gebieden die vallen binnen de CHS) wordt steeds het cumulatieve effect meegenomen. De mogelijkheden voor ontwikkelingen zijn afhankelijk van de aanwezige kernkwaliteiten en de maat en schaal van het landschap. Voor wat betreft de opmerkingen over Unesco aan de oostkant van het USP verwijzen we naar onze reactie op de zienswijze van het Ronald McDonald huis op pagina 222, e.v..
170	Particulier	De regels voor Unesco-NHW zijn te eenzijdig; denk ook aan uitbreiding agrarische bedrijven.	De grenzen voor het genomineerde Werelderfgoed Hollandse Waterlinies zijn eind 2018 vastgesteld en de nominatie ligt sinds januari 2019 voor aan UNESCO. Tijdens de nominatie zijn de grenzen van het gebied niet te wijzigen. Het benoemde gebied is een voormalig inundatiegebied van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) en maakt onderdeel uit van de tweede fortenring rond de stad Utrecht met schootsvelden en verboden kringen rond de forten. Dit gebied bevat veel kernkwaliteiten van het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies, zoals ook het groene en open karakter. Ontwikkelingen die deze kernkwaliteiten niet aantasten blijven mogelijk. Overigens staan de regels in artikelen 7.1 en 7.2. In de zienswijze wordt verwezen naar de regels in artikel 10.6f. Dit zijn voorbeschermingsregels; een soort overgangsregels die gelden totdat gemeenten de regels hebben opgenomen in hun bestemmingsplannen.
098	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Wordt de Cultuurhistorische Hoofdstructuur met deze nieuwe regels (artikel 7.7) net zo goed beschermd als in de PRV? Neem in aanvulling op artikel 7.8 de 'Ontwikkelladder' op in de regel (omdat in de praktijk de volgorde van die ladder niet gevolgd wordt) en geef in de regel aan dat 'verstedelijk kleinschalig' dient te zijn.	Artikel 7.7 van de interim verordening vraagt gemeenten rekening te houden met de waarden van de Cultuurhistorische hoofdstructuur en regels te stellen ter bescherming en benutting van deze waarden. De formulering van deze regel is gekozen om beter aan te sluiten bij de systematiek van de Omgevingswet en houdt zeker geen verlichting in ten opzichte van de regels zoals deze voor de Cultuurhistorische hoofdstructuur waren opgenomen in de Provinciale Ruimtelijke Verordening. Artikel 7.8 maakt verstedelijking onder voorwaarden mogelijk. Eén van die voorwaarden is dat de verstedelijking kleinschalig moet zijn (artikel 7.8, eerste lid, onder a). Wat kleinschalig is, is afhankelijk van de concrete situatie. Het gaat om een beperkte hoeveelheid verstedelijking om het behoud van historische buitenplaatsen respectievelijk militair erfgoed te ondersteunen. Zoals in de toelichting op artikel 7.8 is aangegeven komen nieuwe ontwikkelingen op de buitenplaats pas aan de orde als alle stappen uit de Leidraad (en ontwikkelladder) zijn doorlopen. Een gemeente moet in de motivering van een bestemmingsplan onderbouwen dat aan de genoemde voorwaarden van artikel 7.8 is voldaan. Het is daarom niet nodig om de ontwikkelladder in de instructieregel op te nemen.
153	Gemeente Wijk bij Duurstede	Indiener vraagt om een duiding "uitzondering verstedelijkingsverbod" uit artikel 7.8.	In het landelijk gebied is (verdere) verstedelijking verboden, tenzij daarvoor in de interim verordening een uitzondering wordt gemaakt. Zo'n uitzondering is opgenomen in artikel 7.8. Dat betekent dat een beperkte hoeveelheid verstedelijking is toegestaan binnen de Historische buitenplaatszone en het Militair erfgoed om het behoud van de historische buitenplaatsen of militair erfgoed te ondersteunen.

120	Landgoed Lockhorst	Indiener verzoekt landgoed Lockhorst toe te voegen aan de historische buitenplaatszone.	Ten aanzien van het verzoek om landgoed Lockhorst toe te voegen aan de CHS-buitenplaatszone: er is bij de vaststelling van de buitenplaatszones in 2014 gekozen voor gebieden waarin de samenhang tussen de buitenplaatsen en de relatie met het onderliggende landschap nog duidelijk als een eenheid te ervaren is. In het geval van de Noordelijke Valleilandgoederen zorgt de A28 voor een duidelijke barrière. In dit gebied zijn door alle ontwikkelingen in de loop van de tijd de landschappelijke structuren verstoord geraakt en is de samenhang niet meer direct afleesbaar. Om deze reden zien wij ook nu geen aanleiding om landgoed Lockhorst (dan samen met de Heiligenberg en Randenbroek) als aparte buitenplaatszone op te nemen. Ook is er geen aanleiding om ze te koppelen aan bestaande buitenplaatszones in de nabijheid (Valleilandgoederen of Amersfoortseweg) om dezelfde reden en omdat het tussenliggende landschap hier geen aanleiding voor geeft.
		Landschap	
139	Gemeente Houten	Neem in artikel 7.9, derde lid, onder b objectieve criteria op in plaats van: onevenredig". Wat wordt bedoeld met "waardering" van aardkundige waarden in artikel 7.10, tweede lid?	De regel uit artikel 7.9 is beleidsneutraal overgenomen uit de PRV en biedt maatwerk voor concrete gevallen. Ook de regel uit artikel 7.10 komt uit de PRV. De aanwezige aardkundige waarden moeten worden beschreven. Daarbij moet aangegeven worden hoe waardevol ze zijn. Bij de waardering van de aardkundige waarden gaat het om het maken van een inschatting van de kwaliteit ervan. Criteria hiervoor zijn: <ul style="list-style-type: none"> • kenmerkendheid: in hoeverre vertelt de aardkundige waarde het verhaal van het ontstaan? Is het een schoolvoorbeeld? • aantastingen: is de aardkundige waarde nog gaaf of nauwelijks meer herkenbaar? Aanpassing verordening: De genoemde criteria worden toegevoegd aan de toelichting van artikel 7.10.
129, 139	Regio Amersfoort, gemeente Houten	Een verzoek uit de regio: draag de verantwoordelijkheid voor borden, spandoeken e.d. over aan de gemeenten. Het is niet logisch om spandoeken e.d. overal te weren.	De provincie wil de bescherming van de landschappelijke waarden in de provincie niet volledig overlaten aan de desbetreffende gemeenten, om regionale verschillen te voorkomen.
065 139	Particulier, gemeente Houten.	Indiener wil graag strengere regels voor borden e.d. Wat te doen met borden die binnen staan, maar wel zichtbaar zijn vanaf een publiek toegankelijke plaats? Waarom geen limiet aan aantal borden op een gebouw? Zijn de artikelen 7.11 t/m 7.15 een limitatieve lijst? Er zijn immers meer zaken die tot aantasting van het landschap kunnen leiden.	Borden in gebouwen vallen buiten de regels. De provincie wil niet zover gaan met de landschapsbescherming. Ook het aantal borden tegen de gevel reguleert de provincie niet. We gaan ervan uit dat bewoners in het landelijk gebied over het algemeen geen misbruik maken van deze regeling. Dat is nog wat anders dan het expliciet mogelijk maken van het plaatsen van borden zoals indiener aangeeft. Eens met indiener dat er meer zaken zijn die tot aantasting van het landschap kunnen leiden. Op verschillende plekken in de interim verordening wordt daaraan aandacht besteed. Bovendien schrijft artikel 7.9 voor dat het bestemmingsplan bestemmingen en regels ter bescherming van de kernkwaliteiten van het landschap moet opnemen.
081, 123 155, 170	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw	Indiener verzoekt om versoepeling voor borden om verkoop van agrarische producten te stimuleren (artikel 7.14). Indiener (123) verzoekt om borden van 3,00m2 i.p.v. 2,00m2 voor gebouwen en bij de inrit bij loonwerkbedrijven.	GS hebben aan PS toegezegd te onderzoeken of de regels (vanuit landschap) met betrekking tot borden kunnen worden versoepeld. Dat proces moet eerst worden doorlopen. Het tijdspad is daarvoor nu te krap; het resultaat van het onderzoek wordt verwerkt in de omgevingsverordening, die op 1 januari 2022 in werking treedt.

	Nederland, Cumela Nederland, 2 particulieren		
098, 149	Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu- organisaties	Voorstel om omgevingswaarden op te nemen voor de verschillende landschapstypen of vergunningplichtige gevallen te benoemen.	Hiervoor stellen we geen omgevingswaarden vast. Wij denken dat de opgenomen doelstellingen via andere instrumenten goed te realiseren zijn en zien we geen noodzaak tot dit instrument. De realisatie van de doelstellingen wordt gemonitord en als er aanleiding ontstaat om alsnog omgevingswaarden vast te zetten, dan zullen wij dit meenemen bij een herziening van de omgevingsverordening.
095	Stichting Groene Hart	Graag de landschapskwaliteiten van de oude gemeenten Zederik en Leerdam volwaardig toekennen.	De hele gemeente Vijfheerenlanden is meegenomen bij de landschapskwaliteiten van het Groene Hart en daarmee geldt ook de regelgeving in dat gebied.
		Ambtshalve wijzigingen H7	
		De kaart met het toepassingsbereik van artikel 7.12 en de bijbehorende bijlage 16 (landelijk gebied) is onjuist en wordt aangepast.	Er is een verkeerde kaart aan het artikel en bijlage 16 gekoppeld, waardoor de regels gelden in een veel groter toepassingsgebied. Dit is onbedoeld en ongewenst. Het toepassingsgebied van de vergelijkbare regelgeving in de Verordening natuur en landschap wordt aangehouden, zodat het effect van de regels beleidsneutraal blijft. Aanpassing verordening: De kaart bij artikel 7.12 en bijbehorende bijlage 16 (landelijk gebied) is aangepast; zie kaart H18. Tevens wordt de titel van de kaart Landelijk gebied in artikel 7.12 veranderd in Gebied landschappelijke waarden.

Kaartaanpassing Aardkundige waarden bij Vinkeveen (op basis van zienswijzen bij de Omgevingsvisie (blz. 145) is de kaart gewijzigd)

13. Interimverordening: Landbouw (H8)

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
081, 136, 149, 155	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland, Federatie Groene Heuvelrug, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties, particulier	De regelgeving aanpassen op circulaire landbouw (081, 136, 149, 155) en ook natuurinclusieve (136 en 149) en klimaatneutrale landbouw (136).	Op pagina 198 e.v. van de Nota van beantwoording worden deze zienswijzen in het kader van de Omgevingsvisie beantwoord.
081, 098, 129, 155, 170	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Regio Amersfoort, 2 particulieren	Niet-grondgebonden agrarische bedrijven in het landbouwstabiliseringsgebied gelijk te stellen aan niet-grondgebonden bedrijven in het landbouwontwikkelingsgebied. Geitenstop (artikel 8.3, eerste lid, onder a) intrekken als uit onderzoek blijkt dat er geen gezondheidsrisico's zijn. Het is van belang dat graslandvernieuwing, rondleggen, greppelen en wisselende teelten mogelijk moet blijven voor agrarische bedrijven in de Utrechtse veenweidegebieden. Een verdere beperking van de bodembewerking zorgt ervoor dat de gebruiksfunctie van percelen in gevaar komt. Verzoek om bodembewerking (artikel 8.6) toe te staan (170). En verzoek om dit verder in te perken (098).	In het landbouwstabiliseringsgebied gaat het om de bescherming van de functie natuur of wonen tegen de invloeden van de niet-grondgebonden veehouderij. Daarom is uitbreiding en nieuwvestiging van niet-grondgebonden veehouderij niet mogelijk in een landbouwstabiliseringsgebied. Gelijkschakeling is dus uitgesloten (zie verder Nota van beantwoording Omgevingsvisie, 4.7.2 onder kopje 'Landbouwstabiliseringsgebied'). Wanneer uit onderzoek blijkt dat er maatregelen mogelijk zijn waardoor er geen gezondheidsrisico's voor omwonenden van geitenbedrijven zijn, wordt de "geitenstop" gewijzigd (zie verder Nota van beantwoording Omgevingsvisie, 4.7.2 onder kopje 'Geitenhouderijen' . Tot die tijd is er geen aanleiding om artikel 8.3 te wijzigen. Bodembewerkingen (artikel 8.6) die worden uitgevoerd ten behoeve van graslandvernieuwing of aanleg van een andere blijvende teelt zijn (wel) toegestaan, vanwege het beperktere effect op de bodemdaling (in vergelijking met bijvoorbeeld maisteelt), het minder frequent voorkomen en het grote belang dat dit kan hebben voor de bedrijfsvoering op een grondgebonden veehouderijbedrijf zoals veel voorkomt in de veengebieden. In artikel 1.5 is de mogelijkheid van een ontheffing opgenomen. Deze is bedoeld voor situaties waarbij de uitoefening van een taak of bevoegdheid onevenredig wordt belemmerd in verhouding tot het belang dat met de regel wordt gediend. Daarvan kan sprake zijn als ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving redelijkerwijs niet waren te voorzien. Een ontheffing kan bijvoorbeeld worden toegepast om ontwikkelingen met behulp van maatwerkoplossingen of innovatieve initiatieven in overeenstemming te brengen met de belangen die met de regel worden beschermd.
129	Regio Amersfoort	Artikel 8.1: blijven de rechten bestaan voor bestaande situaties en bouwpercelen in huidige bestemmingsplannen groter dan 1,5 ha? Hoe zit dat bij tweede bedrijfswoningen?	In artikel 1.2, tweede lid van de huidige PRV is opgenomen dat de zgn. eerbiedigende werking niet geldt voor agrarische bedrijven. Voor de leden 4, 5, 6 en 7 van artikel 2.1 van de PRV) geldt een aanpassingstermijn. Binnen twee jaar na 5

			<p>maart 2013, de inwerkingtredingsdatum van de PRS 2013, moet een ruimtelijk besluit vast gesteld zijn met in achtneming van het bepaalde in de leden 4, 5, 6 en 7 van artikel Agrarische bedrijven. Deze leden hebben betrekking op de uitbreiding van bestaande agrarische bouwpercelen en de ruimtelijke onderbouwing daarvan. In de PRS en PRV 2013 gold voor de reconstructiegebieden (landbouwontwikkelingsgebieden en verwevingsgebieden) een andere regeling voor de omvang van agrarische bouwpercelen (zie verder Nota van beantwoording Omgevingsvisie, 4.7.2 onder kopje 'Landbouwstabiliseringsgebied'). Omdat voor deze gebieden de regels pas met de inwerkingtreding van deze herijking zijn gaan gelden, geldt hier een termijn van twee jaar na deze inwerkingtreding voor de vaststelling van een nieuw plan.</p> <p>De regeling van artikel 1.2 van de PRV is per abuis niet opgenomen in het Ontwerp van Interim Verordening. Dat zal alsnog gebeuren.</p> <p>Aanpassing verordening: artikel over aanpassing bestemmingsplan (vergelijkbaar met artikel 1.2 van de PRV) toevoegen.</p>
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	Introduceer de term Graas-Dier-Eenheid i.p.v. Groot-Vee-Eenheid om beter te sturen op het sluiten van kringlopen op melkveebedrijven.	De provincie hanteert de term Grootvee-eenheden (GVE) omdat dit een bekend begrip is dat ook door EU en anderen gebruikt wordt. Introductie van graasdierenheden als nieuw begrip geeft verwarring.
		Ambtshalve wijzigingen H8	
		In verband met een uitspraak van de Raad van State wordt de uitleg van grondgebondenheid verplaatst van de toelichting naar de definitie. Dit geeft meer duidelijkheid en juridische status.	Aanpassing verordening: De definitie Grondgebonden landbouw wordt aangevuld met: Er is sprake van grondgebondenheid bij veebedrijven bij een veebezetting van 2,5 grootvee-eenheden of minder per hectare gras en voedergewassen.

14. Interimverordening: Wonen, werken, recreëren (H9)

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
		Bestaande en nieuwe stedelijke functies landelijk gebied	
095	Stichting Groene Hart	Artikel 9.5 lid 1 de verwijzing naar de linten te laten vervallen en de mogelijkheid om nieuwe woningen buiten de dorpskern te bouwen sterk in omvang en locatie te beperken.	Deze bepaling is beleidsneutraal overgenomen uit de PRV. Het is niet zo dat op grond van artikel 9.5, eerste lid, overal extra woningen gebouwd kunnen worden. Hieraan zijn voorwaarden verbonden. Daarnaast kan op een bepaalde locatie meerdere regels uit de interim verordening van toepassing zijn, bijv. regels voor (openheid van het) landschap.
123	Cumela Nederland	Indiener verzoekt om in instructieregels (artikel 9.7) op te nemen zodat gemeenten de vrijheid krijgen voor loonwerkbedrijven nadere regels te stellen voor oppervlakte en uitbreiding zoals voor agrarische bedrijven.	In Bijlage Begrippen is de definitie van een agrarisch bedrijf opgenomen. Hieronder vallen geen loonwerkbedrijven. In het hele landelijke gebied zijn niet-agrarische nevenactiviteiten mogelijk (artikel 8.1, vierde lid). Voor deze nevenactiviteiten moet ruimte worden gevonden binnen het bestaande bouwvlak. Nevenactiviteiten moeten ruimtelijk ondergeschikt blijven aan de agrarische activiteiten. Overigens komt het begrip loonbedrijf niet in de regels voor en is er dus geen reden om het om het begrip op te nemen.
136, 149, 153, 163	Federatie Groene Heuvelrug, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties, gemeente Zeist, Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	Artikel 9.8 kernrandzone aanpassen (149, 163) en aanscherpen of de mogelijkheid helemaal weghalen (136). Naast agrarische en stedelijke functies zijn er nog andere functies. Gelden de voorwaarden van artikel 9.8 ook als er gebruik wordt gemaakt van artikel 9.12 (153)?	Iedere kern beschikt over een kernrandzone, rondom de kern, waarin stedelijke activiteiten plaatsvinden. Deze kernrandzone kan overlappen met andere gebieden, zoals het NNN. Op een bepaalde locatie kunnen meerdere regels uit de interim verordening van toepassing zijn. In concrete situaties moeten al die regels betrokken worden bij een ontwikkeling. Bij toepassing van artikel 9.12 gelden dus ook de regels van artikel 9.8. Als het voor versterking van de kwaliteit in de kernrandzone nodig is om een kostendrager te zoeken, dan kan door de toepassing van dit artikel verstedelijking mogelijk worden gemaakt. Deze verstedelijking buiten het stedelijk gebied betekent een aantasting. Dit mag alleen als tegelijkertijd een versterking van de ruimtelijke kwaliteit plaatsvindt in de kernrandzone, of in de kern. De met dit artikel toegestane verstedelijking is gericht op bestemmingen ten dienste van de aangrenzende kern.
003, 019, 028, 036, 046, 052, 053, 081, 098, 129, 155	Gemeente Renswoude, Gemeente De Ronde Venen, Regio Foodvalley, Gemeente Oudewater, gemeente Woerden, Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Gemeente Rhenen, LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse	In de zgn. Ruimte-voor-ruimte-regeling is de ondergrens voor sloop van Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) verlaagd van 1000m2 naar 750m2. De verlaging van de slooppeis voor een extra woning in het landelijk gebied wordt gewaardeerd (019, 036, 046). Enkele indieners vinden dit geen goede ontwikkeling (003, 028, 053, 098, 129). Ook wordt een ondergrens van 850m2 voorgesteld (052). Blij met geboden flexibiliteit in Ruimte-voor-ruimte-regeling; ook andere woonconcepten mogelijk (bijv. wooneenheden in één bouwvolume). Niet alleen sturen op verhoging van ruimtelijke kwaliteit, maar ook vergelijkbare ruimtelijke omgevingskwaliteit (052). Er ontbreekt een goed toetsingskader voor het 'verhogen van de omgevingskwaliteit' (053). Beter is het om nieuwe woningen nabij kernen te bouwen om nabijgelegen agrarische bedrijven niet te belemmeren (053, 081 en 155). Is uitwisseling van m2 over gemeenten mogelijk (129)? Experimenteerruimte voor VAB (129).	Om het gebruik van de Ruimte-voor-ruimte-regeling te stimuleren is de drempel verlaagd van 1000 m2 naar 750 m2. 750m2 sluit het meest aan op de vraag, omdat uit inventarisatie is gebleken dat er relatief veel kleine bedrijven in de provincie zijn. Overigens kunnen gemeenten altijd een hogere ondergrens vastleggen in hun bestemmingsplan. Verhoging van ruimtelijke kwaliteit speelt alleen een rol wanneer afgeweken wordt van de slooppeis. In dit geval wordt vergelijkbare kwaliteit onvoldoende geacht. In de toelichting op artikel 9.10 is aangegeven dat onder voorwaarden meerdere wooneenheden mogelijk zijn. Het bouwen van woningen aan de kern ondersteunt de provincie, maar bleek in het verleden niet haalbaar. Artikel 9.10 schrijft voor dat de omliggende agrarische bedrijven niet in hun bedrijfsvoering mogen worden belemmerd. In de toelichting op artikel 9.9 is aangegeven waaraan gedacht kan worden bij de verhoging van de ruimtelijke kwaliteit. Door geen "toetsingskader" voor te schrijven, bieden we gemeenten juist de gelegenheid om lokaal maatwerk te leveren. De provincie faciliteert graag gemeenten bij de invulling van het kwaliteitsbegrip.

	Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland, Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Regio Amersfoort, particulier		<p>Een alternatieve functie-infilling met extra huizen in eenzelfde bouwvolume als een meer riante woning kan op zichzelf bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld doordat in een duidelijke plaatselijke behoefte wordt voorzien die niet op een andere wijze kan worden gefaciliteerd, en doordat zo groene ruimte wordt gespaard door gebruik te maken van een bestaand erf.</p> <p>Experimenteerterruimte voor vrijkomende agrarische bedrijven: de regeling van experimenten of innovatie (artikel 1.7) staat open voor projecten die gericht zijn op verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving of voor nieuwe technologische ontwikkelingen. GS kunnen een ontheffing verlenen nadat er door gemeente(n) of waterschap(pen) en provincie een gezamenlijk kader en werkwijze is vastgesteld. De provincie gaat graag in gesprek over mogelijke experimenten. De verordening maakt het mogelijk, dat ruimte-voor-ruimtetoningen op een andere locatie worden gebouwd dan het oorspronkelijke erf, indien dat de ruimtelijke kwaliteit ten goede komt. Het concentreren van die woningen op een geschikte plek aan de rand van de kern, om beperkingen voor de agrarische bedrijfsvoering door verspreid liggende burgerwoningen te voorkomen, draagt zeker bij aan die ruimtelijke kwaliteit. Wij ondersteunen de gemeente dan ook graag in dit beleid. In de regel is opgenomen dat omliggende agrarische bedrijven mogen niet worden belemmerd in hun bedrijfsvoering. Uitwisseling van m2 over gemeenten is mogelijk.</p> <p>Aanpassing verordening: toelichting op artikel 9.11 toevoegen om de regel te verduidelijken.</p>
163	Werkgroep Natuurlijk Zeist- West	Kan de sloop van agrarische bebouwing in m3 worden weergegeven i.p.v. in m2? De impact van agrarische bebouwing zit echter ook in de hoogte, dus in het volume. Nertsen(sheds) zijn laag, stel deze gelijk aan kassen.	Hoge gebouwen hebben gemiddeld genomen meer impact dan lagere gebouwen. De m2-regeling is een vorm van eenduidig. Uit de zienswijzen van gemeenten (verlaging grens van 1000m2 naar 750 m2) blijkt dat zij erg hechten aan continuïteit in regelgeving op dit punt, mede vanwege rechtsongelijkheid met eerdere gevallen. De provincie heeft geen strakke reguliere regels meer voor de omvang van de woningen. We stellen slechts dat gemeenten de omvang van een reguliere woning moet vastleggen in een bestemmingsplan. Daarom stellen wij ook geen regels voor de omvang van nieuw te bouwen woningen die afhankelijk is van de sloop-oppervlakte.
126, 129	Gemeente Vijfheerenlanden, regio Amersfoort	Bij functiewijziging agrarisch bedrijfsperceel naar stedelijke functie (anders dan wonen; artikel 9.9) is weinig beslissingsruimte. Verzoek om de 50% sloopnorm los te laten. Een sloopeis is voor een klein bedrijf niet reëel. Kan dit aangevuld worden; bijv. onder 400m2 hoeft er niets gesloopt te worden?	De provincie heeft in artikel 9.9 juist veel afwijkingsmogelijkheden geboden. Hieronder valt ook de gevraagde afwijking van de sloopnorm, indien de ruimtelijke kwaliteit op andere wijze wordt verhoogd (zoals de gemeente voorstelt). Als in een dergelijk geval iets minder wordt gesloopt, is dat dus geen probleem en kan de gemeente hierin keuzes maken.
129	Regio Amersfoort	Instructieregels artikelen 9.9, 9.10 en 9.11 gaan er van uit dat enkel functiewijziging kan plaatsvinden wanneer het bouwperceel niet optimaal gesitueerd en uitgerust is voor de grondgebonden landbouw. De nuancering die wel in de toelichting staat moet onderdeel gaan uitmaken van de instructieregel. Kunnen de regels voor functieverandering ruimer en meer gelijk getrokken worden in de provincies Gelderland en Utrecht?	De toelichting op de artikelen 9.9, 9.10 en 9.11 geven een nadere duiding van de regels. De nuancering in de toelichting is ook opgenomen in de instructieregels van de artikelen 9.9, 9.10 en 9.11. Overigens zijn deze artikelen zijn beleidsneutraal overgenomen uit de PRV.
Uitbreiding woningen en bedrijventerreinen in landelijk gebied			
046 088,	Particulieren, gemeente	Er is commentaar op de regels over éénmalige uitbreiding tot 50 woningen (046, 153, 155, 158). Toelichting voor éénmalige uitbreiding tot 50 woningen	Het rechtszekerheidsbeginsel houdt in dat de overheid haar besluiten zó formuleert dat burgers precies weten waar ze aan toe zijn of wat de overheid van haar burgers

149, 153, 155, 158	Woerden, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties, gemeente Wijk bij Duurstede, Bewonerscomité Leersum Zuid	niet helder en strijdig met het rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel (088). Tevens wordt verzocht de mogelijkheid helemaal niet toe te staan te verwijderen of in ieder geval de eisen behoorlijk aan te scherpen (149). Maak uitbreiding tot 50 woningen niet mogelijk in een aandachtsgebied Stiltegebied.	verlangt. De instructieregels van artikel 9.12 richten zich niet tot burgers, maar tot gemeenten. Een instructieregel is een algemene regel waarmee een bestuursorgaan aan een ander bestuursorgaan aangeeft hoe dat orgaan een taak of bevoegdheid moet uitoefenen. Artikel 9.12 bevat een mogelijkheid (en niet een opdracht) voor een eenmalige uitbreiding tot 50 woningen (onder voorwaarden). Het rechtszekerheidsbeginsel van burgers wordt hierdoor niet geschonden. Het vertrouwensbeginsel houdt in dat als een overheid een besluit neemt, de burger daarop mag vertrouwen. Door de eenmalige uitbreiding buiten het stedelijke gebied ontstaat een nieuwe kernrandzone. Dat is de reden waarom in zowel artikel 9.12 als in artikel 9.13 is opgenomen dat de woningbouw bij moet dragen aan een goede kwaliteit van de nieuwe kernrandzone. Dit is niet zozeer een nieuwe extra voorwaarde, als wel het logische gevolg van bouwen in de kernrandzone (zie ook artikel 9.8). De 50 woningen worden niet bij voorbaat uitgesloten in een aandachtsgebied Stiltegebied. De regels die gelden met betrekking tot (aandachtsgebied) Stiltegebied zijn ook van toepassing op de eventuele uitbreiding tot 50 woningen. Zie verder onze reactie bij Omgevingsvisie paragraaf 4.4.1., onder 'kleinschalige uitbreiding voor lokale vitaliteit'.
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	Geef de kleine kernen met een aangetoond vitaliteitsprobleem concreet aan op de kaart.	Daar is niet voor gekozen, omdat we dit niet in beeld hebben. Het is aan gemeenten om in het bestemmingsplan te motiveren dat de uitbreiding noodzakelijk is en bijdraagt aan de lokale vitaliteit. Daarnaast geldt ook hier dat op een bepaalde locatie meerdere regels uit de interim omgevingsverordening van toepassing kunnen zijn en dat al die regels betrokken moeten worden bij het opstellen van een bestemmingsplan.
052 136	Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Federatie Groene Heuvelrug,	Kan door artikel 9.13 de werking van artikel 9.12 teniet gedaan worden.	De werking van artikel 9.12 wordt niet teniet gedaan door artikel 9.13. Artikel 9.12 maakt een eenmalige uitbreiding tot 50 woningen ten behoeve van lokale vitaliteit mogelijk buiten de regionale programmering om. De 50 woningen worden echter wel meegenomen in het programma wonen en werken.
081	LTO Noord, Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt, Nederlandse Fruittelers Organisatie en Glastuinbouw Nederland	Graag aan artikel 9.12 toevoegen: "de omliggende agrarische bedrijven worden niet in hun bedrijfsvoering belemmerd."	Voorwaarde uit artikel 9.12 is (...) goede kwaliteit van de nieuwe kernrandzone. Artikel 9.8 ziet op de kernrandzone. In artikel 9.8 Instructieregel kernrandzone is onder meer de voorwaarde opgenomen dat "omliggende activiteiten worden niet onevenredig geschaad". Artikel 9.8 is overgenomen uit de PRV. Voorwaarde bij de kernrandzone is (artikel 3.7, tweede lid, onder d, van de PRV) dat de omliggende functies niet onevenredig worden geschaad. Deze voorwaarde wordt toegevoegd aan artikel 9.12. Aanpassen verordening: voorwaarde aan artikel 9.12 toevoegen en tekst artikel 9.8, eerste lid, onder d op vergelijkbare wijze formuleren.
126	Gemeente Vijfheerenlanden	Naar aanleiding van artikel 9.13, eerste lid, onder d: wat betekent concreet "de omvang van de woningbouw moet in evenwichtige verhouding staan tot de hoeveelheid te ontwikkelen natuur en recreatie"?	Het in samenhang ontwikkelen van groen en woningbouw leent zich bij uitstek voor regionale afstemming. Het is aan gemeenten om dit goed te motiveren. GS werken dit samen met gemeenten verder uit in het programma Groen Groeit Mee. Zie verder onze reactie bij Omgevingsvisie onder 4.1.2.
129 149	Regio Amersfoort, Samenwerkende Utrechtse natuur-	Geen uitbreiding woningbouw en bedrijventerreinen in weidevogelkerngebieden (149).	Gezien de grote urgentie ten aanzien van woningbouw en ruimte voor bedrijven, willen wij voorkomen dat eerder door ons ruimtelijk aanvaardbare geachte uitbreidingslocaties vanwege een verschil in interpretatie alsnog sneuvelen door

	en milieu-organisaties	<p>Tevens aanpassing eisen artikelen 9.13 en 9.14. Wij denken daarbij aan de ontwikkelmogelijkheden binnen de rode contour en die van uitleglocaties die in de huidige PRS als "bollen" op de verbeelding staan. Onder voorwaarden is de geschiktheid van deze locaties immers al bepaald. Door deze bestaande ontwikkelmogelijkheden ook op een andere wijze te borgen in de POVI is het risico bij een eventuele vernietiging van een programma door de Raad van State beperkt tot nieuwe locaties en liggen niet alle ontwikkelingen stil. De keuze om geen bollen meer op de kaart te zetten, terwijl de ruimtevraag op basis van de doelen van de POVI groot is (wonen, werken, natuur, recreatie) heeft tot (onbedoeld?) gevolg dat alle grond 'warm' wordt. Nu bestaat het risico dat iedereen andere gebieden voor ogen heeft en daarmee druk op de grondmarkt komt, waarmee ook grond voor natuur, recreatie en landbouw onnodig duur wordt. Ook voor het opstarten van ontwikkel gebieden is het van belang dat op voorhand duidelijkheid bestaat dat het gebied ook in de visie van de provincie bedoeld is voor ontwikkeling. De keuze voor programmatisch werken lijkt goed aan te sluiten bij de Omgevingswet, maar uitgaande van wat wij er nu van zien, voorzien wij een grote beperking van de vrijheid en daarmee flexibiliteit maar ook de rechtszekerheid ten opzichte van het huidige beleid. Die zaken die wel nodig zijn om ontwikkeling van wonen en bedrijven in de uitvoering te krijgen, anders komen er steeds meer voorwaarden die het ontwikkelen in een kleinere gemeente minder aantrekkelijk maken. Immers, de realisatie van nieuwe woonwijken en bedrijventerrein (binnen en buiten de contour) vraagt om langjarige zekerheid alvorens investeringen gedaan kunnen worden (129).</p> <p>In artikel 9.14 verplichting opnemen dat op daken van nieuwe bedrijventerreinen voorzien worden van zonnepanelen en groene daken (149).</p>	<p>beroepsprocedures. Ten behoeve van vergroting van de rechtszekerheid nemen wij nog niet in het stedelijk gebied opgenomen uitbreidingslocaties die op grond van de PRS/PRV mogelijk waren daarom alsnog specifiek op in de Interim Omgevingsverordening. De aanduiding 'stedelijk gebied' wordt zodanig aangepast dat de hele uitbreidingslocatie Hoevelaar daarin is opgenomen.</p> <p>In de omgevingsvisie en in de toelichting op hoofdstuk 5 van de interim omgevingsverordening is onder meer aangegeven dat de provincie voor zonne-energie de voorkeur heeft voor plaatsing van zonnepanelen op daken, gevels en infrastructurele werken boven veldopstellingen. Dit omdat zonnepanelen op deze plekken normaal gesproken minder invloed hebben op de kenmerken of identiteit van een gebied. Om aan de gestelde energiedoelen te voldoen zijn ook zonnenvelden nodig. We stellen geen nadere regels voor zonnepanelen op daken. Wel voegen we aan de Ontwerp Omgevingsvisie een ambitie tot voor zon op dak. Wij zullen maximaal inzetten op het stimuleren van eigenaren van onroerend goed om hun daken te benutten voor energieopwekking. In het Programma Energietransitie 2020-2025 werken we dit uit.</p> <p><i>Aanpassing verordening: opnemen bijlage met restant-uitbreidingslocaties uit PRS/PRV en aanpassing de artikelen 9.13 en 9.14: aan lid 1, onder a toevoegen: (...) of is opgenomen in de Bijlage Wonen en werken. Bijlage Wonen en werken inclusief bijbehorend kaartbeeld zijn als bijlage opgenomen in deze Nota van Beantwoording.</i></p>
163	Werkgroep Natuurlijk Zeist-Wet	<p>Indiener stelt voor om aan de artikelen 9.12 en 9.14 een toetsing aan natuurwaarden toe te voegen.</p>	<p>Op een bepaalde locatie kunnen meerdere regels uit de interim omgevingsverordening van kracht zijn. De verordening bevat een aantal artikelen die onder meer specifiek zien op de natuurwaarden. Toevoeging van natuurwaarden aan artikelen 9.12 en 9.14 is daardoor overbodig.</p>
100	Van Doorne namens Van Ooijen B.V.	<p>Herformulering van artikel 9.14, eerste lid onder c: de uitbreiding bedrijventerreinen vindt plaats in aansluiting op een bestaand bedrijventerrein, of, wanneer dat niet mogelijk is, <i>bij voorkeur</i> in aansluiting op het stedelijk gebied.</p>	<p>Om de kwaliteit en vitaliteit van het landelijk gebied te behouden, moet een ongebreidelde uitwaaiing van stedelijke bestemmingen hier voorkomen worden. De voorwaarde uit artikel 9.14, eerste lid onder c hangt samen met het voorkomen van verdere verstening en aantasting van het landschap. Voor elke ontwikkeling in het landelijk gebied moet aansluiting gevonden worden bij de kernkwaliteiten. Dit betekent dat als er sprake is van een zeer open gebied, dat een bestemmingsplan bepalingen bevat om die openheid te behouden. Hierbij valt te denken aan het tegengaan van (hoge) bebouwing.</p>
178	Gemeente Zeist	<p>Huis ter Heide west en Zuid vallen in het stedelijk gebied en moeten als woningbouwlocatie worden aangewezen.</p>	<p>Huis ter Heide west en Zuid zijn aangeduid als stedelijk gebied. Dit betekent dat woningen gebouwd kunnen worden als voldaan is aan de voorwaarden van artikel 9.15. Daartoe wordt een programma wonen en werken opgesteld binnen de kaders die PS daartoe hebben meegegeven (Kader voor regionale programmering wonen en werken, vastgesteld op 30 september 2020) en bevat de hoofdlijnen van de gezamenlijke regionale programmeringsafspraken van gemeenten en provincie. Het</p>

			provinciaal programma wordt in ontwerp ter inzage gelegd. Op dat ontwerp kan iedereen reageren.
019, 036	Gemeente De Ronde Venen, gemeente Oudewater	Het verzoek om de eis dat wonen en werken (in artikelen 9.12 t/m 9.16) niet tot extra bodemdaling mag leiden, graag nuanceren zodat compenserende of mitigerende maatregelen kunnen worden ingezet om te waarborgen dat het effect per saldo nihil is (019). Of aangeven hoe dit getoetst wordt (036).	De afweging over locaties voor wonen en werken vindt primair plaats in het proces van regionaal programmeren. Daarbij wordt ook gekeken of een gebied gevoelig is voor bodemdaling. Per abuis is de voorwaarde "leidt niet tot extra bodemdaling" niet opgenomen in artikel 9.14. Dit zal als voorwaarde nog worden toegevoegd aan het artikel 9.14. Aanpassing verordening: De voorwaarde wordt aan artikel 9.14 toegevoegd.
Stedelijke functies in stedelijk gebied			
149	Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieuorganisaties	Artikel aan hoofdstuk 9 toevoegen en daarin opnemen dat verstedelijking energieneutraal/energieleverend, klimaatneutraal, klimaatbestendig, circulair (gebruik van circulaire of biobased materialen) en natuurinclusief is, met duurzame mobiliteit en met een zo beperkt mogelijk ruimtebeslag (149).	Op rijksniveau wordt het één en ander voor deze onderwerpen geregeld, zoals bijv. in het Bouwbesluit en met de ladder voor duurzame verstedelijking. Daarnaast willen wij als provincie, via het regionaal programmeren, afspraken maken met gemeenten over een aantal van de genoemde kwalitatieve aspecten. Overigens hebben gemeenten vaak dezelfde of soortgelijke ambities. Ook is de voortgang van woningbouw belangrijk, daarom is dit niet opgenomen in regels. De provincie monitort de uitvoering in het kader van het regionaal programmeren en op basis daarvan wordt beoordeeld of er aanvullende regels nodig zijn in de Omgevingsverordening of bij de jaarlijkse wijziging van deze verordening.
019	Gemeente De Ronde Venen	Bezwaar tegen de term verzekerd in artikel 9.16, eerste lid, onder b dat revitalisering, herstructurering en efficiënter gebruik verzekerd moet zijn bij uitbreiding bedrijventerreinen.	Bij het opstellen van het regionale programma voor werken zal ook een afweging plaats moeten vinden tussen enerzijds de mogelijkheden voor intensivering en anderzijds de mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen. De regel in de verordening is niet nieuw: in de PRV werd ook al een herstructureringsplan vereist, alvorens kon worden overgegaan tot nieuwe ontwikkelingen. Zoals aangegeven verkennen we op welke manier we dit soort processen kunnen vergemakkelijken of ondersteunen. Kennisoverdracht, inzet van financiële, personele en juridische middelen vormen daarbij aandachtspunten.
100	Van Doorne namens Van Ooijen B.V., gemeente Houten	Indiener geeft aan dat er geen rechtszekerheid is, omdat het regionaal programma bedrijventerreinen nog niet beschikbaar is. Daarom het eerste lid van artikel 9.16 laten vervallen. Voorkeur voor revitalisatie en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen boven de uitleg van nieuwe bedrijvenlocaties, maar hoe is onduidelijk. De aansluiting op bestaande bedrijventerreinen of als dit niet mogelijk is op stedelijk gebied is te rigide. Voor het vastgestelde programma 'bedrijventerreinen' (artikel 9.16) is niet duidelijk hoe de bestaande bedrijventerreinen van de gemeente Houten daarin zijn opgenomen. Kan dit worden verduidelijkt?	Het programma wonen en werken wordt opgesteld binnen de kaders die PS daartoe meegeven, in zowel Interim verordening als het Kader voor de regionale programmering , dat PS op 30 september 2020. hebben vastgesteld. Anders dan een bestemmingsplan zijn niet alle regels in de interim verordening aan burgers geadresseerd. De artikelen 9.14 en 9.16 bevatten een instructie aan gemeenten. Gemeenten moeten deze instructieregels moeten betrekken bij het opstellen van een bestemmingsplan. De voorwaarde van uitbreiding in aansluiting op een bestaand bedrijventerrein, of als dat niet mogelijk is op stedelijk gebied, wordt gesteld om de kwaliteit en vitaliteit van het landelijk gebied te behouden. Het nog vast te stellen programma wonen en werken bevat de hoofdlijnen van de gezamenlijke regionale programmeringsafspraken van gemeenten en provincie. Het programma wordt in ontwerp ter inzage gelegd. Op dat ontwerp kan iedereen reageren.
100	Van Doorne namens Van Ooijen B.V.	Bepaling opnemen dat een wijziging van bedrijvigheid op een bedrijventerrein kan als de bedrijvigheid plaatsvindt binnen dezelfde milieucategorie. Met het opnemen van deze bepaling wordt niet uitbreiding van het areaal aan bedrijventerreinen mogelijk gemaakt, maar worden wel de kaders van hergebruik c.q. revitalisatie van bestaande bedrijventerreinen vastgelegd. Dit is van belang voor bedrijven die zoeken naar alternatieve	Voor bestaande bedrijventerreinen sluit de Interim omgevingsverordening wijziging van bedrijvigheid niet uit. Echter, gezien efficiënt ruimtegebruik geven wij er de voorkeur aan om daar in de regionale programma's wonen en werken met gemeenten afspraken over te maken. Het is aan gemeenten om de milieucategorieën in bestemmingsplannen te regelen.

		activiteiten van eenzelfde of lagere milieucategorie die buiten de gebruiksmogelijkheden van ter plaatse vigerende bestemmingsplannen vallen.	
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Definitie van lokaal vestigingsgebied (/ondernemerschap) mist. Artikel 9.17 kantoren aanpassen; 1500m2 beperkt de mogelijkheden voor bijvoorbeeld landgoederen en dus de instandhouding ervan.	In de bijlage Begrippen zijn definities opgenomen die anders niet duidelijk zouden zijn of waarbij de provincie een net iets andere definitie gebruikt dan gangbaar in het normale spraakgebruik is. Transformatie naar zelfstandige kantoren tot een maximum bvo van 1.500 m2 per gebouw is mogelijk op grond van artikel 9.17, eerste lid, onder c. De maat van 1500 m2 is beleidsneutraal overgenomen uit de PRV. Voor de instandhouding van landgoederen, mits gelegen in de CHS, geldt de regeling uit artikel 7.8: zorgvuldig in de omgeving ingepaste kleinschalige verstedelijking is mogelijk als dat nodig is om economische kostendragers te creëren behoeve van het behoud, herstel of de versterking, of een combinatie hiervan, van de cultuurhistorische waarde van de Historische buitenplaatszone dan wel het Militair erfgoed.
139	Gemeente Houten	Artikel 9.18, tweede lid: we zijn het niet eens met het feit dat de brancheringsregels niet mogen worden gewijzigd. Artikel 9.18, tweede lid, onder f: we stellen voor dit niet alleen te koppelen aan dagrecreatie maar breder te zien en ook ondergeschikte detailhandel — tot een maximum van 100 m2 bvo — mits dit bedrijfsgerelateerd is, toe te staan. Een voorbeeld is de ondergeschikte verkoop van agrarische producten bij een agrarisch bedrijf.	Het behoud en de versterking van de bestaande winkelstructuur is geformuleerd als provinciaal belang. (Lokale) ontwikkelingen in de ene gemeente kunnen gevolgen hebben voor de retailstructuur in een andere gemeente. Geen aanleiding tot aanpassing. Overigens is artikel 9.18 grotendeels beleidsneutraal overgenomen uit artikel 4.4 van de PRV. Nieuw is sub g dat aan het tweede lid is toegevoegd. Artikel 9.18, tweede lid, onder f ziet op voorzieningen ten behoeve van het bovenlokaal dagrecreatieterrein. Daarbij moet gedacht worden aan een bezoekerscentrum die souvenirs verkoopt of een kiosk ten behoeve van watersportactiviteiten (zwembandjes e.d.) op het bovenlokaal dagrecreatieterrein. Nevenactiviteiten bij agrarische bedrijven zijn mogelijk op grond van artikel 8.1, vierde lid.
092	Particulier	Verzoek regels tegen lichtvervuiling opnemen.	De in de zienswijze genoemde voorbeelden met betrekking tot lichtvervuiling (straatverlichting, reclameverlichting, licht in flats) laten zich het beste regelen door gemeenten. Nu moet in de gemeentelijke planvorming rekening worden gehouden met het aspect licht in relatie tot toegelaten functies. Als de Omgevingswet in werking treedt, dan is lichthinder een aspect dat in het gemeentelijke omgevingsplan meeweegt vanuit een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Een gemeente kan zelf bepalen of ze regels ter voorkoming van lichthinder wil stellen in het omgevingsplan. De provincie heeft hierin geen wettelijke bevoegdheden. Voor natuur wordt er getoetst op effecten op natuur/soorten bij nieuwe infra en gebouwen in gebieden die behoren tot het NNN. Daarbuiten kan toetsing ook plaatsvinden als er melding gemaakt wordt van mogelijke effecten. Wij verwijzen de indiener graag naar de gemeente.
		Recreëren	
098	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	De vliegbasis zou geen bovenlokaal dagrecreatieterrein moeten zijn en de recreatiezone tussen Bunnik en De Bilt is ongewenst.	Elders in de Nota van beantwoording worden deze zienswijzen in het kader van de Omgevingsvisie beantwoord; zie paragraaf 4.1.2.
028	Regio Food Valley	Graag mogelijkheid om recreatiewoning om te schakelen naar permanente bewoning om druk op woningmarkt te verlichten.	Aan de hand van de uitkomsten van het onderzoek naar de vakantieparken, campings en jachthavens zal in overleg met gemeenten en andere betrokken instanties gekomen moeten worden tot een integrale aanpak voor verblijfsrecreatie. De relatie met woningbouw zal in de aanpak worden meegenomen.

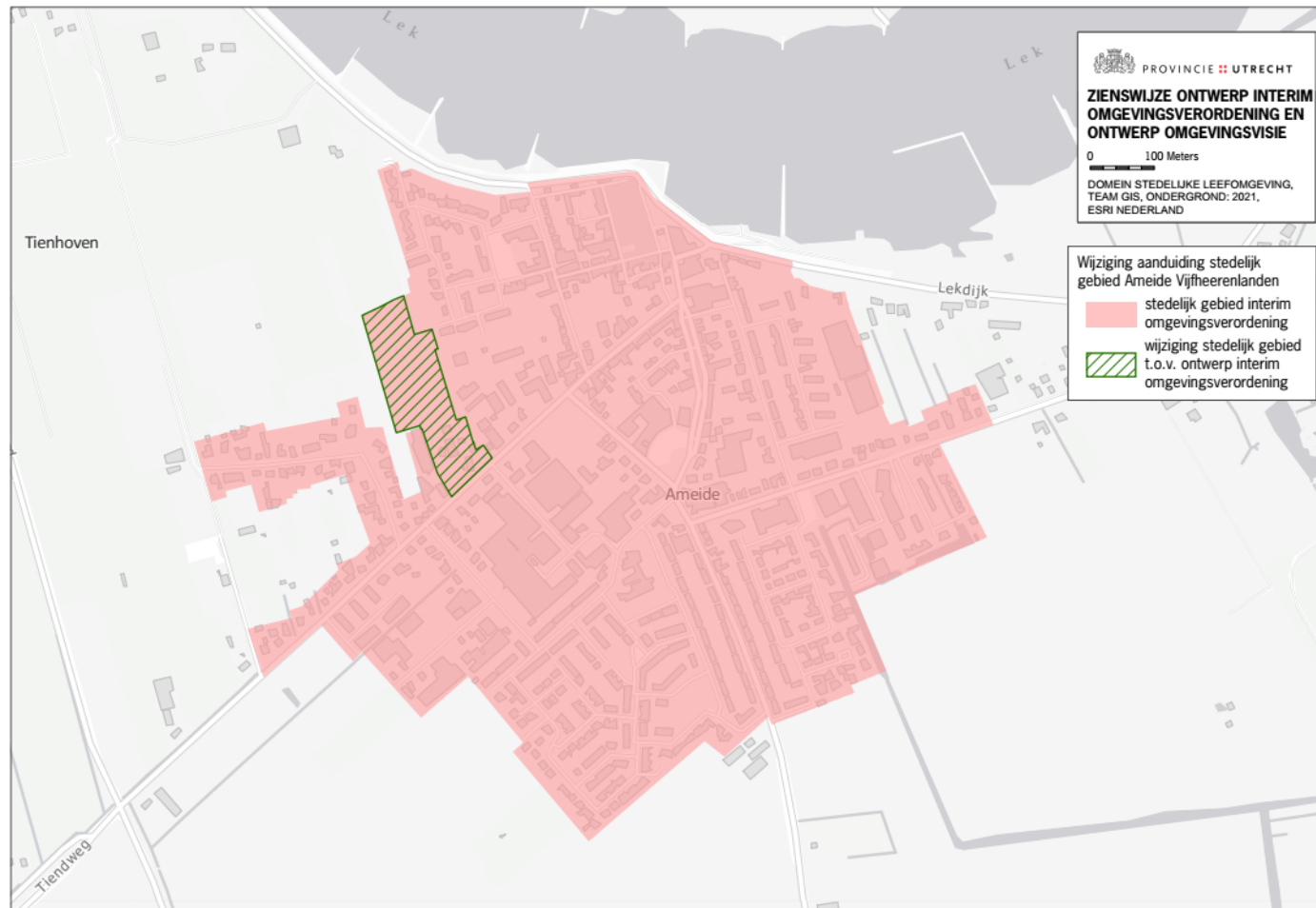
095, 149	Stichting Groene Hart, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	Het beleid omtrent plaatsing van recreatiewoningen is in onze ogen bijzonder ruimhartig. Artikel 9.21, lid 2 en 3, bieden nauwelijks een rem op de ontwikkeling van dergelijke woningen. Dat verdient aanscherping. Ook qua mobiliteit vragen artikelen 9.20 en 9.21 aanscherping (149).	Op een bepaalde locatie kunnen meerdere regels uit de interim verordening van toepassing zijn. In concrete situaties moeten al die regels betrokken worden bij een ontwikkeling. Zo geldt artikel 4.1 (instructieregel bereikbaarheid) voor het gehele provinciale grondgebied. Een aanscherping van artikel 9.21 is om die reden niet nodig. Het is niet zo dat de recreatiezone (zonder rem) volgebouwd kan worden. Verstedelijking is onder voorwaarden mogelijk binnen de recreatiezone. Daarvoor moet onder meer een integrale visie en een beeldkwaliteitsparagraaf gemaakt worden. Een beeldkwaliteitsparagraaf bevat in ieder geval een analyse van de bestaande kwaliteiten, een onderbouwing op welke wijze de beoogde ontwikkeling bijdraagt aan die kwaliteiten en op welke wijze dit in de regels van het bestemmingsplan is verankerd.
136, 149	Federatie Groene Heuvelrug, Samenwerkende Utrechtse natuur- en milieu-organisaties	Graag regels opnemen om opwekken van energie in stedelijk gebied te bevorderen.	De activiteiten die nodig zijn om energie te winnen uit wind, zon en biomassa worden in de interim verordening aangemerkt als verstedelijking. In het stedelijk gebied zijn daarom geen nadere regels nodig. De interim verordening bevat regels met betrekking tot opwek van duurzame energie. In de toelichting op artikel 5.5 is aangegeven dat de provincie een voorkeur heeft voor plaatsing van zonnepanelen op daken, gevels en infrastructurele werken boven veldopstellingen. Om aan de gestelde energiedoelen te voldoen zijn ook zonnevelden nodig.
Stiltegebied			
028	Regio Food Valley	Wat betekent de aanwijzing Aandachtsgebied stiltegebied voor Binnenveld? Wat betekent dit in vergelijking met de huidige verordening?	In de PMV zijn voor dat gebied ook regels opgenomen: nabij stiltegebieden. Het gebied 'nabij stiltegebieden' is nu begrensd in de interim verordening. Bij besluiten over functies, ontwikkelingen en activiteiten moet rekening gehouden worden met de richtwaarde van 35 dB(A). De systematiek is beleidsneutraal overgenomen uit de PMV.
098, 158	Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Bewonerscomité Leersum-Zuid	Verzoek om windmolens in stiltegebieden te verbieden of strengere eisen stellen.	Artikelen 9.26 en 9.28a: de technische ontwikkelingen voor windturbines gaat snel. De plaatsing van windturbines in een stille kern van een stiltegebied is alleen onder strikte voorwaarden mogelijk: er zijn geen alternatieven en er is sprake van zwaarwegende maatschappelijke belangen. Ook moet aangesloten worden op het geluidsniveau van de stiltegebieden. Via vergunningverlening kan de meest stille beschikbare techniek aan de orde komen. De regels uit artikel 9.28a moeten in acht genomen worden bij de vergunningverlening in een stille kern van een stiltegebied.
054	Gemeente Utrecht	De regels over bufferzone en aandachtsgebied bij Stiltegebieden (artikelen 9.27 en 9.28) zijn te beperkend. Wat betekent dit voor evenementen en bedrijven?	Op grond van artikel 1.2 tweede lid, onder b, van de Wet milieubeheer moeten PS regels stellen om geluidhinder in bepaalde gebieden te voorkomen of te beperken. De regels voor de stiltegebieden (inclusief de evenementen) zijn overgenomen uit de PMV. Dus ook de regels uit de artikelen 9.27 en 9.28. Dit betekent dat de evenementen op de oude voet wel/niet door kunnen gaan.
126	Gemeente Vijfheerenlanden	Aanpassen stiltegebied, omdat het stedelijk gebied en bestaande sportactiviteiten hierin doorlopen. Verzoek om de recreatiezone (inclusief recreatietoerwaartnet aan te passen voor Vijfheerenlanden.	Elders in de Nota van beantwoording wordt deze zienswijze in het kader van de Omgevingsvisie beantwoord.
Aanduiding 'Uitbreiding woningbouw en bedrijventerrein onder voorwaarden mogelijk' op kaart			
004 076 098 171	Particulier (2x) Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	In Bunnik wordt een woningbouwplan in discussie gebracht buiten aanduiding stedelijk gebied (De Hoenderik). Gaat er van uit dat de provincie streng zal toezien op aanduiding op de kaart, waarmee woningbouwplannen langs dit deel van de Krommerijn ook in de toekomst niet mogelijk zijn. (004)	Bij het opstellen van bestemmingsplannen voor nieuwe woningbouwplannen zal de gemeente Bunnik, zoals nu ook het geval is, de provinciale kaders uit verordening in acht moeten nemen.

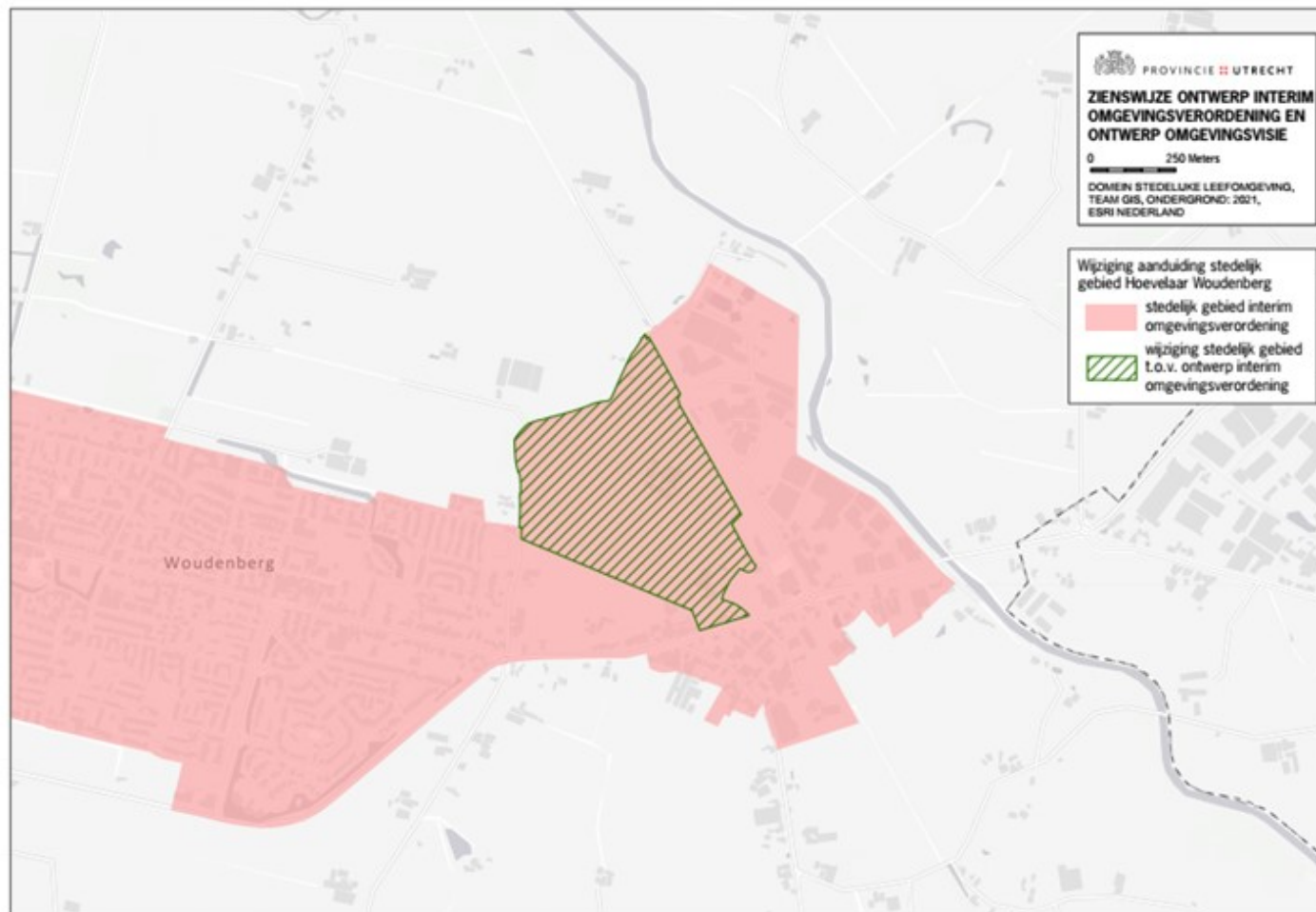
	Landgoederen Het Kombos en het Blauwe Huis	<p>Verzoek begrenzing 'uitbreiding onder voorwaarden mogelijk' t.h.v. Wakkerendijk 42 Eemnes aan te passen, omdat er anders gebruik kan worden gemaakt van artikel 9.12 (mogelijkheid uitbreiding voor woningbouw), waarmee indiener in zijn belang wordt geschaad vanwege strijdigheid met bestemmingsplan dat woningbouw uitsluit. Een rangorde bepalingen ingeval van conflicterende voorschriften ontbreekt. (076)</p> <p>Verbaast zich erover dat in grote delen van de provincie Utrecht, m.u.v. het NNN, kennelijk gewoon nieuwe locaties voor wonen, werken en recreatie' mogelijk zijn, met dus een grote kans op een (verdere) nivellering tussen wat dan als het 'Stedelijk gebied' wordt aangeduid en het (kwetsbare) landelijke gebied. (098)</p> <p>Is van mening dat er dat er geen ruimte geboden mag worden aan woningbouw en andere rode functies met inbegrip van de plaatsing van windmolens en zonnepaneelparken in de kwetsbare ecologische kwelzone tussen Maarsbergen en Woudenberg. (171).</p>	<p>Op basis van de Ontwerp Interim Omgevingsverordening is in sommige situaties en onder voorwaarden, enige woningbouw buiten het stedelijk gebied toegestaan. Zie paragraaf 9.1 stedelijke functies in landelijk gebied uit de Ontwerp Interim Omgevingsverordening.</p> <p>Indiener (076) doelt op de artikelen 9.12 en 9.13. Deze artikelen zijn geadresseerd aan gemeenten: zij kunnen bestemmingsplannen opstellen voor woningbouw. Dit is een mogelijkheid, maar geen verplichting. Het vigerende bestemmingsplan is leidend voor wat betreft het toelaten van functies ter plaatse.</p> <p>In de Ontwerp Omgevingsvisie zijn we overgestapt naar een andere systematiek voor wat betreft de keuze voor uitbreidingslocaties. Dit houdt in dat in de Omgevingsverordening de kaders worden aangegeven waarbinnen primair gemeenten locatiekeuzes kunnen maken. Conform het door PS vastgestelde Afwegingskader Uitbreidingslocaties voor wonen zijn gebieden met de aanduiding NNN, Groene contour en Stille kern Stillegebied uitgesloten voor uitbreidingslocaties. In de rest van het landelijk gebied is uitbreiding onder voorwaarden mogelijk, maar dat betekent dus zeker niet dat overal alles kan. Zo wordt in het artikel 'Uitbreiding onder voorwaarden mogelijk' bepaald dat uitbreiding altijd aansluitend aan het stedelijk gebied moet plaatsvinden, en dat bij de locatiekeuze rekening moet gehouden met (de regels voor) het robuust bodem en watersysteem, de klimaatadaptatie, bodemdaling, cultuurhistorie, kernkwaliteiten landschap, recreatie en drinkwaterwinning. In het digitale plan wordt dit inzichtelijker doordat kaart aanduidingen met elkaar gecombineerd kunnen worden, zodat snel is te zien waar op een bepaalde locatie rekening mee moet worden gehouden. Bovendien hanteren we voor de locatiekeuze de basisprincipes voor verstedelijking.</p>
		Aanduiding 'stedelijk gebied' op kaart	
085	Particulier	Verzoek om de gronden tussen het Jufferslaantje en de Beukenlaan Vianen te benoemen volgens het huidige gebruik als landbouwgebied, en dus uit het stedelijk gebied te halen	Deze locatie maakt ook in het huidige beleid, de PRS/PRV, al deel uit van het stedelijk gebied. Het is niet nodig om de aanduiding in overeenstemming te brengen met het huidige gebruik.
113	VVE Park Waeterrijck	in 2016 heeft u destijds aangegeven de aanduiding 'stedelijk gebied' (nog) niet te willen verplaatsen. Indiener vraagt daarom wederom de begrenzing van het stedelijk gebied ter plaatse te wijzigen, zeker nu in 2013 wel de EHS-begrenzing ter plaatse is aangepast.	De begrenzing van het NNN (vm. EHS) en het stedelijk gebied zijn niet onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Voor wat betreft de gevraagde wijziging van de aanduiding stedelijk gebied hebben wij in 2016 dat verzoek van indiener zou worden meegenomen bij de aanpak van recreatiecomplexen. Inmiddels zijn we bezig met het vormgeven van de vervolgaanpak Vakantieparken. Daarbij wordt gezien of via gezamenlijke instrumenten transformatie naar permanente bewoning dan wel revitalisatie van vakantieparken realiseerbaar is. Wij nemen uw verzoek mee in deze vervolgaanpak, zodat we het integraal en in een breder provinciaal kader kunnen bezien. Wij streven ernaar hier volgend jaar duidelijkheid over te hebben.
009 033 167	Particulier (2x), Stichting Behoud de Eemvallei	Verzoek om wijziging van de aanduiding 'stedelijk gebied' in de directe omgeving van de Eemnesservaarsteeg te Eemnes. Hier is een klein deel van de gronden aan de oostzijde van de Wakkerendijk niet opgenomen in de aanduiding 'stedelijk gebied' Juist deze locatie is bij uitstek geschikt voor een kleine horecagelegenheid/ drijvend horecapaviljoen, ter vervanging van een café, dat onlangs gesloten is aan de Wakkerendijk. De nieuwe gelegenheid kan dan bezocht worden door mensen, die vanaf dit punt gebruik maken van een wandel- of fietsroute door de Eemnesserpolder (033), maar voorziet ook in een grote behoefte van bevolking en bezoekers	De huidige begrenzing van het stedelijk gebied is gebaseerd op de bestaande bebouwing en bestemming. Indienen willen een nieuwe ontwikkeling buiten het huidige stedelijk gebied mogelijk maken. Dit betreft geen technische correctie. Hiervoor is een zelfstandige afweging nodig. Onder andere dient gemotiveerd te worden waarom een dergelijke voorziening niet binnen het stedelijk gebied kan worden gerealiseerd. Voorts dienen de regels in de Omgevingsverordening in acht te worden genomen.

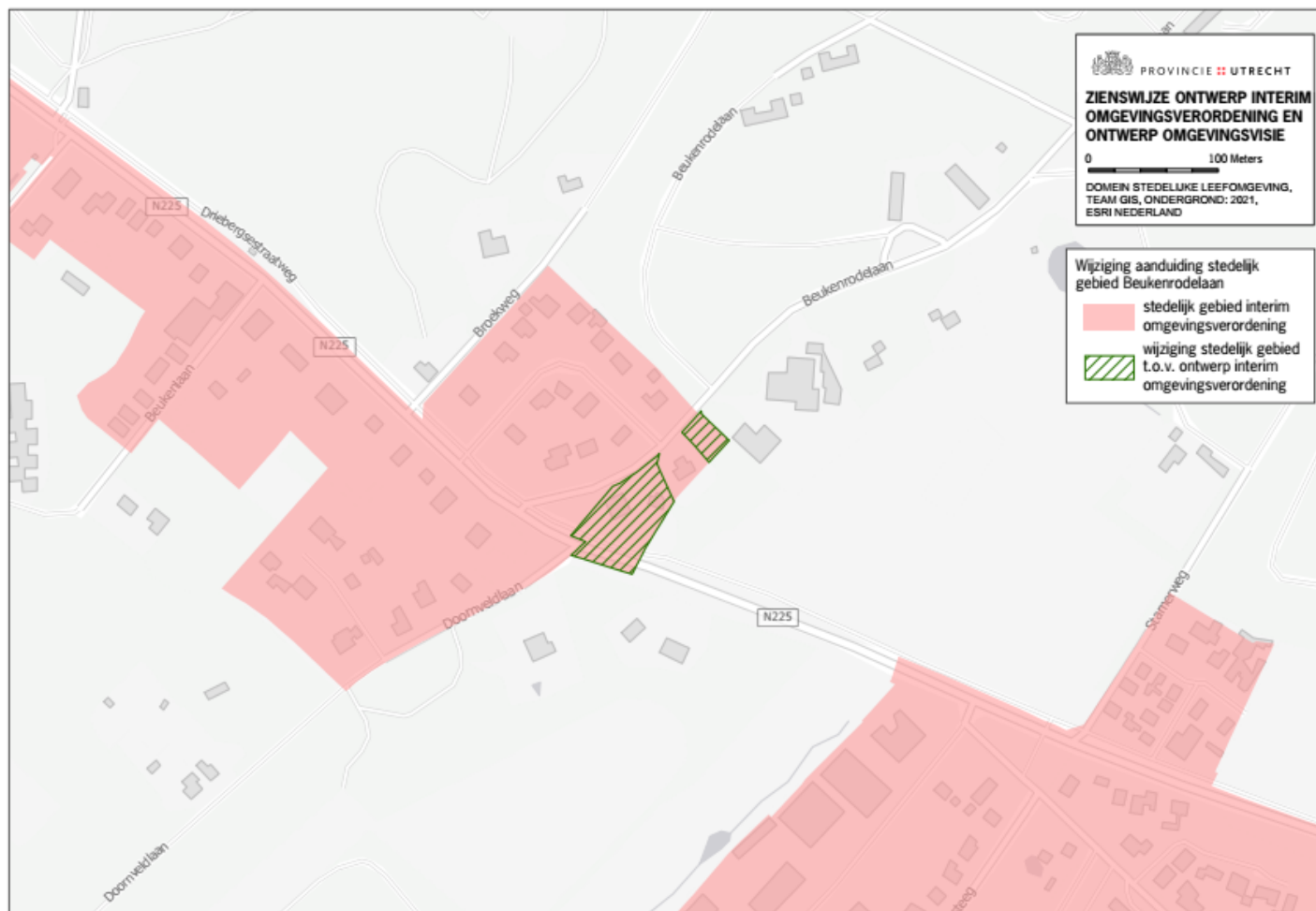
		van Eemnes (009). Men is bezig horeca/café aan de rand van stiltegebied (haventje bij Wakkerenweg) aan te vragen en mogelijk te vergunnen en zelfs nog een andere in het Stiltegebied zelf. (167)	
099 107 129	Van Westreenen namens Loon- en verhuurbedrijf Hoolwerf Particulier Regio Amersfoort	De beoogde woningbouwlocatie ter hoogte van Eemdijk 29b, 29c en 40b valt slechts deels binnen het stedelijk gebied. Verzoek tot aanpassing begrenzing van het stedelijk gebied conform eerder voorstel. (129) Verzoek tot verruiming aanduiding 'stedelijk gebied' zodat de beoogde woningbouw op het perceel Eemdijk 29b gerealiseerd kan worden. Enerzijds wordt hiermee invulling gegeven aan een beoogde bedrijfsverplaatsing van een hinderlijk bedrijf uit de kern, anderzijds wordt hiermee tegemoetgekomen aan de wens om op korte termijn woningbouw te realiseren voor starters en gezinnen. Voor het behoud van de leefbaarheid van Eemdijk is van groot belang dat op korte termijn woningen ontwikkeld worden, zodat een gezonde sociale samenstelling van zowel bewoners en doelgroepen mogelijk blijft. (099) Verzoek de aanduiding 'stedelijk gebied' zodanig te verruimen dat de beoogde woningbouw op het perceel Eemdijk 40b te Eemdijk gerealiseerd kan worden. (107)	Gewenste woningbouw is voor ons geen reden om een locatie binnen het stedelijk gebied te plaatsen, daarvoor dient eerst een afweging plaats te vinden, waarbij de regels van de verordening in acht moeten worden genomen. Op basis van een vastgesteld bestemmingsplan wordt vervolgens de aanduiding stedelijk gebied aangepast. De regels in de verordening staan omzetting naar woningbouw, ook buiten het stedelijk gebied, al toe. Uitgangspunt is wel dat er sprake is van een vergelijkbare impact.
008	Particulier	Verzoek om de kern Tienhoven aan de Lek, ter hoogte van de Kweldam, op te nemen in de aanduiding 'stedelijk gebied', zoals dat destijds is gedaan door de provincie Zuid-Holland in de Visie Ruimte en Mobiliteit. Er is sprake van een binnendorps gebied. Daarmee ook de aanduidingen 'kernrandzone' en 'aantrekkelijke landschappen' aanpassen	Op de kaart zijn alleen kernen opgenomen als stedelijk gebied, wanneer deze groter zijn dan 5 ha. Dat is passend bij het provinciale schaalniveau. Die keuze is een voortzetting van het beleid uit de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie. Dat wil niet zeggen dat in kernen die kleiner zijn, zoals Tienhoven aan de Lek, geen ontwikkelingen mogelijk zijn. Daarvoor is in de Omgevingsverordening de regel voor bebouwingseenclaves en linten opgenomen (artikel 9.5). Deze koppelt de mogelijkheden van verstedelijking binnen zo'n enclave aan gelijktijdige kwaliteitsverbetering. In de praktijk is gebleken dat dit gemeenten voldoende speelruimte biedt. Zie ook de begripsomschrijving voor "bebouwingseenclave" (bijlage 1 Omgevingsverordening).
025	Particulier	Verzoek de locatie Sportlaan 2 te Bunnik op te nemen in het stedelijk gebied. Deze locatie is wel binnen de bebouwde kom van Bunnik gelegen.	De situering van bebouwde kom en de aanduiding 'stedelijk gebied' zijn niet aan elkaar gerelateerd. Wij achten op deze locatie de Kromme Rijn een logische afbakening van het stedelijk gebied.
053	Gemeente Rhenen	Verzoek tot verruimen van het stedelijk gebied op diverse locaties in de gemeente Rhenen: klein deel aan oostzijde Rhenen, ten behoeve van uitbreiding Achterberg Oost, ten behoeve van verdere uitbreiding Achterberg-Zuid, ten behoeve van verdere uitbreiding Achterberg-West.	Deze verzoeken gaan verder dan een correctie van de aanduiding 'stedelijk gebied'. De eerste drie locaties betreffen locaties met een agrarische bestemming. Het toevoegen daarvan aan het stedelijk gebied op basis van uitsluitend een gemeentelijke visie is niet aan de orde. Voor de locatie Achterberg-West wordt al jaren gewerkt aan planvorming. Dit heeft nog niet geleid tot een bestemmingsplan. Evt. stedelijke ontwikkeling zal worden afgewogen op basis van de regels in de verordening, dan wel via inbrengen van de locatie in het proces van regionale programmering wonen en werken. Op basis van een vastgesteld (ontwerp)bestemmingsplan passen wij de begrenzing aan.
019	Gemeente De Ronde Venen	Verzoek om de locaties: 1. Abcoude: dorpsrand 3 uitbreidingen Land van Winkel & locatie nabij afrit A2; 2. De Hoef: zuidelijke lintbebouwing; 3. Amstelhoek: westelijke lintbebouwing + zuidelijke dorpsrand op te nemen in het stedelijk gebied.	Deze verzoeken gaan verder dan een correctie van de aanduiding 'stedelijk gebied'. Voor nieuwe ontwikkelingen buiten het stedelijk gebied geldt dat daarbij de regels in de interim Omgevingsverordening in acht dienen te worden genomen, dan wel dat deze locaties kunnen worden ingebracht in het proces van regionale programmering wonen en werken. Op basis van een vastgesteld (ontwerp)bestemmingsplan passen wij vervolgens de begrenzing aan.

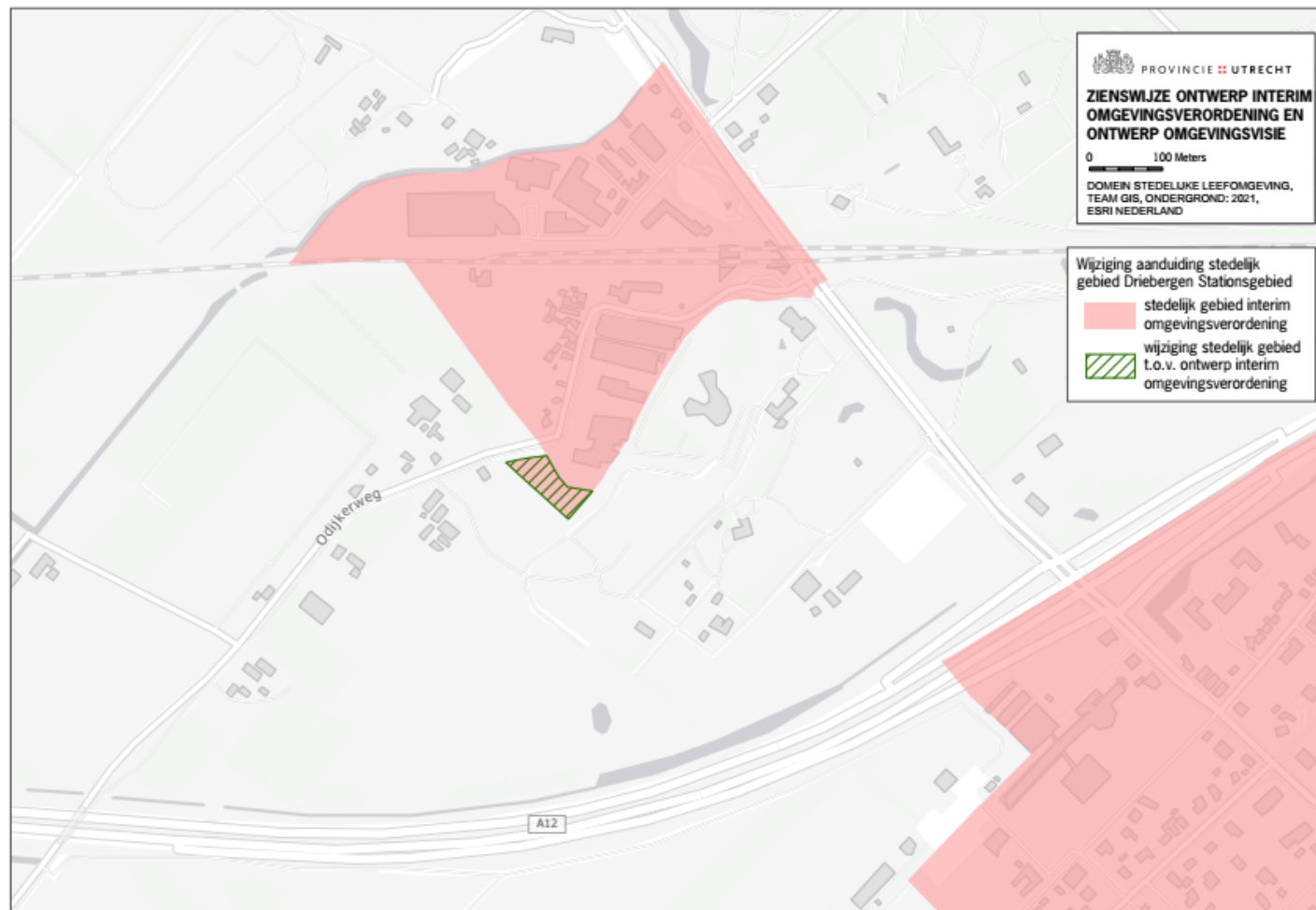
126	Gemeente Vijfheerenlanden	Verzoek om de begrenzing van de woningbouw-ontwikkelingslocatie 'Slagboom' aan de oostzijde van Leerbroek op te nemen in het stedelijk gebied	Behoudens 'correcties' nemen wij een locatie pas op in het stedelijk gebied, als daarvoor een (ontwerp)bestemmingsplan is vastgesteld. Voor de locatie Slagboom is dit, voor zover bij ons bekend nog niet gebeurd.
126	Gemeente Vijfheerenlanden	Aan de noordkant van – en grenzend aan - de Hogewaard in Ameide valt nu een gedeelte buiten het stedelijk gebied; voor dit gebied is echter in het bestemmingsplan Kernen Zederik een binnenplanse wijziging voor woningbouw opgenomen. Wij verzoeken dan ook om dit gebied alsnog binnen het stedelijk gebied op te nemen.	Terecht wordt opgemerkt dat voor de genoemde locatie een binnenplanse wijzigingsbevoegdheid voor woningbouw in het (onherroepelijke) bestemmingsplan Kernen Zederik is opgenomen. Aanpassing aanduiding 'stedelijk gebied' kern Ameide conform onderstaande afbeelding
163	Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	ten zuidwesten van de wijk Brugakker in Zeist is de stedelijke contour erg ruim om de wijk genomen. Deze ligt op ruime afstand van de bebouwing. Deze zou beter achter de tuinen op de randsloot kunnen worden gelegd. En vervolgens langs de zuidzijde van de Zeister en Biltse Grift en dan langs de toegangsweg naar de wijk Brugakker langs de sloot om het industriegebied Pijlstaartlaan. Dit gebied ligt ook in het bestemmingsplan Buitengebied De Bilt-West en behoort qua karakteristiek tot het buitengebied.	Wij zullen de door indiener gewenste aanpassing bespreken met de gemeente Zeist. Indien aanpassing gewenst is, zullen wij dat bij een eerstvolgende gelegenheid verwerken.
129	Regio Amersfoort	Naast een aantal kleinere punten zijn op een tweetal locaties, zoals bij woonwagencentrum De Meent in Soest en de Campus Noord in Soesterberg, de contouren niet gewijzigd. Wij verzoek u deze locaties alsnog binnen de contouren van het stedelijk gebied te brengen. Ter verduidelijking zijn in de bijlage de kaartuitsnedes van deze twee locaties opgenomen.	Uitgangspunt voor de begrenzing van de aanduiding 'stedelijk gebied' is dat dit bestaand stedelijk gebied betreft of dat voor een ontwikkeling een ontwerpbestemmingsplan ter inzage is gelegd. Zowel de locatie Campus Noord in Soesterberg als de locatie voor het woonwagencentrum De Meent, waarbij uitbreiding gewenst is, voldoen niet aan deze criteria. Om die reden worden de zienswijzen om deze locaties binnen het 'stedelijk gebied' te leggen niet overgenomen. In het proces van de regionale programmering wonen en werken zullen we rekening houden met bestuurlijke toezeggingen die reeds zijn gedaan.
129	Regio Amersfoort	Verzoek om Hoevelaar in z'n geheel als concrete woningbouwlocatie in de verordening en bijbehorende kaarten vast te leggen. In de Ontwerp Verordening is Hoevelaar fase 1 opgenomen in het stedelijk gebied. De begrenzing is echter niet conform het bestemmingsplan, graag aanpassen, de N224 vormt een logische grens.	Wij vinden het verzoek van indiener om de gehele uitbreidingslocatie Hoevelaar op te nemen in het stedelijk gebied terecht. De door indiener aangegeven begrenzing, met name de gevraagde uitbreiding aan de zuidrand van Woudenberg achten wij niet terecht. Het betreft hier een 'uitloopzone' met kernrandachtige functies. Via artikel 9.4. is er de mogelijkheid om kwaliteitsverbetering in deze zone te bewerkstelligen, waarbij ook enige verstedelijking kan plaatsvinden. Aanpassing aanduiding 'stedelijk gebied' kern Woudenberg conform onderstaande afbeelding
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Verzoek tot aanpassing aanduiding stedelijk gebied ter plaatse van Arnhemse Bovenweg nabij nr. 285: terrein scouting te Driebergen, zodanig dat de terreinen binnen de aanduiding stedelijk gebied komen te vallen.	Het terrein heeft de bestemming recreatie, een functie die past bij de aanduiding landelijk gebied. Wij zien geen reden tot aanpassing van de begrenzing.
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Verzoek tot toevoeging aan aanduiding stedelijk gebied Traai noordzijde, bij Bergse Bossen te Driebergen. Gebruik vormt een uitloop van het stedelijk gebied, mede in het kader van een herbezinning op de verblijfsrecreatieterreinen in de gemeente.	Het terrein heeft de bestemming recreatie, een functie die past bij de aanduiding landelijk gebied.
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Verzoek de begrenzing van de aanduiding stedelijk gebied Beukenrodelaan, oostzijde te Doorn gelijk te leggen met de bestemming 'wonen' uit het vigerend bestemmingsplan. Ter plaatse is sprake van woningen en woonbestemmingen.	Wij vinden dit een gerechtvaardigde aanpassing. Aanpassing aanduiding 'stedelijk gebied' kern Doorn conform onderstaande afbeelding

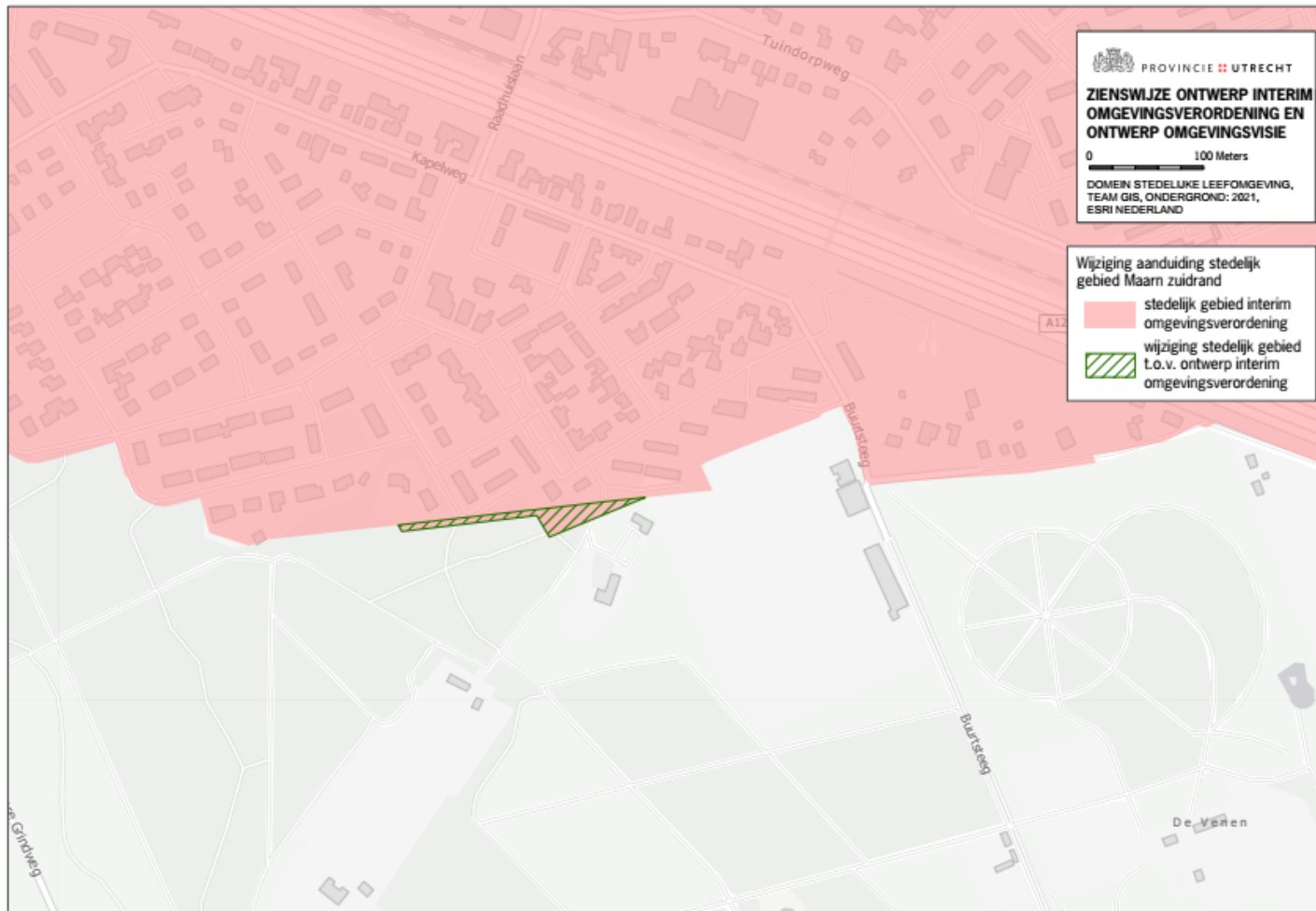
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Verzoek tot aanpassingen aanduiding stedelijk gebied te Driebergen, omgeving station: 1. Triodosbank binnen begrenzing brengen, gezien de functie en de directe samenhang met het stationsgebied. Voorgesteld wordt om aan te sluiten bij het vigerend bestemmingsplan. 2. Het parkeerterrein bij de politiekantoren aan de zuidoostkant van het stationsgebied is binnen de aanduiding stedelijk gebied brengen: gezien functie en nauwe samenhang met de kantorenlocatie. Voorgesteld wordt om aan te sluiten bij het vigerend bestemmingsplan.	Ad 1.: voor deze locatie zijn zorgvuldige afspraken gemaakt over begrenzing NNN en saldobenadering. Wij maken bij voorkeur geen 'enclaves' van aanduidingen. Daarom passen wij dit niet aan. Ad 2.: dit achten wij een logische aanpassing. Aanpassing aanduiding 'stedelijk gebied' stationsgebied Driebergen conform onderstaande afbeelding
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Doorn, Verzoek om de aanduiding stedelijk gebied ter plaatse van Amersfoortseweg noordzijde te Doorn te verruimen in overeenstemming met het vigerend gebruik en de vigerende bestemming.	Hier is sprake van woningbouw met een dubbelbestemming natuur en landschap. Daarom achten wij aanpassing van het stedelijk gebied niet logisch.
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Verzoek om de aanduiding stedelijk gebied ter plaatse van Vinkenbuurtweg 6a te Maarn gelijk met het bouwvlak uit het vigerend bestemmingsplan brengen.	Er is geen bouwvlak ter hoogte van het agrarische bedrijf en wij zien ook geen reden voor de voorgestelde aanpassing
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Ter plaatse van de Zuidrand Maarn is de aanduiding stedelijk gebied aangepast naar het bestemmingsplan. Alleen op één plek is de lijn onlogisch doorgetrokken gezien de feitelijke situatie. Verzoek dit aan te passen.	Wij zijn het eens met indiener Aanpassing aanduiding 'stedelijk gebied' kern Maarn conform onderstaande afbeelding
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Eens met uitbreiding aanduiding stedelijk gebied ter plaatse van Maarnse Grindweg 18 en 18a te Maarn, maar dit beperken tot de feitelijke woondelen van de bestemming, mede gezien de ligging aan de uiterste 'punt' van het dorp en de ligging onder de hoogspanningsmast. Verzoek om de aanduiding stedelijk gebied hier terug te brengen.	Wij zijn het eens met indiener Aanpassing aanduiding 'stedelijk gebied' kern Maarn conform onderstaande afbeelding
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Verzoek om de aanduiding stedelijk gebied ter plaatse van de omgeving Droststeeg in Maarn zodanig te verleggen dat het totale groene gebied als geheel daarbuiten valt. Deze maken deel uit van een aaneengesloten groene rand rondom de daar aanwezige woonbuurt. Het is de bedoeling dat deze rand groen blijft.	De aangeduide gronden hebben in de verordening en Omgevingsvisie al geen aanduiding stedelijk gebied meer.
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Logisch om alvast met de aanduiding stedelijk gebied voor te sorteren op uitbreiding rondom de spoortunnel bij Maarsbergen. Verzoek om aanpassing.	Wij willen dit nog niet aanpassen, maar eerst de onherroepelijkheid van het provinciaal inpassingsplan afwachten.
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Verzoek om aanpassing aanduiding stedelijk gebied Oostzijde Leersum, terrein Rijksstraatweg achter 22 e.o. de percelen ten noordoosten van de kwekerij ook opnemen.	De gewenste aanpassing betreft een onbebouwd stuk grond. We achten deze aanpassing daarom niet logisch.
168	Vrienden van Amelisweerd	Indiener gaat er van uit dat de rode contour rond het Science Park ongewijzigd blijft.	Dit nemen wij voor kennisgeving aan

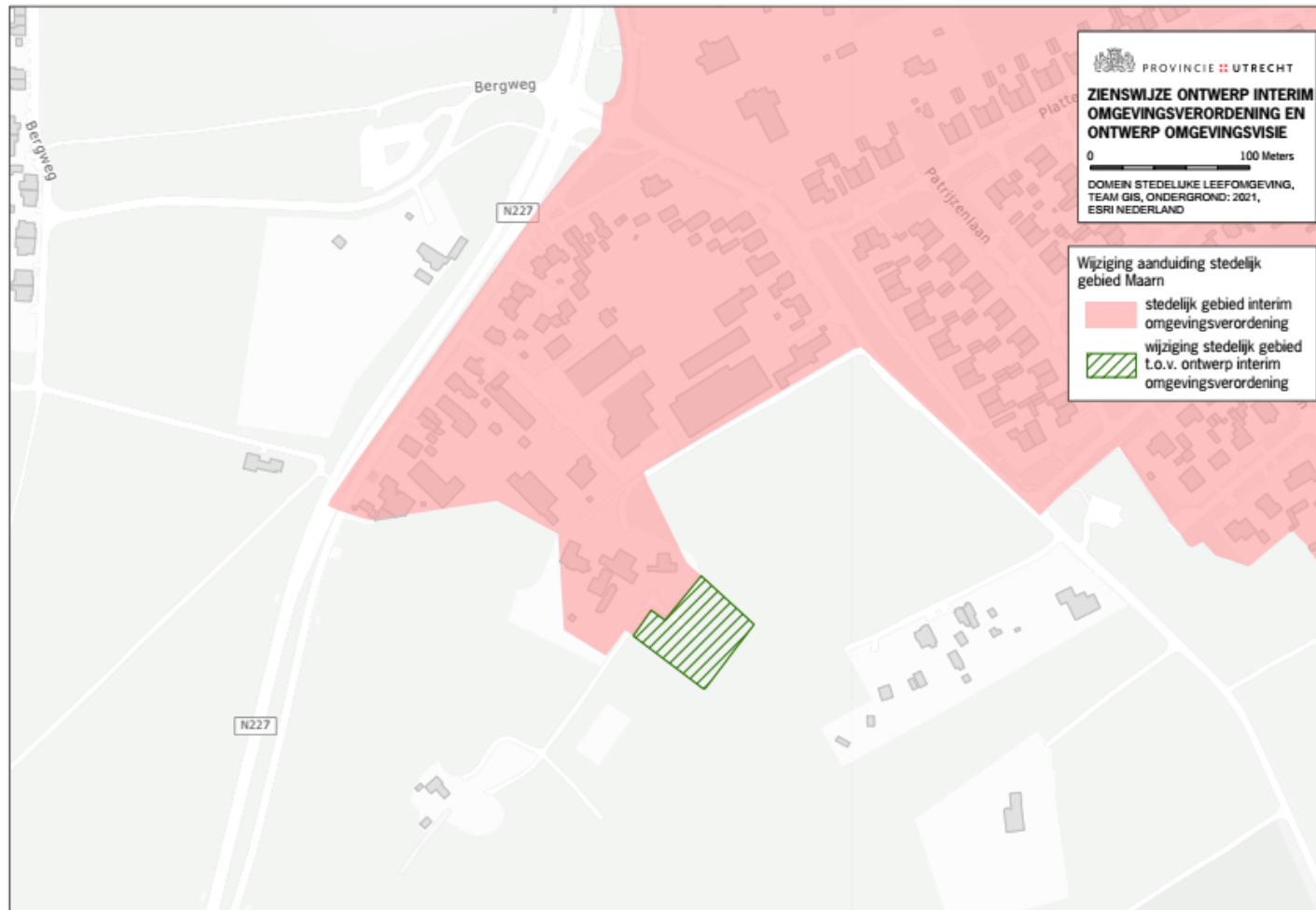

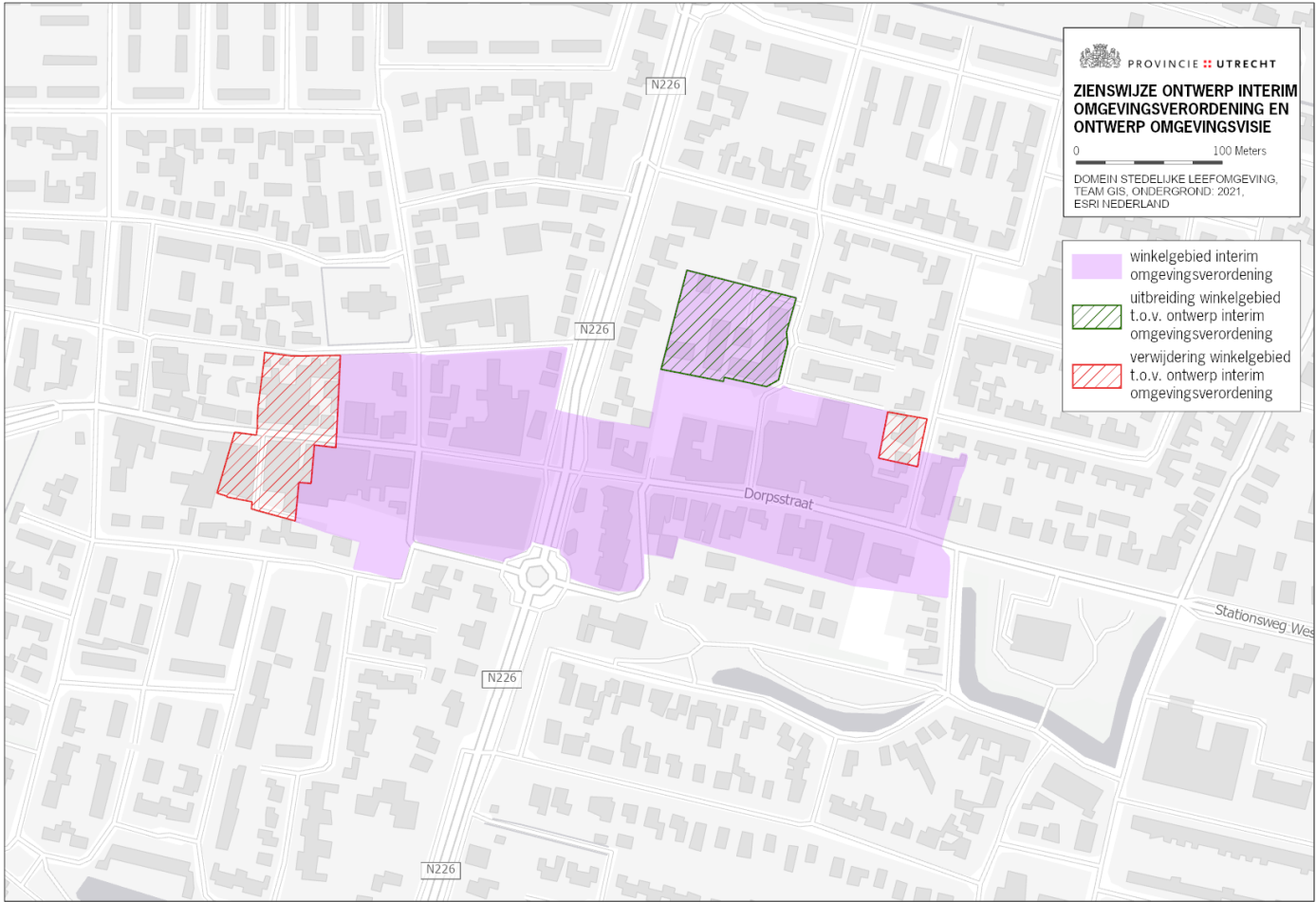

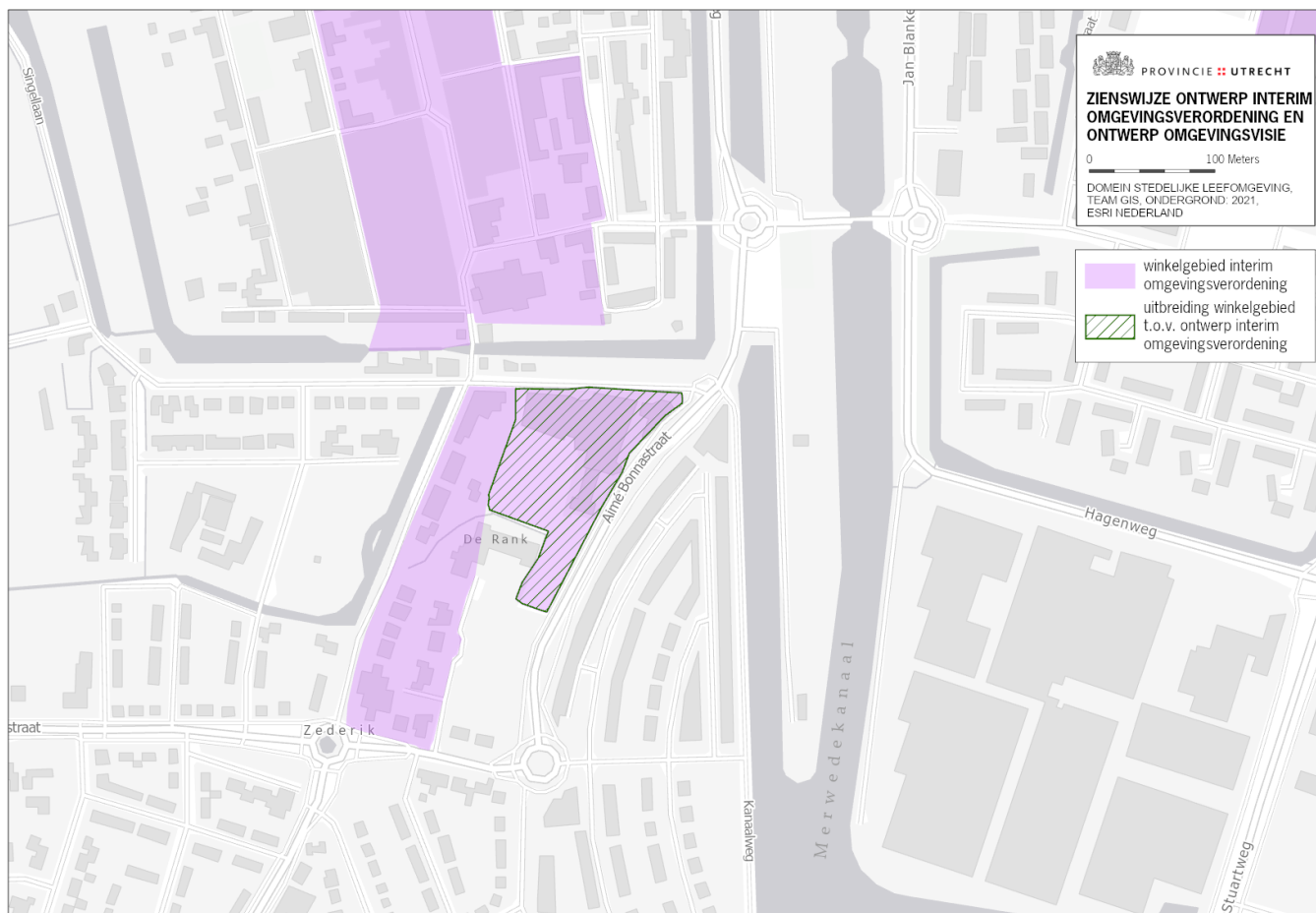

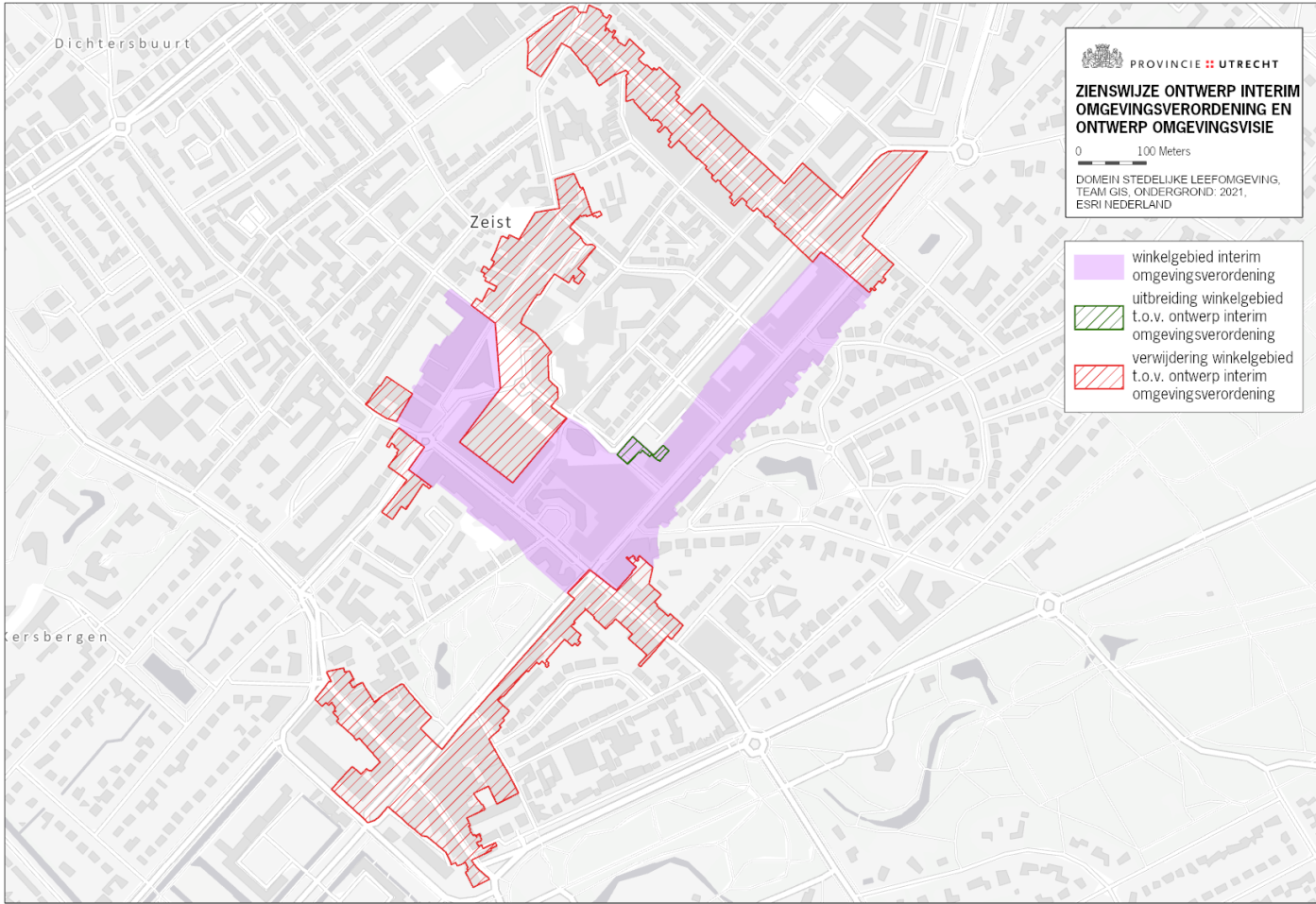

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
		Aanduiding 'kantoren op knooppunt' op kaart	
052	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Constateert dat het station Driebergen –Zeist op de kaarten nog altijd niet als een kantorenlocatie is opgenomen. We gaan ervan uit dat dit een omissie is. Los van de OV-knooppuntendiscussie, is er op het stationsgebied Driebergen-Zeist nu reeds sprake van een kantoren locatie. Dit komt evenwel niet naar voren op de kaartbijlage.	Omdat de in de PRV toegestane kantorencapaciteit bij het knooppunt Driebergen-Zeist reeds is gerealiseerd, is de aanduiding 'kantoren op knooppunt' op deze locatie inderdaad vervallen. Wij zien geen reden om specifiek voor deze locatie een verdere uitzondering van het verbod op nieuwvestiging van kantoren toe te staan.
		Aanduiding 'bestaand winkelgebied' op kaart	
019	Gemeente De Ronde Venen	Aan de Industrieweg op het Bedrijventerrein Mijdrecht hebben we een bestaand (perifeer) winkelgebied liggen. Wij vragen u dit toe te voegen aan de kaart; hier zetten we juist in op concentratie (doel is verspreid gelegen volumineuze detailhandel zich hier te laten vestigen). Deze zone is zo in het bestemmingsplan Bedrijventerrein Mijdrecht opgenomen.	De perifere winkelconcentraties zijn niet opgenomen in de aanduiding 'bestaand winkelgebied'. Op het gebied van perifere winkelconcentraties is het beleid dat de mogelijkheden hiervoor niet kunnen worden uitgebreid, tenzij wordt voldaan aan de voorwaarden uit de Retailvisie. Verplaatsing van perifere winkels zonder dat de omvang toeneemt, is dus mogelijk.
103	AIM Advocaten namens Wereldhave Nederland B.V.	De begrenzing van het 'bestaand winkelgebied' in het stadshart van Nieuwegein is veel te royaal en omvat een groot aantal locaties waar helemaal geen detailhandel aanwezig is. Indiener verzoekt de begrenzing langs de randen van Cityplaza te leggen. Als dit niet wordt aangepast, staat de deur wijd open voor nieuwe winkelontwikkelingen in het centrum van Nieuwegein, waarmee de leegstand in het bestaand winkelgebied verder wordt verdiept.	Wij zullen deze zienswijze bespreken met de gemeente Nieuwegein. Eventuele aanpassing volgt bij een volgende herziening van de verordening.
129	Regio Amersfoort	Indiener stelt voor de aanduiding ' bestaand winkelgebied' van het centrum van Woudenberg aan te passen conform bijlage. Per saldo wordt het aantal vierkante meters winkelgebied daarmee kleiner.	Wij zijn het met u eens. Aanpassing aanduiding 'bestaand winkelgebied' kern Woudenberg conform onderstaande afbeelding
153	Gemeente Wijk bij Duurstede	Ziet graag aanpassing begrenzing winkelgebieden: Winkelgebied Jumbo Langbroekseweg Wijk bij Duurstede (verzoek andere kleurstelling); Winkelgebied Langbroek (Wijk bij Duurstede), toevoeging het bestaande gebied bij de Prins Clausdreef, Prins Frisodreef en Constantijndreef (hier zit commerciële (winkel)ruimte); Winkelgebied Cothen (Wijk bij Duurstede) – toevoeging van de bestaande winkels in Cothen. Het gaat om delen van de straten: Dorpstraat, Willem Alexanderweg en Kentiesstraat plus enkele stukken van aangrenzende straten.	Ons beleid is er op gericht om nieuwvestiging van retail te concentreren in het 'bestaand winkelgebied'. Dit betekent niet dat alle bestaande winkels binnen deze aanduiding moeten worden gebracht. Daarom passen wij de begrenzing niet aan.
126		Op de kaart is het bestaande (kern)winkelgebied de Lijnbaan in Vianen niet aangegeven; graag dit gebied opnemen.	Wij zijn het met u eens. Aanpassing aanduiding 'bestaand winkelgebied' kern Vianen conform onderstaande afbeelding
178		Het bestaand winkelgebied in het centrum van Zeist is te ruim gedefinieerd. Dit moet worden geconcentreerd tot de Slotlaan en een paar aanloopstraten.	Wij zijn het met u eens. Aanpassing aanduiding 'bestaand winkelgebied' kern Zeist conform onderstaande afbeelding

Vianen

Zeist

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
068	Rijksvastgoedbedrijf, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	<p>Aanduiding 'landelijk gebied' en 'kernrandzone' op kaart</p> <p>Verzoekt om de begrenzing van het landelijk gebied en de kernrandzones zodanig aan te passen dat de legerplaats Soesterberg, het militaire terrein IBL, de Bernhardkazerne en Camp New Amsterdam buiten deze aanduidingen zijn gelegen. In bijlage 2 zijn deze gebieden aangeduid.</p>	<p>Deze militaire terreinen liggen op belangrijke locaties in het NNN waarbij de aanwezige waarden het NNN versterken. Voor de terreinen geldt een bepaling in de verordening dat nieuwe ontwikkelingen (t.b.v. militaire gebruik) gecompenseerd moeten worden (alternatieven en groot openbaar belang hoeven niet te worden aangetoond. Dit zou ook gelden voor het Strategisch Vastgoedplan aangezien deze ontwikkelingen gekoppeld zijn aan militair gebruik (zie kamerbrief 4 juli 2019). Daarnaast hebben wij altijd het uitgangspunt gehanteerd dat bij het vervallen van de militaire functie de NNN bescherming in stand blijft. Bij vervallen van de NNN status is er dus een afname van natuur (doordat er geen compensatie plaatsvindt) en vervalt voor de toekomst de mogelijkheid deze belangrijke gebieden voor het NNN te behouden. De komst van niet-militaire functies op dit terrein willen we bezien zoals andere stedelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied (zie par. 9.1 verordening). Gezien het vorenstaande, namelijk dat na het vervallen van de militaire functie de natuurwaarde in stand blijft, ligt het niet voor de hand deze locatie toe te voegen aan het stedelijk gebied.</p> <p>De aanduiding kernrandzone biedt een instrument waarvan gebruikt gemaakt kan worden voor kwaliteitsverbetering van het gebied en heeft verder geen consequenties voor het huidige gebruik. Deze begrenzing is indicatief bepaald.</p>
		<p>Ambtshalve wijzigingen H9</p> <p>Programma woningbouw en programma bedrijventerreinen wordt 1 programma met de naam: programma wonen en werken</p>	<p>Regels en definitie op aanpassen.</p> <p><i>Aanpassen verordening: terminologie in artikelen 9.13, 9.14, 9.15 en 9.16 en aanpassen terminologie in bijlage Begrippen.</i></p>

15. Interimverordening: Uitvoering en procedures (H10)

Nr(s).	Indiener(s)	Samenvatting zienswijze	Reactie en voorgestelde aanpassing
023	Gemeente Nieuwegein	Het onderwerp Handhaving is in de verordening niet uitgewerkt. Genoemd wordt dat aanwijzingen van toezichthouders in een apart besluit zal landen.	Artikel 10.2a Handhaving vormt de grondslag voor het aanwijzen van toezichthouders. Niet PS, maar GS wijzen de toezichthouders aan en dus komt het in een apart besluit terecht.
054	Gemeente Utrecht	Hoe zit het met het overgangsrecht voor instructieregels (artikel 10.2d)? Geef gemeenten een overgangsrecht voor een paar jaar. Betekent geen nieuw bestemmingsplan, ook geen actie op instructieregels?	Het overgangsrecht voor instructieregels is per abuis niet opgenomen in de interim verordening. Dat zullen we alsnog doen. Het idee is, om net als in artikel 1.2 van de PRV uit te gaan van de zgn. eerbiedigende werking. Pas wanneer een gemeente een nieuw bestemmingsplan maakt (of bestaande wijzigt), moeten de regels uit de (interim) omgevingsverordening in acht worden genomen. <i>Aanpassing verordening: artikel over aanpassing bestemmingsplan (vergelijkbaar met artikel 1.2 van de PRV) toevoegen. In toelichting opnemen dat bestemmingsplannen die in ontwerp ter inzage zijn gelegd voordat de interim verordening van kracht wordt (naar verwachting 1 april 2020), moeten voldoen aan de regels van de PRV.</i>

16. Interimverordening: Gebruikte afkortingen

ABRvS	Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
Awb	Algemene wet bestuursrecht
Barro	Besluit algemene regels ruimtelijke ordening
Bkl	Besluit kwaliteit leefomgeving
B&W	college van Burgemeester en Wethouders
bvo	bruto vloeroppervlakte
CHS	Cultuurhistorische hoofdstructuur
GS	Gedeputeerde staten
KLE's	Kleine landschapselementen
NNN	natuurnetwerk Nederland
PMV	milieuverordening, provincie Utrecht
PRV	Provinciale ruimtelijke verordening, provincie Utrecht
PS	Provinciale staten
VNL	Verordening Natuur en Landschap, provincie Utrecht
Wbe	Wildbeheereenheid
Wnb	Wet natuurbescherming
Wro	Wet ruimtelijke ordening

17. Milieueffectrapport (planMER)

Algemeen: conclusies, aanbevelingen, rechtmatigheid en relatie met visie en verordening

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie
063	Stichting behoud veenweidegebied Kockengen	Conclusies milieueffectrapport De indiener herkent zich in diverse constatering in het milieueffectrapport. Het gaat dan bijvoorbeeld om het risico van het verruimen van bijvoorbeeld energietransitie voor andere thema's zoals landschap en stilte. De indiener onderschrijft de aanbeveling uit het MER om concreter in beeld te brengen wat geschikte gebieden zijn voor het opwekken van zon- en windenergie.	Dank voor uw reactie. Hoe we omgaan met aanbevelingen in het MER beschrijven we in een tabel aan het eind van de beantwoording van de zienswijzen op het planMER. Zie ook een reactie op deze zienswijze bij NvB 4.3 - centralere sturing in aanwijzing gebieden.
98	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	Aanbevelingen uit planMER De indiener vraagt wat met de conclusies en aanbevelingen uit het planMER wordt gedaan. Ook verwijst de indiener naar hetgeen de Commissie voor het m.e.r. in het toetsingsadvies naar voren zal brengen.	Wij geven een reactie op de aanbevelingen van TAUW (zie tabel aan het eind van de beantwoording van de zienswijzen op het planMER) en op het toetsingsadvies van de Commissie voor het m.e.r..
086	Particulier	Rechtmatigheid planMER Het planMER kenmerkt zich door grote onzekerheden en beschrijft daardoor niet een afweging voor een concreet plan. Van een integraal perspectief in de Omgevingsvisie is nog geen sprake, waardoor een volledige afweging van de milieubelangen niet mogelijk is. Het vaststellen van deze planMER heeft echter voor de provincie grote gevolgen, die door deze onzekerheden niet te overzien zijn. Deze onzekerheden zouden aanleiding moeten zijn voor een uitgebreide risicoanalyse en een meer flexibele planvorming. Bijsturen wordt dan mogelijk. De indiener wijst erop dat beroep in een latere fase geen enkele kans maakt omdat Raad van State de vastgestelde Omgevingsvisie als toetsingskader gebruikt. Daarom dient extra zorgvuldigheid te worden betracht. Deze planMER kan niet vastgesteld worden omdat niet wordt voldaan aan de kwaliteitseisen van juistheid en volledigheid.	Het planMER is opgesteld volgens de vereisten uit de Wet Milieubeheer en het Besluit m.e.r. Voor het planMER is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau opgesteld en heeft ter inzage gelegen voor eenieder. De onafhankelijke Commissie voor de m.e.r. die toetst op de inhoud en kwaliteit van het planMER, komt in haar toetsingsadvies tot oordeel dat het MER de essentiële informatie bevat om een besluit te nemen over de Omgevingsvisie, waarin het milieubelang volwaardig wordt meegenomen. De inhoud van het planMER is afgestemd op het abstractieniveau en de inhoud van de Omgevingsvisie. Om tijdig bij te kunnen sturen is monitoring en evaluatie een belangrijk onderdeel van de uitvoering van de Omgevingsvisie (zie hoofdstuk 6 van de Omgevingsvisie).
91, 87	Kracht van Utrecht, particulier	Rechtmatigheid planMER Een planMER met alleen een "veronderstelde" reductie van automobiliteit is echt te zacht, en levert vermoedelijk PAS en Urgenda achtige rechtszaken op.	Het planMER past bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie geeft het strategisch kader en randvoorwaarden voor uitwerkingen in bijvoorbeeld programma's. De cie m.e.r. komt in haar toetsingsadvies ook tot de conclusie dat het MER de essentiële informatie bevat voor het nemen van een besluit over de Omgevingsvisie. Overigens kunnen de concretere uitwerking in programma's m.e.r. plichtig zijn als het programma kaderstellend is voor m.e.r. plichtige besluiten of een Passende Beoordeling gemaakt moet worden op grond van de Wet Natuurbescherming.
163	Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	Relatie met Ontwerp Omgevingsvisie en interim verordening Het PlanMER heeft betrekking op de Ontwerp Omgevingsvisie en de Ontwerp Interim Verordening vastgesteld door GS op 17 maart 2020. De in de inspraak gebrachte versies van de Omgevingsvisie en Verordening dateren van 4 september 2020. Dekt het planMER nog voldoende de voorliggende ontwerpen voor de omgevingsvisie en verordening?	De Ontwerp Omgevingsvisie die op 17 maart door GS is vastgesteld is ook ter inzage gegaan, en daarmee de basis voor het planMER. Omdat de Omgevingswet 1 jaar later dan gepland wordt ingevoerd hebben Gedeputeerde Staten een Ontwerp Interim Omgevingsverordening op 4 september 2020 vastgesteld. Deze Ontwerp Interimverordening is, binnen de huidige wettelijke mogelijkheden, zoveel als mogelijk gelijk aan de Ontwerp Omgevingsverordening van 17 maart. De omzetting van Ontwerp Omgevingsverordening naar Ontwerp Interimverordening heeft dan ook geen effect op de inhoud van het milieueffectrapport.

Beoordeling: beoordelingskader, autonome ontwikkeling, detailniveau

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie
98	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	<p>Beoordelingskader Indieners pleiten ervoor om het beoordelingskader uit de 'Nationale Omgevingsvisie' (NOVI) toe te passen, namelijk het 'Rad van de leefomgeving'. Door het toepassen van het 'Rad van Leefomgeving' als beoordelingskader kan duurzaamheid als thema centraal worden gesteld, aangezien daarbij als basis wordt uitgegaan van de drie P's, dus 'Planet', 'People' en 'Prosperity'. Ook geeft het Rad op een overzichtelijke wijze weer hoe de provincie Utrecht er qua duurzaamheid voor staat. De systematiek van het Rad sluit ook aan bij die van de 'Staat van Utrecht', evenals vele zogenaamde duurzaamheidsindexen, zoals de 'Gemeentelijke Duurzaamheidsindex (GDI)'.</p>	<p>Het beoordelingskader in het planMER is ook qua thema's breed ingestoken en daarmee vergelijkbaar met het Rad van de Leefomgeving. In het beoordelingskader van het planMER zijn niet alleen de klassieke milieuthema's opgenomen maar ook bijvoorbeeld aspecten als circulaire economie en sociale inclusiviteit. De 3-P's zijn daarmee goed vertegenwoordigd.</p> <p>Wij hebben gekozen om een eenvoudige weergave met smileys te geven van de huidige toestand, autonome ontwikkeling en effecten van het nieuwe beleid. Wij vonden het "Rad van de leefomgeving" vrij lastig leesbaar.</p>
98	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	<p>Uitwerking motie "groeiscenario's" De indieners verwijzen naar de eerdere uitwerking van motie "groeiscenario's". De indieners vinden dat breder naar milieu effecten moeten worden gekeken, inclusief gevolgen voor stikstofproblematiek, evenals naar mogelijke co-creatieve oplossingen voor als men toch van een lager groeiscenario uit zou gaan, zoals als er dan toch wordt gebouwd het dan vooral bouwen voor bepaalde doelgroepen en het ook zorgen door maatregelen dat betreffende woningen voor die doelgroepen ook beschikbaar blijven, dus niet op de markt komen.</p>	<p>Wij hebben kennisgenomen van uw opmerking. Echter, was bij het Koersdocument reeds de keuze gemaakt om als uitgangspunt te nemen om de toekomstige behoefte te accommoderen. De uitwerking van de groeiscenario's hadden als doel deze keuze nader te bezien. Het betreft geen milieueffectrapportage.</p>
163	Wergroep Natuurlijk Zeist-West	<p>Autonome ontwikkeling Indieners vinden het MER-technisch niet juist dat als autonome ontwikkeling een enorm groeiscenario wordt gehanteerd. Voor groei is zonder nieuw aanvullend beleid voor het intensiveren en uitbreiden van bedrijfsterrinen en voor extra infrastructuur maar beperkt ruimte. De vergelijkingen in het planMER tussen beleidsvarianten en autonome ontwikkelingen zijn dus niet juist.</p>	<p>In het MER wordt voor de autonome ontwikkeling uitgegaan van de bekende plancapaciteit. De veronderstelling is dat deze ontwikkelingen ook zonder beleidswijziging in de Omgevingsvisie door zullen gaan. Er zijn immers al concrete gebieden en plannen aangewezen.</p>
87	Particulier	<p>Detailniveau In deze planfase wordt voor mobiliteit al veel vastgelegd zoals de totale contour aan CO₂, SO_x, PM_x en geluidsemissies. Daarom hoort hier een schatting van tonnen emissies, en toetsbaar beleid om dit te halen. Dit om de aanname uit het planMER dat er geen emissie verhoging plaats vindt gestand te doen. Indiener geeft (gedetailleerde) suggesties om op onderdelen de effecten van mobiliteit, wonen en werken nader te kwantificeren in het planMER. Het gaat dan bijvoorbeeld om bepalen van stikstofdepositie en vervoersbewegingen. Ook heeft indiener (gedetailleerde) opmerkingen of vragen over bijvoorbeeld informatie in de gebruikte tabellen in de bijlagen van het planMER of hoe een beoordeling tot stand is gekomen.</p> <p>In het planMER wordt gesteld dat de automobilititeit in absolute zin af zal nemen, en dat er daarom voor de emissies NO₂, PM_x, geluid en CO₂ emissies voor mobiliteit voor 2030/2040 geen verdere studie nodig is. In de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening krijgt dit onderwerp echter geen handen en voeten en maakt daar bezwaar tegen.</p>	<p>Het planMER is passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. Bij dit "hoge abstractieniveau" past een kwalitatieve beoordeling. Het planMER legt dan ook geen milieufacturen vast. Het MER richt zich op kansen en risico's van het nieuwe beleid, en geeft aanbevelingen aan voor de uitwerking in bijvoorbeeld programma's of gebiedsprocessen. Dit betekent dat het planMER zich vooral baseert op het globaal bepalen van de effecten van het nieuwe beleid in de Omgevingsvisie. Hoe de beoordeling tot stand is gekomen is zo goed mogelijk onderbouwd in de factsheets van het planMER. Het nader kwantificeren van de effecten biedt op dit schaalniveau door de vele onzekerheden weinig meerwaarde. De Commissie voor de m.e.r. komt in zijn toetsingsadvies ook tot de conclusie dat het MER alle essentiële informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te wegen in de besluitvorming over de Omgevingsvisie.</p> <p>Overigens hebben wij, naar onze mening, nergens in de Omgevingsvisie aangegeven dat de automobilititeit in absolute zin af zal nemen.</p>

126	Gemeente Vijfheerenlanden	<p>Schaalsprong mobiliteit</p> <p>De indiener verwijst naar de tekst in het planMER waaruit blijkt dat het beleid uit de Omgevingsvisie geen of slechts een beperkte invloed heeft op de indicatoren Mobiliteit en Kwaliteit knooppunten. De indiener vraagt of de provincie met haar beleid wel in staat is om de gewenste schaa sprong mobiliteit te bewerkstelligen? Het behalen van de ambities blijkt onzeker. Hoe gaat de provincie in haar beleid streven naar het behalen van de ambities? Welke rol krijgt monitoring in dit verhaal?</p>	<p>Het verwezenlijken van de noodzakelijke schaa sprong mobiliteit kan de provincie niet alleen, dat vergt inzet en samenwerking van meerdere actoren (o.a. gemeenten/provincie/rijk). Daaraan werken partners samen in het programma U Ned. Met het ontwikkelperspectief "Utrecht nabij" wordt richting gegeven aan onze gezamenlijke inspanningen. Echter is verdere uitwerking en concretisering noodzakelijk. Wij verwerken de uitkomsten van 'Utrecht Nabij' in de Omgevingsvisie (zie 5.1) en zijn van mening dat deze visie zijn functie als basis voor het beleid voor de fysieke leefomgeving van de provincie goed kan vervullen.</p>
-----	---------------------------	---	---

Natuur en Passende Beoordeling

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie
163	Werkgroep Natuurlijk Zeist-West	<p>Beoordeling natuur</p> <p>De indiener heeft in een reactie op de Notitie Reikwijdte en Detail van het planMER gevraagd om robuuste natuur te beoordelen aan de hand van ecologische verbinding zones en kans op herstel van natuur in relatie tot geologische omstandigheden, dus op herstel en ontwikkeling van natuurtypen gebonden aan typisch Utrechtse gebieden. De indiener ziet deze beoordeling onvoldoende terug in de Omgevingsvisie en het planMER en vindt dat daarmee de Omgevingsvisie en het planMER onvoldoende is uitgewerkt.</p>	<p>Het MER beoordeelt inderdaad niet op deze indicatoren. Gekozen is om natuur te beoordelen op vier aspecten, te weten de effecten van ander beleid uit de Omgevingsvisie op: 1) Natura 2000-gebieden, 2) NNN, 3) weidevogelgebieden en ganzenrustgebieden, en 4) biodiversiteit. Hiervoor zijn indicatoren ontwikkeld. Dit zijn belangrijke thema's in de Omgevingsvisie. Indirect wordt in de beoordeling natuurlijk ook de kans van bijvoorbeeld herstel van natuur betrokken.</p>
062, 143	Zuid-Hollands landschap, Natuurmonumenten Zuid-Holland	<p>Passende Beoordeling en purperreiger</p> <p>Het bevreemdt de indieners dat bij de Passende Beoordeling voor het Natura 2000 gebied Zouweboezem (en andere Vogelrichtlijngebieden met een belangrijke instandhoudingsdoelstelling voor de purperreiger) niet inhoudelijk is getoetst aan de instandhoudingsdoelstelling voor de purperreiger. Indiener bestrijdt dat het realiseren van windmolens direct naast (soms zeer) grote kolonies purperreigers een 'klein risico op significant negatieve effecten' geeft. De indieners pleiten voor herziening van de Passende Beoordeling en PlanMER op dit punt, en het beperken van het zoekgebied voor windenergie rondom de Zouweboezem en andere belangrijke Vogelrichtlijn gebieden. De purperreiger is één van de doelsoorten waar de Nieuwkoopse plassen haar N2000-status sinds 2013 aan te danken heeft, dus dit effect moet meegenomen worden in de begrenzing van de zoekgebieden.</p>	<p>In paragraaf 4.2 van de Passende Beoordeling (=bijlage 6 van het planMER) is de methode voor effectbepaling van windturbines op vogels beschreven. Omdat in de Zouweboezem de instandhoudingsdoelen van de purperreiger gunstig is, is de kans op significante effecten klein beoordeeld. Echter, is het mogelijk een terecht punt dat de purperreiger verhoudingsgewijs vaker het slachtoffer wordt van windmolens of hoogspanningsverbindingen dan andere soorten. Daarom nemen we de purperreigers ook mee bij het nader onderzoek naar de ligging van trekroutes van vogels en vleermuizen in relatie tot windturbines om deze informatie te kunnen delen met initiatiefnemers bij hun planvorming. Aanpassen van de Passende Beoordeling en planMER is niet nodig, omdat de Omgevingsvisie geen uitspraken doet op dit detailniveau.</p> <p>Overigens biedt de Wet Natuurbescherming bescherming op soorten. De ontheffing of vergunning in het kader van de Wet Natuurbescherming kan ertoe leiden dat ook buiten de genoemde gebieden een project voor de realisatie van duurzame energie niet door kan gaan.</p>

174	RUD Utrecht	Meer nadruk biodiversiteit Er zou meer nadruk mogen liggen op het behoud van biodiversiteit. Het behoud van biodiversiteit heeft namelijk samenhang met alle andere thema's. Wanneer de biodiversiteit achteruit gaat, wordt ook de leefbaarheid voor mensen minder, het heeft invloed op de agrarische sector en economie, alsmede de gezondheid van mensen. Denk bijvoorbeeld aan meer plaagsoorten, zoals de eikenprocessierups of plaagsoorten die gewassen aantasten, wanneer de gezonde dynamiek binnen de natuur verstoord raakt. Het behoud van biodiversiteit is essentieel voor een leefbare provincie. De indiener geeft aan dat binnen elk thema uit de Omgevingsvisie nagedacht zou moeten worden over de positieve / negatieve gevolgen voor de biodiversiteit, en dat dit maatwerk is. De indiener geeft enkele voorbeelden.	Wij onderschrijven het belang van biodiversiteit en hebben het daarom ook expliciet als beoordelingscriterium laten terugkomen in het MER. In het MER is getoetst wat het effect is van ander nieuw beleid uit de Omgevingsvisie op biodiversiteit. Zie de factsheet biodiversiteit op pagina 163 van bijlage 1 van het planMER. Op basis van de zienswijzen is de tekst over biodiversiteit in de Omgevingsvisie aangevuld (zie NvB 4.7: ambitie 2050 biodiversiteit).
174	RUD Utrecht	Biodiversiteit en doorsnijding van wegen Tabel 5.1 van het planMER bevat een overzicht van onderlinge samenhang van thema's. De indiener vindt het niet logisch dat het thema duurzaam, gezond en veilig bereikbaar in relatie tot toekomstbestendige natuur bestempeld is als 'beperkte onderlinge samenhang'. Wegen zorgen voor versnippering van leefgebieden van wilde dieren en voor verkeersslachtoffers onder wild. Volgens de indiener zou veilige bereikbaarheid en toekomstig bestendige natuur alleen duurzaam kunnen zijn, wanneer natuur meer afgeschermd wordt van wegen en meer verbonden wordt door ecoducten en meer natuur.	De tabel schetst op hoofdlijnen enkele belangrijke relaties tussen thema's. De indiener geeft terecht aan dat er ook een relatie is tussen bereikbaarheid en natuur. De inhoudelijke reactie op deze zienswijze is opgenomen bij het onderdeel NvB 4.7: natuur en wegen.
174	RUD Utrecht	Biodiversiteit in publieksfolder In de folder over het planMER wordt het thema 'behoud van biodiversiteit' alleen genoemd in relatie met Natura 2000-gebieden. Het thema biodiversiteit is volgens de indiener veel groter, zoals hiervoor is beschreven. Een voorbeeld hiervan is dat de uitstoot van stikstof verminderd dient te worden, omdat stikstof een oorzaak is van de verarming van de biodiversiteit. Daarentegen heeft circulaire landbouw juist een positief effect op de biodiversiteit, wanneer er natuurinclusief gewerkt wordt. Die samenhang mist in de folder.	Wij onderschrijven de samenhang van biodiversiteit met heel veel thema's. De folder is echter bedoeld om de hoofdconclusies en aanbevelingen van het planMER kort weer te geven, en konden daarom niet alle samenhang tussen thema's benoemen. Dit hebben we wel gedaan in het planMER zelf.

Monitoring

Nr.	Indieners	Samenvatting zienswijze	Reactie
98	Stichting Milieuzorg Zeist e.o.	De indieners pleiten ervoor om het Rad voor de Leefomgeving centraal te stellen bij de monitoring.	Wij gebruiken het (brede) beoordelingskader in het planMER als basis voor de monitoring. Dit is vergelijkbaar met de Rad voor de Leefomgeving zoals voor de NOVI gebruikt is. De criteria in het beoordelingskader zijn afgeleid van de belangrijkste opgaven in de Omgevingsvisie zodat getoetst kan worden of doelen bereikt gaan worden.
023	Gemeente Nieuwegein	Voor de 7 thema's en de daaronder vallende 33 indicatoren is een inschatting gemaakt van wijziging van het kwaliteitsniveau als gevolg van de Omgevingsvisie. De indiener vraagt aandacht voor goede monitoring van deze indicatoren om de daadwerkelijke wijziging in de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te kunnen constateren.	Wij hechten een groot belang aan monitoring van ons omgevingsbeleid, waaronder het monitoren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Daarom stellen wij een monitoringsplan op. Dit is toegelicht in hoofdstuk 6 van de Omgevingsvisie.
023	Gemeente Nieuwegein	Synergie tussen de monitoringinstrumenten van verschillende overheden is zeer wenselijk zodat de wijziging van kwaliteit van de fysieke leefomgeving door provincie en gemeenten op eenzelfde wijze in beeld wordt gebracht. De indiener	Wij ondersteunen de gedachte dat het wenselijk is dat er zoveel mogelijk synergie is tussen monitoringsinstrumenten van gemeenten en provincie. Het gaat dan bijvoorbeeld over gebruik of uitwisseling van gemeenschappelijke gegevens, en vindt op beleidsonderdelen al plaats. Een gezamenlijk

	roept de provincie op om het initiatief te nemen om na te gaan of een gezamenlijk monitoringssysteem haalbaar is in de provincie Utrecht.	monitoringssysteem op het niveau van de Omgevingsvisie vinden we een stap te ver. Gemeenten en provincie kiezen vaak met goede redenen een monitoringssysteem dat past bij het schaalniveau en de lokale of regionale opgaven. Dit laat onverlet dat nauwere afstemming voor monitoring op beleidsonderdelen gewenst blijft.
--	---	--

Uitwerking van zienswijzen over de vraag wat de provincie doet met de aanbevelingen in het planMER

Het adviesbureau TAUW heeft het milieurapport (planMER) voor de Omgevingsvisie opgesteld. In het planMER heeft TAUW in paragraaf 6.4 een samenvatting opgenomen van de mitigerende maatregelen (ofwel aanbevelingen). Deze aanbevelingen kunnen worden meegenomen bij uitwerking in programma's of aanpassing van de Omgevingsverordening. Onderstaande tabel bevat een reactie over hoe we om gaan met deze aanbevelingen.

Beleidsthema	Mitigerende maatregelen en aanbevelingen van TAUW	Reactie (Hoe gaan we om met de aanbevelingen?)
Stad en land gezond	Mitigerende maatregelen of aanbevelingen op dit thema hebben betrekking op het terugdringen van negatieve effecten op het woon- en leefklimaat in de provincie Utrecht. Indien uit bijvoorbeeld monitoring blijkt dat het beleid van de Omgevingsvisie niet afdoende is kunnen in de Omgevingsverordening nadere restricties worden opgenomen. Bijvoorbeeld door het stellen van extra eisen aan de emissies van biomassacentrales of het opnemen van strenge normen en voorwaarden in de verordening voor geluid (provinciale wegen).	Wij vinden het belangrijk dat onze ambities gerealiseerd worden. Voor geluid streven we daarom naar een Agenda Geluid, waarin we willen samenwerken met onze partners om dit te bereiken. De mogelijkheden via de Omgevingsverordening zijn beperkt. De gemeenten moeten de afweging maken of geluidgevoelige gebouwen op bepaalde locaties gebouwd mogen worden. Voor wat betreft emissies naar lucht (bijvoorbeeld voor biomassacentrales) wordt in het kader van het Schone Lucht Akkoord gewerkt aan scherper vergunnen voor industrie. Wij sluiten hierop aan, er is geen reden om zelf extra eisen op te nemen.
	Het opnemen van geurnormen voor de achtergrondwaarde vanuit de veehouderij, zoals bijvoorbeeld in de provincie Noord-Brabant al is gedaan, kan een versnelling geven in het terugdringen van het aantal geurgehinderden. Daarnaast kan een gebiedsgerichte geurambitie, zoals ook benoemd in de Omgevingsvisie, de toename van de geurbelasting op woningen voorkomen/beperken.	Als provincie zien wij kansen voor vermindering van de geurhinder van veehouderijen door nieuwe meetmethoden voor geur, als die beschikbaar komen in plaats van geurpanels. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de vergunningverlening aan veehouderijbedrijven. Wij gaan als provincie geen beleid gericht op geur van veehouderijen, aanvullend op het landelijk beleid, formuleren.
	Voor externe veiligheid wordt aanbevolen de mogelijkheden voor regelgeving te onderzoeken, regelgeving die leidt tot beperking van de toename van risico's op of effecten van calamiteiten, zonder dat de realisatie van de bouwopgave in de provincie Utrecht in gevaar komt. Dit past in het voornemen van de provincie om regels op te nemen voor ruimtelijke ontwikkelingen rondom BRZO bedrijven.	Op dit moment vinden (landelijke) onderzoeken plaats naar het borgen van externe veiligheid door regelgeving. Zodra hier duidelijkheid over is, nemen we indien nodig regels op in onze Omgevingsverordening. In de interim Omgevingsverordening zijn al artikelen hiervoor gereserveerd.
Klimaatbestendig en waterrobuuste leefomgeving (strategische grondwatervoorraad)	Bij dit thema vormt de wijze waarop de claim van energietransitie op de ondergrond zich ontwikkelt (WKO, geothermie) en hoe dat zich verhoudt tot de strategische grondwatervoorraad een belangrijk aandachtspunt. Door dit goed te monitoren en zo nodig (wanneer de beschikbare grondwatervoorraad te snel afneemt) nadere locaties en/of voor toekomstige drinkwaterwinning vast te leggen en te beschermen, blijft de voorraad voldoende.	Wij vinden het inderdaad belangrijk om functies en activiteiten met een potentieel risico voor de grondwaterkwaliteit binnen de strategische grondwatervoorraad goed te monitoren om hiermee tijdig maatregelen te kunnen nemen. Dit kan zijn door het beschermingsregime aan te passen en/of nieuwe zoekgebieden voor drinkwaterwinlocaties voor de openbare drinkwatervoorziening vast te stellen en deze te beschermen tegen risico's van andere ondergrondse ruimtegebruikers zoals winning van aardwarmte. Hoe we dit doen, werken we uit in het nieuwe provinciale Bodem- en waterprogramma 2022-2027.

(klimaatadaptatie)	Afhankelijk van hoe klimaatadaptatie wordt opgepakt op lokaal niveau kan het aan te bevelen zijn om aanvullende (strengere) regels, ter voorkoming van klimateffecten, op te nemen in de verordening. Zoals uit paragraaf 5.2 van het planMER blijkt, heeft het echter de voorkeur om te komen tot integrale ruimtelijke visies op lokaal niveau en daarnaast om te blijven monitoren op een gezonde en klimaatadaptieve stad (o.a. in de regionale programmering Wonen en werken).	We werken intensief samen met gemeenten en waterschappen en ook met andere partners aan dezelfde ambitie voor een klimaatbestendige leefomgeving. Dit doen we onder andere in de werkregio's voor klimaatadaptatie en ook bij de uitwerking van de regionale programmering wonen en werken. Veel hiervan zal op lokaal niveau plaats vinden. In het september 2020 vastgestelde programma Klimaatadaptatie geven we aan waar wij op inzetten bij deze samenwerkingen. Dit is een adaptief programma, waarin verschillende acties zijn opgenomen om te komen tot een klimaatbestendige leefomgeving. Ook werken we aan het opzetten van monitoring daarvoor. We blijven inzetten op deze samenwerking.
Duurzame energie (energiebesparing)	Voor het bereiken van een energieneutrale provincie is het naast het duurzaam opwekken van energie (wat een grote ruimteclaim met zich meebrengt) vooral van belang om energiebesparing te stimuleren. Door een concreet percentage energiebesparing per jaar in het Programma Energietransitie 2020-2025 te noemen wordt het na te streven doel concreter, beter meetbaar en is duidelijker wanneer sturing of aanscherping van het beleid nodig is.	Het programmaplan Energietransitie 2020-2025 heeft als doelstelling om 1,5% energiebesparing per inwoner per jaar te realiseren. Deze doelstelling is onderdeel van een effectrapportage die voor het programma gemaakt wordt, waarbij de ontwikkeling van de energiebesparing gevolgd, en indien nodig bijgestuurd, kan worden.
(relatie met RES)	Verder is het aanwijzen van gebied waar de opwekking van duurzame energie voorrang krijgt boven andere waarden en functies aan te bevelen. Dit heeft voordelen in relatie tot aan te leggen energie-infrastructuur en kan door clustering effecten op andere functies zoals natuur en landschap zoveel mogelijk beperkt worden (zie paragraaf 5.2). Hier is in de Omgevingsvisie nu niet voor gekozen, om de Regionale Energiestrategieën (RES'en) de ruimte te geven voor hun proces. Daarom wordt in overweging gegeven om op basis van de resultaten van de RES'en dit in herziening of programma alsnog toe te voegen.	De aanbeveling is een logische en zullen wij in overweging nemen. Terecht constateert TAUW dat de voorkeur is gegeven om het proces vanuit de RES, de gemeenten, niet inhoudelijk al te sturen. In de Omgevingsvisie is aangegeven welke waarden wij belangrijk vinden en waar deze waarden zich met name manifesteren. Dit geeft al richting aan de zoeklocaties, zonder van bovenaf de uiteindelijke keuzes vast te leggen. De genoemde aspecten zoals aansluiting energie-infrastructuur en afstemming met andere belangen maken onderdeel uit van het RES-proces. De uitkomsten van de RES, de concrete locaties, kunnen inderdaad in een herziening of programma worden opgenomen.
(circulaire economie)	Circulaire economie is in de Omgevingsvisie slechts beperkt opgenomen en wordt de komende periode programmatisch opgepakt. Om dit te versterken wordt voorgesteld om in ieder geval in te zetten op het formuleren van nadere uitgangspunten voor circulaire gebiedsontwikkeling. Ook liggen er veel kansen voor circulair opdrachtgeverschap in de provincie Utrecht, waarbij gekeken kan worden naar alle aanbevelingen die worden gedaan in de transitieagenda's Circulaire Bouw, Biomassa en Voedsel, de Maakindustrie, Kunststoffen en Consumptiegoederen. Daarnaast kan de provincie inzetten op het stimuleren van maatregelen die leiden tot een steeds meer circulaire economie.	Inmiddels is het concept van de organisatie-brede beleidsvisie Circulaire Samenleving en bijbehorende Uitvoeringsagenda in december 2020 besproken in de Commissie Bestuur Economie en Middelen van Provinciale Staten. Ook zijn externe partners gevraagd te reageren op dit concept. Verwerking van alle reacties vindt plaats in het eerste kwartaal van 2021, waarna vaststelling van de beleidsvisie is gepland. Het uitgangspunt van de visie is dat circulariteit integraal onderdeel vormt van alle provinciale programma's. Daarmee krijgen circulaire gebiedsontwikkeling, circulair opdrachtgeverschap en inkoop, alsook circulair ondernemerschap aandacht in de beleidsvisie.
Vitale steden en dorpen	Ambities op het gebied van wonen, klimaat, woon- en leefmilieu zijn op verschillende manieren goed te combineren in stedelijk gebied. In hoofdstuk 5 van het planMER is hier een nadere uitwerking aan gegeven. Naast meer lokale integrale visies op dit gebied is monitoring van deze thema's bij onder andere de Regionale Programmering Wonen en werken van belang. Hierdoor kan bijgestuurd worden als onacceptabele effecten optreden. Daarnaast kunnen op deze wijze ook nieuwe inzichten over gezonde en klimaatadaptieve steden en dorpen worden meegenomen.	Voor het op te stellen provinciaal programma wonen en werken, dat de essentie gaat bevatten van de regionale programma's, wordt een planMER opgesteld. Dit kan worden beschouwd als een verdieping van het planMER Omgevingsvisie. Bij de programmering is een belangrijke rol weggelegd voor monitoring.

Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar	Wat betreft dit thema is het belangrijk om te blijven monitoren en zo nodig beleid bij te stellen. Voor de monitoring kan het helpen om de gewenste modelshift (% reizigers fiets, auto en OV) beter in beeld te brengen.	Wij monitoren de ontwikkeling van de modaliteiten en hebben deze vrij goed in beeld. We hebben afzonderlijke doelen voor groei van fiets en OV. Modelshift is niet als primair doel benoemd, maar zal wel het resultaat daarvan zijn. Het is daarmee ook mogelijk om de gevolgen voor de modelshift te monitoren.
Levend landschap, erfgoed en cultuur	Grootschalige ontwikkelingen zoals wonen, bedrijventerreinen en de energietransitie kunnen een grote impact hebben op het landschap en de cultuurhistorische waarden daarbinnen. Er zijn diverse mogelijkheden om deze ontwikkelingen in te passen en/of te laten voortbouwen op de kernkwaliteiten van het landschap. In de verordening wordt ook verwacht van gemeenten dat zij kernkwaliteiten beschermen. Er is echter nog sprake van interpretatieruimte in de verordening omtrent de begrippen kwaliteit en inpassing (PARK advies). Een aanbeveling is om meer duidelijkheid te scheppen in de Omgevingsverordening en/of onderliggende documenten. Dit advies is verwerkt in de Ontwerp Omgevingsverordening. Van belang is om te blijven monitoren of dit afdoende is.	Zoals voor alle thema's uit de Omgevingsvisie gaan we het effect van het beleid monitoren en indien nodig bijsturen (zie hoofdstuk 6 van de Omgevingsvisie). Dit geldt ook voor landschappelijke kwaliteiten.
	Daarnaast is een nadere ruimtelijke en landschappelijke visie aan te bevelen op provinciaal niveau die als onderlegger gebruikt kan worden bij het bepalen van geschikte plekken voor bijvoorbeeld grootschalige energieopwekking en bedrijventerreinen. Zie ook paragraaf 5.2 in het planMER voor de meer gedetailleerdere aanbevelingen.	TAUW verwijst in het planMER vooral naar de impact van grootschalige energieopwekking op het landschap, en daarom het advies om een visie te ontwikkelen waar grootschalige energieopwekking. Dit doen we nu met het herijken en aanvullen van de Kwaliteitsgidsen Utrechtse landschappen. Onderdeel hiervan is het aanvullen van de Kwaliteitsgidsen met ontwikkelingsprincipes voor de energietransitie. Deze ontwikkelingsprincipes geven inspiratie voor inpassing en vormgeving van zon- en windenergie in het landschap. Hierbij geven wij onder andere aan welke essentiële structuren in het landschap wij belangrijk vinden bij het inpassen van duurzame energiebronnen. Op de nieuwe kaart Kernkwaliteiten van het landschap geven wij aan welke essentiële structuren in het landschap wij belangrijk vinden om nieuwe ontwikkelingen goed in te passen. Voor het katern Groene Hart betrekken we ook het advies van de drie provinciale (externe) ruimtelijke adviseurs over inpassen van duurzame energiebronnen in dit gebied. De herijkte Kwaliteitsgidsen zijn input voor de RES-processen om te komen tot concrete locaties in RES 1.0. Met de aanvulling met ontwikkelingsprincipes voor duurzame energiebronnen van de Kwaliteitsgidsen geven wij invulling aan het advies van TAUW. Overigens moeten de locaties voor zon en wind uit een RES altijd voldoen aan de kernkwaliteiten van het landschap zoals vastgelegd in de interim Omgevingsverordening provincie Utrecht.
Toekomst bestendige natuur en landbouw	Een belangrijke aanbeveling voor natuur is het hebben van een verstandig en weloverwogen locatiebeleid voor de energietransitie. Dit kan ook een onderdeel zijn van de bij het prioritaire beleidsthema landschap, erfgoed en cultuur genoemde ruimtelijke en landschappelijk visie.	Voor de energietransitie en het locatiebeleid gelden een aantal ruimtelijke randvoorwaarden. Natura 2000 gebieden en ganzenrustgebieden zijn uitgesloten voor energietransitie, voor het NNN kan energietransitie alleen als dit niet leidt tot aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken, kwaliteit, oppervlakte en samenhang van het NNN of voldoet aan een van de uitzonderingsregels en bijbehorende voorwaarden van de NNN bescherming. Voor weidevogelkerngebieden geldt dat energietransitie alleen mogelijk is als de kwaliteit van het leefgebied van de weidevogels aantoonbaar per saldo minimaal behouden wordt. Uit het planMER kwam ook naar voren dat de ligging een trekroutes van vogels en vleermuizen in belangrijke mate bepalend is voor de mogelijkheden voor windenergie. Daarom wordt nu onderzoek gedaan naar de ligging van de trekroutes. De uitkomst is bedoeld als handreiking voor initiatiefnemers bij hun planuitwerking.

(natuur)	Behoud van de weidevogelpopulaties is in principe mogelijk wanneer het gebruik van de weidevogelkerngebieden meer wordt geoptimaliseerd op basis van de habitateisen van weidevogels. Dat kan door bij weidevogelkerngebieden actief een verhoogd waterpeil te stimuleren, met name plasdras-situaties tijdens het broedseizoenen en bij de energietransitie nadrukkelijk rekening te houden met weidevogels.	We streven naar een optimale inrichting van de kerngebieden. Voldoende goede nestbescherming, geschikt kuikenland, hoog waterpeil en plasdras en predatorenbestrijding zijn daarvoor belangrijk. Uitbreiding van de oppervlakte met deze maatregelen wordt ook ingezet als mitigerende/compenserende maatregelen om bij energie-opwekprojecten in weidevogelkerngebieden om minimaal het aanwezige kwaliteitsniveau te behouden. Dat is vastgelegd in de interim Omgevingsverordening.
(natuur)	Biodiversiteitsbeleid buiten de gebieden met een beschermde natuurstatus kan alleen resultaat hebben bij een goede samenwerking met andere belanghebbenden, vooral gemeenten, organisaties voor natuur- en landschapsbehoud en -beheer en particulieren. Aanbeveling is dan ook de samenwerking zo goed mogelijk te (blijven) faciliteren en de daarvoor bestaande subsidiemogelijkheden voort te zetten.	Dit wordt onderschreven. Bij het weidevogelbeleid is onze samenwerking met het agrarisch collectief cruciaal. Zij onderhouden de contacten met partijen zoals de deelnemende agrariërs, de natuurorganisaties, de gemeenten en de jagers met het doel het weidevogelbeheer te optimaliseren. In algemene zin hanteren wij buiten de gebieden met een beschermde natuurstatus het begrip natuurinclusief handelen. Onderdeel daarvan is stimuleringsbeleid via specifieke subsidies.
(landbouw)	Wat betreft de landbouw kan het verbreden van de randvoorwaarden (in de verordening), indien ambities niet gehaald worden, waaronder (nieuwe) ontwikkelingen worden toegestaan met circulariteits-criteria, de voortgang versnellen.	Wij zijn van mening dat de huidige criteria voldoende ruimte geven aan de agrarisch ondernemer om de transitie naar kringlooplandbouw te realiseren. Daarom zullen wij deze aanbeveling niet doorvoeren in de verordening.
(landbouw)	Daarnaast is het zinvol om het verder onderzoeken naar het instellen van een maximum voor het aantal graasdieren per hectare zodat gericht en onderbouwd gestuurd kan worden op de grondgebondenheid van de (melk)veehouderij te stimuleren.	In de begripsbepaling grondgebonden landbouw in de interim Omgevingsverordening is reeds opgenomen dat rundvee- paarden- schapen of geitenhouderijen alleen grondgebonden zijn wanneer bij deze bedrijven het benodigde ruwvoer geheel of nagenoeg geheel afkomstig is van structureel bij het bedrijf behorende gronden. In de toelichting op de begrippen staat dat bij een veedichtheid van maximaal 2,5 GVE (grootvee-eenheid) per hectare aan deze voorwaarde wordt voldaan. Bij deze veedichtheid zal ook (nagenoeg) alle op het veebedrijf geproduceerde mest binnen de bemestingsnormen op eigen grond aangewend kunnen worden.
(landbouw)	Evenals onderzoek naar het in de mineralen balans sturen op lokale beschikbaarheid van het te bemesten areaal met (het restant van) de vrijkomende mest van met name de hokdieren.	In het kader van de Regiodeal Foodvalley lopen projecten gericht op het beter sluiten van regionale kringlopen voor mest en veevoer, waaronder het beter benutten van regionaal vrijkomende veevoergrondstoffen zoals restproducten uit de landbouw en voedselindustrie. De Omgevingsvisie en Omgevingsverordening is een minder geschikt instrument om hierop te sturen o.a. omdat de verordening gericht is op de vergunningverlening en de inrichting van individuele bedrijven. Het is moeilijk om hierin afspraken en verplichtingen aan anderen dan de vergunningaanvrager vast te leggen en te handhaven. De landelijke mestwetgeving is het gekijkte instrument om zaken zoals mestafzetcontracten te reguleren.

18. Kaartbijlage met kaartaanpassingen

18.1 Kaartaanpassingen Omgevingsvisie

Hierna zijn de aangepaste kaarten uit de reeks van visiekaarten opgenomen, te weten de kaart 'Positionering provincie Utrecht' en de kaart 'Visie provincie Utrecht 2050'. Zie voor een toelichting op de wijzigingen paragraaf 2.3, voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie voor hoofdstuk 2.

De kaartaanpassingen van de 'themakaarten' worden verwerkt in de kaarten voor de Interim Omgevingsverordening, zie paragraaf 18.2. De kaarten in de Omgevingsvisie zijn gebaseerd op de kaarten in de Interim Omgevingsverordening om verschillen tussen de kaarten of de daarop opgenomen objecten te voorkomen.

Positionering provincie Utrecht

Besluit Provinciale Staten, 10 maart 2021

Aanduidingen zijn indicatief
Kaart 3

Positionering provincie Utrecht

Besluit Provinciale Staten, 10 maart 2021

Aanduidingen zijn indicatief

Positionering

- • Topregio in midden Nederland
- • Draaischijf wegen- en spoornet Nederland
- • Groen-blauwe netwerk
- • Rivierengebied en Amsterdam-Rijnkanaal
- • Zoetwatervoorziening
- • Groene Hart
- • Utrechtse Heuvelrug
- • Nieuwe Hollandse Waterlinie, Stelling van Amsterdam en Grebbelinie
- • Stedelijk Netwerk Nederland
- • Luchthaven
- • Benutten samenhang Utrecht en Amersfoort
- • Toplocatie wonen en werken
- • Kenniscentrum
- • Foodvalley

Topografie

- • Hoofdwegenet
- • Spoornet
- • Watersysteem
- • Steden en dorpen

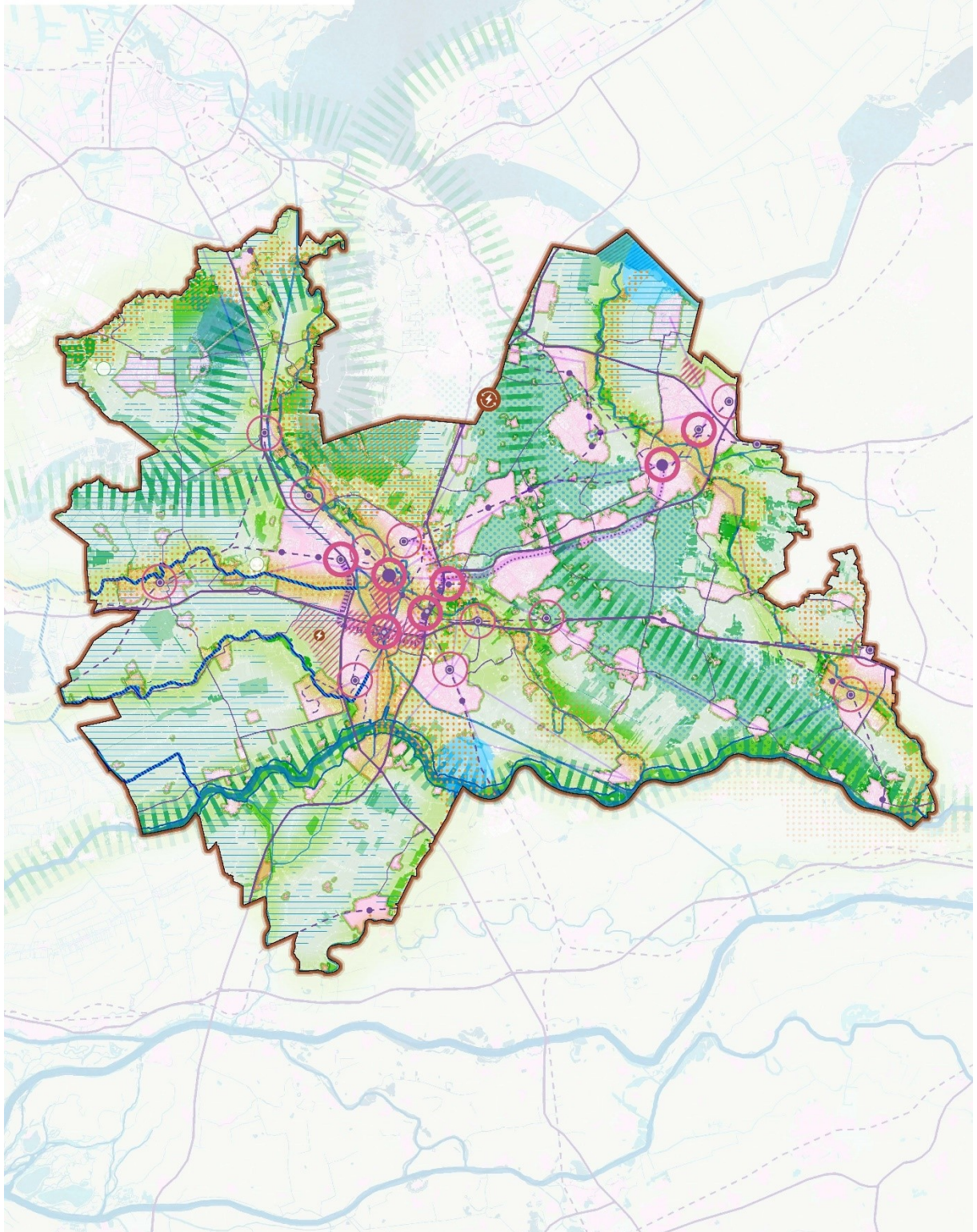
Visie provincie Utrecht 2050

Besluit Provinciale Staten, 10 maart 2021

Aanduidingen zijn indicatief

Kaart 4

0 2 4 6 8 10 km

Visie provincie Utrecht 2050

Besluit Provinciale Staten, 10 maart 2021

Aanduidingen zijn indicatief

Stad en land gezond

- Ontwikkeling groenblauwe en recreatieve structuur
- Versterken stad/land verbinding

Klimaatbestendig en waterrobuust

- Tegengaan bodemdaling
- Aantrekkelijke en toekomstbestendige dijk
- Klimaatbestendige wateraanvoer
- Zoekgebied drinkwaterwinning
- Vasthouden en infiltreren regenwater

Duurzame energie

- Provincie Utrecht CO₂-neutraal
- Energielandschap (tijdelijk)

Vitale steden en dorpen

- Binnenstedelijke en binnendorpse ontwikkeling
- Prioritaire locatie voor grootschalige integrale ontwikkeling wonen en werken rondom knooppunt
- Potentiële locatie voor grootschalige integrale ontwikkeling wonen en werken rondom knooppunt
- Zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling wonen-werken-bereikbaarheid
- Lange termijn zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling wonen-werken-bereikbaarheid

Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar

- Beter benutten spoor- en hoogwaardig OV-netwerk
- Optimaliseren multimodaal knooppunt
- Benutten bestaand knooppunt
- Ontwikkeling nieuw knooppunt
- Realiseren (snel)fiets routenetwerk
- Beter benutten hoofdwegennet
- Beter benutten provinciale wegennet
- Prioritaire verbinding hoogwaardig OV
- Nader te verkennen verbinding hoogwaardig OV

Levend landschap, erfgoed en cultuur

- Verzilveren linie en limes

Toekomstbestendige natuur en landbouw

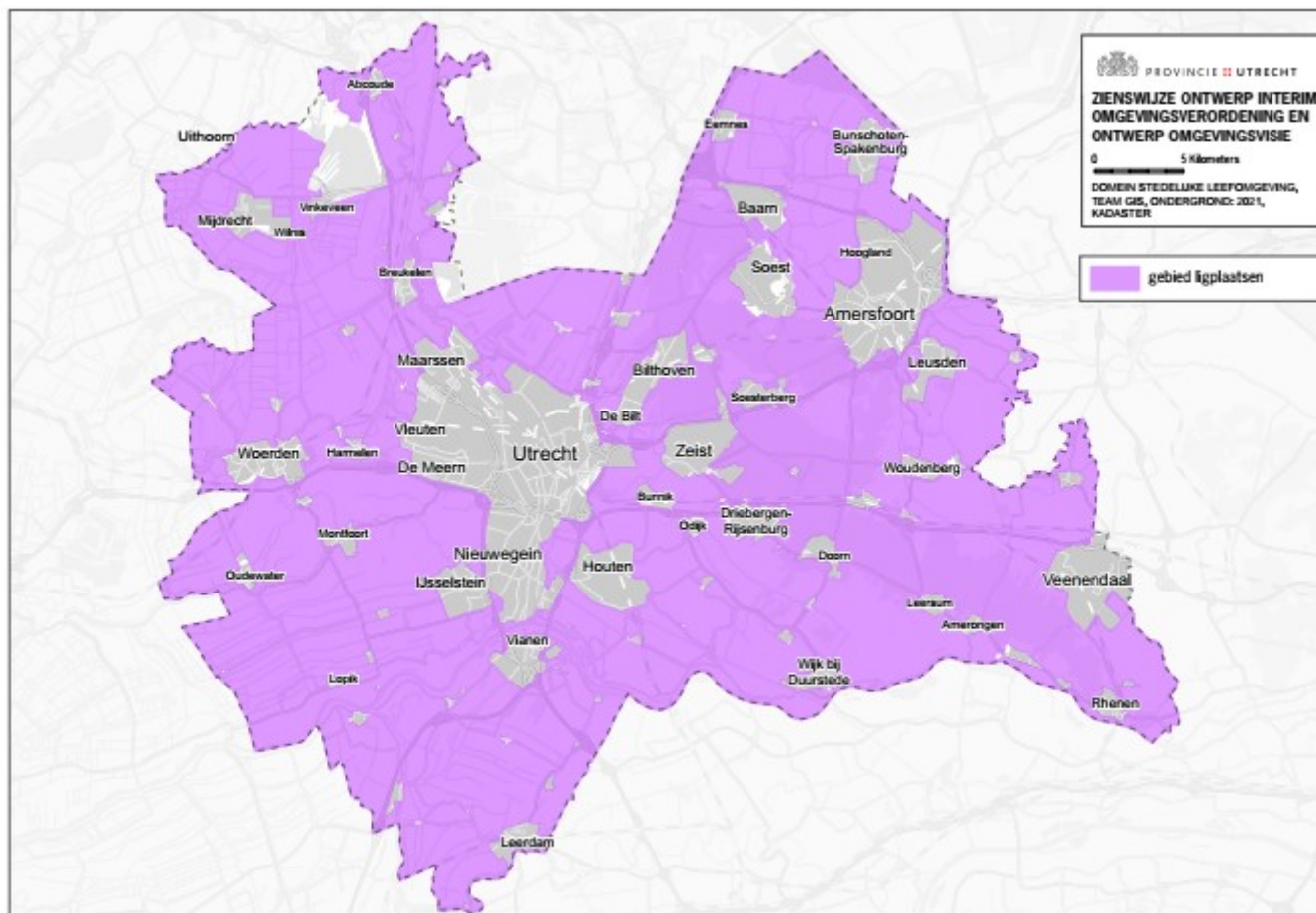

- Realiseren en verbeteren Natuurnetwerk Nederland
- Versterken grote natuursystemen
- Koesteren Natura 2000-gebieden
- Transitie naar duurzame landbouw
- Verkennen duurzame toekomst glastuinbouw

18.2 Kaartaanpassingen Interim Omgevingsverordening

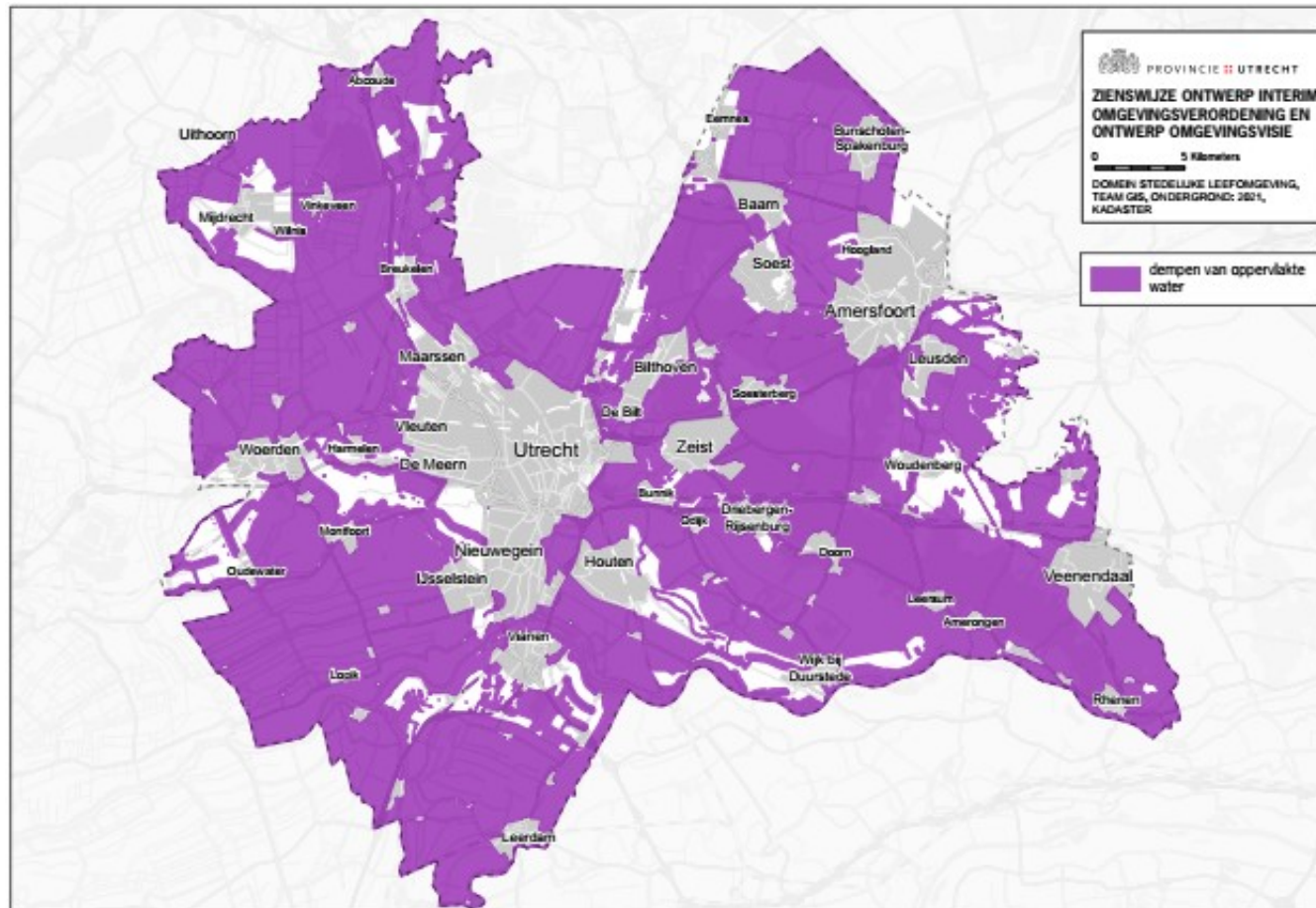
Kaart Gebied ligplaatsen

De kaart Gebied ligplaatsen behorend bij artikel 2.21 is op basis van een ambtelijke wijziging aangepast.

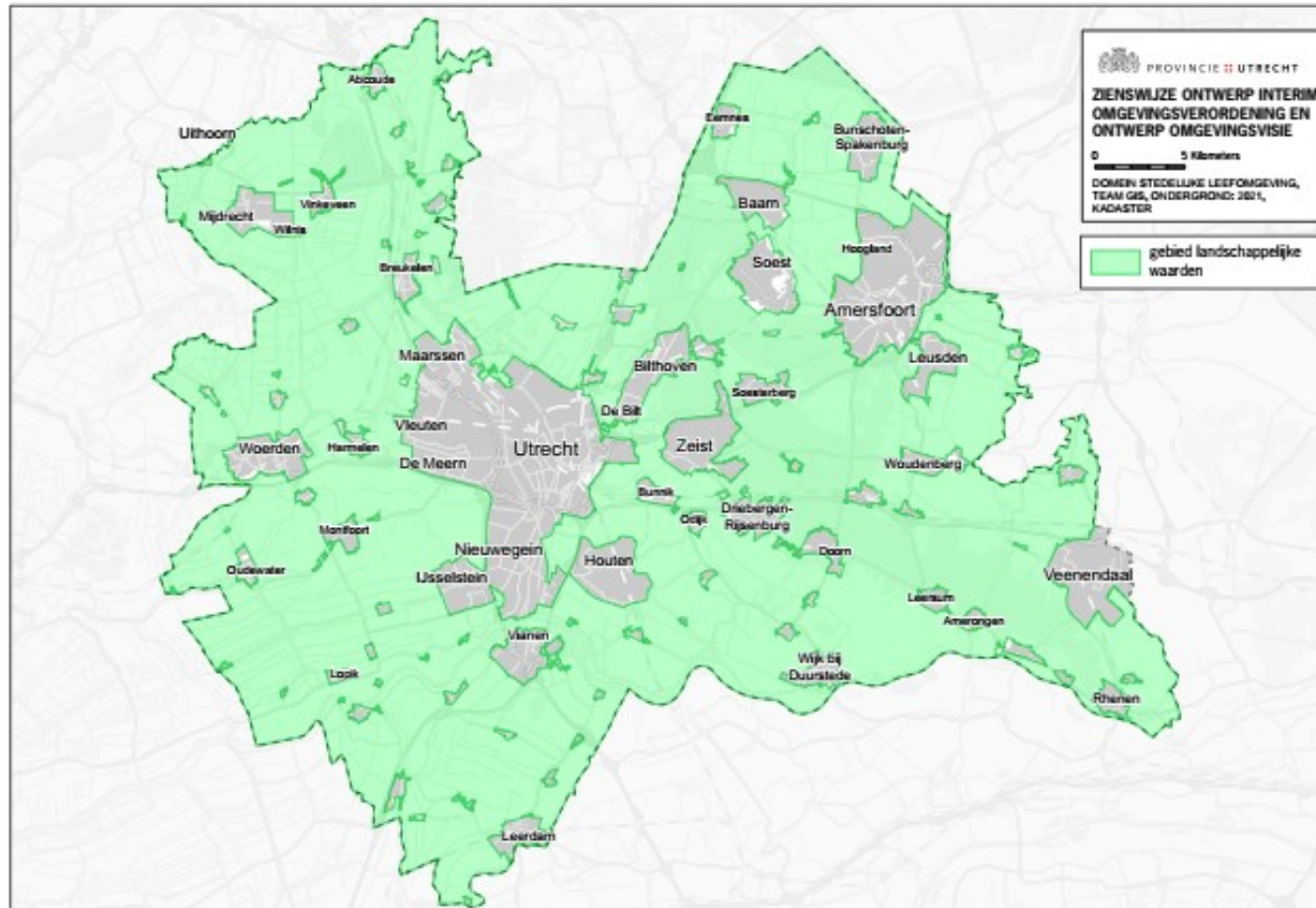
Kaart Gebied dempen oppervlaktewaterlichamen

De kaart Gebied dempen oppervlaktewaterlichamen behorend bij artikel 2.32 is op basis van een ambtelijke wijziging aangepast.

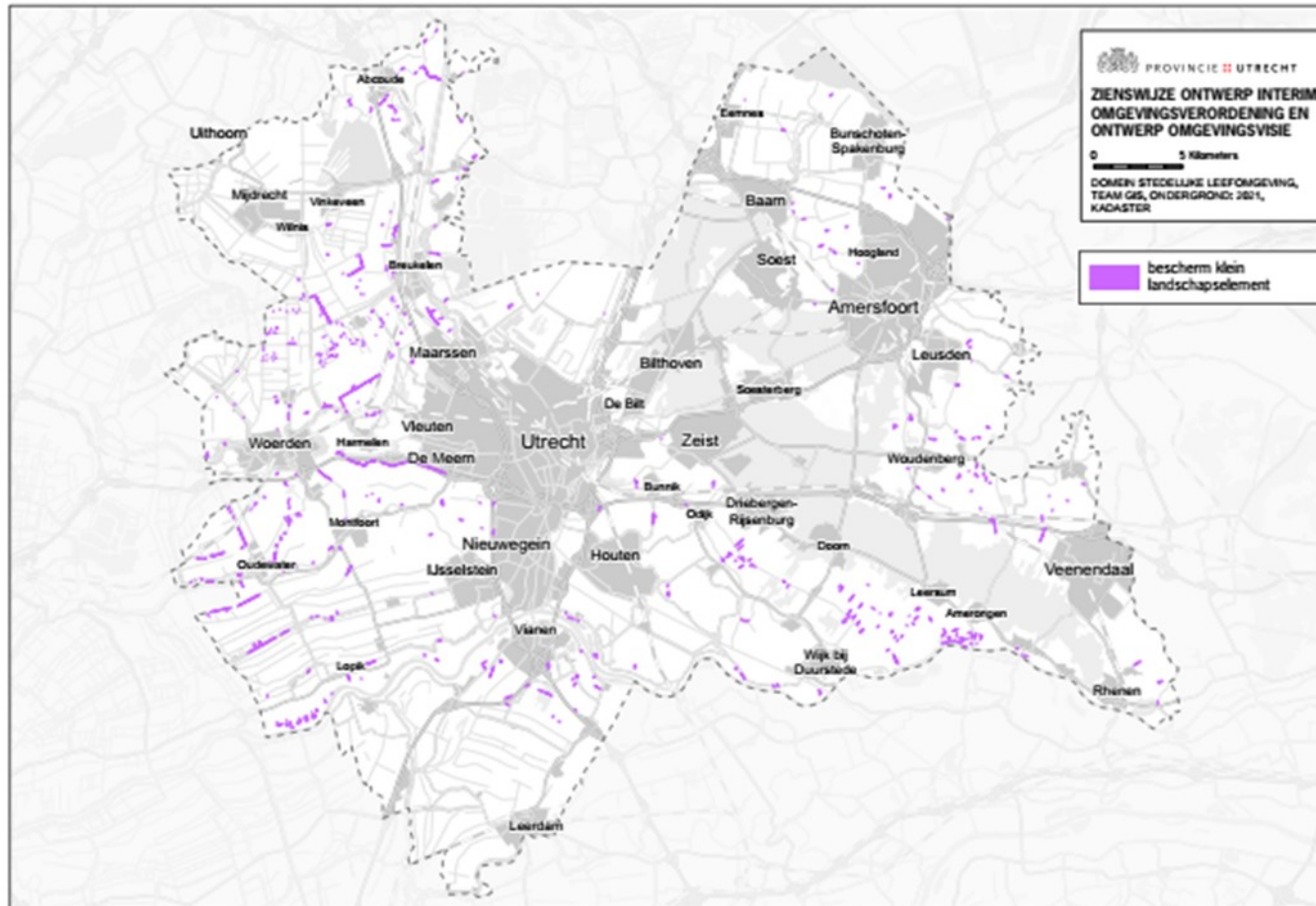
Kaart: Gebied landschappelijke waarden

De kaart Gebied landschappelijke waarden behorend bij artikelen 3.61 en 7.12 is op basis van een ambtelijke wijziging aangepast.

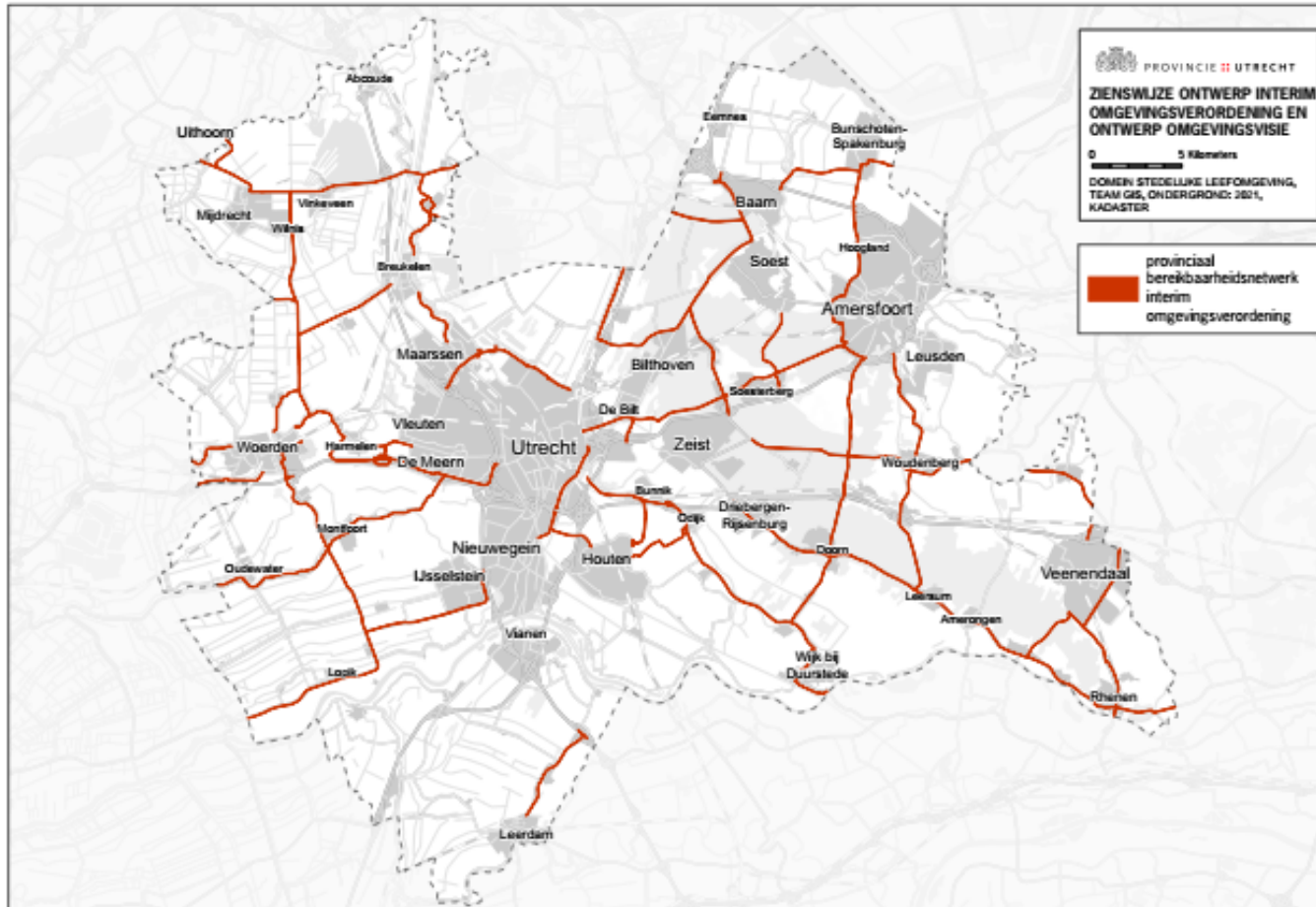

Kaart: Beschermd Klein Landschapselement

De kaart Beschermd Klein Landschapselement behorend bij artikelen 6.24 en 6.28 is op basis van een ambtelijke wijziging aangepast

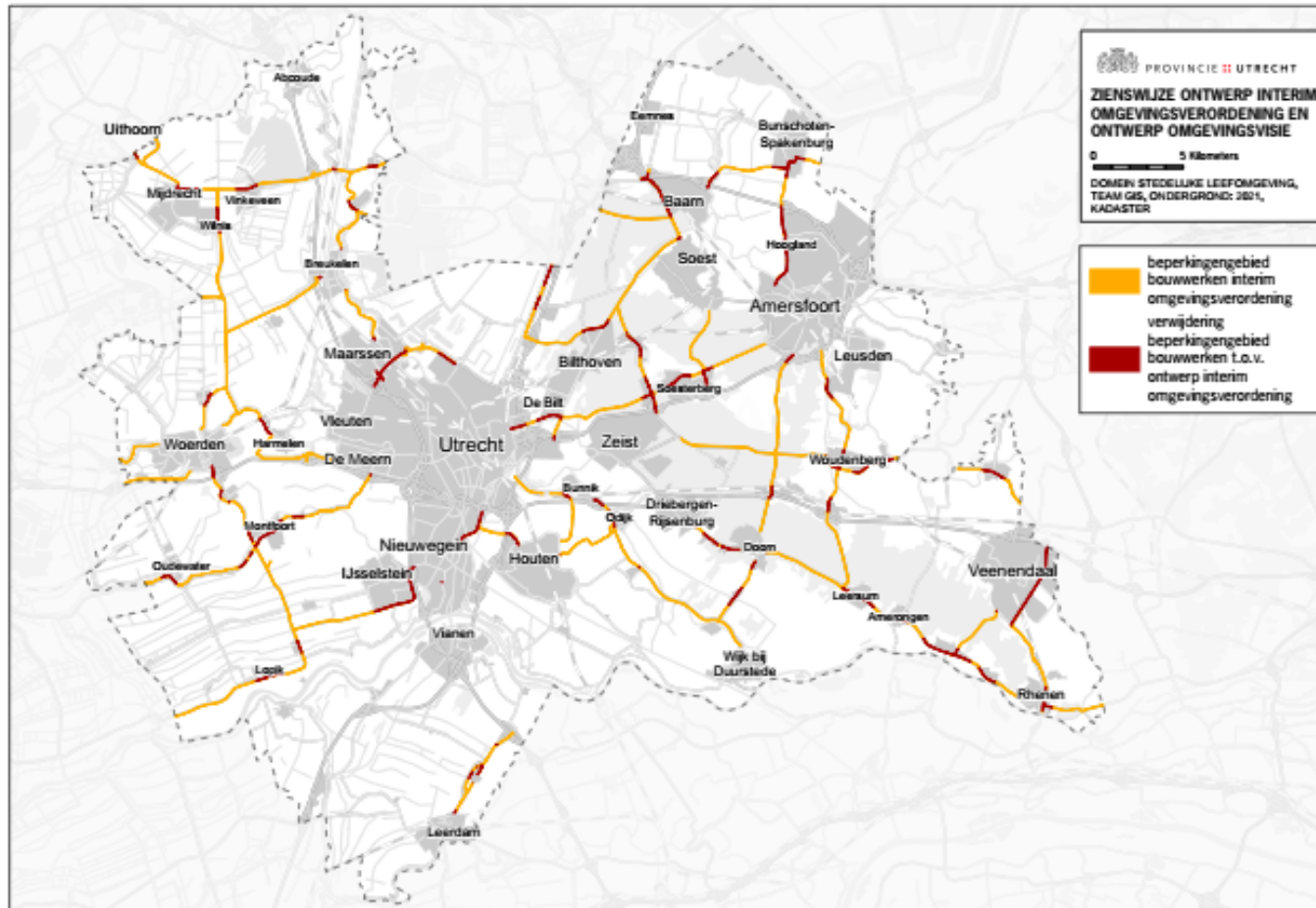

Kaart Provinciaal bereikbaarheidsnetwerk
De kaart van het provinciaal bereikbaarheidsnetwerk behorend bij artikel 4.3 is aangepast.

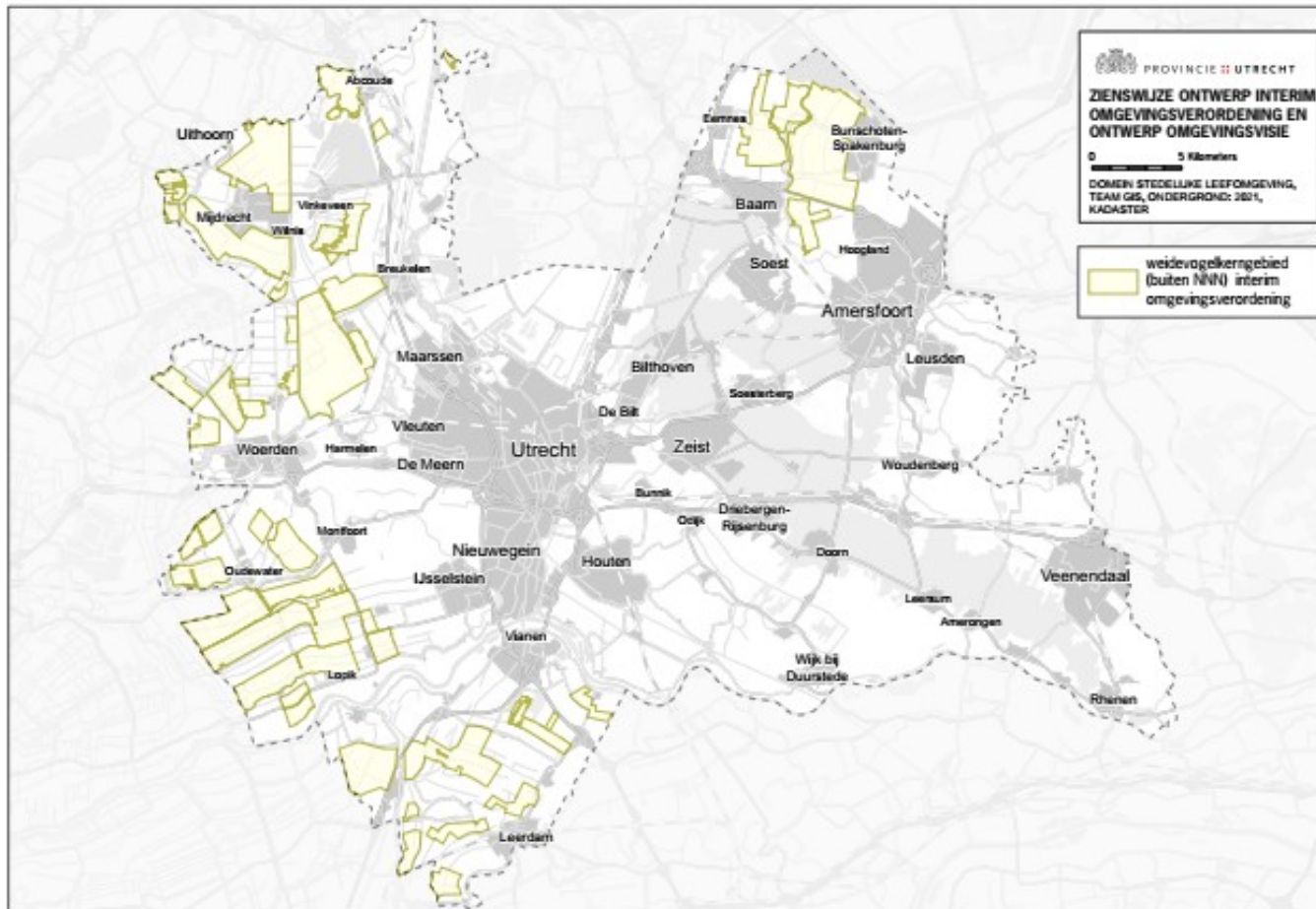

Kaart Beperkingengebied bouwwerken

De kaart van het Beperkingengebied bouwwerken behorend bij artikel 4.6 is aangepast.

Kaart Weidevogelkerngebied (buiten NNN)
De kaart van Weidevogelkerngebied (buiten NNN) behorend bij artikel 6.12 is aangepast.

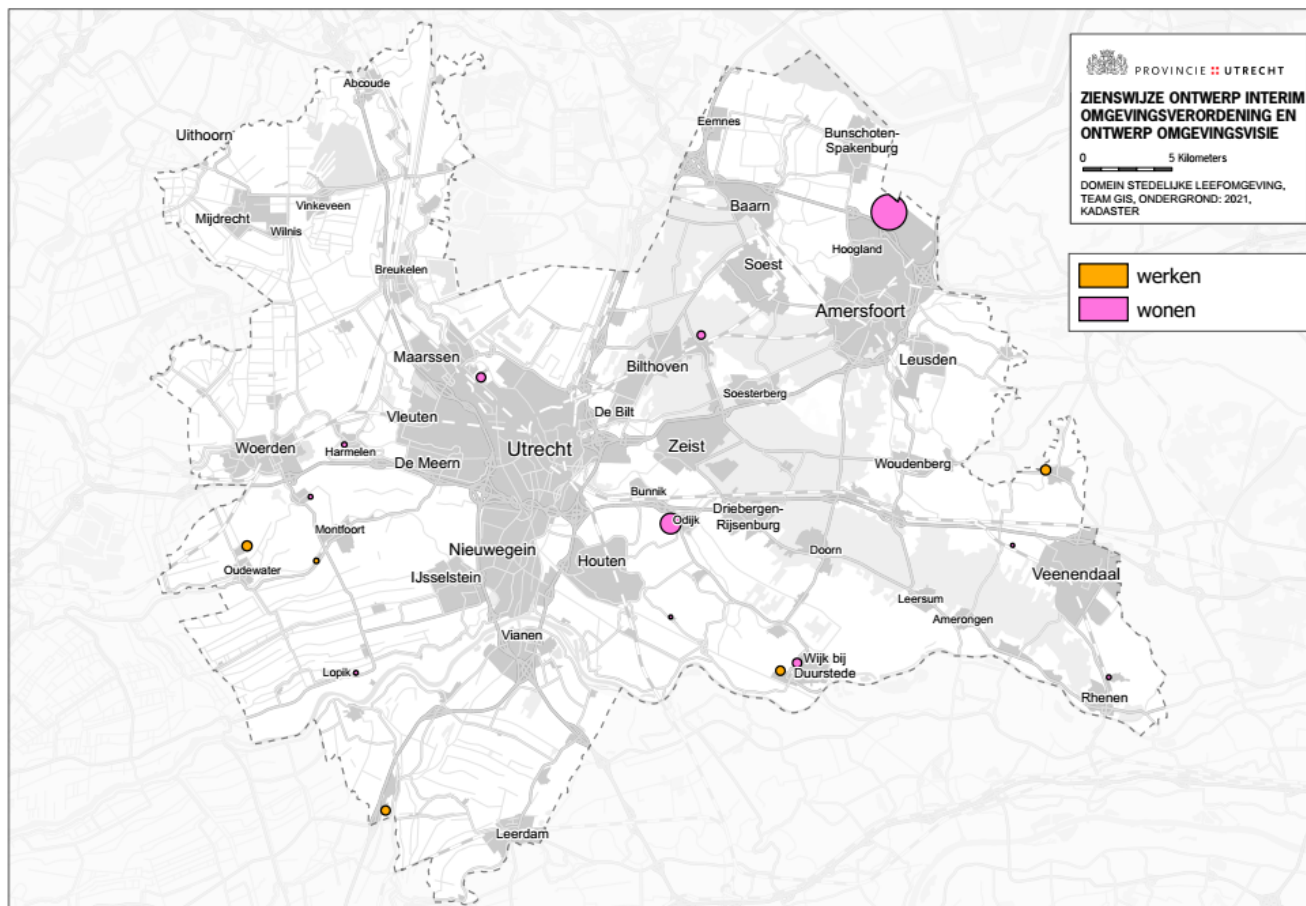
Bijlage Wonen en werken Interim Omgevingsverordening
De bijlage behorend bij artikelen 9.13 en 9.14 is toegevoegd

	Uitbreidingslocatie		Toelichting
	<i>Wonen (max. aantal woningen)</i>	<i>Werken (hectares bedrijventerrein netto uitgeefbaar)</i>	
Amersfoort	3.000		Vathorst- west ('Bovenduist')
Baarn			
Bunschoten			
Eemnes			
Leusden			
Soest			
Woudenberg			

	Uitbreidingslocatie		Toelichting
	<i>Wonen (max. aantal woningen)</i>	<i>Werken (hectares bedrijventerrein netto uitgeefbaar)</i>	
Renswoude		3	Groot Overeem II
Rhemen	75		
Veenendaal			

	Uitbreidingslocatie		Toelichting
	<i>Wonen (max. aantal woningen)</i>	<i>Werken (hectares bedrijventerrein netto uitgeefbaar)</i>	
Bunnik	850		Odijk-west
De Bilt			
De Ronde Venen			
Houten	270		250 Eiland van Schalkwijk 20 't Goy
Lopik	40		Lopik-oost
Montfoort	80	1	Wonen: Sportvelden Linschoten; werken Heeswijk Oost.
Oudewater		3	Tappersheul
Nieuwegein			
Stichtse Vecht	PM		Daalseweide (Maarssen)
Utrecht	PM		Daalseweide/sportpark Zuilen
Utrechtse Heuvelrug	50		Ten noorden van Overberg
Vijfheerenlanden		5	Meerkerk
Wijk bij Duurstede	250	1,6	Wonen: De Geer III; werken: uitbreidingbedrijventerrein Broekweg

Woerden	90		Haanwijk (Harmelen)
IJsselstein			
Zeist	PM		Willem Arntzhoeve/Dennendal (Den Dolder)

Geachte leden van Provinciale Staten,

Binnen het Regionale Programma pleiten de U16 gemeenten gezamenlijk voor het voldoen aan de woonbehoefte van onze inwoners. Daar is een grote inhaalslag voor nodig die slechts kans van slagen heeft door gezamenlijke inspanning van provincie en gemeenten in onze regio.

De provinciale interimverordening en omgevingsvisie zijn een belangrijke stap richting een integraal regionaal programma, waarmee wij als provincie en stadsregio een grote stap zetten in de ambitie van het bouwen van een stevig aantal woningen. Een gezamenlijk doel van ons allen en een van de grootste uitdagingen van deze tijd. Vooruitlopend op uw besluitvorming voelen wij als wethouders wonen in uw provincie de behoefte onze punten van zorg met u te delen. Daarvoor benoemen wij drie thema's: werkbaarheid, lokale behoefte en versnelling.

Werkbaarheid

Uw doel van de ontwerp-omgevingsverordening is om te komen tot een meer flexibele programmering en kortere doorlooptijd van de planologische processen. De omgevingswet gaat uit van het principe 'decentraal, tenzij', daarbij is het in eerste instantie een taak van gemeenten om maatschappelijke opgaven te realiseren. Wij hebben nog niet het comfort dat deze visie zich vertaalt in de praktijk. Wanneer de processen zo strikt worden ingericht dat er bewijslast moet worden aangevoerd voor gebrek aan vitaliteit, of het pakket aan mobiliteitseisen zo zwaar wordt opgetuigd dat gemeenten elkaar moeten gaan beconcurreren om de toevoeging van enkele woningen, ontstaat de paradox dat wij krimp niet kunnen voorkomen in een van de meest gewilde woningmarktregio's van Nederland. Wij hopen dat u met ons oog houdt voor een werkbare verordening.

Lokale Behoefte

Het kan niet zo zijn dat in een tijd van ongekende woningschaarste een dorp of stad niet mag bouwen, krimpt en voorzieningen kwijtraakt omdat aan de andere kant van de provincie bij een gemeente nog ruimte zit in de planmonitor. Dat is wat zou kunnen gebeuren als door de focus op enkel het behalen van de aantallen, de lokale belangen worden vergeten. Alleen als gemeenten de mogelijkheid krijgen om het type en aantal woningen te bouwen waar de eigen inwoners behoefte aan hebben blijft er draagvlak onder inwoners voor belangrijke bestuurlijke opgaven, zoals bijvoorbeeld beschermd wonen en de verhoogde taakstelling voor de opvang van statushouders. Wij vragen u daarom met ons kritisch te zijn op de vertaling van uw sturingsfilosofie "lokaal wat kan, provinciaal wat moet" in de concept-verordening, het IRP en de provinciale werkprocessen.

Versnelling

Om de versnelling in de bouwproductie mogelijk te maken hebben wij als provincie, Rijk en regio samen een woondeal ondertekend en het daarmee tot gezamenlijk speerpunt gemaakt. Alle bouwprojecten tellen daarin mee. Als U16 regio hebben wij 25.000 woningen in ons programma opgenomen, binnen- en buitenstedelijk, voor de vitaliteit van onze kernen. Dit is iets meer dan 20% van het totaal. Deze aantallen zijn op basis van lokaal behoefteonderzoek vastgesteld en vastgelegd in gemeentelijke woonvisies. Het zou goed zijn als de provincie deze overneemt in haar programma. Want deze woningen komen niet alleen ten goede van het almaar oplopende woningtekort maar vervullen ook de wens van woningzoekenden met sterke wortels in onze lokale samenleving. De noodzaak van versnelling gaat hier hand in hand met de lokale woonbehoefte. Wonen gaat niet alleen om kwantiteit, maar ook om kwaliteit.

Er is geen tegenstelling tussen versnelling en vitaliteit, en er hoeft ook geen tegenstelling te ontstaan tussen provinciaal belang en lokale behoefte. De bouwopgave is van ons allemaal. Een bloeiende stad wordt ontlast en ondersteund door een vitale omgeving. Wij hopen op een werkbare verordening, met oog voor de lokale woonbehoefte, die leidt tot versnelling van de bouwproductie. Wij zullen de besluitvorming over de omgevingsverordening met belangstelling volgen en komen bij u terug wanneer de besluitvorming over het IRP bij u voorligt.

Met vriendelijke groeten,

Eric Balemans, Wijk bij Duurstede

Bob Duindam, Oudewater

Ivo ten Hagen, Montfoort

Paul Heijmerink, Bunnik

Rob Jorg, Utrechtse Heuvelrug

Rein Kroon, De Ronde Venen

Dolf Smolenaers, De Bilt

Gerrit Spelt, Lopik

Kees Geldoff, IJsselstein

Marcel Verweij, Vijfherenlanden

Tymon de Weger, Woerden